This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by

Hawaii State Archives

NA KANAWAI KIVILA

O KO

HAWAII PAE AINA,

1897.

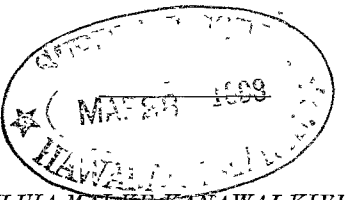

I HOULUULUIA MAI KE KANAWAI KIVILA MAI O 1859

AME NA

KANAWAI O NA KAU AHAOLELO MAI 1860 A 1896.

Hoopukaia mamuli o ke Kauoha Aupuni.

HONOLULU:
PAIIA E KA HAWAIIAN GAZETTE.
1897.

OLELO HOAKAKA A KA MEA HOOHUIHUI KANAWAI.

(Unuhiia mai ka Olelo Beritania mai.)

O na kanawai mua i kakauia o ko Hawaii Pae Aina, ua kauia ia iloko o 1833, a o ka houluulu Kanawai mua ana, ua hanaia ia e Rev. William Richards (Rikeke) ame David Malo ma ka makahiki 1839, a hoolahaia ma ka makahiki 1842, a oia ka "Buke Uliuli." Ua paniia aku hoi kona wahi e ka buke kanawai mahuahua ae, i hoomakaukauia e John Ricord (Rikade) ma ka makahiki 1846. A mahope mai oia wa, ua hoolahaia na kanawai i kauia e ka Ahaolelo, i kela ame keia makahiki, a hoea i ka makahiki 1859, ka wa hoi i hoohuihuiia ai na kanawai apau iloko o ke Kanawai Kivila, i maheleheleia iloko o na mokuna, me na pauku i kauia na helu, ma ke ano nee papa.

Mahope iho o keia, o na kanawai o na Kau Ahaolelo i hooholoia i kela ame keia makahiki helu pahu, mai ka makahiki 1860 mai a hoea i ka makahiki 1882. Ma ka makahiki 1884, ua hoohuihuiia na kanawai i ikeia Na Kanawai i Hoohuihuiia. Ua hoomauia no na helu pauku ana o ke Kanawai Kivila o 1859, a ua paku'iia aku la na kanawai like o na manao me na kanawai oia ano hookahi, a ma ka hapa hope nohoi o ka buke. Mai ka wa mai o keia hoohuihuiia ana o na kanawai, ua hooholoia keia mau Kanawai: Na Kanawai o na Kau Ahaolelo o 1884, 1886, 1887, 1888, 1890, 1892, na Kanawai o ke Aupuni Kuikawa (1893), ke Kumukanawai ame na Kanawai o ka Repubalika o Hawaii (1894), na Kanawai o 1895, na Kanawai o 1896.

Ua lawe ae ka mea nana i hoohuihui i na Kanawai iloko o keia buke, i ka Buke Kanawai Hoohuihuiia o 1884, i kumu

alakai. Ua heluheluia hoi na polu (proofs), me ka hoohalikelike ana me na Kanawai kumu, a ma ia hana ana, ua lehulehu loa na hewa, ma ke pa'i ana, iloko o Na Kanawai i Hoohuihuiia i hooponoponoia. O keia buke nei, ua hoonohonoho hou ia ia, a ua hanaia hoi he mau pauku hou. Aia ma ka hoomaka ana o na Papa Kuhikuhi nó na Pauku i hoohalikelikeia ma ka buke o Na Kanawai i Hoohuihuiia o 1884, me na Pauku maloko o keia buke.

He pohihihi maoli ka hookaawale ana i na Kanawai Kivila mai na Kanawai Karaima mai, i mea e kapaeia ae ai ke paiia ana o ke kumumanao like maloko o na buke elua. Ua pinepine loa ke komo ana iloko o ka pauku hookahi, ka mea pili i ke Kanawai Kivila, a pela nohoi ke Kanawai Karaima. Nolaila, ua hooholoia e hoihoiia iloko o na Kanawai Hoopai Karaima, na mea apau e pili ana malalo o na hooponopono ana a na Kanawai Hoopai Karaima e paa nei, a oiai e lehulehu ana na mea pili Kivila i komo maloko o na Kanawai Hoopai Karaima, e like nohoi me ko ka wa mamua aku nei, e ku-ka-okoa ana auanei na Kanawai Kivila, me ka nele i na mea pili Karaima.

Aole i manaoia, o keia hoohuihui ana, he kau kanawai maoli ana ia, a nolaila, he hana na ka Mea Hoohuihui Kanawai, ka hoopaa ana i na Kanawai apau o ke ano pili laula e mana nei i keia wa. O ka hoonohonoho hou ia ana o ka Oihana Hookolokolo, ka hoopauia ana o ka Oihana Kiaaina ma na mokupuni i nohoia ai e ia poe, ame ka loli ana o ko Aupuni, i Repubalika mai ke Aupuni Moi mai, ua lilo ia i mau kumu e loaa ai he puulu o na kanawai waiwai ole a kuee nohoi, e pono ai ke kapaeia aku.

O na hooloili mahope ae nei, mamuli o ko lakou lehulehu loa, ua waihoia no pela, me ka hoololiloli hou ole ia aku:

1. I kulike ai me ka Pauku 92, Mahele 2 o ke Kumukanawai o ka Repubalika, ua hookomoia ka huaolelo "Peresidena" ma kahi o ka huaolelo "Moi," koe wale no ma na wahi i pili pololei maoli ai ka olelo ana o ke Kanawai i ka "Moi;" a o ka huaolelo "Repubalika" no ka huaolelo "Aupuni Moi." Oiai,

ua hoopauia ka Aha Kukakukamalu, nolaila, ua lilo ka mamalaolelo "Ka Moi iloko o ka Aha Kukakukamalu" i "Peresidena."

2. I kulike ai me ke Kanawai o ke Kau Ahaolelo o 1892, Mokuna 57, Pauku 10, ua hookomoia na huaolelo "Lunakanawai Apana" ma kahi o "Lunakanawai Hoomalu (Kulanakauhale);" a o na huaolelo "Lunakanawai Apana," me "Aha Apana," ma kahi o "Aha Hoomalu (Kulanakauhale)."

Ma ka hoomaopopo ana i na kanawai i mau ko lakou paa ana, a i hoopauia hoi mamuli o ka manao i ikeia ma kekahi mau kanawai okoa aku, aia wale no ia ma na kanawai i maopopo loa ka hoopauia ana ma ia ano. O na kanawai apau o ke Kau Ahaolelo o 1887, i kukalaia ua kue i ke Kumukanawai mamuli o ke kakauinoa ole ia ana e ka Moi, ua waihoia. Oiai e paiia ana keia buke, ua kukalaia ke Kanawai Auhau Loaa Makahiki (Mokuna 62) he Kanawai kue Kumukanawai ia.

Ma na wahi lehulehu i ikea ai kekahi pauku hookahi i hoopau maopopo ia ai ma kekahi wahi, ua waihoia no ia, ma ke ano ua hoopau maoli ia no.

Eia iho na huaolelo i hoopokoleia, i hoohanaia maloko o keia buke, mamuli o na Olelo Hoakaka, ma ka pau ana o kela ame keia mokuna:

A. K. no Aupuni Kuikawa.
A. R. no Aupuni Repubalika.
Kau o, no Kau Ahaolelo o.
K. K. ame K. Kar. no Kanawai Karaima.
Kan. Kiv. no Kanawai Kivila.
K. R. no Kanawai o ka Repubalika.

Ke haawi aku nei ka Mea Hoohuihui Kanawai i na mahalo ana ia David Dayton, Esq., no na buke Kanawai ka'i-like o na Kanawai Hawaii kahiko, a ia J. A. Thompson ame J. M. Poepoe, na mea ia laua ka hooponopono ana o ka buke Kanawai Hawaii.

SIDNEY MILLER BALLOU.

PAPA KUHIKUHI NUI.

KUMUKANAWAI.

AOAO

Kumukanawai o ka Repubalika..... 1-53

NA KANAWAI KIVILA.

HOAILONA I.

NA KANAWAI.

Mokuna 1—Hoolaha ana i na Kanawai..... 55
" 2—Pili ana o na Kanawai..... 57
" 3—Wehewehe ana i na Kanawai..... 58
" 4—Hoopau ana i na Kanawai..... 60

HOAILONA II.

HOAILONA AME NA RULA KEENA OIHANA.

Mokuna 5—Hae ame ka Sila Nui..... 61
" 6—Rula Laulaha no na Oihana Aupuni..... 63

HOAILONA III.

OIHANA O KO NA AINA E.

Mokuna 7—Kuhina o na Aina E..... 66
" 8—Na Luna Nui me na Kanikela o na Aupuni E 71
" 9—Pualikoa Kiai Aupuni..... 74
" 10—Oihana Hoonaauao 83
" 11—Na Hana a ka Papa Hoonaauao. Waihona Aupuni o na Mea Kahiko..... 93

AOAO

Mokuna 12—Hoonaauao ana i na Opio Hawaii ma na Aina E 96
" 13—Kanawai Kokua i ka Papa Hoonaauao.... 98

HOAILONA IV.

OIHANA KALAIAINA.

Mokuna 14—Kuhina Kalaiaina 103

NA AINA AUPUNI.

Mokuna 15—Hooponopono ana i na Aina Aupuni..... 105
" 16—Na Hoolimalima o na Aina Aupuni..... 110
" 17—Ka Loaa ana o na Home Liilii..... 112
" 18—Na Pa 156
" 19—Hooponopono ana i na Palena Aina..... 159
" 20—Na Palapala Sila Nui me na Olelo Hooko... 163

NA ALANUI AME NA ALALOA.

Mokuna 21—Na Alanui ame na Uwapo..... 165
" 22—Wehe ana, Hana Hou ana, ame ke Pani ana i na Alanui. Na Hoakaka ana..... 170
" 23—Kulana Laumania o na Alanui..... 188
" 24—Hoomau ana i na Alanui..... 190
" 25—Poe Hana Alanui Paa Mau..... 196
" 26—Hooakea ana i na Alanui o Honolulu..... 202
" 27—Hooloihi ana i na Alanui, Honolulu..... 204
" 28—Hana Hou ana i na Alanui, Hilo..... 206
" 29—Hooloihi ana i na Alanui, Hilo..... 208

MAHIAI AME ULULAAU.

Mokuna 30—Buro Mahiai ame Ululaau..... 210
" 31—Ka Holomua o ka Mahiai me Hana Lima... 214
" 32—Ramie 216
" 33—Palaoa Kalo 219
" 34—Hoeueu ana i ka Oihana Kuloko..... 220
" 35—Hoohoihoi ana i na Hana Mahiai..... 225

KELA AME KEIA.

AOAO
Mokuna 36—Pa Aupuni ame na Hao Kuni..... 227
" 37—Na Palapala Sila Nui..... 236
" 38—Kuleana i ka Mea i Hanaia..... 242
" 39—Kope ana i Kekahi Hoailona, Pepa Hoailona ame na Hoailona Kalepa..... 245

NA HANA HOU KULOKO.

Mokuna 40—Na Hana Hou ma na Awa—Oihana Wai... 247
" 41—Oihana Wai o Honolulu..... 250
" 42—Kukulu ana i na Alanui Kaamahu..... 254
" 43—Alanui Kaamahu o Oahu..... 264
" 44—Hui Kaa Alahao Hawaii..... 273
" 45—Hoolako ana i ka Malamalama Uwila ma Honolulu—Hoakaka Ano 281
" 46—Hoolako ana i ka Malamalama Uwila ma Hilo 289
" 47—Uwea Telegarapa Pakipika..... 291

NA HALEMAI.

Mokuna 48—Na Halemai no na Kanaka Hawaii ma Maui, Hawaii ame Kauai..... 295
" 49—Halemai Pupule 298

HOAILONA V.

OIHANA WAIWAI.

Mokuna 50—Kuhina Waiwai 301
" 51—No na Dala 304
" 52—Nota Manawa o ka Waihona..... 308
" 53—Na Dala o ke Aupuni ame ka Helu ana.... 310
" 54—Hoakoakoa ana i ka Aie Aupuni..... 323
" 55—Aie Aupuni 329
" 56—Oihana Leta 333
" 57—Hookuuia mai ke Kau ana i ka Pooleta.... 340
" 58—Baneko Hale Leta 342

NA AUHAU KULOKO.

AOAO

Mokuna 59—Auhau Kuloko, Na Mahele Auhau..... 353
" 60—Oihana Auhau, Oihana Hoonaauao ame ka Oihana Hookolokolo 389
" 61—Hookuuia mai ka Uku ana i ka Auhau. Na Ululaau 391
" 62—Auhau Maluna o na Loaa..... 393
" 63—Auhau Maluna o na Waiwai Hooilina..... 402

NA AUHAU KUWAHO.

Mokuna 64—E pili ana i ka Auhau Hoailona Pa'i..... 406
" 65—Na Auhau o na Waiwai i Laweia mai Iloko o ke Aupuni, ka Uku ame na Mea i Hookuuia 416
" 66—Hooponopono ana i ka Mea e Pili ana i ka Lawe ana mai a Kalepa Iloko o ke Aupuni 431
" 67—No na Awa Komo, ame na Apana Ohi Dute. 435
" 68—Na Luna Dute..... 437
" 69—No ke Kakau Hoike ana i na Moku..... 441
" 70—Papa Helu i na Koina ma ka Oihana Waiwai 453

HOAILONA VI.

OIHANA LOIO KUHINA.

Mokuna 71—Ka Loio Aupuni (Loio Kuhina)..... 456
" 72—Oihana Makai 458
" 73—Na Hale Paahao me na Hale A'o..... 467
" 74—Ka Malama ame ka Hoomalu ana i na Paahao 472
" 75—Na Luna Nana Halepaahao..... 474
" 76—Hoemi ana i ka Hoopai Hana Oolea..... 478

HOAILONA VII.

KA AHAOLELO.

Mokuna 77—Ka Balota ana, Kumu e Hakahaka ai ka Noho 481

HOAILONA VIII.

OIHANA HOOKOLOKOLO.

AOAO

Mokuna 78—Na Hoakaka Pili Laula..... 485

NA AHA HOOKOLOKOLO.

Mokuna 79—Na Aha Apana..... 489
" 80—Na Aha Hookolokolo Kaapuni ame na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena..... 494
" 81—Ka Aha Hookolokolo Kiekie..... 508
" 82—Na Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo... 514
" 83—No na Luna Kokua iloko o ka Aha Hookolokolo Kaulike 519
" 84—No na Loio 520

KA LAWELAWE HIHIA ANA.

Mokuna 85—Ka Lawelawe ana i na Hana Kivila ma na Aha Apana 524
" 86—Ka Lawelawe ana i na Hana Kivila ma na Aha Hookolokolo Kakau..... 529
" 87—Ka Pau ana o na Hihia ame na Hoopii..... 548
" 88—Kaupalena ana o ka Hoopii ma ke Kanawai. 554
" 89—Na Mea e Epa ole ai, ame na Mea e Hoohiki Wahahee ole ai..... 562
" 90—Jiure ame na Hookolokolo ana me ke Jiure.. 566
" 91—Olelo Hoike. Na Mea e Loaa ai na Olelo Hoike 578
" 92—Hoohalahala ame na Hoohalahala Kumu... 598
" 93—Palapala Hai Hewa..... 605
" 94—Na Bona Hoohalahala..... 609
" 95—Olelo Hooholo, Palapala Ohi Waiwai ame Hookolokolo Hou 611
" 96—Koina Iloko o na Aha Hookolokolo..... 618
" 97—Mana Hookolokolo Kaulike, Hihia Moku ame Waiwai Hooilina 632

NA HANA KUIKAWA.

AOAO

Mokuna 98—Na Hoopii o ke Aupuni Hawaii ame na Hoopii Kue i ke Aupuni..... 644
" 99—Waiwai o ka Lehulehu..... 649
" 100—Na Awapae 656
" 101—Hoi Hou ana o Kekahi Waiwai Paa..... 658
" 102—Hookupa ana i Kekahi Kanaka o ka Aina E 660
" 103—Ka Hooponopono ana i na Hihia ma ka haawi ana i na Mea Kuokoa..... 665
" 104—Na mea e Pono ai ma ke Kanawai. I. Ka Palapala Koi (Mandamus)..... 668
II. Na Palapala Papa aku..... 671
III. Ka Palapala Kii Moohookolokolo.. 673
IV. Na Palapala Ninau Kumu..... 675
" 105—Ka Palapala Kuu Kino..... 678
" 106—Na Pono o na Hakuaina..... 687
" 107—Ka Ho'i Hou ana mai o Kekahi Waiwai Lewa 692
" 108—No ka Hopu ana i ka Poe Aie..... 697
" 109—Na Palapala Ganisi..... 699
" 110—Ganisi ana i na Luna Aupuni..... 705
" 111—Mana Hoopaa Waiwai..... 713
" 112—Hooponopono ana o Kekahi Mea me Kekahi Mea ma Kekahi Hihia..... 721
" 113—Kue ana i ke Kuleana o Kekahi Mea Iloko o ka Waiwai Paa..... 726
" 114—Ka Loaa ana o ke Kuleana Hele..... 727
" 115—Kuai ana aku i ka Waiwai i Morakiia..... 730
" 116—Banekarupa (Banekorupa) 733
" 117—Komisina o na Ala Liilii ame na Pono Wai.. 747

NA LUNA OIHANA HOOKOLOKOLO KUIKAWA.

Mokuna 118—Luna Kakau Kope..... 753
" 119—Na Notere no ka Lehulehu..... 760

HOAILONA IX.

KA NOHO OHANA ANA.

AOAO

Mokuna 120—Ka Mare ana..... 763
" 121—Na Keiki 765
" 122—Na Inoa 766
" 123—Kuleana o na Wahine Mare..... 768
" 124—No ka Waiwai Hapakolu..... 774
" 125—Ke Oki ame ka Hookaawale i ka Poe Mare 778
" 126—Na Kahu ame na Hanai..... 788

HOAILONA X.

MAU KANAWAI—KELA ANO KEIA ANO.

Mokuna 127—Na Aha Hoohui..... 801
" 128—Ka Hoohui ana i na Ahahui i Hoohuiia.... 809
" 129—Na Hui Banako..... 813
" 130—Na Hui i Hoohuiia ma na Aupuni E..... 826
" 131—Hoohui no na Aie wale no..... 829
" 132—Ka Ili ana o ka Waiwai..... 835
" 133—Na Kauoha (Palapala)..... 841
" 134—Kekahi mau Pono Ponoi o na Kanaka.... 844
" 135—Uku Hoopanee 846
" 136—Ka Manawa Oo ma ke Kanawai..... 848
" 137—Na La Kiulaia..... 849
" 138—Komisina Limahana 850
" 139—Ka Mana o na Palapala Hooko..... 855
" 140—Hoomaopopo ana i ke ano o na Kanawai ina ua Kue ka Olelo Beritania me ka Olelo Hawaii 856

PAKUI.

Na Rula ame na Hooponopono ana no na Koho Balota... 857

HOOPONOPONO ANA I NA HEWA.

Aoao 534, e ikeia ana he elua Pauku "§1230." O ka Pauku "§1230,, mua, ua pono no ia; o ka lua o ka Pauku ma ia helu, ua hewa ia, o ka pololei, oia ka "§1231;" a o ka Pauku "§1231," malalo iho, oia ka "§1232."

Aoao 556. O na olelo e paa nei ma ka "§1294," ua hoopauia lakou e ke Kanawai o 1876, Mokuna XXXIV., Pauku 8. E hookomo ma ia Pauku i keia mau huaolelo:

"Ina i waihoia ka hoomaka ana i kekahi hoopii no ka papa ana o kekahi Aha Kaulike, alaila, aole e manaoia ka manawa o ka waiho ana, oia kau wahi o ka manawa i oleloia ma keia Mokuna, no ka hoomaka ana i ka hoopii."

O keia ka Pauku 1043 o ke Kanawai Kivila o 1859. Aole ia Pauku i hoopauia.

Aoao 709. E hookomo i ka "§1736," ma ka hoomaka ana o na huaolelo penei: "No na hana o keia Kanawai," a pela aku.

Pauku 2.—Lanakila o ka Hoomana ana i ke Akua.

Ua hiki i na kanaka a pau e hoomana aku i ke Akua e like me ko lakou manao iho; aka, aole e hooliloia keia pono i mea e aponoia ai na hana launa hewa o ke kane me ka wahine, a i ole ia na hana kulike ole me ka maluhia a pono o ka Repubalika.

Pauku 3.—Ka Lanakila o ka Olelo a me ka Papapai.

Ua hiki i na kanaka a pau ke kamailio me ke keakea ole ia, e kakau a hoolaha i ko lakou manao ma na mea a pau; a aole e hanaia kekahi kanawai e hoohaiki ai i ke kamailio ana, a i ole ia ka papapai; aka, e kau no maluna o na mea a pau ke kaumaha o ka lawelawe hewa ana o ia pono; eia no nae, ua hiki i ka Ahaolelo e hooholo i na kanawai i kupono e kaohi ai a e pale aku ai i ka hoolahaia ana, a i ole ia ke kamailio akeaia ana o na olelo pelapela a me na olelo hoala kipi.

Pauku 4.—Na Halawai me na Palapala Hoopii

Ua loaa i na kanaka a pau ke kuleana e akoakoa ma ke ano malie a kue ole i ka maluhia, me ka lako ole i na mea kaua, e kukakuka pu no ka pono o ka lehulehu a e nonoi aku i ka Peresidena, a i ole ia i ka Ahaolelo e wehe i ko lakou pilikia.

Pauku 5.—Palapala Kuu Kino.

No na kanaka a pau ka pono o ka Palapala Kuu Kino, aole hoi e kapaeia koe wale no e ka Peresidena, a i ole ia e kekahi o na Kuhina ma ke ano i hoakakaia maloko nei, i na manawa kipi a kaua ia mai, a i ole ia he wa kupilikii loa no ke kipi a kaua ia mai, a ua ikeia he mea e pono ai ka lehulehu e kapaeia.

Eia no nae hoi, o kekahi kanaka o na aina e e komo mai ana iloko o ka Repubalika ma ke ano kue i ke kanawai, aole e loaa iaia ka pono o keia palapala ma ke ano he pono i loaa maoli iaia.

PAUKU 6.—KULEANA E HOOKOLOKOLOIA.

MAHELE 1. Aole e hoopaiia kekahi kanaka no kekahi hewa ke hookolokolo ole ia mamua a hoahewaia no ia hewa e kekahi aha hookolokolo i loaa he mana ma ia hihia.

MAHELE 2. Koe ma na hihia luna nui, a i ole ia na hewa iloko o ka mana hookolokolo o kekahi Lunakanawai Apana, a i ole ia ma na hana no ka hoowahawaha, aole no e hookolokoloia kekahi kanaka no kekahi hewa koe wale no ma ka palapala hoopii kupono e hoomaopopo ana i kona hewa, a ma na hihia a pau he kuleana kona e halawai me na hoike i laweia mai e kue iaia he alo he alo; e lawe mai i na hoike a me na mea e ae ma kona aoao; a ma ona iho, a i ole ia ma o kona loio, e like me kona manao, e ninau i na hoike i laweia mai e kue ana iaia, a e hooloheia oia ma kona pale ana iaia iho.

MAHELE 3. Malalo o na hooloili ana a ka Ahaolelo e hana ai i kela a me keia manawa e pili ana i ka nui o na jure no ka hookolokolo ana i kekahi hihia a me ka nui kupono e hiki ai ke hooholo i kekahi olelo hooholo a me ke ano e waeia ai a e kohoia ke jure a me ke ano a me ke kupono hoi o lakou, o ke kuleana e hookolokoloia e ke jure ma na ano a pau i lawelaweia mamua aku nei, e mau no ia, koe ma ka hihia koi aie kahi i oi ole aku ka huina i koiia mamua o hookahi haneri dala, a me na hewa malalo iho o ka feloni e like me ia i hoakakaia e ke kanawai. A e hoomaopopoia, aole e hookolokoloia kekahi hewa he make ka hoopai e kekahi jure i emi iho malalo o umikumamalua ko lakou nui. Ua hiki no ke kapaeia ke jure ma na hihia kivila a pau malalo o na kumu i hoakakaia ma ke kanawai, a e ka poe i hoopiiia ma na hihia hewa a pau, koe nae na hihia he make ka hoopai.

PAUKU 7.—HOOPAI MUA IA, A I OLE IA HOOKUU MUA IA PAHA.

Aole e koiia kekahi kanaka e pane no kekahi hewa i like ma ke kanawai a me na olelo ike me ka hewa ona i hoahewa mua ia ai, a i ole ia i hookuu pono ia ai oia mamua.

PAUKU 8.—PONO O KA MEA I HOOPIIIA.

Aole e koiia kekahi kanaka ma kekahi hihia hewa e hoike kue iaia iho; aole hoi e hooneleia ke ola, ka noho lanakila ana a me ka waiwai, aia wale no mamuli o ke kanawai.

PAUKU 9.—KAUWA KUAPAA.

O ka hoohanaia me ka ae ole, koe wale no no ke karaima, ua papa mau loa ia iloko o keia Repubalika. I na wa a pau e komo mai ai kekahi kauwa kuapaa iloko o keia Repubalika, e lanakila koke no oia.

PAUKU 10.—MALU MAI KA HULIIA ANA A ME KA HOPUIA ANA.

E malu no kela a me keia kanaka mai na huli kupono ole ia ana a me hopuia ana o kona kino, kona hale, kona mau palapala, a me kona mau waiwai; a aole no e hoopukaia kekahi palapala huli, koe wale no no ke kumu kupono malalo o ka hoohiki, a e hoakaka ana i kahi e huliia a me ke kanaka a mau mea paha e hopuia.

PAUKU 11.—KA MANA AUHAU A HOOKAAWALE.

MAHELE 1. Aole e kau ia a kukuluia paha kekahi uku kokua, dute a auhau paha o kela a me keia ano me ka ae ole o ka Ahaolelo; aole hoi e unuhiia ae kekahi dala mai ka Waihona o ka Lehulehu me ka ae ole o ia Ahaolelo, koe wale no ma ke ano i kuhikuhiia ma keia Kumukanawai.

MAHELE 2. He kuleana ko kela kanaka keia kanaka e noho ana maloko o ka lahui e hoomalu pono ia ma na mea e pono ai kona ola, ka lanakila a me ka waiwai e like me ke kanawai, a nolaila, e koiia oia e haawi mai i kekahi mahele kupono o kona waiwai no na lilo o keia hoomalu ana, a e kokua mai me kona kino ponoi, a i ole ia me kekahi mea like paha i na wa kupono, e like me ka mea i kauohaia ma ke kanawai.

PAUKU 12.—LAWE ANA I KA WAIWAI NO NA HANA O KA LEHULEHU.

Ua hiki no e laweia ka waiwai ponoi o kekahi kanaka no na hana o ka lehulehu, a ua hiki no e loaa ke kuleana hele ponoi maluna o na aina o kekahi poe no na alahao, na auwai hoomaloo, auwai papa, na paipu wai a me na auwai no na hana mahiai, na hana ana i na mea hana, na wili, na hana iloko o ka honua, a me na hana pili i ka noho ohana ana, a i ole ia na mea pili i ka malama ana i ke ola kino, aka, mamuli wale no o ka hana e like me ke kanawai a no ka uku kupono.

E huiia iloko o na hana o ka lehulehu na hana i kauohaia, a i ole ia i hoakakaia iloko o na kuikahi mawaena o ka Repubalika o Hawaii a me kekahi aupuni e aku.

PAUKU 13.—MALALO KA OIHANA KOA O KE KANAWAI.

MAHELE 1. E noho mau ka Oihana Koa malalo o na kanawai o ka aina.

MAHELE 2. Aole e hoonohoia kekahi koa i ka wa haunaele ole iloko o kekahi hale me ka ae ole o ka mea nona ia hale; aole no hoi iloko o ka manawa kaua, aka, ma ke ano wale no i hoakakaia e ka Ahaolelo.

KA REPUBALIKA.

PAUKU 14.—KE ANO A ME KA INOA O KE AUPUNI.

O ke Aupuni e kukuluia nei he Repubalika no ia, malalo o na olelo a me na kuhikuhi ana o keia Kumukanawai.

O ka inoa o keia Aupuni, oia no, a e mau aku no o ka Repubalika o Hawaii.

PAUKU 15.—KA AINA.

O ka aina o ka Repubalika o Hawaii oia no ka mea i ikeia mamua o ke Aupuni o ko Hawaii Paeaina, a me na wahi a pau

i noho mana ia e ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, a me na wahi e huiia mai ana ma keia hope aku i ka Repubalika.

PAUKU 16 —KA HAE.

O ka hae i lawelaweia mamua aku nei ma ke ano oia ka hae o ke Aupuni Hawaii e hoomauia aku no oia ka Hae Aupuni o ka Repubalika o Hawaii.

PAUKU 17 —NA KUPA.

MAHELE 1. O na kanaka a pau i hanauia, a i ole ia hookupaia ma ko Hawaii Paeaina, a i noho malalo o ka mana o ka Repubalika, he mau kupa lakou no ia Repubalika.

HE MAU PONO KUPA

MAHELE 2. O kekahi kanaka aole oia he kupa Hawaii i lawelawe maoli, a ma kekahi ano e ae paha, ua kokua maoli ma ka hana ana, a mahope mai nei ua kokua i ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, i loaa iaia iloko o eono mahina mai ke kukalaia ana o keia Kumukanawai mai ke Kuhina Kalaiaina mai, he palapala hoike no ia hana e like me ia i hoakakaia maloko nei, a i hoohiki i kekahi hoohiki e kokua mamuli o keia Kumukanawai a me na kanawai o ka Repubalika, e like me ka loihi o kona noho ana iloko o ka Repubalika, e loaa no iaia na pono a pau o ke kupa me ka hoonele ole nae iaia i kona mau pono kupa i kona aina hanau.

MAHELE 3. I mea e hoomaopopo pono ia ai ka poe kupono e loaa ia lakou ia palapala hoike, e hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i poe ninaninau i like ka nui me na mea ana i manao ai he pono na lakou e lawe i na noi a me na olelo hoike no ia mea.

Na ia poe ninau e hoike aku i ke Kuhina i oleloia i kekahi hoakaka ana no kela a me keia kanaka i ikeia ua kupono e loaa iaia ia palapala hoike, ma ia hoike e hookomoia ka inoa, na

makahiki, ka aina hanau, ka hana, ka loihi o ka noho ana ma Hawaii nei, a me kahi e noho ana ia manawa.

MAHELE 4. He mana no ko ke Kuhina Kalaiaina e hoololi i ka olelo hooholo o ia poe ninau a hoopuka i palapala hoike i kekahi mea ana i manao ai he pono; a e hoole i ka haawi ana i ka palapala hoike i kekahi mau mea ana i manao ai aole i kupono e haawiia.

O ka olelo hooholo a ke Kuhina e paa no ia, a aole e hiki ke hoohalahalaia a hoololi hou ia paha.

MAHELE 5. O kekahi kanaka i haawiia ka palapala hoike o ia ano e ae ia oia, ma kona noi ana, e hoopukaia ka palapala hookupa me ka hoike hou ole aku i kekahi mau mea e kupono ai.

PAUKU 18.—HOOKUPA ANA.

MAHELE 1. O ka hookupa ana i na kanaka o na aina e malalo wale no ia o ka mana o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie. E hanaia no e like me ka mea i kauohaia ma ke kanawai.

MAHELE 2. Ua hiki no ke hookupaia kekahi kanaka o na aina malalo o na kumu mahope iho nei:

1. Ua noho oia ma ko Hawaii Paeaina aole emi malalo o elua makahiki.

2. E manao maoli no oia e lilo i kupa noho paa no ka Repubalika.

3. E hiki iaia ke heluhelu, kakau a kamailio me ka hoomaopopo pono i ka olelo Beretania.

4. E hiki iaia ke wehewehe me ka moakaka ma ka olelo Beretania i ka manao a me ke ano maoli o kekahi Pauku a mau Pauku paha o keia Kumukanawai.

5. He kupa oia no kekahi aina i hana kuikahi me ka Repubalika o Hawaii, e hoomaopopo maoli ana no ka hookupa ana.

6. He kanaka ano maikai oia a aole he mahuka mai ka lima mai o ke kanawai.

7. E lawelawe ana oia i kekahi oihana ku i ke kanawai a hana paha, a i ole ia ua loaa iaia kona ola mai kekahi hana ku i ke kanawai mai.

8. He ona oia ma kona kuleana ponoi iho o ka waiwai maloko o ka Repubalika nona ka waiwai io aole i emi malalo o elua haneri dala mawaho ae o na hihia apau.

9. Ua hoohiki oia i ka olelo hoohiki i hoakakaia ma ka Pauku 101 o keia Kumukanawai, a me kekahi olelo hoohiki e hoole ana i kona kupa no ke Aupuni o kona aina hanau, a i ole ia ka aina paha ana i hookupa mua ai, a e kokua mamuli o ka Repubalika o Hawaii.

10. E hana oia i palapala noi i hooiaioia ma ka hoohiki i kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e hoakaka ana ua hooko oia i na mea a pau i kauohaia mamua ae nei, a nana no e hooiaio aku ia mea e maopopo pono i ua Lunakanawai la.

Pauku 19.—Na Kupa mamuli o ka Palapala.

Mahele 1. Ua hiki e haawiia na palapala hookupa e ka Aha Hooko i na poe mahope iho nei:

1. Na palapala e haawi ana i na pono a pau o ke Kupa, koe ka mana e koho balota, i hiki e haawiia i kekahi mea.

2. Na palapala e haawi ana i na pono a pau o ke kupa i huiia me ka mana koho balota, e haawiia i ka poe wale no i kupono e hookupaia; eia no nae, aole e pili na kumu e manao ana e lilo i kupa noho paa, ka hoohiki e hoole ana i ke kokua mamuli o ke Aupuni o kona aina hanau, a me ka hoohiki e kokua mamuli o ka Repubalika, a me ke noi ana i ka Aha Hookolokolo Kiekie; a e hoomaopopoia, o ke kumu e lilo i kupa o kekahi aina i hana kuikahi me keia Repubalika e pili ana i ka hookupa ana, aole ia e pili i ka poe i noho ma ko Hawaii Paeaina no ka manawa o ehiku makahiki a oi ae mamua iho o ka

la e kukalaia ai o keia Kumukanawai, a i noi i na palapala hookupa iloko o elima makahiki mai ia kukalaia ana.

MAHELE 2. E hoohiki na kanaka a pau e loaa ana ia lakou na palapala hookupa i ka olelo hoohiki i hoakakaia ma ka Pauku 101 o keia Kumukanawai, a ma ia manawa e kaa no lakou malalo o na hana a me na hoopaa ana a pau o ke kupa.

MAHELE 3. O na palapala hookupa a pau i haawiia mamua aku nei, ma keia, ke hoopau loa ia nei.

PAUKU 20.—MAHELE O NA MANA O KE AUPUNI.

Ua maheleia na mana nui o ke Aupuni iloko o ka Mana Hooko, Mana Kau Kanawai a me ka Mana Hookolokolo, a koe ma na mea i hoakakaia maloko nei, e ku kaawale ia mau mana ekolu.

KA MANA HOOKO.

PAUKU 21.—AHA HOOKO

MAHELE 1. O ka Mana Hooko o ka Repubalika aia no ia i ka Peresidena a me ka Aha Kuhina.

MAHELE 2. Ma ka Aha Kuhina, e hoonohoia he Kuhina o ko na Aina e, Kuhina Kalaiaina, Kuhina Waiwai a me ka Loio Kuhina.

MAHELE 3. O ka Peresidena a me ka Aha Kuhina e noho pu ana oia no ka Aha Hooko.

KA PERESIDENA.

Pauku 22.—Na mea e kupono ai ka Peresidena.

I mea e kupono ai e noho ma ka oihana Peresidena e loaa i ke kanaka aole e emi malalo o kanakolu-kumamalima makahiki mai ka hanau ana;

Ua hanauia ma ko Hawaii Paeaina, a i ole ia ua noho malaila no na makahiki aole i emi malalo o ka umi-kumamalima;

A he kupa hoi no ka Repubalika.

Pauku 23.—Ka Peresidena Mua.

Ma keia, ke kukalaia nei, o Sanford Ballard Dole ka Peresidena o ka Repubalika o Hawaii, e noho ma ka oihana a hiki aku, a e hui pu ana i ka la 31 o Dekemaba, 1900, a ma ia hope aku a hiki i ka manawa e kohoia ai he hope nona, a ua kupono oia e noho ma ka oihana.

Pauku 24.—Koho ana i ka Peresidena

Mahele 1. Ma ka Poakolu ekolu o Sepatemaba, 1900, a ma ka Poakolu ekolu o Sepatemaba iloko o kela a me keia eono makahiki ma ia hope iho, e noho ka Ahaolelo e koho i Peresidena no ka manawa o eono makahiki, e hoomaka ma ka la mua o Ianuari o ka makahiki mahope iho.

Mahele 2. No na hana o ia koho ana e noho pu ke Senate a me ka Hale o ka Poeikohoia.

E malamaia ke koho ana ma ka balota, a o ka mea e loaa ana iaia ka hapanui o ke koho ana o na lala a pau i kohoia e ka Ahaolelo a ma ia hapanui e komo ka hapanui o na lala a pau o ka Aha Senate, oia ka Peresidena no ka manawa e hiki mai ana, a i ole ia no ka manawa i koe o ia manawa ina aole mea i kohoia mamua iho o ka la mua o ia manawa.

Mahele 3. Ina aole i koho ka Ahaolelo i Peresidena mamua iho o ka la mua o Ianuari mahope iho o ka la i kauohaia

ai ka Ahaolelo e halawai no ia koho ana, alaila, o ka Peresidena nona ka manawa i pau, a i ole ia ke Kuhina e lawelawe ana ma ke ano Peresidena e mau no kono noho a lawelawe ana paha ma ke ano Peresidena a hiki i ka manawa e koho pono ia ai kona hope, aka, o ia koho ole ana aole ia he mea e hookuuia ai ka Ahaolelo mai ka lakou hana o ka hana koke aku ma ia koho ana.

MAHELE 4. Aole kekahi Peresidena e kupono e koho hou ia no ka manawa mahope koke iho o ka manawa i kohoia ai oia.

PAUKU 25.—UKU O KA PERESIDENA.

E loaa no i ka Peresidena ma na manawa maopopo no kana hana he uku, a o ia uku wale no e hoomahuahuia a hoemiia paha iloko o ka manawa i kohoia ai oia, aole e loaa iaia iloko o ia manawa kekahi pomaikai e ae mai ka Repubalika mai.

PAUKU 26.—KA MANA HOOKOHU.

MAHELE 1. Na ka Peresidena, ma ke apono ana o ke Senate, e hoonoho i na lala o ka Aha Kuhina, na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Kaapuni; ka Luna Hooia, a me na Luna Nui a me na Luna Kanikela i na Aina e. A e lawelawe no ka poe i hookohuia e ka Peresidena a hiki i ka pau ana o ka halawai mua o ka Senate.

MAHELE 2. Ina ua hakahaka kekahi o ia mau oihana iloko o ka manawa e noho ole ana ka Senate, ua hiki i ka Peresidena e hoopiha ia hakahaka ma ka haawi ana i hookohu e pau ana ina aole i hoaponoia mahope o ka halawai hou ana o ka Aha Senate.

MAHELE 3. Ina ua kaawale aku mai kahi i malamaia ai ke Aupuni, a i ole ia ua hiki ole no ka manawa kekahi lala o ka Aha Kuhina, ua hiki i ka Peresidena e hookohu i kekahi o na lala i koe o ka Aha Kuhina e hana a lawelawe no ka manawa

i na hana no ke Kuhina i kaawale ma kahi e a hiki ole paha. Aole nae e mana kekahi hookohu ana no ka manawa mamua o kanaono la mai ka la o ia hookohu ana.

MAHELE 4. Na ka Peresidena no hoi, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hoonoho i na lala o ka Papa Ola; Papa Hoonaauao; Papa Hoopae Limahana; Papa Luna Nana Halepaahao; a me na Papa e ae i pili i ka lehulehu i hanaia e ke kanawai; a me na Lunakanawai Apana.

MAHELE 5. Na ka Peresidena e hoonoho a hoopau i na luna a pau o ke Apuni i hoomaopopo ole ia ko lakou hoonohoia ana ma kekahi ano e ae.

PAUKU 27.—KA MANA HOOPAU.

E loaa no i ka Peresidena ka mana, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hoopau i kekahi o na luna i oleloia iloko o ka Pauku maluna ae, koe ka Luna Hooia a me na Lunakanawai Apana, e hoopauia lakou e like me ka mea i hoakakaia iloko o ke kanawai; a me na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Kaapuni, e hoopauia lakou ma ke ano wale no i hoakakaia maloko nei; a koe na lala o ka Aha Kuhina e hoopauia lakou e ka Peresidena wale no me ka ae o ka Senate. Ua hiki i ka Peresidena, me ka apono ana o ekolu lala o ka Aha Kuhina, e hoopau i kekahi lala o ka Aha Kuhina.

PAUKU 28.—AKOAKOA ANA O KA AHAOLELO.

Ua hiki i ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hoakoakoa i ka Ahaolelo, a i ole ia ka Senate wale no ma ke kau kuikawa, a ina ua ano pilikia kahi i noho ai ke Aupuni mamuli o kekahi enemi, kipi a hoohaunaele paha, e kauoha e malamaia kekahi halawai mau, a i ole ia kuikawa ma kekahi wahi e aku mai kahi i malama mau ia ai.

PAUKU 29.—HOOKIPA ANA I NA LUNA O NA AINA E.

Na ka Peresidena e hookipa a ike aku i na Luna Nui i hoounaia mai i ka Repubalika e na Aupuni e.

PAUKU 30.—HOIKE I KA AHAOLELO.

Na ka Peresidena, i ka halawai ana o ka Ahaolelo, a ma na manawa e ae paha ana i manao ai he pono, e hoike aku ma ka palapala e pili ana i ke kulana o ke Repubalika, a i ole ia e pili ana i na mea e ae e pili ana i ka pono o ka lehulehu me ka hoike aku he mea pono e noonooia na kumuhana ana i manao ai he pono.

PAUKU 31.—KANAWAI KOA—KAPAE ANA I KA PALAPALA KUU KINO.

Ua hiki i ka Peresidena, a i ole ia kekahi o na Kuhina e like me ia i hoakakaia maloko nei, ina he kipi, a i ole ia kaua ia mai paha, a i ole ia ua aneane e pilikia mamuli o ke kipi, a i ole ia kaua ia mai paha, ina ua kupono no ka malama ana i ka pono o ka lehulehu e kapae i ka pono o ka palapala kuu kino, a i ole ia e waiho i ka Repubalika holookoa, a i ole ia i kekahi hapa paha malalo o ke kanawai koa.

PAUKU 32.—NA KUIKAHI.

He mana ko ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hana i na kuikahi me na Aupuni e malalo nae o ka apono ana o ka Senate.

Ma keia, ua ae ia a ua hoomanaia ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hana i kuikahi hoohui aina, a i ole ia oihana kalepa mawaena o ka Repubalika o Hawaii a me na mokuaina o Amerika Huipuia, malalo nae o ke aponoia e ke Senate.

PAUKU 33.—ALIHIKAUA NUI.

O ka Peresidena ka Alihikaua Nui maluna o na Oihana Koa a pau o ka Repubalika.

KA AHA KUHINA.

Pauku 34.—Ka Hoa Kuka o ka Peresidena.

O ka Aha Kuhina na hoa kuka o ka Peresidena, a e kuka oia me lakou e pili ana i na mea a pau e pili ana i ka pono o ka lehulehu; na hoonoho ana ma ka oihana a me na hana ano nui e ae i manaoia e hana. Aole i hoopaaia ka Peresidena e hana e like me ke ao ana a ka Aha Kuhina, koe wale no ma na manawa i kauohaia ma keia Kumukanawai e apono ia kana hana e ka Aha Kuhina.

Pauku 35.—Na Hoike, ke Koikoi o ka Hana, na Mana Hoonoho a Hoopau.

Mahele 1. E malama kela a me keia lala o ka Aha Kuhina i keena oihana ma kahi i hoonohoia ai ke Aupuni, a nana no e hana iloko o kekahi manawa i kaa ole mahope o ka Poakolu hope iloko o Feberuari o kela a me keia makahiki i hoike piha a waiho aku i ka Peresidena no na hana ano nui o kona keena iloko o ka makahiki e pau ana ma ka la 31 o Dekemaba mamua iho, me ka hoike pu aku no na mea e ae ana i manao ai he pono. Pela no hoi i na wa a pau e kauohaia ai oia e ka Peresidena ma ka palapala e hoike aku iaia e pili ana i kekahi hana iloko o kona mana.

Mahele 2. Maluna o na lala o ka Aha Kuhina ke koikoi o ka hoohanaia ana o ko lakou mau keena iho, a me ka apono o ka Peresidena na lakou e hoonoho a e hoopau i na poo o na buro mahope iho nei maloko o ko lakou mau keena, oia hoi: Ka Luna Nui o na Hana Hou; ka Luna Ana Aina Nui; ka Luna Kakau Kope; ka Luna Nui o ka Oihana Wai o Honolulu; ka Hamuku; ka Luna Dute Nui; na Luna Helu Nui a me ka Luna Leta Nui, a me na pono o na buro e ae i hanaia ma ke kanawai.

Mahele 3 Aia maluna o ke poo o kekahi buro ke koikoi o na hana o kona buro a iaia no ka hoonoho a hoopau ana i na

luna malalo ona malalo nae o ka apono ana o ke Kuhina o ke keena i hoohanaia ai oia.

MAHELE 4. O ke koikoi ma na mea pili i ke dala o kekahi luna o ke Aupuni no kana hana ponoi, a i ole ia o na luna malalo ona e hoomaopopoia no ia ma ke kanawai.

PAUKU 36.—PERESIDENA E LAWELAWE ANA INA E MAKE, KUPONO OLE, A I OLE IA KAAWALE PAHA KA PERESIDENA MA KAHI E.

MAHELE 1. Ina ua kupono ole no ka manawa, a i ole ia kaawale mai ka aina aku ka Peresidena, o ke Kuhina no ko na Aina e oiai ia kupono ole a kaawale ana paha ke lawelawe ma ke ano Peresidena; a i ole ia

Ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku ia Kuhina, o ke Kuhina Kalaiaina oiai e mau ana ia kupono ole a kaawale ana paha o ka Peresidena ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha ia mau Kuhina elua, o ke Kuhina Waiwai oiai e mau ana ia kupono ole a kaawale paha o ka Peresidena ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku na Kuhina ekolu i olelo mua ia, alaila, o ka Loio Kuhina oiai e mau ana ia kupono ole a kaawale paha o ka Peresidena ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena.

MAHELE 2. Ina e make, haalele, hoopauia a kupono ole mau paha ka Peresidena, alaila, o ke Kuhina no ko na Aina e ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena a hiki i ka manawa e kohoia ai i hope no ka Peresidena ma ke ano i hoakakaia maloko nei; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku ia Kuhina, o ke Kuhina Kalaiaina ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena no ka manawa i olelo mua ia; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku ia mau Kuhina elua, o ke Kuhina Waiwai ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena no ka manawa i olelo mua ia; a i ole ia

Ina ua kupono ole a kaawale paha mai ka aina aku na Kuhina ekolu i olelo mua ia o ka Loio Kuhina ka mea e lawelawe ma ke ano Peresidena no ka manawa i oleloia.

MAHELE 3. Ina i kekahi manawa iloko o ke kaawale ana mai kahi aku o ke Aupuni i hoonohoia ai ka Peresidena a Peresidena e lawelawe ana paha ua loaa he manawa kupono e kukalaia ai ke Kanawai Koa, a i ole ia ke kapae ana i ka Palapala Kuu Kino, ua hiki e lawelaweia na mana e pili ana ia mau hana i haawiia i ka Peresidena e kekahi o na Kuhina a e lawelawe lakou e like me ka hoonohoia ana a me ka mea i hoakakaia ma ka Mahele Elua o keia Pauku.

MAHELE 4. Ina e make, haalele, hoopauia, a i ole ia kupono ole no ka manawa mau loa ka Peresidena mamua iho o eono mahina mamua o ka pau ana o kona manawa ma ka oihana, na ke Kuhina e lawelawe ana ma ke ano he Peresidena, ina aole e noho ana ka Ahaolelo, e kahea koke i kau kuikawa o ka Ahaolelo e halawai iloko o kanakolu la e koho i Peresidena e hoopiha i ka manawa i koe o ka Peresidena i make, haalele, hoopauia, a i ole ia ua hiki ole ke hana.

MAHELE 5. Ina e lawelawe kekahi Kuhina ma ke ano he Peresidena e like me ia i hoakakaia maloko nei e loaa no iaia oiai oia e lawelawe ana pela na mana a me na pono a pau a e kauia no hoi maluna ona na hana a me na hoopaa ana a pau i hoakakaia ma keia Kumukanawai i haawiia, a ua kauohaia paha i ka Peresidena.

PAUKU 37.—HE MAU LALA MA O KA OIHANA NO KA AHAOLELO.

E lilo na hoa o ka Aha Kuhina i mau hoa ma o ko lakou oihana la no na Hale Ahaolelo elua, me na pono, na mana a me na pomaikai a pau o na lala i kohoia, koe ka mana koho.

KA MANA KAU KANAWAI.

PAUKU 38.—KA AHAOLELO.

MAHELE 1. O ka mana kau kanawai o ka Repubalika ua haawiia i ka Ahaolelo, a malalo o na hoohaiki maloko nei i ka Aha Kuka o ke Aupuni.

He elua hale o ka Ahaolelo i kapaia ke Senate a me ka Hale o ka Poeikohoia, i hooponoponoia a e noho kaawale ana, koe ma na ano i hoakakaia malalo nei.

E kapaia na hale elua, o ka Ahaolelo o ka Repubalika o Hawaii.

MAHELE 2. Aole e noho kekahi ma ke ano he Senate a Lunamakaainana paha iloko o ka Ahaolelo ina aole oia i kohoia malalo a me ke ano kulike me keia Kumukanawai.

PAUKU 39.—KOHO BALOTA NUI.

MAHELE 1. E malamaia ke koho balota nui ma ka Poakolu hope o Sepatemaba, M. H. 1897, a e malamaia na koho balota nui ma ka Poakolu hope o Sepatemaba o kela a me keia elua makahiki ma ia hope aku.

MAHELE 2. Ina no kekahi kumu aole i malamaia kekahi koho balota nui ma ka manawa i kauohaia, na ke Kuhina Kalaiaina, me ka hoohakalia kupono ole, e koho i manawa hou e malamaia ai ia koho ana.

A o ke koho ana i malamaia pela ma ia koho ana e manaoia no ia he koho balota nui.

PAUKU 40.—KA AHA KIEKIE KA MEA NANA E HOOMAOPOPO KE KUPONO O NA LALA.

Ina ua hoopaapaaia ke koho ana i kekahi noho ma kekahi o na hale elua, a ua ulu mai ka ninau kanawai, o ka Aha Hoo-

kolokolo Kiekie wale no ka Lunakanawai nana e hooholo ina paha ua koho pono ia ka mea ma ia noho; a ina ua manao ka Aha ua malamaia no ke koho ana e like me ke kanawai, alaila, nana no e hooholo i ka mea i kohoia.

Pauku 41.—Hoike ana no ke kupono.

Ina ua kueia ke kupono o kekahi mea e lilo i Senate a Lunamakaainana paha, a i ole ia ke kupono o ka mea i koho i na Senate a Lunamakaainana paha e kekahi mea i kupono i ke koho imua o kekahi aha i loaa he mana e noonoo no ia hana, e ili no ke koikoi maluna o ka mea i hoopaaia no kona kupono e hoomapopo no kona kupono. O ka olelo wale no, a i ole ia o ka hoohiki ana o ke kanaka i kueia, ua kupono oia aole e manaoia ua lawa, aka, nana no e hoike mai mamuli o na olelo ike e ae, a maopopo i ka Aha ua kupono oia.

Pauku 42.—Kupono ole o ka poe i Kohoia.

Aole e hiki ke kohoia kekahi lala o ka Ahaolelo iloko o ka manawa i kohoia ai oia e noho ma kekahi oihana o ke Aupuni, koe wale no ka oihana Peresidena a Kuhina iloko o ka Aha Kuhina, Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a lala paha o Aha Kuka o ke Aupuni.

Pauku 43.—Kupono ole o na Luna Aupuni a me ka poe i hoohanaia malalo o ke Aupuni.

Mawaho ae o na hoa o ka Aha Kuka o ke Aupuni, aole kekahi mea e paa ana i kekahi oihana iloko a malalo iho, a i ole ia mamuli o ka mana o ke Aupuni, i hui pu ia me na Notere o ka Lehulehu a me na Agena Hooiaio Palapala a kanaka paha i hoohanaia e ke Aupuni e kupono e kohoia i ka Ahaolelo, a e noho ma ke ano he hoa i kohoia no ia hale.

PAUKU 44.—KUPONO OLE O KEKAHI POE.

Aole kekahi mea pupule a hupo, a aole kekahi mea i kipakuia mai ka Ahaolelo mai no ka haawi ana, a i ole ia no ka lawe ana i na uku kipe, a i ole ia kokua ana ma ia hana, a aole no hoi kekahi kanaka i hoahewaia ma ke kanawai no ka aihue, kipe, imi loaa ma ka hoopunipuni, a i ole ia kekahi hihia hewa e ae i hoopaiia i keia manawa, a i ole ia e hoopaiia aku ana paha ma ka hoopaahao ma ka hana oolea, a i ole ia hana oolea ole paha no kekahi manawa e oi aku ana mamua o elua makahiki me ka hoopai dala a hoopai dala ole paha e kakau i kona inoa e koho balota a e koho paha, a i ole ia e noho ma kekahi oihana iloko, a i ole ia malalo, a i ole ia mamuli o ka mana o ke Aupuni; ina aole ua mea la i hoopaiia pela i kalaia a hoihoiia kona mau pono kivila.

PAUKU 45—HOOHIKI OIHANA.

E hoohiki kela a me keia lala i kohoia o ka Ahaolelo i ka olelo hoohiki mahope iho nei:

Ke hoohiki nei au imua o ke Akua Mana Loa e kokua no au mahope o ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii, a e hana a hooko pololei me ka ewaewa ole i ka'u hana ma ke ano he lala no ka Ahaolelo.

PAUKU 46.—NA LUNA A ME NA RULA.

Na ka Senate a me ka Hale o ka Poeikohoia e koho pakahi iho i ka laua mau luna; e hooholo i na rula no ke alakai ana i ka lakou mau hana i kue ole me keia Kumukanawai, a e malama i buke moolelo.

PAUKU 47.—NA AE A ME NA HOOLE.

O na Ae a me na Hoole o na lala ma kekahi ninau e hiki no e hookomoia ma ka moolelo ke makemake ka hookahi-hapakolu o na hoa i hiki ae.

Pauku 48.—Ka Hapanui.

Mahele 1. O ka hapanui o na hoa i kohoia o kela a me keia hale ua lawa ia he hapanui o ia hale no ka hana ana o na hana i hiki e hanaia e ka poe e koho ana ma ka hapanui. Aka, ma ka hooholo loa ana i kekahi kanawai ma kela a me keia hale e hanaia mamuli o ke koho ana o ka hapanui o na lala i kohoia a pau loa o ia hale.

Mahele 2. Ua hiki no i kekahi poe malalo iho o ka hapanui e hoopanee mai kahi la a kahi la, a e koi aku e hele mai ka poe i noho aku ma ke ano a malalo o na hoopai a kela a me keia hale e hooholo ai.

Mahele 3. I mea e maopopo ai ka loaa o ka hapanui, na ka Lunahoomalu e helu i ka nui o ka poe i hiki ae.

Pauku 49.—Hoopai o ka poe aole he mau Lala.

Ua hiki i kela a me keia hale e hoopai ma ka uku dala, a i ole ia ma ka hoopaahao no ka manawa aole e oi aku mamua o kanakolu la kekahi mea aole he lala no kekahi o na hale i hana i kekahi o na hana hoohaahaa imua o ia hale mamuli o ka hoohaunaele a hana e ae o ia ano imua o ia hale, a i ole ia ua hoolaha i kekahi hoike oiaio ole o na hana, a i ole ia mamuli o ka lawelawe ana i kekahi o na hana pili i ka Hale Ahaolelo ua olelo e hoopoino i ke kino, a i ole ia i ka waiwai paha o kekahi o na hoa o ia hale; a i ole ia nana i hoeha, hoopaa a kaohi paha i kekahi hoike a mea e ae paha i kauohaia e hele ae imua o ia hale, ma kona hele ana; a i ole ia ma kona hoi ana mai laila mai; a i ole ia ua hoopakele i kekahi mea i hopuia ma ke kauoha o ia hale.

Aka, e hoikeia aku i ka mea i hoopiiia ma ke kakau na kumu hoopii e kue ana iaia a e loaa no iaia he manawa e lawe mai ai i kana mau hoike a e hooloheia no oia ma kona pale ana iaia iho.

Pauku 50.—Ka Uku o na Lala.

E loaa i na lala o ka Ahaolelo no ko lakou hana mawaho ae o ka uku mile o umi keneta no ka mile hookahi no ka hele ana mai a me ka hoi he umi keneta, a he eha haneri dala no kela a me keia kau mau o ka Ahaolelo, e ukuia iloko o ekolu mahele like ma ka la mua, ka la kanakolu a me ke kanaono o na la o ke kau; a me elua haneri dala no kela a me keia kau kuikawa o ka Ahaolelo; koe na kau i malamaia no ke koho wale ana no i Peresidena, a no ia kau e loaa wale no i na hoa ko lakou mau uku mile.

Pauku 51.—Hoopai ana o na Lala.

Ua hiki no i kela a me keia hale e hoopai i kona mau lala iho no na hana hoohaunaele, a i ole ia no ka hana pono ole ana i ka hana ma ke ao ana, kapae ana, a i ole ia kipaku ana.

Pauku 52.—Na Hookuu ana.

Aole e hoopaaia kekahi lala o ka Ahaolelo e pane no kekahi mau huaolelo i oleloia ma ka hooko ana i kana mau hana kau kanawai imua o kela a me keia hale, a imua paha o kekahi Aha e ae.

Pauku 53.—Hookuuia mai ka Hopuia ana.

Aole e hopuia na lala o ka Ahaolelo ma na wa a pau, koe wale no no ke kipi, hana ana i ka feloni a kue paha i ka maluhia oiai lakou e noho ana ma na kau o na Hale Ahaolelo a me ka hele ana aku a me ka hoi ana mai laila mai. Eia nae, o ia pono e pili ana i ka hele ana a me ka hoi ana, aole e oi aku mamua o umi la no ka hele ana a me ka hoi ana.

KA SENATE.

Pauku 54.—Ka nui o na Lala.

Mahele 1. He umikumamalima lala o ka Aha Senate. E kohoia na Senate ma ke koho balota mua i malamaia malalo o keia Kumukanawai, a e noho lakou ma ka oihana a hiki i ke koho balota nui e malamaia ana ma ka makahiki 1899.

Na Koho ana.

Mahele 2. E kohoia na Senate ma ke koho balota nui e malamaia ana ma ka Poakolu hope iloko o Sepatemaba, 1899, iloko o ekolu papa, e noho ma ka oihana no elua, eha a me eono makahiki pakahi, a ma ia hope aku no na manawa o eono makahiki. O na hooponopono ana a me na mahele ana o na manawa e hoomaopopoia no e ka Ahaolelo.

Na Hakahaka.

Mahele 3. O na hakahaka i loaa mamuli o ka make, haalele ana a no kekahi kumu e ae paha, e hoopihaia no ma na koho balota kuikawa no ka manawa i koe.

Pauku 55.—Na Apana Senate.

Mahele 1. O ka mahele ana iloko o ka Senate a hiki i ka manawa e hoakakaia ai ma kekahi ano okoa e ke kanawai, e maheleia ka Repubalika iloko o na Apana Senate mahope iho nei, oia hoi:

Apana Ekahi, ka Mokupuni o Hawaii;

Apana Elua, na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe;

Apana Ekolu, ka Mokupuni o Oahu;

Apana Eha, na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

MAHELE 2. He kuleana ko ka poe koho ma na apana i oleloia e koho i na Senate e like me keia mahope iho nei:

Ma ka Apana Ekahi, eha;

Ma ka Apana Elua, ekolu;

Ma ka Apana Ekolu, eono;

Ma ka Apana Eha, elua.

PAUKU 56.—NA MEA E KUPONO AI E LILO I SENATE.

I mea e kupono ai e kohoia i Senate, e lilo ke kanaka i kupa kane no ka Repubalika;

Ua hiki aku oia i ke kanakolu makahiki;

E hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia ka olelo Hawaii me ka maopopo pono;

Ua noho ma ko Hawaii Paeaina aole emi malalo o ekolu makahiki;

He ona oia ma kona kuleana ponoi iho o ka waiwai iloko o ka Repubalika, nona ka waiwai io i emi ole malalo o ekolu tausani dala maluna a mawaho o na hihia a pau, a i ole ia ua loaa iaia he loaa dala aole i emi malalo o umikumamalua haneri dala iloko o ka makahiki mamua koke iho o ka la o ke koho ana, no ka hooiaio ana o ia loaa, ua hiki no e koiia oia e hoike mai i na hoike kumu o ka loaa ana iaia o ia loaa makahiki.

KA HALE O KA POEIKOHOIA.

PAUKU 57.—KA NUI O NA LUNAMAKAAINANA.

MAHELE 1. He umikumamalima ka nui o na lala o ka Hale o ka Poeikohoia, koe ma na ano i hoakakaia maloko nei, i kela a me keia elua makahiki.

Ka Manawa e Noho ai ma ka Oihana.

Mahele 2. O ka manawa e noho ai ma ka oihana o na Lunamakaainana i kohoia ma ke koho balota mua i malamaia malalo o keia Kumukanawai, e mau aku no ia a hiki i ka Poakolu hope o Sepatemaba, 1897, a o ka manawa o ka poe i kohoia ma ia hope aku ma kekahi koho balota mau, a i ole ia koho kuikawa, e mau no ia a hiki i ke koho balota mau i malamaia ma ia hope iho.

Na Hakahaka.

Mahele 3. O na hakahaka i loaa mamuli o ka make, haalele ana, a no ke kekahi kumu e ae paha, e hoopihaia no ma na koho kuikawa no ka manawa i koe.

Na Apana Lunamakaainana.

Mahele 4. No ka mahele ana iloko o ka Hale o ka Poeikohoia a hiki i ka manawa e hoakakaia ai ma kekahi ano e ae ma ke kanawai, ua maheleia ka Repubalika iloko o na Apana Lunamakaainana mahope iho nei, oia hoi:

Apana Ekahi, o kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Puna, Hilo a me Hamakua.

Apana Elua, o kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Kau, Kona a me Kohala.

Apana Ekolu, na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe.

Apana Eha, o kela wahi o ka Mokupuni o Oahu e waiho ana ma ka hikina a me ka hema o ke alanui Nuuanu a me ka laina mai laila aku mai ka Pali o Nuuanu a hiki i ka Lae o Mokapu.

Apana Elima, o kela wahi o ka Mokupuni o Oahu e waiho ana ma ke komohana a me ka akau o ka Apana Eha.

Apana Eono, na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

Ka Hoonoho ana.

Mahele 5. He kuleana ko ka poe koho ma na Apana i oleloia e koho i na Lunamakaainana e like me keia i oleloia mahope iho nei:

Apana Ekahi, elua.

Ma ka Apana Elua, elua.

Ma ka Apana Ekolu, ekolu.

Ma ka Apana Eha, ekolu.

Ma ka Apana Elima, ekolu.

Ma ka Apana Eono, elua.

Pauku 58.—Na mea e kupono ai ka Poeikohoia.

I mea e kupono ai e lilo i lala o ka Hale o ka Poeikohoia, e loaa i ka mea e manao ana e kohoia i ka manawa koho keia mau mea:

Ua piha kona mau makahiki he iwakalua-kumamalima;

He kupa kane no ka Repubalika;

Ua hiki iaia ke heluhelu, kakau a kamailio i ka olelo Beretania, a i ole i ka olelo Hawaii me ka maopopo pono;

Ua noho iloko o keia aina aole i emi malalo o ekolu makahiki;

A he ona oia o kekahi waiwai iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io i emi ole malalo o hookahi tausani dala mawaho a maluna ae o na hihia a pau, a i ole ia ua loaa iaia kekahi loaa dala aole emi malalo o eono haneri dala iloko o na mahina he umikumamalua mamua koke iho o ka la koho balota.

NA KAU O KA AHAOLELO.

Pauku 59.

He mana ko ka Ahaolelo e hooholo i na kanawai kupono i kue ole i keia Kumukanawai.

PAUKU 60.—NA KAU O KA AHAOLELO.

MAHELE 1. E malama mau ia ke kau mua o ka Ahaolelo ma ka Poakolu ekolu iloko o Feberuari, 1896, a ma kela a me keia elua makahiki ma ia hope iho ma Honolulu.

MAHELE 2. Aole e hoopanee kekahi o na hale elua iloko o kekahi kau no ka manawa i oi aku mamua o ekolu la, a i ole ia me ka maopopo ole o ka manawa, me ka ae ole mai o kekahi hale.

MAHELE 3. Ina e hoopanee kekahi o na hale me ka ae ole mai o kekahi, ua hiki no i kekahi hale ke hoomau aku i ke kau kanawai ana me he mea la oia wale no ka aha kau kanawai, a ua hiki e lawelawe i na mana piha o ka Ahaolelo.

MAHELE 4. Aole e oi aku ka loihi o kela a me keia kau o ka Ahaolelo mamua o kanaiwa la, me ka hookaawale i na la Sabati me na la kulaia.

Eia no nae hoi, ua hiki no i ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e hooloihi aku ia kau aole nae e oi aku mamua o kanakolu la.

MAHELE 5. E malamaia na kau kuikawa o ka Ahaolelo ma na manawa i hoikeia e ka Peresidena ma ke ano i hoakakaia maloko nei, a i ole ia ma ke kahea ana o ka luna e noho hoomalu ana i ka Senate, ina ua noiia oia ma ka palapala e hana pela e na hoa he elua-hapakolu o ka Senate, a i ole ia ma na manawa e ae i hoakaka pono ia maloko nei.

PAUKU 61.—KA OLELO HOOHOLO.

Eia ka olelo hooholo o na kanawai a pau: "E hooholoia e ka Ahaolelo o ka Repubalika o Hawaii."

PAUKU 62.—NO KA HOOKOMO ANA I NA BILA KANAWAI.

Aole e hookomoia kekahi bila kanawai iloko o kekahi o na hale elua e kekahi hoa o ia hale aia wale no a loaa mua ka

hoapono ana i kakauia maluna iho o ia bila o kekahi mau hoa ekolu o ia hale.

PAUKU 63.—NA POO O NA KANAWAI

I hookahi no manao ma kela a me keia kanawai, a e hoakakaia ma kona poo.

Ma ke poo o ke kanawai e hooloii ana, a i ole ia e hoopau ana i kekahi kanawai, e hoikeia no ka Pauku, a i ole ia Mokuna paha o ke kanawai i hooloiia, a i ole ia i hoopauia, a me ka manao ma ia kanawai.

PAUKU 64.—HELUHELU ANA O NA BILA KANAWAI

I mea e lilo ai o kekahi bila kanawai i kanawai, koe ma na mea i hoakakaia maloko nei, e hooholoia ma na heluhelu ekolu ana ma kela a me keia hale, a o ka hooholo hope ana ma kela a me keia hale, mamuli no ia o ke koho ana o na hoa i kohoia a pau o ia hale mamuli o ke kakauia ana o na Ae a me na Hoole a hookomoia iloko o kona moolelo.

PAUKU 65.—HOOIAIO ANA O NA BILA MAI KEKAHI HALE A I KEKAHI HALE.

O na bila kanawai a pau i ka wa e hooholoia ai e ka hale kahi i hoomaka mai o ia bila, a i ole ia ua hooholoia na hooloii no ia bila, e hooiaio koke ia aku e ka Lunahoomalu a me ke Kakauolelo a hoounaia aku i kekahi hale e noonooia ai.

PAUKU 66.—KAKAUINOA ANA I NA BILA.

Koe ma na mea i hoakakaia maloko nei, o na bila kanawai a pau i hooholoia e ka Ahaolelo i mea e mana ai e kakauinoaia e ka Peresidena.

PAUKU 67.—VETO O KA PERESIDENA.

O na bila kanawai a pau i hooholoia e ka Ahaolelo e hooiaioia no e ka Lunahoomalu a me ke Kakauolelo o ka hale nana

i noonoo hope ia bila, a e waihoia aku imua o ka Peresidena. Ina e apono oia e kakauinoa no oia a lilo no ia i kanawai. Ina aole i apono ka Peresidena i ua bila kanawai nei ua hiki iaia ke hoihoi aku me kona mau kumu o ka apono ole ana i na Hale Ahaolelo.

Ua hiki iaia ke veto i kekahi itamu a mau itamu paha iloko o kekahi bila kanawai e hookaawale ana i ke dala no kekahi mau hana; aka, ina e veto oia i na bila e ae e hanaia ma ke ano holookoa wale no.

PAUKU 68.—KA HANA ANA I KA WA E LOAA AI KA VETO.

I ka wa e loaa mai o ka olelo veto mai ka Peresidena mai e hookomo no kela a me keia Hale Ahaolelo ia mea iloko o kona moolelo, a e hoomaka e noonoo hou ia bila kanawai a hapa paha o kekahi bila, a e koho hou ma ia mea mamuli o na Ae a me na Hoole, a e hookomoia maloko o kona moolelo.

Ina mahope o ia noonoo hou ana ua aponoia ua bila kanawai nei, a i ole ia hapa paha o ka bila kanawai, e ka elua-hapakolu o na lala i kohoia a pau o ia hale, alaila, e lilo no ia i kanawai.

PAUKU 69.—KAKAUINOA OLE, A I OLE UA NELE I KA VETO.

Ina aole i kakauinoa, aole no hoi i veto ka Peresidena i kekahi bila kanawai iloko o umi la mahope o ka haawiia ana iaia, e lilo no ia i kanawai me kona kakauinoa ole, ina aole i hoopanee ka Ahaolelo me ka hoomaopopo ole i ka la mamua o ka pau ana o ia mau la he umi. Ma ka helu ana i na la he umi e hookaawale i na la Sabati, na la kulaia i hoakakaia ma na kanawai o ka Repubalika, a me ka la i haawiia ai ka bila kanawai i ka Peresidena.

PAUKU 70.—NA HAAWINA DALA.

MAHELE 1. O na haawina dala, koe ma na ano i hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko nei, e hanaia no i kela a me keia elua makahiki e ka Ahaolelo.

MAHELE 2. E waiho 'aku ke Kuhina Waiwai imua o ke Senate ma kela a me keia halawai mau o ka Ahaolelo i na bila haawina no na makahiki elua e hiki mai ana.

MAHELE 3. Aole e waihoia ae kekahi bila haawina, a i ole ia bila e hoakaka ana no kekahi aie lahui e kekahi mea, koe wale no na kekahi lala o ka Aha Kuhina.

Eia no nae hoi, ua hiki no i kekahi lala ke waiho ae i kekahi bila e hoololi ana i ka bila haawina mau no na uku makahiki a me na uku hana i hoakakaia maloko nei.

MAHELE 4. Ina ua hooholo ole ka Ahaolelo i na bila haawina i hanaia no ka uku ana i na lilo o ka hoohana ana i ke Aupuni, a me ka uku ana i kona mau aie, ua hiki no i ke Kuhina Waiwai, me ka apono ana o ka Aha Hooko, e uku aku iloko o na makahiki hou elua no ia mau hana i na haawina i hookaawaleia iloko o ka bila haawina mua, a e manaoia ua hookaawale hou ia.

MAHELE 5. O ka bila haawina no na uku makahiki a me na uku hana, he bila mau no ia, a o na itamu a me na huina i hoakakaia malaila a me na uku makahiki a me na uku hana e hookomoia ana iloko o laila ma keia hope aku, e mau no ia a hiki i ka manawa e kapaeia ai, a i ole ia e hoololiia ai, a oia no ke kulana e ukuia ai no ka manawa e hiki mai ana, a aole no e hookaawale hou ia i kela a me keia manawa.

MAHELE 6. O ka bila haawina no na uku makahiki a me na uku hana i hooholoia ma ka la 26 o Aperila, 1894, e mau no kona mana, a e lilo i bila haawina mau no na hana i oleloia maloko, malalo nae o na hoololi a me na pakui e hanaia ana i kela a me keia manawa e ka Ahaolelo.

PAUKU 71.—NA KANAWAI NO KA WA I HALA.

Koe wale no ma na ano i hoakakaia maloko nei, aole no e kauia kekahi kanawai e pili ana i kekahi hana i hala e mamua.

NA KOHO ANA.

PAUKU 72.—HOOKUU ANA O NA POE KOHO MA KA LA KOHO.

MAHELE 1. Aole e hopuia kekahi mea koho ma ka la koho balota oiai oia ma kahi koho balota, a me ka hele ana aku a me ka hoi ana mai mailaila mai, koe wale no ina ua kueia ka maluhia ma ia manawa, a i ole ia ua hana i ka hewa kipi a feloni paha.

MAHELE 2. Aole e koiia kekahi mea koho e hana i ka hana koa ma ka la koho balota, i mea e keakeaia ai kona koho ana, koe ka manawa kaua a pilikia e ae paha o ka lehulehu, a i ole ia ua kaawale mai kona wahi noho aku mamuli o ka lawelawe maoli ana i ka oihana koa, a ina pela ua hiki no e hana ia ma ke kanawai ka mea e hiki ai iaia ke koho.

PAUKU 73.—KE ANO O KE KOHO ANA I NA LUNAMAKAAINANA.

Ua hiki i kela a me keia mea koho i na Lunamakaainana e hookomo i na koho ana i like ka nui me ka nui o na Lunamakaainana e kohoia ana mai ka Apana koho Lunamakaainana i kuleana ai oia e koho. Ua hiki iaia ke haawi i kona mau koho ana a pau no hookahi Lunamakaainana, a i ole ia e mahele iwaena o na Lunamakaainana ma ke ano ana i ike ai he pono, eia nae hoi, e lilo i mea ole kekahi mahele ana o kekahi koho ana mawaho ae o ka hapalua.

O na moho i kupono ka nui e loaa ana ia lakou ka heluna kiekie o na koho ana ma na Apana koho Lunamakaainana, o lakou no na Lunamakaainana no ia mau Apana.

PAUKU 74.—KUPONO O KA POE KOHO I NA LUNAMAKAAINANA.

I mea e kupono ai e koho no ka Lunamakaainana, e loaa no i ka mea koho keia mau mea:

1. He kupa kane no ka Repubalika, a ina he kupa i hookupaia mamua o ka la 17 o Ianuari, 1893, he kanaka no ke-

kahi aina i loaa ma ia manawa, a i ole ia ua hana kuikahi mamua me Hawaii; a i ole ia

Ua loaa iaia ka palapala hookupa e haawi ana iaia ka pono o ke kupa Hawaii; a i ole ia

Ua loaa iaia mai ke Kuhina Kalaiaina mai ka palapala hoike o ka hana i hoakakaia maloko nei.

2. Ua noho oia iloko o ka apana kahi ana i makemake ai e hoopaaia kona inoa no ka manawa aole e emi malalo o hookahi mahina mamua koke iho o ka manawa ana i makemake ai e hoopaaia kona inoa.

3. Ua piha na makahiki he iwakalua iaia.

4. Ua hoohiki a kakauinoa i ka olelo hoohiki i hoakakaia ma ka Pauku 101 o keia Kumukanawai.

5. Mamua iho o kela a me keia koho mau ana iloko o ka manawa i hoakakaia ma ke kanawai no ke kakauinoa ana, ua hookomo oia i kona inoa iloko o ka papainoa o ka poe koho i na Lunamakaainana no kona apana.

6. Mamua iho o ia hookomo ana i kona inoa, ua hookaa mai, a i ole ia mamua iho o ka la ekahi o Ianuari, mamua iho o ka la e kakauia ai na inoa i na auhau a pau ana e uku ai i ke Aupuni. Eia no nae hoi, no ke kakauinoa mua ana no ka koho balota mua e malamaia ana malalo o na hoakaka maloko nei, ua hiki no e hookaaia na auhau ma kekahi manawa mamua iho o ke noi ana e kakau ka inoa.

7. E hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia ka olelo Hawaii me ka hoomaopopo pono.

I mea e hiki ai ke hooko i keia mea i kauohaia e hiki iaia ke kakau a heluhelu me ka hooholo kupono i kekahi pauku a mau pauku paha o keia Kumukanawai. Eia no nae hoi, o ke kauoha e hiki iaia ke kamailio a heluhelu a kakau i ka olelo Beretania,

a i ole ia olelo Hawaii me ka moakaka kupono, aole ia e pili i ka poe i loaa ia lakou ka palapala hoike no ka hana e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 17.

PAUKU 75.—KE ANO O KE KOHO ANA NO NA SENATE.

Ua hiki i kela a me keia mea koho i na Senate e hookomo i hookahi wale no balota no kela a me keia Senate e kohoia ana mai ka Apana koho Senate i kuleana ai oia e koho.

O ka nui o na moho kupono e loaa ana ia lakou ka heluna kiekie o na koho ana ma kela a me keia Apana koho Senate, o lakou no na Senate no ia Apana.

PAUKU 76.—NA MEA E KUPONO AI KA POE KOHO I NA SENATE.

I mea e kupono ai e koho i na Senate, e loaa i ke kanaka na mea a pau i kauohaia ma keia Kumukanawai no ka poe koho i na Lunamakaainana, a mawaho ae o ia mau mea e lilo oia i ona a he kuleana kona ma kona pono ponoi iho i ka waiwai paa iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io aole i emi malalo o $1500 maluna a mawaho ae o na hihia a pau, a i hookaaia maluna o laila na auhau ku i ke kanawai ma ia helu waiwai ana, no ka makahiki mamua koke iho o ka makahiki i makemake ai ia mea e kakauia kona inoa ma ka papainoa o ka poe koho; a i ole ia he waiwai lewa kona aole i emi malalo o $3000, maluna a mawaho ae o na hihia a pau, a i ole ia ua loaa maoli no iaia he loaa dala aole i emi malalo o eono haneri dala iloko o ka makahiki mamua koke iho o ka la mua o Aperila mamua iho o ka la o kela a me keia kakau ana i na inoa o ka poe koho; no ka hooiaio ana, ua hiki ke kauohaia oia e hoike mai i na hoike kumu o ka loaa ana mai o ia loaa iaia.

PAUKU 77.—KAKAU ANA I KA POE KOHO.

MAHELE 1. Aole e koho kekahi mea ma ke koho ana i na Lunamakaainana, a i ole ia na Senate ina aole oia i kupono e like me ke mea i kauohaia maloko nei, a ina aole i hookomoia

kona inoa e kekahi papa kakau inoa iloko o papainoa o ka poe koho e like me ia i hoakakaia maloko nei.

Na Papa Hoopaa Inoa.

Mahele 2. I mea e ninauia ai ka poe noi, e hoopaaia ko lakou mau inoa ma ke ano he poe koho, a i mea e hoomaopopoia ai ko lakou kupono, e hoonohoia he elima papa kakauinoa; hookahi no kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Puna, Hilo a me Hamakua, hookahi no kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Kau, Kona a me Kohala; hookahi no na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe; hookahi no ka Mokupuni o Oahu; a i hookahi no na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

He ekolu lala o kela a me keia papa, a e hookohuia lakou e ka Peresidena, me ka apono o ka Senate. Ua hiki i ka Peresidena me ia apono ana e hoopiha i na hakahaka a pau ma kekahi o ia mau papa.

Eia no nae hoi, no ke koho balota mua e malamaia ana malalo o keia Kumukanawai, e loaa i ka Peresidena ka mana, me ka apono ana o ka Aha Kuhina, e hoonoho a e hoopau paha i na lala o ia papa, a me ia apono ana, ua hiki iaia e hoopiha i na hakahaka ma ia mau papa e loaa ana mamua o ka halawai mua ana o ka Senate.

E mana na hookohu ana a ka Peresidena i hana ai iloko o ka manawa e noho ole ana ka Senate a hiki i ka halawai hou ana o ia aha ma ia hope iho.

Ua hiki no e hoopauia na lala o ia mau papa e ka Peresidena, me ka apono o ka Senate.

Ka Manawa Halawai.

Mahele 3. E halawai na Papa Hoopaa Inoa iloko o kanakolu la mahope iho o ka mana ana o keia Kumukanawai no ka hoopaa ana i na inoa o ka poe i kupono e hoopaaia ko lakou mau inoa no ke koho ana i na Senate a me na Lunamakaainana,

a e hoomau i ko lakou halawai ana ma na wahi maloko o ko lakou mau apana iho no ka manawa e hiki ai i na kanaka a pau i kupono e hoopaaia ko lakou mau inoa e hana pela. Eia no nae hoi, o ka noho hope ana o ia mau papa no ia hana aole ia e emi malalo o iwakalua-kumamakahi la mamua iho o ke koho balota mua i malamaia malalo o na hoakaka ana maloko nei.

MAHELE 4. E halawai na papa iloko o ko lakou mau apana pakahi ma na manawa mawaena o ka la mua o Aperila a me ka la kanakolu o Iune iloko o ka makihiki 1897, a mawaena o ia mau la iloko o kela a me keia elua makahiki ma ia hope iho e like me ka nui kupono o na manawa e hiki ai ia lakou e kakau i na inoa o ka poe a pau i kupono e kakauia ko lakou mau inoa.

PAPAINOA MA NA KOHO KUIKAWA.

MAHELE 5. Ma kekahi koho kuikawa e lawelaweia no ka papainoa o ka poe koho i lawelaweia ma ke koho mau ana i hala me ka hooloili ole ia.

E HELE KINO AE KA MEA NOI

MAHELE 6. Aole no e hookomoia kekahi inoa ma ka papainoa o ka poe koho i na Senate, a i ole ia i na Lunamakaainana, aia wale no a hiki kino mai ka mea noi imua o ka Papa Kakau Inoa ma kekahi halawai i hoolahaia o ka papa.

NINANINAU ANA I KA POE NOI.

MAHELE 7. E ninaninauia kela a me keia mea noi e hookomoia kona inoa iloko o ka papainoa o ka poe koho i na Senate, a i ole ia i na Lunamakaainana malalo o ka hoohiki e ka papa kakauinoa e pili ana i kela a me keia mea e kupono ai oia.

Eia no nae hoi, mahope iho o ka ninauia ana a aponoia ana o kekahi mea noi e pili ana i ka hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania a Hawaii paha me ka moakaka, alaila, aia no i ka manao o ka papa no ka ninaninau hou iaia e pili ana ia kumu makaukau.

O ka ninaninauia ana o kekahi mea noi a me na hoike a pau i ninauia imua o kekahi papa kakauinoa, malalo no ia o ka hoohiki i hoohikiia aku e kekahi o na lala o ia papa, a ma keia ua haawiia ka mana ia lakou e hoohiki aku i na olelo hoohiki no ia hana.

O ka ninaninau ana, ka nui o na hoike, a me ka manawa a mau manawa paha e ninauia ai, malalo no ia o ka hooponopono ana a me ke alakai ana o ka papa.

Na Mana o ka Papa.

Mahele 8. Ma keia, ua haawiia i kela a me keia Papa Hoopaa Inoa na mana a pau no ke kii ana a me ka ninaninau ana i na hoike a me ka malama ana i ka maluhia, a i huipuia me ka mana e hoopai no ka hoowahawaha i haawiia ma ke kanawai i na Aha Hookolokolo Kaapuni.

Hoohiki Wahahee.

Mahele 9. O kekahi kanaka malalo o ka hoohiki nana i hoike aku me ka ike no pela i kekahi olelo oiaio ole imua o kekahi papa, a i ole ia me kona ike no aole oia i kuleana e kakauia kona inoa, a i ole ia e koho, eia nae ua kakau no ia i kona inoa, a i ole ia ua koho no, ua pili iaia ka hewa hoohiki wahahee.

Hoopaa koke ana no ka Hoohiki Wahahee.

Mahele 10. Ma keia, ua haawiia ka mana i na papa pakahi e hoopaa koke aku i kekahi mea no ka hookolokoloia no ka hoohiki wahahee imua o kekahi o ia mau papa, ina ma ko lakou manao ua loaa he mau kumu kupono e manao ai ina e hookolokoloia ua mea la e hoahewaia ana oia no ia hewa.

Kue ana aku.

Mahele 11. Ua hiki no i kekahi mea koho i ku i ke kanawai e kue aku i ke kuleana o kekahi mea e hoopaaia kona inoa e olelo ana ua kupono oia e hookomoia kona inoa ma ka papa-

inoa o ka poe koho; e ninaninau i ka mea noi a me na hoike i laweia mai e ia a e lawe mai a e ninaninau i na hoike e kue ana i ke kupono o ia mea.

MAHELE 12. Aole no e hookomo kekahi papa kakauinoa i ka inoa o kekahi kanaka, iloko o ka papainoa o ka poe koho, aia wale no a maopopo pono ia lakou ua lawa na mea e kupono ai ua mea la.

HOOPII ANA MAI KA PAPA AE.

MAHELE 13. Ina ua hoole ka papa i ka hoopaa ana i ka inoa o kekahi mea e noi ana e hoopaa i kona inoa, ua hiki i ka mea i hooleia, a ina ua kakauia kekahi inoa, ua hiki i kekahi mea kupono i ke koho i kela a me keia manawa iloko o umi la mahope iho o ka hooholo ana o ia papa e hoopii aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ke ano i hoomaopopo ia ma ke kanawai no na hoopii hou ae ma na hihia kivila imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie mai ka Aha Kaapuni aku, a i ole ia ma ke ano i hoakaka ia ma keia hope aku ma ke kanawai.

MAHELE 14. I ka wa e hooko pono ia ai ia hoopii hou ana, e hoomaka aku ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoolohe i ua hihia nei ma ke kau, a i ole ia iloko o ka manawa mahope o ke kau iloko o ka wa kupono ma ia hope iho, a o ka mea i hooholoia e ia Aha, oia no ka mea paa.

HOOLAHA ANA I KA PAPA I KA MEA I HOOHOLOIA.

MAHELE 15. Mahope koke iho o ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo ma ia hoopii e hoike aku ka Aha Hookolokolo Kiekie i ka Papa Kakau Inoa i hoopiiia mai ai, a ina ma ia olelo hooholo ua hololiia ka olelo hooholo o ka papa, e hololi koke ka papa i ka papainoa a kulike me ia olelo hooholo.

KULANA O KA MEA I KAKAUIA KONA INOA OIAI E HANAIA ANA KA HOOPII.

MAHELE 16. Ina ua hoopii hou ia ka olelo hooholo o kekahi papa e hookomo ana i ka inoa o kekahi mea iloko o ka papainoa, e waihoia no ka inoa o ia mea iloko o ka papainoa a loheia ka olelo hooholo o ka Aha Hookolokolo Kiekie e pili ana ia mea.

Ina ua koho ka mea i hookomoia kona inoa ma kekahi koho balota ana mamua iho o ka olelo hooholo o ka Aha, a mamua paha o ka hanaia ana e like pu me ia olelo hooholo, aole e lilo ia koho ana i mea e mana ole ai ia koho balota ana, ina no paha ua kue ka olelo hooholo o ka Aha i ka hookomoia ana o ia inoa iloko o ka papainoa.

HOOLAHA O NA HALAWAI.

MAHELE 17. E hoolahaia ka manawa a me kahi o na halawai ana a pau o na papa ma ka olelo Beritania a me ka olelo Hawaii iloko o na nupepa, a i ole ia ma na olelo hoolaha kapili i kau ia ma na wahi hele mau ia aole e emi malalo o ekolu, ma kahi kokoke i kahi e malamaia ana ia mau halawai.

Aole e manaoia ma keia mahele ua papaia ka hoopanee ana o kekahi o ia mau halawai i hoolahaia mai kekahi la a i kekahi la, a i kekahi manawa akaka i hoolahaia i ka manawa i hoopanee ai.

MANAWA E HOOKOMO AI I NA INOA

MAHELE 18. Aole e hookomoia kekahi inoa, a i ole ia kapaeia paha mai ka papainoa mai, koe wale no ma kekahi halawai hamama o ka papa a ma ke hoike akea ia ana, koe wale no no na kumu mahope iho nei, oia hoi:

1. Ina ua hooholo ka Aha Hookolokolo Kiekie i kekahi olelo hooholo ma ka hoopii e hoololi ana i ka mea i hooholoia e ka papa.

2. Ina ua hooholo ka papa ua kupono kekahi mea e hookomoia kona inoa a ua haule kona inoa mai ka papainoa mai, a i ole ia ua kakau hewa ia, a i ole ia ua kakau ano e ia kona inoa.

E HOOUNAIA NA KOPE O KA PAPAINOA I NA LUNA NANA KOHO BALOTA.

MAHELE 19. E hoomakaukauia na papa iloko o ka wa kupono mahope iho o ka pau ana o ka papainoa o kekahi mahele koho i ka hanaia i eha kope o ia papainoa, a e hoouna aku i ka Lunahoomalu o na Luna Nana Koho o ia mahele, a ina aole i hoonohoia ia luna ma ia manawa, alaila, i ka Hope Makai Nui o ka apana kahi o ia mahele i waiho ai.

E malama ka luna i loaa aku ai iaia ia mau kope i hookahi i mea hana ma kahi koho, a e kapili koke aku i na kope i koe ma kekahi mau wahi hele nui ia e na kanaka maloko o ka mahele i mea e nanaia ai e ka lehulehu.

AOLE E HOOLOLI NA LUNA NANA I NA PAPAINOA.

MAHELE 20. Aole e pakuiia aku, a i ole ia kapaeia kekahi inoa mai ka papainoa mai o ka poe koho, aole no hoi e hoololiia ma kekahi ano e na Luna Nana Koho Balota, koe wale no ma ke kauoha i kakauia mai ka Papa Kakauinoa o ia apana.

HOOPONOPONO ANA I KA PAPAINOA.

MAHELE 21. Ina e akaka i kekahi papa i kekahi manawa ua haule, a i ole ia ua kakau hewa ia, a i ole ia ua kakau ano e ia ka inoa o kekahi mea i ae ia e kakauia kona inoa ma ka papainoa mai ka papainoa mai, na ia papa no e hooponopono koke aku no ia haule ana a kakau hewa ana paha, a ina ua hoounaia aku ke kope o ka papainoa i ka Apana Koho kahi a ua mea la e kupono ai e koho, alaila, e kauoha koke aku ma ka palapala i na Luna Nana o ia apana e hooponopono iho i ke kope o ka papainoa.

Ma ia kauoha e hoakakaia na kumu no ka hana ana i ka hana i kauohaia, a e malamaia ua kauoha la a e waihoia e na Luna Nana Koho Balota oia kekahi o na moolelo o ke koho ana.

O ka mana hooponopono a hoopololei i haawiia ma keia nei, aole e manaoia he mea ia e ae ia ai ka wehe hou ana i ka ninau no ke kupono o kekahi mea i hookomoia kona inoa e ka papa iloko o ka papainoa o ka poe koho.

Moolelo o na Hana.

Mahele 22. E malama kela a me keia papa i mau buke moolelo a maloko o laila e malamaia ai na moolelo o ka lakou mau hana a pau.

Pauku 78.—Hoopauia na Kanawai Koho Balota.

Mahele 23. O na Kanawai Koho Balota a pau e mana ana i ka manawa e kukalaia ai o keia Kumukanawai, ma keia, ua hoopau loa ia.

Pauku 79.—Na Rula a me na Hooponopono ana no na Hoohiki a me ke Koho Balota ana.

A hiki i ka manawa e kauohaia ai ma kekahi ano okoa, e loaa no i ka Peresidena, me ke apono ana o ka Aha Kuhina, ka mana e hana ai i na rula a me na hooponopono ana i kue ole me keia, no ka hoohiki ana i na olelo hoohiki a no ka malama ana i na koho balota i hoakakaia ma keia Kumukanawai.

Pauku 80.—Koho Balota Mua.

E malamaia ke koho balota mua no ka Ahaolelo ma ka manawa a me kahi, iloko o eha mahina mahope iho o ke kukalaia ana o keia Kumukanawai, e like me ka mea i kuhikuhiia e ka Peresidena, me ka apono ana o ka Aha Kuhina.

KA AHA KUKA O KE AUPUNI.

Pauku 81.—Ka Hoonohoia ana.

Mahele 1. E hoonohoia i Aha Kuka o ke Aupuni o umikumamalima lala, elima o lakou e kohoia e ka Senate, elima e ka Hale o na Lunamakaainana, a elima e hoonohoia e ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina. Ua hiki no i na lala o ka Aha Hooko e noho pu a lawelawe pu i na hana ma na halawai o ka Aha Kuka o ke Aupuni, aole nae lakou e koho.

Mahele 2. E kohoia ka Aha Kuka o ke Aupuni iloko o ke kau Ahaolelo mua, a ma kela a me keia kau mau i malamaia mahope iho.

Ka manawa e Noho ai ma ka Oihana.

Mahele 3. E pau ka manawa e noho ai ma ka oihana o na lala o ia aha i ka pau ana o kela a me keia kau mau o ka Ahaolelo i malamaia mahope o ko lakou kohoia ana.

Na Hakahaka.—Ka hoopiha ana.

Mahele 4. O na hakahaka iwaena o na lala i kohoia o ka Aha Kuka i loaa mawaena o na kau o ka Ahaolelo, e hoopihaia no e ka Aha Kuka.

O ka hakahaka iwaena o na lala i hoonohoia i loaa i kekahi manawa, ua hiki e hoopihaia e ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina.

Ke kupono o na Lala.

Mahele 5. O ka poe i kupono e lilo i poe i kohoia i ka Ahaolelo, a i ole ia he mau lala no ka Ahaolelo, aole kekahi poe e ae, o lakou ke kupono e koho a hoonohoia paha i mau lala no ka Aha Kuka.

Na Mana o ka Aha Kuka o ke Aupuni.

Mahele 6. Ua hiki i ka Aha Kuka o ke Aupuni ma ke noi o ka Aha Hooko e hookaawale i na dala o ka lehulehu i na manawa mawaena o na kau o ka Ahaolelo, ua kupono e hana ia pela mamuli o ke kaua, kaua ia mai, kipi, mai ahulau a pilikia nui e ae o ka lehulehu. Ina ua hookaawaleia ke dala pela, na ke Kuhina Waiwai e waiho aku i hoike piha o na hoolilo ana i hanaia mamuli o ia mana imua o ke kau Ahaolelo mau e hiki mai ana.

Na Kala ana.

Mahele 7. E loaa no i ka Peresidena mamuli o ke kuka ana a me ka ae ana o ka Aha Kuhina a me ka Aha Kuka o ke Aupuni ka mana e kaohi i na olelo hooholo, a e kala a e hoemi mai i na hoopai ana mahope iho o ka hoahewaia ana no na hewa a pau, koe ma na hihia hoopii luna nui.

Ka Mana Kuka.

Mahele 8. E kuka pu no hoi ka Aha Kuka o ke Aupuni me ka Peresidena i ka wa e noiia mai ai eia ma na mea a pau no ka pono o ka lehulehu ana i manao ai he mea pono e kuka pu me lakou.

Ka manawa e Halawai ai.

Mahele 9. Ua hiki no e hoakoakoaia ka Aha Kuka o ke Aupuni i kela a me keia manawa e ka Peresidena. E hana na lala me ka uku ole.

KA MANA HOOKO.

Pauku 82.

E pili ka mana hookolokolo o ka Repubalika iloko o ka Aha Hookolokolo Kiekie hookahi, a me na Aha Hookolokolo malalo iho i hoonohoia i kela manawa keia manawa e ka Ahaolelo.

PAUKU 83.—AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE—HOOPII LUNA NUI—HOOPAU ANA.

MAHELE 1. Ma ka Aha Hookolokolo Kiekie, e hoonohoia kekahi Lunakanawi Kiekie a me na Lunakanawai Kokua, aole e emi malalo o elua. Eia nae, ina ua kupono ole, a i ole ia ua kaawale ma kahi e kekahi Lunakanawai o ia Aha ma kekahi hihia imua o ka Aha, e hoopihaia kona wahi no ka hookolokolo ana a me ka hooholo ana o ia hihia e like me ka mea i hoakakaia ma ke kanawai.

MAHELE 2. E noho na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ko lakou oihana oiai e pono ana ka lakou hana, e pili ana nae i ka hoopauia ma ka hoopii luna nui ia ana, a e loaa ia lakou he uku no ka lakou hana, a oiai lakou ma ka oihana aole e hoemiia ua uku nei. Eia nae, ua hiki no e hoopauia kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a i ole ia kekahi Lunakanawai o ka Aha Kakau ma ke noi ana o ka Aha Hooko mai ka oihana ae, mamuli o ka olelo hooholo i hooholoia e na hapakolu elua o na hoa i kohoia a pau o na lala elua o ka Ahaolelo e noho pu ana.

MAHELE 3. E lohe mua ka Lunakanawai e manaoia ana e ka Ahaolelo e hoopii, a e haawi pu iaia i ke kope o na kumu i oleloia e hoopauia ai oia, aole e emi malalo o umi la mamua ae o ka la a ka Ahaolelo e hana ai no ia mea. E hooloheia no oia imua o ka Ahaolelo.

PAUKU 84.—KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE A ME NA AHA MALALO IHO.

E maheleia ka mana o ka Oihana Hookolokolo iwaena o ka Aha Hookolokolo Kiekie, na Lunakanawai o ia Aha, a me na Aha Hookolokolo e ae o ka Repubalika malalo iho e like me ke kuhikuhi ana o ka Ahaolelo i kela manawa keia manawa. O ka loihi o ka noho ana ma ka oihana o na Lunakanawai o na Aha malalo iho o ka Aha Kiekie, e hoakakaia no ma na kanawai e pili ana ia lakou.

PAUKU 85.—KA MANA HOOKOLOKOLO.

E pili ka mana o ka Oihana Hookolokolo i na hana a pau ma ke kanawai a me ke kaulike e ulu ae ana malalo o ke Kumukanawai a me na kanawai o ka Repubalika a me na kuikahi i hanaia a e hanaia ana paha mamuli o ko lakou mana, a me na hana a pau e pili ana i na Elele Aupuni a me na Kanikela, a i na hana hoi e pili ana i na hihia moana a me ka hoomalu moana.

PAUKU 86.—NA OLELO HOOHOLO.

E paa loa maluna o na aoao a pau na olelo hooholo o ka Aha Hookolokolo Kiekie ina ua hanaia e ka hapanui o na Lunkanawai o ia Aha, a i ole ia e ka hapanui o ka poe e noho ana ma ka Aha ina ua kupono ole, a i ole ia kaawale ma kahi e kekahi Lunakanawai o ia Aha e like me ia i hoakakaia ma ke kanawai ina ua kupono ole a kaawale paha kekahi Lunakanawai o ia Aha ma kahi e.

PAUKU 87.—E HAI AKU I NA MANAO KANAWAI I KA MANA HOOKO.

E hiki no i ka Peresidena, a i ole ia ka Aha Kuhina, ke kauoha i na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoike mai i ko lakou manao ma na ninau kanawai nui a ma na wa pilikia a hanohano nui.

PAUKU 88.—KUPONO OLE MAMULI O KA HOOHOLO MUA ANA.

Aole e noho a hookolokolo kekahi Lunakanawai ma kekahi hoopii hoohalahala, a i ole ia hookolokolo hou paha ma kekahi hihia ana i hooholo mua ai.

PAUKU 89.—KUPONO OLE MAMULI O KA PILI A KULEANA.

Aole e noho kekahi mea i Lunakanawai a i jure paha ma kekahi hihia i komo kekahi mea i pili iaia ma ka noho ana, a i ole ia ma ke koko paha maloko o ke degere ekolu ma ke ano he

mea hoopii, a i ole ia mea i hoopiiia, a i ole ia ua loaa i ka Lunakanawai a jure paha i oleloia kekahi kuleana dala mamuli o ua mea pili la.

PAUKU 90.—HOOPII LUNA NUI.

MAHELE 1. Ua hiki no e hoopauia mai ka oihana ae ka Peresidena a me na luna a pau ma na oihana kivila o ka Repubalika, ma ka hoopii luna nui ia ana e ka Hale o na Lunamakaainana no kekahi o na kumu mahope iho nei, oia hoi keia: O ka hana ana i kekahi hana, a i ole ia hana ole ana i kekahi hana i pili i ka hewa maoli i hoopaiia ma ke kanawai ma ke ano he hewa ia a i hanaia oiai e noho ana ma ka oihana, ka lawa ole o ka hiki ana e hana a hooko pono i na hana pili i ka oihana, na hana pono ole ma ka oihana, a i ole ia, ka auhau ana aku i ka poe e noho ana ma ka oihana no na hana i pili i kekahi aoao, a i ole ia no na lilo e pili ana i na hana kalai a hooponopono aupuni.

MAHELE 2. E lilo ka Senate i aha me ka mana piha, a oia wale no ka mana e hoolohe a hooholo no na hoopii luna nui ana a pau i hanaia e ka Hale o ka Poeikohoia.

MAHELE 3. E noho na Lunakanawai Kiekie o ka Aha Hookolokolo Kiekie, ma o kona oihana, i Peresidena no ka Senate ma na hihia hoopii luna nui a pau ina aole oia ka i hoopiiia. Ina e hoopii luna nui ia ka Lunakanawai Kiekie, e noho hoomalu kekahi mea i hookohuia e ka Peresidena ma ka Senate iloko o ia hookolokolo ana.

MAHELE 4. Mamua iho o ka hookolokoloia ana o kekahi hihia hoopii luna nui, e hoohiki pakahi ia na Senate e hookolokolo pololei a hooholo i ka hihia imua o lakou e like me ke kanawai a me ka olelo hoike.

MAHELE 5. O ka olelo hooholo o ka Senate ina ua hoahewaia ka mea i hoopii luna nui ia, aole no ia e oi aku mamua o ka hoopau ana mai ka oihana ae a me ka lilo i mea kupono ole e

noho ma kekahi wahi hanohano, hilinaiia a pomaikai paha malalo o ka Repubalika; aka, o ka mea i hoahewaia pela ua hiki no e hoopiiia, hookolokoloia a hoopaiia paha e like me ke kanawai.

NA HOAKAKA HUIKAU.

Pauku 91.—Ke Kumukanawai ke Kanawai Kiekie Loa.

I ka wa e kukalaia ai keia Kumukanawai e lilo no oia ke kanawai kiekie loa o ka Repubalika, a o ke Kumukanawai i kukalaia ma ka la 7 o Iulai, 1887, a me na kumukanawai e ae a pau i lilo i kekahi manawa he kanawai kiekie loa ma ko Hawaii Paeaina, a me na kanawai a me na hapa kanawai a pau i kulike ole me keia nei, ma keia, ua hoopau loa ia, a ke kukalaia nei ua pau a lilo i mea ole.

Pauku 92.—Na Kanawai e ku nei a me na Hewa.

Mahele 1. O na kanawai a me na hooholo ana a pau e mana ana ma ko Hawaii Paeaina i ka wa e mana ai keia Kumukanawai i kulike me keia Kumukanawai, a o na pono a pau, na hoopii, na koi ana, na olelo hooholo a me na aelike e paa ana a e mana ana ma ia manawa, e mau aku no me he mea la aole i hooholoia keia Kumukanawai, ina aole lakou i kue me keia Kumukanawai; a i ole ia ua hoopauia ma keia Kumukanawai, a i ole ia ua hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko nei.

Mahele 2. O na kanawai i hooholoia mamua aku nei i kue ole me keia nei, e hoakaka ana no ka Moi, a i ole ia i ke Aupuni, a i ole ia i ke Aupuni Moi, a i ole ia i ke Aupuni Kuikawa, e manaoia o ko lakou manao maoli ua pili i ka Peresidena, a i ole ia i ka Repubalika a Aupuni paha o ko Hawaii Paeaina, e like me ka mea i oleloia.

O na hana a pau i hoakakaia ma ke kanawai e mana ana i ka manawa e mana ai keia Kumukanawai, ua oleloia he mau hewa ia e kue ana i ka Moi, a i ole ia i ke Aupuni Kuikawa, a i ole ia ma kekahi ano e ae, e manaoia no he mau hewa ia e kue ana i ka Repubalika a Aupuni paha o Hawaii, ina aole ia kanawai i kue i keia nei, a i ole ia ua hoopauia a hoololiia ma ke kanawai.

O na hana i hanaia mamua aku nei, i papaia ma na kanawai e mana ana i ka manawa i hanaia ai ia mau hana, e hoopaiia no malalo o ia mau kanawai me ka hoomaopopoia o ko lakou manao e like me ia i hoakakaia malua.

MAHELE 3. O na hihia karaima a hewa paha e ulu ae ana, a e waiho nei maloko o na palena o ko Hawaii Paeaina, e hanaia aku no a hiki i ka hooholo hope loa ia ana a hookoia ana ma ka inoa o ka Repubalika o Hawaii, a o na kumu hoopii a pau e ulu ae ana no kekahi poe a hui i hoohuiia paha, a me na hoopii a pau ma ke kanawai, a me na hoopii ma ke kaulike e waiho nei imua o na Aha Hookolokolo maloko o na palena o ko Hawaii Paeaina i kaupalena ole ia e ke kanawai i keia manawa, ua hiki no e hoomakaia, a i ole ia e hanaia a hiki i ka hooholo loa ia ana me ka hookoia ana iloko o na Aha Hookolokolo o ia ano like o ka Repubalika.

O ke poo o na palapala kena a pau oia no "Ka Repubalika o Hawaii," a e lawelaweia na hoopii a pau ma ka inoa a mamuli o ka mana o ka Repubalika o Hawaii.

Aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kumukanawai i kumu a kahua paha no ka palapala hai hewa, a palapala kuu kino, a palapala certiorari, palapala prohibition, quo warranto, aole hoi no ka hoopii hoohalahala ma kekahi hana e hanaia ana imua o kekahi Aha Hookolokolo, a o na palapala a pau i hoopukaia mamua aku nei, a i ole ia e hoopukaia ana mamua ae o ka la e mana ai o keia Kumukanawai e like no ko lakou mana, me he mea la ua hoopukaia ma ka inoa o ka Repubalika o Hawaii, aka, o ia mau palapala, a i ole ia hoopii hou ana e mau no e pili ana i na

olelo hooholo a pau, na kauoha a me ka hana e ae i hanaia, a i ole ia e waiho ana imua o na Aha Hookolokolo o ko Hawaii Paeaina, e like me na kanawai e mana ana i ka manawa i hanaia ai, a i ole ia e waiho ana ia mau palapala, kauoha a hooholo ana a hana e ae paha.

PAUKU 93.—KA POE NOHO OIHANA.

MAHELE 1. O na mea a pau e noho ana ma ka oihana malalo o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Paeaina i ka la e kukalaia ai o keia Kumukanawai, e mau no ko lakou noho ana a e lawelawe i na mana i haawiia ia lakou a hiki i ka manawa e hakahaka ai ko lakou mau oihana pakahi.

MAHELE 2. O na hookohu a pau i hoopukaia mamuli, a i ole ia malalo paha o ka mana o ke Aupuni Moi iho nei, a i ole ia ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, ma keia, ke kukalaia nei, ua pau a lilo i mea ole mai a mahope aku o ka la 1 o Sepatemaba, M. H. 1894, ina aole e hoopauia mamua ae oia la.

PAUKU 94.—HOOMAUIA NA KUIKAHI A ME NA BONA, A PELA AKU.

O na kuikahi e paa nei a me na bona a me na nota a pau i hanaia mamua aku nei, a i hoomanaia malalo o ke Aupuni Moi iho nei, a i ole ia o ke Aupuni Kuikawa o Hawaii, a me na aie a pau o ka Baneko Hale Leta, ma keia, ke hoaponoia aku nei a hoopaaia.

PAUKU 95.—NA AINA LEIALII.

O kela wahi o na Aina Aupuni i ikeia mamua ma ke ano he mau aina leialii, ma keia, ke kukalaia nei, he waiwai no ke Aupuni Hawaii i keia manawa me ke ku kaawale i keia wa mai kekahi hoopaa ana e pili ana ia mau aina a mai na koi ana a pau o kela a me keia ano maluna o na uku hoolimalima, na puka a me na pomaikai mai ia mau aina mai. Ua hiki no e hooliloia

aku a e hoohanaia no na hana e ae e like me ke mea i hoakakaia ma ke kanawai. O na hoolimalima mana a pau o ia mau aina e paa nei, ma keia, ua hoaponoia.

PAUKU 96.—MANA KA HAPANUI.

O ka apono ana, ka hoapono like ana, ka ae ana, ao ana, aelike ana, a i ole ia ka hana o ka Ahaolelo o kekahi Hale paha o ka Ahaolelo, ka Aha Kuka o ke Aupuni, a i ole ia ka Aha Hooko, a o kekahi Papa Hoopaa Inoa o ka poe Koho Balota a Papa e ae paha e pili ana i ka lehulehu i mea e mana ai, aole no e manaoia e loaa ka ae ana o ka poe i oi ae mamua o ka hapanui, ina aole i kauohaia ma kekahi ano e ae maloko o keia nei, aka, ma na mea e pili ana i ka Aha Hooko ma ia hapanui o ka Peresidena kekahi.

PAUKU 97.—AOLE KOKUA MAI KA LEHULEHU AKU I NA KULA PILI HOOMANA A ME NA KULA WAE.

Mahope aku o ka la kanakolu-kumamakahi o Dekemaba, M.H. 1895, aole e hookaawaleia kekahi dala o ka lehulehu, aole hoi kekahi aina o ke Aupuni e hooliloia aku i kekahi kula a no ke kokua ana paha i kekahi kula pili hoomana a kula wae paha, aole hoi i kekahi kula i komo kaokoa ole malalo o ka hooponopono ana o ke Aupuni.

PAUKU 98.—NA AHA LULU.

Aole e ae ia kekahi aha lulu (Lottery) iloko o keia Repubalika, aole no hoi e ae ia ke kuai ana i na palapala (ticket) no kekahi aha lulu.

PAUKU 99.—AOLE E LAWE NA LUNA AUPUNI I NA HANA MALALO O NA AUPUNI E.

Aole e noho kekahi luna o ka Repubalika, aole hoi kekahi lala o ka Ahaolelo ma kekahi oihana, a i ole ia e lawe i ka uku mai kekahi aupuni e ae a mana e ae mai paha.

AHA KUKA.

Pauku 100.

A hiki i ka manawa e akoakoa ai ka Ahaolelo mua, ma ke kau mau a kuikawa paha, e lilo no na lala o ka Aha Kuka o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Paeaina i aha i kapaia ka "Aha Kuka o ka Repubalika o Hawaii."

O ka Aha Kuka o ka Repubalika o Hawaii a me ka Aha Hooko e noho pu ana, e loaa no ia lakou na mana a pau i haawiia mamua aku nei i na Aha Hooko a me Kuka o ke Aupuni Kuikawa i oleloia, a me na mana a pau i haawiia ma keia Kumukanawai i ke Senate, a i ole ia i ka Ahaolelo.

O ia halawai ana o ka Ahaolelo e lilo no ia i mea e pau ai ka Aha Kuka a me kona mana.

Pauku 101.—Olelo Hoohiki o na Luna Aupuni, ka poe Koho Balota, na Lunamakaainana a me na Jure.

Aole e kupono kekahi mea e lilo i Luna Aupuni, Senate a Lunamakaainana paha malalo o keia Repubalika, a i ole ia mea koho i na Senate, Lunamakaainana a me kekahi jure paha, aia wale no a hoohiki a kakauinoa oia i ka olelo hoohiki mahope iho nei: "Ke hoohiki nei au imua o ke Akua Mana Loa, e kokua no au i ke Kumukanawai, na kanawai a me ke Aupuni o ka Repubalika o Hawaii, a aole au ma kekahi ano e kokua ma ka hoihoi hou ana a hoala ana paha i Aupuni Moi ma ko Hawaii Paeaina."

Pauku 102.—Ka manao o na olelo o keia Kumukanawai.

Ma na wahi a pau i lawelaweia ai ka huaolelo "maloko nei" ma keia Kumukanawai, e manaoia ua pili ia a e hookomo ana i na mea a pau maloko o keia Kumukanawai a Pauku a Mahele paha o ia Kumukanawai, ina aole i hoike maopopo loa na olelo he okoa loa ka manao. O na poo o na Pauku a me na Mahele o keia Kumukanawai, aole oia kekahi o keia Kumukanawai.

HOOLOLI ANA, A I OLE IA HOOPONOPONO HOU ANA I KE KUMUKANAWAI.

PAUKU 103.

MAHELE 1. Ua hiki no e hoololiia, a i ole ia e hooponopono hou ia keia Kumukanawai ma ke ano mahope iho nei, a aole ma kekahi ano e ae.

MAHELE 2. Ua hiki no e waihoia mai na hoololi i keia Kumukanawai, a i ole ia he hooponopono hou ana e na hoa aole i emi malalo o elima o kekahi o na hale ma kekahi kau mau o ka Ahaolelo.

MAHELE 3. I mea e hooholoia ai kekahi hoololi, a i ole ia hooponopono hou ana paha, e heluheluia no ekolu manawa ma kela a me keia hale, a ma kela a me keia heluhelu ana e loaa ka hoaponoia ma kela a me keia hale e aole e emi malalo o ka hapanui o na hoa i kohoia o kela a me keia hale.

E hanaia ke koho ana ma ke kahea ana i na Ae a me na Hoole, a o ia mau ae ana a me na hoole e huiia me ka hoololi i manaoia, a i ole ia ka hooponopono ana i manaoia, a e hookomoia iloko o ka moolelo.

MAHELE 4. I ka hooholoia ana e ka Ahaolelo o kekahi hoololi, a i ole ia hooponopono hou ana i ke Kumukanawai e like me ia i olelo mua ia, na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku ia hoololi a hooponopono ana paha ma ka olelo Beretania a me ka olelo Hawaii no ka manawa aole emi malalo o umikumamalua mau pule mockahi iloko o aole e emi malalo o elua nupepa i paiia ma Honolulu ma ia mau olelo pakahi mamua koke iho o ke koho mau e hiki mai ana.

MAHELE 5. E noonooia ia hoololi a hooponopono ana paha e ka Ahaolelo ma kona halawai mau mua e hiki mai ana ma-

hope iho o ke koho balota mau, a i mea e hooholo loa ia ai e heluheluia no na manawa ekolu ma na la kaawale ma kela a me keia hale, ma ka heluhelu mua a elua ana e loaa ka hooholoia ana ma kela a me keia hale e aole e emi malalo o ka hapanui o ka poe i kohoia o kela a me keia hale, a ma ka heluhelu hope ana e loaa no ka hooholoia ana ma kela a me keia hale e ka poe aole i emi malalo o elua-hapakolu o na lala i kohoia i kuleana ma kela a me keia hale.

E hanaia ke koho ana ma ke kahea ana i na Ae a me na Hoole, a o ia mau ae a me na hoole me ka hololi i manaoia, a i ole ia ka hooponopono hou ana i manaoia, e hookomoia iloko o ka moolelo.

MAHELE 6. E noonoo pakahiia, a e koho pakahiia kela a me keia hololi ma kela a me keia kau o ka Ahaolelo i hiki mai ai ia mea no ka noonooia ana, e like me ia i hoakakaia maloko nei.

MAHELE 7. Ina he hooponopono hou ana i ke Kumukanawai ka mea i manaoia, alaila, o kela a me keia mahele o ia hooponopono hou ana e kaawale mai kekahi mahele e ae e noonooia a e koho kaawaleia, koe ma ka heluhelu hope ana ma ka noho elua ana o ka Ahaolelo i noonooia ai ia hooponopono hou ana, a ma ia noho ana e kohoia no ma ke ano holookoa.

MAHELE 8. O kekahi hololi a hooponopono ana paha i hooholoia ma ke ano i olelo mua ia e na kau Ahaolelo, elua e lilo no ia ma ia manawa me ka hana ole ia i kanawai hou i hapa o ke Kumukanawai o ka Repubalika.

Ua halawai ka Aha Elele Hana Kumukanawai ma Honolulu, Mokupuni o Oahu, ko Hawaii Paeaina, ma ka la 30 o Mei, M. H. 1894, ma ke ano kulike me na mea i hoakakaia ma ke Kanawai 69 o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Paeaina, i kapaia "He Kanawai e Hoomaopopo ana i Aha Elele Hana Kumukanawai," i aponoia ma ka la 15 o Maraki, M. H. 1894, a i kulike hoi me ka Olelo Kahea a ka Peresidena e kahea ana i ua Aha Elele la

e akoakoa, a ua hana a ua hooholo i ke Kumukanawai mamua ae nei, nolaila, ma keia, ke haiia aku nei, hooholoia a kukalaia aku nei e ka Aha Hooko a me ka Aha Kuka o ke Aupuni Kuikawa a me na Elele i kohoia, oia no ua Aha Elele Hana Kumukanawai la i oleloia, ma ka la eha o Iulai, M. H. 1894, a mahope aku o ia la o ke Kumukanawai i oleloia, oia no ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii a me ke Kanawai Kiekie Loa o ko Hawaii Paeaina.

Hanaia iloko o ka Aha Elele ma ka ae lokahiia ana i keia la ekolu o Iulai, M. H. Hookahi Tausani Ewalu Haneri me Kanaiwa-kumamaha, i hoike no keia ua kau makou i ko makou mau inoa i keia.

SANFORD B. DOLE,
Peresidena o ke Aupuni Kuikawa.

WILLIAM CHAUNCEY WILDER,
Hope Peresidena.

FRANCIS MARCH HATCH,
Kuhina no ko na Aina E.

JAMES ANDERSON KING,
Kuhina Kalaiaina.

SAMUEL MILLS DAMON,
Kuhina Waiwai.

WILLIAM OWEN SMITH,
Loio Kuhina.

WILLIAM FESSENDEN ALLEN,
CRISTAL BOLTE,
CECIL BROWN,
JOHN EMMELUTH,
JOHN ENA,
JOHN A. McCANDLESS,
JOSEPH P. MENDONCA,

JAMES FRANCIS MORGAN,
JOHN NOTT,
DAVID BOWERS SMITH,
EDWARD DAVIES TENNEY,
HENRY WATERHOUSE,
ALEXANDER YOUNG,
LEMUEL CLARK ABLES,
HENRY PERRIM BALDWIN,
CHARLES LUNT CARTER,
ANTONIO FERNANDES,
WILLIAM HORNER,
JOSE KEKAHUNA IOSEPA,
DAVID HAILI KAHAULELIO,
JOHN WILLIAM KALUA,
JOHN KAUHANE,
ALBERT KUKAILIMOKU KUNUIAKEA,
FREDERICK S. LYMAN,
WILLIAM FAUCETT POGUE,
WILLIAM HYDE RICE,
ALEXANDER GEORGE MORRISON ROBERTSON,
JOHN MARK VIVAS,
ALBERT SPENCER WILCOX,
GEORGE NORTON WILCOX.

HOIKE:

CHARLES T. RODGERS,
Kakauolelo o ka Aha Elele Hana Kumukanawai.

NA KANAWAI KIVILA

O KO

HAWAII PAEAINA.

Oia no na Kanawai Kivila o 1859 a me na Kanawai o ke Kau 1860 a hiki i 1896.

HOAILONA I.

NA KANAWAI.

MOKUNA 1.

HOOLAHA ANA I NA KANAWAI.

§1. Aole e paa kekahi kanawai i kakauia, aia a paiia a hoolahaia.

§2. O na kanawai a pau i kauia e ka Mana Kau Kanawai o ke Aupuni, e waihoia a e malamaia lakou ma ke Keena Oihana o ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e hoolaha iloko o kekahi nupepa, a mau nupepa paha ana e manao ai he pono, e paiia ma kahi e noho ana ke Aupuni.

§3. E haawi pakahi ke Kuhina Kalaiaina i kope o na Kanawai, mahope iho o ka hoolaha ana, i na Kuhina, na Lunakanawai a me na Loio Apana.

§4. Ina aole i oleloia iloko o kekahi Kanawai kona manawa e paa'i, alaila, e hoopaaia, penei: Ma ka Mokupuni o Oahu, i ka

pau ana o na la he umi mahope o ka hoolaha ana; a ma na Mokupuni e ae, i ka pau ana o na la he kanakolu. A mahope o ia manawa, aole e hiki i kekahi kanaka ke olelo, aole oia i ike i ke kanawai, i mea e pakele ai i kona hewa ma ka uhaki ana i ke Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 1.

§§1-4, oia no Kan. Kiv. §§1-4.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hilo Co. v. Austin, 8 Haw. 278; Re Sovereign, 8 Haw. 607.

MOKUNA 2.

PILI ANA O NA KANAWAI

§5. Aole e pili kekahi Kanawai i na mea a i ka manawa i hala mamua o kona kauia ana.

§6. Ua pili na Kanawai i na kanaka a pau, na kanaka kupa o keia Repubalika, a me na kanaka o na Aupuni e, oiai ko lakou noho ana maloko o keia Repubalika, koe wale no na Luna Nui o na Aupuni e, a me kekahi poe e ae, e like me na kanawai iwaena o na Aupuni. O ka waiwai o ia poe a pau oiai ka waiho ana o ia waiwai iloko o keia Repubalika malalo no ia o ko onei mau Kanawai.

§7. Aole e lilo na olelo aelike iwaena o kanaka i mea kue i kekahi Kanawai i pili i ka malu a me ka noho pono ana o na kanaka. Aka, ma na mea i papa ole ia, e hiki no i kela kanaka keia kanaka ke haalele i na pono a ke Kanawai i haawi mai ai ia ia, ke pili ole ia haalele ana i ka pono o hai, a ke kue ole hoi i ka noho pono ana o ka lehulehu.

§8. Ua ole loa na hana a pau i hanaia me ke kue i kekahi Kanawai e papa ana, me ka olelo ole hoi iloko o ia Kanawai, e lilo na hana kue i mea ole.

HOAKAKA I KA MOKUNA 2.

§§5-8, oia no Kan. Kiv. §§5-8.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Norton v. Paahana, 3 Haw. 300; Coleman v. Coleman, 5 Haw. 304; Re Mau Nun, 7 Haw. 463; Chong Chum v. Kohala Co., 8 Haw. 430.

MOKUNA 3.

Wehewehe ana i na Kanawai.

§9. Ma ka imi ana i ke ano o na huaolelo o kekahi Kanawai, e noonoo nui ia ke ano mau o ia mau huaolelo iwaena o kanaka, me ka nana nui ole i ko lakou ano hohonu, mamuli o na rula o ke Aopiliolelo.

§10. Ina pohihihi na huaolelo o kekahi Kanawai, e hiki no ke imi i ko lakou ano ma ka nana ana i na huaolelo e pili ana, a e hoohalikeia na huaolelo me na hopunaolelo pohihihi, me na olelo pili, i akaka'i ke ano oiaio.

§11. Ina he mau Kanawai o ke ano like, a he mau Kanawai paha i ka mea hookahi, e noonoo pu ia kekahi me kekahi ma ka imi ana i ko lakou ano, a e hiki no ke lawe i ka mea akaka lea iloko o kekahi o ia mau Kanawai, i mea e hoomaopopo ai i na olelo pohihihi o kekahi.

§12. O ka noonoo ana i ke kumumanao o kekahi Kanawai, a me ke kumumanao o kona hooholoia ana e ka Ahaolelo, oia kekahi mea oi aku ka pono e wehewehe ai i ke ano oiaio o na olelo pohihihi iloko o ia Kanawai.

§13. I ka wehewehe ana i na huaolelo pohihihi iloko o kekahi Kanawai, e kiolaia na ano lapuwale i loaa ma ka imi ana i kona ano oiaio.

§14. O kela huaolelo keia huaolelo e hai ana i ka helukahi wale no, e hiki no ke hoopili aku i ka helunui, a o kela huaolelo keia huaolelo e hai ana i ka helunui wale no, e hiki no ke hoo-

pili aku i ka helukahi e like me ka helunui, a o kela huaolelo keia huaolelo e hai ana i ke kamakane wale no, e hiki no ke hoopili aku i ke kamawahine e like me ke kamakane.

§15. O na huaolelo "a" me "a me" a me "i ole ia," ua like pu ko lakou ano ke maopopo ma ka olelo hookahi.

§16. O ka huaolelo "mea," a o na huaolelo e ae i pili i na kanaka e like me keia; o ka huaolelo "kekahi," "kekahi mea e ae," "kekahi iho" a me na huaolelo like, aole i ke kanaka hookahi wale no, ua pili no i ka poe hui, i ka poe noho pu, i ka poe akoakoa, i ka poe e noho ana ma ka Apana hookahi, a me na kanaka i ikeia, a me ka poe i ike ole ia, a me ka lehulehu, ke maopopo ma ke ano o ka olelo, o ka manao no ia o ka mea nana i kakau.

§17. O ka huaolelo "malama," manaoia oia he malama ano alemanaka, ke ole i oleloia he malama o ke ano e ae; o ka huaolelo "makahiki," e manaoia oia he makahiki ano alemanaka, ke ole i oleloia he makahiki o ke ano e ae.

§18. Ua komo iloko o ka huaolelo "olelo hoohiki," ka huaolelo, "olelo hai oiaio," ke hanaia e kekahi mea e olelo ana he kanaka oia o ka poe Makamaka i huiia (Queka.)

HOAKAKA I KA MOKUNA 3.

§§9-13, oia no Kan. Kiv. §§9-13; §§14-18, oia no Kan. Kiv. §§15-19.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Chapin v. Tisdale, 5 Haw. 53; Grieve v. Gulick, 5 Haw. 74; Castle v. Luce, 5 Haw. 322; Lloyd v. Kalama, 8 Haw. 359; Day v. Day, 8 Haw. 720; Defries v. Cartwright, 10 Haw. 249.

MOKUNA 4.

HOOPAU ANA I NA KANAWAI.

§19. Ina e hoopauia kekahi Kanawai, aole e lilo ia hoopau ana i mea e hoola hou ai i kekahi Kanawai e ae i hoopauia, ke ole i hoomaopopo ia pela. E hiki no ke hoopau loa, a ke hoopau paha i kekahi hapa o kekahi Kanawai, ma ke kau ana i ke Kanawai e ae.

§20. Elua no mea e hoopauia ai kekahi Kanawai, oia hoi ma ka olelo maopopo e hoopau pololei ana, a ma ke kau ana i ke Kanawai hou me na olelo e kue ana i na olelo o ke Kanawai mua.

§21. Aole e pili ka hoopauia ana o kekahi Kanawai i na hana i hanaia, a i na pono i loaa mai, a i na hoopii Kivila i hanaia a hoomakaia paha, mamua aku o ia hoopau ana.

§22. Aole e hoopiliia ka hoopau ana o kekahi Kanawai i na hoopii ana a me na hihia e kau ana iloko o na Aha i ka wa o ia hoopau ana, oia hoi na hoopii ana no kekahi uku hoopai mamuli o na olelo o ua Kanawai la.

HOAKAKA I KA MOKUNA 4.

§§19-22, oia no Kan. Kiv. §§20-23.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie· Norton v. Paahana, 3 Haw. 300; R. v. Yung Hong, 7 Haw. 361; Govt. v. Ah Hun, 9 Haw. 98.

HOAILONA II.

HOAILONA A ME NA RULA KEENA OIHANA.

MOKUNA 5.

Hae a me ka Sila Nui.

§23. O ka Hae Aupuni e hanaia me ewalu kahakaha moe loihi o ke keokeo, ulaula a me ka bolu a pela aku, e hoomaka ana maluna, me kekahi poo i mahelehele like ia ma ke kihi akau e pili ana i kahi e hoopaaia ai. O ke poo e hanaia me ke kahua bolu me kekahi kea palua me na waihooluu keokeo me ulaula o ke keokeo mamua; me na kua liilii keokeo ma kela a me keia kae o kela a me keia aoao ulaula o ke kea palua. He kea ulaula i kauia me na kua keokeo ma ke kae, ua kauia iho maluna o keia mau mea a pau.

E like me keia mahope iho nei ka nui:

E palua ka loa i ka laula.

O ka laula o ke poo oia ka hapalua o ka laula a he 7-16 kona loa i ka loa o ka hae.

Na manamana o ke kea ulaula me ke kae e like ka laula me kekahi o na kaha loihi; o ke kae keokeo e hookahi hapa-kolu o ka laula o ke kea ulaula.

O na manamana o ke kea palua e like ka laula me ke kea ulaula, a o na waihooluu ulaula, keokeo a me ke kae e hanaia ma ke ano o ka 3, 2 a me 1 pakahi.

§24. E ano poepoe ke kino o ka Sila Nui o ka Repubalika o Hawaii i ekolu iniha kona ana waena, a o kona kii e like no ia me ia i hoopiliia malalo iho nei a e hoakakaia penei me na waihooluu i pakui ia mai i kahua no ka palekaua.

Hoailona Kulana.—He palekaua o ke ano i maa i ka poe

malama moolelo hanauna i mahele pa-hapaha ia; hapaha mua a me ka mahele eha, o na kahakaha o ka hae aupuni; ka lua a me ke kolu ma ke kahua, he popo o ka mua i komoia e ka puloulou me ka palekaua uuku iwaenakonu.

NA KAKOO.—Aoao Akau, Kamehameha I., e ku ana, kulana like me ke kii keleawe mamua iho o Aliiolani Hale ma Honolulu; ahuula a me ka mahiole wai gula; kona waihooluu maoli. Aoao 'Hema, Akua o ka Lanakila e aahu ana he papale lole ula a me ka lei; a e paa ana ma ka lima akau i ka Hae Hawaii i hoohapaia kona pulelo ana.

KE POO.—Ka la e puka ae ana me na kukuna malamalama; maluna ae na hua "Repubalika o Hawaii, 1894," o ka mea hope ma na huahelu Roma.

MAKIA.—"Ua mau ke ea o ka aina i ka pono."

NA KOKUA HOONANI.—Malalo iho o ka pale ka manu Phoenix, me na eheu mohala e pii ae ana mailoko ae o ke ahi a me ewalu lau kalo i kauia ma kela aoao keia aoao me na lau maia a me na lau iwaiwa pii iluna.

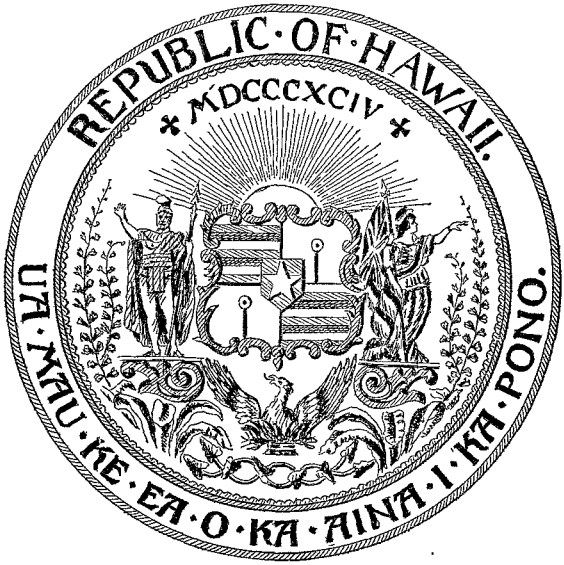

HOAKAKA I KA MOKUNA 5.

§23, oia no Kau o 1896, Kan. 10; §24, oia no Olelo Hooholo Hui, 1896.

MOKUNA 6.

Rula laulaha no na Oihana o ke Aupuni.

Na Bona.

§25. Ma na wahi a pau i kauoha ole ia na bona no ka hana a hooko pololei ana i na hana ma ke kanawai no na luna o ke Aupuni, a i ole ia ka poe i hoohanaia malalo o ke Aupuni ma kekahi Keena a Buro paha o ke Aupuni, ua hiki no i ke poo o ia Buro, e like me ka mea i ikeia, e kauoha aku i kela a me keia luna a mea i hoohanaia e ke Aupuni e waiho mai i bona no kana hana pololei i kana mau hana.

§26. I na manawa a pau e kauohaia ai ia bona e ke poo o kekahi keena e hanaia ka nui o na dala hoopai a me na kumu e like me ka mea i kauohaia a i manaoia e ke poo o ia keena he kupono. A i na manawa e kauohaia ai kekahi bona e ke poo o kekahi buro, e hanaia ka nui o na dala hoopai a me na kumu e like me ka mea i kauohaia a i manaoia e ke poo o ka buro me ka apono ana o ke poo o ke keena.

§27. O na bona a pau o ia ano i haawiia mamua aku nei, ma keia, ke hoaponoia nei a hoopaaia.

Na Uku a pau.

§28. Ina o kekahi Luna o ke Aupuni, a o kekahi mea e ae paha, i hoolimalima ia e ke Aupuni, a i kekahi oihana paha o ke Aupuni, alaila, na ke poo o kana oihana e kaohi i kona uku aia a pau ka aie i ka hookaaia.

§29. O na uku a pau, i loaa iloko o na oihana mamuli o keia kanawai, e hoike ia no, a e hoihoi ia iloko o ka waihona dala o ke aupuni, koe wale no na uku i manaoia, a i hoakaka ia no na luna nana e lawe. Aole hoi he uku e ae o na luna a pau o ke aupuni, i haawi ia'i ka uku makahiki, a oia uku wale no ko lakou, ke haawi ole ia ka uku e, ma ke kanawai.

KOHOKOHO ANA NO NA HOOLAKO.

§30. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, o ka hana no ia a kekahi Kuhina o ke Aupuni, a o kekahi luna e ae paha o ke Aupuni Hawaii, e kauoha ana i na kohokoho ana no ka hoolako ana, no ka pomaikai o ka Repubalika o Hawaii a no kekahi lala paha o ke Aupuni, i na waiwai i hanaia a mau mea paha i hiki a e hiki ana paha ke hanaia maloko nei o ke Aupuni Hawaii, e hoole aku i ka noonoo ana i na kohokoho ana a na hui lawelawe oihana o na aina e, a o ko lakou mau hope paha, aia wale no a ukaliia mai ua mau kohokoho ana la mai ua mau hui lawelawe oihana la o na aina e, a o ko lakou mau hope paha, e kekahi palapala hoakaka i kakauia me ka hoohikiia hoi imua o kekahi Notari Lehulehu, aole e emi iho i ke kanaha pa-keneta (40%) o ka huina o ua mau kohokoho la ke hooliloia ma ka hoohana ana i na limahana iloko nei o ka Repubalika o Hawaii, oiai ka hana e lawelaweia ana e ua mau hui lawelawe oihana la o na aina e, a e ko lakou mau hope paha, e nee ana imua ma ka hana ana i na waiwai a mau mea e ae paha i olelo mua ia.

§31. E ae aku no kela a me keia Kuhina o ke Aupuni, a o kekahi luna e ae paha o ke Aupuni Hawaii, e kauoha ana i na kohokoho ana no ka hoolako ana i na waiwai i hanaia a mau mea paha no ka pomaikai o ka Repubalika o Hawaii, a no kekahi lala paha o ke Aupuni, ke loaa ole mai hoi he mau kohokoho ana mai na hui hoohana e lawelawe oihana ana maloko nei o ka Repubalika o Hawaii, me ka noa hoi mai ke kumu i hoakakaia ma ka Pauku 30, i ke koho a mau kohokoho paha a kekahi hui lawelawe oihana o na aina e a o kona hope paha, ke waiho mai

nae hoi i ua koho a mau kohokoho ana la paha i ke Aupuni Hawaii, a i ole ia, i kahi lala paha o ke Aupuni.

§32. O kela a me keia Kuhina o ke Aupuni, a o kekahi luna e ae paha o ke Aupuni Hawaii, a o kahi lala paha o ke Aupuni, e kauoha ana a e noonoo ana hoi i na kohokoho mai na hui hoohana a lawelawe oihana paha no ka hoolako ana i na waiwai i hanaia a mau mea paha no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii, a no kekahi lala paha o ke Aupuni, e hiki no ke haawi aku i ka haawina pomaikai mua i ke koho a mau kohokoho ana paha a na hui lawelawe oihana e lawelawe ana i ka oihana hoohana iloko nei o ka Repubalika o Hawaii, aka nae, aia wale no a ua oi ole aku ke ano like ole o ke kumukuai, ina he like ole kekahi mawaena o ke koho a mau kohokoho paha a ka hui kuloko i hoopomaikaiia, a me ke koho a mau kohokoho paha a ka hui kuwaho i hoopomaikaiia, i ka umi-kumamalima pa-kenea (15%) maluna aku o ke kumukuai o ka mea i hanaia e ka hui kuwaho i hoopomaikaiia, ke ukuia ka uku ukana a mau lilo moku e ae, a waihoia ma Honolulu.

§33. E komo no iloko o na palapala aelike a pau no na mea i hanaia no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii, a no kekahi lala paha o ke Aupuni i haawiia i na hui oihana e lawelawe ana i kekahi oihana hoohana iloko nei o ka Repubalika o Hawaii, he aelike mawaena o na poe ma ia palapala e hanaia no ka hana i hoopaa aelikeia ai maloko o ia palapala maloko mai o na palena o ka Repubalika o Hawaii i oleloia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 6.

§§25-27, oia no K. R. Kan. 9; §28, oia no Kan. Kiv. §515; §29, oia no Kan. Kiv. §1494; §§30-33, oia no Kau o 1892, Mok. 46.
Aia no na kumu hoakaka e ae ma na Bila Haawina.

HOAILONA III.

OIHANA O KO NA AINA E.

MOKUNA 7.

Kuhina o na Aina e.

§34. E hoonohonohoia he Oihana Hooko, e kapaia ka Oihana o ko na Aina E, e noho luna ia e kekahi luna e kapaia, ke Kuhina o ko na Aina E, a e noho paa oia a malama i kona hale oihana ma kahi e noho ai o ke Aupuni.

§35. Na ua Kuhina nei e hooponopono i ke kakau ana o na palapala a keia Aupuni, e palapala aku ai i na Luna Nui, me na Kanikela o na Aupuni e, i hoonohoia mai ma keia Aupuni; a me na Luna Nui me na Kanikela, me na Agena e ae o ko Hawaii Pae Aina e noho ana ma na aina e, e like me na Kanawai mawaena o na Aupuni, a e like hoi me kaka Peresidena e kauoha ai, a e kuhikuhi ai, i kela manawa keia manawa.

§36. Na ua Kuhina nei, mamua o kona hooili ana'ku i kekahi palapala oihana, e koi aku ana a e hoopii ana no kekahi mea ma ka aoao o na luna o ke Aupuni, a e pane aku ana paha i ke koi ana a hoopii ana mai o kekahi, i na luna a me ke Aupuni, a mamua o kona hooili ana'ku i kekahi palapala ano nui e ae, e pili ana i ka pono a me ka pono ole o ke Aupuni, e hoike aku oia ia palapala imua o ka Peresidena, e hoaponoia e hoololiia paha, i mea e hihia ole ai ka Peresidena no kekahi hana Kuhina ana i ike ole ai mamua.

§37. E malama ke Kuhina o ko na Aina E, i moolelo pololei o na hana a pau i hanaia ma kana oihana, a e malama hoi oia ma ke ano i pono ai ka huli ana i na palapala a pau e pili ana i kana oihana, i hiki no i ka Peresidena ke nana, i kela manawa keia manawa.

§38. E hiki no i ua Kuhina nei, i kela manawa keia manawa, ke hoolaha aku i kekahi o kana mau palapala oihana, e like me ka ka Peresidena e ae ai, a e kauoha ai paha e hoolaha.

§39. Na ua Kuhina nei e malama i na kuikahi a pau i aelikeia a i hoaponoia e keia Aupuni; a nana no e hoolaha ia mau kuikahi, ma ke pa'i ana iloko o ka nupepa o ke Aupuni. Aia a hoolahaia na kuikahi pela, alaila, e manaoia ua ikeia lakou e na luna a pau o ke Aupuni.

§40. Na ke Kuhina o kona Aina E e ao aku i na Luna Nui, me na Kanikela a me na Agena e ae o keia Repubalika, no ka lakou mau oihana, e like me ka ka Peresidena e kuhikuhi ai i kela manawa keia manawa.

§41. Na ua Kuhina nei hoi e kuhikuhi aku i na koina, me na uku i kupono ke ohiia e na Kanikela, a me na Agena e ae o keia Repubalika, e noho ana ma na aina e.

§42. O ka uku o na Agena o keia Repubalika e noho ana ma na aina e, oia ka uku i hooholoia i kela manawa keia manawa e ka Peresidena; aka hoi, aole e hooliloia kekahi dala e ae no ia hana, o ke dala wale no a ka Ahaolelo e hookaawale ai.

§43. E hiki no i na Luna Nui, na Komisina, na Kanikela me na hope Kanikela o ko Hawaii Pae Aina, e noho ana ma ka aina e, e lawe a hoike malalo o ko lakou mau sila oihana, ka hooiaio ana i na palapala sila ia, moraki, palapala hoolimalima, palapala hookuu, a palapala e ae paha, e pili ana i ka hoolilo ana i kekahi

waiwai paa a waiwai lewa paha iloko o keia Repubalika, a e hiki no ke kakau kope ia ia palapala mamuli o ia hooiaio ana.

§44. E hiki no i na Luna Nui, Komisina, Kanikela, a hope Kanikela paha, e lawe a hoike i ka hooiaio ana i na palapala hookohu hope, a e hoohiki aku ia hai, a e kakau i na palapala hoohiki ia i mea e hanaia'i iloko o keia Repubalika.

§45. Na ke Kuhina o ko na Aina E, e hoopuka a e hoolaha i na olelo hoolaha a pau, a me na olelo hooholo a ka Aha Kuka, e pili ana i na hana iwaena o keia Repubalika me kekahi Aupuni e.

§46. Na ke Kuhina o ko na Aina E, e koi aku i na Aupuni e, no ka hoihoi ana mai i ka poe i hoopiiia no ka hana i ke karaima maloko o keia Repubalika; a nana no hoi e hooponopono i ka hoihoi ana aku i ka poe mahuka, mai ka lima mai o ke Kanawai o kekahi aina e, i komo mai iloko o keia Repubalika.

§47. Ua haawiia ka mana i kela Lunakanawai keia Lunakanawai o keia Repubalika, ma ka hoopii ana mai o kekahi malalo o ka olelo hoohiki, e hoopuka aku i ka palapala hopu, i kekahi kanaka i olelo ia ua hana i ke karaima ma ka aina e, i laweia mai ua kanaka la imua o ua Lunakanawai la, i mea e hiki ai ke hooloheia a noonoo ia ka olelo hoike no ka hewa o ua kanaka la, a ina mahope o ia hoolohe ana, ua manao ka Lunakanawai, ua hewa ke kanaka, alaila, e hoike aku oia pela i ke Kuhina o ko na Aina E, i hiki ai ia ia ke hoopuka aku i ka palapala kauoha hana, no ka hoihoi ana'ku i ua kanaka mahuka la.

§48. Mamua o kona hoopuka ana i ka palapala kauoha no ka hoihoi ana'ku, e maopopo e mamua i ke Kuhina o ko na Aina E, ua hookaa ia mai na lilo no ka hopu ana me ke kaohi ana i ke kanaka mahuka, a i ole ia, ua ae mai paha ka agena o

ke Aupuni nana i koi mai i ua kanaka la, nana no e hookaa mai ia mau uku.

§49. O ka palapala kauoha hana a ke Kuhina o ko na Aina E, e kauoha ana e hoihoi ia'ku kekahi kanaka mahuka, mai ka lima mai o ke Kanawai o ka aina e, e paa no ia palapala kauoha maluna o na luna a pau o ke Aupuni, na luna poo hoi ia ia kekahi hana no ka hoopaa ana i ke kanaka mahuka.

§50. E hiki no ke kaohiia kekahi kanaka mahuka iloko o ka halepaahao, mahope o kona hoihoi ana'ku i ka agena o kona Aupuni, a hiki mai ka manawa kupono e lawe ia'ku ai; a e hookaa ia ka lilo no kona kaohi ia ana, e ka agena i hoihoi ia'ku ai.

§51. E hiki no i ke Kuhina o ko na Aina E, ke haawi aku i na palapala ae holo, no na luna nui, na elele, a me na Kanikela o ka Repubalika, i hoouna ia'ku i na aina e, a i na Kanikela me na agena kalepa o na Aupuni e, a me na kanaka a pau o keia Repubalika e holo ana i ka aina e, ke makemake lakou.

§52. E haawiia ua mau palapala ae holo nei me ka uku ole, a e kakauinoaia e ke Kuhina o ko na Aina E, a e sila ia hoi me kona sila oihana; a e hoopakele ia no hoi na kapena moku, aole e loaa ia lakou ka hihia no ka lawe ana'ku i na mea i loaa na palapala ae holo o ia ano, mawaho o keia Repubalika.

§53. Ina e hoikeia mai i ke Kuhina o ko na Aina E, ua make kekahi haole kupa ole iloko o keia Repubalika a e waiho ana kekahi koena waiwai ona maanei, aole nae he hooilina ma keia Repubalika, alaila, na ke Kuhina e hai aku ia mau mea i ka luna nui, a kanikela paha, o ke Aupuni kahi i pili ai ua haole la, i make.

§54. Ina e koiia mai ka waiwai koena no kekahi hooilina pili i ka aina e, e hiki no i ke Kuhina o ko na Aina E, ke mao-

popo ia ia he kuleana oiaio ko ka mea i koi mai iloko o ia waiwai, e kauoha aku, e haawi i ua waiwai la ia ia, mahope nae o ka unuhi ana i na koina kupono no ka loaa ana, a me ka malama ana i ka waiwai. E haawi aku na mea nana e malama i ua waiwai la, i ka mea i kuhikuhi ia, iloko o ka palapala kauoha a ke Kuhina.

§55. Ina aole maopopo i ka manao o ke Kuhina o ko na Aina E, he kuleana oiaio ko ka mea i koi mai iloko o ka waiwai koena, alaila, e hiki no i ua mea koi la, e hoopii i ke Kuhina imua o kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika, no ua waiwai la, a o ka hooholo hope ana o ka Aha ne ia hihia, ua paa ia maluna o na aoao elua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 7.

§§34-55, oia no Kan. Kiv. §§436-457.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re McCarthy, 5 Haw. 581. E nana nohoi i ke Kuikahi Amerika Mok. 15; Kuikahi o Bremen, Mok. 3.

MOKUNA 8.

Na Luna Nui me na Kanikela o na Aupuni e.

§56. Na na Kanikela Nui, Kanikela, hope Kanikela, a me na Kanikela Agena, e hoike mai i ka lakou mau palapala hookohu ma na luna nui o ko lakou mau aina, ina e noho mai ana maanei kekahi luna o ia ano o ia aina, a i ole, e hoike pololei mai i ke Kuhina o ko na Aina E, a ina ike oia ua kuopono, aole hoi kauoha ka Peresidena ia ia e hana ma ke ano e ae, e haawi ia lakou i ka palapala ae me ka sila o kana oihana, a na ua Kuhina nei e pai ia palapala ae, iloko o ka nupepa o ke Aupuni.

§57. Aole e pono i kekahi Kanikela, hope Kanikela, a agena kalepa paha, no kekahi Aupuni e, ke hana ma ia oihana, a ke hoopii paha no kona uku, a no kona mau koina, imua o na Aha Hookolokolo o keia Repubalika, ke ole i loaa ia ia ka palapala ae hana.

§58. Na kela Luna Nui keia Luna Nui o kekahi Aupuni e, e hele mai ana me ka hooiaio i ka Peresidena, e hai aku i ke Kuhina o ko no Aina E, i kona hiki ana mai, me ka nonoi aku e halawai ka Peresidena me ia, e hiki ai ke hoikeia aku kona palapala hooiaio. Aia a lohe mai ke Kuhina pela, a loaa mai hoi ia ia ke kope o ka palapala hooiaio, alaila, e hoolohe oia i ko ka Peresidena makemake no ia mea, a e like me ia, e hai aku i ua luna nui la.

§59. Mahope o ka hoike ana o ka luna nui o ke Aupuni e, i kona palapala hooiaio i ka Peresidena, a ua ae ka Peresidena ia ia, alaila, na ke Kuhina o ko na Aina E, e hai aku i ka hiki

ana mai o ua luna nui la imua o ke akea, ma ka olelo hoolaha, iloko o ka nupepa o ke Aupuni.

§60. Aole e pono i kekahi mea e hopu, a e hoopilikia paha ma ke ano e ae, i kekahi Luna Nui o ke Aupuni e i ae ia e ke Peresidena a i kekahi kakauolelo a kauwa paha o ua luna nui la, no ke kumu e ae, aka, no ke kipi wale no a me ka ohumu ino e pili ana i ka maluhia o ke Aupuni; aka hoi, aole e pili ka pomaikai o keia kanawai i kekahi kanaka i noho iloko o keia Repubalika, a ua komo iloko o ka hana a ua luna nui la, mahope o kona hoaieia ia hai, a kaa ole kona aie; aole hoi e hoohilahila kekahi no kona hopu ana a hoopii ana i kekahi kauwa o ua luna nui la, ke ole i hoike ia mai mamua ka inoa o ua kauwa la, ma ke Keena Oihana o ko na Aina E.

§61. Na ke Kuhina o ko na Aina E, mahope o ka loaa ana ia ia o ka papainoa o na kakauolelo, me na kauwa o kekahi luna nui o ke Aupuni e, e kauoha aku e hoolaha ia ua papainoa la, iloko o ka nupepa o ke Aupuni, a e hooili aku i kope o ia papainoa, na ka Luna Makai Kiekie.

§62. Aole e pili na Kanawai Kivila, a me na Kanawai Hoopai Karaima o keia Repubalika, i na luna nui o na Aupuni e, a nolaila, o na palapala hopu me na palapala kauoha hana a pau, no ka hopu ana a hoopaa ana paha i ke kino o kekahi luna nui o ia ano, i ae ia e ka Peresidena, a no ka lawe ana, lalau ana, a hopu ana i kona waiwai, e lilo ia mau palapala a pau, i mea ole loa: aka hoi, e hiki no ke hoopaa, mamuli o ka ikaika, a e kipaku mawaho o ke Aupuni i kekahi Luna Nui o ia ano, ina oia hana wale no ka mea e maluhia ai ke Aupuni, (no ka mea, o ka maluhia o ke Aupuni, oia ka mea i oi aku mamua o na mea e ae a pau) no ka ikaika o kona huhu, a no ka hoopilikiaia mai paha, mamuli o kona ohumu ino.

§63. O na palapala hopu me na palapala kauoha hana a pau, no ka hopu ana a hoopaa ana, i kekahi kakauolelo a kekahi

luna nui o ke Aupuni e, ina ua hoikeia mai kona inoa ma ke Keena Oihana o ko na Aina e, e like me ka olelo o ka Pauku 60, a i ole ia no ka lalau ana a hopu ana i kona waiwai, e lilo ia mau palapala a pau i mea ole loa; aka, e manao pono ia nae na olelo o ka Pauku 60. A eia hoi kekahi, aole e haawiia i ua kakauolelo la, na pomaikai e oi aku ana mamua o ko na kanawai mawaena o na Aupuni, i haawi ai iaia.

§64. Ua haawiia aku i na luna nui a pau o na Aupuni e, i ae ia e ka Peresidena, ka poe hoi i loaa ke ano panihakahaka no ko lakou mau Aupuni mai, ko lakou kuu ia ana mailoko aku o na dute maluna o ka waiwai a lakou e lawe mai ai, no ko lakou mau ohana iho, e like me ke kuu ia ana o ko lakou mau Aupuni iho, i na dute maluna o ka waiwai o na luna nui o na Aupuni e, o ko lakou papa oihana a i hooiaio ia e like me lakou; aka hoi, mamua o ka loaa ana o keia pomaikai i kekahi Luna Nui o ke Aupuni e, e hoomaopopo mai oia i ke Kuhina no ko na Aina E, e haawi like ia ia pomaikai e kona Aupuni, i kekahi Luna Nui o ke Aupuni Hawaii, ke like kona papa oihana a ke like hoi na mea e ae e pili ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 8.

§§56-63, oia no Kan. Kiv. §§458-465; §64, oia no Kan. Kiv. §467.
No ka Hoeha i na Luna Nui o na Aina E. Nana K. K. Mok. 9, §64.

MOKUNA 9.

Puali Koa Kiai Aupuni.

§65. O ke Kuhina o ko na Aina E no ka luna hooko nui o ka oihana koa o ka Repubalika o Hawaii. Iaia no ka hooponopono ana o ka hoolilo ana o ka haawina dala no ka oihana koa, a e kaa no maluna ona ke ko'iko'i no ia mea. Ua hoomanaia oia, me ka apono ana o ka Alihikaua Nui, e kukulu a e kau aku i na rula a me na hooponopono ana, i kue ole me ke kanawai, ana i manao ai he kupono no ka hana, hooponopono ana a me ke a'o ana o na Puali Koa Kiai Aupuni; a e hooko hoi i na mea i hoakakaia ma ke kanawai e pili ana ia lakou; a mahope iho o ke kukalaia ana o ia mau rula a like no ko lakou mana me ko ke kanawai. Ua haawiia ia ia ka mana e hoonoho a e hoohui i na Aha Hookolokolo Koa Laula; a e nana i na mea i hooholoia e na Aha Hookolokolo Koa Laula a me na Aha Hookolokolo Koa Regimana, a e hoemi mai, hooloili a hoopaa paha ia mau mea i hooholoia; malalo no nae hoi o ka nana hope loa ia ana e ka Alihikaua Nui. E kakauinoa hooia oia i na palapala hookohu oihana koa a pau i hoopukaia e ka Peresidena.

§66. Aole e lilo ka mana i haawiia ma keia kanawai i mea ke'ake'a i ka mana o ka Peresidena, ma ke ano Alihikaua Nui, e hoopuka i na kauoha laula ana i manao ai he kupono.

§67. O ka Oihana Koa i hoonohonohoia a i hoaahu like ia o ka Repubalika o Hawaii, ua ikeia oia na Koa Kiai Aupuni o Hawaii. Ma keia oihana e hoonohoia aole e emi malalo o eha puali, a ua hiki e kukuluia keia oihana ma ke kauoha a ka Alihikaua Nui, a e hoonohoia ma na wahi a pau o keia Pae Aina me

ka nana i na mea e kupono ai o ia oihana, na mea e hiki ai ke hoakoakoaia me na mea e ae e pono ai. Eia no nae, ua hiki i ka Alihikaua Nui e kukulu i mau puali ki pololei, a mahope iho o ko lakou kukuluia ana, aole nae e lilo i lala no ka Puali Koa Kiai o Hawaii, a e kuleana i kona mau hookuu ana a pau; a iloko o na wa maluhia e kaawale no malalo o na kanawai a me na rula i hoakakaia no ka hooponopono ana ia lakou i kela a me keia manawa e ka Alihikaua Nui.

§68. E hoonohoia ka Oihana Koa o ka Repubalika o Hawaii iloko o na puali, bataliona a me na regimana, a e hoonohoia e like me keia mahope iho nei:

Ma na puali e loaa no aole e emi malalo o kanaha, a aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri, a me ekolu luna koa, a me na kanaka i kepaia. E hoonohoia lakou me hookahi kapena, hookahi lutanela ekahi a me hookahi lutanela elua, a me aole e emi malalo o kanakolu-kumamahiku, a aole hoi e oi aku mamua o hookahi haneri kanaka i kepaia.

Ma na Bataliona e loaa no he elua a oi ae mau puali.

Ma na Regimana e loaa no he elua a oi ae mau Bataliona.

§69. O na Alii Koa Kiekie o kekahi Regimana oia no he hookahi Konela, hookahi Lutanela Konela me hookahi Mekia no kela a me keia Bataliona.

O na ukali o ke Alii Koa Kiekie o kekahi Regimana oia no he hookahi Kauka me ke kulana Mekia, hookahi Akukana, hookahi Quartermaster, hookahi Luna Pu a me hookahi Kahunapule me ke kulana Kapena pakahi, a e hoonohoia lakou e ke Alii Koa Kiekie, a e noho ma ka oihana e like me kona makemake, a i ole ia a hiki i ka manawa e hoonohoia ai ko lakou mau hope a e kupono ai ia mau hope.

E hoonohoia no hoi he Kauka no kela a keia Bataliona me ke kulana Kapena, a me kekahi Akukana me ke kulana Lutanela Ekahi.

O na Alii Koa komisina ole oia no hookahi Kakiana-Mekia no ka Regimana, hookahi Kakiana-Mekia no kela a me keia

Bataliona, hookahi Kakiana Quartermaster, hookahi Kakiana Luna Pu, hookahi Kakiana Luna Malama Ai, elua Kakiana Malama Hae a me hookahi Luna Puhi Ohe Nui me ke kulana Kakiana-Mekia.

§70. O ka Peresidena ka Alihikaua Nui o na Puali Koa Kiai Aupuni.

§71. O na ukali o ka Alihikaua Nui, oia no he hookahi Akukana me ke kulana Lutanela-Konela, elua Mekia a me na ukali, e like me ka mea ana i manao ai he kupono me ke kulana kapena, e noho ma ka oihana e like me kona makemake.

§72. Ua ae ia ka Alihikaua Nui a ua loaa iaia ka mana e kukulu a e hana i na rula a me na hooponopono ana, na kumu a me na mea alakai i kulike me na kanawai ana i manao ai he kupono no na hana, ka hooponopono ana a me ke a'o ana i na Puali Koa Kiai Aupuni, a e hooko piha i na kanawai e pili ana ilaila. O ia mau rula, hooponopono ana, na kumu a me na alakai e hooponoponoia no i kela manawa keia manawa e like me ka mea i manaoia he kupono, a e kukalaia aku no ma na kauoha, a e houluuluia ma ke ano i manaoia he kupono i mea e ike ai na Koa Kiai o ke Aupuni, a e like no ko lakou mana me he mea la ua kauohaia ma ke kanawai.

§73. O na luna koa komisina a pau o na Puali Koa Kiai Aupuni a me na Puali Kipololei e hookohuia no lakou e ka Alihikaua Nui, aka, ua hiki no iaia ke hoole i ka haawi ana i kekahi hookohu i kekahi luna koa i kohoia, a i ole ia, i hoonohoia ina ma kona manao o ka mea i kohoia, a i ole ia, hoonohoia ua kupono ole ma kahi ano e lilo i luna koa iloko o ka Puali Koa Kiai Aupuni.

§74. E loaa no ka mana i ka Alihikaua Nui e hoonoho a hookohu i na luna koa e lawelawe maoli ana i ka hana ina ua loaa he hakahaka. E mau aku no ka hookohu o kekahi luna

koa i i kaheaia e komo iloko o ka lawelawe maoli ana i ka hana a hiki i kona manawa e hoopauia ai me ke kauoha a ka Alihikaua Nui. Ua hiki no e hoopauia kekahi alli koa oiai oia ma ka hana maoli ana ma ke kauoha o ka Alihikaua Nui.

§75. O na hakahaka iloko o na oihana kohoia iloko o ka Oihana Koa Kiai Aupuni, i ka manawa e lawelawe maoli ole ana i ka hana, e hoopihaia no ma ke koho ana. I ka wa e loaa ai na hakahaka ma ke koho ana mamuli o ka hookiekie ia ana ae o kekahi luna koa, ua hiki no e hoopihaia ia mau hakahaka malaila a ma ia manawa me ke kauoha hou ole. O na koho ana i na aliikoa komisina o na puali e lawelawe maoli ole ana i ka hana, e hanaia no ia ma ka balota, a e hoomaluia e kekahi luna koa i hoonohoia no ia hana e ka Alihikaua Nui, a na luna koa hoomalu ina o ke koho ana he koho i na luna koa o ka puali e hoolaha aku aole e emi malalo o ehiku la no kona hoonohoia ana i na mea a pau i kuleana ma ke kau ana i ke kauoha e hoonoho ana iaia iloko o ka hale paikau a me ka heluhelu ana imua o ka puali. Ina he koho ana no na luna koa nui e hoolahaia aole e emi malalo o umikumamaha la ma ka hoolaha ana iloko o kekahi nupepa i hoolahaia ma Honolulu. E hoike aku no oia iloko o ekolu la mahope iho o ke koho ana i ka hopena o ia koho ana i ka Alihikaua Nui.

Ma na koho ana a pau no na aliikoa i komisina ia e loaa i ka mea i kohoia ka hapanui o na koho ana o ka poe i hiki mai i mea e mana ai na koho ana o ia ano i hiki ae, aole e emi malalo o ka hapanui o ka poe i kuleana e koho. Ma na koho ana no na aliikoa kiekie, ua kuleana no na luna koa kiekie, a me na luna koa laina e koho. E noho na luna koa kiekie ma ka oihana no elua makahiki, a i ole ia, a hiki i ka manawa e kupono ai ko lakou mau hope mai. E noho na luna koa laina ma ka oihana no hookahi makahiki, a i ole ia, a hiki i ka manawa e kupono ai ko lakou mau hope mai.

§76. E hele aku kela a me keia luna koa laina o na Koa Kiai Aupuni o Hawaii i kohoia mahope iho o kona kohoia ana

imua o kekahi papa ninaninau e ninauia no kona makaukau no ka oihana i kohoia ai oia.

§77. Ina ua koho hou ia kekahi luna koa, aole e hoopuka hou ia he palapala hookohu hou, aka, e hoopukaia aku no iaia kekahi hoike no ia kohoia ana e ka Alihikaua Nui.

§78. I na manawa a pau a kekahi poe i lawa ka nui a i kupono, ka lawelawe ana i ka hana koa e kakauinoa ai i kekahi noi e kukuluia kekahi puali, ua hiki i ka Alihikaua Nui me ka apono o ka Aha Kuka o ke Aupuni, ma ke noi ana o ia poe, e hoonoho i manawa a me kahi e halawai ai no ka hoonohonoho ana a e kauoha i kekahi luna koa e noho hoomalu ma ia halawai.

Ua haawiia ka mana ma keia i ka Peresidena e kukulu i puali ma ke ano he Puali Koa Lahui, e like me ia i ka la ekahi o Iulai, 1895, kekahi poe i waiho mai i kekahi palapala noi ma ka la ekahi o Iune, 1895, e kukuluia pela.

§79. Ua hiki no i ka Alihikaua Nui i kela a me keia manawa, me ka ae ana o ka Aha Kuhina, no na kumu kupono e hoopau i kekahi hapa o na Koa Kiai Aupuni a me na Puali Kipololei.

§80. O kekahi luna koa e hoihoi ana i kona hookohu, e hana no oia pela ma ka palapala i kakauia i ka Akukana o na ukali o na aliikoa kiekie me ka hoike aku i kona mau kumu o ka hana ana pela, a e haawi aku i ke aliikoa kiekie ae maluna ona, a nana no e kakau kua iho maluna; a e hoomaka ka waiho ana i ka hana i ka manawa e aponoia ai e ka Alihikaua Nui, a ua hoikeia mai ma na kauoha.

§81. O na luna koa a me na koa a pau o ka Puali Koa Kiai Aupuni a me na Puali Kipololei nana i hooko i na hana oihana koa a pau e like me ia i hoakakaia ma keia Kanawai, he kuleana ko lakou e hookuuia mai ka hookaa ana i na auhau kino, auhau kula a me ka auhau alanui; a o na luna koa a me na koa

a pau e lawelawe maoli ana i ka hana e hookuuia no lakou mai ka hana ana ma ke jure.

§82. E hana ka Akukana o na ukali o na aliikoa kiekie ma ka la elima o Iulai, a i ole ia, mamua ae o ia la o kela a me keia makahiki i papainoa piha o na puali koa o kela a me keia Apana Auhau e like me ka mea i ikeia ma na buke o kona keena ma ka la 1 o Iulai, a e haawi aku i kope i hoohikiia i ka Luna Helu o ka Apana kahi i noho ai ia mau puali.

§83. O na luna koa a me na koa a pau o ka Puali Koa Kiai Aupuni o Hawaii, i ko lakou manawa e lilo ai i mau lala a mamua ae o ko lakou lawelawe ana i ka hana, a ma kela a me keia kepa hou ana, e hoohiki a kakauinoa i ka olelo hoohiki mahope iho nei, a ua haawiia ka mana i na luna koa a pau i komisina e hoohiki aku:

"Ke hoohiki nei wau e kokua no wau i ke Aupuni o ka Repubalika o Hawaii e hana no wau me ka pololei a me ka ewaewa ole ma ke kue ana i ko lakou mau enemi o na ano a pau, a e hooko no wau i na kauoha a ka Peresidena o ka Repubalika o Hawaii a me na kauoha a na luna koa i hoonohoia maluna o'u, a e hooko a kokua i na Kanawai, a e hana no wau iloko o ka Puali Koa Kiai Aupuni o Hawaii ma ke ano he koa no ka manawa o hookahi makahiki ina pela ka loihi o ka manawa o ke Aupuni i makemake ai i kau hana." A oia hoohiki i hooiaioia e ka luna koa nana i hoohiki e hoihoiia aku no i ka Akukana o ka Regimana a e malamaia me na moolelo o na puali; ma na olelo hoohiki no ke kepa hou ana e hoikeia no ma ka aoao ka nui o na kepa hou ana.

§84. O na uku hoopai a pau no ka hele ole ana i ka manawa paikau, na hookahakaha ana a me na nana ia ana, i hooholoia a kauia malalo o na rula a me na kanawai i hooholoia i kela manawa keia manawa e kekahi Regimana, Bataliona a Puali paha a i aponoia e ka Alihikaua Nui, á i ole ia, o na hoopai i

hooholoia e kekahi Aha Hookolokolo Koa, ua hiki no e ohiia ma ka hoopii ana ma ka Aha Hookolokolo Apana ma ka inoa o ka Repubalika o Hawaii; a o na buke a me na moolelo o ka Regimana, Bataliona a Puali paha, a me na moolelo o na hana i ka wa i hoopaiia ai na poe hana hewa, he mau hoike kumu no ia o na mea i hoikeia maloko.

§85. Ua hiki no e hookuuia kekahi kanaka i kepa ia mamua ae o ka pau ana o kona manawa i kepaia ai ma ke kauoha a ka luna koa kiekie o ka Bataliona, a i ole ia, Regimana, ma ka hoike ana aku o ka luna koa nui o kona puali, a i ole ia, no kekahi o na kumu mahope iho nei:

E lawe i ka hookiekieia ana ae ma ka hookohu; ma ke kaawale ana aku o kahi noho mawaho o na palena o ka apana ana i noho ai, a ma ka manao o ka luna koa nui aole e hiki iaia ke hooko pono i kana hana oihana koa no ka loihi loa; no ka hiki ole e hana, i hoikeia ma ka palapala hoike a kekahi kauka, a i ole ia, ua hiki e hoopauia oia me ka hilahila no kekahi o na kumu mahope iho nei: No ka hoahewaia ana no kekahi feloni imua o kekahi Aha Hookolokolo Kanawai, mamuli o ka hoopai o kekahi Aha Hookolokolo Koa.

§86. O kekahi luna koa, a i ole ia, kanaka i kepaia o na Koa Kiai Aupuni o Hawaii, e hoopauia me ka hilahila, a ma ia hoopauia ana aole e hiki iaia e noho ma kekahi oihana, a i ole ia, hana paha malalo o ka Repubalika o Hawaii, ina aole oia i kalaia e ka Alihikaua Nui.

§87. Ina ua ulu ae he kaua, hoohaunaele, a i ole ia, kipi, a i ole ia, ua kueia ka hookoia ana o na Kanawai o keia Aupuni, e hoike ae na poe a pau e noho hana ana malalo o ke Aupuni no ka hana, a e noho malalo o na hana koa ina aole i hiki ole e hana pela mamuli o ka nawaliwali o ke kino.

§88. O ka poe a pau e noho ana ma kahi hoolulu, a i ole ia, hi i hoonohoia ai na koa a me na mea a pau, e hana pu ana

me ka oihana ma ke kahua ina no aole he mau koa i kepaia, e komo no lakou malalo o na kauoha e like me na rula a me ka hana ana i ka manawa kaua.

§89. O kela a me keia aliikoa e noho luna ana maluna o kekahi puali, e kakiia iaia na lako kaua, na pono, na poka, na lole aahu, a i ole ia, na waiwai e ae i pili i kona puali, a maluna ona ka hoike ana aku i ke Aupuni no ia mau mea, ina e nalowale a poino paha ma kekahi ano mawaho ae o ka ulia hiki ole ke pale ia, a i ole ia, ka lawelawe maoli ia ana ma ka hana.

§90. O kekahi aliikoa komisina i hana mau no ka manawa o elima makahiki, a i ole ia, i nawaliwali a hiki ole ke hana hou ana i na hana maoli o kana oihana, ua hiki no iaia ma kona noi ponoi ana e hookomoia maloko o ka papa o ka poe i hookuuia, ina ma ka nanaia ana e kekahi kauka ua ikeia aole i loaa iaia ia nawaliwali mamuli o kekahi mea i hanaia eia. O na luna koa i hookuuia e paa no lakou i ke kulana i loaa ia lakou i ko lakou manawa i hookuuia ai, a e hoounaia lakou i ka hana ma ke kauoha wale no mai ka Alihikaua Nui mai. I ko lakou wa e kauoha ia ai no ka hana e lawe no lakou i ke kulana malalo iho o na luna koa o ia kulana like e lawelawe ana i ka hana maoli.

§91. Iloko o ka manawa kaua, hoohaunaele, kipi, a i ole ia, kue i na kanawai o keia Aupuni, ua hiki no e kahea ia ka oihana Koa Kiai Aupuni me ka Puali Kipololei, a i ole ia, o kekahi hapa paha e lawelawe i ka hana maoli e ka Alihikaua Nui. O kekahi lala o ka oihana Koa Kiai Aupuni a i ole ia na Puali Kipololei i hele ole, a i ole ia, i hoole i ka hele ana i ka wa e kauoha ia ai e ka Alihikaua Nui ua pili iaia ka hewa hoolohe ole i na kauoha, ua hiki e hookolokoloia a hoopaiia e kekahi Aha Hookolokolo Koa.

§92. E hoolakoia ka oihana Koa Kiai Aupuni me na Puali Kipololei me na lako kaua a me na mea e ae e like me ka mea i kauohaia i kela manawa keia manawa e ka Alihikaua Nui.

§93. Aole kekahi oihana koa i hoomaopopoia ma keia kanawai, oiai ma na hana hookahakaha, a i ole ia ma na hana maoli e paa i kekahi hae o kekahi aina a lahui paha koe wale no ko ke Aupuni o ka Repubalika o Hawaii.

HOAKAKA I KA MOKUNA 9.

§§65-66, oia no Kau 1896, Kan. 8; §§67-87, oia no Kau 1895, Kan. 20, §§1-21, i hoololiia penei: §69 e ke Kau 1896, Kan. 49; §§88-93, oia no Kau 1895, Kan. 20, §§40-45.

Aha Hookolokolo Koa: Nana K. H. K., Mok. 98.

MOKUNA 10.

Oihana Hoonaauao.

§94. E hoonohoia kekahi Oihana Hooko e ikeia ma ke ano oia ka Oihana Hoonaauao o ke Aupuni, maloko olaila kekahi Kuhina Hoonaauao a me eono mau Komisina.

§95. O ke Kuhina o ko na Aina E ke Kuhina Oihana Hoonaauao ma o kona oihana la. Oia no ka luna hooko nui o ka oihana, a e malama i keena oihana ma kahi i hoonohoia ai ke Aupuni. Ua hiki e oleloia ke Kuhina o ka Oihana Hoonaauao maloko o keia kanawai ma ke ano oia ke Kuhina.

§96. E hoonoho ka Peresidena mamuli a me ke ao ana o ka Aha Kuhina, i eono poe kupono e lawelawe ma ke ano Komisina. E maheleia lakou iloko o ekolu papa o elua Komisina o kela a me keia papa, i hoonohoia no ka manawa o hookahi, elua ame ekolu makahiki pakahi; a i ka pau ana o ia mau hookohu ana e hoopihaia no ka hakahaka ma ka hoonoho ana no na manawa o ekolu makahiki, i loaa ai ka hoea mau ana mai o na papa o ia ano, hookahi papa e pau ana i kela a me keia makahiki. Ina ua loaa he hakahaka iwaena o na Komisina no kekahi kumu mawaho ae o ka pau ana o ka manawa e noho ai ma ka oihana, e hoopihaia no ia hakahaka ma ka hoonoho hou ana, a o ka manawa e noho ai o ia Komisina ma ka oihana oia no ke koena o ka manawa i hoonohoia ai kona mua.

§97. Aole kekahi kanaka iloko o ka Oihana hemolele, a i ole ia, kekahi kahunapule i kupono e lilo i Komisina. Ua kupono no na wahine e hoonohoia i mau Komisina; eia no nae,

aole e oi aku mamua o elua e hoonohoia i kekahi manawa hookahi. E hana na Komisina a pau me ka uku ole.

§98. O ke Kuhina a me ekolu mau Komisina, a i ole ia, ina ua kaawale ke Kuhina, he eha mau Komisina e lilo no lakou i hapa nui no ka lawelawe ana i na hana.

§99. E noho hoomalu no ke Kuhina ma na halawai a pau ana i hele ae ai, a ina ua kaawale oia ma kahi e ua hiki no i na Komisina e koho i kekahi o lakou e lawelawe ma ke ano lunahoomalu no ka halawai.

§100. E ḳakauinoa ke Kuhina i na kikoo dala a pau no ka uku ana i ke dala, na hookohu a hoonoho ana a pau, na palapala hoolilo a pau a me na hana pili oihana, a me na palapala e ae o ka oihana. Nana no mamua iho o ka Poakolu hope o Feberuari o kela a me keia makahiki, e waiho aku i ka Peresidena i kekahi hoike piha o na hana ano nui maloko o kona oihana iloko o ka makahiki e pau ana ma ka la kanakolu-kumamakahi o Dekemaba mamua iho, i huipuia me na mea ana i manao ai he pono.

§101. Ua hiki i ka oihana e hana i na rula hooponopono i kue ole me ke kanawai no ka hooponopono ana i na kumukula a me na haumana a pau, a me kona mau luna, agena a me na kauwa, a no ka hooko ana aku i ka oihana hoonaauao a me ka lawelawe ana i kana hana, a oia mau rula i ka manawa e aponoia ai e ka Aha Hooko a hoolahaia e like no ka mana me ko ke kanawai.

§102. E malama ka oihana i keena hana ma kahi i hoonohoia ai ke Aupuni, a e hamama no ia no ka hana ana i na hana i na la apau, koe na la Sabaai a ma na la kulaia.

§103. E malama ka oihana i kekahi sila a e hoopiliia i mea e hooiaioia ai na hookohu ana, na hoonoho ana, na hana a pau ma ke ano moolelo a me na palapala e ae a pau i hoopukaia.

§104. E malama ka oihana i kekahi moolelo o kana mau hana a pau loa, a oia mau moolelo e waihoia no i kela manawa keia manawa iloko o ka moolelo o ka oihana. O kekahi kope i hooiaioia o ia moolelo, a i ole ia, o kekahi hapa ina ua kakauinoaia e ke Kuhina a hooiaioia e ke kakauolelo malalo o ke sila o ka oihana, e lilo no ia i hoike kupono no na mea a pau maloko iho imua o kekahi Aha Hookolokolo.

§105. Ua hiki i ka Oihana i kela manawa keia manawa e hoonoho a e hoopau i na luna, na agena a me na kauwa i kupono no ka hooko ana aku i na hana o keia kanawai, a e hooponopono i ka lakou mau hana, na mana a me na ko'iko'i no ka hana ina aole i hoakakaia ma kekahi ano e ae ma ke kanawai.

§106. No na hana nana a hooponopono e hookohu ka Oihana i kekahi Kahukula Nui no na Kula e noho ma ka oihana oiai ka makemake o ka Oihana; eia nae, aole e kupono kekahi kanaka e noho ana iloko o ka oihana hemolele a kahunapule paha e noho ma ia oihana.

§107. E lilo no i hana na ke Kahukula Nui e hele kaapuni pinepine ma na mokupuni a me na apana, e nana a e hoomaopopo i ke ano a me ke kulana o na Kula o ke Aupuni; e hoike aku i na luna kula a me na kumukula i ka lakou mau hana a e paipai a e hapai mau i ka oihana hoonaauao. Ua hiki e loaa i ke Kahukula Nui, e like me ka manao o ka Oihana he pono, ka mana e hoonoho a e hoopau i na kumukula, ka hooponopono ana a me ka hololi ana i na ano o ke a'o ana a me ke kauoha ana i na mea e a'o pookela ia, e nana i na buke, na palapala kikoo a me na buke helu o na luna kula a me na Papa Kula Apana; e ninaninau i a makaukau o ka poe e makemake ana e lilo i poe kumukula; e haawi aku i na palapala hoapono i ka poe i ikeia ua makaukau, a e hana a hooko i na hana a pau i haawiia iaia e ka Oihana. E hoike aku oia ma ke kakau imua o ka Oihana no na hana a pau i hanaia e ia, a na ka Oihana no e apono aku, a i ole ia, apono ole aku i kana mau mea i hana ai.

§108. E hoonoho ka Oihana i kekahi Kakauolelo e noho ma ka oihana e like me ko lakou makemake. E kakau oia i na mea i hooholoia a i hanaia e ka Oihana. E malama oia i na moolelo o kona mau halawai ana a pau a e hoopaaia ia mau mea iloko o kekahi buke moolelo, e malama i na moolelo o na halawai o na komite ina e kauohaia e hana pela, e kakau a e pane aku i na palapala a pau e pono ai; a e malama i kekahi moolelo oiaio a pololei no na lilo a me na loaa o ka Oihana, a e hana a e hooko aku i na hana, a me na mea a pau a ka Oihana e kauoha ai. Iaia no ka malama ana a maluna no ona ke ko'iko'i o ka malama maluhia ana o na buké, na moolelo, na bila hookaa a me na palapala e ae, a me na waiwai e ae a pau o ka Oihana i malamaia ma kona keena hana ma kahi i hoonohoia ai ke Aupuni.

§109. E hoonoho ka Oihana i luna kula no kela a me keia apana kula, e noho ma ka oihana oiai ko lakou makemake, a e haawiia iaia ka hooko ana i na hana, na kauoha, na a'o ana a me na hooponopono ana i hanaia e ka Oihana a me ke Kahukula Nui. O kana mau hana a pau loa e kaa no ia malalo o ka aponoia ana e ka Oihana.

§110. E noho hoomaluia na kula a pau e na kumukula kupono. Ina e oi ae mamua o hookahi kumu iloko o kekahi kula Aupuni, hookahi o lakou e hoakakaia e ka Oihana oia ke kumu poo.

§111. O ka uku o na luna kula, na kumu, na kauwa a me na luna i hoakaka ole ia ma ke kanawai, oia no ka mea e hooholoia i kela manawa keia manawa e ka Oihana.

§112. O na kula a pau i kukuluia a i malamaia e ka Oihana e like me ke Kanawai he mau kula Aupuni lakou. O na kula e ae a pau he mau kula kuokoa lakou.

§113. E lilo i ka Oihana ka malama ana a me ka hooponopono ana a pau a e kaa no hoi maluna ona ke ko'iko'i o ka hookoia

ana o na hana a pau e pili ana i ka Oihana Hoonaauao o ke Aupuni. Ua hoomanaia ka Oihana e kukulu a e malama i na kula no ke a'o ana ma na wahi a no na kumu i manaoia he kupono, a i hiki e hanaia me na dala i waihoia malalo o kona hoolilo ana. Na ka Oihana e hooponopono i na mea e a'o ia iloko o na papa a pau o na kula Aupuni, a e hoonohonoho papa ia lakou ma na ano i manaoia he kupono. Iloko o ia mau kula ua hiki e hoohuiia na kula a'o kumu, na kula kiekie, na kula kindergarten, na kula o ke a'o ana i na ike kiekie, na kula hanai, na kula po a me na kula i ke ao. Ua hiki no hoi i ka Oihana e malama i na papa no ke a'o kumu, ike kiekie a me na a'o e ae ana iloko o kekahi kula kahi i lawa ole ka nui o na haumana e kupono ai ke kukulu ana i na kula kaawale no ia mau hana.

§114. O kekahi mea e makemake ana e kukulu i kula kuokoa e hana no oia i palapala noi no ia mea i ka luna kula o ka apana i makemakeia ai e kukulu ia kula, a oia palapala noi e huipuia no me kekahi palapala mai na makua a me na kahu o na keiki e manao ana e hele ia kula, e hoakaka ana o ka mea noi oia no ka mea a lakou i makemake ai i kumu no ka lakou mau keiki. Ina ua loaa i ka mea noi na makaukau kupono e lilo ai i kumu no ke kula i manaoia e hoopuka no ka Oihana i kekahi palapala ae e ae aku ana i ke kukuluia ana o ia kula.

§115. E kaa no kela a me keia kula kuokoa malalo o ka hooponopono ana o ka Oihana. E lilo no i hana na ka Oihana e koi aku i na kumu o na kula kuokoa he poe ano maikai a hoopono lakou a e hookoia ma na wahi o ia mau kula na rula a me na hooponopono ana o ka Oihana i hanaia i kela a me keia manawa, e pili ana i na kulana ola a me ke ola kino.

§116. Aole no he uku no ke a'o ana iloko o kekahi kula Aupuni; eia nae, ua hiki i ka Oihana e like me kona manao he pono e kukulu, malama a hoopau i na kula wae i a'o ia ma ka olelo Beritania, me ka uku no ke a'o ana no ka hele ana i ke

kula ana i manao ai he kupono; eia nae, e kukuluia na kula wae o ia ano ma na wahi wale no i loaa na kula uku ole o ia ano like no na haumana maloko iho o na makahiki e hele ai i ke kula ma ke ano oluolu i ka hele ana i na keiki o ia apana.

§117. Ua lilo i mea paa ka hele ana o na keiki a pau mawaena o eono makahiki a me umi-kumamalima makahiki i kekahi kula Aupuni, a i ole ia, i kekahi kula kuokoa. E ili no maluna iho o na makua, na kahu a me na mea e ae a pau ia lakou ke ko'iko'i o ka malama ana a me ka malama ana o na keiki iloko o ia mau makahiki, e hoounaia lakou i kekahi kula o ia ano. Eia nae, aole no e koiia aku ia hele ana i ke kula malalo o keia mau mea mahope iho nei, aole nae malalo o kekahi mau mea e ae.

Akahi: Ina aole he kula maloko o ka apana kula kahi i noho ai o ia keiki, a ua oi aku mamua o eha mile ka loihi a hiki i ke kula kokoke loa.

Elua: Ma na manawa i hiki ole ai ia keiki ke hele i ke kula mamuli o ka nawaliwali o ke kino a i ole ia, o ka noonoo paha, a no ia mea o ka palapala hoike o kekahi kauka i laikini pono ia ka hoike no ia mea.

Ekolu: Ma na manawa i hoohanaia ai kekahi mea makaukau kupono i kumu ao iloko o ka ohana kahi o ia keiki i noho ai, a ua loaa na a'o kupono ia ana.

Eha: Ma na manawa, o kekahi keiki i emi ole iho malalo o umikumamakolu makahiki i puka pono ma ka ninaninauia ana ma na ike Kumu Mua a me na Kula Kiekie ae, e like me na mea i kauohaia i kela manawa keia manawa.

§118. Aole e manaoia kekahi mea maloko o na makahiki e hele ai i ke kula ua hooko i ke kanawai e pili ana i ka hele ana i ke kula, i hele i kekahi kula kuokoa i hooko ole i na mea i kauohaia ma keia kanawai.

§119. O ke alakai ana a me ka hooponopono ana o na kula a pau i alakaiia, a i ole ia, i hooponoponoia e ka Papa Hoonaauao

mamua aku nei, ma keia ua hoihoiia i ka Oihana Hoonaauao o ke Aupuni.

§120. O na waiwai a pau, na waiwai paa, lewa, a i ole ia, i huiia i pili mamua aku nei i ka Papa Hoonaauao i huipuia me na dala a pau i hookaawaleia mamua a i ole ia, e hookaawaleia ana ma keia hope no ka pomaikai o ka Oihana Hoonaauao, ma keia ke hoihoiia nei i ka Oihana Hoonaauao o ke Aupuni. A o na pono, na hana, na mana i pili mamua i ka Papa Hoonaauao, e hana a e hookoia no e ka Oihana.

§121. Ma keia ua haawiia ka mana i ka Oihana e hoolilo i ke Aupuni, i kona mau waiwai paa, lewa, a i ole ia, i huiia a pau, e hookoe ana no hoi i ka hooponopono ana i na kahua hale pule, na kahua hale kula a me na hale kula, na lako a me na mea hana.

§122. Ma na wahi a pau e makemakeia ai kekahi kahua no kekahi hale kula, a i ole ia, i aina no na hana hoonaauao e ae e like me ia i hoomaopopoia ma ke kanawai, a ua hiki e hanaia maluna o ka aina o ke Aupuni, ua hiki i na Komisina, o na Aina o ka Lehulehu, mamuli o ka hoike ana ae o ka Oihana a me ka apono ana o ka Aha Hooko, e hookaawale i ka aina i lawa no ia hana me ka uku ole, a ma ia manawa e hookuu ia no ke Komisina o na Aina o ka Lehulehu mai na ko'iko'i a hoopaaia ana a pau e pili ana i kahi i hookaawaleia.

§123. O ka Olelo Beritania no ka mea e a'o ia ai iloko o na kula Aupuni, a me na kula kuokoa a pau, eia nae, ma na wahi i makemakeia ai e a'o ia kekahi olelo ae mawaho ae o ka Olelo Beritania, ua hiki no e hoomanaia ia a'o ana e ka Oihana mamuli o kona mau rula ponoi, na rula paha o ke kula, a i ole ia, mamuli o ke kauoha maoli ana pela. O kekahi mau kula i hooko ole e like me na mea i hoakakaia ma keia Pauku aole no lakou e ikeia a hoomaopopoia paha e ka Oihana.

§124. Ua hiki no i ka Oihana ke hoonoho a e malama i hookahi a oi ae Ahahui o na Kumu, a i ole ia, ua hiki no e ae aku e

kukuluia e na kumu a'o iwaena o lakou iho, a ua hiki e kauoha a e ae aku i ka hele ana o na kumu a'o ia ahahui ma ke ano oia kekahi o ko lakou mau hana, a ua hiki e ae aku e hoopauia na kula ma kekahi mau manawa i hoakakaia i hiki ia lakou ke hele aku ma ia mau ahahui a kula paha.

§125. E hoolako no ka Oihana i na buke a me na lako palapala a pau i makemakeia no na haumana iloko o ko lakou mau papa pakahi me ke koi aku i ka uku no ia mau mea ma ko lakou kumukuai i loaa ai. E hoolakoia na haumana a pau e ko lakou mau makua, a i ole ia, e na kahu a poe e ae paha e malama ana ia lakou me na buke a me na lako palapala i kupono no ka lakou mau hana. A ina e hoolako ole ia na haumana pela ua hiki no i ke kumu o ke kula e hoolako aku ia mau buke a me na lako, a e kauoha aku i na makua, a i ole ia, i na kahu e uku no ia mau mea. Ina aole e hookaa koke ia mea e hoike aku no oia i ka Luna Helu Auhau o ka apana i hoonohoia ai ke kula, a nana no e kakau iho i ka huina i aieia ma ke ano oia kekahi o ka auhau e ohiia mai ia makua a kahu mai paha, a e hookoia no ka ukuia ana o ia huina, i huiia me ka ukupanee a me na koina e like no me ka hana ana i na auhau i hookaa ole ia. Ma na wahi i ikeia he ilihune loa ua hiki no i ka Oihana ke hookuu ae i ka lilo no na buke a me na lako e ae a pau. Eia nae, ma na manawa i hanaia ai pela o ka lawelawe ana i na buke wale no ka mea i aeia, a i ka manawa e pau ai ka lawelawe ana o ka haumana e hoihoiia no na buke i ke kumu.

126. E loaa no i kekahi kumu ka mana e kau aku i ka hoopai kupono maluna o kekahi haumana oiai e hele ana i ke kula, a aole no oia e hoopaaia ma kekahi ano no ka hana ana pela.

§127. Ua hiki i ka Oihana ke hoolako aku i na buke, na lako palapala a me na lako kula e ae ma kekahi kumukuai e lawa ai ka hoihoi ana i na lilo, i huiia me ka ukupanee, i na kula kuokoa, a i ole ia, i na haumana o ia mau kula, a i ole ia, i kekahi poe e ae no na hana hoonaauao.

§128. O na dala a pau i loaa mai ke kuaiia ana o na buke lako palapala a me na lako e ae, e hookaaia aku no ia i kela manawa keia manawa i ke Kuhina Waiwai, me kekahi hoakaka maopopo no kahi i loaa ai.

§129. Na na luna kula i kela manawa, keia manawa, e hana i na kikoo i ka Oihana no ka uku o na kumukula a me na poe e ae i hoohanaia ma ko lakou mau apana kula pakahi, a no ka hookaa ana i na lilo no ka hoomaemae ana a hana hou ana i na waiwai kula maloko o ko lakou mau apana pakahi i hoomanaia. Ma ka hana ana i na kikoo ka uku ana i na kumukula a me na poe e ae i hoohanaia e ka Oihana a me ka hana ana i na hana pili i ke dala o ka Oihana, e malama a e hooko no na luna kula i na rula i hooholoia i kela manawa keia manawa e ka Oihana.

§130. E loaa no i na luna kula, malalo o ke kuhikuhi ana o ka Oihana ka malama a me ka hooponopono ana o na waiwai a pau o ka Oihana maloko o ko lakou mau apana pakahi na lakou no e hana i ka malama ana a me ka hoomaemae ana o na hale a pau i mea e poino a popopo ole ai; a ma na manawa i kupono e hoike aku no lakou i ke Kuhina, a i ole ia, i ke Kahukula Nui i na mea i kupono e hanaia no ia mea.

§131. I na manawa a pau e manao ai na makua, a i ole ia, na kahu o na keiki e hele ana i kekahi kula Aupuni, ua hoopilikiaia lakou mamuli o ka hana o ke kumu e loaa no ia lakou ke kuleana e waiho aku i ka lakou hoopii i ka luna kula, a nana no e koho i manawa no ka hoolohe ana i ka hihia; a ina ma kona manao ua hooiaioia na kumu hoopii mamuli o na hoike kupono a lawa, ua hiki no e kapaeia ia kumu e ia a e hoonohoia hoi kekahi, malalo o ka aponoia ana e ka Oihana.

§132. I mea e hooponopono maikai ia ai na kula Aupuni ua haawiia ka mana i ka Oihana e hoonoho i na apana kula, e hoomaopopo i ko lakou mau palena a e hooloii no hoi i kela ma-

nawa keia manawa e like me kona manao maikai ana he pono. E hoonohoia na apana ma ke ano e loaa ole ai kekahi wahi waiho wale me ke komo ole iloko o kekahi apana.

§133. E koiia no na mea a pau iloko o na makahiki e hele ai i ke kula e hele i ke kula o ka apana a lakou i noho ai, ina aole i ikeia e ka Oihana he mea kupono e aeia na haumana e hele i kekahi kula iloko o kekahi apana e ae, ina ua ikeia pela, ua hiki no i ka Oihana, a i ole ia, ka luna kula o ia apana, e ae aku.

HOAKAKA I KA MOKUNA 10.

§§94-133, oia no Kau 1896, Kan. 57.
Na hoopai no ke kue ana i keia Mokuna: Nana K. Kar., Mok. 79.
Na Olelo Hooholo a ka Aha Kiekie: Kahula v. Austin, 8 Haw. 56.

MOKUNA 11.

Na Hana a ka Papa Hoonaauao.

Waihona Aupuni o na Mea Kahiko.

No ka mea, ke ku nei kakou he lahui, ma ko kakou kulana mawaena o na aupuni holomua, a naauao o ka honua, ma na mea e pili ana i ka noho hoopono a kuokoa hoi, a ma na lako o ka naauao i loaa ai iwaena o kakou mamuli o ko kakou mau kula nui, a kula kumumua; a

No ka mea, o kekahi Waihona Aupuni e hoike mai ana i na mea e pili ana i ka wa kahiko, ka Oihana Naauao, Botania, Geologia, a moolelo o na mea ola o ko kakou Repubalika, he ano kula no ia, e hoonaauao ai i ko kakou hanauna opio, a he waihona hoike no hoi no ke au holookoa o ke akeakamai; a

No ka mea hoi, ma ka nee mau ana o ke au o ka manawa he mea pilikia a ane hiki ole hoi, ka hooiliili ana mai ka waihona o na makahiki i kaahope ae nei, i na hoailona o ke kau makamua o ko kakou ola lahui, a me ke kau kinohi o keia Paemoku; nolaila, e hooholoia, a pela aku.

§134. E haawi ia a ma keia ua haawi ia no ka mana i ka Papa Hoonaauao e hoonohonoho ma kekahi Hale Aupuni, a keena o loko o ia hale paha, i kuhikuhi ia a hookaawale ia e ke Kuhina Kalaiaina no ia mea ponoi no, i Waihona Aupuni kahi i hooiliili ia'i, a e malama ia'i i na mea a pau o kela a me keia ano e hoikeike ana no ke ano o ka wa kahiko, ka Oihana Naauao, Botania, Geologia, a moolelo o na mea ola o ke Aupuni, i loaa ma ka lima o ka Papa Hoonaauao, mamuli o ka makana wale ia ana mai, a ma ke kuai ana paha.

§135. Ma keia ua haawi ia i ka Papa Hoonaauao ka mana e hooholo a e kau i mau rula a loina paha, i kue ole i kekahi o na kanawai o ke Aupuni, no ka hooponopono ana i ka Waihona Aupuni i olelo ia maluna, ana i manao ai he pono no ka hoomau ana a no ka hoolilo ana o ua Waihona Aupuni la he waihona hoike no na lala o ke akeakamai i hoailona ia malaila; a na ka Papa Hoonaauao e kauoha e hoolaha ia ua mau rula a loina la no na pomaikai o ka lehulehu. Na ka Papa Hoonaauao no hoi e hoolimalima na dala i haawiia ia ia ma kela me keia manawa, ma na kumu kokua kupono no ka hooko ana i na kauoha o keia kanawai.

OIHANA MAHIAI ME KA HANALIMA ILOKO O NA KULA AUPUNI.

§136. He mea kupono i ka Papa Hoonaauao ke hookomo i ka oihana mahiai me ka hanalima iloko o na lala o ka ike, e ao ia'i ma na kula Aupuni o keia Paeaina.

§137. He mana ko ka Papa Hoonaauao e kauoha i ke ano o ka hana, a e kuhikuhi i na wahi e lawelaweia ai ia mau hana, a e kaupalena ai hoi i ka nui o ka hana e hana ia ai ma na kula a pau, a ma kela me keia kula pakahi paha.

§138. No ka pono o keia kanawai, he mana ko ka Papa Hoonaauao, me ka hai mua aku i ke Kuhina Kalaiaina, e lawe me ka uku hoolimalima ole, i kauwahi o na aina Aupuni e waiho wale ana, a i hoolilo ole ia, e like ka nui me ka mea e hiki ana i na kumu a me na haumana o na Kula Aupuni ke mahi pono; a e hiki no i ua mau kumu a haumana la e hoomau aku i ka mahi ana i ua mau apana aina la oiai e waiho wale ana, a e hookaawale ole ia ana paha e ke Kuhina Kalaiaina no kekahi hana e, a i manao ai ka Papa Hoonaauao pela; a i hoolilo ia hoi ua aina 'la e ke Kuhina Kalaiaina no kekahi hana e, e hai mua mai oia pela, i hiki pono ai ka hoonee ana o na waiwai i kukulu ia paha maluna, a i hiki hoi ke ohi pono ia mai na mea kanu e ulu ana maluna o ua aina la, i poho ole na mea nona ua waiwai la.

§139. I ka manawa e manaoia ai he pono, he mea hiki i ka Papa Hoonaauao ke imi aku ma ka hoolimalima, a ma kekahi ano e ae paha, no ka uku e aelike ia ana, i aina mawaho ae o ko ke Aupuni, ke ike ia he mea ia e pomaikai ai na hana i olelo ia ma keia kanawai.

§140. O na loaa a pau e puka ana mailoko mai o na hana mahiai, me na hanalima malalo o keia kanawai, e pili ana no ia i na kumu a me na haumana i komo maoli aku i ka lawelawe ana i ua mau oihana la, a e maheleia ia loaa a pau loa e ka Papa Hoonaauao iwaena o lakou, e like me ka mea e manaoia ana he pono; aka, aole e pili ka hooponopono ana o keia pauku i na kula i hooponopono ia malalo o ke kuhikuhi ana o kekahi kanawai e ae.

§141. O na Kanawai a pau e paa nei i keia manawa, a e hooholoia ana paha i keia hope aku, no ka hooponopono, ka maluhia a me ka pono o na kula Aupuni o keia Repubalika i ka hooko ia ana, e hoohui ia lakou me ka manao e pili like ko lakou mau hooponopono a kuhikuhi ana i na hooponopono ana o keia kanawai, no na hana mahiai a me na hanalima ma ua mau kula la.

KA UHAKI ANA I KA PALAPALA HOOHUI.

§142. Ina ike maopopo ka Papa Hoonaauao ua uhaki ia ka palapala hoohui o kekahi kula nui, alaila, na ka Peresidena e hai aku ia hewa i ka Loio Kuhina, a nana no e hana koke i ka mea e hoopau ia ai ua palapala hoohui nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 11.

§§134-135, oia no Kau 1872, Mok. 33 Kan. Kiv., aoao 606. §§136-141, oia no Kau 1874, Mok. 14 Kan. Kiv., aoao 607. §142, oia no Kan. Ian. 10, 1865, §28, Kan. Kiv., aoao 225.

MOKUNA 12.

Hoonaauao ana i na Opio Hawaii ma na Aina e.

§143. Na ke Kuhina o ko na Aina E, me ke kokua pu mai o na hoa o ka Papa Hoonaauao, e wae i na opio Hawaii i kupono e hoouna ai no ka hoonaauao ana i na aina e, mailoko ae o na kula wae i hookumuia iloko o ka Repubalika, a i puka pono mai me na apono ana a me ka loaa mai hoi o na palapala hooia kupono mai na kumu mai o ke kula, kahi o lakou i hoonaauoaia ai, a e waeia ua mau opio la, penei: Elua mau opio mai ka Mokupuni o Hawaii; elua mai na Mokupuni o Maui, Molokai a me Lanai; elua mai ka Mokupuni o Oahu, a hookahi mai na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

§144. Na kela a me keia makua mea keiki a opio paha e waiho aku i ka inoa o ua opio la i ke Kuhina o ko na Aina E, mamuli o kekahi palapala noi i kakauia, e hoakaka ana i kona ano, kona palapala hooia no kona puka pono ana, kona mau makahiki, ka heluna nui o na makahiki o kona hele ana i ke kula a me ka pa-keneta ma kana mau haawina.

§145. Ina he lehulehu na noi i waihoia aku i ke Kuhina o ko na Aina E, a e oi ana ua mau noi la mamua o ka huina i ae ia ma keia Kanawai, alaila, e kauoha ke Kuhina o ko na Aina E i na poe noi e hele mai i Honolulu, a e kauoha e malamaia kekahi ninaninau ana ia lakou imua ona a me ka Papa Hoonaauao, a o na poe ma ke kulana ike kiekie ke waeia.

§146. Ma keia ke kauohaia nei ke Kuhina o ko na Aina E me ka Papa Hoonaauao e hoouna i na opio i oleloia e ao wale ia no ma na oihana mahope iho nei:

Akahi. Ka Oihana A'o Kanawai.

Alua. Ka Oihana Lapaau.

Ekolu. Ka Oihana Ana Aina a me Kivila Eneginia.

Aha. Oihana Malama-buke a me Kakaupokole.

Alima. Oihana Kumua'o.

Aono. Oihana Kamana a me Kaha Kii.

A e hoomau aku ua mau opio la e a'o ma ia mau haawina a hiki i ka loaa ana o na palapala hoomaikai mai na kumua'o mai o na kula o na aina e kahi o lakou i hoonaauaoia ai.

§147. I ka manawa e maopopo ai i ke Kuhina o ko na Aina E ua hakahaka kekahi mau wahi o na opio i oleloia ma ka puka ana, make, a mau kumu e ae paha, e hoolaha koke aku oia ia mea ma kekahi nupepa Enelani a me Hawaii, i paiia a i hoopukaia ma Honolulu, i mea hoi e hiki ai ke hoopihaia ua hakahaka a mau hakahaka la paha. E waeia ae na opio e hoopiha ai i ua hakahaka a mau hakahaka la paha mai ka mokupuni o ka opio nona kela wahi i hakahaka i hele mai ai.

§148. E hookaawaleia i puu dala kupono ma ka Bila Haawina ma ka halawai ana o ka Ahaolelo i kela a me keia elua makahiki, no na kumu i hoakakaia ma keia kanawai, a e ukuia no loko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni, mamuli o ke kikoo ana aku o ke Kuhina o ko na Aina E.

§149. E lawelawe ke Kuhina o ko na Aina E a me na lala o ka Papa Hoonaauao i na hana i kauohaia ma keia kanawai me ka uku ole.

HOAKAKA I KA MOKUNA 12.

§§143-149, oia no Kau 1890, Mok. 56.

MOKUNA 13.

Kanawai e kokua ana i ka Papa Hoonaauao.

Na Hoolilo.

§150. I mea e hooko ia'i na hana i hoakaka ia ma keia Kanawai,* e haawi ia ka Papa Hoonaauao i na mana a pau e hooholo ai, a e hoolilo aku i na dala a me na loaa e ae a pau i hookaawale ia no ka Oihana Hoonaauao, oia hoi (1) ka ukupanee maluna o na dala kula i hoomoe ia; (2) na dala hoolimalima no na aina kula; (3) na dala o ka auhau kula i hoakaka ia ma ka Pauku 486 o ke Kanawai Kivila; (4) na haawina a pau a ka Ahaolelo e hookaawale ai i kela a me keia manawa. no na hana i hai ia maloko o keia kanawai, a na ua Papa nei e hooponopono, e lawelawe a e hoolilo i na waiwai a me na dala hoolimalima, a me na dala a me na waiwai e ae i haawi wale ia a i hoolilo ia paha i mea e pono ai na hana i hoakakaia ma keia Kanawai.*

Hoolako ana no na Haumana.

§151. E kauoha ia a ma keia ua kauoha ia no ke Kuhina Waiwai, i ka wa i hooholo ia'i keia kanawai, e hoopuka aku i na bila aie o ke aupuni, a me na palapala hoike aie paha o ke aupuni, a hiki aku i hookahi tausani elima haneri dala, e uku ia ana ka uku hoopanee umikumamalua hapahaneri i ka makahiki, e uku ia ana ua uku hoopanee nei i ka Peresidena o ka Papa Hoonaauao.

§152. O keia puu dala i hookaawale ia, e hoolilo ia i ka hoonohonoho ana i na haumana ekolu ma ke Kula Nui o Oahu

*Oia no ke kanawai i aponoia ma Ianuari 10, 1865, Kan. Kiv. aoao 216.

(Oahu College), a e hoolilo ia i kela a me keia manawa i na haumana nele a kupono i ke kokua ia, a he kupa no keia aupuni, a he kanaka maoli o Hawaii nei, a he hapa Hawaii paha, i koho ia e na kahu o keia Kula Nui, me ka aponoia e ka Papa Hoonaauao.

§153. O na bila aie o ke aupuni, a me na palapala hoike aie paha o ke aupuni, e hoopuka ia'na malalo o keia kanawai, e manaoia no, oia kekahi hoike o ka aie o ke aupuni i aie ia ma ke kanawai e ae ana i ke Kuhina Waiwai e hoaie aku i ke dala i hooholoia i ka la 25 o Iune, M. H. 1855, a e hoike like ia e ke Kuhina Waiwai.

§154. He hiki no ke hoopuka hou ia'ku keia mau bila aie a palapala hoike aie paha o ke aupuni, i kela a i keia manawa, ke hiki i ka wa i olelo ia maloko o na bila, a i ole e hookaa ia'ku no ma ke dala aia i ka makemake o keia aupuni.

AIE DALA NO NA KULA.

NO KA MEA, iloko o na makahiki elua e hele nei, e hiki aku ana i ka manawa e uku ia ai na dala kula a ka Papa Hoonaauao e waiho nei iloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni; a

NO KA MEA, o ka ukupanee wale no o ia dala kai lawelaweia no na pono o ka Papa malalo o ke kanawai, a ua haawiia ka ukupanee he umikumamalua hapa-haneri no ka makahiki maluna o ia dala iloko o ka manawa i hala ae nei; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§155. Ma keia ua ae ia aku ke Kuhina Waiwai me ke kuka pu a me ka apono o ka Moi iloko o ka Aha Kuhina, e hoopuka hou ia i ka wa e hookaa ia ai na bila dala me na hoike pu o ka ukupanee no na dala kula a pau e waiho ia nei ma ka Waihona Dala o ke Aupuni, oia hoi he iwakaluakumamalima tausani me eono haneri dala, ($25,600)—e like ka nui o kela me keia bila dala me ka mea i manao ia ua kupono, a no ka ma-

nawa e like me ka mea i hooholo ia a e kakau ia hoi ma ke alo o ia mau bila dala, ma ka ukupanee aole e oi aku i na hapa-haneri he umikumamalua no ka makahiki, i kela a me keia hapalua makahiki e hookaa ai ka ukupanee. E kakauinoa ia ua mau bila dala nei e ke Kuhina Waiwai a me ka Luna Buke Helu Dala o ke Aupuni.

§156. Ma keia ua ae ia aku ke Kuhina Waiwai e hoopuka i na bila dala, me na hoike pu o ka ukupanee, no na dala kula a pau i waiho ia aku ma keia hope ae, e malama ia maloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni e ka Papa Hoonaauao, a e kau ia ka ukupanee maluna o ia mau bila dala, aole e oi aku i ka mea i hai ia maloko o ka pauku maluna iho.

KA HOOPUKA ANA I KA PALAPALA SILA NUI NO NA AINA I KUAIIA AKU AI E KA PAPA HOONAAUAO.

NO KA MEA, ma ka Pauku 1 o ke kanawai i kapaia, "He Kanawai e pono ai na Kula o ke Aupuni," i hooholoia i ka la 9 o Iulai, M. H. 1850, ua olelo ia penei:

"Pauku 1. E hookaawale ia kekahi mau aina e like ka nui me ka hapa-iwakalua o na aina a pau o ke Aupuni i kaawale i keia wa, me ke ana ole nae i keia mau aina ma ka hookaawale ana, a e haawiia ia mau aina e kokua mamuli o ka naauao."

A NO KA MEA, ma ka Pauku 2 o ua Kanawai la ua oleloia penei:

"Pauku 2. Na ke Kuhina Ao Palapala e kuka pu me ke Kuhina Kalaiaina no keia mau aina, a ina e aponoia e ka Aha Hooko, o ka paa no ia oia hookaawale ana."

A NO KA MEA, ma ka Pauku 3 oia Kanawai ua oleloia penei:

"Pauku 3. Na ke Kuhina Ao Palapala e kuai aku a e hoolimalima aku paha i keia mau aina i loaa mai ka mea e pono ai na kula, e like me kona manao, a me ko ka Aha Kuhina o ka Moi i manao ai he mea e pono ai ka naauao o keia Pae Aina."

A AIA HOI, ma ka Pauku 32 o ke Kanawai i kapaia "He Kanawai

e hoopau ai i ka Mokuna 10 o ke Kanawai Kivila, a e hooponopono ai i ka Oihana Ao Palapala o ke Aupuni," i aponoia ma ka la 10 o Ianuari, M. H. 1865, ua oleloia penei:

"Pauku 32. He mana ko ka Papa Hoonaauao e hoolilo aku ia hai i na aina i hooliloia, a e haawiia ana paha ma keia hope aku i mea e hoonaauao ai i na kanaka, ma ke kuai maoli, ma ka hoolimalima, a ma ke ano e ae paha."

A NO KA MEA, mamuli o na kuhikuhi ana o na Pauku 1 a me 2 i i hai mua ia ae nei o na kanawai o ka la 9 o Iulai, M. H. 1850 i oleloia, mahope o ke kukakuka pu ana o ke Kuhina Ao Palapala me ke Kuhina Kalaiaina, ua waeia a hookaawaleia kekahi mau aina a me kahua kula, no ka pono o ka Oihana Hoonaauao, a ua aponoia ia mau aina a me kahua kula e ka Ahakukamalu i ka la 23 o Dekemaba, M. H. 1850, ma keia Olelo Hooholo i hooholoia penei:

"*Hooholoia:* I kulike me ka Pauku 1 o ke Kanawai i hooholoia iho nei no ka pono o na Kula Aupuni, ma keia ke wae a ke hookaawaleia nei keia mau aina malalo nei no ka pono a pomaikai o ka Oihana Hoonaauao ma keia Pae Aina, a e lawelaweia lakou malalo o na kuhikuhi ana o ua kanawai la * * * * * a me na aina a pau, kahi e noho nei na Kula Aupuni, i ikeia ua hookaawaleia no na kula e kela a me keia mea, e na Alii, a e ke Aupuni paha."

A NO KA MEA, mamuli o ka loli nui ana i keia manawa o na wahi noho lehulehu ia e ka lahui, a me na wahi o na hana akamai a me mahiai ana o loko nei o ka Pae Aina, ua ikeia ka pono i kahi manawa o ka hoolilo a panai ana aku i kekahi o na kahua hale kula mua no kekahi mau kahua hou ma na wahi e pono ai ia oihana i keia wa.

A NO KA MEA HOI, ma ke kau wahi o na kahua kula mua i hoolilo panai ia aku no kekahi mau kahua hou, ua pili ka pono o ua mau kahua la i ka pono o na aina e pili pu ana, a e lawe-

laweia ana paha no ka hapaiia ana o kekahi mau hana nui, a nolaila, ua maopopo lea, o ka mea e pono ai na hoolilo a panai ana paha o na kahua kula,oia no o ka loaa ana o na Sila Nui no lakou; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§157. Ma keia ke haawiia nei ka mana i ka Papa Hoonaauao e kauoha aku i ke Kuhina Kalaiaina e hoopuka aku i Palapala Sila Nui i ka Papa Hoonaauao, a i ka mea paha a ka papa e waiho aku ai iaia ka inoa, no na aina kula, kahua kula, a apana aina e ae paha i hookaawaleia no na kula, a ua papa la e kuai a hoolilo aku ai paha, i kela me keia manawa, mamuli o na kuhikuhi ana o na kanawai e pili ana ia mea.

§158. E hoopukaia na Palapala Sila Nui i kakauinoaia e ka Peresidena me ka hooiaioia e ke Kuhina Kalaiaina, a i kuniia me ka Sila Nui o ka Repubalika, i ka Papa Hoonaauao, a i ka mea paha a ka papa e waiho aku ai i ka inoa i ke Kuhina Kalaiaina no na aina kula, a ua papa la e kuai a hoolilo aku ai paha, i kela me keia manawa a i hookaawaleia no ia oihana ma ka olelo hooholo o ka Aha Kukamalu i hooholo ai i ka`la 23 o Dekemaba, M. H. 1850, a i hookaawaleia paha mamuli o kekahi kauoha a mana e ae paha e pili ana, a pela no hoi no na kahua kula kahiko, a apana aina e ae i hookaawaleia no na kula i anaia a i aponoia e ke Kuhina Ao Palapala me ke Kuhina Kalaiaina mamuli o na kuhikuhi ana o ke kanawai e pili ana i na kula, i hooholoia i ka la 9 o Iulai, M. H. 1850, i olelo mua ia, a o keakhi kauoha a mana e ae paha e pili ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 13.

§150, oia no Kau Ian. 10, 1865, §49, Kan. Kiv., aoao 232. §§151-154, oia no Kau 1862, Kan. Kiv. aoao 562. §§155-156, oia no Kau 1874, Mok. 43, Kan. Kiv. aoao 615. §§157-158, oia no Kau 1888, Mok. 35, Kan. Kiv. aoao 687.

HOAILONA IV.

OIHANA KALAIAINA.

MOKUNA 14.

KUHINA KALAIAINA.

§159. E hoonohonohoia, a ma keia Kanawai, ua hoonohoia kekahi Oihana o ke Aupuni, e kapaia ka Oihana Kalaiaina, a he Kuhina ke poo o ia Oihana, i kapaia ke Kuhina Kalaiaina.

§160. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana i na mea a pau o loko o ka Repubalika, a e hooko me ka pololei a me ka ewaewa ole i na hana i haawiia i kona Oihana ma na Kanawai.

§161. E malama ke Kuhina Kalaiaina, maloko o na buke kupono, i moolelo akaka, huikau ole, o na hana a pau i hanaia ma kana oihana.

§162. Na ua Kuhina nei e malama, a e nana i na aina a me ka waiwai e ae o ke Aupuni; i ke kalepa ana maloko o ke Aupuni; i na hana hou; i ka mea paipalapala o ke Aupuni; i ka hookupa ana i na kanaka o na aina e mai; a i na mea e ae i haawi ia iaia e malama.

§163. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i na mea kaupaona a me na mea ana kupono o ke Aupuni; a nana hoi e malama i na palapala kumu o na Kanawai i hooholoia e ka Ahaolelo.

§164. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku i na olelo kauoha a ka Peresidena e malama ai i na la hookeai; a me na la hoo-

maikai aku i ke Akua paha, a me na olelo kauoha e ae a pau, ke pili ole i ka hana o na oihana e ae o ke Aupuni.

Papa Koina.

§165. Eia ka papa koina no ka Oihana Kalaiaina, na koina hoi i hoakaka ole ia ma kahi e:

No na Palapala Sila Nui, me na palapala hoolimalima, a me na palapala e ae e hoolilo ana i ka aina, i kauia me ka hoailona pai, elima dala.

No na Palapala Hoohui, umi dala.

No na Palapala Sila Nui i ka poe imi mea hou, umi dala.

No ke kope o ka Palapala Sila Nui, palapala hoopii, a palapala e ae, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No na mea e ae, ke hoakaka ole ia ma kekahi Kanawai, e auhauia na koina a ke Kuhina Kalaiaina e kau ai, i kela manawa keia manawa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 14.

§§159-164, oia no Kan. Kiv. §§33-38. §165, oia no Kan. Kiv. §435. §162, hoololiia e ke Kau o 1890, Mok. 80.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Grieve v. Gulick, 5 Haw. 82; Gulick v. Flowerdew, 6 Haw. 432.

MOKUNA 15.

Hooponopono ana i na Aina Aupuni.

§166. Na ke Kuhina Kalaiaina e hooponopono, e malama, a e nana i na aina a pau i hoolilo loa ia, no ka manawa pau ole, i na 'Lii a me na Makaainana, e ka Moi i make aku nei o Kamehameha III, oia hoi ka hoolilo ana i hoaponoia a i hoopaaia e ka Ahaolelo, ma ke Kanawai i hooholoia ma ka la ehiku o Iune, M. H. 1848; a iaia no hoi na aina e ae a pau o ke Aupuni, na hale, na moku, a me na waiwai e ae o kela a me keia ano, i haawi ole ia na kekahi luna e ae e malama.

§167. Maluna o ua Kuhina nei ka malama pono ana i na waiwai a pau o ke Aupuni, a nana no e hoopii imua o na Ahahookolokolo i na kanaka a pau e hoopoino ana, e komo hewa ana, a e lawe kolohe ana i ua mau waiwai la, oia hoi ka aina, ka laau, na muliwai, na loko, na waipuna, na auwai, na kiowai, na ohewai, na papakoa, na kowa, na uapo, na ipukukui, na mouo, na alanui, na alahaka, na hale makeke, na hale e ae, na moku, a me ko ke Aupuni waiwai e ae o kela ano keia ano.

§168. E hiki no i ua Kuhina nei, mamuli o ke kuhikuhi ana a me ka ae ana o ka Aha Hooko, e kuai i na kahua hale i wahi e kukuluia ai na hale no ke Aupuni, a me na aina e ae no na awa, na alanui, na uapo, na ohewai, na hana hou, a me na waiwai e pono ai na hana e ae o ke Aupuni, a e uku oia no ia mau mea e like me ke kauoha a ka Aha Hooko: aka hoi, aole pono ke hoomahuahua aku i ka aie no na aina, a waiwai e ae paha, i kuaiia pela, maluna o na dala he iwakalua-kumamalima tausani, i kela manawa keia manawa; aole hoi e hiki ke hooliloia

kekahi mau dala i hookaawale maopopo ia e ka Ahaolelo no kekahi mea e ae, i ka hookaa ana i ka aie i oleloia maluna ae nei.

§169. E hiki no i ua Kuhina nei, mamuli o ka ae ana mai o ka Aha Hooko, e hoolimalima aku, a e hoolilo aku ma ke ano e ae, i na aina a me ka waiwai e ae o ka Repubalika e like me kona manao he pono i mea e holomua ai ka mahiai a me na mea e pono ai keia lahui, malalo nae o na olelo papa, me na olelo hooponopono, kau ia i kela manawa keia manawa maloko o na kanawai; aka hoi, aole no e hooliloia aku kekahi aina, a pahale paha, i oi aku kona waiwai i na dala elima tausani, me ka ole mamua o ka Peresidena.

§170. Ma keia kanawai, ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e ana, a e hooiaio me na hoailona pohaku i ka nui o na mile o na alanui Aupuni ma kela a me keia apana auhau ma ko Hawaii nei Pae Aina; a e hoolaha aku ma ka nupepa o ke Aupuni i ka nui o na mile ma kela a me keia apana. A mahope iho o ka hoolaha ana, e hooko pono ia na mana aupuni a pau e pili ana mamuli oia ana ana.

§171. E haawiia i Palapala Sila Nui i kakauinoaia e ka Peresidena a e kakau hooiaioia e ke Kuhina Kalaiaina, a e silaia me ka Sila Nui o ka Repubalika, i kela mea keia mea kuai ma ke ano alodio i kekahi aina, a i kekahi waiwai paa e ae o ke Aupuni, a i kela mea keia mea nana kekahi palapala hooko kuleana a na Luna Hoona, ana i uku ai i ka uku hapa no ko ke Aupuni kuleana iloko.

§172. O na Papala Sila Nui, na Palapala Hoolimalima, me na Palapala Hoolilo o kela ano keia ano, no na aina a me ka waiwai paa e ae o ke Aupuni, e hoomakaukauia, a e hoopuka ia ma ka Oihana Kalaiaina, a na ke Kuhina Kalaiaina e malama i buke hoike moolelo no ua mau Palapala Sila Nui la, Palapala Hoolimalima, me na Palapala Hoolilo o kela ano keia ano. E ha-

mama ua buke hoike moolelo nei, i hiki i ka lehulehu ke nana, a e haawi aku ke Kuhina i kope i hooiaioia malalo o kona Sila Oihana, o kekahi palapala i kakauia malaila, i kela mea keia mea e noi mai ana, ke uku mai oia i kanalima keneta no ke kope ana i kela haneri keia haneri. E laweia na kope i hooiaioia pela i hoike ma na Aha Hookolokolo a pau o keia Repubalika e like me ka lawe ana i ka Palapala Kumu.

§173. Na ke Kuhina Kalaiaina e kauoha aku e anaia na aina a me na awa, a me na hana hou; a e kakauia na Palapala Kii, i mea e pono ai ke Aupuni, a e waihoia na Palapala Ana a me na Palapala Kii maloko o kona keena oihana, i hiki i ka lehulehu e nana a e huli.

§174. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e koho i poe luna aina kupono mai o a o no ka Repubalika, no ka malama ana, a no ke kuai ana aku i na aina o ke Aupuni, a e loaa i ua poe luna aina nei no ka lakou hana, ka uku kupono i ko ke Kuhina manao, mailoko aku o ke dala i loaa mai ma ka lakou kuai aina ana, a me na loaa e ae o ka aina. Na ua poe luna aina nei e hoike mai i ke Kuhina Kalaiaina, ke hoopoino a ke komo hewa kekahi ma na aina Aupuni a lakou e malama ana.

§175. Na kela Luna Aina keia Luna Aina e ana pono, a i ole ia, e hoolimalimaia i kekahi mea nana e ana pono, i na aina a pau ana e kuai aku ai; aole hoi oia e hooili mai i kekahi palapala o ke ana i ke Kuhina Kalaiaina, i mea e hoopuka aku ai i ka Palapala Sila Nui no ka aina e kuaiia ana, aia a waiho mua mai ka mea nana i kuai i ke kumukuai a pau o ka aina, a me ke koina no ke ana ana, iloko o ka lima o ka luna aina.

§176. Ua papaia ke Kuhina Kalaiaina, aole e kuai i na punawai a me na kiowai o ke Aupuni, maloko a ma kahi kokoke i Honolulu, oia hoi ka loko o "Kunawai" ma ka iliaina o Kunawai, a me na loko o "Kumuhahane" me "Kaluapalolo" ma ka ili o Alewa, a me na loko nui e ae o ke Aupuni mai o a o, na loko

hoi i pomaikai ka lehulehu; a e lilo ke kuai ana me ke kue i keia pauku nei i mea ole.

§177. O na hoolilo ana o na ano a pau o na Aina Aupuni, koe na mea i hanaia malalo o na hoakaka ana o ka Mokuna LXXXVII o na Kanawai o 1892, i kapaia "He Kanawai e hoohuihui ai a e hooloili ai i ke Kanawai e kokua ana i ka loaa ana a me ka nohoia ana o na Apana Aina Liilii, i kapaia ma kekahi ano e ae o ke 'Kanawai Home Liilii,' " a me na Kanawai e kauia ana ma keia hope aku no ia hana hookahi, e hanaia no ia ma ke kuai kudala akea mahope iho o ka hoolahaia ana no aole e emi malalo o kanakolu la ma ka hoolahaia ana iloko o elua nupepa i paiia, he hookahi ma ka olelo Beritania a he hookahi ma ka olelo Hawaii. O ia mau hoolilo ana a pau e hanaia no ma ka puka o ka Hale Oihana Hooko ma Honolulu, a e kuaiia no e ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, e kekahi o kona mau kakauolelo malalo o kana kauoha, a e hana oia ia hana me ka uku hou ole ia aku. E hookomoia maloko o na hoolaha kudala i kauohaia maluna ae nei, he hoakaka piha o ka aina e kuaiia ana, no kahi i waiho ai, ka nui a me ke ano, me ke kuhikuhi ana i ke kii, a e malama mau ia ke kii ma ke keena o ke Kuhina. O ia mau kii e hamama no ka nana ia ana e na mea a pau e makemake ana e nana me ka uku ole, iloko o ka manawa a pau e hoolahaia ana ia kuai kudala. Ina ua noi ia e kuai i ka Aina Aupuni a ua haawiia mai he kumukuai no ia aina, e hoolahaia no ke kumukuai i haawiia maloko o ka hoolaha kuai kudala ma ke ano oia ke kumukuai koho mua e kauia aku ai ia aina.

§178. Aole i pili na olelo o ka Pauku 177 i kekahi aina o ke Aupuni, ma na hihia kaulike mawaena o ke Aupuni a me kekahi kanaka, ina ua hoopaapaa na aoao elua i ka mea nona ia aina, aole no hoi e pili i na aina i hooliloia ma ke ano panai a me ke kuai ana aku i kekahi Aina Aupuni, a loaa mai kekahi apana aina, i makemakeia no kekahi alanui, kahua hale Aupuni a hana e ae paha no ke Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 15.

§§166-169, oia no Kan. Kiv. §§39-42. §170, Kau 1870, Mok. 18, Kan. Kiv. §590. §171-176, oia no Kan. Kiv. §§43-48. §177, oia no A. K. Kan. 48. §178, oia no 1876, Mok. 14, Kan. Kiv. aoao 12. Nana §269.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Robello v. Wong Quong, 5 Haw. 98; Gulick v. Flowerdew, 6 Haw. 430; Re Streets, 7 Haw. 781; Thomas v. Norton, 8 Haw. 70; Minister v. Papaikou, 8 Haw. 126.

MOKUNA 16.

Na Hoolimalima o na Aina Aupuni.

§179. Ua hiki i ke Kuhina Kalaiaina me ka apono ana o ka Aha Hooko, ke hana i na Palapala Hoolimalima no na aina Aupuni, malalo o ka mana a me ka hooponopono ana a ke Kuhina Kalaiaina, no ka heluna o na makahiki aole e oi aku mamua o ke kanakolu makahiki, a ma ke kukala akea, no ke kukulu ana i na halekuai, na hale hoahu ukana, na hale paahana, na hale hoohana lima, na keena hana no na poe o na oihana naauao a me na ano hale e ae kahi e lawelaweia ana na hana o kela ano a me keia ano, a me ka noho hanaia ana o ia mau hale e na poe hoolimalima.

§180. E hanaia i aelike maloko o kela a me keia palapala hoolimalima o ia ano, ma ka aoao o ka mea hoolimalima mai, e kukulu oia maluna o ka aina i hoolimalimaia iloko o na makahiki mua eha o ka manawa hoolimalima o ia palapala hoolimalima i hale pau ole i ke ahi, oia hoi i hale uinihapa paha, hale pohaku a i ole hale paha i hanaia me ka metala, a e hanaia kela hale ma ke ano ku i ke ano noeau a lawa i ka aponoia e ke Kuhina, a no ke kumu lilo ole aole e emi malalo o kekahi huina i haiia; a e panihakahaka kupono ia aole e emi iho malalo o elua-hapakolu o kona waiwai io no ka pomaikai o ka mea hoolimalima; a e malamaia kela ano hale ma ke ano paa maikai no ke koena aku o na makahiki o ka palapala hoolimalima, koe wale aku no ke ano kahiko a apulu iho o ka hale, ma o ka hoohana kupono ia ana, a me ko ke au no hoi o ka manawa; a ina e poino a pau paha ia ano hale i ke ahi, e hana hou ia a maikai e like me kinohi, ma o ka hooponopono ana a kukulu hou ana paha, a i ole ia e hoihoi aku i ka huina i panihakahakaia i ka mea hoolimalima.

§181. O kela a me keia hale o ia ano me kona mau lako paa a pakui mai paha, i ka wa e pau ai o ka manawa i haiia ma ka palapala hoolimalima o ka aina kahi i ku ai, a ma kekahi ano pau e ana ae paha, e pili no ia no ke Aupuni.

§182. E hookomoia maloko o kela a me keia palapala hoolimalima o ia ano ma ka aoao o ka mea e hoolimalima aku ana, i ka olelo hoopaa, e ae ana, ina mamua o ka pau ana o kona manawa hoolimalima e noi mai ka mea hoolimalima mai a o kona mau hope paha, ma o ka palapala i kakauia, alaila ina ua malama pono ia na kumu aelike e hanaia ai e ka mea hoolimalima aina, e waihoia aku i ke kudala ka palapala hoolimalima o ia aina no ka manawa aole e oi aku mamua o iwakalua makahiki, ina aole i makemakeia kahi i oleloia no na hana o ka lehulehu, a no ia mea e haawiia aku i ka mea nana i hoolimalima ka hoolaha no ia mea no ka manawa aole e emi malalo o hookahi makahiki. E malamaia ua kuai kudala ana la aole e oi aku mamua o eono mahina, aole hoi e emi iho malalo o hookahi mahina mamua iho o ka pau ana o ka manawa i oleloia.

§183. O na kumu aelike i hoomaopopoia ma na Pauku 180 a me 182 o keia Kanawai e hookomoia ia maloko o kela a me keia palapala hoolimalima o keia ano, a iloko hoi o na olelo o kela a me keia hoolaha kudala akea, e like me ka mea i hoomaopopoia ma ka Pauku 179 o keia Kanawai, a i kela a keia wa e kudala akea ai, e heluheluia aku me ka leo nui e ka mea nana e kudala ana imua o ka poe e hele mai ana e hoolohe i ke kudala ana.

§184. E pakuiia aku me keia mau kumu aelike ma keia mau palapala hoolimalima, na olelo aelike maa mau, me na mea e hooko e ia ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 16.

§§179-184, oia no Kau 1896, Kan. 7.

MOKUNA 17.

Ka loaa ana o na Home Liilii.

§185. O ke poo pokole o keia Kanawai, oia no "Ke Kanawai Aina o 1895."

Mahele I.—Hoakaka ana.

§186. Ma keia Kanawai ina i kulike ole me na olelo mahope iho e manaoia "Na Aina o ka Lehulehu" oia no na aina a pau i heluia mamua aku nei ma ke ano he mau aina Aupuni, na aina a pau i heluia mamua aku nei ma ke ano he mau aina Lei Alii a me na aina a pau e komo ana malalo o ka hooponopono ana o ke Aupuni ma ke kuai, panai, lilo wale ana, a i ole ia, ma ka lawelawe ana i ka mana lawe i ka aina, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha koe ma ke ano i hoakaka ia mahope iho nei:

"Na Komisina" oia no na Komisina o ka Aina o ka Lehulehu.

"Hope Agena" oia no ka Hope Agena o na Aina o ka Lehulehu o ka apana kahi i waiho ai ka aina e noonooia ana.

"Apana" oia no ka Apana Aina e like me ia i hoomaopopoia ma keia Kanawai, kahi i waiho ai ka aina e noonooia ana.

"Palapala Sila Aina" oia no ke kuai ana o ke Aupuni i na waiwai paa ma ke ano alodio.

"Ka Palapala Hoolimalima Laula" oia no kekahi hoolimalima i hanaia e na Komisina, koe nae na hoolimalima i hanaia malalo o na hoakaka ana o na Mahele 6 a me 7 o keia Kanawai, a me na hoolimalima a pau e paa nei o na Aina Aupuni a me Lei Alii.

"Ka Palapala Ae Aina" oia no kekahi pono i haawiia e ke

Aupuni e noho maluna o ka aina no kekahi mau hana i hoakakaia, e like me ke oki ana a lawe ana aku i ka laau, lawe ana i ka lepo, ke one, iliili, a i ole ia, ka pohaku.

"Palapala Hoolimalima Home Liilii" oia no kekahi hoolimalima o ka aina i hanaia malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai no ka manawa o Eiwa Haneri a me Kanaiwa-kumamaiwa makahiki, a i hiki ole e hooliloia aku, a aole hoi e hiki e hoomaluia.

"Palapala Hoike no ka Noho ana" oia no kekahi palapala i hanaia mamua iho o ka hanaia ana o ka Palapala Hoolimalima Home Liilii, e haawi ana i ka mea noi nana e paa i ka aina.

"Mea Noho" oia no kekahi mea i kuleana e paa i ka aina malalo o kekahi palapala hoike o ka noho ana.

"Hoolimalima me ke Kuleana e Kuai" oia no kekahi hoolimalima me ke kuleana e kuai i ka aina e like me ia i hoomaopopoia ma keia Kanawai.

"Kuleana Kuai" oia no ke kuleana e paa i ka aina malalo o kekahi aelike i kapaia he aelike kuleana malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai.

"Mea Kuleana" oia kekahi mea e paa ai ka aina malalo o kekahi Aelike Kuleana.

"Na Hana Hou Paa Mau" oia no na hale, na pa, na alanui, na hoomaloo ana i na aina pohopoho, ke kanu ana i na laau, ke kope a me na na laau hua e ae, a me ka hoomaemae ana i ka aina mai na ulu-laau, nahelehele a pohaku paha mamua iho o ka mahiia ana.

Eia no nae, aole e pili keia Kanawai i na aina o na papa a me na ano mahope iho nei, he waiwai no ke Aupuni, a e waiho no ia mau aina a pau malalo o ka mana a me ka hooponopono ana a ke Kuhina Kalaiaina.

Na apana ma na kulanakauhale, na kahua o na hale o ka lehulehu, na aina i hoohanaia no na hana o ka lehulehu, na alanui, na alanui kulanakauhale, na awa-pae, na wahi hooulu hehu laau, na apana aina i hookoeia no ka hooulu laau ana a kokua i ke kumu wai, na paka a me na aina a pau e hoohanaia aku ana no

na hana o ka lehulehu. O na aina a pau e hookoeia ana ma keia hope aku e na Komisina no na hana o ka lehulehu e hoihoi koke ia ae no malalo o ka mana a hooponopono ana o ke Kuhina Kalaiaina. E loaa no ka mana i ke Kuhina Kalaiaina me ka ae o ka Aha Hooko i kela manawa keia manawa e hoihoi ae i na Komisina no na hana o keia Kanawai i kekahi mau aina a hapa paha o kekahi mau aina i hookoeia no na hana o ka lehulehu.

Mahele II.—Na Hoakaka Laula.

§187. Ma keia ke hoonohonoho papa ia nei na aina o ka lehulehu no na hana o keia Kanawai e like me keia mahope iho nei:

1. Na Aina Mahi. Papa Ekahi: Ka aina i kupono no ka mahi ana i na hua ai, kope, a i ole ia, ko paha me ka hookahekahe ole i ka wai a me na aina i hiki e hookahekaheia i ka wai. Papa Elua: Na aina i kupono no ka mahi ana i na mea ulu i kela a me keia makahiki. Papa Ekolu: Na aina wai e like me ka aina kalo a laiki.

2. Aina hanai holoholona. Papa Ekahi: Aina aole i pili i ka hoakaka ana o na aina mahiai, aka, ua hiki e hanaiia na holoholona a puni ka makahiki. Papa Elua: Aina i kupono no ka hanai ana i na holoholona no ka hapa wale no o ka makahiki, a i ole ia, he aina ua ano emi mai kona maikai.

3. Aina Hanai Holoholona me mahiai. Na aina i kupono ma kekahi wahi no ka hanai holoholona a ma kekahi wahi no ka mahiai.

4. Aina Ululaau. Na aina i paa me na ululaau, a i kupono ole no ka mahiai.

5. Aina Waiwai Ole. Na aina i komo ole iloko o na papa e ae.

§188. Ua hiki e hookomoia malalo o na palapala hoolimalima a pau o na Aina o ka Lehulehu, e hanaia ana ma keia hope aku ma na papa aina mahiai, aina hanai holoholona a me na aina hanai holoholona a mahiai i huiia, koe nae na palapala hoolima-

lima i hanaia malalo o na hoakaka ana o na Mahele 6 a me 7 o keia Kanawai, kekahi hoakaka ua hiki no i ke Aupuni i kela a me keia manawa e lawe me ka hoolaha kupono aku a me ka uku ole, koe wale no, na mea hou i hanaia, i kekahi wahi o ka aina i hoikeia ma ia mau palapala hoolimalima i makemakeia no ka hoomoe ana a me ka hana ana i na alanui hou, a i ole ia, no ka hoomaemae ana, a i ole ia, hoololi i ka moe ana o na alanui kahiko, a e lawe mai ia mau wahi mai i ka lepo, pohaku a me iliili e like me ka mea i kupono no ka hana ana, a i ole ia, hoomaemae ana o ia mau alanui, eia nae, oia pono o ka lawe ana me ka uku ole, aole ia e pili i na wahi o ia aina i kanuia me na mea ulu hua makahiki, a ko paha a hiki i ka ohiia ana o ia mau mea kanu, aole no hoi i na wahi o ia aina i kanuia a mahiia i ke kope, na laau huaai a me na mea kanu hua mau, a i ole ia, i paa, a i ole ia, i hanaia me na mea hana hou paa mau, koe na pa.

§189. Ua hiki i na Komisina o na Aina o ka Lehulehu i kela a me keia manawa e hoolaha ae ma ke akea, ua lilo kekahi wahi o na Aina o ka Lehulehu i alanui i noho ole ia malalo o na hoakaka ana a na Mahele 6 a me 7 o keia Kanawai.

Mahele III.—Hooponopono Laula ana.

§190. E hoonohoia he papa o ekolu mau Komisina iloko o laila ke Kuhina Kalaiaina a me elua mau mea i hoonohoia i hiki e hoopauia e ka Peresidena me ka apono ana o ka Aha Kuhina, hookahi o lakou e kapaia ka Agena o ka Aina o ka Lehulehu. E kapaia ua papa nei na Komisina o na Aina o ka Lehulehu, aia ia lakou ka hooponopono ana o ia mau aina malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai.

Ua hiki no e hoopauia na lala o ke Komisina e ka Peresidena me ka apono o ka Aha Kuhina.

§191. No na hana o keia Kanawai, ua maheleia ka Repubalika iloko o na Apana Aina mahope iho nei:

Apana Ekahi: O kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i ikeia o Hilo a me Puna.

Apana Elua: O kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i ikeia o Hamakua a me Kohala.

Apana Ekolu: O kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i ikeia o Kau a me Kona.

Apana Eha: Na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe.

Apana Elima: Ka Mokupuni o Oahu.

Apana Eono: Na Mokupuni o Kauai me Niihau.

§192. E loaa i na Komisina he luna na lakou ma kela a me keia Apana, a e kapaia oia he Hope-Agena o na Aina o ka Lehulehu, e hoonohoia oia e na Komisina a e hoopauia e like me ko lakou ike he pono.

§193. E loaa i na Komisina ka mana e hoomaopopo i kela a me keia manawa i ke ano o na palapala a pau i kupono no ka hooko ana i keia Kanawai, a i hoomaopopo ole ia maloko o keia Kanawai, a e hana, hoololi a hoopau i na rula no ke ana ana i na Aina o ka Lehulehu, no ka hoomalu ana i na ululaau a me ka hookoe ana no ka hooulu ana i na laau, no ka haawi ana i na Palapala Ae Aina no ka hooponopono ana i na wahi i koe no ka lehulehu a me na aina o ka lehulehu i noho ole ia, a no ka hooko pono ana aku i na manao a me na hana a me ka malama ana i na hooko ole ana a me na kue ana i keia Kanawai.

§194. E loaa i na Komisina me ka apono o ka Aha Kuhina ka mana e kuai i na aina no na Home Liilii me kekahi dala i hookaawaleia no ia mea.

§195. Ua hiki i na Komisina i kela a me keia manawa e hoonoho i hookahi a oi ae paha kanaka ma kela a me keia Apana i mau Luna Nana Kaahele o na Aina o ka Lehulehu, a o ka lakou hana ka nana i ka hookoia o na olelo o keia Kanawai ma-

loko o ko lakou mau apana pakahi e pili ana i na poe hoolimalima a me ka poe i hooliloia aku ai o na Aina o ka Lehulehu, a e hoike aku i ka Hope Agena, a ma na ano e ae e hooko i na hana i pili i na Aina o ka Lehulehu o ia Apana e like me ka mea i kauohaia e ka Hope Agena.

§196. E loaa i na Komisina ka mana e hoohana i na kakauolelo a me a-na aina i kupono no ka hooholo ana i na hana a ke Komisina, a e hooholo i ko lakou uku. E hooholo no hoi lakou i ka uku o na Hope Agena a me na Luna Nana Kaahele. E hooholoia ka uku o na Komisina e ka Ahaolelo.

§197. E lilo ka Agena o na Aina o ka Lehulehu i mea nana e lawelawe i na hana no na Komisina, a nana no, malalo o ka lakou kauoha a ma o na Hope Agena la, a i ole ia, ma kekahi ano e ae e hooponopono i na hana e pili ana i na Aina o ka Lehulehu malalo o na olelo o keia Kanawai, a e loaa iaia ka mana e hoohiki aku i na olelo hoohiki ma na mea a pau e pili ana i ka hooponopono ana i na Aina o ka Lehulehu.

§198. O na mana a me na hana o na Hope Agena maloko o ko lakou mau apana pakahi aia no ia malalo o ka hooponopono ana o na Komisina, a mawaho ae o na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, e hana no lakou i na hana mahope iho nei:

1. E pale aku i ka noho kanawai ole ia ana, a i ole ia, komo hewa ana maluna o na Aina o ka Lehulehu.

2. E kauoha aku i na mea a pau e komo hewa ana a me ka poe e noho kanawai ole ana maluna o na Aina o ka Lehulehu, a me ko lakou mau waiwai a me na holoholona a pau e komo hewa ana ma ia mau aina e hookaawaleia, a oia mau holoholona e hoopaa e like me ke kanawai.

3. Ma ka inoa o ke Aupuni e komo maluna o kekahi Aina o ka Lehulehu i mea e paa ai i ua aina nei, a e paa hou i na Aina o ka Lehulehu ina ua hoihoiia, lilo wale a pili paha i ke Aupuni.

4. E hooko i na aelike e pili ana i na kuai ana, hoolimalima, ae ana, a i ole ia, hoolilo e ae paha o na Aina o ka Lehulehu.

5. E ohi i na uku hoolimalima, dala kumukuai a me na dala e ae e ukuia ana i ke Aupuni no kekahi mau kuai, hoolimalima, ae ana, a i ole ia hoolilo e ae paha o na Aina o ka Lehulehu, a i ole ia no ka lawelawe ana a noho ana paha i ka aina.

6. E ohi mai i ke dala i kupono e ukuia i ke Aupuni no ka poino i hanaia i kekahi Aina o ka Lehulehu mamuli o ke komo hewa a nohoia ana paha a i ole ia mamuli o ka lawe hewa ana mailaila aku, a i ole ia hoopoino ana i kekahi waiwai o ke Aupuni.

7. E lawe i na hoopii a me na hana i kupono no ka hooko ana aku i na mana a me na hana i hai mua ia ae nei ma ka inoa o ke Aupuni, a e pale aku i na hoopii i lawe ia e kue ana i ke Aupuni i ae ia imua o na Aha o ka Apana e pili ana i na Aina o ka Lehulehu ma ia apana.

8. E malama i moolelo o kana mau hana oihana a pau i huipuia me na aelike a pau i hanaia e ia me kekahi poe a mawaena o kekahi poe e pili ana i na Aina o ka Lehulehu maloko o kona apana, a me na hoihoi ana, na lilo wale ana a me na pili ana a pau o ia mau aina, a me ka make ana o kekahi mea noho, hoolimalima a i ole ia kuleana paha, a me ka inoa o ka poe i ili aku ai ko lakou mau kuleana ma ia ano.

9. E hoohiki aku i na olelo hoohiki ma na mea a pau e pili ana i ka hooponopono ana i na Aina o ka Lehulehu.

§199. O na hoopaapaa a pau, like ole o ka manao, a i ole ia, hoomaopopo like ole ana mawaena o na aoao elua i kekahi Palapala Hoike no ka Noho ana, Hoolimalima Home Liilii, Hoolimalima me ke Kuleana e Kuai, a i ole ia Aelike Kuleana, i pili i ka manao maoli o ia mau palapala, a i ole ia, e pili ana ia mea i hiki ole e hooponoponoia me ka maikai e waihoia no imua o ka Lunakanawai Kaapuni, nona ka mana hookolokolo ma kahi

i waiho ai ka aina i hoopaapaaia; a e loaa i ua Lunakanawai Kaapuni nei ka mana piha e kaokoa ma ke keena me ka waiho ole imua o ke jure, e hooholo no ia mea, malalo wale no nae o ka hiki e hoopii hou ae imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

MAHELE IV —PALAPALA SILA AINA.

§200. E kakauinoaia na Palapala Sila Aina e ka Peresidena, a e kakauinoa pakuiia e ke Kuhina Kalaiaina, a e hoailona-kuniia e like me ke kanawai, a oia hoailona-kuni e ukuia no e ka mea kuai.

§201. Ua hiki no i na Komisina me ka ae ana o ka Aha Hooko e kuai aku i na Aina o ka Lehulehu i hoolimalima ole ia ma na apana i oi ole aku mamua o hookahi tausani eka ma ke kuai kudala akea no ke dala kuike. Ma kekahi kuai o ia ano a me ka hookaaia ana o ke kumukuai piha no ia aina, e haawiia aku no ka Palapala Sila Aina i ka mea kuai. Ua hiki no ia lakou, me ia ae ia ana, e kuai aku i na Aina o ka Lehulehu i kaa ole malalo o ka hoolimalima ma na apana i oi ole aku mamua o eono haneri eka, ma ke kuai kudala akea, ma ka aie kekahi hapa a ma ke dala kuike kekahi hapa, a e haawi aku i ka paa ana i ka aina malalo o kekahi aelike kuai i hookomoia kekahi mau kumu no ka noho ana maluna, a i ole ia, hoomaemae ana i ka aina i kuaiia, a i ole ia, no ka hookaa liilii ana, a i ole ia ma kekahi ano e ae paha i ke kumukuai, a i ole ia o ia mau kumu a pau, a o kekahi paha o ia mau kumu.

A ina e hooko ole ia ua mau kumu la, ua hiki i na Komisina me ka hana a hana ole paha ma ke kanawai a me ka hoolaha ole, koi a komo mua ole, e lawe i ka aina ma ko lakou lima, a ma ia hana ana e hoopau i ke kuleana i loaa mamuli oia aelike. Ina e loaa kekahi lilo wale ana o ia ano, e kuaiia ka aina ma ke kuai kudala ma ke ano holookoa a i ole ia ma na apana no ke dala kuike a i ole ia ma na hookaa manawa ana e like me ka manao o na Komisina he pono; a ina ma ia kuai ana ua loaa he kumukuai i

oi ae i ke kumukuai mua, e loaa i ka mea nana i kuai mua mailoko mai oia kumukuai ka huina o kana mau hookaa ana i ke Aupuni no ke kumukuai o ka aina, me ka ukupanee ole ame kekahi mahele iloko oia kumukuai oi e like me ka nui o na huina ana i hookaa ai. Ina nae ma ia kuai ana ua loaa he kumukuai i emi iho malalo o ke kumukuai i kuai mua ia ai, alaila e hoolaweia mailoko ae o ka huina e hoihoiia ana iaia kekahi huina i ano like me ka nui o ia emi ke hoohalikeia me na huina i hookaaia.

Ma keia ua hoomanaia ke Kuhina Waiwai e uku aku i ka huina e hoihoiia ana i ka mea kuai e pau ana, ma ke kikoo o na komisina, mailoko ae o kekahi dala i hiki e hoohanaia no ia mea.

A ma ia aelike e loaa ai i ka mea kuai kekahi Palapala Sila Aina o ka aina i ka wa e hooko pono ia ai kona mau kumu. E loaa no i na Komisina ka mana e hoomaopopo i kekahi kumukuai koho mua no na kuai ana a pau o ia ano no ke dala kuike, a i ole ia hapa ma ka aie a hapa ma ke dala kuike. E malamaia na kuai ana a pau o ia ano ma Honolulu, a i ole ia maloko o ka apana kahi i waiho ai o ka aina e kuai ia ana. O kekahi mea i hoakakaia e na Komisina ua hiki no iaia ke lawelawe ma ke ano luna kudala ma ia mau kudala ana, me ka lawe ole i laikini luna kudala. Eia no nae hoi, ua hiki no e hoopukaia na Palapala Sila Aina ma ke ano panai no kekahi mau palapala hoolilo o na aina o kekahi poe, a i ole ia ma ke ano hooponopono mamuli o ka hoike ana aku o na Komisina a me ka apono ana o ka Aha Hooko, me ke kuai kudala ole, a e hoomaopopo hou ia, ua hiki no i ka Peresidena e like me kona ike he pono mamuli o ia hoike ana a apono ana, e kakauinoa i na palapala hoolilo haalele kuleana no ka hoomaikai ana ae i na kuleana iloko o na aina o kekahi poe ma na wahi he ano kaulike wale no ia mau kuleana, a i ole ia ma na wahi i hemahema ke kuleana o ia mau aina, a i ole ia ma na wahi i koiia he kuleana e lawelawe i ka aina mamuli o kekahi mau kumu ma ke kanawai a kaulike paha.

§202. E hookawaleia na loaa a pau mai ke kuaiia ana o na Aina o ka Lehulehu ma ke ano he puu dala kuikawa no ka hookaa ana i na aie o ke Aupuni, a i ole ia no ke kuai ana i na aina 'e ae e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 194 o keia Kanawai.

MAHELE V.—NA HOOLIMALIMA LAULA.

§203. Ua hiki no i na Komisina ke manao lakou he pono e hana i na hoolimalima laula o na Aina o ka Lehulehu no kekahi mau makahiki, i oi ole aku mamua o iwakalua-kumamakahi makahiki, ma ke kudala akea, aka, aole e hookomoia maloko o kekahi hoolimalima o ia ano no ka pono hoolimalima hou, aole hoi e hanaia no kekahi aina e paa mua malalo o ka hoolimalima i oi aku mamua o elua makahiki ka loihi o ka manawa i koe o ia hoolimalima. Aole e ku i ke kanawai ka-ohi ana i na uku hoolimalima ma kekahi hoolimalima o ia ano no ka manawa i oi aku mamua o hookahi makahiki ma ke ano ohi mua, a i ole ia, e lawe i kekahi mea ma ke ano he makana no ke kakauinoa ana ia mea. O kekahi uku ana o ia ano a me ka lawe ana i ka uku hoolimalima no ka manawa i oi aku mamua o hookahi makahiki ma ke ano ohi mua, a i ole ia, o ia uku makana he mea ia e pau wale ai ka hoolimalima maluna o laila i hookaaia ai ia uku hoolimalima ohi mua a makana paha, ke hooiaioia ia mea imua o kekahi Aha Hookolokolo i loaa ka mana ma na hihia o ia ano.

§204. Mamua ae o na makahiki hope elua o ka manawa o kekahi palapala hoolimalima laula e hooholo na Komisina me ka apono o ka Aha Kuhina e pili ana i ka aina malalo o ia hoolimalima no ka hoolilo hou ia aku malalo o kekahi hoolimalima hou, a i ole ia, e hookoeia e ke Aupuni no kekahi hana e ae malalo o keia Kanawai, a i ole ia, no na hana hooulu laau, a i ole ia, no ke kokua ana i ke kumu e loaa ai ka wai, a i ole ia, no na hana e ae o ka lehulehu a ano e ae paha, a i ole ia, e hookoeia kekahi hapa a e hooliloia kekahi hapa malalo o kekahi

hoolimalima hou, a e hoike koke aku i ka mea hoolimalima malalo o ia palapala hoolimalima i ke ano o ia hooholo ana.

§205. E kauoha no na palapala hoolimalima laula a pau e hookaaia ka uku hoolimalima mamua, ma ka hapaha, ma ka hapalua makahiki, a i ole ia, ma ka makahiki paha.

§206. Ma kekahi palapala hoolimalima laula, ua hiki no e kauohaia ka mea hoolimalima e pa i kona mau holoholona mai kekahi aina ululaau i hookoeia e ke Aupuni, a i ole ia, i hookoeia no ka malama ana i na kumu wai e waiho pili ana me ka aina i hoolimalimaia.

§207. Ua hiki no i na Komisina ke manao lakou he pono e ae aku i kekahi mea hoolimalima malalo o kekahi hoolimalima laula e paa i kahi i hoolimalimaia mahope iho o ka pau ana o ka manawa o ia hoolimalima mamuli o na kumu i hoakakaia maloko o ka palapala hoolimalima, ina aole i hooliloia aku ia wahi i ka manawa i pau ai o ka manawa o ka hoolimalima kahiko, aka oia paa hou ana aole loa ia e aeia no kekahi manawa i oi aku ka loihi mamua o hookahi makahiki.

§208. O kekahi mea i loaa iaia i ka la i aponoia ai keia Kanawai, ke kuleana e paa i kekahi aina o ka lehulehu koe ka aina wai malalo o kekahi hoolimalima ua hiki no e loaa iaia me ka ae o na Komisina a me ka apono ana o ka Aha Hooko i kekahi Palapala Sila Aina no ka aina holookoa, a i ole ia no kekahi hapa o ia aina aole nae e oi aku mamua o hookahi haneri eka ma ka apana hookahi ma kona hooko ana i na kumu mahope iho nei:

1. Ka mahi maoli ana aole e emi malalo o iwakalua pakeneta o ka ili o kahi e haawiia ana ka palapala sila e like me ka mea i kupono me ka makemake o na Komisina.

2. Ka uku ana aku i na Komisina i ka waiwai io o ka aina i hoomaemae ole ia i manao ia e loaa ka palapala sila, e like me ia i heluia ai kona waiwai io e na Komisina.

3. Ka hooko pono ana i na kumu a pau o ia palapala hoolimalima e hookoia e ka mea hoolimalima a hiki i ka manawa o ke noiia ana.

4. Ka hoihoi ana i ke koena o ka aina i hoakakaia maloko o ia palapala hoolimalima, a ua hiki e ae ia e na Komisina e like me ko lakou manao he pono.

E hanaia na noi no na Palapala Sila Aina malalo o keia Pauku i na Komisina iloko o eono mahina mai ka la i aponoia ai keia Kanawai, a ina ua aeia ke noi e loaa no i ka mea noi he ekolu makahiki mai ka la i hanaia ai iloko o laila e hooko ai i ke kumu 1. Ina ua hoihoiia ke koena o ka aina e like me ia i hoakakaia ma ke kumu 4, aole nae i aeia e na Komisina, e mau no ka mana o ka palapala hoolimalima e pili ana i ke koena o ia aina.

Eia nae, aole e loaa i kekahi mea mamua aku o hookahi Palapala Sila Aina malalo o keia Pauku.

O ka hookaa ana i ke kumukuai o na aina i silaia malalo o keia Pauku e hanaia no ia e like me keia mahope iho nei: Hookahi-hapaha mahope koke iho o ka aeia ana o ke noi e kuai i ka aina i hoakakaia, a o ke koena ma na mahele like iloko o elua, eha a me eono makahiki pakahi mai ka la o ia noi ana me ka ukupanee o eono pa-keneta no ka makahiki, eia nae ua hiki no i ka mea noi e hookaa i kekahi mahele mamua ae o ka piha ana o ka manawa e hookaaia ai, a ma ia hana ana e hoopau i ka ukupanee.

§209. No na hana auhau o ka waiwai io o na hoolimalima laula i hanaia ma keia mua aku oia no ka waiwai io o ka aina i hooliloia a e heluia no ka mea hoolimalima ma ia ano; a oia mau palapala hoolimalima e lilo no ia i mea ole ina e hookaa ole ia na auhau ma ia mau aina a hala na la he kanaono mahope iho o ka hala ana o ka manawa e hookaaia ai o ia mau auhau.

§210. Ua hiki no i na Komisina ke manao lakou he pono e hookomo maloko o na palapala hoolimalima laula e hanaia

aku ana i na kumu e hoomaluia ai na ululaau, malama ana i na aina e pili mai ana, mai na mea e laweia aku e ka wai a me na nahelehele ino, malama ana i na laau e pili ana i na alanui, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha a lakou i manao ai ua kupono no ka pono o ka lehulehu.

§211. O ka uhakiia ana o kekahi o na kumu maloko o kekahi palapala hoolimalima laula e hookoia e ka mea hoolimalima e lilo no ia i kumu kupono no na Komisina me ka apono o ka Aha Kuhina e lawe ae ai i kahi i hoolimalimaia me ka hoolaha, koi, a komo mua ole, a me ka hoopii a hoopii ole paha, a ma ia hana ana e hoopau i ke kuleana i loaa mamuli o ia hoolimalima.

MAHELE VI.—NA HOOLIMALIMA HOME LIILII.

§212. Ma keia ua haawiia ka mana, a ke kauohaia nei na Komisina o na Aina o ka Lehulehu, e kauoha aku e anaia a e hookaawaleia i kela a me keia manawa i na wahi kupono o na Aina o ka Lehulehu, no ka nohoia ana e ka poe e makemake ana e loaa ia lakou na home liilii malalo o keia hapa o keia Kanawai. E waeia na aina o ia ano mai na aina mahiai, a hanai holoholona wale no, a e maheleheleia iloko o na apana i oi ole ae mamua o ewalu eka ma na aina mahiai papa ekahi, a aole hoi e oi aku mamua o umikumamaono eka ma na aina mahiai papa elua, aole e oi aku mamua o hookahi eka ma ka aina wai, aole e oi aku mamua o kanakolu eka ma ka aina hanai holoholona o ka papa ekahi, a aole hoi e oi aku mamua o kanaono eka ma na aina hanai holoholona o ka papa elua, aole hoi e oi aku mamua o kanahakumamalima eka ma ka aina hanai holoholona a me mahiai i huiia.

E anaia na alanui kupono ma na mea pili i ka iliwai a me ka moe ana e hoohui ai i ua mau apana nei me kekahi alanui o ka lehulehu.

§213. I ka wa e pau ai ke anaia ana e haawi aku ke ana aina i na Komisina i kope o ke kii, a i kope i ka Hope Agena.

Ma ia manawa e hoolaha aku ka Agena o na Aina o ka Lehulehu i olelo hoolaha ma ka hoolaha ana ma ka olelo Hawaii maloko o kekahi nupepa i paiia ma ka olelo Hawaii a me ka olelo Beritania, a i ole ia, na hoolaha kapili, a oia mau mea paha a i elua, a ina ua manao oia he kupono e hoolaha aku no ma kekahi olelo e ae i paiia ai na nupepa maloko o ka Repubalika, e hoakaka aku ana, ua weheia na aina i oleloia no ka nohoia ana e like me na mea i hoakakaia ma keia Kanawai.

§214. E hamama na kii o ke anaia ana no ka nanaia e ka lehulehu iloko o na hora hana me ka uku ole. O na noi a pau loa no kekahi o na apana i oleloia e hanaia no ia ma ka hele kino ana o ka mea noi ma ke keena hana o ka Hope Agena, a e huipuia me kekahi hoakáka ana i hoohikiia i hanaia e like me ka mea i hoikeia ma ka Papa A. E uku aku ka mea noi i ka Hope Agena i uku o elua dala i ka wa e noi aku ai. I ka wa e loaa ai kekahi noi o ia ano a me ka uku i oleloia, e kakau iho ka Hope Agena ma ka palapala noi i ka la a me ka hora i loaa ai iaiá a me ka loaa ana o ka uku. Ina he elua a oi ae poe i noi no ka apana hookahi, o ka mea nana ke noi mua i loaa i ka Agena ka mea e haawiia iaia ka pono; a o ka uku i haawiia e ka mea noi i haule e hoihoiia aku no ia iaia. Aole e laweia a noonoo ia paha kekahi noi i hana ole ia ma ke ano i hoikeia maluna ae nei a i hui ole ia paha me ka uku i oleloia.

Kupono o ka Poe Noi.

§215. O kekahi kupa ma ka hanau ana, a i ole ia, mamuli o ka hookupa ana a me ka poe noho mamuli o ka palapala hookupa a me ka poe i loaa na pono o ke kupa, i oi ae kona mau makahiki mamua o ka umikumamawalu, i kaa ole malalo o kekahi pilikia e pili ana i kona mau pono kivila no kekahi hewa ana i hana ai, i hala ole ka manawa e hookaa ai i kona auhau, i hana ole i kekahi hoike oiaio ole ma ke noi ana i aina malalo o keia Kanawai, aole oia he ona ma kona kuleana ponoi no kekahi aina ma ko Hawaii Pae Aina a i komo ole iloko o ka papa o na

aina wai, a aole oia he mea noi no kekahi pono e ae iloko o na aina malalo o keia Kanawai, ua hiki iaia e noi i hookahi o na apana aina i oleloia no kona pono a pomaikai malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai.

Eia no nae hoi, ua hiki no i kekahi kanaka i lawa kona mau mea e kupono ai oia e noi i hookahi apana aina wai mawaho ae o ka aina o na ano e ae i noi mua ia e ia, a i ole ia, i loaa mua paha iaia malalo o keia mahele o keia Kanawai, ma na wahi i kokoke kupono ia aina wai i ko na apana e ae; a

E hoomaopopo hou ia aole e laweia a noonooia paha ke noi o kekahi mea i mareia nona ka wahine, a i ole ia, ke kane paha he aina kona mawaho ae o hookahi eka aina wai ma kona kuleana ponoi iho maloko o ko Hawaii Pae Aina, a i ole ia, he mea noi i aina malalo o keia Kanawai, ina aole i hoanoeia ka nohona mareia o ia mea mamuli o kekahi olelo hooholo e hoopau ana, hookaawale, a i ole ia, oki loa ana i ka mare.

§216. Ina ua kupono a lawa na mea e kupono ai ka mea noi e like me ia i hoakakaia mamua ae nei, e kakauinoa ka Hope Agena i palapala hoike i hana pakolu ia no ka nohoia ana o ka apana aina i noiia no ka mea noi, a e haawi aku i kekahi kope i ka mea noi a o kekahi kope e waihoia me ka Agena o na Aina o ka Lehulehu, a e malama hoi i kekahi ma kona keena hana. Ua loaa i ka mea noi i ka manawa e loaa aku ai iaia o ka palapala hoike i oleloia ke kuleana e lawe malalo o kona mana a e noho ma ka aina i oleloia ma ia palapala a e ike ia oia ma ia manawa ma ke ano he mea noho, a oia no ka olelo ana no ka poe e noho iho ana ma ia hope ma o kona kuleana mamuli o ka palapala hoike no ka noho ana i oleloia. E loaa i ka mea noho ke kuleana e loaa iaia he palapala hoolimalima o kahi i oleloia i ka pau ana o na makahiki he eono mai ka la i hanaia ai o ka palapala hoike o ka noho ana, ina ua hookoia na kumu a pau ma ia palapala hoike e hanaia e ka mea noho ma ke ano nui. O ka lawe ana o ka mea noho i ka palapala hoike, oia no kona lawe ana a ae ana i na kumu a me na mea a pau i hoakakaia maloko o ia palapala.

NA KUMU O KA NOHO ANA.

§217. O ke kuleana e lawe a paa i ka aina o ka mea noho, mawaho ae o na mea i hoakakaia ma ka Pauku 225, malalo no ia o keia mau kumu i hoikeia mahope iho nei:

1. Mamua ae o ka pau ana o elua makahiki mai ka la i hanaia ai ka palapala hoike o ka noho ana, e kukulu oia i hale noho maluna o ka aina i oleloia ina aole i loaa mua he hale noho kupono maluna o ia wahi.

2. Mamua ae o ka pau ana o elua makahiki mai ka la i hanaia ai ka palapala hoike o kona noho ana e hoomaka oia e noho maluna o ka aina i oleloia.

3. E noho mau oia maluna o ka aina i oleloia mai a mahope o ka pau ana o elua makahiki mai ka la i hanaia ai ka palapala hoike o kona noho ana.

4. Mamua ae o ka pau ana o eono makahiki mai ka la i hanaia ai o ka palapala hoike o kona noho ana, e mahi oia a e malama me ka mahiia i ka manawa hookahi, aole e emi malalo o umi pa-keneta o ka aina i oleloia, a i ole ia, e mahi a e malama me ka mahiia i ka manawa hookahi aole e emi malalo o elima pa-keneta o ka aina i oleloia, a e kanu a malama me ka ulu maikai maluna o ka aina i oleloia aole e emi malalo o umi laau kupono i ka hana, a i ole ia, laau malumalu a huaai paha no kela a me keia eka o ia aina, ina he aina mahiaiia.

A i ole ia, ina ua heluia ka aina ma ka papa o na aina hanai holoholona, mamua ae o ka pau ana o eono makahiki mai ka la i hanaia ai o ka palapala hoike no kona noho ana, e pa oia i ka aina a paa i ka pa.

§218. Ina i ka pau ana o elua makahiki mai ka la i hanaia ai ka palapala hoike o kona noho ana, ua ike ia aole i hooko ka mea noho i ke kumu ekahi, a i ole ia, elua i hoakakaia ma ka Pauku mamua ae nei, a i ole ia, ina i ka pau ana o eono makahiki mai ia la mai ua ike ia aole oia i hooko i ke kolu, a i ole ia, i ka ha o na kumu i hoakakaia maloko o ka Pauku maluna ae

nei ua hiki i na Komisina e lawe i ua aina nei me ka hoopii a hoopii ole paha, a me ka hoolaha, koi, a komo mua ole, a ma ia ano e hoopau i ke kuleana i loaa mamuli o ia Palapala Hoike no ka noho ana.

Na Kumu Hoolimalima.

§219. Aka, ina i ka pau ana o na makahiki eono i oleloia ua ikeia ua hooko ka mea noho i na kumu a pau loa i hoakakaia ma ka Pauku 217, a pela no hoi me na kumu i hoakakaia ma ka Pauku 225, e hooiaio aku ka Agena o na Aina o ka Lehulehu, i ka Peresidena no ia hookoia ana, a nana e hana i palapala hoolimalima i hana pakolu ia no ka mea noho no ka manawa o eiwa haneri me kanaiwa-kumamaiwa makahiki, a oia palapala hoolimalima e kakauinoa pu ia e ke Kuhina Kalaiaina. O ka mea noho i ka wa e loaa ai iaia o ia palapala hoolimalima, e kapaia oia ka mea hoolimalima, a oia no hoi ka olelo ana o kekahi poe e ili aku ai kona kuleana malalo o ia palapala.

§220. Hookahi kope o ka palapala hoolimalima i oleloia e waihoia ma ke keena hana o ka Agena o na Aina o ka Lehulehu, a o kekahi kope ma ke keena o ka Hope Agena, a o kekahi kope e haawiia aku i ka mea hoolimalima ma kona hookaa ana i kekahi uku o elima dala, a e kakauia ka hookaaia ana o ia mau dala maluna o ke kope i oleloia e ka Hope Agena. Aole pono i haawiia ma ia palapala hoolimalima aia wale no a haawiia aku ia e like me ia i olelo mua ia ae nei a me ka hookaaia ana o ka uku i oleloia, a o ka lawe ana o ka mea hoolimalima i ka palapala hoolimalima o ia ano kona lawe ana a ae ana i na kumu a me na mea a pau i hoakakaia maloko o ia palapala.

§221. Ina ke kanaka i oleloia he mea hoolimalima maloko o kekahi palapala hoolimalima o ia ano e hele kino ole aku, a i ole ia, ma o kona Agena i hoomanaia ma ka palapala ma ke keena o ka Hope Agena a e hookaa aku i ka uku i oleloia a e lāwe i ka palapala hoolimalima i oleloia a hala na mahina eono

mahope iho o ka pau ana o eono makahiki mai ka la i hanaia ai ka palapala no kona noho ana mahope iho e pau ke kuleana o ia mea e loaa iaia ka palapala hoolimalima a me na aina i oleloia maloko, a o ka palapala hoolimalima i oleloia a me ka palapala hoike o kona noho ana e lilo no ia i mea ole.

§222. Aole e hiki e hooliloia aku ia palapala hoike o ka noho ana, a i ole ia, ka palapala hoolimalima a me ke kuleana o ka mea noho a hoolimalima paha iloko o kahi i oleloia ma ke ano moraki, a i ole ia ma kekahi ano e ae, koe wale no ma ke anō i hoakakaia malalo iho nei; aole no hoi ia palapala hoike a hoolimalima paha, a kuleana paha o ka mea noho, a i ole ia, hoolimalima paha maloko o ia wahi aole hoi na hale, na mea hou i hanaia a me na mea ulu i hanaia, a i ole ia, e ulu ana maluna o ia wahi e hiki e hoopaaia, hoomaluia, a i ole ia, kuaiia aku mamuli o ka hoomaluia ana, a i ole ia, mamuli o kekahi palapala ma ka banakarupa, aole hoi mamuli o kekahi palapala i hoopukaia mai kekahi Aha Hookolokolo mai o keia Aupuni; aole no hoi e hoolimalima hou ia aku kahi i oleloia ma ia palapala hoike a hoolimalima paha, a i ole ia o kekahi hapa paha o ia wahi. Ua hiki no i kekahi mea noho a poe noho paha, a i ole ia, mea hoolimalima a poe hoolimalima paha, e paa ana i ke kuleana a pau iloko o kekahi palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, palapala hoolimalima Home Liilii, e hoihoi aku ia kuleana i ke Aupuni ma ka haawi ana aku i ka palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, ka palapala hoolimalima i ka Hope Agena me ka manao maoli o ka mea e paa ana e hoihoi aku ia kuleana i kakau kupono ia maluna iho oia palapala a i kakauinoaia eia, a i ole ia, e laua paha imua o ka Hope Agena a i hooiaioia. O kekahi hoihoi ana o ia ano, he mea ia e hookuuia ai ka poe noho a hoolimalima paha mai ka hooko hou ana aku i na kumu i olelo ia maloko o ka palapala i hoihoiia. Aka, aole e mana kekahi hoihoi a kekahi mea oo ole malalo o umikumamawalu makahiki, koe wale no ma o kekahi kahu i ku i ke Kanawai. Ua hiki no i kekahi mau mea elua e paa ana i na palapala hoike o ka noho ana, a i ole ia, he mau palapala hoolimalima o ia ano ma kekahi apana

hookahi, aole hoi laua he mau mea i hooko ole i kekahi o na kumu i hoakakaia maloko o ka laua mau palapala hoike o ka noho ana a hoolimalima paha, me ka ae no o ka Hope Agena a me ka uku ana aku iaia i hookahi dala pakahi, e hoolilo panai aku i ko laua mau palapala hoike o ka noho ana a hoolimalima paha i kekahi me kekahi me ka uku a uku ole paha mawaho ae. Ina ua hanaia kekahi hoolilo panai o ia ano, e kakauia ia mea e ka Hope Agena maluna o na palapala hoike elua o ka noho ana a hoolimalima paha, a e kaa no maluna o na mea noho a hoolimalima paha, ka hooko ana i na kumu i hooko ole ia o na palapala hoike o ka noho ana a palapala hoolimalima paha i loaa ia laua ma ia hoolilo panai ana, a e hookuuia hoi mai ka hooko ana i na kumu a pau maloko o na palapala hoolimalima i hookuiia e laua. Aka, aole e hiki i kekahi mea noho a me kekahi mea hoolimalima e hoolilo panai aku kekahi i kekahi.

§223. O ke kuleana e lawe a paa i ka aina o ka mea hoolimalima mawaho ae o na kumu i hoakakaia ma ka Pauku 225, malalo no ia o keia kumu i hoikeia iho mahope iho nei:

E malama mau oia, a i ole ia, o kona mau hope paha i kona home maluna o ka aina i hoolimalimaia.

§224. Ina ua ikeia i kekahi manawa aole i hooko ka mea hoolimalima i na kumu i oleloia, a i ole ia, ua hana i na hana, a i ole ia, ua waiho aku ma ke ano i like me ka haalele i kahi i oleloia, ma ke ano he home nona, ua hiki i na Komisina, me ka hoopii a hoopii ole paha, a me ka hoolaha, koi a komo mua ole paha e lawe i kahi i hoolimalimaia a hoopau i ke kuleana i loaa mamuli o ia palapala hoolimalima.

§225. O ke kuleana e lawe a paa i ka aina o kekahi mea noho a hoolimalima paha i ka aina i paaia e lakou malalo o kekahi palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, hoolimalima Home Liilii mawaho ae o na kumu i hoakakaia ma na Pauku 217 a me 223, malalo no ia o keia mau kumu i hoikeia mahope iho nei:

1. E hookaa oia i na auhau i heluia maluna o ia aina iloko o kanaono la mahope iho o ka manawa e piha ai o ka manawa hookaa.

2. E hooko oia i kekahi kumu maloko o ka palapala hoike o kona noho ana a palapala hoolimalima paha no ke kanu ana i na laau, no ka malama ana i na laau e ulu ana, a i ole ia, e kanu ia ana maluna o ia wahi a me kekahi kumu maloko o ia palapala hoike no ka noho ana a palapala hoolimalima paha no ka hoopau loa ana aku i na laau ino maluna o ia wahi, a i ole ia, no ka pale ana aku i ka hookomoia ana o na mea ino o ia ano ma ia wahi.

§226. Ma ke kueia ana o kekahi o na kumu mamua ae nei, e lilo no ia i kumu kupono no na Komisina e lawe ai i kahi i hoolimalimaia me na hoopii ole paha, a me ka hoolaha, koi a komo mua ole, a e hoopau i ke kuleana i loaa mamuli o ia palapala hoolimalima.

§227. Ina e make kekahi mea noho a hoolimalima paha, e ili aku no ke kuleana a pau loa o ia mea noho a hoolimalima paha iloko o ka aina i paaia e ia mea make mamuli o kékahi palapala hoike no ka noho ana a palapala hoolimalima Home Liilii paha i ka poe i pili i ka mea make me ka mana ole i kekahi palapala hooilina a kauoha paha, e like me keia mahope iho nei:

1. I ka wahine kane-make, a i ole ia, i ke kane wahine-make.

2. Ina aole wahine kane-make, a i ole ia, kane wahine-make, alaila, i na keiki.

3. Ina aole mau keiki, alaila i na wahine kane-make, a i ole ia, i na kane wahine-make o na keiki.

4. Ina aole he mau wahine kane-make, a i ole ia, kane wahine-make o ia ano, alaila, i na moopuna.

5. Ina aole mau moopuna, alaila, i ka makuakane.

6. Ina aole makuakane, alaila, i ka makuahine.

7. Ina aole makuahine, alaila, i na kaikunane me na kaikuahine (kaikuaana a kaikaina).

8. Ina aole mau kaikunane a mau kaikuahine (kaikuaana a kaikaina), alaila i na wahine kane-make, a i ole ia, kane wahine-make o na (kaikuaana a kaikaina).

9. Ina aole mau wahine kane-make, a i ole ia, kane wahine-make o ia ano, alaila, i na keikikane a me na kaikamahine o na kaikuaana, kaikaina, kaikunane a kaikuahine paha.

10. Ina aole he mau keikikane a kaikamahine o na kaikuaana, kaikaina, kaikunane paha, alaila, i na wahine kane-make, a i ole ia, i na kane wahine-make a ia poe keiki.

11. Ina aole he mau wahine kane-make, a i ole ia, kane wahine-make o ia ano, alaila, i na moopuna o na kaikuaana, kaikaina, kaikunane a kaikuahine paha.

12. Ina aole he mau moopuna o ia ano, alaila, i ka Repubalika o Hawaii. A oia poe a pau loa e ili mai ai ka aina, koe ka Repubalika o Hawaii, e kau ia no maluna o lakou ka hooko ana i na kumu i hooko ole ia o ia palapala hoike no ka noho ana a palapala hoolimalima paha e like me ka hooko ana o ka mea i make ina i mau kona ola ana. Eia no nae, ina kekahi wahine kane-make, a i ole ia, kekahi kane wahine-make i ili maluna ona kekahi kuleana e like me ia i oleloia mamua ae nei, a ua mare hou oia a make aku me ke koe mai o kana kane, a i ole ia, o kana wahine a me kekahi keiki a mau keiki paha o ka mare mua ana e ola ana e ili aku ke kuleana o ka mea i make ia keiki a mau keiki paha. A e hoomaopopo hou ia ina ua ili maluna o elua a oi ae paha poe ke kuleana o kekahi mea noho a hoolimalima paha, e like me na mea i hoakakaia mamua ae nei, e paa no lakou i ua wahi nei ma ka noho like ana e like me ka loihi o ka manawa e ola ai o elua a oi paha o lakou; aka i ka wa e make ai o ka mea hope loa o lakou e ola ana, alaila, e ili aku no ka waiwai e like me na mea i hoakakaia ma ka hapa mua o keia Pauku. A ina ua noho like kekahi poe ma ia ano o ka noho mau ana o kekahi mea hookahi o lakou maluna o ka aina ua lawa ia no ka hooko ana i na kumu e pili ana i ka noho ana i hoakakaia ma na Pauku 217 a me 223.

§228. Ina e make kekahi mea noho a hoolimalima paha, aole e lilo ke kuleana o ka poe e noho mai ana mahope ona a hala na mahina eono mai ia make ana. Ina aole i lawe kekahi mea i ka aina ma kahi o ka mea i make iloko o hookahi makahiki mai ka make ana o ka mea noho, alaila, e lilo ia wahi i ke Aupuni.

§229. Ina ua lilo i kekahi poe he elua a oi ae paha ke kuleana o kekahi mea noho a hoolimalima paha, ua hiki i kekahi mea hookahi a oi ae paha o ia poe malalo iho o ka huina o lakou a pau e waiho aku maloko o ke keena o ka Hope Agena i kekahi haawi i ka poe i koe e kuai i ko lakou kuleana iloko o ka aina, a i ole ia, e kuai aku ia lakou i ko lakou kuleana no kekahi kumukuai i hoakakaia e like me ka nui o ko lakou mau mahele, a ua hiki e waiho me ka Hope Agena i ka huina o ia kumukuai a lakou e haawi ai ma ke dala, me kekahi uku o umi dala. Ma ia manawa e hoike aku ka Hope Agena i ka poe i haawiia aku ai ia haawi i ke ano nui o ka haawi a e kauoha aku ia lakou e waiho mai me ia i ka lakou olelo pane iloko o kanaono la no ko lakou lawe, a i ole ia, e kuai paha e like me ia haawi. Ina e waiho mai ka poe i haawiia aku ai ka haawi i ka lakou pane me ka Hope Agena iloko o kanaono la mai ka manawa o ka loaa ana aku ia lakou ka lohe e hoike ana i ko lakou ae e kuai i ko lakou kuleana e like me ka mea i haawiia aku, alaila, e kakau ka Hope Agena i kela kuai ana a me ka nui o ke kumukuai maluna o ka palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, ka palapala hoolimalima, a e uku aku ia poe i ka huina o ia kumukuai i waihoia me ia e like me ko lakou mau kuleana pakahi; a o ke kuleana o ia poe e lilo no ia ma ia manawa i ka poe nana i waiho aku ka haawi. E kakauia ua hoolilo ana la ma ke ano kupono iloko o ka moolelo oihana o ka Hope Agena, a e kakauia maluna iho o ka palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia ma ka palapala hoolimalima o ka mea noho a hoolimalima paha. Aka nae, ina aole e pane mai ka poe i haawiia aku ai iloko o kanaono la mai ko lakou hoolahaia ana aku ma ia haawi, a i ole ia, iloko o kanaono la mai ka hooiliia ana o ia haawi ma ka leta ma ka hale leta

i ko lakou wahi a mau wahi noho hope i ikeia, a i ole ia, ua pane no iloko o kanaono la e kuai ana no lakou i ua kuleana la o ka poe nana i haawi mai no ke kumukuai i haawiia mai, aka, aole i waiho ae i ka huina i like me ka waiwai o ke kuleana i haawiia iloko o kanaono la mahope iho o ia hoolahaia ana aku e like me ka mea i hoikeia aku e lilo no ko lakou kuleana i ka poe nona ka haawi i waiho mai, a e haawiia aku no ka huina o ia kumukuai e ka Hope Agena ia lakou ponoi, a i ole ia, i ko lakou mau hope pakahi ke noiia aku. Ina pela i hanaia ai ka hoolilo ana e kakauia no ia mea a e kakaukuaia no hoi e like me ia i hoakakaia maluna. Aka, ina ka poe i waihoia aku ai ia haawi e pane aku i ka Hope Agena iloko o kanaono la mai ka manawa i loaa aku ai ia lakou ka haawi e kuai ana lakou i ke kuleana o ka poe nana i waiho ae i ka haawi, a ua waiho ae iloko o ia mau la he kanaono me ia i ka huina i kupono no ia kuai ana e like me ka mea i haawiia ae, alaila, e kakau a kakaukua ka Hope Agena no ia kuai ana e like me ia i hoakakaia maluna ae nei, a e hookaa aku i ka poe nana i waiho ae i ka haawi i ka huina i oleloia e like me ko lakou mau kuleana pakahi; a lilo ma ia manawa ke kuleana o ka poe e pane ana i ka poe nana ka haawi. Ma ia hana ana e hoihoiia aku no ke dala o ka poe nana ka haawi ia lakou.

§230. E hoomaka ka manawa o kanaono la i haiia maluna mai ka manawa i hoolahaia ai ka mea hope loa i kupono e hoolahaia e like me ke ano i hoakakaia maluna. Aole e mana kekahi hoolilo ana i kekahi kuleana iloko o kekahi palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, palapala hoolimalima paha i onaia e elua a oi ae mau mea e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 229, ina kekahi o ia poe he mea oo ole malalo iho o umikumamawalu makahiki, ina aole he mau kahu ko ua poe oo ole ala i hoonohoia e like me ke kanawai.

§231. O na aina i paaia e elua a oi ae mau mea malalo o kekahi palapala hoolimalima Home Liilii aole no e hiki ke maheleia.

§232. Ina ua pili wale no ke kuleana iloko o kekahi palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, kekahi palapala hoolimalima i kekahi wahine i mareia, a i ole ia, i kekahi mea oo ole malalo o umikumamawalu makahiki malalo o na hoakaka ana o ka Pauku 227, ua lawa no ka hookoia ana o na mea i hoakakaia ma na Pauku 217 a me 223 pakahi iloko o ka noho mareia ana o ia wahine, a i ole ia, iloko o ka manawa o ia mea oo ole malalo o umikumamawalu makahiki ma ka noho ana o kekahi hope maluna o ka aina.

§233. Ina e mare kekahi mau mea noho aina elua, a i ole ia, he mea noho aina me kekahi mea hoolimalima iloko o aole e emi malalo o umikumamalua mahina mahope iho o ka la i hoopukaia ai ka palapala hoike no ka noho ana i lawe hope ia ai e kekahi o laua, ua lawa no ke kumu e pili ana i ka noho ana ma kekahi o na apana o laua.

§234. O na aina i paaia malalo o ka palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, malalo o ka hoolimalima Home Liilii e aubauia no e like me na aina i loaa na ke kuleana alodio.

§235. Aole no e kauohaia e kuniia na palapala hoike no ka noho ana a me na hoolimalima Home Liilii.

§236. Ina e hoihoi hou kekahi mea noho, a i ole ia, mea hoolimalima i kona kuleana i ke Aupuni e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 222, a ina ua hookoia na kumu a pau o ia palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, ka palapala hoolimalima a hiki i ka manawa i hoihoiia ai e ka mea noho, a i ole ia, ka mea hoolimalima he kuleana ko ka mea nana i hoihoi ae pela e loaa iaia mai ke Aupuni mai ka waiwai io o na mea i hanaia maluna iho o kahi i hoihoiia i ka manawa e loaa ai i ke Aupuni ia mau mea mai kekahi mea noho hou e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 238, a ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e uku i ka huina o ia waiwai io ma

ke kikoo ana o na Komisina mailoko ae o ke dala i kupono no ia hana.

237. Ina o ke kuleana o kekahi wahine i mareia, a i ole ia, he mea oo ole malalo o umikumamawalu makahiki, a oia wale no ka ona o kekahi hoolimalima Home Liilii malalo o na olelo o ka Pauku 227, ua lilo i ke Aupuni no ka hooko ole ia o na kumu o ka palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, ka palapala hoolimalima, ina mamuli o ia noho mare ana, a i ole ia, oo ole ana i loaa mai ai ia lilo ana, e loaa ke kuleana i ka ona o ia wahi ka waiwai io o na mea hou ano paa maluna o kahi i lilo mai ke Aupuni mai, i ka manawa e loaa mai ai o ia mea i ke Aupuni mai kekahi mea noho hou e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 238, a ma keia ke haawiia nei ka mana i ke Kuhina Waiwai e uku i ka huina o ia waiwai io i heluia mamuli o ke kikoo ana o na Komisina mailoko ae o kekahi dala i hiki e hooliloia no ia mea.

§238. Ina ua hoihoi hou ia, lilo i ke Aupuni, a i ole ia, pili paha i ke Aupuni kekahi hoolimalima Home Liilii ua hiki e malamaia ka aina i paaia malalo o ia palapala ma ke ano hamama no k nohoia ana me ke kauia iho nae o ka waiwai io o na mea hou ano paa i hanaia maluna iho ma ke ano he hoolimalima Home Liilii; hoolimalima me ke Kuleana e Kuai, a i ole ia, kuleana kuai, a i ole ia, ua hiki ke malamaia no na hana o ka lehulehu e like me ka manao o na Komisina he pono.

Ina ua malamaia ua wahi ala no ka noho ana e like me ia i olelo mua ia iho nei e helu kaawaleia ka waiwai io o ka aina wale no me ka hana ole ia o kekahi mea hou maluna iho a me ka waiwai io o na mea hou ano paa maluna iho o ia wahi. E heluia ka waiwai io e kekahi papa maloko o laila ka Hope-Agena a me kekahi kanaka e ae i hoonohoia e na Komisina. O ia kanaka helu waiwai io i hoonohoia aole oia he kanaka e noho ana ma kekahi oihana Aupuni. O ia helu ana aia no ia malalo o ka nana a me ka hooponopono hou ana o na Komi-

sina, a o ka helu ana i hooholoia e lakou e maikai no ia no ka makahiki hookahi, a mahope o ia manawa ua hiki no e helu hou ia ka waiwai io o ia wahi e like me na mea i olelo mua ia ae nei. Ina e hooliloia ua wahi ala malalo o na hoakaka ana e pili ana i na hoolimalima Home Liilii, a i ole ia, hoolimalima me ke Kuleana e Kuai e uku ka mea noho hou no ia mau mea hou paa mau i hanaia maluna o ka aina ma ke dala maoli i ka manawa e loaa ai kona palapala hoike no ka noho ana, a i ole ia, palapala hoolimalima. Aka, ina ua paaia ua wahi ala no ka nohoia ana ma ke ano Kuleana Kuai, alaila, e kauia aku no ke kuai ma ke kudala ma ke kumukuai koho mua i like me ka huina o ka waiwai io o na mea hou ano paa i hanaia maluna iho o ka aina a me ka huina o ka waiwai io o ka aina wale no me na mea hou ole maluna iho.

MAHELE VII.—NA HOOLIMALIMA ME KE KULEANA E KUAI A ME KULEANA KUAI

§239. Ma keia, ke haawiia nei ka mana, a ke kauohaia nei na Komisina o na Aina o ka Lehulehu, me ka apono o ka Aha Kuhina e kauoha e anaia, a e hookaawaleia na wahi kupono o na Aina o ka Lehulehu no ka nohoia e ka poe e makemake ana e loaa ia lakou na Home Liilii malalo o keia hapa o keia Kanawai.

E waeia ia mau aina mailoko mai wale no o na aina mahiai a hanai holoholona, a e anaia ma na apana aole e oi aku mamua o hookahi haneri eka, ma na aina mahiai papa akahi, aole e oi aku mamua o elua haneri eka ma ka aina mahiai o ka papa elua, aole e oi aku mamua o elua eka ma ka aina wai, aole e oi aku mamua o eono haneri eka ma ka aina hanai holoholona o ka papa ekahi, aole e oi aku mamua o umikumamalua haneri eka ma ka aina hanai holoholona o ka papa elua, a aole e oi aku mamua o eha haneri eka ma ka aina mahiai a hanai holoholona i huiia. E anaia na alanui kupono o ka iliwai a me ka moe ana e hoohui ana i ua mau apana la me kekahi alanui Aupuni.

Koho Waiwai.

§240. I ka wa e pau ai kekahi ana ana o ia ano, e koho no kekahi papa koho waiwai, maloko o laila, ka Hope Agena me kekahi mea e ae i kohoia e na Komisina i ka waiwai o ia mau apana e like me kona ike ma kekahi kumukuai kupono a e hoike aku no ia helu ana i na Komisina i kona koho ana ma kekahi hoike i kakauia, e hoakaka maopopo ana i na apana ma ko lakou mau helu e like me ka hanaia ana ma ke kii o ke ańaia ana. O ia mea koho aole oia he mea e noho ana ma kekahi oihana Aupuni. A na ke ana aina e hoolako aku i na Komisina i kope o ia kii maluna iho o laila i hoike maopopoia ma na huahelu maloko iho o na palena o kela a me keia apana, ka huina kumukuai i kohoia ma na dala a me na keneta a e haawiia no hoi he kope e like me ia i ka Hope-Agena, eia nae ua hiki ke hooloiia ia koho ana e na Komisina. E hamama no na kii o ke ana ana no ka nanaia e ka lehulehu iloko o na hora hana me ka uku ole.

§241. Ma ia manawa e hoolaha akea aku ka Agena o na Aina o ka Lehulehu ma ka olelo Beritania a me Hawaii maloko o na nupepa a me na olelo hoolaha kapili, a ina ua manao oia he mea pono e hoolaha no ma kekahi olelo e ae ma na nupepa i paiia ma ia olelo maloko o ka Repubalika, a e kauia ia mau hoolaha ma ka hale leta a me ka hale hookolokolo o ka apana e hoakaka ana ua hamama ia mau apana no ka nohoia e like me na hoakaka no ia mea ma keia wahi o keia Kanawai.

Na mea e Kupono ai ka Poe Noi.

§242. O kela a me keia kanaka maluna ae o umikumamawalu makahiki, he kupa ma ka hanau ana, a i ole ia, mamuli o ka hookupaia ana, a i ole ia, ua loaa iaia na palapala hookupa, a i ole ia, ua loaa iaia na pono hookupa kuikawa, aole hoi i kaa malalo o kekahi mea e lilo ai kona mau pono kivila no kekahi hewa ana i hana ai, aole kaa malalo o ke kumu he hookaa ole i kona mau auhau, aole i hana i kekahi hoakaka oiaio ole ma

ke noi ana i ka aina malalo o keia Kanawai, aole hoi i lilo wale ka aina no ka hooko pono ole i na kumu malalo o keia Kanawai, aole i hoihoi i ka palapala hoike o ka noho ana, a i ole ia, he palapala hoolimalima mau me ka hooko pono ole ia o na kumu malalo o keia Kanawai, aole no hoi oia ka ona ma kona kuleana ponoi iho o kekahi aina mahiai aole i helu ia ma ke ano he aina wai, aole no i kekahi aina hanai holoholona ma ko Hawaii Pae Aina, a aole no hoi oia he mea noi no kekahi kuleana e ae iloko o ka aina malalo o na olelo o keia Kanawai, ua hiki iaia e noi no hookahi o na apana i oleloia no kona pono a pomaikai ponoi iho ma ke ano kuleana kuai, hoolimalima, a i ole ia, kuai dala maoli. Eia nae ua hiki no i kekahi kanaka kupono e noi aku i hookahi apana aina wai mawaho ae o kekahi apana aina o na ano e ae i noi mua ia eia, a i ole ia, i loaa iaia malalo o ka hapa o keia Kanawai, ma na wahi i kokoke ia aina wai i kona mau aina e ae; a e hoomaopopo hou ia o kekahi kanaka oia ka ona o ka aina malalo iho o hookahi haneri eka aina mahiai papa ekahi, a i ole ia, malalo iho o elua haneri eka mahiai papa elua, a i ole ia, malalo iho o eono haneri eka aina hanai holoholona papa ekahi, a i ole ia, malalo iho o umikumamalua haneri eka aina hanai holoholona papa elua, i kupono ole no ka nohoia, aole hoi oia ka ona o kekahi aina mahiai a hanai holoholona e ae koe ka aina wai, ua kupono no e loaa iaia malalo o na hoakaka ana o keia hapa o keia Kanawai, i aina hou aku o ka papa o ka aina i loaa mua iaia e oi aku ai ke huiia me kona aina ponoi mamua o ka huina i olelo ia ma kela papa keia papa, a i ole ia, kupono no e loaa iaia na aina hou aku o kekahi ano koe ka aina wai ma ka ratio o umikumamalua mahele aina hanai holoholona papa elua, eono mahele aina hanai holoholona papa ekahi, a i ole ia, elua mahele aina mahiai papa elua, ma kahi o hookahi mahele aina mahiai papa ekahi, a hiki i ka piha ana o na eka aina o kela papa keia papa i ae ia e like me ka papa o ka aina i noi ia ai, a e hoomaopopo hou ia aole e kupono i kekahi kane me kana wahine i mareia e noi like i ka aina malalo o keia hapa o keia Kanawai ina aole

i hoanoeia ko laua kulana mareia e kekahi olelo hooholo e hoopau ana, hookaawale ana, a i ole ia, e oki ana i ko laua mare.

Na Hoolimalima mà ke Kuleana e Kuai.

§243. O na noi a pau e loaa he kuleana hoolimalima e hana kino ia no e ka mea noi ma ke keena o ka Hope-Agena iloko o na hora hana a e hui pu ia me kekahi olelo hoakaka i hoohikiia i hanaia ma ke ano nui e like me ke kumu ma ka Papa A. E uku aku ka mea noi i ka Hope-Agena i kekahi uku i like me ka uku hoolimalima no eono mahina o kahi i noiia, a o ia uku e hoopaaia ma kona inoa ma ke ano he uku hoolimalima ina e ae ia kana noi a e hoihoi hou ia aku iaia ina aole i ae ia kana noi. I ka wa e loaa ai o ia noi a me ia uku e kakau iho ka Hope-Agena maluna o ka palapala noi i ka la a me ka hora o ka loaa ana o ia mea iaia a me ka loaa ana o ka uku i oleloia. Ina he elua a oi poe i noi no ka apana hookahi o ka mea nana ka palapala noi i loaa mua oia ke haawiia ka pono. O na noi i hui pu ole ia me ka hoakaka no ke kupono a me ka uku i olelo ia maluna aole no e laweia a noonooia.

§244. Ina ua kupono ka mea noi e like me na mea i hoike mua ia ae nei, e hana ka Hope-Agena me ka apono o ka Agena o na Aina o ka Lehulehu i palapala hoolimalima i hana pakolu ia no ka mea noi, no ka apana i noiia, a haawi aku i ka mea noi i kekahi kope o ia palapala hoolimalima a e waihoia kekahi me ka Agena o na Aina o ka Lehulehu a e malama i kekahi ma kona keena hana. E kapaia ka mea noi i ka wa e loaa ai iaia ka palapala hoolimalima oia ka mea hoolimalima a oia no ka olelo ana no kekahi mea e ili aku ai kona mau kuleana malalo o ka palapala hoolimalima. O ka laweia ana o ka palapala hoolimalima e ka mea hoolimalima, he ae ana no ia e hoapono ana i na olelo a me na kumu i hoikeia maloko.

Na Kumu o na Hoolimalima me ke Kuleana e Kuai.

§245. E hanaia ka palapala hoolimalima no ka manawa o iwakalua-kumamakahi makahiki e heluia mai ka la 1 o Ape-

rila a i ole o Okatoba mahope iho o ka la i hanaia ai, a e hui pu ia no hoi ka uku hoolimalima no ka manawa mawaena o ka la i hanaia ai ka palapala hoolimalima a me ia la, a e hanaia no malalo o keia mau kumu mahope iho nei:

1. He uku hoolimalima o ewalu pa-keneta maluna o ka waiwai ma ke dala i kohoia o ka aina, e hookaa mua ia i kela a me keia hapalua makahiki ma ka la mua o Aperila a me ka la mua o Okatoba o kela makahiki keia makahiki i ka Hope-Agena.

2. E noho no ka mea hoolimalima mai ka pau ana o ka makahiki mua o ia manawa a hiki i ka pau ana o ka elima o na makahiki me ka malama mau ana i kona home maluna o ka aina.

3. Mamua ae o ka pau ana o ka ekolu o na makahiki o ka manawa i olelo ia e mahi oia a e malama me ka mahiia aole e emi malalo o elima pa-keneta o ia aina, a i ka pau ana o ka elima o na makahiki o ka manawa i olelo ia e mahi a e malama ma ke ano mahiia aole e emi malalo o umi pa-keneta o ia aina, a e kanu a e malama me ka ulu maikai maluna o ka aina i olelo ia aole e emi malalo o ka awalike o umi laau kupono i ke kukulu hale, laau malumalu a huaai paha no ka eka o ka aina a pau, ina ua heluia ka aina ma ka papa o na aina mahiai; a i ole ia, ina komo ma ka papa o ka aina hanai holoholona, alaila, e pa oia i ka aina. Ina ua heluia ka aina ma ke ano he aina hanai holoholona a mahiai i huiia, alaila, e pili no keia kumu i kela a me keia o na ano aina a i elua.

4. Aole oia e hoohilo aku i kona kuleana i olelo ia malalo o ka palapala holimalima i olelo ia me ka ae ole o na Komisina i kakauia. Eia nae, o kekahi mea hoolimalima a poe hoolimalima paha e paa ana i ke kuleana a pau loa iloko o kekahi hoolimalima me ke Kuleana e Kuai ua hiki no i kela manawa keia manawa i hookoia ai na kumu o ka palapala hoolimalima e hookoia e ka mea hoolimalima a hiki mai ia manawa e hoihoi aku ia kuleana i ke Aupuni ma ka haawi ana aku i ka palapala hoolimalima i ka Hope-Agena me ka manao o ka poe e paa ana

e hoihoi i kakau moakaka ia maluna o ka palapala hoolimalima a i kakauinoaia e lakou imua o ka Hope-Agena. O kekahi hoihoi ana o ia ano e lilo no ia i mea e hookuuia ai ka poe hoolimalima mai ka hooko hou ana aku i na kumu i oleloia maloko o ka palapala hoolimalima i hoihoiia, aka, aole e mana kekahi hoihoi ana ina kekahi o na mea hoolimalima he mea oo ole malalo o umikumamawalu makahiki ina aole i loaa i ua mea oo ole nei kekahi kahu i hoonohoia e like me ke Kanawai. A e hoomaopopo hou ia ua hiki no i kekahi mea hoolimalima maluna ae o na makahiki he umikumamawalu e hoolilo aku i kona kuleana i kona hoa hoolimalima.

§246. Ina e kue ia kekahi o na kumu i olelo mua ia ae nei, e lilo no ia i kumu kupono no na Komisina me ka apono o ka Aha Kuhina e lawe i kahi i hoolimalimaia me ka hoolaha, koi, a i ole-ia, komo mua ole, a hoopii mua ole, a e hoopau i ke kuleana i loaa ma ia hoolimalima.

§247. Ina ua lilo kekahi poe he elua a oi paha i mau mea noho aina like malalo o kekahi hoolimalima o ia ano mamuli o ka hooilina a kumu e ae paha ua hiki no i kekahi o lakou e koi aku a kuaiia mai, a i ole ia, kuaiia aku kona, a i ole ia, ko lakou kuleana, e like me na hoakaka ana o ka Pauku 229.

§248. I kela manawa keia manawa mahope iho o ka ekolu o na makahiki o ka manawa i olelo ia he kuleana ko ka mea hoolimalima e loaa iaia mai ke Aupuni mai kekahi Palapala Sila Aina e hoolilo ana iaia ma ke ano alodio i ka aina i hoakakaia maloko o kona palapala hoolimalima, ma kona uku ana aku i ke Aupuni i ka waiwai io o ka aina i olelo ia ma ia palapala hoolimalima, ina ua mahi oia i ka iwakalua-kumamalima pa-keneta o ka aina i olelo ia a ua noho maluna o laila aole e emi malalo o elua makahiki, a ua hooko pono i na kumu e ae a pau o kona palapala hoolimalima.

NA KULEANA AINA KUAI.

§249. E hanaia na noi a pau no na kuleana kuai ma ke kakaulima, a i ole ia, hapa ma ke kakaulima a hapa ma ka mea pa'i hakahaka ma ke keena o ka Hope-Agena, a e hui pu ia me kekahi olelo hoohiki i hanaia me ke ano nui e like me na kumu i hoakakaia ma ka Papa A, a e hui pu ia me kekahi uku i like me umi pa-keneta o ka waiwai io i kohoia, no ka apana aina i noiia, a o ia uku, e lilo i ke Aupuni ina e lawe ole ka mea noi i ka apana aina ma ke kumukuai koho mua ina aole mea koho kiekie hou ae, a ina i ae ia ke noi, alaila, e kakauia ia uku ma kona inoa ma ke ano oia kekahi hapa o kona hookaa mua ana, aka, ina he mea koho kiekie hou ae maluna o ke kumukuai koho mua a lilo ole ka aina i ka mea noi, e hoihoi hou ia no ia uku iaia. O na noi i hui ole ia me ia olelo hoakaka, a i ole ia, i hui pu ole ia me ka uku i olelo ia, aole no e noonooia. I ka loaa ana o kekahi noi o ia ano a me ka uku i olelo ia e kakau ka Hope-Agena maluna iho o ka palapala noi i ka la a me ka hora i loaa ai o ia mea iaia a me ka loaa ana o ka uku i olelo ia.

§250. I ka wa i waihoia ai na noi no kekahi kuleana kuai e hoolaha aku na Komosina ma na nupepa, a i ole ia, ma na pepa kapili, a i ole ia, ma ia mau mea elua ma ka olelo Enelani me Hawaii, a ina ua manao lakou he mea pono ma kekahi olelo e ae i paiia ai na nupepa maloko o ka Repubalika o Hawaii i kekahi kuai kudala no ia mea ma ka manawa a me kahi ma ka apana a lakou e koho ai, a i ole ia, ma ka Hale Oihana Hooko ma Honolulu. Ma ia hoolaha e hooia ia ka apana e kuaiia ana a me ka waiwai io i kohoia o ia apana, a oia no ke kumukuai koho mua.

§251. Ina he elua a oi ae mau noi aole nae he koho hou ae maluna o ke kumukuai koho mua, o ka mea nana ke noi i loaa mua ke haawiia ka pono. Ua hiki no i ka Hope-Agena, a i ole ia, kekahi mea e ae i hoomanaia e na Komisina ke lawelawe ma ke ano luna kudala ma ia kuai ana, me ka lawe ole i laikini kudala.

§252. E hookaa koke aku ka mea nana i kuai ma kekahi kuai ana i ka hapaha o ke kumukuai a e haawiia aku iaia kekahi palapala hoike i kapaia "aelike kuleana," a e kakauinoa pakolu ia, a e haawiia kekahi kope i ka mea noi, hookahi e waihoia me ka Hope-Agena a o ke kolu e waihoia na ka Agena o na Aina o ka Lehulehu. Ina ua hookaa koke ole ae ka mea kuai i ka hapaha o ke kumukuai, e kukala ae ka mea e lawelawe ana ma ke ano luna kudala ua pau ia kuai ana a e hoolilo aku i ka aina i ka mea nana ke koho malalo koke iho o ke koho kiekie loa, aole ia e kau koke hou mai ma ke kuai, a i ole ia, e unuhi ae i ua aina la mai ke kuai ana no ka manawa. E kapaia ka mea kuai i ka wa e loaa ai iaia o ia aelike kuleana oia "ka mea kuleana," a oia no ka olelo ana no ka poe e ili aku ai kona mau kuleana malalo o ia palapala. O ia lawe ana i ka aelike kuleana oia no ka lawe ana a me ke apono ana i na kumu i hoikeia maloko. Ma ia aelike kuleana e haawiia ka mana i ka mea kuleana e noho maluna a e lawelawe i ka aina i olelo ia maloko o ia palapala, a e loaa iaia ke kuleana e loaa iaia he palapala sila no ia aina ma ka pau ana o ekolu makahiki mai ka la o ia hookaa mua ana, a oia no ka la e hanaia ai ka aelike kuleana, ina ma ia manawa ua hookoia na kumu mahope iho nei:

1. E hookaaia ke koena o ke kumukuai i mahele like ia, iloko o hookahi, elua a ekolu makahiki mai ka la o ka olelo aelike kuleana me ka ukupanee ma ka eono pa-keneta o ka makahiki; eia nae, ua hiki no i ka mea kuleana e uku i kekahi mahele mamua o ka hiki ana mai o ka manawa hookaa, a ma ia hana ana, e hoopau i ka ukupanee.

2. E mahi aole e emi malalo o iwakalua-kumamalima pakeneta o ka aina i oleloia, a me ke kanu a malama ana i na laau malumalu a huaai paha i emi ole malalo o umi no ka eka hookahi ina he aina mahiai, i kekahi manawa hookahi mamua iho o ka pau ana o ke kolu o na makahiki, i ole ia, ma ka pa ana i ka aina ina he aina hanai holoholona iloko o ia manawa, eia nae, ina he aina hanai holoholona a me mahiai i huiia, alaila, e pili no na mea i olelo ia mamua ae nei i na ano aina a i elua.

3. E noho ka mea kuleana maluna o ka aina mai ka pau ana o ka ekahi o na makahiki a hiki i ka pau ana o ka ekolu o na makahiki.

4. Aole oia e waiho aku, a i ole ia, hoolimalima hou aku malalo o kekahi mau kumu a ano e ae paha i kona kuleana a o kekahi paha o kona kuleana malalo o ka "aelike kuleana," me ka ae ole i kakaulimaia e ka Hope-Agena i kakauia maluna iho o ia olelo aelike; a e hoomaopopo hou ia, o ka poe kuleana no lakou ke kuleana holookoa ma kekahi aelike kuleana ua hiki no ia lakou i na manawa a pau ina o na kumu a pau o ia aelike e hookoia e ka mea kuleana ua hookoia e ia, ua hiki no iaia e hoihoi hou aku i ke Aupuni ia kuleana ma ka haawi ana aku i ka aelike kuleana i ka Hope-Agena me ka manao e hoihoi, i kakau maopopo ia maluna iho o ia palapala a i kakauinoaia e lakou a i hooiaioia. O ia hoihoi ana he mea no ia e hookuuia ai ka poe kuleana mai ka hooko ana i na kumu i olelo ia iloko o ka palapala i hoihoiia. Aka, aole aeia kekahi hoihoi ana o ia ano, ina aia kekahi o na mea kuleana malalo iho o ka umikumamawalu makahiki, ina aole i loaa ia poe oo ole na kahu e like me ke kanawai; a e hoomaopopo hou ia, ua hiki i kekahi mea kuleana maluna ae o ka umikumamawalu makahiki e hoolilo aku i kona kuleana i kona poe hoa noho.

5. Na kumu ma kekahi olelo aelike kuleana no ke pale ana aku i na hana hoopoino, ka hóomalu ana i na laau e ulu ana, a i ole ia, e kanuia aku ana maluna o ia wahi, a i ole ia, no ka hoopau ana i na mea ulu ino maluna o ia wahi, a i ole ia, no ke pale ana aku i ke komo ana mai o ia mau mea ino.

6. E ae oia i na Agena o ke Aupuni, e komo i na manawa a pau e nana i ka aina.

7. E hookaa i na auhau a pau i kupono e hookaaia no ka aina i oleloia.

§253. Ina ua hokaa ole ia kekahi o na mahele i oleloia a hala he kanakolu la mahope o ka la e hookaaia ai, a i ole ia, aole i hooko i na kumu e ae i oleloia, ua hiki no i na Komisina

me ka apono o ka Aha Kuhina e lawe i ua aina nei me ka hoolaha, koi a komo mua ole, me ka hoopii ole e hoopau i ke kuleana i loaa mamuli o ia aelike kuleana.

NA LILO WALE ANA A ME NA HOIHOI WALE ANA.

§254. I ka pau ana o kekahi hoolimalima kuai mamuli o ka pau ana o ka manawa, a i ole ia, mamuli o ka lilo ana a hoihoiia ana paha o ia hoolimalima, a i ole ia, aelike kuleana, ua hiki no i na Komisina e like me ko lakou ike he pono, a maloko o ko lakou mana e wehe ae i ka aina, a i ole ia, i kekahi hapa paha no ka nohoia ana, a i ole ia, e hookoe iho, a i ole ia, e hoolilo aku ia aina ma kekahi ano, a i ole ia, no kekahi o na hana i hoakakaia ma keia Kanawai. A ina e hooliloia ana malalo o na hoakaka o ka Mahele 7 e koho hou ia no ka waiwai io, eia no nae, ina he aina i hoihoiia aia ia malalo o ka hoolimalima kuai, a i ole ia, he kuleana dala, ina ua hooliloia malalo o na olelo o na Mahele 6 a me Mahele 7, e koho kaawale ia ka waiwai io o na mea hana hou ano paa mai ka waiwai io o ia wahi me na mea hou ole, e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 238, a na ka mea hoolimalima hou e uku no ia mau mea hou e like me ia i hoakakaia maloko o laila, a o ka waiwai io o na mea hou ano paa i hanaia e hookaaia aku no ia i ka mea hoolimalima a kuleana mua i ka manawa e loaa ai i ke Aupuni. A me keia ua hawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e hookaa ae i ka huina o ia helu ana i ka waiwai io ma ke kikoo ana o na Komisina mailoko ae o kekahi dala i kupono no ia mea.

MAHELE VIII.—NA AHAHUI NOHO AINA.

§255. Ina kekahi poe he eono a oi ae paha i kupono e noi i na kuleana kuai malalo o keia Kanawai, e hoohuiia lakou iho ma kekahi ahahui noho aina, a e noi aku e loaa ia lakou na apana iloko o hookahi pauku aina, ua hiki no i na Komisina me ka ae o ka Aha Kuhina, e kauoha e anaia na apana iloko o hookahi pauku i like ka nui me ka nui o na kanaka ma ia ahahui

ma ka aina mahiai,a i ole ia, hanai holoholona, a o ia mau ano aina a i elua paha i huiia, e like me na mea i hoakakaia ma keia hapa o keia Kanawai.

§256. E hookoia no na mea i oleloia ma keia Kanawai e pili ana i na kuleana kuai ma ka nohoia ana o ia pauku aina a e pili no i na mea a pau e pili ana i ka nohoia ana o ia aina a me na pono a me na kuleana o ke Aupuni, a me ka poe kuleana maloko o ia noho ana; eia nae, o ka hoolaha a ka Agena o na Aina o ka Lehulehu e hoike ana ua hamama ia aina no ka nohoia ana, e hoikeia aku ia i ua ahahui noho aina nei a e hanaia ma ka olelo hookahi wale no, a e hoomaopopo hou ia, ina e hoihoiia a lilo wale paha ke kuleana o kekahi o na lala o ua ahahui la, o ia kuleana ina e hoikeia ana ua hamama no ka nohoia, e hamama no ia i na mea noi a pau malalo o na hoakaka ana o keia hapa o keia Kanawai.

§257. Ina e waiho wale ia kekahi apana o kekahi pauku aina no ekolu mahina, mahope iho o ka hoikeia ana ua hamama ia pauku no ka nohoia me ka lawe ole ia e kekahi lala o kekahi ahahui o ia ano, ua hiki no e hoikeia aku ua hamama no ka nohoia e kekahi mea noi malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, e pili ana i na kuleana kuai, a i ole ia, ua hiki e hooliloia aku ma kekahi ano e ae i hoakakaia ma keia Kanawai, a i ole ia, ua hiki e waihoia no na hana o ke Aupuni a ano e ae paha e like me ka manao o na Komisina he pono.

§258. Ina e loaa he hakahaka iloko o na lala o kekahi ahahui noho aina mamuli o ka make ana, haalele ana a kipakuia ana paha o kekahi lala i loaa ole iaia he apana iloko o ia pauku aina, ua hiki no e hoopihaia ia hakahaka e ka ahahui me ka apono ana o na Komisina. Aka, aole loa e aeia kekahi lala o kekahi ahahui e lawe a oi ae mamua o hookahi apana.

§259. Ma ke noi o kekahi ahahui noho aina no kekahi pauku aina e hookomoia he papa o na inoa, ka nui o na makahiki;

ka lahui a me ka oihana o na lala, a ina ua mareia a mare ole ia paha a me ka nui o ka ili o ka apana a kela a me keia lala i makemake ai.

Mahele IX.—Na Aina ma Olaa.

§260. O kekahi mea e paa ana i ka aina ma ona wale iho no, a i ole ia, me kekahi poe e ae, e waiho ana maloko o ke Ahupuaa o Olaa, Apana o Puna, ma ka Mokupuni o Hawaii, malalo o kekahi palapala hoolimalima mai na Komisina o na Aina Lei Alii mai (e hookoe ole ana i ka uku hoolimalima no na makahiki mua ekolu, a i ole ia, elima o ia hoolimalima ana) e loaa no iaia i kela a me keia manawa mahope iho o ka hookaa mua ana i ka uku hoolimalima, a ma keia ke hoemiia nei ia uku hoolimalima ma ia mau hoolimalima i hookahi dala i ka makahiki no ka eka ma na hoolimalima a pau e hookoe ana he huina nui ae, ma ka hana hoomaemae ana aole e emi malalo o umikumamalima pa-keneta o ka ili o ka aina e haawiia ana ka palapala sila e like me ka lawa kupono i ka manao o na Komisina, a oia hana hoomaemae hou e huiia no iloko o laila ka mahi maoli ana i ke kope, a i ole ia, i huaai, na mea kanu mahinaai, a i ole ia, o ia mau mea paha a pau, a i ole ia, o kekahi paha o ia mau mea, a me ka uku ana aku i na Komisina i ka waiwai io o ka aina i hana hoomaemae hou ole ia e haawiia ana ke sila e like me ka helu ana i hoakakaia ma ka Pauku 263, mai ke Aupuni mai kekahi Sila Aina no kekahi hapa o kona aina i hoolimalima ai iloko o ka apana hookahi malalo iho o elua haneri eka ka nui a e hookomo ana i kahi i hana hoomaemae hou ia, ina ua hookoia na kumu a pau o ia palapala hoolimalima e hookoia e ka mea hoolimalima a hiki mai ia manawa.

Eia nae, o ke kumu elima o ia palapala hoolimalima, i mea e maikai ai ia palapala hoolimalima, e manaoia no ua hookoia ina ua hanaia na hana hou, a i ole ia, ua mahiia maluna o ua aina la a hiki i ka huina o ka waiwai io o elua haneri dala. Aole nae e hoopukaia kekahi palapala Sila Aina no kekahi hapa o ka aina i oleloia aia a hoike mau ia ua hanaia na hana hou, a i

ole ia, ua mahiia a hiki aku i ka huina o elua haneri dala mawaho ae o ka umikumamalima pa-keneta i oleloia maluna. O kekahi mea o ke ano i olelo mua ia ae nei nona kekahi palapala hoolimlima no kekahi aina malalo iho o elua haneri eka a nana i hana hoomaemae aole i emi malalo o kanakolu eka o ia aina, e loaa no iaia ke kuleana ma kona hooko ana i na mea i kauohaia maluna ae nei, e kuai i kekahi apana aina hou iho e like me ka helu ana i hoakakaia ma ka Pauku 263, eia nae, aole e oi aku ka huina o na eka o kona aina mamua o elua haneri. Aole e hoopukaia kekahi sila aina malalo o na hoakaka ana o keia Pauku no kekahi wahi o ia aina hoolimalima e waiho ana malalo iho o hookahi haneri me kanalima kapuai mai ke alanui o ka Lua o Pele mai, aole hoi no kekahi wahi malalo o kekahi hoolimalima hookahi ma ke alo e huli ana me ke Alanui o ka Lua o Pele, ina ua pili ilaila i oi aku ka loihi mamua o ke alo o elua mau apana o kanalima eka pakahi e like me ia i hoolalaia ai ma ke ana o Olaa. A e hoomaopopo hou ia, e hookomoia maloko o na Palapala Sila Aina a pau i hoopukaia malalo o na hoakaka o keia Pauku no na aina i kokoke a e huli ana i ke Alanui o ka Lua o Pele kekahi moo a mau moo aina paha e hoohui ana ia wahi me ke Alanui o ka Lua o Pele a i ano kuea me ua alanui nei a e hanaia ma kahi a ka mea noi e makemake ai a aole e oi aku ka huina o ka laula mamua o eha haneri kapuai.

§261. O kekahi hui i hoohuiia i loaa i ka la aponoia ai keia Kanawai ke kuleana e paa i ka aina maloko o ke Ahupuaa o Olaa i oleloia malalo o kekahi palapala hoolimalima mai na Komisina o na Aina Lei Alii mai i kela a me keia manawa mahope iho o ka hookaa mua ana i ka uku hoolimalima, a ma keia ke hoemiia nei ia uku hoolimalima no na hoolimalima a pau o ia ano i hookahi dala i ka makahiki no ka eka, ma na hoolimalima a pau e hookoe ana i kekahi huina nui ae, ma ka hana hoomaemae ana i ka umikumamalima pa-keneta o ka ili o ka aina e haawiia ana ka Palapala Sila e like me ka lawa kupono i ka manao o na Komisina, a oia hana hoomaemae hou e huiia no iloko o laila ka mahi maoli ana i ke kope, a i ole ia, na

huaai, na mea kanu mahinaai a me ka uku ana aku i na Komisina i ka waiwai io o ka aina i hoomaemae hou ole ia e haawiia ana ka Palapala Sila e like me ka helu ana i hoakakaia ma ka Pauku 263, e kuleana lakou e loaa mai ke Aupuni mai na Palapala Sila Aina no ka aina holookoa, a i ole ia, no kekahi hapa o ia wahi ma ka apana hookahi ina ua hookoia na kumu a pau o ia palapala hoolimalima e hookoia e ka poe hoolimalima a hiki mai ia manawa, eia nae, aole e hoopukaia kekahi Palapala Sila aina malalo o na hoakaka o keia Pauku no kekahi hapa o ia wahi i hoolimalimaia e waiho ana maloko iho o hookahi haneri a me kanalima kapuai mai ke Alanui o ka Lua o Pele mai.

A e hoomaopopo hou ia, e hookomoia maloko o na Palapala Sila Aina a pau i hoopukaia malalo o na hoakaka ana o keia Pauku no na aina i kokoke a e huli ana i ke Alanui o ka Lua o Pele a i ano kuea me ua alanui nei, a e hanaia ma kahi a ka mea noi e makemake ai a aole e oi aku ka huina o ka laula mamua o eha haneri kapuai; a e hoomaopopo hou ia, e pili wale no na hoakaka ana o keia Pauku i na hui o ia mau hui i hoohuiia, i hoohuiia i keia manawa, a i ole ia, e hoohuiia aku ana malalo o na kanawai o ka Repubalika o Hawaii.

§262. E hookaaia ke kumukuai o na aina i haawiia ka sila malalo o na Pauku 260 a me 261 e like me keia mahope iho nei; hookahi-hapaha mahope koke iho o ka ae ia ana mai o ke noi e loaa ke kuleana e kuai i na aina i hoakakaia, a o ke koena ma na mahele like iloko o lua, eha a me eono makahiki pakahi, mai ka la i hanaia ai ia noi me ka ukupanee makahiki ma ka ehiku pa-keneta, ua hiki nae i ka mea noi e hookaa i kekahi o ia mau mahele mamua o ka piha ana o ka manawa e hookaaia ai, a ma ia hana ana e hoopau i ka ukupanee. O ka aina i makemakeia e loaa ka Sila Aina e kaawale no ia mai ka la o ia noi ana i hui pu ia me hookahi-hapaha o ke kumukuai mai na kumu a me na olelo o ia hoolimalima Lei Alii mai, e mau no nae kona mana e pili ana i ke koena o ka aina i hoakakaia maloko. Eia no nae, o ke koena o ka aina, paa ia malalo o ia hoolimalima ua hiki no e hoihoiia aku me ka apono o na Komisina, a e hoomaopopo

hou ia, e pili wale no na hoakaka ana o keia Pauku i na hui o ia mau hui i hoohuiia, i hoohuiia i keia manawa, a i ole ia, e hoohuiia aku ana malalo o na kanawai o ka Repubalika o Hawaii.

§263. O ka aina i paa malalo o na hoolimalima Lei Alii i oleloia maluna ae nei ma keia ke kohoia nei ko lakou mau kumukuai e like me keia mahope iho nei: O ka lalani mua o na apana kanalima eka e kokoke loa ana i ke Alanui o ka Lua o Pele, e like me ke ano o Olaa, he eono dala o ka eka; no ka lua o ka lalani o na apana kanalima eka, he eha dala no ka eka; no na apana e ae a pau he ekolu dala no ka eka.

§264. O ka aina i hookoeia mai ke kuaiia ana e pili ana i ke Alanui o ka Lua o Pele e na Pauku 260 a me 261 ma keia ke hookoeia nei ma ke ano he paka mau loa e hoohanaia no ka hooulu laau ana a me kekahi mau hana e ae e pili ana i na paka, a aole no e kuaiia a hoolimalima kekahi o ia wahi e na Komisina me ka ae ole o ka Aha Hooko, aole no hoi me ka haawi mua ole aku ia wahi i ka ona o ka aina e waiho koke mai ana mahope malalo o na kumu i hoakakaia maloko o na Pauku 262 a me 263.

MAHELE X.—NA AINA MA PUUKAPU, KAIMU A ME WAIAKOLEA, A ME NA AINA O NA KANAKA MA OLAA.

§265. O kekahi kanaka e paa ana i ka aina e waiho ana iloko o ka Ahupaa o Olaa i oleloia malalo o kekahi palapala hoolimalima mai na Komisina o na Aina Lei Alii mai aole e hookoe ana i ka uku hoolimalima no na makahiki mua elima o ia hoolimalima ana, a i ole ia, e waiho ana iloko o na Ahupuaa o Kaimu a me Waiakolea ma ka Apana o Puna i olelo ia, a i ole ia, iloko o ke Ahupuaa o Puukapu ma ka Apana o Kohala Hema ma ka Mokupuni o Hawaii i oleloia, malalo o kekahi hoolimalima mai na Komisina Lei Alii mai no ka manawa o kanakolu makahiki ua hiki no i kekahi manawa mahope iho o ka hookaa mua ana i ka uku hoolimalima, ina ua hookoia na kumu a pau ma ia palapala hoolimalima mamua ae o ia manawa,

e loaa mai ka Hope Agena mai ma ke noi ana aku a me ka uku ana iaia i ka huina dala waiho mua kupono, he hoike no ka noho ana, he Hoolimalima Kuai, a i ole ia, Aelike Kuai e like me ka makemake o ka mea noi no ka aina i hoakakaia ma ia Hoolimalima Lei Alii. Ma ka lawe ana i hoike no ka Noho Ana, hoolimalima me ke Kuleana Kuai, a i ole ia, Aelike Kuleana e ia mea, e lilo no ka Hoolimalima Lei Alii i mea ole.

§266. Malalo o na olelo o ka Pauku 265 o ka huina dala e waiho aku ai ma ke noi ana i kekahi hoike no ka noho ana e like no ia me iwakalua-kumamalima keneta no kela a me keia eka o ka aina e noonooia ana; ma ke noi no kekahi hoolimalima me ke Kuleana e Kuai e like ka nui o ke dala e waiho aku ai me ka uku hoolimalima o eono mahina o ka aina e noonooia ana, a e kakauia ma ka helu o ka mea noi ma ke ano he uku hoolimalima ina i pono ke noi ana; ma na noi no na Kuleana Aelike e like ka nui o ke dala e waiho aku ai me ka hapaha o ke kumukuai o ka aina e noonooia ana a e kakauia ma ka helu i hookaaia ina e pono ke noi ana. Ina i holopono ole kekahi mau noi e hoihoiia aku no ke dala i waihoia mai i ka mea noi.

§267. O na aina malalo o na Hoolimalima Lei Alii i oleloia ma Olaa, Kaimu, Waiakolea a me Puukapu i oleloia ma keia ke heluia nei ma ka elua dala me ka hapalua no ka eka hookahi no na hana mamua ae nei no ka hoolako ana i ka poe hoolimalima o ia mau aina me na hoolimalima me ke Kuleana Kuai a me na Aelike Kuleana. Ma ia helu ana i maopopo ai ka waiwai io o ka aina i laweia malalo o na Kuleana Aelike me ke kuai kudala ole.

§268. Koe ma ke ano i hoakakaia maluna o ka hoakaka e pili ana i na Hoolimalima Home Liilii, Hoolimalima me ke Kuleana e Kuai a me na Kuleana Kuai e pili no ia i ke kulana o ka poe i oleloia i loaa ia lakou na kuleana o ia ano; eia nae, o kekahi noho mau ana i hanaia e ia poe malalo o na Palapala Hoolimalima Lei Alii i oleloia e haawiia no ia pono ia lakou

e like me he ala ua hanaia malalo o na palapala Hoike no ka Noho Ana, Hoolimalima Kuleana Kuai, a i ole ia, Aelike Kuai i loaa ia lakou ma ke ano he hooko ana, a i ole ia, hapa hooko ana i ke kumu e pili ana i ka noho ana iloko o ia mau palapala.

Mahele XI.

§269. Mai a mahope aku o ka hoolahaia ana o keia Kanawai, aole e weheia kekahi aina no ka nohoia ana malalo o na hoakaka ana o ka Mokuna 87 o na Kanawai o ke Kau o 1892, i kapaia "He Kanawai e hoohuihui ai a e hooloili ai i ke Kanawai i kapaia He Kanawai e kokua ana i ka loaa ana a me ka nohoia ana o na Apana Aina Liilii i kapaia ma kekahi ano ae o ke Kanawai Home Liilii." O ia kanawai nae e mau kona mana e pili ana i na aina i laweia i keia manawa e ka poe noho.

§270. O ke Kanawai i kapaia "He Kanawai e hookumuia ai i Puu Dala Pale Aie," i aponoia ma ka la 31 o Dekemaba, 1864, a me ke Kanawai i kapaia "He Kanawai e hoopau ai i na Moraki maluna o na Aina Moi, a e papa ana a mau loa aku i ka hoolilo ana o ua mau Aina la," i aponoia ma ka la 3 o Ianuari, 1865, ma keia ke hoopau loa ia nei.

O na Pauku 36, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46 a me 47 o ke Kanawai Kivila, ka Mokuna 44 o na Kanawai o 1876, ka Mokuna 5 o na Kanawai o 1876, ka Mokuna 87 o na Kanawai o 1892, a me ke Kanawai Helu 48 o na Kanawai o ke Aupuni Kuikawa o ko Hawaii Pae Aina, ma keia ke hooloiia nei i kulike ai me na hoakaka ana o keia Kanawai.

Koho Hou ana i ke Kumukuai.

§271. Ma keia, ua haawiia ka mana i na Komisina o na Aina o ka Lehulehu e kauoha e koho hou ia ke kumukuai o na apana aina i laweia malalo o na Kanawai Home Liilii o 1884 a me 1892, a lakou i manao ai ua koho kiekie loa ia ma ke koho mua ia ana o ke kumukuai, a ua hoomanaia no hoi e lawe i na

hookaa ana no ia mau apana aina e like me ia koho hou ia ana o ke kumukuai.

§272. E hanaia ke koho hou ana o ke kumukuai e ka Hope Agena o ka apana kahi i waiho ai ka aina, a me kekahi mea e ae i hoonohoia e na Komisina, aole nae oia he mea e paa ana i kekahi Oihana Aupuni, aka, aole e pili ia koho hou ia ana o ke kumukuai i kekahi apana aina i hookaaia maluna olaila kekahi huina i oi ae mamua o ka waiwai io i koho hou ia, aka, e manaoia ka waiwai io o na apana o ia ano oia no ka huina i hookaa mua ia. Eia nae, ua hiki no e hoololiia kekahi koho hou ia ana oia ano e ke Komisina o na Aina o ka Lehulehu.

PAPA "A."

Ke ano o ka hoike o ke noi no na Hoolimalima Home Liilii, Hoolimalima me ke Kuleana Kuai, a i ole ia, Kuleana Kuai.

Ko HAWAII PAE AINA,
MOKUPUNI O ..... } ss.

Owau o ....., malalo o ka hoohiki ke olelo nei ua oi ae ko'u mau makahiki mamua o ka umikumamawalu; he kupa wau ma ka hanau ana (a i ole ia ma ka hookupa ana) no ka Repubalika o Hawaii; (a i ole ia ua loaa ia'u na palapala hookupa malalo o ka Repubalika o Hawaii); (a i ole ia ua loaa ia'u kekahi hoike no na pono kupa kuikawa mai ka Repubalika mai o Hawaii); aole wau i kaa malalo o kekahi pilikia e pili ana i ko'u mau pono kivila no kekahi hewa; aole wau he mea hookaa ole i na auhau; aole wau i hana i kekahi hoike oiaio ole ma ke noi ana i ka aina malalo o ke Kanawai Aina, 1895; a ua mareia wau (a i ole ia aole i mareia); aole owau ka ona o ka aina ma ko Hawaii Pae Aina, i helu ole ia ma ke ano he aina wai; (ina ua mareia, aole ka wahine, a i ole ia, ke kane, he ona no kekahi aina o ia ano); (a i ole ia, ina he ona o ia ano aina a he mea noi i aina hou aku ma ke ano Hoolimalima me ke Kuleana Kuai, a i ole ia, Kuleana Kuai i mea e lawa ai ke huiia

me ka aina i loaa mua iaia ka huina i ae ia a i hoomaopopoia ma ka Pauku 58 Kanawai Aina, 1895, a he ona oia no na ili i like ka nui me ka mea i hoikeia ma kela a me keia papa); a mawaho ae o ka aina e noiia nei aole au he mea noi i kekahi kuleana iloko o ka aina malalo o ke Kanawai Aina, 1895; (ina ua mareia aole ka wahine, a i ole ke kane he mea noi o ia ano), a ke noi nei au i ka aina i oleloia no ko'u pono a pomaikai ponoi wale no.

HOAKAKA I KA MOKUNA 17.

§§185-270, oia no Kau 1895, Kan. 26, hoololiia penei: §201 e ke Kau o 1896, Kan. 78.

§§271-272, oia no Kau 1896, Kan. 47.

MOKUNA 18.

Na Pa.

§273. Na ke Kuhina Kalaiaina, ma ka hoopii o ka poe mea aina, he iwakalua-kumamalima ma kekahi Apana Auhau o keia Repubalika, e hoonoho i ekolu poe e noho ana ma ka mokupuni, kahi o ua Apana nei, i poe Komisina no na pa aina ma ia Apana. E noho no ia poe Komisina ma ia oihana oiai e hana pono ana; a na ke Kuhina Kalaiaina e pani i na hakahaka iwaena o lakou no ka make, no ka haalele, a no kekahi mea e ae paha.

§274. Ina e hele aku kekahi mea, a mau mea paha i na Komisina, me ka manao e pa i ko lakou aina; a ina paha ua pa ia ko lakou aina, a ua manao nae lakou, e imi i mea e mau ai ka paa o ia pa, alaila, na ua mau Komisina nei e hoolaha aku ia mea ma ke akea, a e koho no hoi i kekahi la e halawai me na mea kuleana iloko o ia hana, a o ko lakou mau hope paha, ma ia aina; e hele aku e nana i na palena o ia pa; e hooholo pono no ke ano o ka pa a na mea aina e pili pu ana e hana ai; a me ka nui o ka pa a kela mea keia mea kuleana e hana ai; a e malama ai paha, me ka hoakaka aku i ka manawa e hana ai ia pa a paa; e hooholo hoi, no na mea hoopaapaa mawaena o na mea kuleana iloko o ia pa.

§275. Ina e hoole, a e hana ole paha kekahi i ka pa a na Komisina i haawi ai iaia e hana, a e malama paha, alaila, e hiki no i ka mea i poino ke hana ia pa, e like me ka olelo a na Komisina, a e ukuia no kona lilo no ia hana, e like me ka mea i hooholoia e ua mau Komisina nei, a o ke kope o ka palapala auhau, i hooiaioia a haawiia i ka Lunakanawai o ia apana, oia ke kumu

e hoopukaia ai ka palapala hooholo, a me ka palapala ohi no ke dala i auhauia, e like me ka hana ana ma na hihia kivila.

§276. Ma na hihia a pau a na Komisina e manao ai, he kupono ole ke kukulu i pa mawaena o na aina e pili pu ana, no ke ano o ka aina paha, no ka uuku o ka mea hana pa paha, a no ka huikau paha o na mea kuleana o ka poe mea aina, alaila, na ia mau Komisina ma ke noi ana o kekahi o ia poe aina ia lakou, e hooholo i ka nui o na holoholona a kela mea keia mea o lakou e hanai ai ma kona aina, a e hooukuia ka mea malama ole ia olelo hooholo e like me ka uku e hoakakaia e na Komisina, a o ke kope o ia olelo hooholo i hooiaioia, i haawiia i kekahi Lunakanawai o ia apana, a ua hoomaopopoia ka malama ole ana ia olelo hooholo, he kumu ia e hoopuka ia'i ka palapala hooholo, a me ka palapala ohi, e like me ka hana ana ma na hihia kivila, no kauwahi o ka uku i hooholoia, e like me ka manao o ka Lunakanawai he kupono.

§277. Ina e hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a na Komisina o na pa aina, a o ka Lunakanawai paha mamuli o keia Kanawai, e hiki no iaia ke hoopii i ka Aha Kaapuni o ia mokupuni, a ina ma Oahu nei ka hihia, e hoopii i ka Aha Kiekie, a na ia Aha Kaapuni a Kiekie paha e lohe a e hooholo no ia hoopii ma ka banako, ina nae e manao kekahi e hoopii pela, e hai aku ia i kona manao i na Komisina, a i ka Lunakanawai Apana paha, iloko o na la elima, mahope iho o ka hoopukaia ana o ka lakou olelo hooholo.

§278. E hiki no i na Komisina o na pa aina, ke koi i ka uku no ka lakou hana ana, elua dala pakahi no kela hihia keia hihia a lakou i hooholo ai, a elima keneta no kela mile keia mile, no ko lakou hele ana ma ka lakou hana, e ukuia ia dala e ka aoao hoopii ia lakou.

§279. Aole e manaoia ma keia Kanawai ua aeia kekahi mea nona na aina e pili ana me na aina Aupuni e koi aku i ke

Aupuni e hui iloko o ka lilo o ke kukulu ana i kekahi pa maluna o ka palena mawaena oia mau aina. Aka e loaa no i ke Aupuni a i ole ia i kekahi mea hoolimalima i na aina Aupuni me ka apono o ka Aha Hooko, na kuleana i like me na pono i haawiia maloko o keia Kanawai i na poe o na aina e ae, e koi aku e hana e like me na olelo o keia Kanawai e kekahi mea nona ka aina e pili ana me ia aina Aupuni, a i ole ia e kekahi mea hoolimalima e pili ana i ka Aina Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 18.

§§273-278, Kan. Feb. 14, 1859, Kan. Kiv. aoao 550.
§§279, Kau 1896, Kan. 42.
§§273-278, Kau Feb. 14, 1859, Kan. Kiv. aoao 550.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Mendonca v. Haupu, 4 Haw. 255; Gonveia v. Loka, 5 Haw. 286; Lishman v. Perry, 7 Haw. 266.

MOKUNA 19.

Hooponopono ana i na Palena Aina.

§280. E lilo i hana na ka Peresidena o ka Repubalika, me ka apono ana o ka Aha Kuhina, e hoonoho i hookahi a oi ae paha mau Komisina Palena Aina e noho ma ka oihana e like me kona makemake; a e loaa no iaia ka mana, me ia apono ana, e hoopiha i na hakahaka i loaa mamuli o ka make, hoopauia ana, a no kekahi kumu e ae paha. Aole e oi ae mamua o hookahi Komisina no kela a me keia Apana Hookolokolo Kaapuni, a ua hiki no e hoonohoia ke kanaka hookahi no hookahi a oi ae mau Apana Hookolokolo Kaapuni.

§281. Ua hiki i na ona o na Ahupuaa a me na hapa o na Ahupuaa, na Ili aina a me na hapa o na Ili aina, a me na mahele aina o na ano e ae iloko o ko Hawaii Pae Aina, no lakou na aina aole i hookoia e na Luna Hoona Aina, i haawiia ka palapala sila nui, a hooliloia paha ma ka palapala hoolilo mai ka Moi mai, a i ole ia mai ke Aupuni mai, ma na palena i hoakakaia maloko o ia palapala hooko, palapala sila nui a kuai paha, e waiho aku me ke Komisina Palena Aina o ka Apana Kaapuni kahi i waiho ai ka aina, i palapala noi e hooholo a hooiaioia na palena o ka aina i oleloia e ke Komisina i oleloia, a i ole ia e kona hope mai ma ka oihana. E hoakakaia ma ka palapala noi ka inoa o ka aina, na inoa o na aina a mau aina paha e pili ana, a me na inoa o na ona o ia mau aina ina ua ikeia, a e hookomoia no hoi kekahi hoakaka ano nui, ma ke anaia ana, a i ole ia ma kekahi ano e ae paha, o na palena i koiia.

§282. E lilo i hana na ke Komisina i ka loaa ana iaia o ka palapala noi e like me ia i hoakakaia ae nei maluna, e hoike

aku i ka ona a mau ona paha o ka aina, a pela no hoi na ona o na aina e pili ana, i ka manawa e makaukau ai oia e hoolohe i ko lakou hihia. Eia hou no, he hana na ke Komisina e hoolaha aku no ka manawa aole e emi malalo o ekolu pule iloko o aole e emi malalo o hookahi nupepa olelo Beritania a me hookahi nupepa olelo Hawaii, i kekahi olelo hoolaha no kahi e hoponoponoia ana, a me ka la a me kahi e hooloheia ai. E lawe ke Komisina ma ia hoolohe ana i na mea hoike a pau i waihoia ae; e hele aku no ma kahi o ka aina ina ua noiia e hana pela e kekahi o na aoao, a e hooikaika ma na ano e ae e loaa iaia na ike a pau e hiki ai iaia ke hooholo pololei e pili ana i na palena o na aina i oleloia. I ka haawi ana o ke Komisina i ka olelo hooholo, e hoakaka no oia maloko o laila i na palena i hooholoia mamuli o ke anaia ana, mamuli o kekahi mau mea a helehelena paa o ka aina, a i ole ia ma na hoailona palena paa, a i ole ia mamuli o kekahi a me kekahi; a e loaa no iaia ka mana e kauoha aku e anaia a e hanaia a kukuluia paha ia mau hoailona e like me ka mea ana i manao ai ua kupono, malalo o na lilo o ka poe i kuleana, aka, aole loa oia e hoololi i kekahi palena i hoakakaia ma ke anaia ana iloko o kekahi palapala sila nui a kuai paha mai ka Moi, a i ole ia mai ke Aupuni mai, a i ole ia iloko o kekahi palapala hooko o na Luna Hoona Aina.

§283. O kekahi mea i manao ua hoopilikiaia oia mamuli o ka olelo hooholo a ke Komisina, ua hiki no iaia ke hoopii hou ae ma ia hooholo ana a imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie iloko o kanakolu la mai ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo, a iloko o ka manawa i oleloia e uku i na koina a pau i loaa ma ia wa, a e waiho aku me ke Komisina i palapala hoopaa maikai a lawa pono i hanaia e ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, no na dala he hookahi haneri, e hoakaka ana no ka hookaa ana i na koina e loaa hou ana ina e haule ka hoopii hou ana; eia no nae hoi, e loaa no i kekahi ona aina i kaawale aku mai ka Repubalika aku, a aole ona hope i hoomana pono ia iloko o ka Repubalika, ke kuleana e hoopii hou ae no hookahi makahiki mai ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo i oleloia.

§284. I na manawa a pau e hoopii hou ai kekahi mea e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku mamua koke iho o keia nei, ua lilo i hana na ke Komisina e hooili aku i ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie i kope o ka moolelo a me kana olelo hooholo, i huiia me na mea hoike i waihoia ae, a me ka palapala hoopaa no na koina e ulu ae ana ma ia hope iho. Ua hiki no i ka Aha Hookolokolo Kiekie e ae aku e hookomoia mai na mea hoike hou i hiki ole e loaa mamua me ka huli ikaika ia ma ka hana mua ana, a o kana olelo hooholo oia no ka mea hope a paa loa.

§285. E loaa no i kela a me keia Komisina ka mana e hoohiki aku i na olelo hoohiki, e hoopai aku i na hana hoowahawaha, e ae aku i na hoopanee ana, e kauoha a koi aku a hele mai na hoike, a me ka lawe ana mai i na buke a me na palapala, e hoopuka i na palapala hoomalu no ka ukuia ana o na koina, a ma kela a me keia ano e hana a lawelawe i ka mana e pili ana i kona wahi i mana ai e like me ka mea i haawiia ma ke kanawai i na Lunakanawai Apana.

§286. Ma keia, ke papaia aku nei ke Kuhina Kalaiaina aole e hoopuka i kekahi palapala sila nui mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai mamuli o kekahi palapala hooko i hanaia ma ka inoa o ka aina, i hanaia e na Luna Hoona Aina, me ka hoakaka ole ia o na palena iloko o ia palapala sila nui, e like me ka olelo hooholo o kekahi Komisina Palena Aina, a i ole ia ka Aha Hookolokolo Kiekie, ma ka hoopii hou ana.

§287. E malama kela a me keia Komisina i moolelo o kana mau hana maloko o na buke i hoolakoia aku iaia e ke Kuhina Kalaiaina, a o ia mau buke i ka manawa e piha ai e hoihoiia aku no i ke Kuhina.

§288. E hanaia na palapala hoike a kela a me keia Komisina maluna o ka pepa i kuniia i hoolakoia aku e ke Kuhina Kalaiaina, a na kela a me keia Komisina e ohi a hoike aku i

ke Kuhina Kalaiaina, no ka pomaikai o ka Waihona o ka Lehulehu, i hookahi dala no kela a me keia palapala hoike i kuniia a i hoopukaia e ia.

§289. Na kela a me keia Komisina e waiho aku iloko o kanakolu la mahope iho o ka hoopukaia ana o kekahi palapala hoike no na palena, i kope i hooiaioia o ia mea ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina.

§290. O na palapala noi a pau e waiho ana me kekahi Komisina i hoonohoia malalo o ke kanawai e kokua ai i ka hooponopono'ia ana o na Palena Aina, i aponoia ma ka la 22 o Iune, 1868, a me na moolelo a pau e waiho ana ma ka lima o kekahi o na Komisina i oleloia, e hoihoi koke ia ae no i ke Komisina iaia ka mana malalo o keia Kanawai.

§291. E loaa no i kela a me keia Komisina he umi dala no kela a me keia la e hana ai oia ma ka hoponopono ana i na palena, a me kona mau lilo no ka hele ana e nana i kahi; a ma na hihia a pau e loaa no iaia he elua dala no kela a me keia palapala hoike i hoopukaia, he kanalima keneta no kela a me keia hookahi haneri huaolelo iloko o ka hoakaka ana iloko o ia palapala hoike, a me iwakalua-kumamalima keneta no kela a me keia hookahi haneri huaolelo, iloko o ka moolelo o na olelo hoike ma ka hihia.

§292 E ukuia na koina e ka mea noi, a i ole ia e ka mea i hoopiiia, a i ole ia e maheleia mawaena o laua e like me ka mea i ikeia oia ke kaulike a pono ma ka noonoo maikai ana o ke Komisina, me ka hiki no nae hoi e hoopii hou ia ae e like me ia i hoakakaia maloko o keia nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 19.

§§280-292, oia no A. R. Kan. 14.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Pulehunui, 4 Haw. 239, Keelikolani v. Lunalilo, 4 Haw. 627.

MOKUNA 20.

Palapala Sila Nui i Hoopukaia mamuli o ka Olelo Hooko o ka poe Hoona Kuleana Aina.

No ka mea, ua nui na Ahupuaa a me na ili-aina iloko o keia Aupuni i hooholoia e ka poe hoona kuleana aina mamuli o ka inoa wale no, aole hoi mamuli o ke anaia a me na palena i hooponoponoia;

A no ka mea, ua nui na aina aole i ukuia ko ke Aupuni mahele iloko, aole hoi i hooiaioia na palena o ia mau aina. A no ka mea, ua make aku nei kekahi poe he nui, nona na palapala hooko no ia mau aina i kinohi, a i ole ia, ua lilo ia hai ke kuleana a o kau wahi paha o ke kuleana o ia mau aina; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§293. O kela a me keia palapala sila nui e hoopukaia ma keia hope aku mamuli o ka olelo hooko o ka poe hoona kuleana aina, e hoopukaia lakou ma ka inoa o ka mea i hookoia nona ia aina i kinohi, oiai nae ua make paha ia kanaka, a ua lilo paha ia hai ia kuleana; a o na palapala sila nui a pau i hoopuka ia pela, e hooliloia no ka pono o na hooilina a me na hope paha o ka mea iaia ka olelo hooko i kinohi.

§294. Na na Komisina o na palena aina i olelo ia ma ke kanawai i aponoia ma ka la 22 o Iune, M. H. 1868, i kapaia "he Kanawai e hooholo pono ai i ka hooponopono ana o na palena aina, a pela aku," e lawe a e hoolohe i na noi a pau no ka hooponopono ana i na palena o na mahele ahupuaa, ili, a ano e ae paha o na aina e waiho ana iloko o ka apana o ia poe Komisina,

a na lakou no e hooholo no ia mea e like me ka olelo o ia kanawai.

§295. Aia a waiho ia'ku i ke Kuhina Kalaiaina he palapala hooiaio a kekahi Komisina o na palena aina, e hoomaopopo ana i na palena o kau wahi o kekahi ahupuaa, ili, a ano e ae paha o na aina e like me ka mea i olelo ia ma ka Pauku 294, alaila, na ia Kuhina no e kena e hoomapopo ia a akaka ke kumukuai kupono o ia mahele aina e like me kona wa, oiai aole i hana hou ia kekahi mau hana hou maluna olaila; a ina e uku ia i ke Kuhina Kalaiaina no ka mahele o ke Aupuni iloko o ia kau wahi apana aina, alaila, e hoopuka ke Kuhina i ka palapala sila nui no ia wahi, a malalo o ia palapala sila nui e haiia na palena o ia apana aina.

HOAKAKA I KA MOKUNA 20.

§§293-295, oia no Kau 1872, Mok. 21, Kan. Kiv. aoao 584.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Brunz v. Minister, 3 Haw. 787. E nana Pauku 3 o ke Kanawai o Iulai 20, 1854, no ka mea e pili ana i ka Palapala Hoona Kuleana, ua lawa no ia i mea hoike ma ka hoopii kipaku.

MOKUNA 21.

Na Alanui a me na Uwapo.

§296. E haawiia, a ma keia Kanawai, ua haawi ia i ke Kuhina Kalaiaina, ka nana a me ka hooponopono i na hana hou o ka Repubalika; a e hiki no iaia,me ka ae mai o ka Aha-Hooko, e hoonoho i kekahi luna, e kapa ia ka Luna o na Hana Hou, nana e malama, a e kokua i ke Kuhina Kalaiaina, ma ka hana ana i keia lala o kana oihana.

§297. O na lala o na Papa Alanui o kela a me keia Apana o ko Hawaii Pae Aina e like me ko lakou ano i keia manawa, e mau no ko lakou noho ana ma ka oihana a e hoomau aku no i ka lawelawe ana i ka hana i kauoha ia ma ke kanawai, a hiki i ka manawa e kauoha ia ai ma kekahi ano okoa ma ke kanawai malalo nae o na mea i hoakaka ia mahope ae nei, eia no nae hoi, aole i pili na hoakaka ana o keia Kanawai i ka Apana o Kona, Mokupuni o Oahu; o ka Papa Alanui o ka Apana o Kona i olelo ia, ma keia ua hoopau loa ia.

§298. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina i kela a me keia manawa e like me kona manao he pono, e hoopau mai ka oihana ae i kekahi lala a mau lala paha o ia mau Papa Alanui, a e loaa no iaia ka mana e hoopiha i kekahi hakahaka i loaa mamuli o ka make, haalele ana a hoopau ia ana paha.

§299. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i Luna Alanui no ka Apana o Kona, Mokupuni o Oahu, a e noho no oia malalo o ka hooponopono ana a me ke alakai ana a ke Kuhina Kalaiaina, a e loaa iaia ka uku no kana hana e like me ka mea e hookaawale ia ana i kela a me keia manawa ma ke kanawai, no

ka Apana o Kona i olelo ia. He mana no ko ke Kuhina i olelo ia, e like me kona manao he pono, e hoopau i ka Luna Alanui i hoonohoia, a hoopiha i ka hakahaka ma ka hoonoho ana i mea hou.

E loaa i ka Luna Alanui ka mana, malalo nae o ka apono ana o ke Kuhina Kalaiaina, e hoolilo aku i na auhau alanui a me na dala i hookaawale ia e na Aha no ka Apana o Kona i olelo ia.

§300. Malalo o ka Papa Alanui ka malama ana a me ka hooponopono ana o na hana a pau ma na alanui a pau, na alahaka a me na alahele o ka lehulehu maloko o ko lakou mau apana, a ia lakou ka hoolilo ana o na dala auhau alanui a me na dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo ma ka hana a me ka hoomaemae ana i ua mau alanui a alahaka nei, ma na manawa a me na huina i like ka nui me na mea i hooholoia e ua mau Papa Alanui nei, a i ole ia, e ka hapanui o na lala o ia Papa. E haawiia ka mana a ma keia ke hoomanaia nei kela a me keia o na Papa Alanui e hoohana aku i na luna hana a me na kakauolelo a me na kokua e ae i kupono.

§301. Na ka Lunahoomalu o kela a me keia Papa Alanui i oleloia, mamua ae o kona hoomaka ana i na hana o kana oihana, e waiho aku ma ke Keena Kalaiaina i palapala hoopaa me na hope kupono i ke Kuhina Kalaiaina no na dala hoopaa i like me ka huina i hooholoia e ke Kuhina Kalaiaina, e hoakaka ana no ka hoolilo a hoike pololei ia ana o na dala alanui i haawi ia iaia a i ukuia paha ma kana kauoha.

§302. E malamaia he moolelo piha e kela a me keia Papa Alanui no na hana a pau i hanaia ma kekahi halawai ana o ka Papa Alanui a me ka hana i hanaia ma ka apana. E malamaia no hoi ka moolelo piha o na dala a pau i loaa mai, me ka hoike i kahi i loaa mai ai, a me na dala a pau i ukuia aku, me ka hoakaka i kahi i hooliloia ai, ina paha ua hooliloia no ka uku hana a ṅo na lako hana paha, a me na inoa o na poe i ukuia aku ai.

E hamama no ia mau moolelo a hoike helu no ka nanaia e kela a me keia mea hookaa auhau, e noho ana ma ka apana, ma na halawai hapaha makahiki a halawai e ae paha o ka Papa.

§303. E hoihoiia no na dala auhau alanui a pau iloko o ka Waihona Aupuni, a o ka huina dala i hoihoiia pela mai kela a me keia apana, he waihona kuikawa ia iloko o ka Waihona no ua apana la, e uku wale ia aku no ma ke kikoo ana ma o ke Keena Kalaiaina la mamuli o ke kauoha a ka Lunahoomalu o ka Papa Alanui, a o ia mau kikoo e kakauinoa pu ia e kahi lala e ae o ka Papa Alanui i oleloia. Aole loa e ae ke Kuhina Waiwai e hooliloia aku ia mau dala kuikawa, a o kekahi hapa paha, no kekahi hana e ae mawaho ae o ka hookaa ana i na kikoo dala i kikooia mai e ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o na kauoha e like me ia i hoakaka mua ia ae nei maloko o keia.

§304. Na ka Lunahoomalu o kela a me keia Papa Alanui, i ka pau ana o kela a me keia hapaha, e hoouna aku i ke Kuhina Kalaiaina i hoike hoakaka piha no na hana i hanaia ma kona apana iloko oia hapaha, a me ka hoike hoakaka piha no hoi e pili ana i na dala i loaa mai a me na hoolilo ana a pau, i ukali pu ia mai me na palapala hookaa no na hoolilo ana a pau.

§305. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, i kela a me keia manawa, e hoopau i kekahi lala o ia mau Papa Alanui no ka hana a hooko kupono ole i na hana o kona oihana, me ka hoolaha i na kumu o ia hoopau ana. Ke noi ia aku oia e hana pela e ka mea i hoopau ia. Ma ka Palapala Hoopii o iwakaluakumamalima, a oi ae paha, poe hookaa auhau o kekahi apana, e hoopii ana i kekahi lala o kekahi Papa Alanui, a e noi ana e hoopau ia oia, na ke Kuhina i olelo ia e kauoha e ninau pono ia na kumu hoopii, a ina ma ia ninau pono ia ana ua ike ia aole i hana a hooko pono ua lala nei o ia Papa Alanui i kana hana, ma ke ano he lala no ia Papa Alanui, e hoopau no ke Kuhina Kalaiaina iaia. E hoopiha ia na hakahaka a pau ma ka hookohu ana o ke Kuhina Kalaiaina.

§306. E hoihoiia no na dala auhau alanui a pau i ka Waihona o ke Aupuni, a o ka huina dala i hoihoiia pela mai kela a me keia apana, he waihona kuikawa ia iloko o ka Waihona no kela apana, e uku wale ia aku no ma ke kikoo ana ma o ke Keena Kalaiaina la mamuli o ke kauoha a na Luna Alanui, a oia mau kikoo e kakauinoa pu ia e na Lunahoomalu o na Papa Alanui. Aole loa e ae ke Kuhina Waiwai e hooliloia aku ia mau dala kuikawa, a o kekahi hapa paha no kekahi hana e ae mawaho ae o ka hookaa ana i na kikoo dala i kikooia mai e ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o na kauoha e like me ia i hoakaka mua ia ae nei maloko o keia.

§307. Na ka Luna Alanui i ka pau ana o kela a me keia hapaha e hoouna aku i ke Kuhina Kalaiaina i hoike piha no na hana i hanaia ma kona apana iloko o ia hapaha, a me ka hoike piha no hoi e pili ana i na dala i loaa mai a me na hoolilo ana a pau i huipuia me na palapala hookaa no na hoolilo ana a pau.

§308. E kokua no ka Luna Nui o na Hana Hou ma na mea i makemake ia e na Papa Alanui, ma ka hoakaka a hoolala ana no na Alahaka, a no ke kukulu ana paha i kekahi hana ano nui.

§309. Ina ua lawa ole na dala auhau alanui ma kekahi apana e hiki ai e malama pono ia ai na alanui ma ia apana, na ka Lunahoomalu o ka Papa Alanui o ia apana e hoike aku ia mea i ke Kuhina Kalaiaina, a e hana i hoike no na mea i manao ia e lawa ai na hemahema o ia apana; a na ke Kuhina Kalaiaina e ae aku i ua Lunahoomalu nei, i kela a me keia manawa, e kikoo i ke Keena Kalaiaina no na puu dala, i kupono i ka Waihona, me ka hooopaa aku ia mea ma na haawina dala i kupono no ia mau hana.

§310. O kekahi mau alanui a alahaka hou i hoomakaukau ia ke kukulu ia ana a hanaia ana paha ma o na haawina dala

mawaho ae o na dala auhau alanui, ua hiki no e hanaia e ke Kuhina Kalaiaina me ka nana ole i na Papa Alanui Apana.

§311. Ina aole i koho oia he Papa Alanui ma kekahi Apana Auhau, a i ole ia, aole he Papa Alanui kupono no kekahi kumu, ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina e koho aku i ekolu mau kanaka kupono e noho ana ma ia apana, a e lawelawe no lakou ma ke ano he Papa Alanui, a o lakou no ka Papa Alanui o ia apana a hiki i ka manawa koho balota mau.

HOAKAKA I KA MOKUNA 21.

§296, oia no Kan. Kiv. §167.
§§297-309, oia no A. K. Kan. 65.
§§300-304, oia no Kau 1892, Mok. 33.
§305, oia no Kau 1887, Mok. 9, §7.
§§306-307, oia no Kau 1890, Mok. 82.
§§308-309, oia no Kau 1887, Mok. 9, §§10-11.
§§310-311, oia no A. K. Kan. 14.
Ka hoopai no ke kue ana i ka §306: Nana Kanawai Karaima.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: High v. Govt., 8 Haw. 549; Dillingham v. Govt., 9 Haw. 102.

MOKUNA 22.

Wehe ana, hana Hou ana a me ke Pani ana i na Alanui. Na Hoakaka ana.

§312. Ma keia Kanawai, i na manawa a pau e ikeia ai a e lawelaweia ai paha keia mau huaolelo mahope iho nei, e pili no ia lakou na ano i hoakakaia ma keia Pauku ina aole i ike maopopoia ma na huaolelo e ae aole pela ke ano:

"Kuhina," e pili ia a o kona ano oia no ke Kuhina o ka Oihana Kalaiaina o ka Repubalika o Hawaii e noho ana ia wa.

"Ilamuku," e pili ia a o kona ano oia no ka Ilamuku o ke Repubalika o Hawaii, a i ole ia, o kekahi hope i hoomana pono ia.

"Makai Nui," e pili ia a o kona ano oia no ka Makai Nui o ka Mokupuni, maluna ona i hanaia ai kekahi hana hoomaemae hou, a i manaoia ai paha, a i ole ia, o kona hope i hoomana pono ia.

"Alanui," e pili ia, e hookomo pu, a o kona ano oia no kekahi alanui, alaloa, ala-liilii, wahi hele, ala-ololi, ala-kuono, ala-meheu a alahaka paha i hanaia i keia manawa, a i ole ia, e hoomoeia ana a e hanaia ana ma keia mua aku e ke Aupuni, a i ole ia, e kekahi poe a haawiia, a i ole ia, haaleleia no ka lehulehu a ua lawelawe mau ia.

"Hana Hou," a me "hana hou ana," e pili ia, e komo a e hui pu ana i kekahi wehe ana, hoano e ana, hoolaula ana, hoomaopopo hou ana, hooloili ana, hoopololei ana, hooloihi ana, pani ana a kipapa ana o kekahi alanui.

"Na Komisina," e pili ia a o kona ano oia no na Komisina i hookohuia e helu i na poho a e helu i na hoopomaikai ana mā kekahi hana malalo o keia Kanawai.

"Apana," e pili ia i ka Apana Hookolokolo Kaapuni iloko o laila i hanaia ai kekahi hana malalo o keia Kanawai.

"Ka hana ana," e pili ia a o kona ano oia no na hana a mau mea paha i hanaia malalo o keia Kanawai.

Ka Hookumu ana o na Hana.

§313. Ma keia ua haawiia ka mana a ua kauohaia ke Kuhina ma kona manao ponoi, a i ole ia, mamuli o ka palapala noi a kanaha a oi ae paha poe hookaa auhau o kekahi apana i ke Kuhina, e hoomaka a hana aku a hiki i ka pau ana o na hana a pau e pili ana i ka wehe ana, hana hou ana a maikai, a i ole ia, ke pani ana i kekahi alanui, eia nae ma ia noi ana a na poe hookaa auhau, e hoomaka ke Kuhina i na hana e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 315.

§314. O kela a me keia palapala noi a na poe hookaa auhau no ka wehe ana, hana hou ana a maikai, a i ole ia, no ke pani ana i kekahi alanui, e kakauinoaia e na poe noi a e hoakakaia ma ke ano nui.

Ke ano o ka hana i manaoia, kahi e moe aku ai, maluna o na aina hea a me na inoa o na ona, poe hoolimalima, poe e noho ana, a i ole ia, na agena, ina ua ikeia oia mau aina, ina aole i ikeia e hoakakaia no aole i ikeia; a me ka pilikia a me na pomaikai no hoi o ka hana a hana hou ana paha i manaoia, a me na poe ona a poe paha he mau pono ko lakou i ae i ua hana la, a me na mea e ae e lawa ai ka hoomaopopo pono ana i ka aina i manaoia; a e hoopauia me ke noi ana e kohoia i kiure nana e hooholo i ke kupono o ka hana i manaoia; e waiho pu ia ae me ka palapala noi he kii e hoike ana i kahi i waiho ai ka aina o na poe e pili pu ana a me na ona, a me ka hana i manaoia e hana e like me ka hiki e hanaia.

Ka Hana ana.

§315. Ma ke noi ana a na poe hookaa auhau he kanaha a oi ae paha o kekahi apana i ke Kuhina he mea pono e weheia,

hanaia a maikai, a i ole ia, e paniia kekahi alanui, a i ole ia, ina ua ikeia e ke Kuhina ma kekahi ano e ae i kupono ia mea, e noi aku ke Kuhina i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau e wae i papa o iwakalua-kumamaha inoa mai waena mai o na poe kupono i ke koho balota ma ke kanawai o ka apana i manaoia ai e hana i ua hana maikai ana la, wehe ana, a i ole ia, pani ana paha.

Na ua Lunakanawai la e kauoha aku i ka Ilamuku, a i ole ia, i ka Makai Nui paha e koho i kiure o eono mau kanaka i loaa ole he kuleana iloko o ia hana mai ia papainoa mai, aole no hoi kekahi o lakou i kakauinoa i kekahi palapala noi e pili ana ma ia hana, e hele aku e nana i kahi o ka hana hou ana a maikai, wehe ana, a i ole ia, o ke pani ana i manaoia, a e hooholo no ke kupono o ka hana a mea paha i manaoia a e hoike aku no ia mea.

Eia no nae hoi, e loaa no i ke Kuhina a i na Mana Alanui paha ka mana a me ke kuleana e hoololi ae a hoano e a hana a maikai hou ae i kekahi alanui ma na wahi i ikeia mamuli o ke ano o ia wahi, ke ano o ka aina a me ke alanui, a i ole ia, ma na hana a ke Akua, a i ole ia, na mea i hiki ole ke alo ia ae ua kupono e hanaia, ina aole i komo iloko o ia hana ana na pono o kekahi poe, a i ole ia, ina ua ae na poe i kuleana ilaila ma ka palapala i kakauia, a ma ia mea aole no he kiure a mau lawelawe hana ana paha e kupono a e kauohaia paha.

§316. Na ka Ilamuku a Makai Nui paha e kii koke aku i na poe kiure i kohoia e like me ia i oleloia mamua ae, e hele ae ma kekahi manawa a wahi (e hiki ma a e kokoke paha ua wahi la i kahi o ka hana hou ana a maikai i manaoia) i hoakakaia e ia e hana i ka lakou mau hana ma ia mea, a ma ia manawa oia e hoike aku ai i na poe kiure i ka lakou mau hana.

Ina aole i hana kekahi kiure, a i ole ia, aole i hele ae a hana, a i ole ia, ua kupono ole i kiure, e kohoia i kiure hou mai ka papainoa i oleloia e ka Ilamuku a Makai Nui paha a e kiiia oia e hele mai.

Ina o kekahi kiure i kii pono ia'e hele ae, ua hele ole ae i ka manawa a me kahi i kauohaia me ke kumu ole, e hoopaiia oia me ka manao o ka Lunakanawai o ka Aha nana i wae i ka papainoa ma ke ano like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 1342, no na kiure imua o na Aha Hookolokolo.

§317. E hoolaha aku no hoi ka Ilamuku, a i ole ia, o ka Makai Nui ma na hoolaha i kakauia, a i ole ia, i paiia ma ka hoolaha ana, a i ole ia, ma ke kau ana ma na wahi ike maopopoia i emi ole malalo o ekolu ma kahi i manaoia ai e hanaia ua hana hou ana la a maikai, a ma ke kapili ana aole e emi malalo o hookahi hoolaha ma kekahi wahi akea ma ka apana, e hoike aku ana i na mea a pau i kuleana i ka manawa a me kahi e halawai ai ke kiure a ma ke ano nui i ka hana a hana hou ana paha a maikai i manaoia, a ma ia manawa a wahi ua hiki i na mea a pau i kuleana e hele ae a e hooloheia e ke kiure e pili ana i ka hana hou ana a maikai i manaoia.

§318. Ma ka la i kohoia e ka Ilamuku a e ka Makai Nui paha, e malama oia i ke kiure a e hele pu me lakou ma kahi o ka hana hou ana a maikai i manaoia, a ma ia manawa e nana na kiure i ua wahi la a e hoomaopopo e like me ka hiki ia lakou ma ia nana ana a ma ka ninau ana i na poe e noho ana ma ia wahi a me kekahi poe e ae e pili ana ia lakou ia hana, ina nae e makemake kekahi o ia poe e hoakaka mai i ko lakou mau manao, a mamuli o na mea e ae e loaa ai ia lakou, i na mea a pau e pili ana i ua hana la. Na ke kiure e hoike ae iloko o eono la mahope iho o ko lakou makaikai a nana ana ma ke kakaulima ana no ia mea. Eia nae, ua hiki no i ka Ilamuku a i ka Makai Nui paha ke haawi aku i hooloihi ana o ka manawa no na kumu kupono. Ua hiki ia lakou, a i ole ia, i ka hapanui o lakou e hoike hoapono, a i ole ia, e hoapono ole i ka hana hou i manaoia, a i ole ia, ua hiki ia lakou ke hoike ae ma ia hoike he mea pono e hooloili a e hoano e ae paha e like me ka lakou i manao ai he pono. E kakauinoaia ka hoike e na kiure a pau, a o na poe e kue ana i kekahi mea i hooholoia e hoakaka no lakou pela,

a na ka Ilamuku a Makai Nui paha e waiho koke aku ia hoike me ke Kuhina.

§319. O kekahi hooleia ana a hoapono ole ia ana paha e ke kiure e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 318, aole ia he mea e hooleia ai na palapala noi ma ia hope aku e pili ana ia kumuhana hookahi.

§320. Ma keia ua aeia a ua haawiia ka mana i ke Kuhina e hana aku e like me ia hooholo ana a ke kiure.

§321. E hana aku ke Kuhina mamuli o ka hoike a ke kiure i hanaia e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 318, iloko o hookahi makahiki mahope iho o ia hoike ana, a i ole ia, o ka hana ole ana pela e manaoia no ua haaleleia ka wehe ana, hana hou ana a pani ana paha i manaoia.

E Kapiliia na Olelo Hoolaha.—E Waihoia ae na Koi.

§322. Mahope iho o ka hooholoia ana e hanaia ua hana la i manaoia, na na Mana Alanui iloko o kahi i manaoia ai e hooko aku i ka hana malalo aku a mamuli o ke kuhikuhi ana a ke Kuhina, e kauoha e kauia na hoolaha ma na wahi e ikeia ai i emi ole malalo o eha ma ka laina o kahi i manaoia ai e hana hou ae a maikai, e hoolaha aku ana ma ke ano nui no ia mea, a e kahea aku ana i na mea a pau i kuleana e waiho ae i ka lakou mau koi no na poho iloko o kekahi manawa i hoakakaia, me ka Lunakanawai Kaapuni a Lunakanawai e ae paha e noho kokoke mai ana i hoakakaia kona inoa ma ia hoolaha.

§323. Na na Mana Alanui o ka Apana iloko o laila i manaoia ai e hookoia aku ka hana e hoolaha aku no hoi i na ona, na poe e noho ana a me na poe aina e pili pu ana ma ka laina o ka hana hou i manaoia, ina ua ikeia, a e noho ana iloko o keia Repubalika, a ua hiki e hookoia aku ka hoolaha, nona ka waiwai e laweia ana no ka hana hou i manaoia.

E manaoia ua lawa a kupono ka hookoia ana o ka hoolaha maluna o na poe i kuleana i kekahi aina a wahi paha ina e hookoia kekahi hoolaha maluna o ka ona, a i ole ia, ka agena o ka ona, a i ole ia, ka mea hoolimalima a mea e noho ana paha, a i ole ia, ina aole i ikeia, a i ole ia, aole hiki e hookoia, no ka noho ole maanei a no kekahi kumu e ae paha, alaila, o ka hoolaha i kauia ma kahi e ikeia ai maluna o ka aina, a i ole ia, i waihoia ma kahi i noho ai o ka ona, mea noho, mea hoolimalima a agena paha e manaoia ua lawa.

Ua hiki no e hanaia ka hoolaha ma ke ano laula o na mea i manaoia, a e kauia aku i na poe a pau i kuleana.

E hoouna aku no hoi lakou i hoolaha i ka Lunakanawai nona ka mana ma ia hana.

§324. Na ia Lunakanawai e hooili aku i na koi a pau o ia ano i ke Kuhina mahope koke iho o ka pau ana o ka manawa i hoakakaia ma ia hoolaha no ka waihoia ana aku o ia mau koi.

§325. I ka loaa ana o ia mau koi, ina ua hooholo oia e hana aku i ua hana la, e hooikaika mua ke Kuhina e aelike me na poe koi no ka nui o ka huina dala e ukuia ai ia lakou, a i ole ia, e hooponopono aku me lakou.

Ka Hookohu ana i na Komisina.

§326. Ina ua hiki ole ke aelike me na poe koi e koho aku ke Kuhina i ekolu mau kanaka ku kaawale a kuleana ole e lawelawe ma ke ano he mau Komisina Helu a Koho nana e helu a e hooholo i ka waiwai io o ka waiwai o kekahi poe, a i ole ia, i ke poho i manaoia e loaa ana i ka ona, mea hoolimalima a mea noho paha ma kekahi aina a waiwai paha e laweia ana no na hana hou i manaoia a e helu i na pomaikai a me na hoowaiwai i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia Kanawai.

E hoike aku na Komisina i ke Kuhina i ko lakou ae i ka hookohuia ana.

§327. I ka ae ana o na Komisina, e haawi aku ke Kuhina i na Komisina i na koi a pau i hana aelike ole ia a i hooponopono ole ia paha, me na kii a kaha pu ana paha o ka hana hou i manaoia, a me ka hoakaka ana e like me ka mea hiki e lawa ai ka hoomaopopoia ana o kahi i manaoia e wehe pani a hana hou ia paha, a me ka waiwai a aina paha e laweia ana no ia mea, a me na inoa no hoi o na ona, poe e noho ana, poe hoolimalima a agena paha a pau o na aina, ina ua ikeia, ina aole i ikeia e hoakakaia no aole i ikeia, a me na pepa paihakahaka no hoi e kokua ai ia lakou, a me na ike kupono o na ano a pau.

§328. E hoouna aku na Komisina i na hoolaha i na poe koi a pau e hele ae ma kekahi manawa a wahi i hoakakaia e hooloheia ai lakou e pili ana i ka lakou mau koi a e waiho ae i na olelo hoike e pili ana i ke poho. E hiki no ke kakauinoaia na hoolaha o ia ano e ka Lunahoomalu wale no.

O ka hooko ana i na hoolaha i hanaia e na Komisina, a i ole ia, e kekahi mea i kohoia e lakou ma ke ano i like me ka mea i hoakakaia no ka hooko ana ma ka Pauku 12 o keia Kanawai, e hanaia no ia e na Mana Alanui, e manaoia ua lawa a kupono ia hookoia ana.

Olelo Hooholo.

§329. E noonoo na Komisina i na mea hoike a me na hoakaka ana e waihoia aku ana imua o lakou a e nana i kahi a me ka hana i manaoia, a ma ka lakou olelo hooholo e akaka ai ka mea e ukuia ai e ke Aupuni no ia waiwai, a i ole ia, no ke poho e like me ke ano o ka hana.

Ua hiki no i na Komisina, ma ko lakou manao ana, ma kahi he mau hale, he mau pa a mau paipu wai paha maluna o ka aina i manaoia e laweia aku, e hana i ka lakou olelo hooholo i elua ano e pili ana i ua waiwai la; e olelo ana, akahi, e hiki no i ka mea koi ke hoonee aku i ua waiwai la, a e ukuia oia i kekahi kumukuai paa no ia mea, e oleloia nae iloko o ka olelo

hooholo, a i ole ia, alua, e hiki no i ke Aupuni ke hoonee aku i ua waiwai la i kekahi wahi i oleloia iloko o ka olelo hooholo, a i ole ia, akolu, e hiki no i ka mea koi ke haalele aku i ua waiwai la i ke Aupuni, a e ukuia oia no ia mea i kekahi kumukuai paa e oleloia iloko o ka olelo hooholo.

Iloko o na la he iwakalua mahope iho o ka haawiia ana o ka olelo hooholo e koho ai ka mea koi i kana olelo hooholo i manao ai e ae, a e hoike aku i na Mana Alanui ia lakou ka hoomalu ana o ka hana hoomaemae hou no ia koho ana. Ina hoi he haule ana ma ka aoao o ka mea koi e hana i ua koho ana la iloko o ka manawa i olelo mua ia, alaila, na ke Kuhina a Mana Alanui paha e hana aku i ua koho ana la a e hoomaka aku no hoi e like me ia.

Ina ua manaoia kekahi waiwai e na Komisina ua lilo i mea ole, a i ole ia, ua ino loa mamuli o na hana hou a lilo i mea waiwai ole no ka mea koi, ua hiki ia lakou ke hoomaopopo i ka waiwai io o ka waiwai holookoa o ka mea koi, a e loaa i ka mea koi ka mana e koho a e haalele ia wahi holookoa no ke Aupuni ke ukuia aku iaia ia huina i hoomaopopoia, a mamuli o ia e lilo loa ai ia i waiwai Aupuni kaokoa ma ke ano alodio. E hanaia ua koho ana la ma ke kakau ana a e waihoia me ke Kuhina iloko o na la he iwakalua mahope iho o ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo; ina aole pela, alaila, na ke Kuhina e hana aku ia koho ana a e hoomaka aku no hoi e like me ia.

Ma ka noonoo ana a hoomaopopo ana i ka huina o ke poho i loaa i kekahi mea koi, e noonoo na Komisina i kahi i waiho ai a me ka nui o ka apana i laweia a me kahi i koe, a me ka lilo a me ka hiki ke laweia aku o kekahi mau hale e ku ana maluna o ka aina a ma kahi i koe o ka aina o ia mea koi.

§330. E hoolohe a hooholo mua na Komisina i na hooholo ana no na poho i na poe e koi ana, a mahope o ka waihoia ana aku o ia olelo hooholo, e like me ia i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia e hoomaka aku lakou e hoolohe a hooholo no ka helu ana i na pomaikai a hoowaiwaiia ana paha e like me ia i

hoakakaia mahope ae nei maloko o keia. O ka lakou olelo hooholo mua e pili ana i na poho e hoailonaia a e ikeia ma ke ano oia ka Olelo Hooholo A, a o ka lua e pili ana i na pomaikai a hoowaiwai ana paha ma ke ano oia ka Olelo Hooholo B.

§331. O ka olelo hooholo "A" a na Komisina, e hanaia no ma ke kakaulima a ma ke pai ana paha, e kakauinoaia e na Komisina, a e komo maloko na hooholo ana a pau no na poe koi me ka hoakaka maopopo no kahi i waiho ai o ka aina a me na inoa o na mea i hookoia aku ai. Ua hiki i ka hapanui o na Komisina ke noho a hoolohe i na hana a ua hiki ke hooholo i ka olelo hooholo a e lawa no ia.

E malama na Komisina i moolelo o ka lakou mau hana a e waiho pu aku i ka moolelo me ke Kuhina, a e hooko aku no hoi i kope i hooiaioia o ka olelo hooholo "A," i kakauinoaia e ka Lunahoomalu, maluna o ke Kuhina a me kela a me keia pakahi o na poe koi.

PILI I KA AUPUNI KE KULEANA AINA MAMULI O KA HAAWIIA ANA AKU O KA OLELO HOOHOLO A ME KA HAAWI ANA AKU I KA MEA I HOOHOLOIA.

§332. I ka haawiia ana aku o ka olelo hooholo "A" i ka mea koi, e lilo koke ke kuleana o ka aina a waiwai paha i ke Aupuni, ma ke ano kaokoa loa a me ke ano alodio me ka hana hou ole ia o kekahi hoolilo ana; eia nae hoi, aole e lawe ke Kuhina a Aupuni paha ia mea ma ko lakou lima aia a hookaaia aku, a i ole ia, haawiia aku, a i ole ia, haawiia aku i ka mea koi o ke kumukuai i hooholoia e na Komisina, a i ole ia, mamuli o ka aelike a hooponopono ana paha, aia wale no a ae ua mea koi la ia mea ma ke kakau ana; a i ole ia, ua waihoia aku ke kumukuai i hooholoia ma ke kuleana aina i hoopaapaaia, iloko o ka Aha Kiekie o ka Repubalika.

A e hoomaopopo hou ia, ina ua heluia kekahi huina no na pomaikai a hoowaiwai ana paha e like me ia i hoakakaia mahope ae nei, ua hiki i ke Kuhina ke lawe ae i ua huina la mai-

loko ae o ka huina nui i hooholoia ma ka olelo hooholo "A" i kela a me keia mea pakahi, a ua lawa ka haawi ana aku i ke koena a e manaoia he haawi ana ia i pono a i lawa.

Kuleana Aina i Hoopaapaaia.

§333. Ina ua hoopaapaaia ke kuleana o kekahi mea koi, ua hiki i ke Kuhina ke waiho aku i ke kumukuai i hoomaopopoia a i hooholoia paha iloko o ka Aha Kiekie, a e ukuia aku e ia Aha i ka mea i kuleana ia mea, e like me ka mea i hooholoia e ia.

Ua hiki i ka mea koi a mea paha e koi ana nona ke kuleana ma ka palapala noi i ua Aha la e koi aku nona ke kumukuai i waihoia aku, a e loaa no i ka Aha ka mana e kauoha aku e hoopukaia ia mau hoolaha a me na palapala e ae, a e hanaia na hana a pau i kupono ma ke kaulike a me ka pono e hookoia ai ka pono a i kupono i ka Aha.

O ia mau hana e hanaia no ma ke ano like me na hana ma ke kaulike a ma ke ano moakaka a pokole maopopo e hiki ana.

O ka waihoia ana aku o ia kumukuai iloko o ua Aha la he mea ia e hookuu ae ai i ke Aupuni a me ke Kuhina mai na kaumaha a pau i kekahi mea koi, a i ole ia, i na koi ana a kekahi mea no ka waiwai i laweia, a i ole ia, no ke kumukuai i hooholoia.

E Hiki no i ke Kuhina ke Hooponopono i ke Koi.

§334. E loaa no i ke Kuhina ka mana e hooponopono pu me kekahi mea koi, ona a mea kuleana paha, ina mamua iho a mahope aku paha o kekahi olelo hooholo a na Komisina ma kekahi ano ana i manao ai ua oi aku ka pomaikai o ke Aupuni, a no ia mea ua hiki iaia ke haawi aku i aina okoa ma kahi o ka aina i laweia.

E loaa no hoi iaia ka mana e hookaa aku i kekahi mau mea i hooholoia a i hooponoponoia paha mai loko ae o kekahi mau dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no ia mau hana.

MANAWA NO KA HOOKAAWALE ANA AKU I KA WAIWAI.

§335. Ua hiki no i na Komisina ke haawi aku i manawa kupono no kekahi mea i kuleana e hookaawale aku ai i na laau, na kumulaau, na hale, na pa, a me na waiwai e ae (i hooholo ole ia e ukuia kekahi poho), a ina aole i hookaawaleia aku ia mau mea maloko o ia manawa (ke ole i hoakea hou ia ka manawa e na Komisina a e ke Kuhina paha), e lilo aku no ia mau mea no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii, a e manaoia ua haalele a ua hookuu mai na ona i ko l:akou mau kuleana a koi e pili ana ia mau mea no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

NA POMAIKAI ME NA HOOWAIWAI ANA.

§336. O ka waiwai paa a me na pono a kuleana iloko o laila, e pili mai ana a i kokoke aku paha i kekahi a i na aoao paha a elua o ka laina a wahi paha e moe aku ai ka weheia ana, pani ana a hana hou ana paha o ke alanui i manaoia, e loaa ana he pomaikai mamuli o ia wehe ana, pani ana a hana hou ana paha, e heluia, kauia a e uku i ka mahele ano like o ke kumukuai a me ka lilo i kohoia o ia mea e like me ia i kauohaia ma keia Kanawai, e heluia aku i na waiwai i hoopomaikaiia ma ke ano a na Komisina e manao ai ua pono.

Eia nae hoi, e hiki no i ke Kuhina ke haalele i ua helu ana la a i kekahi mahele paha o ia mea ma ka haawi ana aku i ka lohe i na Komisina aole e heluia na pomaikai a hoowaiwai hou ana ae paha ma kekahi hana kaokoa hou i manaoia.

§337. O ke kumulilo a me ka lilo i kohoia, e heluia ai hoi malalo o ka Pauku 336 mamua ae nei, e manaoia a oia no keia iho:

Ka huina nui o na dala i hooholoia e na Komisina no na poho a me ka waiwai io o ka waiwai i laweia a me kekahi kumu waiwai a mea paha i haawiia no ka lawe ana aku i ka waiwai ma na manawa i haawiia ai ka mana e koho, e lawe, a i ole ia, e waiho paha; a me ka huina hoi i ae hope loa ia ai maluna o

kekahi mau koi i hooponoponoia e ke Kuhina; a me ka lilo no hoi i kohoia no ka hana, na poe hana a me na lako hana e hooliloia ana e ke Aupuni ma ka hana ana a maikai ia wehe ana, pani ana, a i ole ia, hana hou ana.

E kakauinoaia na koho ana e ke Kuhina, a i ole ia, e ke Kakauolelo Mua o ka Oihana Kalaiaina. Eia no nae, o ka nele ma ka hookomo ole ana, a i ole ia, o ka haule ana paha o kekahi itamu o ke kumulilo a lilo paha, aole ia he mea e mana ole ai kekahi koho ana, a i ole ia, o kekahi helu ana i na pomaikai a mau hoowaiwai hou ana ae paha.

§338. Ma ka waiho ana aku i ka lakou olelo hooholo "A" ma ka mea e pili ana i na poho, e hoomaopopo na Komisina i ke koho ana no ka huina nui o ke kumulilo a me ka lilo, mai ka lakou olelo hooholo a mai na koho ana a me na koi i hooponoponoia e hoikeia aku ana ia lakou e ke Kuhina.

§339. E hoolaha aku na Komisina i kekahi manawa a wahi i hiki ai i na poe kuleana, a i ole ia, na poe nona na waiwai, ma ko lakou hoomaopopo ana, ua kupono e heluia no na pomaikai a hoowaiwai ana paha, e hele ae ai a e hooloheia ka lakou mau hoakaka ana.

O ia hoolaha ana ina ua hookoia e na Komisina a e kekahi mea paha ma ka lakou kauoha ana, ma ke ano e like me ia i hoakakaia no ka hooko ana ma ka Pauku 323, no ka hanaia aku e na Mana Alanui, e manaoia he hooko kupono a lawa ana ia.

§340. Mahope o ka hoolohe ana i na mea a pau e hele ae ana, e hooholo na Komisina a e mahele i hookahi hapalua o ke kumulilo a me na lilo i kohoia o ka hana hou i manaoia e hana mawaena o na waiwai, a me na kuleana pakahi iloko o na waiwai i hoopomaikaiia a i hoowaiwaiia paha e like me ia i hoakaka mua ia ae nei ma keia, ma ka mahele ana e like me ka

lakou i noonoo maikai ai ua kupono e heluia a i kupono e kauia i ua mau waiwai la.

§341. E hooholo a waiho aku na Komisina me ke Kuhina i kekahi olelo hooholo o ka lakou mea i hooko ai ma ka helu ana i na hoopomaikai ana a me na hoowaiwai ana paha, e hoailonaia ma ke ano oia ka Olelo Hooholo B, a ma ia olelo hooholo e hoakakaia na pomaikai a pau i heluia me ka hoakaka ana.

1. Kahi i waiho ai ka waiwai.

2. Ka inoa o ka ona a mea paha i kuleana.

3. Ka huina i heluia ma ke ano he hoopomaikai ana a hoowaiwai ana paha i na waiwai, a i ole ia, i na kuleana.

4. Ka huina nui o ke kumulilo a lilo paha e kauia maluna o na waiwai i heluia.

E waiho pu aku no hoi na Komisina me ke Kuhina i na palapala, na pepa a me na moolelo a pau. E hooko pu aku no hoi na Komisina i kope i hooiaioia o ka lakou Olelo Hooholo B, e pili ana i na hoopomaikai ana a me na hoowaiwai ana maluna o ka ona a mea paha i kuleana ma kela a me keia waiwai i heluia, a pela pu no hoi maluna o ke Kuhina.

§342. E kauoha ke Kuhina e kopeia ma ke Keena o ka Luna Kakau Kope ma Honolulu, i kekahi kope i hooiaioia o ka Olelo Hooholo B, iloko o kanaono la mahope iho o ka waihoia ana aku e na Komisina, a e pili kekahi kuleana hoopaa i kela a me keia waiwai a kuleana paha iloko o laila, no ka pono o ke Aupuni, no ka huina o na pomaikai a mau hoowaiwai ana paha i heluia, a e oi ae ia kuleana hoopaa maluna o na kuleana hoopaa e ae a pau loa o kela a me keia ano, aka, aole e pili kekahi hoopaa pilikino ana i na ona o ka waiwai.

Ua hiki ke hookoia ua kuleana hoopaa la ma ka hoopii ana ma ke kaulike, e like me ka hana ana o na hoopii no ka hooko ana i na moraki, a i ole ia, ma kekahi ano i hoakakaia ma ke kanawai.

Eia no nae, aole e hookoia kekahi kuleana hoopaa o ia ano mahope iho o ka hala ana o na makahiki elima mai kona manawa i hoopaa mua ia ai.

§343. O na helu ana a pau e koe ana me ka hookaa ole ia mahope iho o ka hala ana o na la he kanaono mai ka waihoia ana aku o ka Olelo Hooholo B me ke Kuhina, e kauia no a e uku i ka ukupanee o eiwa pa-keneta no ka makahiki hookahi.

NA HOOPII HOOHALAHALA.

§344. O kekahi mea i hoehaehaia e ka olelo hooholo a na Komisina no ka hooko ana i na poho mamuli o ka Olelo Hooholo A, a i ole ia, no ka helu ana i na hoopomaikai a hoowaiwai ana paha mamuli o ka Olelo Hooholo B, a o laua no paha a i elua, e hiki no iaia ke hoopii hou ae ma ia mea i hooholoia a imua o ka Aha Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Kaapuni i waiho ai o ua hoopii la.

§345. E hoomakaia aku no na hoopii hou ana ae a pau iloko o iwakalua la mahope iho o ka hookoia ana aku o kekahi kope i hooiaioia o ka olelo hooholo a na Komisina i hoohalahalaia ai maluna o ka mea hoopii hou ae; ma ka waiho ana aku me na Komisina i kekahi hoolaha i kakauia o ia hoopii hou ana ae, ma ka hookaa ana i ka huina o elima dala ma ke ano he mau koina o ka hoopii hou ana, a me ka waiho ana aku i bona ma ka huina o kanalima dala, i hoakakaia i mea e hoopaa ai no na koina e ulu ae ana mahope iho, e hanaia aku ma ka inoa o ke Kakauolelo o ka Aha i hoopii hou ia aku ai. Eia nae hoi, ua hiki no ke waihoia aku ke dala maoli ma kahi o ia bona.

I ka loaa ana o kekahi hoolaha no ka hoopii hou ana, na koina a me na bona, na ka Lunahoomalu o na Komisina, (a i ole ia, ina ua kaawale oia mai ka Apana aku, na kekahi o na Komisina i koe, e hana, kakauinoa a haawi aku i kela a me keia hoopii hou ae i palapala hoike hoopii hou ae ma ke ano mahope iho nei, penei:

Ko Hawaii Paeaina,
Mokupuni o..... }

Ke hoike nei keia ma ka hana (e hoakaka i ke ano o ka hana) .....ua hanaia he hooko ana a he helu ana paha no (na poho a pomaikai paha, e like me ka mea e akaka ana), e na Komisina no, a i ole ia, e kue ana ia (inoa)..... ma (ka la) e like me keia.....

A o (inoa)..... ua hoolaha ae ma ke kakau ana i kona hoohalahala ia mea i ka (Aha).....a ua waiho mai i na koina i maopopo mua o $..... a me (bona a dala maoli paha, e like la me ka mea e hanaia ana), i mea e hoopaa ai i na koina hou aku.

Hanaia.....

.....

Komisina.

A e hoouna aku no hoi i kope o ia palapala hoike i ke Kuhina.

E hooili koke aku no hoi ka Lunahoomalu o na Komisina i mau kope o na palapala hoike hoopii hou ae a pau me na koina a me na bona pu i waihoia ae i ka Aha i hoopii hou ia aku ai.

Na ka mea hoopii hou ae e nana i ka hookomoia o ka hoopii imua o ia Aha, a e nana pu no hoi oia i ka laweia mai o na moolelo o ia mau Komisina imua o ia Aha.

§346. Ma ke noiia ana aku e ka mea hoopii hou ae, ua hiki i ka Aha e kauoha aku i ke Kuhina e lawe ae a waiho me ke Kakauolelo i na moolelo a na Komisina, a i ole ia, i na kope o ia mau moolelo i hooiaioia.

Ma ia kauohaia ana e ka Aha, e kauoha ke Kuhina e hooiliia aku a e waihoia ae me ke Kakauolelo o ia Aha, i na pepa, na moolelo, na hoike, na olelo hooholo a me na moolelo a pau a na Komisina, a i ole ia, i na kope i hooiaioia o ia mau mea no ka lawelawe ana ma kekahi o ia mau hoopii hou ana ae.

I ka manawa e hooholo a e hooponopono hope loa ia ai o na hoopii hou ana, na ka Aha i loaa ka mana maluna o ia mau

moolelo a me na palapala, e hoihoi koke aku ia mau mea i ke Kuhina me kekahi mea pu i hoano e ia, hooloiia a i hooholoia paha e kekahi mana hookolokolo; a e lilo no ia i moolelo no loko o kona Keena.

§347. Ua hiki i ka Aha Hoohalahala ke hooholo a hooko i na koina, a i ole ia, i ka hapa o na koina e ukuia ai e kekahi mea hoopii hou.

§348. E loaa no i ke Kuhina ia kuleana like e hoopii hou ae, a e hoolaha aku no i hoolaha ano like a e loaa iaia kekahi palapala hoike hoopii hou ae. Eia nae, aole oia e kauohaia e haawi a waiho aku paha i kekahi mau koina a bona paha.

§349. Ua hiki no i ke Kuhina ina ua haawiia he poho a ua heluia na pomaikai ana ma ka waiwai hookahi, e hoolawe ae i ka mea i heluia mai ka huina i haawiia ma ke ano he poho.

§350. O kekahi hooko ana i ka hoolaha malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, i hooiaio pono ia e ka mea nana i hooko, e lilo no ia i hoike kumu no ia hookoia ana.

Paa na Olelo a na Komisina.

§351. E paa na olelo hooholo a na Komisina maluna o na mea a pau i hookoia ai i na hoolaha e like me ia i hoakakaia maloko nei o keia, a maluna o na mea a pau i lilo i poe i komo iloko o na hana me ka hiki e hoopii hou ae.

Kela me Keia.

§352. Ma kekahi mau hana ana malalo o keia Kanawai, aole e pau wale ia hana mamuli o ka make ana a kupono ole ana paha o kekahi mea i kuleana; aka, ua hiki no i ka lunahooko kauoha, lunahooponopono waiwai, na hooilina ma ke kanawai, a i ole ia, ka hooilina i hooiliia o ka mea i make a mea paha ma kahi o ka mea i kaa malalo o na haawina kupono ole,

e hele ac a hana ma ke ano e like la me ka mea e hiki ana ke hanaia e ka mea i make a mea paha i kaa malalo o na haawina kupono ole.

§353. Aole e lilo kekahi hana a mea paha i hanaia maloko nei i mea kue i ke kanawai a e hoolilo ai paha i na mea i hanaia, a i ole ia, i na olelo hooholo i mea mana ole mamuli o kekahi mea hooponopono wale iho no, a no ka pau ole ana paha i ka hanaia maloko o ka manawa i kauohaia ma ke kanawai (koe ka manawa no ka hookaawale ana aku a na mea koi i kekahi waiwai), ina aole i hoopilikiaia na pono pilikino o kekahi poe i kuleana ma ia mea, a aia ke kaumaha o ka hooiaio ana o ia mea maluna o ka mea nona ke koi, a o ia mea kue i ke kanawai o lawe wale ia no e ka mea i pili iaia, a aole no ia e pili i na hana ma ke ano nui.

§354. O na aina a me na waiwai paa a pau i laweia no na alanui a no na hana hou ana paha malalo o keia Kanawai, e lilo loa no ia i ke Aupuni Hawaii ma ke no kaokoa a ma ke ano alodio, a ina i kekahi manawa ua waiho wale ia, paniia, haaleleia a hoopauia paha ka hanaia ana o kekahi alanui a hana hou paha, e hoohanaia ka aina o ia alanui a hana hou paha no na hana o ke Aupuni; eia nae, ina e hooliloia ana ua aina la e ke Aupuni ma kekahi ano e haawi mua ia aku i na poe e pili pu mai ana ma ke ano hooponopono no kekahi manawa kupono aku a ma ke kumukuai oluolu kupono mai, a ina aole lakou e lawe i ua aina la, alaila, e hooliloia aku no ma ke kuai kudala akea.

§355. Ua hiki i ke Kuhina, koe ma na mea i hoakaka maopopoia ma kekahi ano okoa ma ke kanawai, e kau aku maluna o ka apana alanui a apana maloko o laila i waiho ai ka hana hou, i ke kumulilo a me ka lilo o ka hana hou i manaoia, a i ole ia, i kekahi hapa paha oia mea ina aia ka hana hou maloko o elua a oi ae paha mau apana alanui.

§356. Ua kuleana kela a me keia Komisina e loaa he elima dala no kela a me keia la i hana maoli ia a me kekahi uku hou aku a ke Kuhina e ae ai, a pela no hoi me ka uku hoolimalima kakauolelo, lako palapala, a pela aku, e like me ia e aeia ana e ke Kuhina.

§357. Na ka Ilamuku a Makai Nui paha e hana a hooko i kekahi hana a mea paha i kauohaia iaia ma na olelo ana a keia Kanawai, a ma keia ua haawiia ka mana i ka Hope o ka Ilamuku a o ka Makai Nui paha e hana aku i ua mau hana la ke kauohaia pela e ka Ilamuku a Makai Nui paha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 22.

§§312-357, oia no Kau 1892, Mok. 73.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Fort St., 6 Haw. 639.

MOKUNA 23.

Kulana Laumania o na Alanui.

§358. Na ke Kuhina Kalaiaina e hookohu i Komisina o Ekolu Eneginia Kivila, a hookahi o lakou ka Luna o na Hana Hou no ka haawi ana i na kulana laumania o na alanui a me na alaloa a pau, me na kulana laumania a me na akea o na alahele kau aoao a pau o ua mau alanui la, iloko o ua kulanakauhale la o Honolulu; a o kela a me keia hakahaka oloko o ua Komisina la, e hoopiha koke ia no. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, no kekahi kumu ke hoopau aku i ua poe Komisina la, a o kekahi paha o lakou, a e uku ia lakou mailoko ae o ka haawina no ka Oihana Ana Aina Aupuni, koe nae ua Luna la o na Hana Hou.

§359. Na ke Komisina i hoakakaia ae la ma ka Pauku 358 e ana akahele, e hoiliwai a e hoolaumania i kela a me keia alanui, alaloa a alahele kau aoao paha, e hoakeaia ana, hoopololeiia, a e hana hou ia ana paha, a i kauohaia aku ai hoi lakou e ke Kuhina Kalaiaina, a e hana hoi i hoolala piha pono me ka pololei, a me ona kii hoi no ua hoolala ana la, me na laina hoolaumania a me na hoakea ana i aponoia e lakou, a i kakau moakaka lea ia hoi maluna o ia kii. O keia kumu hoolala a me ke kii, e kakauinoa no lakou ma ko lakou ano Komisina, a e kakauinoa pu aku no hoi ke Kuhina Kalaiaina ia mea, a e kauoha hoi i ke Sila o ka Oihana Kalaiaina e hoopili pu ia.

§360. O na kumu hoolala a me na kii i hoakakaia ae nei ma ka Pauku 359, e hoomaopopoia oia ke kii Oihana Hoililaumania o ke alanui, auwai lawe i na ino malalo o ka ili o ke alanui, alaloa, a alahele kau aoao paha, i hoikeia ai ua mau kii

la iloko o ua kulanakauhale la o Honolulu, a ma ia mau mea hoi e hahaiia ai na hana a pau no na alanui, na alaloa a me na alahele kau aoao, a e malamaia ia mau mea ma ka waihona palapala o loko o ke Keena o ka Luni Nui o na Hana Hou. Oia mau kii, a me na kumu hoolala, ua noa no i na manawa a pau no ka nanaia ana e ka poe kuleana ma ia mau mea, me ka uku ole; e loaa aku no na kope o ia mau mea mai ka Luna Nui aku o na Hana Hou i ka poe e makemake ana ia mau mea, no ka uku mau no ia ano hana; a o ke dala e loaa mai ana pela, e hoihoiia aku i ke Keena Kalaiaina ma ke ano he loaa Aupuni.

§361. No na mea i makemakeia e keia Kanawai, e komo ke kulanakauhale o Honolulu ma ka apana o Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, mai ke kahawai o Kalihi ma ke komohana, ma ka hikina o ke kahawai o Manoa, a o Kalia paha, o ke kai no hoi ma ke alo, a mauka hoi o na alaloa a pau, he ekolu (3) mile mai kahakai mai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 23.

§§358-361, oia no Kau 1886, Mok. 64.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Wideman, v. Thurston, 7 Haw. 473.

MOKUNA 24.

Hoomau ana i na Alanui.

§362. Ua hiki i keia Kanawai ke oleloia ma na hana pili i ka lehulehu o "Ke Kanawai Alanui o 1892."

Hoakaka Ano ana.

§363. O na alaloa, na alaliilii, alanui, wahi hele, alaololi, ala-kuono, ala-meheu, a me na alahaka a pau loa ma ko Hawaii Pae Aina i weheia i keia manawa a e weheia aku ana paha ma keia hope aku, hanaia a kukuluia e ke Aupuni, a i ole ia, e kekahi poe paha a haawiia a haaleleia paha no ka lehulehu i alanui, ma keia ke kukalaia nei he mau alanui no ka lehulehu.

O na alanui i hanaia no ka lehulehu e mau no ma ia ano a hiki i ka manawa e hoopauia ai ma ke kanawai.

Ka Haalele ana, a i ole ia, ka Haawi ana.

§364. O kekahi alaloa, alaliilii, alanui, wahi hele, alaololi, ala-kuono, ala-meheu a alahaka paha i hoolalaia, hanaia, weheia a malamaia paha e kekahi poe a mau hui i hoohuiia paha ma ke ano he alanui, ua hiki no e lilo i alanui no ka lehulehu mamuli o ka haawiia ana pela, a i ole ia, ma ka haalele a waiho ana paha i ua alanui nei e heleia e ka lehulehu e ua mea nei, a i ole ia, e ua hui nei i hoohuiia ina nae e aeia a e laweia ua alanui nei e ke Kuhina Kalaiaina.

§365. Ua hiki no e hanaia ka haawi ana, a i ole ia, ka haalele a na i kekahi alanui i oleloia ma ka Pauku 363 ma ka palapala hoolilo, a i ole ia, ma ka haalele ana a waiho wale ana e

heleia e ka lehulehu; o ia haalele ana a waiho ana e manaoia ua hanaia pela, ina aole i hanaia kekahi hana e ka ona o ia alanui, ma ke ano nona ia alanui a hala na makahiki elima.

Ka mea nona na Alanui o ka Lehulehu a me ka Hooponopono ana.

§366. O ka mea nona na alanui o ka lehulehu a pau loa a me ka aina, ka waiwai paa a kuleana ma ia mea, oia no ke Aupuni Hawaii ma ke ano alodio.

§367. Aia na alanui o ka lehulehu a pau loa malalo o ka hooponopono ana, malama ana a mana o ke Kuhina Kalaiaina a ma na mea a pau, koe wale no ina ua hoakakaia ma ke ano okoa ma ke kanawai, ua kauia maluna ona ka hooko ana i na hana a pau e pili ana i ua mau alanui nei, ina ua hoakakaia ma keia Kanawai a ma kekahi ano e ae paha.

Malama ana i na Alanui.

§368. O na mea a pau, a i ole ia, na hui i hoohuiia e eli ana, a i ole ia, e hana ana a e malama ana paha i na auwai hoopulu a hoomaloo paha mai kekahi aoao a i kekahi aoao o na alanui o ka lehulehu, ua kauohaia lakou e hana i uwapo maluna ae o ia mau auwai ma kahi i moku ai ke alanui, a e malama ia wahi me ka maikai i na manawa a pau; a ina i hana ole ia mahope iho o ka hoikeia ana aku e hana pela, ua hiki no i na Mana Alanui e hana ia mea, a i ole ia, hana hou iho a paa a koi aku e ukuia na lilo a pau o ia mea e ua mea nei a e ua hui nei paha i hoohuiia ma ka hoopii ana ma ke kanawai. Ua hiki e laweia ka hoopii o ia ano ma ka inoa o ke Kuhina Kalaiaina no ke Aupuni Hawaii, a ua loaa i na Mana Alanui pakahi, e like me ia e ikeia ana, ka mana e hoomaka i na hoopii o ia ano.

§369. I na manawa a pau e hanaia ai na alanui ma ke ano e a'e aku ana maluna o na alanui kaa-mahu, na auwai nui

a mau auwai liilii paha ma na mana alanui malalo o na lilo o ka lehulehu me ka hakalia ole e hana i na mea a pau e pili ana i ka hana ana a pale ana i na alanui, auwai nui a auwai liiliii paha ma ke ano e hiki ai i ka lehulehu ke hele maluna ae me ka pilikia ole.

§370. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ma kona manao ana, e hoomakaukau a e ae aku ia no ka hanaia ana o na puka-pa ma na alanui o ka lehulehu ma kekahi mau wahi, i mea e paleia ai ka hana ana i na pa ma ke alanui, a e kau i na rula a me na hooponopono ana no ke pani ana i ua mau puka la, ina nae e ukuia na lilo a pau loa e pili ana i ke kukulu ana a me ka malama ana e ka mea a mau mea paha no lakou ka pomaikai i kauohaia ai e hana i ua mau puka nei.

Na Ala Aoao Hele Wawae.

§371. Ma na alanui he iwakalua-kumamalima kapuai a oi paha ka laula, ua hiki i na ona aina e pili mai ana e hana i ala aoao hele wawae; aole e oi aku mamua o eono kapuai ka laula o ia ala aoao ma na alanui i emi malalo o kanaha kapuai ka laula. Aole e oi aku mamua o umi kapuai ka laula o ia mau ala aoao ma na alanui e ae a pau. Ma na manawa a pau o ka hana ana a me ka malama ana o na ala aoao; malalo no ia o na rula e pili ana i na hoiliwai ana, hoolaula ana, hookiekie ana, ka mea e hanaia ai a me ke ano o ka hana ana, e hoolahaia i kela a me keia manawa e ke Kuhina Kalaiaina, ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina; ke manao oia he pono, e ae aku e hanaia na ala aoao ma na alanui he iwakalua-kumamalima kapuai a emi iho paha ka laula.

§372. E hanaia na ala aoao hele wawae a pau a e malamaia malalo o na lilo o ka ona aina a mea aina paha e pili koke mai ana malalo o na mea i hoakakaia ma ka Pauku 373.

§373. Mahope iho o ka hanaia ana o ka hoiliwai ana i na alanui o Honolulu, e like me ka mea i hoakakaia ma ke kana-

wai, ua hiki i ua Kuhina la i oleloia ke koi aku i na ona o ka aina e pili ana i kekahi alanui i hookumuia hoi ka hoiliwai ana, e hana aku i na ala aoao e like me ke ano o ka hoiliwai ana o ke alanui, a e hooko aku e like me na rula e pili ana i ka mea e hanaia ai a me ke ano o ka hana ana o ia mau ala aoao.

§374. Ina kekahi ona e hana ole a hoole paha i ka hooko ana i ua kauoha la, mahope o ke kauohaia ana aku e hana i ala aoao e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 373 o keia Kanawai, a hala na la he kanaono mai kona kauohaia ana, ua hiki no i ke Kuhina e hoomaka aku e hana i ua ala aoao la malalo o na lilo o ia ona aina; e lilo ia mau lilo i kuleana hoopaa maluna o ka waiwai i hanaia ai ua ala aoao la ma kona alo, a ua hiki i ua Kuhina la e hoihoi mai i ka huina o ua kuleana hoopaa la a me na lilo a me na koina o ia mea ma ka hoopii ana ma ke kanawai ma ke ano aie, a i ole ia, ma kekahi hoopii e ae i aeia e ke kanawai a me ke kaulike, a e kauoha maoli ia ana paha ma kekahi kanawai.

§375. O kekahi mea e hele ana maluna o kekahi ala aoao i hanaia a kulike me na hoakaka ana a keia Kanawai, me kekahi hoki, lio a holoholona huki ukana e ae paha, a i ole ia, ua hookele i kekahi kaa, kaa hehihehi wawae a mea i hanaia me na huila maluna o ia ala aoao me ka ae ole o ka ona nona ia mea, e uku no oia i ka ona, a i ole ia, i ka mea e noho ana malaila i na dala elima no kela a me keia komohewa ana a no na poho a pau i loaa mamuli o ia komohewa ana, mamuli o ka hoopii ana o ua ona la a mea paha e noho ana malaila ma kekahi hoopii komohewa.

§376. Ua hiki i kekahi ona aina a mea paha e noho ana malaila, i pili kona aina i ke alanui o ka lehulehu, e kanu i na laau ma na alanui, ma ka aoao e pili ana i kona aina, e kanuia na laau ma na lalani pololei a ma ke ano i emi ole iho malalo o iwakalua kapuai ke kaawale o kekahi mai kekahi, a me ke ano e keakea ole ia ai ke kahe ana o ka wai ma hai o ke alanui,

a e kaa no malalo o na rula e hanaia ana i kela a me keia manawa e ke Kuhina Kalaiaina.

§377. O kekahi mea e hoopoino ana i na laau ma ke alo o kahi o kekahi ona aina a mea paha e noho ana, me ka ae ole o ka ona a mea paha e noho ana, e uku no oia i ka ona a mea paha e noho ana i na dala elima no kela a me keia laau i hoopoinoia, e loaa no iaia ma ka hoopii komohewa ana, eia nae, aole e pili keia i ka okioki ana i na lala a hookaawale ana i na laau malalo o ka mana mai na luna kupono mai o ke Aupuni no na hana e pili ana i ka pono o ka lehulehu.

NA PALAPALA AINA A ME NA MOOLELO O NA ALANUI.

§378. Ua haawiia ka mana a ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e hoomakaukau i na palapalaaina a me na kii o na alanui a pau loa o ka lehulehu o keia Repubalika, a e hooiaioia ia mau mea a me na kope o ia mau mea, a e hoolako aku i na kope i hooiaioia o ia mau mea i na Mana Alanui pakahi, e pili ana hoi i kela mau mahele o ka aina i hoomaluia e na Mana Alanui pakahi o keia Repubalika; a oia mau palapalaaina a me na kope i hooiaioia a me na moolelo a pau o na Mana Alanui, e lilo no i mau moolelo no na alanui o ka lehulehu.

Ua hoomanaia ke Kakauolelo Mua o ke Keena Kalaiaina e kakauinoa i na olelo hooia o ia ano.

§379. Ma keia ke kauohaia nei ke Kuhina Kalaiaina e hoomaopopo a hoakaka aku i ka nui o na mile ma na alanui ano nui o ke Aupuni. E kukuluia kekahi hoailona kupono i kela a me keia mile e hoike moakaka ana i ka loihi mai kahi i hoomakaia ai ke anaia ana. Ina i manao kekahi o na Mana Alanui he mea kupono a pomaikai paha, ua hiki no ia lakou ke hoomaopopo a malama i mau hoailona mile no ka apana ponoi iho; aka, ina e hanaia pela e hoakaka pono ka ma-ka hoailona i kahi ma ia apana i hoomakaia mai ai o ke anaia ana.

§380. Ma ka Mokupuni o Hawaii, o kahi e hoomakaia mai ai o ke anaia ana o na mile, oia no ka Hale Leta ma Hilo, a me ka Hale Hookolokolo ma Waimea. Ma Maui, mai ka Hale Hookolokolo ma Wailuku. Ma Molokai, mai ka Hale Hookolokolo ma Pukoo. Ma Oahu, mai Aliiolani Hale, a ma Kauai, mai ka Hale Hookolokolc ma Nawiliwili.

§381. Mawaho ae o ke anaia ana o na loihi e hoomaopopoia ai a e malamaia ai e like me na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, na ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, na na Mana Alanui pakahi malalo aku o ke kauoha a ke Kuhina Kalaiaina, e hana i ka hana e kukulu ai a e malama ai, ma na huina ano nui a pau, a i ole ia, ma na wahi e mana aku ai kekahi alanui ma na alaloa o ka lehulehu, i na pou kuhikuhi, papa kuhikuhi a hoakaka e ae paha me na kuhikuhi kupono e hoike ana i kahi e hele aku ai a hiki i kahi ano nui kokoke loa e moe ana ia mau alanui i hui ma ia wahi a i mana pakahi aku ai paha kekahi o ia mau alanui.

§382. Ma na kihi o na alanui a pau o Honolulu, Hilo, Wailuku a me Lahaina, e kauia na inoa o na alanui ma na wahi moakaka, ma kahi i emi ole iho malalo o 3½ kapuai maluna ae o ka iliwai o ke alanui.

Na Lilo.

§383. O na lilo a pau i loaa malalo, a i ole ia, mamuli o na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, i hoakaka ole ia ka hookaaia ana ma keia Kanawai, e ukuia aku no ia mailoko ae o na dala alanui o na apana pakahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 24.

§§362-383, oia no Kau 1892, Mok. 47.

Ka hoopai no ke kue ana i keia Mokuna: Nana Kanawai Karaima §§1433-1437.

MOKUNA 25.

Poe Hana Alanui Paa Mau.

§384. Na ke Kuhina Kalaiaina e a'o aku i na Luna Alanui a me na Luna Hoomalu o na Mana Alanui o kela a me keia apana e aku o ka Repubalika, e like me ia i hookumuia ma ka Mokuna 21, e haawi aku iaia iloko o na mahina ekolu mahope o ka hooholoia ana o keia Kanawai, i kekahi hoike ano o kahi, na ala a me na loa o ia mau alanui a alahele paha o ka lehulehu iloko o ko lakou mau apana lehulehu, ke ikeia ka huina o ka hele a hoohana ana, a o na hopena loli kuikawa ana'e paha o na ouli, he mau mea ia e kupono ai ka hoomaopopo a me ka hana mau ana, e hoapono ai hoi i ka hookohu ana i na Poe Hana Alanui Paa Mau.

§385. Na ke Kuhina Kalaiaina no hoi e hoopuka aku i na Rula a me na Hooponopono kupono ana no ka hoala ana i kekahi mau Puali Kumau o na Poe Hana Alanui Paa Mau, e kapaia he "Poe Hana Alanui Paa Mau" (Cantoniers), e hookohuia hoi lakou e ia, mamuli o ka hooia hoapono ana mai o na Mana Alanui kuloko, o na mea nae hoi i manaoia e na Mana Alanui ua kupono i ka hana mau ia ana e keia Poe Hana Alanui Paa Mau.

§386. E hana no na Poe Hana Alanui Paa Mau malalo o na kauoha a me ka hoomalu ana o na Mana Alanui like ole, e like me ia i hoikeia maluna'e, a e like paha me ia i hookumuia ai mahope aku nei.

§387. E haawiia kekahi loa Alanui a Alahele paha o ka Lehulehu i kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau pakahi e like me ka mea i ikeia ua kupono, i loaa ai hoi i kela a me keia

kanaka ka lawa e hiki kupono ai ke malama iaia iloko o ka hoohana hoopomaikaiia a puni ka makahiki holookoa. E kapaia hoi ua mau loa alanui la he mau "Pauku," i hoonohonoho papa ia a i hoomaopopoia ma o kekahi hoailona helu ku i ka holomua, mamuli hoi o ia e ikeia ai kela a me keia o ua Poe Hana Alanui Paa Mau nei.

§388. O ka hana a kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau, oia no hoi ka haawi ana i kona manawa a pau i ka hana i makemakeia ai oia e malama i kana pauku iloko o ke kulana loina maikai loa e hiki ana no ka hele a hoohana ana o ka lehulehu malalo o ka hooponopono ana o na Mana Alanui a mamuli no hoi o na hooponopono ana a me na kauoha ana a ko lakou mau Luna Kiekie ae:

(A). E nana a e makaikai aku i ka loa holookoa o kana pauku i hookahi hele ana o ka pule, a e hoike aku i na Mana kupono i kekahi mea ano e i hoea ae;

(B). E lawelawe aku i ka hookahekahe eleu a pau pono ana o ka wai a pau loa mai ke kahua-alanui aku, me ka malama ana i na auwaha aoao a waena a me na auwaha kiolepo me ka hoomaemae a hoohamama pono ia;

(C). E hooko aku i na hana hou a hoomaemae kupono ana a pau loa i loaa ai ka hookaokoa ana o na kahua alanui a e hoopihapiha koke aku i na alu a me na lua me ka hoohakalia ole, a me kekahi mau ano e ae o ka hoohanaia ana, i mea hoi e mau ai o ka maemae a me ka maloo o ke alanui a alahele paha me ka loaa o kekahi kahua iliwai like a paakiki hoi i mea hoi e hiki ai ke pale aku i ke kupono o na hana a hoomaemae hou ana o ke ano koikoi;

(D). E hookaawale aku i na ino pelapela a me na nacleele a pau loa mai ke kahua alanui aku, a e kokope aku hoi i ka lepo puehu a ukele, a e lawelawe aku i ka hookaokoa a hoomaemae kupono ana o na alahele aoao a me na paepae a kuapa;

(E). E hoomakaukau i ka pohaku, one, a mea e ae i kupono no ka hana a hoomaemae hou ana, e hoakoakoa i neia mau mea

mai na aina e pili kokoke mai ana me ka loaa o ka ae ana mai o na poe ona aina, ke hoolako ole ia mai hoi ua mau mea la e na Mana Alanui a e malama i ua mau mea la iloko o na ahua kupono mai o a o o na alanui;

(F). E malama lanakila mai na ino pelapela a me na naeleele i na aoao a me na wahi e hoea aku ai i na alahaka, na pale, ahua a me na paia e ae, a e hooiaio i ko lakou kulana maikai;

(G). E lawelawe aku i ke kanu a me ka malama ana i na kumulaau ma na aoao alanui, ke kauohaia hoi pela, a e pa'ipa'i mau aku i na kumulaau e mau nei e keakea aku ai paha i ka hele a hoohana ana o ka lehulehu;

(H). E hoomaopopo aku i ke kulana palekana o ko lakou mau pauku lehulehu ma ke kukulu ana i na hoailona ma na wahi ano poino a kupilikii, a i ole; i na mea akeakea no ka manawa; e kaupale aku i ka lehulehu mai ka eli ana, kokope ana a hoopoino ana paha i na alanui ma kekahi ano e ae, mai ke kiola ana i na pohaku a i na mea e ae paha e akeakea ai i ka hele a hoohana ana o ka lehulehu, a i ole, hookuu ana paha i ka wai e kahe aku maluna o ke alanui mai na aina e pili kokoke mai ana; a ma na ano e ae a pau, e hoomaopopo aku i ka hooko pono ia o na rula hooponopono Oihana Makai a pau loa e pili ana i na alanui hele mau ia e ka lehulehu;

(I). E lawe i na hoomanao huahelu ana o ke kulana oihana, ke makemakeia pela, a e hana aku hoi, me ka hui pu ana me ko lakou mau pauku lehulehu, i na hana a pau loa e kauohaia ai e na Mana Alanui.

§389. Ua manaoia kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau pakahi e hele aku e hana ma kana pauku o ke alanui i kela a me keia la o ka makahiki,— koe nae na Lapule a me na la kulaia i aeia e ke kanawai,—aole ka wa ino he mea e kalaia ai no ka hiki ole ana aku ma ka hana; a i ka manawa e ikeia ai ua haule mai ka hana mai me ka loaa ole o ke kumu maikai a lawa kupono, e hoopaiia oia e na Mana Alanui, i ka huina i papalua iho i kona uku hana mau, no kela a me keia la o ke kaawale ana.

Ke makemake kekahi Mea Hana Alanui Paa Mau e hookaawale iaia iho no kekahi kumu, a i ole, e hoomaha paha, e pono oia e hookomo i kekahi mea ma kona wahi, me ka ae ana nae o na Mana Alanui.

§390. E loaa i kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau pakahi, he uku paa e ukuia hoi ma ka pau ana o kela a me keia malama alemanaka, a i hookumuia hoi maluna o ka haawina oluolu kupono loa o na uku i ukuia no ia ano hana like maloko o ka apana; e ukuia keia uku mahina e na Mana Alanui mai loko ae o na dala Auhau i hoolawa mua ia e ke kanawai no na hana alanui o kela a me keia Apana.

§391. E hoolakoia kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau pakahi e ke Aupuni, ma o na Mana Alanui Kuloko, me na lako hana a pau no ka hooko ana aku i kana hana, maluna ona ka poino no ka malama a me ka hoomalu ana i ua mau mea la, me ka aeia hoi o ka hoohana kupono ana; aka, e ku no kona uku i ka hoemiia no ka nalowale a hahaki pono ole wale no paha.

§392. E hooia ia ka waeia ana o na Poe Hana Alanui Paa Mau mai waena mai o na Hawaii oiwi a mai na haole mai paha i noho loihi maanei, e akahele ia nae hoi ka wae ana i na poe oi loa aku o ke kupono no ka hana, i loaa ke ola a noho'na maikai, a e noho ana ma kahi kokoke aku, e like me ka hiki, i na pauku o ke alanui i haawiia ia lakou. Ke ikeia e na Mana Alanui me ka ae o ke Kuhina Kalaiaina he mea hiki a kupono loa paha, e kukuluia no ona mau hale kuikawa e ke Aupuni no ka noho ana o na Poe Hana Alanui Paa Mau o na pauku, ma kahi a ke alanui e kamoe ana ma na mahele kuanea o ka aina i ano noho nui ole ia e kanaka.

§393. Ina mamuli o kekahi ulia emoole a kumu e ae paha i ike mua ole ia, ua kono mai ke kulana o ke alanui he mea pono e hana koke ia, a ka Mea Hana Alanui Paa Mau hoi i ike iho ai ua kupono ole loa iaia hookahi ke lawelawe aku; e hoike koke

aku oia i ka lohe me ka hakalia ole i na Mana Alanui, na poe hoi i loaa ka mana e kahea aku i kekahi o na Poe Hana Alanui Paa Mau kokoke mai, na poe hoi e hiki ana ke laweia mai ka lakou mau pauku mai me ka hiki kupono a hoopilikia ole, a e hoouna aku ia lakou e kokua i kela mea aku; ua kuleana kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau i kaheaia pela mai kana pauku aku i kekahi haawina kokua o hookahi-hapalima uku kaulele no kela a me keia la hana.

§394. Ke makemakeia kekahi hana kuikawa i kekahi mahele o kekahi pauku o ke alanui, nona hoi ka nui i hiki ole ke lawelaweia e na Poe Hana Alanui Paa Mau o na wahi kokoke mai, a i ole, i ka wa paha a kekahi Mea Hana Alanui Paa Mau e makemake ai i kekahi kokua ana ma kana pauku, e ae aku no na Mana Alanui i ke kokua kaulele kupono mai na paahao e hiki ai ke loaa a mai na poe hana la e ae paha mawaho, e like hoi me ka mea e makemakeia ana mamuli o ke kulana o ke alanui, e hana no ia poe paahao a poe kokua paha malalo o ka hoomalu ana o ka Mea Hana Alanui Paa Mau o ka pauku, ina hoi ua hoouna ole ia he luna kuikawa e na Mana Alanui.

§395. Ke ikeia he mea kupono, e loaa no ka mana i na Mana Alanui e hooili aku i na kanaka kuikawa i ke kulana, e kapaia hoi na "Poo o na Poe Hana Alanui Paa Mau," i kohoia mai waena mai o na Poe Hana Alanui Paa Mau i hookelakela nui ae ia lakou iho no ko lakou makaukau a noho'na maikai hoi, i ka mana o ka hoomalu ana i na Poe Hana Alanui Paa Mau o kekahi apana, o ka hele ike ana aku i ko lakou mau pauku like ole a me ka hana ana a kuhikuhi ana paha i ka lakou hana la mau, a me ka hoike ana i na Mana Alanui i kekahi hoopalaleha hana ma ka aoao o kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau; e loaa no i keia mau Poo ka uku kaulele e like me ka haawi ana mai a ka Mana Alanui.

§396. E kau kela a me keia Mea Hana Alanui Paa Mau oiai oia ma kana hana, ma ke ano he hoailona akaka kaokoa loa i

omauia ma ka lima hema, i kekahi apo-molina lole ulaula, me ka hoopaaia o ka helu o kona pauku ma na huahelu eleele nunui. He apo-molina olenalena o ia ano like ka mea e akaka ai na Poo o na Poe Hana Alanu Paa Mau.

§397. E hoike mai no na Rula Hooponopono i hoomaopopoia ma ka Pauku 385, i na hoopai kupono no ka hoopalaleha hana o na Poe Hana Alanui Paa Mau i ka hana, ma ka hoopai dala, hoopau ana a ano e ae paha; a pela no hoi me na kumu e loaa ai ka hooneeia o na Poe Hana Alanui Paa Mau, a i ole, uwaiia paha i na pauku e aku.

§398. E hiki no na Poe Hana Alanui Paa Mau ke hoomanaia e lawelawe aku ma ke ano he poe makai kuikawa ma na mea a pau loa e pili ana i ka hoomaluia o na alanui.

§399. I kela a me keia elua makahiki e hoounaia ai i ke Kuhina Kalaiaina, e na Mana Alanui like ole, he hoike o ka hana a me ka lilo o na Poe Hana Alanui Paa Mau a pau loa, no ka waiho ana aku imua o ka Ahaolelo.

§400. E mana keia Kanawai, a e ike ia hoi ma ke ano o ke "Kanawai o na Poe Hana Alanui Paa Mau o 1890."

HOAKAKA I KA MOKUNA 25

§§384-400, Kau 1890, Mok. 34.

MOKUNA 26.

Hooakea ana i na Alanui o Honolulu.

§401. O na alanui iloko o ka Apana o Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, i ikeia i keia manawa ma ka inoa Beritania, Union, Richards, Miller, School, Hotel, Fort, Punchbowl, King, Bethel, Judd a me Nuuanu, e hooakeaia no ia e like me ia i hoomaopopoia mahope iho nei, i kela a me keia manawa, a ka Aha Hooko e hooholo ai, a e ku like hoi ia hooakea ana me na ana pakahi no ia hana i kauia maloko o ka Pauku 405; a o kekahi mea e kue ana i keia, ma keia ke kaupale loa ia nei.

A i na manawa apau a ka Aha Hooko e manao ai he kupono e hoomahuahuaia ae ke akea o na alanui, a o kekahi paha o na alanui i hai mua ia ae nei, no ka pono a me ka pomaikai o ka lehulehu, e kauohaia aku no e hana pela, mahope iho nae o ke kauohaia ana o na koi poho a me na hoopomaikai ana, e ili ana maluna o na poe mea aina ma kahi i hooakeaia, ma o ia hoomahuahuaia ana o ke akea o ke alanui a e koho a hooponoponoia e like me na hoakaka ana a ke Kanawai i oleloia, koe wale no na mea i hoakakaia ma kekahi ano e ae ma ka Pauku 402.

§402. Ina mahope iho o ka hoolahaia ana o keia Kanawai e hana a kukulu kekahi kanaka a hui paha i kekahi mau hale a mau hana hou paha, o na ano a pau, maloko o na palena i hoomaopopoia, no ka hooakea ana i na alanui e like me ia i hoomaopopoia mahope iho nei, alaila, e hoonele loa ia no ia kanaka a hui paha, a me ko laua mau hope pakahi, mai na pono e loaa mai ana i hoomaopopoia ma ke kanawai, a i ole ma ke kaulike paha, no na pilikia, poho, a i ole no kekahi mau poino e ae paha e ulu mai ana, ma o ka hoonee a wawahiia ana o ia mau hale a mau hana

hou paha, i ka manawa e makemakeia ai e hoonee a wawahiia, no ka hooakea ana ae ia mau alanui e like me ia i hai mua ia.

§403. Mai ka manawa aku o ka hoolahaia ana o keia Kanawai a hiki i ka manawa e hooko pakahi ia ai ka hooakeaia ana o na alanui i hai mua ia, e malama ka Luna Ana Aina ma ke Keena Ana Aina o ke Aupuni, i na kii no ka hooakea ana i na alanui i manaoia e hooakeaia ,a e weheia no ia no ka nana ana o ka lehulehu, me ka uku ole, iloko o na hora hana.

§404. I ka wa e hoolahaia ai o keia Kanawai e kauoha aku ka Luna Ana Aina e hoailonaia na palena i manaoia no ka hooakea ana i na alanui me kekahi mau apahu keokeo, paa kupono a i penaia iho maluna na huaolelo "St. W."; a e kukuluia ua mau apahu la ma na heluna lawa kupono, i hiki ai ke hoomaopopo pono ia ia mau palena; a o kela a me keia mea e wehe ana a e hooloii ana paha i ua mau apahu la ma kahi e, me ka loaa ole o kekahi mana kupono, e ku ia i ka ahewaia no ka mikamina, a i ka wa e hoahewaia ai, e ili maluna ona ka hoopai, aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

§405.

PAPA HOIKE.

(O ka Papa Hoike no na Ana o ka hoakea alanui i manaoia, e loaa no ma na Kanawai o 1896, Kanawai 23.

HOAKAKA I KA MOKUNA 26.

§§401-405, oia no Kau 1896, Kan. 23.

MOKUNA 27.

Ka Hooloihi ana i na Alanui.—Honolulu.

§406. O na alanui iloko o ka Apana o Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu, i ikeia i keia manawa ma ka inoa, Alanui Papu, Kukui, Vineyard, Kuakini, Bates, Pensacola, Mililani, Moiwahine, a me ka Young, e hooloihiia aku no ia, e like me ia i hoomaopopoia mahope iho nei, i kela a me keia manawa, a ka Aha Hooko e hooholo ai, a e kulike hoi ia hooloihi ana me na ana pakahi no ia hana i kau ia ma ka Papa Hoike i hoopili pu ia mai me keia; a o kekahi mea ma ka Mokuna 22, e kue ana i keia, ma keia ke kaupale loa ia nei. Eia nae, e hooloihi mua ia na alanui Vineyard me Papu, a e hoopaneeia ka hooloihi ia ana o na alanui e ae i oleloia, a mahope o ka paa ana o ka hooloihi ia ana o na alanui Vineyard a me Papu i oleloia.

A i na manawa a pau a ka Aha Hooko e manao ai he kupono e hooloihiia aku na alanui, a o kekahi paha o na alanui i hai mua ia ae nei, no ka pono a me ka pomaikai o ka lehulehu, e kauohaia aku no e hana pela, mahope iho nae o ke kauohaia ana o na koi poho a me na hoopomaikai ana, e ili ana maluna o na poe mea aina ma kahi a mau wahi paha e hooloihiia ai o na alanui, a e kohoia ia e like me na hoakaka ana a ka Mokuna i oleloia.

§407. Ina mahope iho o ka hoolahaia ana o keia Kanawai, e hana a kukulu kekahi kanaka a hui paha i kekahi mau hale, a mau hana hou paha, o na ano a pau, maloko o na palena i hoomaopopoia no ka hooloihi ana i ke alanui, e like me ia i hoomaopopoia mahope iho nei, alaila, e hoonele loa ia no ia kanaka a hui paha a me ko laua mau hope paha, mai na pono

e loaa mai ana, i hoomaopopoia ma ke kanawai a i ole ma ke kaulike paha, no na pilikia, poho, a i ole no kekahi mau poino e ae paha e ulu mai ana ma o ka hoonee a wawahi ia ana o ia mau hale a mau hana hou paha, i ka manawa e makemakeia ai e hoonee a wawahiia no ka hooloihi ana aku ia mau alanui e like me ia i hai mua ia. Eia nae, ua hiki no e loaa ka uku piha no na pilikia, poho a mau poino e ae i ka ona o kekahi mau hale a mau hana hou paha i hanaia a i kukuluia paha mahope iho o ka pau ana o elima makahiki mai ka la i hoolahaia ai keia Kanawai maloko o na palena i oleloia o kekahi alanui i hana ole ia a paa ka hooloihiia ana iloko o ia manawa.

§408. Mai ka manawa aku o ka hoolahaia ana o keia Kanawai, a hiki i ka manawa e hooko pakahi ia ai ka hooloihiia ana o na alanui i hai mua ia, e malama ka Luna Ana Aina me ke Keena Ana Aina o ke Aupuni i na kii no ka hooloihi ana i na alanui i manaoia e hooloihi aku, a e weheia no ia no ka nana ana o ka lehulehu, me ka uku ole, iloko o na hora hana.

§409. I ka wa e hoolahaia ai o keia Kanawai e kauoha aku ka Luna Ana Aina e hoailonaia na palena i manaoia no ka hooloihi ana i na alanui, me kekahi mau apahu keokeo, paa kupono, a i pena ia iho maluna na huaolelo "St. Ex."; a e kukulu ia ua mau apahu la ma na heluna lawa kupono, i hiki ai ke hoomaopopo pono ia ia mau palena; a o kela a me keia mea e wehe ana a e hooloii ana paha i ua mau apahu la ma kahi e, me ka loaa ole o kekahi mana kupono, e ku ia i ka ahewaia no ka mikamina, a i ka wa e hoahewaia ai e ili maluna ona ka hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

PAPA HOIKE.

(O ka Papa Hoike e hoike ana i na ana ana o na alanui i manaoia e hoakeaia aku, e loaa no ma ke Kanawai o 1896, Kanawai 43.)

HOAKAKA I KA MOKUNA 27.

§§406-409, oia no Kau 1896, Kan. 43.

MOKUNA 28.

Hana hou ana i na Alanui.—Hilo.

§410. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hoomaopopo i kahi e moe ai o na alanui, a e hoomaopopo ai i ka iliwai o na alanui a me na alaloa, a me na iliwai a me na laula o na ala aoao e pili ana i ua mau alanui la ma ke kulanakauhale o Hilo, Mokupuni o Hawaii.

§411. E hoonoho ke Kuhina Kalaiaina i elua mau Eneginia Kiwila, a o kekahi o laua ka luna nui o na hana hou, e kokua iaia ma ka hooholo ana i na wahi e moe aku ai a me na iliwai o na alanui i oleloia, a me ka hoomoe ana aku o ia mau mea.

§412. E hooholoia ke akea o kela ame keia alanui e like me ka mea i kupono, aole nae e emi malalo o na kapuai he kanaha (40), aole e oi aku mamua o kanaono (60) kapuai ke akea, i huipuia me na ala aoao me na auwai hoomaloo; koe nae o Alanui Waianuenue he kanalima-kumamaha (54) kapuai kona laula a me Alanui Mamua (Front Street), e hiki no ke hanaia e like me ke akea i makemakeia.

§413. E hoomaopopoia ka iliwai o kela a me keia alanui ma ka mea i oi aku ka pono no ka lehulehu.

§414. E hoomaopopo koke aku i ke akea kupono me ka iliwai kupono o na alanui a pau, a e hoikeia aku i ka lehulehu ma ka hoolaha ana maloko o kekahi nupepa.

§415. Mahope o ka hoomaopopoia ana o na palena kupono o na alanui a hoolahaia, aole e ili maluna o ke Aupuni ke poho no na hana hou i hanaia iloko o na palena o ia alanui.

§416. Aia a hoomaopopoia ka iliwai kupono no kekahi alanui, e hoohanaia na hana hou ana ma ia alanui e like me ia iliwai e like me ka hiki ke hanaia.

§417. Iloko o ka manawa kupono e hiki ana ke hanaia e hoomaka aku ke Kuhina Kalaiaina e hooakea a hooiliwai i ke Alanui Mamua (Front Street) a me Alanui Waianuenue, a e hanaia no ia hana ma na alanui e ae i ka wa e ikeia ai he kupono no na hana o ka lehulehu.

§418. E hiki no e hooakea hou ia aku a i ole ia hooloiia paha na palena o kekahi alanui i hoohoio mua ia, e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 412, ina ua kupono e hanaia pela i ka wa e ikeia ai he kupono no na hana o ka lehulehu i ka manawa e hooakeaia ana ia alanui; a o Alanui Mamua (Front Street) ua hiki no e hooakeaia e like ma ka laula i makemakeia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 28.

§§410-418, oia no Kau 1896, Kan. 9.

MOKUNA 29.

Hooloihi ana i na Alanui.—Hilo.

§419. O na alanui iloko o ke taona o Hilo, Mokupuni o Hawaii, i ikeia ma ka inoa o Alanui Bridge, Pleasant a me Pitman e hooloihiia aku no e like me ia i hoomaopopoia mahope iho nei, i kela a me keia manawa a ka Aha Hooko e hooholo ai, a e kulike hoi ia hooloihi ana me na ana pakahi no ia hana i kauia ma ka Papa Hoike i hoopili pu ia me keia; a o kekahi mea ma ke Mokuna 22, e kue ana i keia, ma keia ke kaupale loa ia nei.

A i na manawa a pau a ka Aha Hooko e manao ai he kupono e hooloihiia aku na alanui, a o kekahi paha o na alanui i hai mua ia ae nei, no ka pono a me ka pomaikai o ka lehulehu, e kauohaia aku no e hana pela, mahope iho nae o ke kauchaia ana o na koi poho a me na hoopomaikai ana e ili ana malna o na poe mea aina, ma kahi a mau wahi paha e hooloihiia ai o na alanui, a e kohoia e like me na hoakaka ana a ka mokuna i oleloia.

§420. Ina mahope iho o ka hoolahaia ana o keia Kanawai, e hana a kukulu kekahi kanaka a hui paha i kekahi mau hale, a mau hana hou paha, o na ano a pau, maloko o na palena i hoomaopopoia no ka hooloihi ana i ke alanui, e like me ia i hoomaopopoia mahope iho nei, alaila, e hoonele loa ia no ia kanaka a hui paha a me ko laua mau hope pakahi mai na pono e loaa mai ana i hoomaopopoia ma ke kanawai, a i ole ia, ma ke kaulike no na pilikia, poho, a i ole ia, no kekahi mau poino e ae paha e ulu mai ana ma o ka hoonee a wawahiia ana o ia mau hale, a mau hana hou paha, i ka manawa e makemakeia ai e hoonee

a wawahi no ka hooloihi ana aku o ia mau alanui e like me ia i hai mua ia.

§421. Mai ka manawa aku o ka hoolahaia ana o keia Kanawai a hiki i ka manawa e hooko pakahi ia ai ka hooloihi ia ana o na alanui i hai mua ia, e malama ka Luna Ana Aina ma kekahi wahi akea kupono maloko o ke taona o Hilo i oleloia, i na kii no ka hooloihi ana i na alanui i manaoia e hooloihi aku, a e weheia no ia no ka nanaia ana e ka lehulehu iloko o na hora hana me ka uku ole.

§422. I ka wa e hoolahaia ai keia Kanawai e kauoha aku ka Luna Ana Aina e hoailonaia na palena i manaoia no ka hooloihi ana i na alanui me kekahi mau apahu keokeo paa kupono, i penaia iho maluna me na hua palapala "St. Ex.," a e kukuluia ua mau apahu la ma na heluna lawa kupono i hiki ai ke hoomaopopo pono ia ia mau palena; a o kela a me keia mea ė wehe ana a e hooloili ana paha i ua mau apahu la ma kahi e me ka loaa ole o kekahi mana kupono ua pili iaia ka hewa mikamina, a i ka wa e hoahewaia ai no ia mea e ili no maluna ona ka hoopai aole e oi aku mamua o hookahi haneri dala.

PAPA HOIKE

(O ka Papa Hoike e hoike ana i na Ana ana o na alanui i manaoia e hoakeaia aku, e loaa no ma ke Kanawai o 1896, Kanawai 48.)

HOAKAKA I KA MOKUNA 29.

§§419-422, oia no Kau 1896, Kan. 48.

MOKUNA 30.

Buro Mahiai a me Ululaau.

Oiai, he mea pono e haawiia na hoohoihoi no ka hooholomua ana i na hana mahiai, ka hoomaikai ana ae i na welo holoholona a me na lala lehulehu o ka oihana mahiai a me na hana akamai i pili me ia mea; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§423. E kukuluia, a ma keia ke kukuluia nei i Buro iloko o ka Oihana Kalaiaina, a e kapaia o ka "Buro Mahiai a me Ululaau," a nona hoi keia mau kumuhana iho:

1. E hoomaopopo no ke ao ana aku i ka lehulehu, ma o na haiolelo manawalea a ma o na mea i paiia, i na ike i hooiaioia ma o ka hana maoli ia ana he mea ia e pomaikai ai na hana mahiai, hanai holoholona a me na hana like;

2. E loaa ka ike mai na aina e ae mai a me ka hoao ana e loaa na anoano hoopulapula a me na mea kanu e loaa ana he pomaikai hana mau ia no na pono mahiai a kalepa o keia Repubalika;

3. E houluulu i ka ike e pili ana i na io ili laau i hiki ke ulanaia o na aina mahana a me na aina emi mai o ka mahana; ka hiki e hoohanaia o na laau o keia Paeaina a mau mea ulu e ae paha; ke kanu ana i na kumulaau no ka hoomau ana aku i ka ululaau ma ke ano mau; ka hooholomua ana i ka hoomanaoia o kekahi la kanu laau a puni ke Repubalika; ka hoopakele ana i na ululaau, a me na mea a pau i pili a me ka hoomakaukau ana i na hoike helu e pili ana i na pono mahiai a hanai holoholona o ka aina nei;

4. E kiai a pale aku i ka hookomoia mai o na mai o na

laau a me ka eleao, a me ka haawi ana i na kokua no ka hoopio ana i na ponalo a me na mai e hoopoino ana i na mea kanu i mahiia a me na holoholona.

§424. O ke Kuhina Kalaiaina ka Peresidena mamuli o kana oihana no ua Buro la, a me eha poe e ae e hookohuia e ua Kuhina la mamuli a ma o ka hoapono ana a ka Aha Kuhina, a e hana nui me ka uku ole. Ma keia ua hoomanaia ua Buro la e hookohu aku i mea kupono ma ke ano he Komisina no ka Oihana Mahiai me Ululaau, a oia no hoi ke Kakauolelo nana e hoopaa i ka moolelo o na hana a me ke kakau ana i na palapala o ka Buro, a e loaa no hoi iaia ka uku e like me ia e hookaawaleia ana e ka Ahaolelo.

§425. E malamaia i mau halawai mau e na lala o ka Buro, i kela a me keia malama, a i ole, i kela a me keia manawa i manaoia ai he pono; a ma keia ua haawiia ka mana e hana i mau rula a me na hooponopono ana i kue ole i na kanawai e ku nei, a e hoomaka aku i ka lawelawe ana e like me ka mea e kupono ai no ka holomua o na hana o keia Kanawai, a e like hoi kona mana ke hoolahaia me he kanawai la.

E kakau hoaponoia na rula i oleloia a e hoolahaia aku hoi e ke Kuhina Kalaiaina.

§426. Ua loaa ka mana i ka Buro e uku i kekahi mea ona aina a ka Buro i kono ai, e lawelawe i na hana hoao kanu mahiai no ka pono a pomaikai o ka lehulehu.

§427. Mamuli o ka hooia ana a ka Buro, e haawi no ke Kuhina Kalaiaina i mau uku makana no ka hoohoihoi ana i na oihana mahiai hou, ka hoopomaikai ana i na mea kanu i hoomaopopo nui ole ia a me na loina no ke kinai ana i na mea hoopoino mea kanu a me na nahelehele waiwai ole.

§428. Ua hiki i ka Buro ke hoomana e malamaia ona mau aha fea i kela a me keia manawa, ma Honolulu a ma kekahi

wahi e ae, no ka hoikeike ana i na hua o na mea kanu i mahiia a mea hana ano akamai paha e pili ana i ka oihana mahiai, a nana e hoomaopopo i mau makana hookuku no ke kela a maikai o ua mau mea la, e like me ka mea e maopopo ana he mea ia e pomaikai ai ka aina.

§429. E loaa no ka mana i ke Kuhina Kalaiaina me ka hoapono ana a ka Aha Kuhina a me ka Buro, e hookàawale mai kekahi aina Aupuni a aina kula paha, a i ole, e loaa mai ma ka hoolimalima a kuai ana paha i wahi no ona kahua a mau kahua hoao paha, a e hoolimalima a uku aku i kekahi poe kupono no ka lawelawe ana aku i ka hana malalo o ka malu o ka Buro.

§430. He hana na ke Komisina, a i ole ia, na kona hope, ka hele makaikai ana aku i na home liilii a pau a me na oihana mahiai ano nui ma na mokupuni pakahi a puni ke Repubalika nei, aole e emi malalo o hookahi manawa i ka makahiki; e hoomaopopo aku ina ua hookoia na kumu o ke kanawai, e haawi aku i na ona home liilii i na kuhikuhi no ke kanu, mahi a hoomonamona ana i ko lakou mau wahi pakahi, i hiki ai ke loaa ia lakou na pomaikai oi ae, a e hana i hoike i ka Buro no kela a me keia hele kaahele ana.

§431. I ka hopena o kela a me keia makahiki, e hana ke Komisina Oihana Mahiai me Ululaau i hoike piha o ka hana o ka Buro, a e hoolahaia, a e haawi aku no hoi i hoike no na makahiki elua no ka hookomoia ana aku me ka hoike a ke Kuhina Kalaiaina ma na kau mau o ka Ahaolelo.

§432. O na haawina dala a pau e hookaawaleia ana e ka Ahaolelo no na hana o keia Kanawai, e kaa no malalo o ka hoomalu ana o ka Buro, a e hoikeia mai no hoi na loaa a pau o ka Buro a e ukuia aku iloko o ka Waihona ma ke ano he mau loaa Aupuni.

§433. No ka hana o ka houluulu ana mai i na mea like malalo o hookahi keena, ua manaoia o ka hookoia ana o na kanawai a me na hapa kanawai malalo iho, he mau hana ia na ka Buro Mahiai a me Ululaau, oia hoi:

1. Pauku 251 a hiki aku a hui pu mai me ka Pauku 254 o ke Kanawai Kivila, e pili ana i ka hooholomua ana o ka Mahiai a me na Hanalima; (Nana Mokuna 31).

2. Mokuna XXX. o na Kanawai o ke Kau o 1876, i kapaia "He Kanawai e hoomalu ai a e hoomaunauna ole ai hoi i na Ululaau a me na Laau o ka Nahelehele;" (Nana Kanawai Karaima, Mokuna 95).

3. Mokuna XLVIII. o na Kanawai o ke Kau o 1884, i kapaia "He Kanawai e kokua ana i ka hana ana ma keia Aupuni i ka Ramie, a mea e ae paha e like ana ke ano, e makaukau kupono ana no ka makeke," a me ka Mokuna LXV. o na Kanawai o ke Kau o 1888, i kapaia "He Kanawai e hoohoihoi ai i ke kanu a me ka hana ana i ka Ramie;" (Nana Mokuna 32).

4. Mokuna LXXI. o na Kanawai o ke Kau o 1886, i kapaia "He Kanawai e hoohoihoi ana i ka hana ana a me ka hoouna ana i na Aina E o ka Palaoa Kalo," (Ua pau).

5. Mokuna LIX. o na Kanawai o ke Kau o 1888, i kapaia "He Kanawai e hoohoihoi ai i ka hanaia ana a me ke kuaiia ana o ka Palaoa Kalo a me na mea e ae mai ke Kalo mai;" (Nana Mokuna 33).

6. Mokuna XXXIV. o na Kanawai o ke Kau o 1888, i kapaia "He Kanawai e pale aku ai i ka laweia ana mai o na ma'i ma ka lau o ke Kope;" (Nana Kanawai Karaima, Mokuna 95).

7. Mokuna II. o na Kanawai o ke Kau o 1890, i kapaia "He Kanawai e pili ana i ke kinai ana i na ma'i o na mea kanu, Ponalo a me na mea hoopoino i na Mea Kanu." (Nana Kanawai Karaima, Mokuna 95).

HOAKAKA I KA MOKUNA 30.

§§423-433, oia no Kau 1892, Mok. 81.

MOKUNA 31.

Ka Holomua ana o ka Mahiai, a me na Hana Lima.

§434. Na ke Kuhina Kalaiaina e kiai i na pono nui o ka mahiai, a e kokua i kona holo mua ana, e like me ka mea hiki iaia, ma ka ohipuni ana i na hua o na laau maikai, i mea haawi wale aku i kanaka, a ma na ano e ae e hiki ai iaia maloko o kana oihana.

§435. Aia a hoouluuluia e kekahi Ahahui Mahiai, ma ka haawi wale ana o kanaka, a ma ke ano e ae, i na dala elima haneri, i mea haawi aku ma ke ano ukukaulele, a ma ke ano e ae paha, i mea kokua i ka mahiai, no ka hoomaikai ana i na holoholona, maloko o keia Repubalika, alaila, ina e hoomaopopo aku ka Puuku Dala o ia Ahahui, i ka houluulu ana o ke dala imua o ke Kuhina Kalaiaina, e loaa mai i ua Puuku nei ma ka waihona dala o ke Aupuni, i na dala like elima haneri, e huiia me ke dala o ka Ahahui. Aka hoi, aole e haawiia ma ka waihona dala o ke Aupuni, na kekahi Ahahui, i na dala e oi ana i na haneri elima, maloko o ka makahiki hookahi.

§436. E hoike mai ka Ahahui i kela makahiki keia makahiki, ma ka malama o Ianuari, imua o ke Kuhina Kalaiaina, i ka palapala e hoakaka ana i ka nui o ke dala i houluuluia e ka Ahahui, ma ka haawi wale ana o kanaka, a ma ke ano e ae paha,

maloko o ka makahiki i hala iho, a e hoike pololei mai hoi i ka nui o ke dala a ka Ahahui i hoolilo ai ma na ukukaulele, a ma na mea e ae maloko o ia manawa, o hooneleia ua Ahahui Mahiai la i ke dala kokua i oleloia maloko o ke Pauku maluna ae nei.

§437. O ka Ahahui Mahiai i loaa ke dala kokua i oleloia maluna, ma ka Waihona Dala o ke Aupuni, e haawi aku oia i kela makahiki keia makahiki i na ukukaulele, a i ole ia, e hoolilo aku ma ke ano e ae, i puu dala i emi ole iho ka nui malalo o ke dala makahiki i loaa mai ma ka Waihona Dala o ke Aupuni, i mea e hooikaika ai a e hoomaikaiia'i ka Mahiai, na hanauna holoholona, a me na hana lima.

HOAKAKA I KA MOKUNA 31.

§§434-437, oia no Kan. Kiv. §§251-254.

MOKUNA 32.

Ramie

§438. Ma keia ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina e uku aku i $10,000.00 i ke kanaka, a kona mau hope paha nana i imi a hana i kekahi Mikini a mea e ae paha, i mea e hana a hoomaemae i ka Ramie a o na mea e ae o ia ano paha, a ua loaa no hoi iaia ka "Patent" no ia Mikini, a mea e ae paha, he mea e hoomaemae ana i ka Ramie a mea e ae paha, me ka nui ole o ka lilo, a me ka maikai i lilo koke i ke kuai ia ma na Makeke o ka Honua.

Mahope no hoi o ka hoikeike ia ana o kela Mikini, a mea e ae paha, imua o ke Kuhina Kalaiaina, a ua ike oia ua kupono no kela Mikini, no na hana i oleloia maluna. E uku ke Kuhina Kalaiaina, i ka mea nana i hana kela mea a i kona hope paha, na dala i olelo ia maluna, ma ka haawi ana iaia i ka palapala kikoo i ke Kuhina Waiwai no ia mau dala; a ma keia ua kauoha ia ke Kuhina Waiwai, e uku i kela palapala kikoo mailoko o ke dala e waiho ana maloko o ka Waihona o ke Aupuni i hookaawale ole ia.

§439. Ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina e uku aku i ke kanaka, mau kanaka a Hui paha i hana a hoomaemae mua i 50 tona Ramie a mea e ae paha oia ano, a ua kuai ia kela mau tona he 50 ma kekahi Makeke kupono, i na dala e like me ka mea i loaa ia mai, no kela Ramie a mea e ae paha, ma kona kuai ia ana. A mahope o ka waiho ana mai imua o ua Kuhina nei, ka palapala kuai i hooiaio ia, alaila, e haawi no kela Kuhina i ka mea nana kela mau tona Ramie he bila kikoo dala i ke Kuhina Waiwai, e like me ka mea i oleloia maluna. A ua kauohaia ke Kuhina Waiwai, e uku i kela mau dala mailoko ae o ke dala i hookaawale ole ia, maloko o ka Waihona o ke Aupuni.

§440. Ma keia ke haawi ia nei ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu ana o ka hapa nui o ka Aha Kuhina, e kapa ia ma keia hope aku "ke Aupuni," e hana i aelike me kekahi mea a poe kupono, a i ole ia, hui i hoohui ia, i kapa ia mahope iho nei iloko o keia Kanawai "ka mea hana aelike," no ke kukulu a malama ana ma kekahi wahi a mau wahi kupono iloko o keia Repubalika, a mahi a mau mahi Ramie paha no ka mahi ana i ka Ramie a me ka hana ana o ia mea a lilo i mea kalepa hooili i na aina e.

§441. E hoakaka ua aelike nei:

1. E kanu ua mea hana aelike nei a e mahi ma ke ano maikai, aole e emi malalo o kanalima eka Ramie i ka makahiki mua, mahope iho o ke kakau inoa ana i ka aelike.

2. E kukulu ka mea hana aelike ma ua mahi Ramie nei, a e kokoke ana paha ilaila i kekahi mikini maikai a kupono no ka hoomaemae ana i ka io o ka laau mai ka ili ae, a me ka hana ana i ua ili Ramie nei a maikai, a kupono ka waiwai ke kuai ia aku e kaa ai ka lilo o ka hooulu a hana ia ana. E lawa ua mikini nei e hiki ai e hoomaemae ia, aole e emi malalo o 1000 paona ili Ramie kupono i ke kuai ia aku i ka la hookahi.

3. E kukulu ka mea hana aelike i na hale kupono a pau ma ua mahi Ramie nei i olelo ia i kupono no ia oihana.

4. E malama ka mea hana aelike i mau buke helu a hoike piha a pololei, i hiki e nana ia e ke Aupuni, a i ole ia, e kona mau agena i na manawa kupono a pau, a o ia mau buke helu a hoike paha e hoike pololei i na huina i hoolilo ia aku e ka mea hana aelike ma ka lawelawe ana i ua hana nei, ke ano a mau ano paha o ka mahi ana, ka nui o ka lilo no na paahana no ka mahi ana, a i ole ka hana ana, ke ano a mau ano paha o ka hoomaemae ana a me ka hooili ana aku a me ka lilo e pili ana a me na mea e ae i manao ia he mea waiwai a pomaikai paha i kekahi poe e ae e makemake ana e komo iloko o keia hana. A ua hiki no e pai ia a hoolaha ia aku ia mau ano hana a me na lilo e pili ana i ke Aupuni.

5. E haawi aku no ke Aupuni i uku kokua o $100 no kela a me keia tona Ramie kupono i ke kuai ia, a nona ke kumukuai ma ka makeke o elima keneta no ka paona a i hoike ia me ke kupono na hoolilo ia ana, o na mea i hooili ia aku e like me ka papa kuhikuhi a ke Kuhina Kalaiaina, a hiki ka huina o na tona Ramie i olelo ia i ka hookahi haneri me kanalima, a mahope aku o ia manawa aole e uku hou ia aku kekahi uku kokua, e uku ia aku ua uku kokua nei i na manawa a pau e makaukau ai he elima a oi ae paha mau tona i lilo i ke kuai ia.

§442. Ma keia ke hookaawale ia nei na dala he umikumamalima tausani no ka hookaa ana i na puu dala i hoakaka ia maluna mailoko ae o kekahi dala e waiho ana iloko o ka Waihona i hiki e hoolilo ia no ia hana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 32.

§§438-439, oia no Kau 1884, Mok. 48.
§§440-442, oia no Kau 1888, Mok. 65.

MOKUNA 33.

PALAOA KALO.

§443. Ua hiki no i ke Kuhina Waiwai, ma ke kikoo ana o ke Kuhina Kalaiaina a me ka apono ana o ka Aha Kuhina, e uku aku i kela a me keia manawa mailoko ae o ka Waihona, mai kekahi dala e waiho ana i kupono no ia mea, i na huina i oi ole aku mamua o Elima Tausani Dala, i mea e hookaa ia ai na lilo ponoi maoli e pili ana i ka hoao ana e hooko aku i ka palaoa kalo a me na mea e ae mai ke kalo mai ma na aina e.

§444. Aole e uku ia kekahi dala pela mai ka Waihona ae, aia wale no mamuli o na mea hoike i kupono i ka manao o ka Aha Kuhina, ua kupono na mea i hoolala ia no ka hookomo ana i ka palaoa kalo a me na mea e ae mai ke kalo mai, iloko o na aina e, a ua hana ia ma ke ano oiaio maoli a he kupono a e hana a e hooikaika ia ana e hooko aku i ua mau mea nei i hoolala ia. Iloko o ka manawa kupono e hiki pono ai mahope iho o ka hoolilo ia ana o ia mau huina dala, e waiho ia mai na hoike piha e hoakaka ana no ia mau hoolilo ana a me na palapala hookaa ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina e hoike ana i na itamu o ka hoolilo ana a me ke ano o ka hoolilo ia ana o ia mau dala.

HOAKAKA I KA MOKUNA 33.

§§443-444, oia no Kau 1888, Mok. 59.

MOKUNA 34.

Hoeueu ana i ka Oihana Kuloko.

No ka mea, he mau apana aina nui iloko o keia Repubalika i kupono i ka mahi ana i ke ko, raiki, kofe, a me na mea ulu e ae, i hiki ole ke mahi ia no ka nele i na wahi e pae ai na waapa a me na wahi kupono e hooili ai i na ukana, a me na alanui mai ia mau wahi pae aku a hiki i ua mau aina nei, a maluna o ia mau aina.

A no ka mea, he mau apana aina hou aku kekahi iloko o keia Repubalika i hiki ke hooulu ia ke ko a me na mea kanu e ae, ina e lawe ia ka wai maluna o ia mau aina, i mea e hoopulu ai, a i loaa hoi ka mea nana e hookaa i na wili a me na hana e ae i pili me ka mahiai i ka aina, a no ka hoomakaukau ana i na mea ulu no ka makeke.

A no ka mea hoi, he mea pono na ke Aupuni e kokua i ka hoohoihoi a me ka hoeueu ana i na oihana mahiai o ka Repubalika, nolaila, e hooholoia, a pela aku.

§445. Na ka Peresidena e hoonoho i mau komisina, ekolu mau kanaka kupono, a o ka lakou hana, e hele e nana i kekahi, a o na apana a pau o na mokupuni o keia Paeaina, i manao ia he mau wahi kupono i ka oihana mahiai, i mahi ole ia mamua, a ua mahi hapa ia paha, a mahope iho o ka nana akahele ana, e hoike aku ma ka palapala i ke Kuhina Kalaiaina, i ka nui o ka aina i manao ia he kupono ke mahi ia me ka pomaikai, a me ke ano o na mea kanu i hiki ke hooulu ia malaila, a me ka hiki o ka hana ana i na wahi pae, ma ia mau wahi, a me na mea e ae no ka hooili ana i na ukana, a me na alanui e hiki aku ai malaila, a me ka hana ana i na auwai maluna o ia mau aina,

no ka hoopulu ana, a no ka hoolako ana i ka mea e hookaa ai i na wili a me na hana hou e ae a lakou i ike ai ua hiki, a he kupono hoi i mea e hoakea ia ai na pono mahiai o kahi a lakou i nana ai, a e hoomakaukau ua mau komisina la, a e kauoha paha e hoomakaukau ia me ke akahele, i hoike o na lilo i manao ia o ia mau hana hou, na palapala ana aina kupono a me na mea e ae, a lakou i manao ai he pono ke hoike.

§446. I mea e hiki ai ke hooko pono ia na mea i hoakakaia ma ka pauku mamua iho nei, e loaa no i ua mau komisina nei, ke kokua kupono ia ana i ka wa i makemakeia, e ka Luna o na Hana Hou, ka Luna Ana Aina a me kona mau kokua, a me ka Luna Awa o Honolulu, ma ka hoomakaukau ana i na hoike o na lilo i manaoia, na ana aina a me na hoike e ae, a e hana lakou me ka uku hou ole ia aku.

§447. Ma ka waihoia ana mai o kekahi o ia mau hoike, na ke Kuhina Kalaiaina e waiho aku ia mea no ka noonooia ana e ka Peresidena, a ina e aponoia ia mea, alaila e hoomaka aku ke Kuhina i olelo ia i ka hana ana i na wahi pae, ka hoomoe ana i na mouo, na alanui, na auwai, a me na hana hou e ae, e like me ka hoike i waiho ia aku, a e like paha me ia i hooponopono ia e ka Peresidena, ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina i olelo ia e hoohana i na paahao i hiki ke hoohanaia ma ka hana ana o ia mau hana hou, a e hana i na aelike no ka hana ana o ia mau mea e like me kona manao he pono. Aka hoi, aole e hoomaka ia kekahi o ia mau hana hou, aia a mahope o ke noi ia ana ma kekahi palapala noi i waihoia imua o ke Kuhina Kalaiaina i kakauinoaia e kekahi poe mea aina ekolu a oi ae paha, maloko o ia apana.

§448. I mea e loaa ai ke dala no ka hooko ia ana o na manao o keia Kanawai, ma keia ua hoomana ia ke Kuhina Waiwai i kela a me keia manawa e like me ka holomua ana o na hana hou, e hoopuka aku i na bona me na kupona i hui ia no ka puu dala aole e oi aku ana mamua o ka huina elua haneri tausani

dala, a e kau ia ka ukupanee ma na bona i oleloia aole e oi aku ana mamua o ka eiwa keneta no ka makahiki, e uku ia i kela a me keia hapalua makahiki; e kakauinoaia na bona i oleloia, e ke Kuhina Waiwai a e kakauinoaia no hoi e ka Luna Buke Helu, a e kau ia maluna o ia mau bona keia mau huaolelo, "Na Bona o na Hana Hou, Kanawai o 1876," a e hookaa ia ua mau bona la i ka manawa i hoakaka ia ma ke alo, aka hoi, aole e oi aku mamua o iwakaluakumamalima makahiki mai ka la aku o ka hoopuka ia ana o ia mau bona.

§449. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e komo aku a e lawe, a e paa no ke Aupuni Hawaii i ka aina a me ka wai, i ka waiwai paa a waiwai i kupono no ka hana a me ka malama ana o na hana hou i kauoha ia e hana ia ma ka Pauku 447. Ina e hoomaopopo ia ka uku o ka poe nona ka aina a wai paha i lawe ia, a i hoopoinoia paha, e like me ia i hoakaka ia ma na Pauku 518 a hiki 523, a ina no ke Aupuni Hawaii ka aina a me ka wai i kupono ke lawe ia a me ka hoohana ia no ua mau hana hou nei, ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e lawe a e hoohana aku ia mau mea no ia mau hana, me ka hana hou ole aku mahope o keia, a me ka uku ole i ke Aupuni.

§450. Ma ka pau ana o kekahi o na hana hou i haawiia ka mana e hana mamuli o keia Kanawai, e auhau ia a ohi ia no ka pomaikai o ka Waihona Aupuni he auhau maluna o na aina a pau i hoopomaikai ia mamuli o na hana hou i oleloia, e kau ia ka auhau i oleloia ma ke ano kaulike no ka eka aina i mahi ia, aka hoi aole e oi aku i na dala elua no ka eka hookahi no ka makahiki, a ina o ka lawe ia ana mai o ka wai oia ka hana hou i hana ia, no na hana hoopulu, alaila, aole e oi aku i na dala ewalu no ka makahiki no kela me keia eka i mahi ia, a no na hana e ae e kau ia ka auhau e like me ka mea i kupono a kaulike i ka manao o ke Kuhina i oleloia.

§451. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e uku aku i na lilo kaahele kupono o ua mau komisina la a me na

luna i hele pu me lakou, oiai lakou e hana ana ia hana, a o keia mau lilo, a me na uku poho i hooholoia paha mamuli o ka Pauku 449, e uku ia mailoko mai o na loaa o na bona i haawi ia ka mana e hoopuka ma ka Pauku 448, a ma keia ke kauoha ia nei ke Kuhina Waiwai e malama i buke helu kaawale o na loaa o na bona i hoopuka ia no kela a me keia hana hou i hana ia, a no na lilo a pau i hooliloia no ka hana ana o na hana hou i kauohaia e hana mamuli o keia Kanawai, a me na lilo e ae e pili ana ia mau mea i kauohaia ma keia Pauku a e hoike aku ia mau mea i kela a me keia kau o ka Ahaolelo, a ina ua oi aku na loaa mamua o na lilo, alaila, e lilo ia no ka pomaikai o ka Waihona Aupuni.

§452. Ma keia ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hana i na rula kupono a pau e pili ana i ka lawelawe ana o na wahi pae a me na alanui a mea e ae, no ka hooili ana i na ukana, i hana ia mamuli o na olelo o keia Kanawai, a ina ua hana ia he auwai no ka hoopulu ana a me na hana e ae, e hooponopono i ka nui o ka wai i hiki i na ona o na aina i kokoke ia auwai ke lawe, a me ka manawa a me ke ano o ia lawe ana a me na rula a me na hooponopono e ae i manaoia he pono.

§453. Ma ka aponoia ana o kekahi hoike e ka Peresidena, e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 447, ina ua pili ia hoike i ka hana ana o kekahi auwai no na hana hoopulu, a i mea paha e loaa ai ka mea nana e hana i na mea ulu, alaila na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku ma kekahi mau nupepa elua a oi aku paha i pai ia ma Honolulu, no ka manawa ana i manao ai he pono, no na koho iloko o na wahi i sila ia mai kekahi poe a mau hui paha e hana i ka hana i manao ia ma ka auwai i manao ia ma ko lakou lilo ponoi. A no ko lakou hana ana i ua hana la, ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, a ua kauoha ia oia e haawi aku i ka mea koho i ka ae no ka hoolimalima o ka auwai i manaoia no ka manawa aole e oi i na makahiki he kanakolu, me ka mana e lawe i na puka a pau i loaa mai ma ia auwai mai. A e hoi hou ia auwai a me na hana hou e pili

ana i ke Aupuni, ma ka pau ana o ka manawa i oleloia, a e hoopaa ke Aupuni e uku ia he ukupanee ma ke kumu lilo o ia mau auwai, aole e oi aku i na keneta eono. E manaoia, o ke koho ana no ka manawa pokole o ka hoolimalima ana a me ka ukupanee haahaa loa ma ke kumu lilo o ke Aupuni e hoopaa ai, oia ke koho maikai; aka hoi, na ka mea koho i ae ia e haawi i ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoopaa maikai a kupono malalo o kekahi hoopai i hoakaka ia ma ia palapala hoopaa, no ka hana ana o ka auwai i oleloia iloko o kekahi manawa i hoakaka ia ma ia palapala hoopaa. Ina aole i waiho ia mai kekahi koho kupono, alaila ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e hana aku i ka hana me ka nana ole i kekahi olelo iloko o keia pauku e papa ana, a ina ua hana ia kekahi hoolimalima, alaila ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina i oleloia e hana aku e like me ia i kauoha ia ma ka Pauku 449 o keia Kanawai, no ka lawe ana i ka aina a me ka wai i kupono, a e pili no na olelo o ia Pauku 449 i kekahi hana o keia ano.

HOAKAKA I KA MOKUNA 34.

§§445-453, oia no Kau 1876, Mok. 53, Kan. Kiv. aoao 642.

MOKUNA 35.

Hoohoihoi ana i na Hana Mahiai.

No ka mea, he mea maikai i ke Aupuni ke kokua ana i kekahi haawina dala kupono no ka hoohoihoi ana i na hana mahiai, no ke kukulu ana i na hale hana no ka hoomaemae ana, hoomoa ana i kekahi mau hua ai a me ke kukulu ana i mau hale hana e kaomi ai a e owili ai i ka baka a me na waiwai ulu e ae i hoouluia ma keia Repubalika; a

No ka mea, he nui wale na laau waiwai e ae i ulu ma na aina e, a i laha ole ma Hawaii nei, he mea ku i ka pono i ke Aupuni ke hoolako mai i na laau hua ai o kela a me keia ano, a me na laau maikai e ae no ka hoolaha ana e hooulu ia ma keia Repubalika; nolaila, e hooholoia, a pela aku.

§454. O ka haawina dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no ka hoohoihoi ana i na hana mahiai, ma ke kukulu ana i mau hale hana no ka hoomaemae ana a hoomoa ana i kekahi mau hua ai i hooulu ia ma keia mau Paemoku, e like me ka hala-kahiki, pea, piki, piku, ohia a me na waiwai ulu e ae, a ua loaa i ke Kuhina Kalaiaina ka mana e haawi i puu dala kupono no ke kukulu ana i hale a mau hale paha no na hana i hoikeia ma keia Kanawai, ke noi ia mai oia e kekahi mea a mau mea paha i hoohuiia a i loaa hoi ka palapala hoohui me ke Aupuni, a i hooiaioia e ke Kuhina Kalaiaina, e hoomau ana ma ia hana no na makahiki aole e emi iho malalo o ka umi.

§455. Ua pili pu me ka hana hoohoihoi mahiai i olelo ia ma keia Kanawai, ke kauoha ana aku i na aina e e hookomoia iloko o keia Aupuni, i na laau hua ai o kela a me keia ano, ina

ma ke kawowo a anoano paha, na laau maikai a maemae hoi, a ina he kawowo a anoano paha, ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina ke kauoha ana aku i na aina e e laweia mai i mea hoolaha, a e hooulu ia ma keia Repubalika, a e makana ia aku no ka lehulehu, a e uku ia na lilo a pau o keia mailoko ae o na dala i hookaawaleia e ka Ahaolelo no ka hoohoihoi mahiai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 35.

§§454-455, oia no Kau o 1882, Mok. 19, Kan. Kiv. aoao 692.

MOKUNA 36.

Pa Aupuni a me na Hao Kuni.

PA AUPUNI A ME NA LUNA PA AUPUNI.

§456. Na ke Kuhina Kalaiaina e kauoha aku e kukulu ia a e hookaawale ia kekahi pa a mau pa kupono paha ma kela a me keia Apana o ka Repubalika no ka hoopaa ana i na holoholona aea, a e hoolaha aku oia i na pa e hookaawale ia aku ana ma keia hope aku a me ka hoololi ia ana o kahi o kekahi pa e ku nei i keia manawa ma kekahi mau nupepa i pai ia ma na olelo Hawaii a me Beretania ma Honolulu.

§457. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoonoho i na kanaka kupono e malama i ua mau pa nei, a e hana ua mau luna pa nei mamuli o na rula i hoakaka ia ma ke Kanawai. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, i kela a me keia manawa, e hoopau i kekahi o ia mau luna pa no ka hana ole a hooko kupono ole i na hana o kana oihana, me ka hoolaha i na kumu o ia hoopau ana, ke noi ia aku oia e hana pela e ka mea i hoopau ia. Ma ka palapala hoopii o iwakaluakumamalima a oi ae paha poe hookaa auhau o kekahi apana e hoopii ana i kekahi o ia mau luna pa, a e noi ana e hoopau ia oia, na ke Kuhina i olelo ia e kauoha e ninau pono ia na kumu hoopii, a ina ma ia ninau pono ia ana ua ike ia aole i hana a hooko pono ua luna pa nei i kana hana, e hoopau no ke Kuhina Kalaiaina iaia. E hoopihaia na hakahaka a pau ma ka hookohu ana o ke Kuhina Kalaiaina.

§458. Aia no maluna o ka luna pa ka malama pono ana a me ka hana pono ana aku i na holoholona aea a pau i haawi ia aku ia lakou e malama ai, a e loaa iaia no ko lakou hana he

kanalima keneta no kela a me keia la e paa ai ua mau holoholona la i ka pa mai ka mea mai nona ia holoholona aea, koe no na hipa a me na kao, a no ia mau holoholona e loaa no ia lakou he elima keneta no ka la hookahi. E hanai oia i na holoholona aea i ka ai a me ka wai kupono, a ina e malama pono ole kekahi luna pa i na holoholona i haawi ia aku iaia e malama e hoonele ia oia i ka uku no ia holoholona, a e ili maluna ona ke poho o ka mea nona ka holooholona.

§459. Aole e lawe kekahi luna pa i kekahi holoholona aea mamua o ke kakau ana o ka mea e makemake ana e hoopaa ia mau holoholona i kona inoa malalo o kekahi olelo hoakaka e hoike ana i ka nui a me ke ano o na holoholona aea, kahi i komohewa ia, ka inoa o ka mea a mau mea nona ia mau holoholona aea, ina ua ike ia, ka la i hopu ia ai a me ka nui o ke poho a me na lilo i koi ia. Oia mau olelo hoakaka i pai hakahaka ia a humuhumu ia ma ke ano buke e hoolako ia aku i na luna pa, no ke kumukuai i hanaia ai e ke Kuhina Kalaiaina, a e hiki no ke nana ia e ka lehulehu.

§460. E malama ka luna pa i hoike pololei no na hana i hana ia ma kona pa maloko o kekahi buke, a i hiki ke nana ia e na mea a pau; a e hoike aku oia i ke Kuhina Kalaiaina ma ka hoohiki ana i kela a me keia hapaha i hoike e hoakaka ana i ka nui o na loaa a me na lilo.

§461. Aole e lawe kekahi luna pa i kekahi holoholona i hopu ia no ke komohewa ma kekahi apana e ae, ina ua hookaawale ia he pa holoholona aea ma ia apana e ae.

NA KUAI ANA MA NA PA.

§462. Na kela a me keia luna pa e kau i na olelo hoolaha i kakau ia a pai ia paha ma ka hale leta (ina he hale leta ma ia Apana) a ma na wahi akea aole e emi malalo o elua, ma kona Apana, ma na olelo Hawaii a me Beretania, a e hoolaha i ke-

kahi olelo hoolaha maloko o kekahi nupepa i hoopuka ia ma kona Apana ma ia mau olelo, mahope koke iho o ka hoopaa ia ana o kekahi holoholona aea, me ka hoike i ke ano a pau o ua holoholona nei, me ka hai pu i ka la e kuai kudala ia ai, ina aole e kii ia mai. A na ka luna pa no hoi e hoike koke aku ma ka leta, i ka wa i hoopaa ia ai o kekahi holoholona, i kela a me keia mea nana i waiho me ia i ke kope o kona hao kuni, a hoailona paha no kekahi holoholona aea e kau ana maluna ona ua hao kuni la, i hoopaa ia ma kona pa, a ina aole e kii mai ka mea nona ia holoholona aea a uku i na uku o ka pa me na uku no ka hoolaha ana a me na poho i koi ia no ke komohewa ana, no ka lilo o ka ho-a ana, iloko o umikumamalua la mai ka la i hoopaa ia ai ma ka pa, a i ole ma kekahi manawa paha mamua ae o ke kudala ana, e kuai aku no ka luna pa i ua holoholona aea nei ma ke kuai kudala akea i ka mea koho kiekie loa ma ke awakea o ka Poaono mua mahope o ka pau ana o na la he umikumamalua i olelo mua ia.

§463. E hoouna ia e ka luna pa na loaa ma ia kuai ana, a i ole, he palapala hookaa paha i haawi ia e ka mea holoholona a mau holoholona paha, mahope iho o ka hookaa ia ana o na uku pa, na lilo o ka hoolaha ana, na poho a me na lilo o ka hoa ana, i ke Kuhina Kalaiaina, i ka manawa e hana ia ai o kana hoike hapaha. Ina e hoomaopopo ka mea nona ka holoholona aea i kona kuleana no ia mea maloko o ka makahiki hookahi, e haawi ke Kuhina Kalaiaina iaia i ke koena o na dala i loaa ma ia kuai ana. Ina e hooiaio ole ia ua kuleana nei e like me ia i olelo ia, alaila, na ua Kuhina nei e hookaa aku i ua mau dala loaa la, iloko o ka Waihona ma ke ano he loaa Aupuni.

§464. Ina e komohewa kekahi bipi, lio, hoki, kekake, puaa, hipa a kao maluna o ka aina i pa pono ia a i mahi ia hoi, e uku ka mea nona ia holoholona i ka mea nona ua aina la i na poho a pau i hanaia e ua holoholona aea la, a me ka huina o kanalima keneta no kela a me keia holoholona e komohewa ana, koe nae no na hipa, a me na kao, a no ia mau holoholona e uku oia i umi

keneta pakahi. Aka, ina ma kekahi hihia ua pili kaumaha loa keia Kanawai a kaulike ole paha no ka nui loa o na holoholona i komohewa, he mana no ko ka Lunakanawai e hoemi iho i ka uku.

§465. Ina ua komohewa kekahi o na holoholona i oleloia ma ka Pauku 464 o keia Kanawai ma kekahi aina i mahi ia aole nae i pa ia i ka pa, e uku ka mea nona ia holoholona i ka mea nona ia aina i ka huina o iwakalua-kumamalima keneta no kela a me keia holoholona e komohewa ana, koe nae no na hipa a me na kao, a no ia mau holoholona e uku oia i umi keneta pakahi. Aole no e mana ke koi ana o ka mea nona ka aina no ke poho ma ia komohewa ana mawaho ae o ka huina o iwakaluakumamalima keneta. Aka, ina ma kekahi hihia ua pili kaumaha loa keia Kanawai a kaulike ole paha, no ka nui loa o na holoholona i komohewa, he mana no ko ka Lunakanawai e hoemi iho i ka uku.

§466. Ina e komohewa kekahi o na holoholona i olelo ia ma ka Pauku 464 maluna o kekahi aina i mahi ole ia, e uku ka mea nona ia holoholona a mau holoholona paha i ka mea nona ia aina i ka huina o iwakaluakumamalima keneta no ke komohewa o kela a me keia holoholona, koe nae no na hipa a me na kao, a no ia mau holoholona e uku oia i umi keneta pakahi; a ina ua hana ia kekahi poino e ka holoholona a mau holoholona paha, e uku ka mea nona ia holoholona i ka mea nona ka aina i na poho a pau.

§467. Ina e komohewa a aea paha kekahi o na holoholona i hoakakaia ma ka Pauku 464 maluna o kekahi Alanui Aupuni iloko a e kokoke ana i ke kulanakauhale o Honolulu, a i ole ia, maluna o kekahi Aina Aupuni iloko o keia Repubalika, ma keia ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, i na Papa Alanui a i na Mana Alanui paha o na Apana, a i ole ia, i ka mea a mau mea i loaa ia lakou ka mana ma ka palapala mai ua Kuhina la mai, a i ole ia, i ka Papa Alanui a o na Mana Ala

nui paha e hopu ia mau holoholona a hoopaa aku ma ka pa Hoopaa Holoholona Aea e like me na hoakaka ana o keia Kanawai. E uku aku no ka mea a mau mea nona ia mau holoholona i hopuia, a i ole ia, i hoopaa ia e ke Kuhina i oleloia, a i ole ia, i ka Papa Alanui a o na Mana Alanui paha, a i ole ia, i ka mea i haawi ia i ka mana e ia a e lakou paha e like me ia i hai mua ia ae nei i na lilo maoli e pili ana i ka hopu ana, ho-a ana, a pela aku, i na holoholona i oleloia me na uku a pau o ka pa.

§468. O na poe a pau he puaa me ke kao ka lakou, e hoopaa lakou i ua mau holoholona nei ma kahi hoopaa. Ina e hele hewa ka puaa a me ke kao maluna o kekahi aina, a ua ikeia nae ka mea nana ia holoholona, alaila, e hòike aku ka mea nona ka aina i hele hewa ia i ua mea nei nona ka holoholona no ia hele hewa ana, a ina e hookaawale ole oia i ka puaa a kao paha, (e like me ke ano o ka holoholona), iloko o na hora he iwakalua-kumamaha, a i ole ia, ina paha e hele hewa hou kekahi puaa a kao paha a ia mea ma ka aina o ua mea aina nei i oleloia ae la, alaila, e hiki no i ua puaa la a kao paha, a me na puaa me na kao e ae a pau e hele hewa ana i ike ole ia ka mea nona ia holoholona ke pepehiia a make, a aole hoi e ili maluna o ua mea aina nei a mea noho aina paha ke poho no ia pepehi ana a make.

§469. E hiki no i kela a me keia mea ona aina, ke loaa aku kekahi Lio Kea o umikumamalua malama a pii aku e hele hewa ana, me ka hoolaha ole aku, ke kauoha e hoopaa ia ua lio kea la ma ka pa holoholona aea, a e uku aku ka ona lio kea i ka mea nona ka aina i komohewaia ai he umi dala no kela a me keia komohewa ana, e ohiia mai hoi e ka mea malama pa holoholona aea, e like me ia i hoakakaia ma keia Mokuna.

§470. Ma na wa a pau e hopu ia ai na holoholona no ka hele hewa, e hiki no ke hoohui pu ia aku na lilo oiaio maoli i hanaia, a i ole, o na uku kupono no na hana e lawelaweia ai ma ka hopuhopu ana, ho-a ana a lawe ana paha i na holoholona a hiki i ka Pa Aupuni, a me na hoolaha ana aku paha i ka mea

nana ua holoholona nei, me ka uku hele hewa, a me na poho i hoakakaia ma na Pauku mamua ae. Aka nae, aole i oi aku na auhau e hoookuia ai no ka hopuhopu ana i oleloia ae la, a me na ho-a ana, a lawe ana paha a hiki i ka Pa Aupuni mamua ò hapalua dala no ke poo hookahi.

§471. Ina ua hopu ia kekahi holoholona a mau holoholona paha no ke komohewa, a ua maopopo ka mea nona ia holoholona, e hoike ia aku iaia, ina he kupono io maoli no ia mea a no ka uku hoi o ka poino a me ka uku komohewa i koi ia, a ina hoole oia a hiki ole paha ke uku i na koina i ku i ke Kanawai, a maopopo ole paha ka mea nona ka holoholona, alaila, e hoopaa koke ia no ia holoholona a mau holoholona paha ma ka pa hoopaa.

§472. E manao ia na pa aina a pau he mau pa ku i ke Kanawai, ina ua hana ia me ka pohaku, na pou me na kaola, na pou me na papa, na pou me na uwea hao, a mea kupono e ae paha, ina nae aole i emi malalo o eha me ka hapalua kapuai ke kiekie, a i hana ia ma ke ano paa maikai, a paa kupono, a pili, e hiki ai ke pale aku i na holoholona a pau, koe ka puaa, a i malama maikai ia hoi. O ke kai a me na muliwai, na loko, a me na lae pahu ano pali, ina ua hiki ole ke hele ia, e lilo pu ia he mau pa ku i ke Kanawai.

§473. Ina ua loaa i ka mea nona kekahi holoholona a mau holoholona paha i hopu ia no ke komohewa he kumu e manao ia ai ua ku ole i ke Kanawai ka hopuia ana, a i ole ia, ka hoopaa ia ana i ka pa, a i ole, ua manao oia ua oi aku ka mea i koi ia no ke poho a me na lilo e ae mamua o ka mea kupono, ua hiki e hoihoi ia kona holoholona iaia ma kona haawi ana i ka mea nona ka aina, a i ole ia, i ka mea malama pa, ina ua hoopaa ia ka holoholona a mau holoholona paha iloko o ka pa, i palapala hoike mai kekahi Lunakanawai Apana o ka Apana, e hoakaka ana ua waiho aku oia me ua Lunakanawai nei i na dala i koi ia e ka mea nona ka aina me na uku pa, ina he uku ke-

kahi, a i ole ia, i palapala hoopaa kupono no ia mau dala a me na koina no ka hoopii imua ona.

§474. Na ua Lunakanawai nei i olelo ia i ka manawa e loaa mai ai iaia na dala i koi ia me na uku pa, ina he uku pa kekahi, a i ole ia, ka palapala hoopaa kupono no ia mau dala a me na koina no ka hoopii imua ona, e hoopuka aku i ka palapala hoike i noi ia mai a ma ia manawa hookahi no e hoopuka aku i na palapala kii i na aoao elua e hele mai imua ona me na hoike o laua, a mahope o ka hoolohe pono ana e hooholo oia mawaena o na aoao elua. Aole e ae ia ka hoopii hou ana ae mai kana olelo hooholo ke ole e hana ia a hooponopono ia iloko o elima la mahope iho o ka haawi ia ana o ia olelo hooholo; a ina he hoopii hou ae, e koi aku oia a loaa mai ka mea hoopii hou i palapala hoopaa no na dala he kanalima no kona hookaa ana i na koina e ulu hou ae ana, a i ole ia, i kanalima dala ma kahi o ia palapala hoopaa ina e hoomau ia ka pono o ka olelo hooholo mua, a o ia palapala hoopaa me na dala i koi ia, a i ole ia, o ka palapala hoopaa i waiho ia mai ma kahi o ia mau dala e hoouna ae oia i ka Aha maluna ae i hoohalahala ia aku ai me ka palapala hookuu mai kana Aha mai. Ina e ike ia ma ka hookolokolo ana ua kue i ke Kanawai ka hoopaa ia ana o na holoholona i ka pa na ka mea nona ka aina e uku i na uku pa.

KOPE O NA HAO KUNI

§475. Ua hiki i kela a me keia mea nona kekahi hao kuni, e mea e ku ai i ke Kanawai, e kakau kope i kona hao kuni a hoailona paha maloko o kekahi buke i malama ia no ia mea e ke Kuhina Kalaiaina ma ka Mokupuni o Oahu, a e ka Makai Nui o ka mokupuni kahi o ia mau holoholona, a e loaa iaia he palapala e hoike ana pela ma kona uku ana i hookahi dala no ka pomaikai o ka Waihona o ka lehulehu. Eia nae, aole e kope ia kekahi hao kuni a hoailona paha i like a ano like ke ano me kekahi hao kuni a hoailona paha i kope mua ia, a aole no e kope ia kekahi hoailona ina o ke ano o ia hoailona he oki a pahu

pu i kekahi, a i ole ia, i na pepeiao a elua o kekahi holoholona. O na kope o na hao kuni a me na hoailona a pau e waiho nei me na Kiaaina, e hoihoi koke ia ae i ke Kuhina Kalaiaina ma ka Mokupuni o Oahu, a i na Makai Nui hoi no na mokupuni e ae.

§476. Mai a mahope aku o ka la akahi o Iulai, 1893, o na hao kuni a pau i kakauia a e ku ana mamua mai o Sepatemaba 1, 1892, ma keia ke hoopau loa ia aku nei, a e lilo no i méa ole, a ma ia la akahi o Iulai, 1893, a mahope aku no hoi, ua hiki no i na kanaka a pau ke lawe ae a hoopaa aku i kekahi o na hao kuni ana i makemake ai, ina no ua hoopaa mua ia, a aole paha, mamua mai o Sepatemaba 1, 1892, koe nae, ina aole i hoopaaia ua hao kuni la mawaena o Sepatemaba 1, 1892, a me Iulai 1, 1893, ma ke ano me he mea la, he hao kuni ia aole i hoopaa mua ia.

§477. I mea e loaa ai ka lono kupono i na poe e paa nei i na hao kuni i hoopaaia ma na buke, a i mea no hoi e loaa ai ia lakou he manawa kupono e hoopaa hou ai i ko lakou mau hao kuni, mawaena o Sepatemaba 1, 1892, a me Iulai 1, 1893, ma keia ke kauohaia aku nei ke Kuhina Kalaiaina e hoomau aku ka hoolaha ana ma na nupepa, aole e emi mai malalo o elua, ma ka olelo Beretania a me ka olelo Hawaii i olelo hoolaha i ano like me keia iho, penei:

"Olelo Hoolaha i na Ona no Lakou na Hao Kuni.

"Mamuli o ke Kanawai e hoopaa hou ia ana na hao kuni ma na buke mamua mai o Iulai 1, 1893, a i ole e lawe wale ia ana a mahope aku o ia la ua hiki no ke laweia ae e kekahi mea e aku.

"Ka hoopaa hou ana ma Oahu, e hanaia no ma ke Keena Kalaiaina.

"Ma kekahi mau Mokupuni e aku, e hanaia ma ke keena o na Makai Nui.

. . . . . .

"Kuhina Kalaiaina."

§478. Mai a mahope aku o ka la mua o Ianuari, M. H. 1894, o na kopeia ana o na hoailona oki pepeiao a hoailona e ae paha (koe na hao kuni) e hoopau ia a ma keia ua hoopau loa ia; a mai a mahope aku o ka la mua o Ianuari, M. H. 1894, aole no e kopeia kekahi hoailona oki pepeiao a hoailona e paha, koe na hoailona hao kuni.

§479. Ina i loaa kekahi lio, miula, hoki, puaa, hipa, kao a bipi paha, e hele wale ana ma ka aina o hai, aole ma ka aina o ka mea nona ia holoholona, a o ka mea paha nana i malama, a ina i loaa e hana ino ana i ka waiwai o kekahi kanaka, a o ke Aupuni paha, alaila, e manaoia ua holoholona la he holoholona aea wale, malalo o na olelo o keia Haawina.

§480. O na bipi, lio, miula, kekake, hipa, puaa, i hala na malama he umikumamalua, a i hoailona ole ia a i kuni ole ia e like me ke Kanawai, a e holo ana me ka hihiu a me ke akea, a hala na malama eono maluna o na aina o keia Repubalika e lilo loa no lakou i waiwai no na ona a mea hoolimalima paha o ua mau aina la kahi i holo mau ai na holoholona i hoakakaia maluna.

HOAKAKA I KA MOKUNA 36.

§§456-466, oia no Kau 1888, Mok. 35.
§467, oia no Kau 1890, Mok. 45.
468, oia no Kau 1896, Kan. 20.
§469, oia no Kau 1882, Mok. 22.
§470, oia no Kau 1890, Mok. 44.
§§471-475, oia no Kau 1888, Mok. 35.
§§476-477, oia no Kau 1892, Mok. 35.
§478, oia no A. K. Kan. 57.
§479, oia no Kan. Kiv. §250.
§480, oia no Kau 1874, Mok. 27, Kan. Kiv. aoao 594.

Na hoopai no ke kue ana i keia Mokuna: Nana Kanawai Karaima §§1445-1446.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Miyagawa v. Ferreira, 10 Haw. 23, Kanakanui v. Manini, 8 Haw. 710; Lishman v. Perry, 7 Haw. 267;

MOKUNA 37.

Palapala Sila Nui.

§481. E haawi ia na Palapala Sila Nui a pau ma ka inoa o ka Peresidena malalo o ke Sila o ke Keena Kalaiaina a e kakau inoa ia e ke Kuhina Kalaiaina a kau inoa hou ia mai e ke Komisina o na Palapala Sila Nui a e hoopaa ia me na kuhikuhi ana iloko o na buke i malama ia no ia ano ma ke Keena Kalaiaina.

§482. E komo iloko o kela a me keia Palapala Sila, kekahi inoa pokole a haina paha o ka mea hou i imiia a mea loaa hou, e hoike pololei ana i kana hana me kona ano, a me ka haawi ana i ka mea i loaa ka Palapala Sila, kona mau hooilina a waihona paha, no ka manawa he umikummalima makahiki, i ke kuleana kaokoa e hana, e hoohana a e kuai aku i ua mea hou nei i imiia a mea loaa hou mai paha, ma na wahi apau o ko Hawaii Pae Aina, me ke kuhikuhi ana maluna o na hoakaka ana no na ike a pau e pili ana i ia mea. E hoopiliia aku i kope o na hoakaka ana me na kii i kahaia i ka Palapala Sila, a e lilo ia i apana no ia mea.

§483. O kela a me keia mea e hoohana ana i kekahi mea hou i ike ole ia mamua a i loaa paha kekahi oihana hou a ku i ka pomaikai, mikini, mea i hanaia, ano o ka hana ana a hoohui ana paha i kekahi mea, a o kekahi hoohana hou ana e hoopomaikai ai i ike ole ia a i hoohana ole ia e kekahi poe e ae ma keia aina, a i loaa ole hoi ka Palapala Sila (a i ole ia, aole i paiia na kuhikuhi ana me ka moolelo), iloko o keia aina a o kekahi aina e ae paha mamua o kona hoohana ana a me ka loaa

ana paha o ia mea hou, e loaa iaia, ma ka uku ana i na uku i hooholoia e ke Kanawai, a me ke hoolawa ana i na hana kupono e ae, ka Palapala Sila no ia mea. Ina nae hoi o kela a me keia mea hou, i imiia a loaa paha kekahi oihana hou aku a ku i ka pomaikai, mikini, mea i hanaia, ano o ka hana ana a hoohui ana paha i kekahi mea, a o kekahi hoohana hou ana e hoopoomaikai ai, a ua loaa nae ka Palapala Sila a mau Palapala Sila paha no ia mea mai kekahi Aupuni e aku, e loaa no iaia he Palapala Sila no ia mea iloko o keia aina, e like me ka mea i hoomaopopoia maluna, koe nae, ina o ua mea nei i loaa ai ka Palapala Sila ua lawe mua ia mai iloko nei o ko Hawaii Pae Aina, a ua hoohanaia e ka lehulehu no ka manawa i oi aku mamua o ka makahiki hookahi mamua iho o ke noiia ana mai i Palapala Sila. Aka o na Palapala Sila a pau e haawiia ana no na mea hou i loaa mua ka Palapala Sila ma kekahi aina e, e hoohaikiia kona manawa i ole e mau aku ai ka manawa mahope aku o ka pau ana o ka manawa i Palapala Sila ia ai ma ka aina e, a ina he lehulehu na aina i Palapala Sila ia ai, alaila, aole e loihi aku ka manawa mahope o ka pau ana o ka Palapala Sila nona ka manawa pokole mai e koe ana, a aole loa no e hoomauia aku kekahi Palapala Sila no ka manawa i oi aku mamua o umikumamalima makahiki.

§484. Mamua o ka loaa ana i kekahi mea imi mea hou a loaa no ka mea hou, i ka Palapala Sila Nui no kana mea hou i imi ai a loaa paha, e noi aku oia ma ke kakau ana ma ke ano olelo moakaka, hoopololei, a hooiaio i ke Kuhina Kalaiaina a e waiho aku ma ke Keena Kalaiaina i ka moolelo i kakau ia o ia mea, ke ano a me ka hana ana, ka hoohui ana a me ka hoohana ana o ia mea, a ina he Mikini (Machine), e wehewehe mai ia i ke kumuhana a me ke ano o kana hoopili ana mai ia kumuhana, i wahi e ano e ae ai ia mai ka kekahi poe mea hou e ae i imi ai, a e hoike pololei loa ai ia, a e koho maopopo ae i kahi o ka hoohana ana a ka hoohui ana paha ana e hoomaopopo nei o kana mea ia i imi hou ai a loaa paha. Ina he mea kupono ma ke ano o ka mea i manao ia ke kaha kii ia ana, alaila, e hoo-

lawa mai ka mea noi ia mea e like me ka mea i hoomaopopo ia e ka Pauku 482. Ina o ka mea hou i imi ia ma ka huihui ana i kekahi mau mea ano like ole, alaila, e hoolawa pakahi mai ka mea noi, i na mea ano like ole a pau i komo iloko o ia huihui ana ma ke ano e lawa kupono ai no ka hoao ana. I na manawa a ano a pau e hiki ana ke hana ia i Modela (kii i hoouuku ia a i hoohalike ia me ka mea i manao ia ai) e hoolawa mai ka mea noi i Modela me ke ano nui kupono e hoike maopopo ana i na ano nui a pau o kana mea hou i imi ai.

§485. E hoohiki mai ka mea noi, ua manao ia, oia ka mea mua loa nana i imi a loaa keia mea oihana hou, Mikini (Machine) mea hana ia mea huihui ia a hoomaikai ia paha, ka mea hoi nona kona noi ana i Palapala Sila Nui; a aole ia i ike a manao ua ike ia a hoohanaia ia mea mamua; a e hai ae no hoi ia he kupa ia no ke Aupuni hea la.

§486. I ka waiho ia ana aku o kekahi palapala noi oia ano; a me ka uku ia ana o na uku mau, ua kauoha ia ke Komisina o na Palapala Sila Nui e nana pono i ua mea hou la, i oleloia, a ina mahope o ka nana pono ana ua maopopo he kuleana io ko ka mea noi e loaa ai ka Palapala Sila Nui malalo o ke Kanawai a na pomaikai kupono, a ua ano nui kupono, alaila, e hai aku i ke Kuhina Kalaiaina ka mea hoi nana e kena aku e haawi ia i Palapala Sila Nui no ia mea.

§487. O kela a me keia mea e hana ana i kekahi mea hou a i loaa paha kekahi mea hou, a e makemake ana nae ia e hooloihi ia aku ka manawa i hooholo pono ai ia i kana mea i hana ai, alaila, i kona uku ana mai i na uku mau e like me ke Kanawai, ua hiki iaia ke waiho mai i palapala akeakea (Caveat) i ke Keena Kalaiaina e hahai ana i ke ano o kana mea i manao ai a me na ano nui o ia mea, a e noi mai ana e hoomalu ia kona kuleana a hiki i ka manawa e paa a lawa pono ai paha kana mea hou i imi ai. E malama malu ia me ka maluhia ia pala-

pala akeakea (Caveat) a e mana ia palapala no ka manawa he hookahi makahiki mai ka manawa i waiho ia aku ai.

§488. E hookohuia ke Komisina o na Palapala Sila Nui e ke Kuhina Kalaiaina; a e nana, a e hoike mai oia no na noi a pau no ka Palapala Sila Nui, a e uku ia oia he iwakalua dala no kela a me keia palapala noi i nana ia a hoike ia e ia a oia uku na ka mea noi e uku e mai mamua. A e kaki (charge) hou ia aku i ka poe a pau e noi ana i ka Palapala Sila Nui. I ka waiho ana mai i ka palapala noi no ka Palapala Sila Nui, elima dala; a i ka loaa ana aku o ka Palapala Sila Nui; elima dala: a e kaki (charge) ia elima dala i ka waiho ana mai o kekahi palapala akeakea (Caveat).

§489. O ke Komisina o na Sila, ma keia ua ae ia e lawe mai i na hoohiki no na mea a pau e pili ana me ka hana o kona keena.

§490. Ina, ma ka nana ana i kekahi noi no ke Sila, a e ano e ana ka hoike a ke Komisina o na Sila, mai ka mea noi, e hoolako aku ia i ka mea noi, a i ole i kona hope, i hoike i kakau ia no kona manao maloko o kana hoike, i kumu e hoololi ai ka mea noi i kana noi, a i ole ia, iloko o kanaiwa la, e hoopii no ia imua o ka Aha Kiekie ma ka Banako, a ina e hana io ia keia hoopii, e waiho aku no ka mea noi ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina, aole e emi mai malalo o 20 la mamua ae o ka hoolohe ia ana imua o ka Aha, kona manao no kana hoopii, e hai maopopo ana ma ke kakaulima ana, a e haawi ana hoi i ka lohe i ke Kuhina Kalaiaina i ka manawa, aole e emi mai malalo o umi la.

§491. Na ka Aha e hoolohe a e hooholo hoopii, a e waiho aku ma ke Keena Kalaiaina i kope i hooia ia, o ka Olelo Hooholo, a na ia Olelo Hooholo e hoapono ka hoomau ana aku o ia hoopii. Ina o ka olelo hooholo e hookoia ana ma ka aoao o ka mea noi, e hoopuka aku no ke Kuhina Kalaiaina i ke Sila i noi ia mai, a i ole o kekahi mau hoololi paha i hooholoia e ka Aha.

§492. O na poho no ka uhaki ana i kekahi o na Sila, e hoihoi hou ia no ia, ma ka hooholo a ka Aha Kiekie ma ka inoa o ka poe i kuleana. O ka poe i hoopilikiaia, e loaa no ko lakou pono ma ka Aha Kaulike (Equity) no na hookoia ana o ia uhaki ana i ke Kanawai, a e loaa mai no ke poho i hoopiiia.

§493. Ke ano o ka uhaki ana i na Kanawai o ke Sila i oleloia maloko o keia Kanawai e hoike ana penei: ka hana ana, ka hoohana, a kuai ana aku o kekahi mea i Silaia me ka loaa ole ana mai o ka ae o ka mea nona ke Sila, maluna o ia mea, a i ole o kona Agena paha i hookohuia e haawi aku ia ae.

§494. I na manawa a pau e hiki ole ai e hoohanaia, a i ole ia e mana ole ai kekahi palapala Sila, mamuli o kekahi hoakaka hemahema a lawa ole paha, a i ole ia mamuli o ko ka mea nona ka Palapala Sila koi ana nana ponoi i imi aku a loaa kekahi mea i oi aku mamua o ka mea i kuleana ai oia e koi ma ke ano he mea hou, ina ua ulu mai ka paewaewa mamuli o ka hoomaopopo ole, ulia wale a i ole ia kuhihewa paha, a me ka manao ole e hana kolohe a hoopunipuni paha, na ke Kuhina Kalaiaina, i ka hoihoiia ana mai o ia Palapala Sila a me ka hookaaia ana o na uku i kauohaia ma ke Kanawai, ma ka hoopukaia ana o ka Palapala Sila kumu, a i ole ia mua paha, e kauoha e hoopukaia aku i Palapala Sila hou no ia mea i imiia a huliia e like me na hoakaka ana i hooponopono hou ia, i ka mea nona ka Palapala Sila, a i ole ia ina ua make oia, a i ole ia ua hoolilo aku paha i ka Palapala Sila holookoa, a i ole ia i kekahi hapa i mahele ole ia, alaila i kona mau hookokauoha, luna hooponopono waiwai a waihona paha no ka manawa i koe o ka manawa o ka Palapala Sila mua. E mana ia hoihoi ana i ka manawa e hoopukaia ai o ka Palapala Sila i hooponopono hou ia. Ua hiki i ke Kuhina Kalaiaina, ke manao oia he pono, ma ke koi ana mai o ka mea noi, a me ka hookaaia ana o ia uku a uku mua paha, i kauohaia e ukuia ma ka hoopukaia ana o ka Palapala Sila, e kauoha e hoopukaia kekahi mau Palapala Sila no na wahi a mahele kaawale o ka mea i palapala sila ia. Ua hiki no e hooponopono hou ia a hoohaikiia ka hoakaka

ana a me ke koi ma kela a me keia hana ana e like no me ka mea i hanaia e pili ana i na noi i kinohi. O kela a me keia Palapala Sila i hoopuka hou ia, i huipuia me ka hoakaka i hooponopono hou ia, e like no kona mana ma ke Kanawai, ma ka hookolokolo ana o na hihia apau i ulu ae ma ia hope iho, e like no me he mea la ua waihoia aku na palapala kumu ma ia ano i hooponopono hou ia; aka, aole e hookomoia kekahi mau mea hou iloko o ka hoakaka ana, aole no hoi ina he Palapala Sila no kekahi mikini, e hooloiia ke kii, a i ole ia na kii i kahaia, koe wale no e kekahi o laua maluna aku o kekahi; aka, ina aole he kii maoli a aole hoi he kii i kahaia, ua hiki no e hanaia na hooloi ma na olelo hoike i lawa i ka manao o ke Kuhina Kalaiaina e hoomaopopo ana oia mea hou a hooloi paha oia no kekahi hapa o ka mea i huliia i kinohi, a ua komo ole iloko o ka hoakaka ana mamuli o ka hoomaopopo ole, ulia wale a kuhihewa paha, e like me ia i olelo mua ia ae nei. Ma ka waihoia ana mai o ia palapala noi me ka Kuhina Kalaiaina no kekahi hoopuka hou ana e ninaninauia no e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 486.

§495. Ua hiki no ke haawiia, hoopukaia, a hoopuka hou ia na Palapala Sila i ka hope o ka mea nana i imi a i loaa mua paha, aka nae, e waiho mua ia ka palapala hoolilo ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina. A ma na noia pau a kekahi hope no ka hoopuka ana i kekahi Palapala Sila, e hanaia ka palapala noi a e kakauinoaia ka hoakaka e like me ia i hoakakaia ma ke Kanawai e ka mea nana i imi a i loaa mua paha. A ma na noi a pau no ka hoopuka hou ana i kekahi Palapala Sila, e hanaia ka palapala noi a e kakauinoaia ka hoakaka i hooponoponoia e ka mea nana i imi a i loaa mua paha, ina oia e ola ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 37.

§481, oia no Kau 1884, Mok. 40, §1.
§§482-483, oia no Kau 1896, Kan. 27.
§§484-488, oia no Kau 1884, Mok. 40, §§4-8.
§§489-493, oia no Kau 1888, Mok. 10.
§§494-495, oia no Kau 1896, Kan. 27.

MOKUNA 38.

Kuleana i ka Mea i Hanaia.

§496. Mahope iho o ka la e hooholoia ai o keia Kanawai, o ka mea nana i hana i kekahi palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, a i ole ia kii pohaku, a mea nana i hana i kekahi ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, a i ole ia na hooilina, hookokauoha a lunahooponopono waiwai o kekahi mea i make nana i hana ia mau mea, e hiki no e loaa ka palapala hoike no ke kuleana i ka mea i hanaia ma ke ano i hoakakaia mahope iho nei.

§497. Mamua o ka loaa ana i kekahi mea ka palapala hoike no ke kuleana i ka mea i hanaia e waiho mua ia aku ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina i palapala noi no ia mea i hoohikiia e ka mea noi, oia no ka mea mua loa nana i hana i ka palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, kii pohaku, ana, a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, i noi ia ai e haawiia i palapala hoike no ke kuleana i ka mea i hanaia, a i ole ia ina ua noiia mai ua noi nei e na hope ma ke Kanawai o kekahi mea nana i hana i make, e hoohiki ua hope la ua manaoia, oia no ka mea nana i hana i make, oia no ka mea mua loa nana i hana i ua palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, a kii pohaku, a me ke ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, a e hoakaka ua mea noi nei i kona aina i lilo ai ke kupa. E hui pu ia me ua palapala noi nei ka olelo hoohiki i oleloia, a me ke kope o ka palapala aina, buke, kii kahaia, mele

i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, a kii pohaku, ame ke ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, ina ua paiia ua mea la, a i ole ia ina aole i paiia i kope o ke poo hoakaka o ia mea. E malamaia na kope a pau o ia ano maloko o ke Keena Kalaiaina, a e kopeia na kuleana a pau oia ano maloko o kekahi buke e malamaia no ia hana ma ke keena i oleloia. Ina aole i paiia ka palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, a kii pohaku, a me ke ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai i oleloia, i ka manawa i waihoia aku ai o ka palapala noi i oleloia, i mea e mana ai ka palapala hoike no ke kuleana i ka mea i hanaia i hoakakaia ma ka Pauku 499, e haawi aku a kauoha paha e haawi-ia aku i ke Kuhina Kalaiaina i kope o ia palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, a kii pohaku, a me ke ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, iloko o hookahi mahina mahope iho o ka hoolahaia ana o ia mea maloko o keia Repubalika.

§498. I ka manawa e waihoia aku ai o ia palapala noi i ke Kuhina Kalaiaina e uku aku ka mea noi iaia i uku he elima dala.

&499. Ma ka waihoia ana aku o ke noi i hui pu ia me ka mea i hoakakaia ae nei, a me ka hookaa ana i ka uku i oleloia, na ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku i ka mea noi i palapala hoike no ke kuleana i ka mea i hanaia malalo o ke Sila o ka Oihana Kalai-aina e haawi aku ana iaia a me kona mau hooilina, hooko kauoha, lunahooponopono waiwai, a waihona i ka pono kaokoa e pai, pai hou, hoolaha, lawelawe a kuai aku i ua palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, kii pohaku, ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, ma na wahi a pau o ka Repubalika o Hawaii no ka manawa he iwakalua makahiki mai ka manawa i hoopukaia ai ua palapala hoike la.

§500. Aole e hiki i kekahi mea e hoopii aku no ke kueia o kona pono i kopeia ina aole oia i hoolaha aku no ia mea ma ka hookomo ana ma kela a me keia kope o kona palapala aina, buke, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii papa pohaku, kii paiia, kii i penaia, mea i kahaia, a kii pohaku, a me kona ana a mea e ae i manaoia e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, ma ka aoao mua a i ole ia ma ka aoao mahope koke iho ina he buke, a ina he palapala aina, kii kahaia, mele i hakuia, kii, kii paiia, kii papa pohaku, kii penaia, a kii pohaku a ana a mea e ae i manaoia

e hana a paa pono ma ke ano he hana akamai, ma ke kakau ana iho ma kahi ikeia a maluna paha o ka mea i kauia iho ai i na huaolelo Kuleana Hawaii i kopeia a me ka inoa o ka mea i haawiia ai ka palapala hoike o ke kuleana i ka mea i hanaia a me ka manawa i hoopukaia ai, e like me keia: "Kuleana Hawaii i kopeia e A. B. Iune 10, 1888.

§501. Ma ka hoomaopopo ana i ka manao o keia Kanawai o na huaolelo "kii i paiia" a me "kii," a me "kii papa pohaku," e pili wale no ia i na kii hoikeike a me na mea e pili ana i na hana akamai, a aole e haawiia na palapala hoike no na kii a me na pepa kapili e lawelweia ana no kekahi mau mea e ae i hanaia malalo o ke Kanawai Kakau Kope i ke kuleana mea hana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 38.

§§499-501, oia no Kau 1888, Mok. 3.

MOKUNA 39.

Kope ana i Kekahi Hoailona, Pepa Hoailona a me na Hoailona Kalepa.

§502. O na poe, a i ole o kekahi Hui, a Hui paha malalo o ke Kanawai, e makemake ana e loaa ka pono kaokoa o kekahi Hoailona, a Pepa Hoailona a me na Hoailona Kalepa paha, i makemakeia e hoopili i kekahi mau waiwai, mau mea i hana lima ia paha, a i ole i ka omole, pahu, a mau ope paha e paa ana i kekahi mau waiwai, a i ole i kekahi mau mea i hana lima ia paha, i mea paha e hoike ai i ka inoa o ka mea nana i hana, a i ole i ke ano paha o na waiwai iloko o na ope; ke kuhikuhi ana i ke ano o ka hana ana; e loaa no ka Palapala Hooia o ke Kope o ia Hoailona a Hoailona, a Pepa Hoailona a Kalepa paha, e like me ke ano i hoakakaia malalo nei.

§503. Mamua o ka loaa ana i kekahi mea, o ka Palapala Hooia o ke Kope o ka Hoailona, a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha, e waiho mua ia mea, ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina, i kekahi noi no ke Kope o ia Hoailona, a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha, me kekahi hooia i hoikeia ma ka hoohiki a ka mea noi; a ina ke noi e noiia e kekahi Hui, a Hui paha malalo o ke Kanawai, alaila, ma ka hoohiki a kekahi hoa o ia Hui, a Luna hoi o ka Hui malalo o ke Kanawai oia, a i ole o lakou, ka ona hookahi, a mau ona paha, hope, a i ole na hope o ia ona, a mau ona paha, o na waiwai, a me na waiwai i hana lima ia, no lakou ka Hoailona a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha e hoohanaia aku a e hoike ana no hoi ia mau waiwai a mau waiwai hana lima ia paha, me ke ano e hoohanaia aku ai ia mau Hoailona a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha. E

hoouna pu ia mai me ke noi elua kope like loa o ia Hoailona a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha.

§504. I ka waiho ana mai i ke noi, o ka mea e noi ana a mau mea paha e noi ana, e uku aku i ke Kuhina Kalaiaina i na dala elima.

§505. I ka loaa ana mai o ke noi, me na mea i hoakakaia e hoouna pu mai, me ka uku ana i ka uku, alaila e hookomo no ke Kuhina Kalaiaina i ka Hoailona a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha iloko o kekahi buke i malamaia no ia mea, a e hoopuka aku malalo o ka sila o ka Oihana Kalaiaina i ka mea i noi mai, a mau mea paha, i ka Palapala Hooia o ke kope, e hoopaa aku ana, i ka mea, a mau mea noi paha, i ka pono kaokoa o ka Hoailona a Pepa Hoailona a Hoailona Kalepa paha, ma na wahi a pau o ko Hawaii Pae Aina no ka manawa he Iwakalua makahiki mai ka la aku e hoopukaia ai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 39.

§§502-505, oia no Kau 1888, Mok. 4.

MOKUNA 40.

Na Hana Hou ma na Awa—Oihana Wai.

§506. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana i na hana hou a pau ma na awa, ke kuhikuhi ana i na mokuna, a me ka hooponopono hou ana i na kowa a pau; ke kukulu ana i na kukui malamalama o ke Aupuni; ke kukulu ana, a me ka hana hou ana, i na uwapo o ke Aupuni mai o a o.

§507. E hiki no ua Kuhina nei, mamuli o ke kuhikuhi ana o ka Peresidena, e hooponopono i na kahuakai ma Honolulu, i kapaia o "Waikahalulu," ma ke kukulu ana i ka pakaohi ma kahi kupono ka hohonu o ke kai, a ma ka hoopiha ana i ua mau kahuakai nei, ma ke ano e pono ai ke kukulu ana malaila i na hale waiho ukana; e hiki no hoi iaia e kukulu i na uwapo e pono ai ka lehulehu; e hoopiliia me ka pakaohi.

§508. Na ke Kuhina Kalaiaina e malama i na ohe wai, e pono ai ke kulanakauhale a me ke awa o Honolulu, a me na wahi e ae iloko o keia Repubalika.

§509. Nana no i kela manawa keia manawa e hooponopono i ka uku e uku ia no ka wai, a ina e hooloili ia na uku e uku ia no ka wai, e hoolahaia no ia hooloili ana, aole e emi malalo o hookahi hoolaha ana i ka pule hookahi, no kekahi manawa aole e emi malalo o eha pule, ma na olelo Hawaii me Beretania maloko o elua mau nupepa i pai ia ma Honolulu.

§510. O na noi e haawi ia i wai mau mai na ohe wai aku o ke Aupuni, e hanaia no ma ka palapala i kakau inoa ia e ka

ke Aupuni, e hanaia no ma ka palapala i kakauinoaia e ka mea e noi aku ana. O na noi o ia ano e kakau ia no ma na palapala paihakahaka i hoolkoia e ke Kuhina Kalaiaina i ka Luna Nui o ka Oihana Wai, a malalo oia palapala e hoakakaia ke ano a me na kumu e hiki ai e loaa a e hoohana ia ai ka wai. Ina e ae ia aku ke noi e haawi ia aku no i ka mea noi i kope like loa me ka palapala noi, a e loaa iaia ke kuleana wai e like me ka mea i hoakaka ia ma ia noi. E hookaa mua ia na uku wai i kela a me keia hapalua makahiki, ma ka la mua o Ianuari a me ka la mua o Iulai, o kela a me keia makahiki, ma ke keena o ka Oihana Wai.

§511. Na ka Luna Wai iloko o aole e emi malalo o umi la mamua ae o ka manawa e hookaa ia ai ia mau uku wai, e hoolaha aku i ka poe i loaa ia lakou na pono wai ma ka hoolaha ana iloko o hookahi a oi ae mau nupepa i pai ia ma ka olelo Hawaii a me Beretania, e uku ia mai na mau uku wai nei ma ka la mua o Ianuari a me ka la mua o Iulai, mahope iho oia hoolaha ana.

§512. Ina aole e hookaa ia na mau uku wai nei a hala na la he umi-kumamalima mahope o ka manawa e hookaa ia ai, e kau hou ia aku i umi pa-keneta hou iho maluna o ka uku mau, maluna o ia mea i loaa iaia ka pono wai, a ua hiki i ka Luna Wai ia wa koke no me ka hoolaha ole aku e pani i ka wai mai ia pono wai mai, me ke kau aku i na lilo o ka hana ana pela maluna o ka mea nona ia pono wai.

§513. Mawaho ae o ka hoolaha i kauoha ia ai ka Luna Nui o ka Oihana Wai e hoike aku i keia wa, ke kauoha pu ia nei oia, e hoolaha aku ma ka leta mamua iho o ka la ekahi o Iulai, a me Ianuari, o kela a me keia makahiki i kela a me keia mea e uku ana no kona kuleana wai, e hoike aku ana ua hiki i ka manawa hookaa o na kuleana wai nei, a me ka huina dala pu hoi e uku ai oia.

§514. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina i kela a me keia manawa e hana i na mea hou e hooponopono ana i ka Oihana

Wai o ke Aupuni, a hooponopono hou ia mau mea i ike ia he kupono, aole nae e kue i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai.

§515. Na ua Kuhina nei e hookohu i kekahi kanaka noonoo, a me ka makaukau, i luna no na ohewai a me na luawai; a nana no e malama i na ohewai, i maikai; e ohi i ke dala no ka wai i lilo i na moku a me na kanaka mauka, ma Honolulu a me na wahi kokoke; a e hana i na hana e ae i huiia me ia, a ua Kuhina nei e olelo ai.

§516. E ukuia ka luna o na ohewai e like me ka mea i hooholoia e ke Kuhina Kalaiaina, aole nae oi aku mamua o ka umikumamalima hapa-haneri o ke dala ana i ohi ai no ua wai nei. Nana no e hoike mai, i kela hapaha keia hapaha makahiki, a i ka manawa e ae a ke Kuhina e olelo ai, i kona loaa a me kona lilo no ua wai nei, me ka hoohiki no ka pololei o ka hoike ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 40.

§§506-507, oia no Kan. Kiv. §§189-190; §§508-512, oia no Kau 1886, Mok. 26; §513, oia no Kau 1888, Mok. 29; §514, oia no Kau 1888, Mok. 26; §§515-516, oia no Kan. Kiv. §§192-193.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Way v. Gulick, 5 Haw. 71.

MOKUNA 41.

Oihana Wai o Honolulu.

§517. Ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, e like me na olelo o keia Kanawai, e komo, a e lawe a e hoopaa no ka pono o ke Aupuni i ka aina a me ka wai a me ka waiwai paa a waiwai e ae, koe nae na mapuna wai o Kunawai, Wailuakio a me Kanewai; e pono ai e hoomau a e hoomahuahua ai a e hoakea ai i na ohe wai o Honolulu no ka hoomoe ana i na ohe wai, eli ana i na auwai, kukulu ana i na kaupale wai, a me na luawai, a me ka malama ana i na aina ululaau, a aina paha e hooulu ai i na ululaau ma ka aoao hema a komohana o na kuahiwi o Konahuanui ma ka Apana o Honolulu, a e waiho ana mawaena a e hookomo ana i ka aoao hikina o ke awawa o Palolo a me ka aoao komohana o ke awawa o Kalihi a me na lapa a me na awawa mawaena o na palena i olelo ia maluna.

§518. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoonoho i ekolu mea kupono a me ke kuleana ole ma ia mea, a e hoohiki ia hoi ia mau mea mamua o ka hana ana i ka lakou oihana, a he mana ko kela, a me ko keia o lakou e hoohiki aku, a e hana aku e like me na komisina e hoomaopopo a e hooholo i ka uku e haawi ia aku i ka ona, a mau ona paha, i ka mea, a mau mea paha i kuleana iloko, no ka lawe ana, a pono ole ana paha i ka aina a me ka wai a me ka waiwai e pono ai i ua mau ohe wai la.

§579. E hoike aku na Komisina ma ka palapala i pai ia a palapala lima ia paha i na ona a i na mea e ae paha i kuleana iloko o ka aina a me ka wai, waiwai io i manao ia e lawe ae, a pono ole ai paha, e halawai pu me lakou iloko o na la he kanakolu mai ia manawa hope, ma kahi kupono, e hoike mai i ko la-

kou mau koi no ka uku; a ma ia manawa hope, e lawe koke no na Komisina i na mea hoike a lakou i manao ai he pono, a mahope o ka ike maka ana i ua wahi la, e hooholo no ua mau Komisina nei, a o ka hapanui paha o lakou, i ka uku kupono e haawi aku ai i kela a me keia o na mea e koi ana a kuleana paha iloko.

§520. Na ua mau Komisina nei, a o ka hapanui paha o lakou, e hana a e kakauinoa a e waiho aku me ke Kuhina Kalaiaina iloko o ka manawa pono, mahope mai o ko lakou hoonoho ana, a ke Kuhina Kalaiaina e hooholo ai, i palapala hoike no ka lakou mea i hooholo ai a me ka uku, e hoakaka ana i ka aina a me ka wai, ka waiwai paa a me ka waiwai e ae, ma ke ano palapala aina, kii, a ano e ae paha, ma ke ano pololei a maopopo pono.

§521. Aia a waiho ia aku ka palapala hoike i olelo ia iloko o ka Pauku mamua, na ke Kuhina Kalaiaina e uku aku i ka poe i olelo ia iloko o ua palapala hoike nei i ka uku i hooholo ia e ua mau Komisina nei no loko ae o ka haawina no na ohewai o Honolulu, a e komo a e hoopaa i ka aina a me ka wai, a me ka waiwai paa a me ka waiwai a pau i hoakaka ia iloko o ua palapala hoike nei, a e hoopaa a e hana no ka pono o na ohewai o Honolulu. Aka hoi, o ka mea i manao ua hana pono ole ia oia e ka olelo hooholo a ke Komisina, e hoopii no oia imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie o ko Hawaii Pae Aina i ke kau hookolokolo e hiki mua mai ana, aia a haawi ia ka palapala hoopaa no na lilo e like me ka mea i hana ia ma na hihia kivila; aka hoi, aole e keakea ia ke Kuhina Kalaiaina i ua hoopii nei i ka hana ana i na ohewai, ka hoopaa ana, a me ka lawe ana i ka aina a me ka wai, waiwai a pau i olelo ia a i hoakaka ia ka waiwai iloko o ua palapala hoike nei e na Komisina.

§522. Aia a uku ia, a waiho ia aku paha ka uku e lawe ia ai e na mea kuleana a pau mamuli o ka palapala hoike a na Komisina, na ke Kuhina Kalaiaina e hookomo iloko o na buke moolelo o kana oihana i ua palapala hoike nei, a i kakau ia hoi i kope o ua palapala hoike nei i hooiaio ia iloko o ke keena o ka

Luna Kakau Kope, a e like kona ano me he mea la he palapala hoolilo ma ke ano alodio i ke Aupuni Hawaii mai na ona, a mai na mea kuleana mai paha.

§523. Na ke Kuhina Kalaiaina, aia a loaa iaia ka palapala hoike waiwai, e uku aku i na Komisina i ka uku kupono ana i manao ai he pono, a he mana hoi kona e pani i na hakahaka iwaena o lakou no ka make a no ka mea e ae paha.

§524. Ma keia ua ae ia ke Kuhina Kalaiaina e hookomo, e lawe a e hoopaa no ka pono o ke Aupuni i ka aina a me ke kula ma ke Kulanakauhale o Honolulu i pono ai ka hoomoe hou ana o na ohewai a ka Oihana Wai o Honolulu.

§525. E uku ia na mea a pau nona ka aina, waiwai paa a waiwai e ae paha, i lawe ia pela e like me ka olelo o na Pauku 518 a 523.

Komohewa ana o na Holoholona.

§526. Ina e komohewa kekahi lio, miula, kekake, puaa, kao, hipa a bipi paha maluna o kekahi Aina Aupuni, ma kahi e hoomaka ai ke kahawai o Nuuanu a ma na aina paha kahi i hoomaka ai ka wai e hoopiha nei i ka luawai i hana ia, a e hana ia aku ana paha no ka hoolako ana i ka wai no Honolulu, alaila, e uku ka mea nona ia holoholona a mau holoholona paha no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii i hookahi dala no ke poo hookahi, koe nae na hipa a me na kao, a no ia mau holoholona e uku ia i kanalima keneta no ke poo hookahi. A ina e hoopoino ia kekahi laau e ulu ana maluna o ia mau aina, a ina ua eku ia a hoopoino ia paha ka mauu e ia holoholona a mau holoholona paha, e uku ka mea a mau mea paha nona ia holoholona no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii ka poho piha oia poino, e ohi ia imua o ka Aha Hookolokolo Apana ma Honolulu, ina aole i oi aku na dala i koi ia mamua o ka elima haneri.

§527. A e hooholo hou ia, ma keia ua hoomana ia ka agena a luna paha a ke Kuhina Kalaiaina e koho ai nana e malama i na aina Aupuni i oleloia, e hoopii a e ohi mai i na poho ma kona inoa ponoi no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii.

§528. A e hooholo hou ia o na poho a pau i ohi ia e hoolilo ia e ke Kuhina Kalaiaina no ka malama ana i na aina Aupuni i olelo ia a no ke kiai ana o komohewa ia.

§529. A e hooholo hou ia, ina e hoole, a uku ole mai paha na mea a mau mea paha nona ia holoholona a mau holoholona, mahope o ke koi ana, o ka agena, a ua lawe ia ia holoholona a mau holoholona paha ma ka pa aupuni, alaila no na hana a pau ma ia hope iho e hana ia no ia e like me na mea i oleloia ma ke Kanawai e pili ana ia mea maloko o ke Kanawai Kivila mai ka Pauku 245 a hiki i ka Pauku 250 e komo ana ia mau pauku.

HOAKAKA I KA MOKUNA 41.

§§517-523 Kau 1860, hoololi ana Kau 1878, Mok. 30, Kan. Kiv. aoao 554; §§524-525, oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 556.

O na hana ana i hoakakaia ma ka §529 ua hoopauia e ke Kau o 1888, Mok. 35. Nana Mok. 36, §§456-466 a me §§471-475.

O na kanawai kuikawa malalo iho nei e pili ana i ka Oihana Wai, ua haaleleia ma keia houluulu kanawai ana:

Hilo; (Pono i haawiia ia S. G. Wilder) Kau 1887, Mok. 33; North Kohala, Kau 1890, Mok. 39; Wailuku, Kau 1890, Mok. 59 a me Kau 1892, Mok. 100; Hamakua, (Pono i haawiia ia F. A. Schaefer ame Samuel Parker), Kau 1890, Mok. 77

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Herring v. Gulick, 5 Haw: 58.

MOKUNA 42.

Kukulu ana i na Alanui Kaamahu.

No ka mea, he mea nui na alanui maikai no ka hoeueu ana i na Oihana Kuloko o kekahi mau wahi he nui o keia Repubalika, a o na alanui kaa mahu ka mea kupono no ka lawe ana i na ukana a hiki i na awa maikai; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§530. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu mai o ka Peresidena, e hana i ka aelike me kekahi poe i hoohui ia lakou iho malalo o na Kanawai hoohui o keia Aupuni, a ma ke Kanawai e pili ana i na hui i hoohuiia, a malalo o na hoakaka o ia Kanawai, no ke kukulu ana a hoohana ana i kekahi alanui kaa mahu, a mau alanui kaa mahu ma kekahi wahi o keia Repubalika.

§531. A he mana ko ua Kuhina la i oleloia, me ka ae pu o ka Peresidena, e haawi aku i ke kuleana alanui maluna o na aina aupuni a pau, a e haawi i na aina aupuni i kupono no ko lakou mau hale, wahi hoomaha, hale papaa, a me na hale e ae paha, a me ka wai me ka uku ole i kekahi hui i olelo mua ia, no ka hana ana i na alanui kaa mahu, a mau alanui kaa mahu paha.

§532. No na hana, a malalo o na hoakaka a me na hoohaiki ana o keia Kanawai, ua hiki i ka hui ke lawelawe i kela a me keia manawa, i kekahi o na mana i hoikeia mahope iho nei:

Ua hiki ke komo maluna o na aina e pili ana i kahi e hanaia ana kekahi alanui kaa mahu i aeia ma ka palapala hoohui e hana ia, a ua hiki ke wili, eli, oki, hana kaupale, a hoomaloo, a lawe aku a waiho, a lawe aku i kekahi lepo iliili, pohaku, laau, a mea

e ae paha i eliia, a i loaa maloko a ano e ae paha, ma ka hooko ana i kekahi mana i haawiia mahope aku, i kupono no ka hana ana, malama ana, hoolilo ana, hanahou ana, a hoohana ana paha i kekahi alanui kaa mahu i aeia ma ke Kanawai, a i keakea paha i ka hana ana, malama ana, hooloili ana, hana hou ana, a hoohana ana paha o ia alanui.

Ua hiki ke hanaia maloko, maluna, mai kekahi aoao a i kekahi aoao, malalo iho, a maluna ae paha o ia mau aina, a o kekahi mau alanui kulanakauhale, alanui alahele, alanui kaa mahu, alanui papa, na puu, na awaawa, na muliwai a me na auwai, a me na wai e ae, i na alanui ihona, alanui i eliia malalo o ka lepo, na alanui i okiia, na kaupale, na hawai, na uapo, wahi hana alanui, na ala liilii, na auwai, na auwai hoomaloo aina, na uapo hoopioia, na pa a me na mea e ae i manaoia he pono, ma ke ano kuikawa a mau paha.

Ua hiki ke ho'ano e i kahi e kahe ai na muliwai holo ole ia e na moku, na auwai, a me na kahawai o na ano a pau, iloko o ka manawa i kupono no ka hana ana, a malama ana paha i na alanui i eliia malalo o ka lepo, na uapo, a me na hana e ae paha maluna ae, a malalo iho, a e pili ana paha ia mea, a ua hiki ke ho'ano e i kahi e kahe ai ia mau muliwai, a kahawai paha, a hookiekie ae, a hoemi iho paha ilalo o ka iliwai o ia muliwai, a kahawai paha, a alanui, a mau alanui paha, ma ke ano kuikawa, a mau paha i mea e hiki ai ka lawe ana o ia mea maluna ae, a malalo iho paha, a ma ka aoao paha o kekahi alanui kaa mahu.

Ua hiki ke hanaia na auwai hoomaloo aina, maloko a malalo iho paha o na aina e pili ana i ke alanui kaa mahu, no ka lawe ana aku, a lawe ana mai paha i ka wai i ke alanui kaa mahu, a maluna paha o ke alanui, a maluna o na aina i pili, a e kokoke ana paha i ke alanui kaa mahu.

Ua hiki ke hanaia na uapo loihi, uapo liilii, na wahi hoomaha, na ala liilii ma ka aoao o ke alanui, na uapo ku moku, na hale papaa, na hale ohi auhau no ka hele ana me ke alanui, a me na hale e ae, na pa, na enegini mahu, na mekini, na laau kuhikuhi, a me na mea e ae o na ano a pau e pono ai, a e pili ana i ke alanui kaa mahu, e like me ka mea a ka hui i manao ai he pono, a

ua hiki i kela manawa keia manawa e hoololi, hana hou, a e hoopau paha i kekahi o ia mau hana, a e hookomo hou i kekahi mau e ae ma ia wahi.

Ua hiki ke ohi , a lawe aku paha ma kahi e i na laau e ulu ana maloko o na kapuai elua haneri, ma kela a me keia aoao o ke alanui kaa mahu, i manaoia e hina ana maluna a hoopoino paha i ke alanui.

A ua hiki no hoi ke oki a lawe aku ma kahi e, i na laau o na ano a pau, ina mamuli o ke kekee o ke alanui, e alaiia ana ka ike pono ia ana o na laau kuhikuhi, mai kekahi wahi o ke alanui iloko o ka mile hookahi ma ka laina pololei, a hiki i kekahi laau kuhikuhi.

Ua hiki ke komo a hoohana i kekahi alanui o kekahi poe i hana mua ia me ka iliili, pohaku, a mea paakiki e ae, ina aole he alanui e hele aku ai a hiki i kekahi hale noho.

Ua hiki ke komo a lawe a kuai a pau i na aina a me na mea maluna i kupono no na hana o ia alanui kaa mahu, a me na hana e ae e pili ana. Ua hiki ke hana i na mea e ae a pau, i kupono no ka hana ana, malama ana, hoololi ana, a hana hou ana a lawelawe ana paha, i ke alanui mahu.

§533. Ma ka hooko ana i na mana i oleloia ma ka pauku mamua iho, e hooikaika ka hui e hoemi i na poino i hanaia e lakou, a e uku piha aku e like me ka mea i hoakakaia ma keia Kanawai, i na mea a pau i pili no na poino a pau i loaa mamuli o ka hooko ana o ia mana.

§534. Aole e oi aku ke akea o ka aina i laweia no ka hana ana i kekahi alanui kaa mahu i aeia ma ke Kanawai, mamua o hookahi haneri kapuai, koe na wahi i makemakeia ka laula, i oi aku no ka hoohuli ana, ku ana, a no ka holo ana aku a holo ana mai o na kaa mahu a me na kaa, a no na wahi hoomaha, a no ke kukulu ana i na kaupale, a no ka hele ana aku ma kekahi aoao o na awawa, a aina haahaa paha, a no ke oki ana iloko o na aina kiekie, a no ke kukulu ana i kekahi uwapo ku moku, hale

papaa, na hale ohi auhau no ka hele ana ma ke alanui, na mekini, a me na hale a me na mea kukulu e ae paha, a no ka eli ana, lawe ana aku, a waiho ana paha i ka lepo, a mea e ae paha.

§535. Malalo o na hoohaiki i hoakakaia mahope iho nei, ua hiki i ka hui me ka uku ole, e haawi a waiho e ole i ka uku e komo a e lawelawe i kekahi aina e pili ana, a e kokoke ana paha i ke alanui, no ka lawe ana i ka lepo, ma ke oki ana i alanui ma ka aoao mailaila mai, a ma ka waiho ana, a hana ana paha maluna o ia mau aina, i kekahi lepo palolo, pohaku, uinihepa, papa pohaku, laau, puna a mea e ae paha, a no ka imi ana, a loaa na mea hana mai luna mai oia mau aina, no ka hana ana, a hana hou ana paha o ke alanui kaa mahu, a mea hana e ae paha, a no ka hana ana paha i na alanui kuikawa, a hiki aku a mai ke alanui kaa mahu mai paha, a no na hana e ae a pau i kupono no ka hana ana, a malama ana paha i ke alanui kaa mahu.

§536. Mamua o ka lawelawe ana o ka hui ma ke ano kuikawa, o na aina o ia ano, e hoolaha e aku ka hui, no na la he iwakalua-kumamakahi i kona manao, i na ona a mea paha e noho ana maluna o ia aina, koe nae ka manawa i ulu mai ai na ulia wale, a e hana koke hou ia ana ke alanui kaa mahu, a ua ike ole ia paha na ona o ia aina; a e hookaawale me na pa kupono no ka apana aina i manaoia e lawelawe, a kaawale mai na aina e ae e pili pu ana.

§537. Aole e lawelawe ka hui ma ke ano kuikawa, i kekahi aina o ia ano e waiho ana mawaho aku o na kapuai hookahi haneri maloko o kekahi kulanakauhale, a he ekolu haneri kapuai ma na wahi e ae, mai ke alanui kaa mahu aku, a hana paha i uinihepa, a kukulu paha i kekahi enegini mahu maluna o kekahi o ia mau aina, ma kekahi wahi aole i emi malalo o elima haneri iwilei, mai kekahi hale noho aku, ke ae ole ka ona, a mea paha e noho ana maloko o ia hale.

§538. E uku ka hui i kela hapalua makahiki keia hapalua makahiki, i ka ona i uku kupono, no ka lawelawe ia ana oia

aina, a no ke poho a poino o na mea kanu, a o ka aina paha, a hiki i ka wa e hoihoi aku ai lakou i ka aina i lawe ia ma ke ano kuikawa i ka mea nona ia aina; a ina ua hiki ole i ka hui ke hooponopono me ka ona o ka aina, no ka nui o ke poho, alaila, e hoomaopopo i ke poho, e like me ka mea mau, ina ua hoopaapaa ia ka uku poho; aka, ma ka hoomaopopo ana i ka nui o ke poho, aole e haawiia kekahi uku no ka lepo, iliili, a mea e ae paha i lawe ia, mamua aku o ke poho a poino i ulu mai mamuli o ke poho i loaa i ka aina, a i ka noho ana ma ia aina, mamuli o ka laweia ana o ia mau mea.

§539. Aole hiki ke laweia kekahi wahi eli pohaku i lawelawe ia no na mahina he umikumamalua mamua iho, no ka eli ana a loaa na mea hana i mea kuai aku, me ka ae ole o ka ona, a mea paha e noho ana malaila, koe na manawa pilikia ulia wale i olelo mua ia.

§540. Ua hiki ke hooholoia ka uku e ukuia no kekahi aina e kuaiia ana, a e laweia ana paha, mai kekahi mea malalo o kekahi hemahema, a ua loaa ole iaia ka mana e kuai, a hoolilo aku ia aina, koe wale no malalo o keia Kanawai; a o ka uku e ukuia no kekahi poho a poino paha maluna o ia aina, ua hiki ke hooholoia mawaena o ka hui a me ia mea.

§541. Ina ua hoolaha ka hui i kona manao, e lawe i kekahi mau aina no na hana pili i ka hana alanui kaa mahu, a ua hiki ole ke hooholo no ka uku e ukuia, a ua hoomaopopoia ka uku e like me ka hoomaopopoia ana o na uku o ia ano i hoopaapaaia; a ina e manao ka hui, he mea pono ole ka uku ana i ka uku i hoomaopopoia pela, ua hiki i ka hui iloko o na la he iwakalua, a mahope iho o ka lohe ana i ka nui o ka uku i hoomaopopoia pela, e hoihoi mai i ka hoolaha i olelo mua ia.

§542. I na manawa a pau, ina ua hoopaapaaia ka uku no na aina i makemakeia no na hana alanui kaa mahu, e haawi aku ka mea e koi ana i ka uku i ka hui, i kekahi hoakaka ana i kakauia

o ka waiwai, a kuleana a i ole ia o ke poho a poino ana e koi ai i ka uku, a me ka nui o na dala ana e ae ai e lawe no ka hookaa piha ana no ia uku; a o na hoakaka ana a pau o ia ano i haawiia, e malamaia no ia e ka hui, a ua hiki na hoopaapaa a pau o ia ano, ke waihoia imua o kekahi mau mea elua, ma ka aelike ana o ka mea nana ke koi a me ka hui hookahi o laua e kohoia e ka hui, a o kekahi e kohoia e ka mea nana ke koi i ka uku a na laua e hooholo, a ina e like ole ko laua manao, alaila, na kekahi mea i kohoia e laua, mamua o ko laua hoomaka ana e lawelawe i ka hana, a na ia mea e hooholo.

§543. Ma na hoopaapaa a pau e pili ana i ka uku, i waiho ole ia na kekahi mau mea elua e hooholo, ua hiki i kekahi o na aoao elua o ka hoopaapaa, a ma na manawa a pau i kaawale ai ka mea nona ke kuleana i ka uku mawaho o keia Repubalika, a i ole ia, aole i ike ka hui iaia, a aole oia i loaa mahope o ka huli ikaika ana, a ua hiki ole ke hooholo no ka uku, alaila, ua hiki i ka hui ina ua koiia mai lakou, e noi aku i kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e koho i kekahi mea nana e hooholo i ka nui o ka uku e ukuia i ka mea e koi ana, a i loaa iaia ke kuleana o ka uku, a o ka mea i kohoia pela, e hoomaopopo a e hooholo no oia ma ia mea, ma ke ano oia wale no ka mea nana e hooholo.

§544. Mamua o ka hana ana i kekahi noi o ia ano, e hoolaha aku kekahi aoao, aole e emi malalo o na la he umikumamaha i kekahi aoao, a i ka manao e hana i kekahi noi o ia ano, a ina ua kaawale aku ka mea kuleana i ka uku mai keia Repubalika aku, a ua ike ole ia paha, owai la oia, e kekahi aoao, a ua loaa ole oia mahope o ka huli ikaika ana iaia, alaila, e hoolahaia ka manao e hana pela, ma kekahi mau nupepa elua i paiia ma Honolulu, no na la aole e emi malalo o ka umikumamaha mamua o ke noi ana, a e hoakakaia ke ano o ka aina i manaoia e heluia ka uku poho maloko o ia hoolaha, a e hoakakaia no hoi ka manawa a me kahi e hanaia ai ua noi la.

§545. O ke koho ana o kekahi Lunakanawai i kekahi mea nana wale no e hooholo, e kakau palua ia, a e haawiia kekahi i na aoao elua ina ua ikeia, a e noho ana maloko o keia Repubalika.

§546. Ma ka hoomaopopo ana i ka waiwai o ka aina i laweia, a me ke poho, (ina he poho) i ulu mai mamuli o ka moku ana o ka aina i laweia mai na aina e ae o ia ano hookahi, a me na aina e ae i poino mamuli o ka lawelwe ana i na mana i haawi ia ma keia Kanawai, e noonoo pu ia ka mahuahua ana o ka waiwai o ia mau aina, no ka hanaia ana o ke alanui kaa mahu, no ka hoemi ana i ka uku e hooholoia ana, ina aole i pomaikai.

§547. Ma na olelo hooholo a pau, ina ua hoopaapaaia ka uku, e hoakakaia, ina he mau aina ko ia ona hookahi e pili ana i na aina i laweia, a e laweia ana paha; a ina he mau aina o ia ano e pili ana, e hoakakaia ka nui o ka pomaikai i haawiia, (ina he pomaikai) no ka mahuahua ana o ka waiwai o ia aina, a ina aole i manaoia e haawi ana i ano pomaikai, alaila, e olelo pela ma ka olelo hooholo; a ina e komo ole kekahi o na olelo i kauohaia maanei, alaila, ua lilo ia olelo hooholo i mea ole. A o na olelo hooholo o ia ano ua hiki ke hooliloia i rula no ka Aha Hookolokolo Kiekie a e hookoia no pela.

§548. Ina ua loaa i ka hui na aina malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, aka, aole i hoohanaia no na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, alaila, na ka hui iloko o ka manawa i hoakakaia, a ina aole manawa i hoakakaia iloko o na makahiki he umi mahope o ka pau ana o ka manawa i hoakakaia maloko o ka palapala hoohui no ka hoopaa ana i ka lakou hana, e kuai aku a hoolilo loa aku i na aina a pau i hoohana ole ia, a e hoolilo i na dala i loaa ma ia kuai ana no na hana i hoakakaia ma ka palapala hoohui, a ina e hana ole pela, o na aina a pau i hoohana ole ia a i kuai ole ia ma ka pau ana o ia manawa, e lilo no i ka poe nona na aina e pili ana, e like me ka nui o ko lakou mau aina e pili ana.

§549. Mamua o ka hoolilo ana aku o ka hui i na aina i hoohana ole ia, e haawi mua aku e kuaiia mai ia aina i ka mea nona ke kuleana iloko o ia aina, i okiia ia aina i kinohi, ina aole ia he aina maloko o kekahi kulanakauhale, a he aina paha i kukuluia na hale, a ua hoohanaia no ke kukulu hale ana, a ina ua hooleia ia mea e kuai i ka aina, a ua loaa ole, aia mahope o ka huli ikaika ana, alaila, e haawiia aku ka aina no ke kuai i ka mea a mau mea paha, nona na aina e pili ana i ka aina i manaoia e kuai, ina ua hiki ia poe ke hana i aelike no ke kuai ana o ia mau aina, a ina ua oi aku mamua o ka hookahi na mea i loaa ia kuleana, alaila, e haawiia aku ia lakou pakahi e like me ka manao o ka hui he pono ia kuai, ke makemake lakou.

§550. Ina ua makemake kekahi o ia poe e kuai i na aina o ia ano, alaila, iloko o na pule eono mahope iho o ia waiho ana mai no ke kuai, e hoike aku oia i kona makemake i ka hui, a i ole ia, ina ua hoole, a ina ua hoike ole aku iloko o na pule eono i ko lakou makemake e kuaiia aina, alaila, e pau ke kuleana o ka mea i hoole, a i hoike ole i kona makemake e kuai i kela mau aina, a o ka palapala hoakaka i hanaia e kekahi kanaka kuokoa a kaawale mai ia hana, imua o kekahi Lunakanawai, e olelo ana, ua haawiia aku ka aina no ke kuaiia mai, a ua hooleia, a ua ae ole ia mai iloko o na pule eono mahope iho o ka haawiia ana aku, a i ole ia, ua hele ka mea a mau mea paha nona ke kuleana mai keia aupuni aku, a ua loaa ole paha mahope o ka huli ikaika ana, a ua hiki ole paha ke hana i aelike no ke kuai ana o ia mau aina, e lilo no ia palapala i hoike kupono imua o na Aha Hookolokolo a pau no na mea i oleloia maloko.

§551. Ina ua makemake kekahi mea nona ke kuleana mua e kuai i na aina o ia ano, a ua hiki ole ia mea me ka hui ke hooholo no ke kumukuai o ia aina, alaila, e hoomaopopo ia ke kumukuai e na luna i kohoia nana e hoomaopopo; a e like no na koina no ia hana a na luna me ka mea i manaoia he pono.

§552. E hana ka hui a paa ke alanui kaa mahu i ka pa i kupono i ke Kanawai.

§553. Ua hiki i ka hui ke hana i kela a me keia manawa i na kanawai a me na rula no ka hooponopono ana i ke alanui kaa mahu, a no ka hooponopono ana i ka lawe ana i ka ukana a me na ohua, a mahope o ka aponoia ana o ia mau kanawai me na rula e ka Peresidena iloko o ka Aha Kuhina, e like ka mana o ia mau mea me ke kanawai, aka hoi, e pai a e kau mau ka hui i kope o ia mau kanawai a me na rula, ma na wahi hoomaha, ma ia alanui kaa mahu.

§554. O ka mea e kue ana i kekahi kanawai a rula paha i aponoia, e like me ka mea i oleloia maluna; e hoopaiia oia i na dala aole e oi aku i ka iwakalua-kumamalima a me na koina o ka Aha, a ina e kaa ole ia hoopai, e hoopaahaoia no ka manawa aole e oi aku mamua o na mahina ekolu.

§555. He mana ko na Lunakanawai Apana e hoolohe a hooholo i na hihia a pau e ulu mai ana malalo o keia Kanawai, a me na kanawai a me na rula i hanaia mamuli o ka mana o keia Kanawai.

§556. E hooholo hou ia, he mana ko ke Kuhina i oleloia, e ae aku e haawiia i kekahi hui e hana ana i kekahi alanui kaa mahu a mau alanui kaa mahu paha i ka uku kokua aole e oi aku i ka elua tausani elima haneri dala no ka mile hookahi, o na mile o ke alanui kaa mahu i kukuluia a paa i hoolawa pono ia a ua makaukau no ka hooholo ana, a o ia makaukau e hoikeia ma ka palapala hooiaio a kakaulimaia e ka Luna Nui Ana Aina, a e waihoia ua palapala hooiaio la ma ke Keena o ua Kuhina la.

§557. A e hooholo hou ia ma keia ua kauoha ia a ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Waiwai e uku aku ma o ka palapala hooiaio a ke Kuhina Kalaiaina i ka hui a mau hui paha i manaoia ma keia Kanawai i na puu dala i hoomaopopo ia e uku ia mamuli a ma ka mana o ka Pauku mamua iho, aka, aole e oi aku ka nui i ka elua tausani me elima haneri dala no ka mile pakahi o na mile o ke alanui kaa mahu i kukulu ia a paa a lawa

pono no ka hooholo ana mailoko ae o na dala e waiho ana iloko o ka Waihona Aupuni i hookaawale ole ia no kekahi hana e. Aka nae, ina i lawa ole ka uku ana aku mai na dala i hookaawale ole ia no kekahi manawa no na kikoo a mau kikoo paha, alaila na ke Kuhina Waiwai mamuli a ma o ka ae ana o ka Peresidena e hoopuka ma kahi o ke dala maoli i na bona a mea e ae paha e hoike ana he aie dala a e uku ia he ehiku keneta ukupanee no ka makahiki hookahi no ke dala hookahi a hiki i ke kaa ana.

§558. A e hooholo hou ia, ua hiki no ke hoopuka kekahi hui e lawelawe ana i ka hana alanui kaa mahu a mau alanui kaa mahu paha malalo o keia Kanawai, e hoopuka i na bona, e loaa ai ke dala no ka hana ana i ke alanui a mau alanui kaa mahu paha e like ka nui me ka mea i makemakeia.

§559. A e hooholo hou ia, o na kokua i olelo ia ma keia Kanawai, e haawi ia i na alanui kaa mahu, i pomaikai ai ka lehulehu wale no, aole i na alanui kaa mahu i hana ia no ka pomaikai o kekahi mea a mau mea uuku wale no.

HOAKAKA I KA MOKUNA 42.

§§530-559, oia no Kau 1878, Mok. 29; (§§556-557 hoololiia Kau 1880, Mok. 41); Kan. Kiv. aoao 664.

MOKUNA 43.

Alanui Kaamahu o Oahu

§560. Ma keia ke haawi ia nei ka mana a me ke kuleana i ke Kuhina Kalaiaina, mamuli o ka ae ana o ka Aha Kuhina, e hana aelike me Benjamin F. Dillingham, kona mau hoa a hope a waihona paha, a i ole ia, i ka hui i hoohui i hoala ia e ia a e lakou paha i hoolala ia a kukulu ia paha malalo o na Kanawai o keia Repubalika, e hoomaopopo ana no ke kukulu ia ana o na hui e kekahi poe ponoi e hana ai a e hoohana aku ai paha i alanui a mau alanui kaamahu ma ka Mokupuni o Oahu, i emi ole malalo o ekolu kapuai ke ana laula, no ka lawe ana i na ohua a me na ukana.

Eia nae, ina e hana ole o Benjamin F. Dillingham, kona mau hoa a hope a waihona paha, a i ole ia, ua hui nei i hoohui ia iloko o umikumamawalu mahina mai ka hooholo ia ana o keia Kanawai, e haawi aku i na hooia kupono i ke Aupuni, ua hiki iaia a ia lakou paha e hana, a e hana io aku ana no a hoohana aku maloko o ekolu makahiki mai ka wa aku o ke apono ia ana o keia Kanawai i kekahi alanui kaamahu e hoohui ana ia Honolulu me ke awa o Puuloa, a ua hiki i ke Kuhina i olelo ia e hana aelike me kekahi hui i hoohui ia o Hawaii nei, no ka hana ana i kekahi alanui kaa mahu i ae ia ma keia Kanawai, malalo o na kumu a me na mea i hoike ia maloko nei.

§561. E hiki no i ua Kuhina nei i olelo ia mamuli o ka aelike i olelo ia ae nei ke haawi aku ia Benjamin F. Dillingham, kona mau hoa a hope a me ko lakou mau waihona, a i ole ia i kekahi hui i hoohui ia i hoala ia e ia a e lakou paha, e like me ka mea i olelo mua ia, i na pono a pau a me na kuleana e hiki ai ke

lawe mai i mau pono alanui a me na kuleana e ae e hiki ai, no ke kukulu ana, a hoomau ana aku, a hoohana ana paha i ua mau alanui nei, a me na wahi pu hoi a pau e hoomaha'ai, na hale papaa, na pa hale a me na wahi holokea, na uwapo a me na lako e ae a pau e like me ia i hoakaka ia ma ka Mokuna 42, koe wale no na mea i hooponopono ia e keia Kanawai.

Ma ia aelike, e loaa i ua hui nei ka pono kaokoa no iwakalua makahiki mai ka la aku e hooholo ia ai o keia Kanawai, e malama a hoohana aku i kekahi alanui kaa mahu a mau alanui kaa mahu paha mawaena o na wahi a lakou e hana ai iloko o ekolu makahiki mai ka hooholo ia ana o keia Kanawai, a i hoohui ia e ua alanui kaa mahu nei, eia nae, aole e emi ka loihi o ua alanui kaa mahu nei malalo o umikumamalima mile ka loihi e moe like ana, a eia hou no hoi, aole e pili ua pono kaokoa nei i ka Apana o Kona ma ka Mokupuni o Oahu i olelo ia.

§562. E haawi ia ka mana i kekahi hui e like me ia i olelo ia ae la, e hana ai, hoomau ai, a e hoohana aku ai, i kekahi alanui a mau alanui kaa mahu paha, ma ka Mokupuni o Oahu, mai na kihi aku, a mawaena hoi o na palena e hoakaka ia aku ai ma ua aelike nei me ke Kuhina i olelo ia, a i hoike ia hoi ma kona Palapala Ae Hoohui, me ka paa no nae, malalo o na mea i papa ia a hoohaiki ia e keia Kanawai. Aka nae, o ka ikaika e holo ai ua mau waiwai kaa mahu nei a ua Ahahui la ma kekahi alanui, a alahele paha o keia mokupuni i olelo ia ae la, koe ma na wahi e holokea ai mai kekahi alanui a i kekahi alanui aole e oi aku mamua o eha mile i ka hora hookahi, a e uku ua Ahahui la i na dala hoopai elima haneri i ke Aupuni Hawaii no kela a me keia kue ana a lakou i keia mau mea i hoakaka ia ae la.

§563. O na palapala kii aina o kahi e moe ai, a me na kii a me na palapala hoakaka o ka hana ana, a me na lako a pau o na alanui e aeia ana ma keia Kanawai, e hoike mau ia aku i ka Aha Kuhina no ko lakou hoapono mai, a o ia hoapono ana e hoike ia mamuli o ke kakau inoa ana o ka hapa nui o na hoa o ka Aha Kuhina.

§564. Aole e oi aku mamua o eono keneta no ka mile no ka papa ohua helu ekahi, a eha keneta no ka mile o na ohua o ka papa helu elua, e auhau ia ma ke ano he uku no ke kau ana ma ke kaa, ma na alanui a pau e hoomana ia àna ma keia Kanawai.

§565. E hiki no i ua Ahahui la ke komo iluna, a lawe, e hoolimalima kuai mai, a paa paha i kekahi aina, a me na aina a pau, na hale, na mea pili paa o ka aina, a me na kuleana kahiko a pau, e makemake ia ai no ka hana ana, hoomau ana, a hoohana ana i ua mau alanui nei, mahope iho o ke apono ia ana o kahi e moe ai ua mau alanui nei e ka Aha Kuhina, aka hoi, me ka paa no nae malalo o na mea a pau i hoakaka ia mahope aku nei.

§566. O na aina e lawe ia ai no ke ala e moe aku ai ua mau alanui nei aole e oi aku mamua o kanaha kapuai ka laula, koe wale no ina e makemake ia i laula hou aku no na kaupale, na wahi i oki ia, lua iliili, na ala liilii ma na aoao, na hale papaa, na pa, a me na mea like e ae.

§567. Aole no e lawe ia kekahi aina, a me na kuleana kahiko, a i ole waiwai e ae paha, e ua Ahahui nei, aia wale no a mahope o ko lakou haawi ana i ka lohe i kanakolu la, ma ka palapala i kakau ia i ka mea e noho ana i ka aina, a mea paha nona ka aina, a mea paha iaia ka hoolimalima (ina he mea kekahi pela), iluna o ua aina la, (a ina paha e loaa ana ua mea aina la, a mea hoolimalima paha i ka aina), e hoakaka ana i ko lakou manao e lawe i ua aina la, a me ka hoakaka pu aku i na wahi i manao ia no ke ala kaa mahu.

A i mea pu hoi e loaa ai ka mea kupono e hiki ai ke hoike aku i ua lohe nei i olelo ia ae la, e manao ia ke Kuhina Kalaiaina oia ka mea nona na aina Aupuni a pau.

§568. Mawaho ae o keia hoolaha i olelo ia ae la, e hoolaha pu aku ua Ahahui nei i eha hoolaha pakahi ana iloko o elua nupepa puka pule i pai ia ma Honolulu, a i hookahi nae o ia mau nupepa e pai ia ma ka olelo Hawaii, a i hookahi ma ka

olelo Beretania, he hoolaha e hoike ana i ka manao e lawe i ua aina nei a waiwai e ae paha, a mau pono e ae, no ka hana ana i ua alanui kaa mahu nei. E hoakaka ia me ka moakaka kupono ma ia hoolaha ka aina a waiwai e ae paha i manao ia e lawe, me ka hoakaka pu ia o na inoa o ka poe a pau i kuleana i na pomaikai o ua aina nei, e like la me ka mea nona ka aina, ka mea hoolimalima, a mea paha e noho ana iluna o ka aina, ina nae ua ike ia na inoa o ua poe la i kuleana, a o kekahi paha o lakou, e ua Ahahui nei.

§569. Ina o ka aina a pono waiwai e ae paha i manao ia e lawe, aia iloko o ka mana hoomalu, a hooponopono ana paha o ka agena, loio, kahu waiwai, kahu malama, a hope e ae paha o ka mea aina, alaila, e haawi pu ia no ka lohe i ua poe hope la i hoike ia ae la, no ka manao o ua Ahahui la e lawe mai i ua waiwai la, e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 567.

§570. E uku aku ua Ahahui nei i ka mea nona ka aina a pono waiwai e ae paha i lawe ia e lakou, a i kona hope paha ma ke Kanawai, i ke kumu waiwai piha o ua waiwai la, a e koho ia ke kumu waiwai e like me kona waiwai i ka manawa i hooko ia aku ai ka lohe e lawe ia ana ua waiwai la. Ina e like ole ana na manao no ua kumu waiwai nei, alaila, e haawi ponoi aku no ua Ahahui la i ua mea la nona ka waiwai, a i kona hope paha, ina e hiki ana ke loaa ua mea la nona ka waiwai, a o kona hope paha, i ka huina a ua Ahahui la i manao ai he kumu waiwai kupono no ua aina la, a pono waiwai e ae paha.

§571. Ina i lawa ole i ka manao o ka mea waiwai, a o kona hope paha, ka huina i haawi ia aku e ua Ahahui nei, e hiki iaia, maloko o na la he iwakalua mai ka la aku o kela haawi ponoi ia ana aku, ke koi aku i ua Ahahui nei e koho ia ke kumu waiwai o ua aina la, a pono waiwai e ae paha, e kekahi poe luna koho kuikawa ekolu, hookahi e koho ia e kela a me keia o ua mau aoao hoopaapaa nei, a o ke kolu na ua mau luna koho elua la e koho aku ia. A mamua ae o ke komo ana aku o ua Aha-

hui nei iluna o ka aina, a lawe ana mai paha i ua pono waiwai e ae la, e haawi ponoi aku lakou i ka mea nona ua waiwai nei, a i kona hope paha, i ka huina i koho ia ai no ua waiwai la e ka hapa nui o na luna koho, a me ko lakou uku pu i na koina o ke koho ana, ina na kiekie ae ka huina i koho ia mamua o ka lakou huina i haawi mua ai, aka hoi, ina aole pela, alaila, e hoolawe ia ae ua mau koina la o ke koho ana mai loko ae o ka huina i loaa ma ia koho ana. A ina e hoole ua mea waiwai nei, a o kona hope paha, i ka lawe mai i ua huina la i koho ia ai a i haawi ia aku, alaila, e hookaa ia aku ua huina dala la i ka Aha Kiekie, ilaila e paa ai a kii ia aku e ka palapala kauoha dala a ua mea waiwai nei, a e kona hope paha, mamua ae o ka hiki ana i ua Ahahui nei ke lawe i ka mana hoomalu o ua aina la, a pono waiwai e ae paha.

§572. Ina ua mea waiwai nei, a i ole kona hope paha, e koi ole e koho ia ka waiwai e like me na mea i hoakaka ia mamua, a i ole ua koi paha e hana ia pela, a ua hoole nae aole e lawe i ka huina i koho ia ai ma ia hooholo ia ana e na luna koho a piha na la he umi, alaila, e hiki no i ua Ahahui nei ma ia wa koke, mahope mai, ke komo iluna, a e hana ma ua aina la, a pono waiwai e ae paha, me ke kau ole o kekahi poho e koi ia mai ai e uku, i oi aku mamua o ka huina kumu waiwai i ka wa i hooko ia ai ka lohe maluna o ua mea waiwai nei a me kona hope, i hoakakaia ma keia Kanawai, me ka pii hou ole ae o kona kumu waiwai mamuli o ka holo ana o ua alanui la ma ua wahi nei; aka nae aole no e manao ia kekahi olelo o keia pauku e keakea ana i ke kuleana e loaa mai ai mai ua Ahahui nei, o na poho no kekahi hana komohewa ma na wahi i oi aku mamua o na mea i kupono ke makemake ia no ua hana la, a i ole no na poho paha e ulu mai ana mamuli o ko lakou pa ole i kahi e moe ai ko lakou laina, (me ke kuleana pu ole hoi e kau aku ai kekahi poino maluna o na mea aina e pili mai ana, no ko lakou kokua ole ana ma ke kukulu ana i ua mau pa nei), maloko o na malama eono mai ka la aku o ko lakou lawe ana i ua wahi la, a i ulu mai paha mamuli o ko lakou malama ole ana i ua mau wahi nei a paa,

e hiki ai ke pale aku i na pipi, ma na wahi a pau e hakahaka ana o na pa, i hana ia paha e ka pipi ma na pa o na aina kahi e moe aku ai ua laina nei, mai ka wa aku o ko lakou lawe ana i ka mana o ua mau wahi la.

§573. Ina ka mea aina, a mea pono waiwai e ae paha, nona kahi i makemake ia e ka Ahahui i olelo ia, no ka hana ana i ua mau alahao nei, he kanaka ia e noho ole ana iloko o keia Repubalika, a aole i ike ia kona wahi i noho ai, a aole hoi ona hope ma ke Kanawai, a loio, a agena paha iloko o keia Repubalika, a i ole, ua ike ole ia paha ua mea waiwai nei a i ole ua kupono ole paha ma ka hana aelike ana, a i ole, aole paha he loaa, alaila, e hookomo ua Ahahui nei ma ka Baneko Malama Dala Hale Leta o Hawaii nei, ma ka aoao hookaa o ua mea waiwai la, i ka huina i like me ke kumukuai waiwai kupono no ua aina la, a pono waiwai paha, a e hiki pu hoi ma ia wa koke ke lawe ua Ahahui nei i ka mana o ua wahi la. A e hiki hoi i ua mea waiwai la, a e kona hope paha, maloko o na makahiki he iwakalua mai ka wa aku o ka lawe ia ana o ka mana hoomalu o ua wahi la, ke koi mai i ua kumu waiwai la i koho ia, a i ole, e hooko aku paha i ka ohi ia ana o ke kumu waiwai oiaio o kona waiwai i lawe ia, e like me na mea i hoakaka ia ma keia Kanawai.

§574. Aole e manao ia kekahi mea ma ka Mokuna 42 e keakea ana i kekahi kanaka i kona kuleana e hiki ai ke hoopii imua o na Aha Kanawai i kekahi hui alanui kaa mahu, a hui paha i hoohui ia, no ke kumu waiwai o kona aina a waiwai e ae paha i lawe ia e ua Ahahui nei, a hui paha i hoohui ia, mamuli o na mana i haawi ia malalo o keia Kanawai, i mea e hana ia ai na alanui kaa mahu.

§575. E hiki ke koi ia ua Ahahui nei e ae, a e lawe lakou no ka uku kupono i na waiwai kalepa a mea hana a pau a kela a me keia mau alahao e ae e hookui mai ana me keia alahao, a me na ukana a na mea lawe ukana e ae a pau. Ina he like ole o na manao ke ala mai ana, e pili ana i ua mau uku nei, e hiki

no i kela a me keia o ua mau aoao nei ke koho i mea kuikawa, o ke Kuhina Kalaiaina nae ke kolu o ua poe kuikawa nei, a na ua poe kuikawa nei, a na ka hapa nui paha o lakou, e hoonoho i auhau paa maluna o kela a me keia ano waiwai, a papa waiwai kalepa paha, i waiho ia aku imua o lakou. A o ia papa hoike o na auhau i hooholo ia e lilo ia i mea paa maluna o na aoao a pau i kuleana ma ia mea, koe wale no a hiki i ka wa e hooponopono hou ia ai, a hoololi ia paha e ua poe kuikawa nei, a e kekahi poe kuikawa okoa ae paha, i koho pono ia no ia hana. E hiki no i ua poe kuikawa nei, i kela a me keia manawa, ke pakui hou aku mahope o ua papa hoike waiwai nei i kela a me keia ano waiwai, a papa waiwai hou aku paha i komo ole ma ua papa hoike waiwai nei, aole nae e ae ia kekahi hooponopono hou ana i na auhau i hooholo ia, a piha ka makahiki hookahi mahope iho o ia hooholo ia ana. E hiki no ke koho hou ia na poe kuikawa okoa aku i kela a me keia manawa, i mea nana e hooponopono a hoomahuahua aku ua papa hoike waiwai la, koe e like me ia i hoakaka ia maluna, a e lilo no nae ua Kuhina la i lala o kela a me keia papa kuikawa e koho ia ana.

§576. E hiki no i ka aelike i hoomana ia malalo o keia Kanawai, ke hookomo ia he mau olelo no ka hookuu ana i na auhau a pau, a i kekahi hapa paha o ua mau auhau nei, e kau ia ai maluna o na waiwai o ua Ahahui nei, no kekahi manawa i oi ole aku nae mamua o iwakalua makahiki; aka nae, aole e hookuu ia na auhau ma kekahi waiwai i ike ia aole maoli ia mea no ka hana ana, hoomau ana, a hoohana ana i ua alahao nei a ua Ahahui la.

§577. Aole no e hiki i ua Kuhina nei, ma ua aelike la, ke hoopaa i ke Aupuni e uku aku i kekahi puu dala e kokua ai i ke kukulu ana i na alahao o na ano a pau i kauoha ia e keia Kanawai.

§578. No na wahi ma ka mokupuni i olelo ia, i hoohui ole ia e na alanui kaa mahu o ua hui nei iloko o ekolu makahiki

mai ka hooholo ia ana o keia Kanawai, a me kekahi a me na wahi a pau maloko o ka Apana o Kona i olelo ia, ua hiki no i ua Kuhina nei e hana i aelike me kekahi hui i hoohui ia o Hawaii nei no ke kukulu ana i kekahi alanui kaa mahu i ae ia mamua ae nei maloko o keia Kanawai, malalo o na kumu a me na mea e ae i hoakaka ia maloko o keia.

No KA MEA, ua loaa na kanaluaia ana no ke kuleana o ka Hui Alahao a Aina o Oahu e moraki i kona mau pono, ma ke ano he hoopaa ana no ka hookaaia ana o kona mau bona, nolaila;

E Hooholoia, a pela aku.

§579. Ua loaa no i keia wa i ka Hui Alahao a Aina o Oahu, a e loaa no i ua Hui la ma keia mua aku ka mana piha e moraki i kona mau pono a me na waiwai e ae i mea e hoopaaia ai ka hookaaia ana o kona mau bona a me na aie dala e ae, a aole e hoole a kue aku paha ke Aupuni Hawaii i ka mana o kekahi moraki a hoolilo e ae paha o na pono o ka hui i oleloia i hanaia mamua aku nei a e hanaia aku ana paha ma keia hope aku no kekahi o na kumu i haiia.

§580. O ka manawa i haawi ia no ka hana ana i na Alahao mahu ma ka Mokupuni o Oahu, e like me ia i hoakaka ia ma ka Pauku 561, ma keia ua hooloihiia aku a hiki i Sepatemaba 2, 1898, a o ka manawa no ka pono kaokoa i hai ia maloko o ia Kanawai a hiki i Sepatemaba 11, 1938. Eia nae, e pili wale no ia hooloihi ana o ka manawa o ka pono kaokoa i na wahi wale no o ke alahao a ka hui i olelo ia e hana ai ma na Apana o Waianae, Waialua, Koolauloa a me Koolaupoko, a i ole ia ma kekahi paha o ia mau Apana i olelo ia.

§581. No kela a me keia mile o ke alahao nui i hanaia malalo o keia Kanawai mahope iho o ka paa ana o ka mahele alahao i Ewa e ka Hui Alahao a Aina o Oahu i oleloia e uku aku ke Aupuni Hawaii i uku kokua he ehiku haneri dala i kela a me

keia makahiki a hiki i ka pau ana o na makahiki elima mai ka hanaia ana.

§582. I mea e maopopo ai i ke Aupuni Hawaii i kela a me keia manawa ka nui o na huina dala e ukuia ana malalo o keia Kanawai na ka Hui Alahao a Aina o Oahu mahope o ka pau ana o kela a me keia hapaha makahiki e hana i hoike i kakau ia no ka nui o na mile alahao i hana ia e ia a ua makaukau no ka hoohana ia iloko o ka hapaha makahiki mamua iho, o ia hoike e hoohikiia a waihoia me ke Kuhina Kalaiaina a e loaa no i ua Kuhina la, a i ole ia, i kekahi mea i kohoia e ia ke kuleana i na manawa a pau e nana a hoomaopopo i na buke o ka Hui.

§583. Ma keia ua haawiia ka mana a ua kauoha ia ke Kuhina Waiwai e hookaa aku i na huina dala i hiki i ka manawa e hookaaia ai i ka Hui Alahao a Aina o Oahu malalo o na hoakaka ana o ka Pauku 581. Oia mau hookaa ana e ukuia aku i ka Hui Alahao a Aina o Oahu a i kekahi poe paha i hoakakaia e ua hui la ma na kikoo o ke Kuhina Kalaiaina. Mamua o ka hookaaia ana o ua uku kokua ala ua hiki no e koi ia aku na hoopaa kupono ana ua hana ia ua ala kaa mahu nui la a paa pono a ua hoolako pono ia.

§584. Aole e manao ia kekahi mea maloko o na Mokuna 580 a 584 he mea e hiki ole ai i ka Hui Alahao a Aina o Oahu e lawelawe i na mana kuleana a me na pono i haawiia e na Pauku 560 a 578 i olelo ia e na Kanawai Alahao o ka Repubalika koe ma na mea e pili ana i ka hookuu ana mai na auhau ae, aka hoi, aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kanawai i mea e manao ia ai ua loaa i ke Kuhina Kalaiaina ka mana e hooia aku a hookaa paha i kekahi uku kokua i ua hui nei i olelo ia malalo o na Pauku 556 a me 557 o ke Kanawai Alahao o ka Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 43.

§§560-578, oia no Kau 1888, Mok. 62; §579, oia no Kau 1892, Mok. 65; §580, oia no A. K. Kan. 68; §§581-584, oia no Kau 1890, Mok. 31; §20 o ke Kau 1888, Mok. 62, ua hoopauia e ke Kau o 1892, Mok. 97.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. R. v. Brown, 8 Haw. 163; R. v. Pua, 8 Haw. 524; Re Cabinet, 8 Haw. 568.

MOKUNA 44.

Hui Kaa Alahao Hawaii

§585. Ma keia, ke haawi ia aku nei ka pono, ia William R. Austin, a me kona mau hoa, mau hope, a ahahui paha, e hoohui a e hoala ia aku ana e ia, a e lakou paha, no ke kukulu, ka hoomoe, ka hoohana, a me ka hoomau ana, no na makahiki he kanakolu, ma hope aku o ka holo ana o keia Kanawai, a kekahi alanui alahao pakahi me na pio kupono a pau, na mana, a me na huli aoao, a alahao palua paha, e holo ana maluna o na alanui o ke kulanakauhale o Honolulu penei: E hoomaka ana, ma ka huina o na Alanui Moi a me Nuuanu, malaila aku i ka hikina ma Alanui Moi, a ma ke alanui i Waikiki a hiki i Kapiolani Paka, mai ka huina alanui i ʻolelo ia, i ke komohana, ma Alanui Moi, a hiki i Moanalua, mai ia huina alanui no i Akau ma Alanui Nuuanu, a hiki i ka pali, a mai ka huina o na Alanui Judd a me Nuuanu, ma Alanui Judd a hiki i Alanui Liliha, a ma Alanui Liliha, a hiki i kona huina me ke Alanui Moi; a mai ka huina o na Alanui Beritania a me Nuuanu, ma Alanui Beritania a hiki i ke Alanui Punahou, a ma ke Alanui Punahou a hiki i ke Alanui o Manoa; a ma ke Alanui Keeaumoku, mai ke Alanui Beritania a hiki i ke Alanui Moi; mai ka huina o na Alanui Alakea a me Moi, i ka akau ma alanui Alakea, a hiki i Alanui Beritania, a i ka huina ma Alanui Alakea, a hiki i ka palena ma ka aoao mauka, o ke alanui e pili ana i na uwapo, a ma ke Alanui Allen a hiki i ka Hale Dute.

§586. Koe nae, e like me na mea i hoakaka kaokoa ia maloko nei, o na pono a me na pomaikai i hai ia ma ka pauku maluna ae, ua ae ia aku ia William R. Austin i hai ia a me kona

mau hoa hui a me na hope, maluna o na kumu, na aelike, a me na kaupalena ana, e like me ia e koi ia nei i keia wa a e koi ia aku ana paha mahope aku e na Kanawai o ka Repubalika o Hawaii, ma na mea e pili ana i ke kukulu ana a me ka hoomauia ana o na alanui alahao maloko o na kulanakauhale o keia Repubalika; a ma keia, ke kauoha ia nei e hooko pono loa ia, e like me na hoakaka ana o ke Kanawai, o William R. Austin kona mau hoa hui na hooponopono a me na hope.

§587. E hiki no i ka Ahaolelo Kau Kanawai o ka Repubalika o Hawaii, a i ole ia i ke Kuhina Kalaiaina ke loaa pono iaia ka mana mai ka Ahaolelo mai, ke ae i kahi hui hookaa hou aku, (me ka ae ole i kahi hui hou aku), i ka pono e hoohana ai maluna o kahi o na alanui i hoike mua ia ae la, no na kapuai he umikumamahiku haneri ka loa, aohe e oi aku, no na kumu penei: O kela me keia mea, hui a ahahui paha, e hoohana ana maluna o ke alahao i oleloia, e uku like i ka hapa like kupono o na lilo no ke kukulu a me ka hoomau ia o ka hapa o ke alahao i hoohana like ia ai.

E pili no keia Pauku i na kanaka a me na hui, a pela pu no hoi na ahahui.

§588. I kela a me keia manawa a William R. Austin i olelo ia, kona mau hoa, na luna hooponopono, a me na hope aku, i manao ai e hoohana aku i na alahao i olelo ia, ma ke kukulu hapa a kukulu holoókoa ana paha, mamuli o ka hoohana ia ana o ke kaula waea palena ole (malalo o ka honua), a me ka enekini-ku, he mea kupono iaia a ia lakou ke hana i kekahi mau auwaha e kupono ai a me na eli ana maloko o kekahi o ia mau alanui, a malalo hoi olaila i manao ai lakou e hoomoe i ke kaula waea; a e hoomoe maloko o ia mau auwaha a me ia mau eli ana, i na mekini a pau e kupono ai no ka hoohana ana i na alahao i olelo ia ma ke ano a me na kumu i hoike mua ia ae nei; me ke kukulu a me ka hoomau ana, ma na wahi maikai a kupono ma ka laina o na alanui na wahi i hoomoe ia ai o ke kaula waea,

i na enekini mahu a me na enekini e ae a me na ipuhao o ka mana mahu kupono, a e hoohui aku ia mau mea me ke kaula waea i olelo ia. Oia mau auwaha a me na eli ana, e hoohaahaa ia iho ia malalo ae o ka ili honua o ke alanui, a e kakoo paa pono ia ae, a i ole ai e loaa ka poino i ka lehulehu e hele ana maluna o ia mau alanui. E hanaia a paa pono me ka makaukau a me ka mikioi; a o ka puka a mawahe ana ae e komo aku ai iloko o ua mau auwaha nei, aole no ia e oi aku mamua o ekolu hapaha iniha ke akea.

§589. Aole no e ku i ke Kanawai ke hooholo o William R. Austin, kona mau hoa, na luna hooponopono, a me na hope aku, i na kaa maluna o ua mau alahao nei, i ka mama i oi aku mamua o ewalu mile i ka hora hookahi; a no kela a me keia uha'i ana i na hoakaka ana o keia Kanawai, e hoopaiia oia a o lakou i ka uku hoopai hookahi haneri dala imua o ka Aha Apana o Honolulu mamuli o ka hoopii ana o ka Loio Kuhina, a o ia uku hoopai e hoahuia no ka pomaikai o ka Repubalika.

§590. E kono ia aku no o William R. Austin kona mau hoa, na lunahooponopono, a me na hope aku, e ke Kuhina Kalaiaina, e malama pono i keia mau hoakaka ana penei:

Akahi.—E hoomoe ia na alahao i olelo ia, ma ke ano, e haawi ole aku ai, i kau wahi keakea a alaalai, i ka hele laula ia o na alanui, ma na wahi i hoomoe ia ai o ua mau alahao nei.

Alua.—E hoonee i ua mau alahao nei, mawaena konu ponoi o na alanui, e like me ka hiki, ina he okoa ke kuhikuhi ana o ke Kuhina Kalaiaina.

Akolu.—E halii a e kipapa liilii i ka loa holookoa o na alanui i moe ia e kona, a o ko lakou mau alahao mawaena o kahi o na hao e moe ai, a mawaena o na alahao, ina e oi aku ana mamua o hookahi alahao e hoomoe ia ana, a e hoomaemae mau hoi ia mau hoi ia mau wahi, i kiekie like ai me na alanui, a me na alakea maikai, a o na lako halii e halii ai, i kahi ke hoohana ia ma ka halii, ke kipapa, a me ka hoomaemae ia o na wahi i moe ia e ke alahao, e like me ke kauoha a ke Kuhina Kalaiaina.

Aha.—Aole no e oi aku mamua o kanaono iniha ke akea, o ke ala mawaena o ka moe ana o na hao, a o na hao e hana ia ai he hao palahalaha, aole loa e ae ia na hao T ma ka hana ana.

Alima.—I ka wa o ke alahao e hoomoe ia ai, aole e oi aku mamua o hookahi kuea o na kauhale e pani ku ia (oia hoi, mai kahi alanui ke'a a i kahi alanui ke'a), aole hoi e oi aku mamua o umi-kumamalima la hana, ke pani ia i kahi manawa hookahi.

Aono.—E kukulu ia na kaa, mai na ano hou maikai loa, e kupono ai no ka maha, ka oluolu a me ka pakela kupono o na ohua.

Ahiku.—O ua alahao nei, e paa, a lako, a makaukau, no ka lawe ana i na ohua, iloko o n makahiki elua, a ina e makaukau ole, pela iloko o na makahiki elua i olelo ia, alaila, o na pono a pau e haawi ia nei ma keia e pau no ia. A o ka pono kaokoa i haawi ia ma keia Kanawai, e pau wale no, a e lilo i mea ole. Eia nae, no na wahi o ua alahao nei i paa iloko oia manawa, a ua lako a makaukau, e like me ka mea i kauoha ia maluna, e mau no na pono i haawi ia ma keia Kanawai.

§591. Ina e hooko ole ia e William R. Austin, kona mau hoa, na luna hooponopono, a me na hope aku, na mea i hoakaka ia maloko o keia Kanawai, alaila, e nele no lakou i ka pono o ke ala, a me na pomaikai i ae ia maluna o ia mau alanui, aole i moe ia e na alahao ma ka pau ana o na makahiki ekolu.

§592. Ua hookoe ia me ke Aupuni ka pono e hoiliwai, hana auwai-pao, halii, kipapa, a i ole ia, ka hana hou, ka hooloii, me ka hoomaemae ana i na alanui a me na alaloa, a aole e hiki ke lawe a ke hoohaikiia, aka, e hanaia ia hana me ka uuku o ke keakea ana mai i ke alahao; a ina, he mea kupono e kaikai no ka poe i ae ia i ko lakou mau alahao ma kahi okoa, i alo ae ai i na keakea e hanaia ana.

§593. Ina e koi a e hookau aku kekahi luna a kanaka paha o ka hui alahao, i kekahi puu dala no ka uku holo i oi ae ka nui mamua aku o ka mea i hoakaka ia ma keia Knawai; alaila,

e uku ua luna a kanaka hana nei paha i hookahi haneri dala i ka mea i auhau paoi ia, mahope iho o ka hookolokoloia ana ma ke ano kivila imua o kekahi Ahahookolokolo i loaa ka mana kupono.

§594. I ka manawa e hookolokolo ia ai no ka hihia e koi ana i ka uku ia mai o ka hoopai, e like me ia i hoakakaia ma ka pauku maluna ae, alaila, o na olelo kumu i maopopo he hooiaio ia o ke kanaka e koi mai ana a e loaa aku ana ke dala ma ke ano he uku, a no ke kuai ia ana aku no ka palapala ae holo, oiai, ia manawa ana i koi aku ai a loaa mai ke dala ka uku ae holo he kanaka hana oia no ke alahao a no ke kaa holo i hoolimalima ia e ka ahahui e lawe mai i ke dala a e haawi aku hoi i ka mana ae holo i olelo ia.

§595. E uku aku no o William R. Austin, kona mau hoa hui, na luna hooponopono a me kona mau hope aku i kela a me keia makahiki i ke Kuhina Kalaiaina he umi dala ma ke ano auhau laikini maluna o kela a me keia kaa ohua i hoohana ia eia a e lakou paha a aole e hoonui ia aku na auhau laikini.

§596. O ka uku holo no kela a me keia ohua maluna o ua alahao nei i olelo ia aole ia e oi aku maluna o elima keneta no kela a me keia ohua e holo ana maluna o ua mau kaa nei maloko mai o na palena o Alanui Judd, ke Kula Hoopololei ma Keoneula, a me ke Alanui Punahou; a he umi keneta mawaho aku o keia mau palena.

§597. E hoomoe ia na ala o keia mau alahao, i mea e keakea a hoopilikia ole ai i ka moe ana o kekahi mau hui alahao, e hoomoe ia aku ana mahope aku mai ke alake'a ana o na alanui ma na wahi i hoike mua ia maloko nei.

I ka manawa e pau ai o ka pono i ae ia maloko nei, e loaa no i ke Aupuni ka pomaikai e kuai ai mai na ona mai no lakou na kaa, na pono, a me ke alahao ma ke kumukuai i hooponopono ia, ina ua kupono ka waiho ana aku i kekahi mau luna na lakou e koho i ke kumukuai kupono.

E lilo keia i Kanawai, a o na manawa i olelo ia ma ka Pauku 586 e hoomaka mai ka la aku e hooholo ia ai, a apono ia ai keia Kanawai.

§598. No ka mea ua ike ia ua pau ka mana o ka Mokuna 34, ma kona heluhelu ana, a o ka Mokuna i olelo ia me na hooloi ma keia Kanawai ua hoomana hou ia.

§599. O ka manawa no ka hana ana a paa a makaukau pono o ke alahao i ae ia e ka Mokuna 34 o na Kanawai o ke Kau o 1884, i hoala hou ia e ka Mokuna 18 o na Kanawai o ke Kau o 1886, ma keia ke hooloihi hou ia aku nei ia William R. Austin me kona mau hoa hui me kona mau hope a hiki i ka la 15 o Sepatemaba, A. D. 1889.

§600. Ma keia ke haawi ia aku nei ia William R. Austin, kona mau hoa hui me kona mau hope, a me ko lakou poe waihona i hoakaka ia mahope ae nei iloko o keia Kanawai ka poe i haawi ia ka pono, ka mana me ka pono malalo o na mea i kauoha ia ma na Pauku 585 a hiki 596, a me na mea i hoakaka ia ma keia Kanawai, i na manawa a pau mamua o ka la umikumamalima o Sepatemaba, 1889, e hana, malama a hoohana aku i alahao pakahi, na pio, na hoonee me na ala kapae maluna a maloko o na alanui i hai ia na inoa mahope ae nei ma ke kulanakauhale o Honolulu, oia hoi keia: Ma Ainahou, mai ke poo makai o Alanui Papu a hiki i Alanui Alakea; ma Alanui Moiwahine, mai Alanui Alakea a hiki i Alanui Nuuanu; ma Alanui Nuuanu, mai Alanui Moiwahine a hiki i Alanui Moi; ma Alanui Kula, mai Alanui Puowaina a hiki i Alanui Liliha; a ma Alanui Papu mai ka aekai a hiki i Alanui Kula; ma ka aekai mawaena o Alanui Papu a hiki i ke Alanui Alakea, ma ke Alanui Papu mai ka aekai a hiki i ke Alanui Moiwahine, e hiki no ke hoomoe i alahao palua.

§601. O ka mana a me ka pono i haawi ia maluna ae nei ma keia Kanawai, ua pili no ia malalo o kela a me keia o na

kumu i hoike ia mahope ae nei ma keia Kanawai, ma na Pauku 602, 603 a me 604, e hana ia e ka poe i haawi ia ka pono, a o ke komo ana o ka poe i haawi ia ka pono i olelo ia maluna o kekahi o na alanui i hoike mua ia ae nei no ka hana ana o ia alahao a o kekahi hapa paha o ia alahao, e hooko aku i ua mau kumu nei, oia hoi keia:

§602. E hana ua poe nei i haawi ia ai ka pono, a hoolako a hoohana aku, ma ke ano paa a kupono mamua ae o ka la umikumamalima o Sepatemaba, 1889, i alahao alanui maluna a ma Alanui Punahou, mai ka huina o ke alahao o ua poe nei i haawi ia ai ka pono ma Alanui Moi, a i ole ia, ma Alanui Beritania ma ka akau a hiki i ka pa o ke Kula Nui o Kapunahou.

§603. Na ua poe nei i haawi ia ka pono i olelo ia e malama malalo o ko lakou mau lilo ponoi ma na wahi a pau e moe ai ko lakou alahao, ina paha ma na alanui i hai ia na inoa ma ka Pauku 600, a i ole ia, ma kekahi alanui e ae ma Honolulu i olelo ia, i haawiia ia lakou ka mana i keia wa a e haawi ia aku ana paha ma keia hope aku e hana a ua hana io i ko lakou alahao, e malama i ka ili o ke alanui a alahaka paha ma ke ano like o ke kiekie me na alahao o lakou mawaena o na alahao a me kekahi wahi aole i emi malalo o elua kapuai ma ka aoao mawaho o kela a me keia alahao, a me ke kowa a pau loa mawaena o na alahao ma na wahi ua oi aku mamua o hookahi a lakou alahao; aka, o ka pohaku i wawahi ia a liilii, ina nae he pohaku iliili ka ke Aupuni e waiho ana. A ina aole he iliili e waiho ana e hiki no ia lakou malalo o ka hooponopono ana a ke Aupuni e hoohana i ka mahu wawahi pohaku a me ke alahao i loaa ka iliili na lakou a me ka lawelawe ana i ka lola mahu alanui a me ke kaa wai e hoolako ia aku no ia mau mea i ka poe i loaa ka pono i olelo ia e ke Aupuni no ia mau hana ma ke kumu lilo maoli, me ke koi ole ana aku i kekahi uku ma ke ano he puka no ka hoohana ana i na mea hana.

§604. Aole e hoomoe a hana paha na mea i loaa ka pono i kekahi alahao papalua ma kela wahi o Alanui Papu e waiho ana mawaena o Alanui Moiwahine a me Alanui Beritania.

§605. Ina e hana ole a hoole maoli paha ua poe nei i haawi ia ai ka pono e hana a hooko aku i kekahi o na kumu i hoakaka ia ma na Pauku 600 a 604 i hoakakaia na lakou e hana a hooko aku iloko o ka manawa i hoakaka ia ma keia Kanawai no ka hana ana o ia mau mea, alaila, o na mana a me na pono a pau i haawi ia ma keia Kanawai e pau wale no a lilo i mea ole mamuli o kekahi olelo hooholo e hoakaka ana pela e kekahi aha hookolokolo i loaa ka mana ma ia hana. Eia nae, aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kanawai i mea e manao ia ai ua hookuu ia ka poe i loaa ka pono i olelo ia mai ka hoopaa ia ana e malama i ka ili o na alanui a me na alahaka, a pau i hana ia ai maloko a maluna iho o kekahi o ko lakou mau alahao ma ke ano i hoakaka ia ma ka Pauku 603, oiai e mau ana ia mau alahao ma ia mau alanui.

HOAKAKA I KA MOKUNA 44.

§§585-597, oia no Kau 1884, Mok. 34, a i hoololiia penei: §585, §590 a me §597 o ke Kau 1886, Mok. 18; §598 oia no 1886, Mok. 18; §599, oia no Kau 1888, Mok. 23; §§600-605, oia no Kau 1888, Mok. 56.

O ka mana i haawiia ai e hoohana me ka uwila ma ke Kau 1890, Mok. 74 a me 1895, Kan. 24, ua pau ma Ianuari 1, 1897.

Na Olelo Hocholo Aha Kiekie: Gov't. v. Tramways Co., 7 Haw. 684; R. v. Wall, 7 Haw. 760; Re Tramways Co., 9 Haw. 281; Dickey v. Tramways Co., 10 Haw. 373; Ballou v. Tramways Co.,, 10 Haw. 376; Dickey v. Tramways Co.,10 Haw. 387; Tramways Co., v. Sturdevant, 10 Haw. 597.

MOKUNA 45.

HOOLAKO ANA I KA MALAMALAMA UWILA MA HONOLULU.

HOAKAKA ANO.

§606. Ma na wahi a pau maloko o keia Kanawai i lawelaweia ai ka huaolelo "Kuhina" ua manaoia oia no ke Kuhina o ka Oihana Kalaiaina o keia Aupuni.

Ma na wahi a pau i lawelaweia ai na huaolelo "mea hana aelike," e manao ia oia ka mea nana i kuai i ka pono i koakaka ia mahope ae nei maloko o keia, i hana i aelike me ke Kuhina Kalaiaina ma ke ano kulike me na olelo o keia Kanawai.

KUAI ANA I KA PONO MA KE KUAI KUDALA.

§607. Ma keia ua kauohaia ke Kuhina Kalaiaina e kuai aku ma ke kuai kudala akea i ka mea koho kiekie loa mahope iho o ka hiki ana e hanaia na hooponopono kupono, i ke kuleana kaokoa a pono e hoolako i ka malamalama uwila a me ka ikaika hoohana, koe ma na ano i hoakakaia mahope ae nei maloko nei, maloko o ka Apana o Honolulu, iloko o ka manawa o umi makahiki mai ka la aku o ia kuai ana. Ina aole i lilo ua pono la i ke kuaiia, ua hiki no i ke Kuhina ma ia hope iho i kela a me keia manawa e hoolaha hou aku ia mea no ke kuai, ma ke ano i hoakakaia mamua ae nei maloko o keia. E hoolaaha ke Kuhina i oleloia i ka manawa, kahi a me na kumu o ia kuai ana, no ka manawa aole e emi malalo o kanaono la, iloko o hookahi a oi ae paha mau nupepa i paiia ma Honolulu ma ka olelo Beretania.

§608. O ke kumukuai koho mua o ia pono he elua a me hookahi-hapalua pa-keneta no ia o na loaa a pau o ka mea hana

aelike mai ka malamalama uwila a me ka ikaika hoohana a pau loa i hoolakoia aku i na poe lawe ia mea; a o na koho ana no ia pono oia no ka pa-keneta o na loaa a pau a ka mea koho i ae ai e uku aku i ke Aupuni maluna aku o ia pa-keneta. Eia nae hoi, e hookuuia ka mea hana aelike mai ka uku ana i ua pa-keneta la o na loaa no na makahiki elua mua o ia aelike.

§609. Mamua ae o ka hooliloia ana o ia pono ma ia kuai ana i kekahi mea koho, e waiho aku ia mea koho me ke Kuhina, ma ke dala maoli, a i ole ia, he kikoo dala i hooiaioia ma kekahi Banako o Honolulu, i na dala elima haneri, a e lilo wale ia dala i ke Aupuni, ina ua hana ole ia mea koho i ka aelike i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia nei.

HOOPAA ANA O KA MEA HANA AELIKE A ME KA BONA.

§610. E hanaia he aelike mawaena o ke Kuhina a me ka mea nana i kuai i ua pono nei. E hookomoia iloko o na olelo o ia aelike mawaho ae o na mea e ae i kauohaia maloko o keia nei, he ae ana na ka mea iaia ka pono kahi i paa ai, iloko o elua makahiki mai ka haawiia ana o ia pono, e makaukau a e hiki ana i ua mea hana aelike la e hoolako aku i na poe noi a pau malalo iho o ka apana i hoakakaia mahope ae nei, i ka ikaika hoohana a me ka malamalama uwila a pau a kekahi mea noi ma ia apana i noi pono ae ai, oia hoi keia:

E hoomaka ana ma kahakai ma ka hikina o Honolulu ma kahi e hui ai ka laina i hoomoeia ma ka laina o alanui Punahou me ke kai; mailaila e holo ana mauka ma ia laina ma alanui Punahou a hiki i alanui Waila, mai laila i ke komohana ma alanui Waila a hiki i ke alanui i kiekie loa ae ma ka piina o Puowaina; mailaila aku malalo o ia puu ma ia iliwai hookahi a hiki i kahi kupono i ka hooloihi ana o alanui Kula; mailaila aku a hiki i ka huina o na alanui Kula a me Puowaina; mailaila aku ma alanui Puowaina a hiki i ka uwapo ma ke kahawai o Pauoa; mailaila aku ma ka laina pololei a hiki i ke poo hikina o alanui Kauka; mailaila aku ma alanui Kauka a hiki i alanui Liliha;

mailaila aku ma alanui Liliha a me kekahi laina i hoomoe pololeiia ma ia alanui a hiki i kahakai; mailaila aku ma kahakai a hiki i kahi i hoomaka ai. Eia no nae hoi, aole e koiia ka mea hana aelike e hoomoe i na uwea i oi ae mamua o 1,000 kapuai ka loa no ka hoolako ana i na kukui, a i ole ia, i ka ikaika hoohana, aia a noi mai ka mea noi a poe noi paha aole i emi malalo o kanalima kukui o umikumamaono kukui ihoiho ka ikaika o ka mea hookahi a ua kau mua i na uwea ma kahi i manaoia e hoomalamalama, a i ole ia, ua hoomakaukau mua i na mea hana i kupono e hoohanaia ai ka ikaika hoohana i noiia; a aole no e koiia ka mea hana aelike e hoomoe i na uwea aia a ae mua ka mea a poe noi paha e lawe aole e emi malalo o elima kukui ma na uku mau no ka manawa aole e emi malalo o hookahi makahiki.

A e hoomaopopo hou ia, ina ua hiki ole i ka mea hana aelike ke hoolako aku i ka ikaika hoohana a malamama paha i noiia aku mamuli o ka lawa ole i ka mea hana uwila ke hoolako, e haawiia i ua mea hana aelike la he manawa kupono, aole i oi ae mamua o eiwa malama mai ka la aku o kekahi noi ana, e hoolako i na mea hana uwila hou iho i kupono e hoolakoia ai ia mea noi .

§611. Mamua o ka haawiia ana o kekahi pono i hoakakaia maloko nei, na ka mea, a i ole ia, na ka hui i manaoia ai e haawi ia mea e waiho ae me ke Kuhina Kalaiaina he palapala bona no na dala he elima tausani, me elua mau hope no ka hooko pono ia ana o na olelo o ka aelike i hoakakaia maloko nei a e hooko i na kumu a me na mea a pau i hoakakaia ma keia Kanawai. O kela a me keia o ia mau hope he ona oia o ka waiwai paa hihia ole iloko o keia Repubalika nona ka waiwai i emi ole malalo o iwakalua-kumamalima haneri dala, a i ole ia, he ona o ka waiwai lewa hihia ole iloko o keia Aupuni nona ka waiwai aole i emi malalo o elima tausani dala.

Ina i kekahi manawa o kekahi o ia mau hope ua hiki ole ke hooko e like me ke ana waiwai i kauohaia, e hoolako koke ia ae he hope hou a mau hope hou paha e ka mea iaia ka pono i paa ai.

Ua hiki no e waihoia ae he iwakalua-kumamalima haneri dala me ke Kuhina Kalaiaina e ka mea iaia ka pono i paaia ai no ka hoopaa ana e hookoia no na olelo o ka bona, ma kahi o na hope i hoakakaia maluna ae nei, e like me ka manao o ka mea e paa ana ia pono.

NA RULA ME NA HOOPONOPONO ANA.

§612. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina e hana, a i kela a me keia manawa e hoololi, hooponopono, a i ole, e pakui mai i na rula a pau e hooponopono ana i ke kukulu ana a kau ana i na pou a me na uwea, ka hana ana i loaa ole ka poino ma o na uwea a me na mea hana nana i halihali i ka uwila, ka malama ana ma ke ano maikai i na pou, na uwea a me na mea hana a pau, a me ka hana ana me ka hoolako ana i ka uwila i kupono no ka malama ana i ka pono o ka lehulehu.

O ia mau rula, mahope iho o ka hoolahaia ana, e like no ko lakou mana me ko ke kanawai.

Aole nae e lilo kekahi mea maloko nei i mea e loaa ai ka mana i ke Kuhina e kauoha e hoomoeia na uwea malalo o ka lepo.

§613. Ina aole i kulike na pou uwea, a mau mea hana paha o kekahi mea hana aelike me na rula, a i ole ia, ua kueia ua mau rula nei ma kekahi ano e ae, o ka mea hana aelike, a i ole ia, o ka mea nana i hana ia hana kue, e hoopaiia oia aole e emi malalo o iwakalua-kumamalima, aole hoi e oi aku mamua o elima haneri dala no kela a me keia hooko ole ana a uhai ana paha.

§614. Ina i kekahi manawa ua hana a hooko ole ka mea hana aelike i na rula a me na hooponopono a kuhikuhi ana paha i aeia maloko nei e hanaia, ua hiki i ke Kuhina, ke manao oia pela, mahope iho o ka hoolaha ana aku i ua mea hana aelike la ma ke kakau ana i kona manao e hana pela, e hoomaka aku e hana i ka mea i hooko ole ia malalo o na lilo o ia mea hana

aelike, a na ia mea hana aelike no e uku ae i ke Kuhina i na lilo a pau i loaa ma ia hana ana; a o ka lilo o ia hana ana he kuleana paa mua ia maluna o na waiwai a pau o ka mea hana aelike.

§615. Aole e aeia kekahi mea e kukulu a malama paha i na pou, a i ole ia, i na uwea maloko, maluna a mai kahi aoao a i kekahi aoao a o na alanui o ka lehulehu koe wale no na poe i aeia ma ke Kanawai e hana pela. O kekahi mea e kue ana i keia Pauku ua pili iaia ka hewa mikamina a e hoopaiia he iwakalua-kumamalima dala no kela a me keia pou a uwea paha i kakauia ma ke ano kue i keia. Ua hiki no i ke Kuhina i na manawa a pau e kauoha e hookaawaleia aku ia mau pou a uwea paha malalo o ka lilo o ka mea nana i kukulu ia mau mea ma ia wahi; aka, aole e kauia ka hoopai i hoakakaia ma keia Pauku a hala na malama ekolu mai ka la aku i hanaia ai keia.

§616. O na mea hana a pau loa, na mea e hanaia ana, na buke a me na helu o kekahi mea hana aelike, ua hiki no e nanaia i na manawa a pau e ke Kuhina, a i ole ia, e kekahi mea i kohoia e ia no ia hana.

§617. E waiho ae kela a me keia mea hana aelike iloko o hookahi malama mahope iho o ka pau ana o kela a me keia makahiki me ke Kuhina.

Ekahi: He hoike hoakaka e hoike ana i ka inoa o kela a me keia mea lawe malamalama a ikaika hoohana paha i hoolakoia e ia mea hana aelike, ka nui a me ke ano o na kukui, a i ole ia, ka ikaika hoohana i hoolakoia i kela a me keia mea, a me ka huina dala i hookaaia e ia mea iloko o ia makahiki;

Elua: He hoike hoakaka e hoike ana i na mea a pau i pakuiia aku i na mea hana o ka mea hana aelike, a me ke kumukuai oiaio, mahope iho o ka lawe ana ae i na hoemi ana o kela a me keia mea i pakuiia aku; a

Ekolu: He hoike hoakaka hou aku e hoike ana i na itamu o ka lilo hoohana o ia mea hana aelike, a me ka huina o kela a me

keia itamu o ia ano iloko o ka makahiki mamua iho, a e hookaa ae ma ia manawa no i ke Kuhina i oleloia i ua pa-keneta la i kohoia a i aelikeia iloko o ka aelike i hoakakaia maluna ae nei.

NA HOOKUU ANA MAI KA PONO KAOKOA.

§618. Aole e manaoia kekahi mea maloko o keia Kanawai he mea ia e papaia ai kekahi mea a ahahui paha i ke kukulu ana i na mea hana uwila a me ka hana ana i ka uwila no ka hoomalamalama ana, a i ole ia, i mea hana ikaika hoohana no kona a no ko lakou mau hana ponoi paha ma kahi i hoohanaia ai. Aka, o ia mea hana o ia ano i kukuluia pela e komo no ia malalo o na rula a pau i hai mua ia ae nei; a e ku no i ka nanaia a hooponopono ana o ke Kuhina a mea paha i kohoia e ia no ia hana.

Aole no hoi e manaoia mamuli o kekahi mea maloko nei ua papaia ka Hui Kaa Alahao Hawaii Kaupalenaia (Hawaiian Tramways Company, Limited), malalo o ka pono i haawiia iaia, e kukulu i kahua hana uwila, na pou, a me na uwea, malalo o ka nana a me ka hooponopono ana i hoakaka mua ia ae nei maloko o keia, no ka hoolako ana i ka ikaika no ka hooholo ana i na kaa; a i ole ia, mai ka hana ana i aelike me kekahi a oi ae paha o na mea hana aelike e hoolako iaia me ia ikaika hoohana no ka hoohanaia ma kekahi o kona mau alahao, ina paha ua komo a komo ole paha ia alahao maloko o ka apana o ia mea hana aelike.

Aole no hoi e manaoia kekahi mea maloko o keia Kanawai he mea e papaia ai ke Aupuni mai ka hoolako ana i kekahi hapa o Honolulu ma ka uwila no ka hoomalamalama ana, a i ole ia, me ka ikaika hoohana, i loaa mai ka ikaika i loaa mai i keia wa mai ka pono wai mai o ke kulanakauhale e ku nei, a hiki i ka piha ana o ka ikaika o na mea hana uwila i onaia e ke Aupuni i keia manawa.

NA UKU O NA MEA HANA.

§619. Aole e oi aku na uku e kauia ai e ka mea hana aelike mamua ae o na uku mahope iho no kela a me keia kukui o 16 kukui ihoiho ka ikaika, oia hoi:

No ka hana i ka po holookoa, a i ole ia, no ka hoohanaia e na keena inu waiona a biliodi paha, no ka malama hookahi $1.25. No na halekuai, no ka malama hookahi $1.00. No na hale noho, no na ipukukui mua elima, no ka malama no ke kukui hookahi $.90. No na ipukukui a pau maluna o elima, no ka malama no ke kukui hookahi $.60. No na hotele, na halemai, na luakini, na hale hoolaulea a me na wahi e ae o ia ano like, na wahi hoi i hoohanaia ai na kukui no ka manawa wale no, e haawiia aku no na uku okoa ae, aole nae hoi e oi aku i kekahi auhau kaulike ana mamuli o ka hoomaopopo ana aku i na kulana o kela a me keia mea pakahi.

O ka uku e koiia no ka malamalama a ikaika hoohana i hoolakoia e ke Aupuni, aole no ia e emi malalo o ka uku i oleloia e koiia e kekahi mea hana aelike.

Ma keia ke papaia nei ke Kuhina Kalaiaina mai ka hoolilo ana aku ma kekahi ano i ka noho ona ana a hooponopono ana o ke Aupuni maluna o ka wai o ke Aupuni, a i ole ia, i ka ikaika hoohana i loaa mailaila mai, a me ke Kahua Hana Uwila o ke Aupuni.

UA HIKI E LAWEIA NA KAHUA HANA O KA MEA HANA AELIKE E KE AUPUNI.

§620. I ka pau ana o ka pono i haawiia malalo o keia nei, ua hiki i ke Kuhina e lawe ae no ke Aupuni i ke kahua hana a pau o ka mea hana aelike ma ka uku ana aku iaia i ka waiwai io o ia mea.

O ka waiwai io e ukuia aku pela, oia no ke kumukuai io i lilo ai no na mea a pau o ia mea hana aelike e lawelawe maoliia ana ma ka hooko ana aku i na hana o ia pono i ka ma-

nawa i laweia ai a me ka lilo maoli no ka hana ma ka hana a kukulu ana a makaukau no ka hana, me ka hoolaweia ae o kekahi pa-keneta kupono no ka hoohanaia ana a me ka emi mai o ka waiwai io, a aole e haawiia kekahi mea no ka manao maikai a waiwai paha o ka hana. Eia nae, aole e oi ae ia waiwai io mamua o ka mea e hiki ai e hoolakoia mai ia mau mea ma ia manawa me na mea hou loa.

O ka pa-keneta e hoolaweia, oia no ka mea i aelikeia e na aoao elua, a i ole ia, ina ua hiki ole ia laua ke aelike no ia mea, na kela a me keia e koho i mea koho kuokoa a pili ole, a na na mea elua i kohoia pela e koho i ke kolu, a o ke koho a helu ana paha a ia poe ekolu i kohoia pela e paa no ia maluna o na aoao a elua ma na mea e pili ana i ka nui o ka pa-keneta e hoolaweia.

§621. Ina aole e lilo ka Hui Uwila Hawaii, Kaupalenaia, (Hawaiian Electric Company, Limited), ka mea nana e kuai i ua pono la, na ka mea nana i kuai ia mea, ina oia e noiia ana pela e ua hui la iloko o kanakolu la mahope iho o ia kuai ana, e lawe mai ia hui mai i na mea hana a pau e lawelaweia nei e ia hui ma kona waiwai io kupono ma ka makeke, me ka noonoo pu ia o kekahi hoemi kupono ana no ka hoohanaia a me ke emi o ka waiwai mamuli o ia mea. Ina ua hiki ole i ka mea kuai a me ka hui i oleloia e hooholo no ke kumukuai, e hooholoia no ia ma ke ano i hoakakaia maloko o ka Pauku 620 o keia nei. Eia nae, aole e oi aku ia waiwai io mamua o ka mea e hiki ai e loaa na mea hana hou o ia ano like ma ia manawa; a e hoomaopopo hou ia, e loaa no i ua hui la i oleloia he umi la mahope iho o ka hopukaia ana o ka olelo hooholo a na luna koho waiwai e noonoo ai no ka ae aku a hoole paha ia mea i hooholoia.

Ina aole e ae ia hui e lawe i ka mea i hooholoia iloko o ia mau la he umi, alaila, ua hookuuia ka mea hana aelike mai ka lawe ana a kuai ana ia mea hana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 45.

§§606-621, oia no Kau 1892, Mok. 107.

MOKUNA 46.

Hoolako ana i ka Malamala Uwila ma Hilo.

§622. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e haawi aku i ka Hilo Electric Light Company i pono no na makahiki he kanalima mai ka la i hanaia ai e haawi aku ana i ka Hui i oleloia; i ka pono no ka manawa i oleloia e hana a hoolako aku i ka malamalama mai ka uwila mai a me ka ikaika hoohana ma ke taona o Hilo ma ka Mokupuni o Hawaii.

§623. E loaa i ka Hui i oleloia ke kuleana malalo o ka aponoia e ke Kuhina Kalaiaina e kukulu i na pou a e kau i ka uwea no ka lawe ana i ka uwila ma na alanui a me na wahi o ka lehulehu, ma na uwapo a me na wahi e ae e like me ka mea i kupono i kela a me keia manawa.

Ua hiki e laweia na paipu wai malalo o na alanui a me na alaloa, a maluna aku o na aina, ma na wahi i kupono no ka hoohana ana i kona pono, aka, aole e hanaia pela maluna aku o na aina o kekahi poe, aia wale no a hiki ole e aelike me ka ona o ia waiwai a ua lawelaweia na hana ma ke ano mau no ka lawe ana ia waiwai me ke Kanawai.

§624. Aole no e haawi ia ua pono la aia a hoike aku ua Hui la i ke Kuhina Kalaiaina ma o na hooia la i kupono i kona manao, ua hiki i ua Hui la ia wa a me na manawa a pau oiai e mau ana ia pono e hooolako koke aku me ka lawa pono i ka malamalama mai ka uwila mai a me ka ikaika hoohana ma ke taona o Hilo e like me ka mea i makemakeia i kela a me keia manawa, a iloko o hookahi makahiki mai ka la i haawiia ai ka pono e makaukau e hana a hoolako aku ia malamalama mai ka

uwila mai a me ka ikaika hoohana ma na wahi a pau maloko mai o elua tausani kapuai mai ka Hale Hookolokolo ma Hilo, eia no nae hoi, aole ia i koiia e hana a malama i kekahi laina no ka lawe ana ia malamalama mai ka uwila mai me ka ikaika hoohana ina aole i lawa ka nui o na kukui a me ka nui o ka ikaika hoohana i aeia e lawe, e paa ai a e hiki ai e hanaia ia laina.

§625. O ka lawelaweia ana e ka Hui o na alanui o ka lehulehu ma na wahi, a i ole ia, na waiwai e ae o ka lehulehu, e kaa no ia malalo o na rula a me na hooponopono kupono i hanaia e ke Kuhina Kalaiaina, e malamaia ai i na manawa a pau na pono o ka lehulehu ma ko lakou lawelawe ana i na alanui a me na wahi o ka lehulehu.

§626. Ma keia, ua aeia ke Kuhina, a ua hoomanaia e hana i kekahi aelike me ka Hui i oleloia malalo o na kumu ana i manao ai he kupono no ka hoomalamalama ana i na alanui ma na wahi o ka lehulehu, a me na Hale Aupuni ma ke taona o Hilo i oleloia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 46.

§§622-626, oia no Kau 1895, Kan. 5.

MOKUNA 47.

Uwea Telegarapa Pakipika.

§627. Ma keia ua ae ia a ua haawiia ka mana i ka Peresidena me ka ae o ka Aha Kuhina, e hana a hooholo i kekahi aelike a mau aelike paha, me kekahi mea, a poe paha, hui i hoohuiia a mau hui i hoohuiia paha, aupuni a mau aupuni paha, no ka hana ana, malama ana a hoohana ana aku i kekahi uwea telegarapa a mau uwea paha e hoohui ana i na mokupuni o ka Repubalika, a i ole e hoohui ana i ka Repubalika o Hawaii me na aina e waiho ana, a i ole ia, e pili pu ana me ka moana Pakipika.

§628. Ua hiki no e hookomoia maloko o kekahi aelike a mau aelike paha o ia ano i kekahi mau kumu e ae ana e lawelaweia me ka uku ole i kekahi o na aina aupuni i kupono no ka hana ana, malama ana, a i ole ia, hoohana ana aku o kekahi uwea a mau uwea paha o ia ano;

E hookomo mai me ke dute ole i na mea hana a pau e lawelaweia ana ma ka hana ana, malama ana, a i ole ia, hoohana ana aku wale no o kekahi uwea a mau uwea paha o ia ano;

E ae aku i ka lawe ana a me ka hoohanaia ana e like me ke Kanawai i na aina, ka waiwai, a i ole ia, na kuleana hele i kupono no ka hana ana, malama ana, a hoohana ana aku o ia uwea a mau uwea paha a me na hoohui ana ma ka aina oia mau uwea;

E hookuu no kekahi mau makahiki i haiia ka nui maloko o laila i na auhau a pau maluna o ka waiwai e waiho ana maloko o ka Repubalika o ia uwea a mau uwea paha, a i pili paha ia mau mea a i kupono a i pili maoli paha i ka hana ana, malama ana a hoohana ana aku o ia uwea a mau uwea paha;

E hookuu i na uku a me na auhau o ke awa maluna o kekahi moku a mau moku paha e hoohanaia ana ma ka hoomoe ana a malama ana paha i kekahi uwea a mau uwea paha o ia ano, a i ole ia, i hoonohoia ma na kai o ka Repubalika no ia hana; a,

E haawi aku ia hana a mau hana paha i na kokua dala ana i ikeia ua kupono a he pomaikai i ka Repubalika.

§629. Oia kokua dala ana ua hiki no e hanaia ma ke ano o:

(1) He uku dala a kokua paha i hoomaopopoia i kela a me keia hapalua makahiki no kekahi manawa i hoakakaia; a i ole ia,

(2) He hooia ana e ka Repubalika no ka hookaaia ana o ke kumupaa, a i ole ia, ka ukupanee, a i ole ia, o ia mau mea a i elua o kekahi huina i hoakakaia o na bona o kekahi mea, a i ole ia, kekahi hui e hana ana, a i ole ia, e hoohana aku ana ia uwea a mau uwea paha; a i ole ia,

(3) He uku kokua ma ka haawi ana aku i ka mea, a i ole ia, i ka poe i hoakakaia maloko o ia aelike i kekahi huina i hoakakaia o na bona o ka Repubalika e kau ana ka ukupanee me ke ano a e hookaaia i ka manawa a mau manawa paha i hoakakaia maloko; a i ole ia,

(4) He kakauinoa ana e lawe i na mahele kumuwaiwai o kekahi hui a mau hui paha i hoohuiia, i kukuluia no ka hana ana a me ka hoohana ana aku i kekahi uwea a mau uwea paha o ia ano; a i ole ia,

(5) He hooia ana e loaa ana kekahi huina loaa i ka makahiki; a i ole ia,

(6) Ke komo pu ana aku o keia Aupuni me na aupuni e ae ma ka hana like ana a noho ona ana no kekahi uwea o ia ano;

(7) He hoohui ana ae o kekahi mau hana ana elua a oi ae paha o na ano hana i olelo mua ia ae nei maluna, a i ole ia, ma o kekahi mau mea kupono e ae i hoakaka mua ole ia ae nei maluna.

§630. E hookomoia no hoi maloko o ia aelike a mau aelike paha, na kumu a ka Peresidena a me ka Aha Kuhina i

manao ai ua kupono no ka malama ana i na pono o ka Repubalika maloko, a e pili ana i ka lawelaweia ana a me ka malama ana o ia uwea.

§631. O kekahi aelike a mau aelike paha i hooholoia malalo, a i ole ia, mamuli o ka mana o keia Kanawai, e pili ana i ka uku ana aku i kekahi dala, e kaa no ia malalo o ka hooholoia ana a aponoia ana e ka Ahaolelo.

§632. M keia ua ae ia a ua hoomanaia ka Peresidena e hoohana aku i kekahi agena, a i ole ia, mau agena e kokua maloko o ka Repubalika, a i ole ia, ma kekahi aina e ma ka huli ana a loaa na ike piha e pili ana i ka nui, ke kaumaha, ka hanaia ana a me ke ano o ka uwea a mau uwea paha i kupono no na hana i hoakakaia maloko o keia Kanawai, a me ka moku a mau moku hana uwea i kupono, a me na mea e ae a pau i pili pono i ka manao nui o keia Kanawai; a me ka hooholo ana i kekahi aelike a mau aelike paha o ia ano.

§633. I mea e hookaaia ai na lilo e loaa ana mamuli o keia Kanawai, ma keia ke hookaawaleia nei he umi tausani dala mailoko ae o kekahi mau dala iloko o ka waihona i hookaawale ole ia no kekahi hana e ae, a o ia mau dala, a i ole ia, o ka hapa oia mau dala i kupono e hooliloia aku no ma ke ano i kauohaia ai e ka Peresidena.

HOAKAKA I KA MOKUNA 47.

§§627-633, oia no Kau 1895, Kan. 17.

KA PAPA HELU O NA PONO.

O na kanawai malalo iho e haawi ana i na pono, ua haaleleia ma keia hoohuihui kanawai ana:

Hoohoihoi ana i ka Uwila (pili i na mea a pau), Kau. 1874, Mok. 45, Kan. Kiv. aoao 617.E nana Bell Co. v. Mutual Co., 5 Haw. 459.

Hui Makani A-a o Honolulu (pili i na mea a pau), Kau 1878, Mok. 13, Kan. Kiv. aoao 656.

Hui Makani A-a o Honolulu (Geo. Lucas, a pela aku), Kau 1884, Mok. 17.

Kaa Mahu o Oahu (C. B. Wilson, a pela aku), Kau 1884, Mok. 33.

Mokumahu Holo Pili Aina (pili i na mea a pau), Kau 1876, Mok. 28, Kan. Kiv. aoao 628.

Hooholo Mokumahu me Tahiti (pili i na mea a pau), Kau 1890, Mok. 49.

Mokupuni Laysan, a pela aku, (laikini), K. R. Kan. 5.

Hooholo Mokumahu ana me na Aina e, (na mea i aeia), Kau 1874, Mok. 44; Kan. Kiv. aoao 616 i hoololiia e ke Kau 1886, Mok. 4.

Na Aelike no ka lawe ana i na Eke Leta, (na mea i ae ia), K. R. Kan. 6.

Hoohoihoi ana i ka hooholo Mokumahu ana mawaena o Honolulu a me Kapalakiko (San Francisco) (uku kokua), Kau 1880, Mok. 14; Kan. Kiv. aoao 677.

Hoomaloo ana a lawe mea ino, Honolulu (Hana Aupuni), Kau 1880, Mok. 23; Kan. Kiv. 680. E nana Widemann v. Thurston, 7 Haw. 484.

Baka (W. H. Cornwell, hookuuia mai ke duteia ana), Kau 1890, Mok. 64.

Kanawai e haawi ai i ka Pono i ka North Pacific Phosphate and Fertilizer Co. A. K. Kan. 23.

MOKUNA 48.

HALEMAI NO NA KANAKA HAWAII MA MAUI, HAWAII A ME KAUAI.

§634. E hiki no i ke Kuhina Kalaiaina mamuli o ke Kanawai no na Ahahui, e haawi i ka palapala hoohui mau loa, i kekahi o na kanaka ma Honolulu, ke noi aku iaia, a he poe kupa Hawaii a me ko lakou mau hope, i mea e hiki ai ia lakou ke kukulu i halemai ma ia kulanakauhale, a kokoke paha malaila, i mea e ola ai ka poe mai ilihune.

§635. He mana ko ia Ahahui mahope o ka hoohuiia ana, e huli i ke dala ma ke kakauinoa, ma ka haawi wale, a ma ke ano e ae paha, e hoolilo ia i mea kuai laau lapaau, e kukulu i hale lapaau, a me ka halemai, e uku i na luna lapaau, a me na luna malama mai, a no ka hoolimalima a kuai paha, i na hale kupono a me ka aina, a no ke kukulu ana paha i na hale, e like me ka makemake a ua Ahahui nei, a o na luna paha o lakou i hookohu pono ia, e hana i ka lakou hana.

§636. E hiki no i ua Ahahui nei ke lawe i na aina i haawi wale ia ia lakou ma na wahi a pau o keia Repubalika, e hana ma ia aina, a e hoolilo aku paha, no ka hana i hoakakaia mahope, e like me ka makemake o ka poe nana e haawi ka aina.

§637. A loaa i ua Ahahui nei ke dala, a o ka mea e maopopo ai ke dala paha ma ka waiwai a hiki i ka elima tausani dala a hoomaopopo hoi imua o ke Kuhina Kalaiaina i ko lakou loaa pela, alaila, e hiki no i ua Kuhina nei, me ka ae pu o ka Peresidena, e hoolilo no ua Ahahui nei, i ka aina o ka Papu; a o ka aina e ae o ke Aupuni paha, a o ke dala i loaa mai no

kekahi aina paha e like me kona manao he pono, ua like no ka waiwai iloko, me ua puu dala nei, e hoolilo ia e like me ka manao ana he pono, no ua Ahahui nei.

§638. Ina e kokua ke Aupuni i keia Ahahui e like me ka olelo maluna, a ma ke ano e ae paha, alaila, he kuleana ko ka Papa Hoola i ka hooponopono i kana hana, e like me ka nui o ka waiwai a ke Aupuni e haawi ai.

§639. He mana ko ia Ahahui e hana me na rula a pau no ka hooponopono ana i ka halemai, aole nae kue i ke Kumukanawai a me na Kanawai o ka Repubalika, e malama i ka waiwai paa nona, aole e oi aku ke dala iloko o ka manawa a pau, mamua o kanakolu tausani, aole nae e helu ia iloko o laila na kahua hale, a me na halemai, a e hiki no ke hoolimalima aku, a hoolilo aku hoi e like me ka mea e pono ai ka hana a ia Ahahui.

§640. E hiki no i keia Ahahui ke hiki i ka manawa kupono ia lakou, me ke kue ole i ka hana mua i olelo ia maluna, ke ae aku e lawe, a e malama hoi, i na kanaka holo moku o na aina e, ua mai a pono ole ke hana, a me ka poe mai o kela ano keia ano i kupono ke malama ma ka halemai.

§641. He mana ko ka Ahahookolokolo Kiekie e nana i na hana a keia Ahahui, e hooko hoi i ka makemake o ka poe kokua iaia, ke lilo i ka mea e, a ua hewa paha ka hana ana, e hai aku, ua hoopau ia, ke ku ka hewa ma ka hana ana, a e hooponopono i kona mau mea a e malama i na pono o ka poe mea kuleana a pau maloko.

§642. E hiki no ke kukulu ia hookahi halemai ma ka Mokupuni o Maui, Hawaii a me Kauai pakahi, ma ke kumu like, a me na palena like me ka mea i hoakaka ia maluna; aka hoi, ina he loaa ke dala a o ka waiwai paha o ia mau mokupuni, e

like me iwakaluakumamalima haneri dala, alaila e hiki no i ke Aupuni ke kokua iaia ma ka aina ua like pu me ia dala.

§643. O kela hapa o ke Kanawai i pili i ke kulanakauhale o Honolulu, ua hoopau ia, a ma keia Kanawai e hoopau ia no.

HOAKAKA I KA MOKUNA 48.

§§634-642, oia no Kau 1859, Kan. Kiv. aoao 551; §643, oia no Kau 1860, Kan. Kiv. aoao 556.

MOKUNA 49.

Hale e Malama ai i na Pupule.

§644. E kukulu ia ma Honolulu, ma kahi a ke Kuhina Kalaiaina e kauoha ai, kekahi hale kupono e hookipa ia'i a e malama ia'i na kanaka pupule a pau, a e kapaia kela hale o ka hale malama i na pupule.

§645. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina e kau i na rula no ka hooponopono ana iloko o ua hale nei, e like me ka mea i manao ai oia he pono.

§646. E hiki no i na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, na Aha Kaapuni, a me na Aha Apana, ina e waiho ia mai ka hoopii imua o lakou, e hoomaopopo ana he mai pupule ko kekahi kanaka, a he maluhia ole ke hookuu ia, alaila, e hoopaa ia a e hoouna ia aku ua kanaka pupule la i ka hale malama pupule, oiai e pupule ana a hiki paha i ka wa e hookuu ia'i malalo o keia Kanawai.

§647. He mana ko na Lunakanawai o ka Aha Kiekie e hookuu aku i kekahi kanaka i hoopaa ia ma ka hale malama pupule, ke hoomaopopo ia imua o ka Lunakanawai no ka pupule ole o ua mea la i hoopaa ia.

§648. Ina i hoopii ia kekahi kanaka no kekahi karaima, a ua ko ole ka hoopii, no ka mea, he pupule ua kanaka nei, alaila, he mana ko ka aha nana i hookolokolo ia hihia e hoopaa a e hoouna ia'ku ua kanaka pupule la iloko o ka hale malama pupule, a e noho oia malaila a hiki i ka wa e ola loa ai kona pupule, a i hookuu ia'i paha malalo o ka Pauku 647.

§649. O na lilo a pau no ka malama ana i kekahi kanaka maloko o ka hale malama pupule, e kau ia maluna ona, ina hoi he waiwai kana e uku ia'i: a na ka Loio Aupuni e hoopii no ia mau lilo, ke kauoha ia e ke Kuhina Kalaiaina.

§650. Ina e hoike aku ke kauka o ka hale malama pupule ma ka palapala imua o ke Kuhina Kalaiaina, e olelo ana ua ola loa kekahi pupule i hoopaa ia ma ia hale, a ua pau kona pupule, alaila, e hiki no i ua Kuhina la ke hookuu aku i ua kanaka nei.

§651. E malama ia e ke kauka o ka hale malama pupule kekahi buke, kahi e kakau ia'i na inoa, ka nui o na makahiki, ina hoi he wahine, a he kane paha, o kela a me keia mea i hoopaa ia ma ia hale, a e kakau pu no ka la i hoopaa ia'i, a me ka la i hookuu ia'ku.

§652. Na ke Kuhina Waiwai e uku aku i ke Kuhina Kalaiaina i na dala, aole e oi aku i ehiku tausani ,i mea e hooko ia'i keia Kanawai.

§653. I ka Papa Ola ka malama ana a me ka hooponopono ana o ka Halema'i Pupule; a o na mana a me na hana a pau i kauoha ia mamua aku nei ma ke Kanawai no ke Kuhina Kalaiaina e pili ana i ka malama ana i ka poe pupule a me ka hookuu ana i ka poe i pupule a ua ola, e haawi ia a e hana ia e ka Papa Ola.

HOAKAKA I KA MOKUNA 49.

§§644-652, oia no Kau 1862, Kan. Kiv. aoao 561, a i hooloiia (§650) e ke Kau o 1870, Mok. 31; §653, oia no A. K. Kan. 78.

O na kanawai malalo iho nei e kokua ana i na Hana Manawalea ua haaleleia ma keia houluulu kanawai ana.

Halemai Moiwahine (aina), Kau 1860, Kan. Kiv. aoao 554.

Halemai Moiwahine (auhau eemoku), Kau 1882, Mok. 20, Kan. Kiv. aoao 693 a me Kau 1892, Mok. 40.

Misiona Katolika (aina), Kau 1886, Mok. 67.

Lunalilo Home (aina), Kau 1888, Mok. 47.

Kanaka Ilihune o na aina e mai (aina), Kau 1888, Mok. 71.

Home o na Luina (aina), Kau 1892, Mok. 31.

Wahi Hoahu Heluhelu Buke Honolulu (malamalama, wai, a pela aku), Kau 1892, Mok. 69.

Na Mokupuni Laysan a me Lisiansky (hoolimalima), A.K. Kan. 22.

Halemai Pake (aina), Kau 1896, Kan. 30.

NA PAKA (PARKS).

Kapiolani Park, Kau 1896, Kan. 33; Kau 1896, Kan. 74.

Hilo Park, Kau 1896, Kan. 63.

HOAILONA V.

OIHANA WAIWAI.

MOKUNA 50.

Kuhina Waiwai.

§654. E hoonohonohoia he Oihana Hooko, e kapaia ka Oihana Waiwai, e noho luna ia e kekahi luna, e kapaia ke Kuhina Waiwai, a e noho paa oia ma kahi e noho ai ke Aupuni.

§655. Na ke Kuhina Waiwai e hooponopono i na mea e pili ana i ke dala o ka Repubalika, a e hooko me ka pololei i na hana i hoolilo ia no kana oihana ma na Kanawai. Nana no e hooko i na Kanawai a pau i pili i ka ohi ana i na dala o ke Aupuni; iaia ka ohi ana i na dute i kauia maluna o ka waiwai o na aina e mai; me ka ohi ana i na auhau; me ka malama pono ana a me ka hoolilo ana aku i ke dala o ka Repubalika; a e hana hoi oia i na mea e ae a ke Kanawai e haawi ai iaia.

§656. E waiho aku ke Kuhina Waiwai i kela elua makahiki keia elua makahiki imua o ka Ahaolelo, i palapala hoike i na hana o kana oihana, e hoomaopopo ana i ka nui o ke dala i loaa mai, me ke dala i lilo aku, ma na makahiki elua i hala ae, a e hoakaka ana i ka nui o ke dala ana i manao ai e loaa mai ana, a e lilo aku ana, maloko o na makahiki elua e hiki mai ana.

§657. Nana no e malama, a e kauoha aku paha e malama ia maloko o na buke kupono, he moolelo akaka lea o na hana i hana ia ma kana oihana.

§658. Nana no e ao aku i na Luna Dute me na Luna Auhau, na Luna Helu, a me na Luna e ae o kana oihana, i kela manawa keia manawa, ma na mea e pili ana i ka lakou mau oihana.

§659. Aia no maluna o ke Kuhina Waiwai ka malama pono ana i na dala a pau i loaa mai maloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni, a me ka hoolilo pono ana ia dala, mamuli o ka olelo o na Kanawai: aka hoi, ina e aihueia a mawaeia paha kekahi o ia dala e kekahi Luna o ka Oihana Waiwai, a e kekahi mea e ae paha, alaila, e hiki no i ke Kuhina ke hoike aku ia mea, a e hoomaopopo hoi oia i kona pili ole me ia hana kolohe ana, a ina maopopo pela, alaila, e hookuuia oia, aole hoi e ili ka hewa maluna iho ona.

§660. Aia no maluna o ke Kuhina Waiwai ka hoonoho ana i kakauolelo nana e malama i na buke helu dala o ke Aupuni, a e hiki no i ke Kuhina ke hoopau i ua kakauolelo nei ke makemake oia e hoohemo. Mamua o kana hapai ana i kana mau hana, e haawi aku ke kakauolelo i ke Kuhina Waiwai nona iho a no kona mau pani hakahaka, i palapala hoopaa me na hope kupono, no na dala aole emi mai malalo o elima tausani, aole hoi oi aku i na tausani he umi, no ka pomaikai o ke Aupuni, e olelo ana, e malama ua kakauolelo nei me ka pololei a me ka hemahema ole i na buke me na palapala helu dala o ka oihana waiwai; aole oia e mawae, a e lawe nona iho paha, ma ke ano kolohe e ae, a no hai paha, i kekahi dala o ke Aupuni; a e hana pololei loa oia i na hana a pau o kana oihana.

§661. E hiki no i ua Kuhina nei e hoohiki aku ia hai ma na olelo hoohiki a pau, e pili ana i kekahi hana iloko o kana oihana.

§662. E hiki no i ua Kuhina nei ke hooiaio, malalo o ke sila o kana oihana, i na kope o na palapala hookaa dala me na palapala e ae i waihoia ma kona Keena Oihana; a e like no ka hoike ana o na kope i hooiaio ia pela ma kekahi Ahahookolokolo me ka hoike ana i na palapala kumu.

§663. Na kela a me keia Kuhina o ke Aupuni e malama i ka oiaio o kana mau palapala kikoo dala i ka Waihona o ke Aupuni, e like me ka bila haawina; nana hoi e kiai i ka hoolilo pololei ana o ke dala ma kana oihana ponoi, a maluna ona ka hihia ina he hewa. Pela hoi ka Peresidena o ka Papa Hoonaauao. O ka uku ana aku i ke dala e like me ka Bila Haawina i hooholoia e ka Ahaolelo, oia wale no ka hana a ke Kuhina Waiwai. O na dala a pau o ke Aupuni i loaa i kela oihana a i keia oihana, a i kekahi luna paha o ke Aupuni, e hoihoi koke ia iloko o ka Waihona Aupuni, malaila no e hoolilo ia aku ai e like me ke Kanawai: aka hoi, aole e pili keia i na dala auhau kula i ohi ia e na Luna Auhau o ke Aupuni, e waiho ia no ia me na puuku kula o kela apana keia apana, no ka uku ana i na kula o ke Aupuni.

§664. Aole e manao ia e ke Kuhina Waiwai, he oiaio kekahi palapala kikoo dala a kekahi Lunakanawai Apana, Luna Helu, a Luna Auhau paha, aole e uku ia aku ke dala, ke ole e kakau ia ka inoa o ka Ilamuku a Makai Nui paha o ka Mokupuni kahi i noho ai na Lunakanawai, Luna Helu a Luna Auhau paha. Ina i kakauinoa ia pela, alaila, e manao ia ua oiaio ka palapala kikoo, a maluna hoi o ua Kiaaina la ka hihia ina he hewa. I mea e holo pono ai a me ka pololei o ka hana ana ma ka oihana waiwai, e hiki no i ke Kuhina Waiwai, ke kau i na rula e pili ana i na buke helu, a me na palapala kikoo dala o na mea a pau, i loaa ko lakou uku mailoko ae o ka Waihona o ke Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 50.

§§654-664, oia Kan. Kiv. §§468-478.
§663 e nana Mok. 53.

MOKUNA 51.

No na Dala.

Dala i Hoolahaia ma keia Aupuni.

§665. O ke dala gula o Amerika Huipuia, oia no ke dala Kanawai e like me kona kumuwaiwai i hooholo ia ai, e hiki ai ke uku a hookaa i na aie a pau i ke Aupuni a me na kanaka e ae maloko o keia Aupuni.

§666. O na dala keokeo (seleva) o ka Repubalika o Hawaii, oia no ke dala kanaiwa, ma ko lakou kumuwaiwai i hooholo ia, no ka huina aole e oi aku mamua o ka umi dala i kela a me keia hookaa hookahi ana.

§667. Ua kupono i ke Kanawai o keia Repubalika ke dime Amerika, a o ka waiwai iloko he umi dime iloko o ke dala hookahi; a pela no hoi ka hapalua dime, a o ka iwakalua iloko ona he iwakalua hapalua dime iloko o ke dala hookahi; a ina i haawiia na dime a me na hapalua dime, e laweia no ma ia helu ana, i ka hookaa ana i na aie a pau, aole oi aku mamua o na dala elima; a i ka hookaa ana hoi i na aie a pau i oi aku mamua o na dala elima, aole nae i oi aku mamua o ka haneri, e laweia he umi ma ke dime iloko o ka haneri: a i ka hookaa ana i na aie a pau i oi aku mamua o ka haneri, aole nae e oi aku mamua o ke tausani dala, e laweia ewalu dala ma ke dime, a hapalua dime iloko o ka haneri; a elima iloko o ka haneri i ka hookaa ana, i na aie a pau i oi aku mamua o ke tausani dala.

§668. O na apana dala e ae, i hoolahaia iloko o keia Repubalika, e lawe ia no ma ka waihona ma ke kumukuai i aponoia

e ke Kuhina Waiwai, me kona manao i ka pono o ka lehulehu, a me ke Aupuni a me ka hooholo ana no hoi o ka Peresidena iloko o ka Aha Kuhina, a e hiki no i ua Kuhina nei ke hoole loa i kekahi dala, me ka ae pu no hoi o ka Peresidena iloko o ka Aha Kuhina.

NA DALA HAWAII.

669. Ma keia ke haawi ia nei ka mana a ua kauohaia ke Kuhina Waiwai e kauoha aku e hanaia aole e oi aku mamua o 200,000 dime dala keokeo; 400,000 hapalua-dime nickel; a me 400,000 mau apana hookahi keneta. E like no ke kaumaha, ka maikai, ka mea i hanaia ai a me ke ano nui o ia mau apana dala me na apana dala o ia ano e hanaia nei a e hoolahaia nei e ke Aupuni o Amerika Huipuia.

O ke kii, ka mea i kauia a oleloia paha maluna o ia mau apana dala e hanaia ma ke ano e hoike maopopo ai me ke kupono i ko lakou waiwai io a e akaka ai he mau dala Hawaii ia.

§670. E uku no ke Kuhina i oleloia i na lilo kupono o ke kuai ana, hoolako ana a me ka hanaia ana o ia mau dala mai loko ae o kekahi dala e kupono ana no ia mea iloko o ka Waihona.

I ka manawa e loaa ai o ia mau dala e hoihoiia aku no iloko o ka Waihona, a e hiki no e lawelaweia ma ke ano a malalo o na kumu e lawelaweia ai o na dala e ae o ia ano waiwai like iloko o ka Waihona e lawelaweia ai.

O na puka a pau e loaa ana mai loko ae o ia hana dala ana e hoihoiia aku no iloko o ka Waihona ma ke ano he loaa Aupuni.

§671. O ka aelike no ka hoolako ana a hana ana o ia mau dala e hanaia no mawaena ponoi o ke Kuhina i oleloia ma o ke Aupuni Hawaii a me na luna o ka hale hana dala nana mai ia mau dala, a aole e uku aku a haawi paha ua Kuhina la i kekahi

uku i kekahi mea okoa aku ma ke ano he uku komisina a ano e ae paha no ka hoolako ana mai i ua mau dala nei, ka mea paha i hanaia ai ua dala nei, a i ole ia, no ka imi ana a aeia mai e hana i ua dala nei.

PALAPALA KIKOO DALA

§672. Ua ku no i ke Kanawai i ke Kuhina Waiwai e hookaa i na palapala kikoo o ka waihoia ana o na dala i hoopukaia malalo o na hoakaka ana o ka Mokuna 35 o na Kanawai o ke Kau o 1886, a me na hooloili o ia Kanawai, i hookaa ole ia i keia manawa ma ko lakou waiwai maoli ke koiia mai, a o na palapala hoike a pau i hookaaia pela e unuhi koke ia a e hoopau loa ia e ka Luna Buke Helu o ke Aupuni ma ke ano i kauohaia e ka Aha Hooko.

§673. Ua hiki no i ke Kuhina Waiwai e hoopuka, a i ole ia, e kauoha e hoopukaia i kela manawa keia manawa na palapala kikoo o ka waihoia ana mai o na dala gula a me ke dala keokeo, e ukuia i ka mea nana e paa ana i ka manawa e koiia mai ai me ka ukupanee ole ma kona hookaawale ana ma ke ano he waihona kuikawa i kekahi huina i like ka nui o ke dala gula o Amerika Huipuia a me ke dala keokeo o ko Hawaii Paeaina, a i ole ia, o Amerika Huipuia ma ke ano hoopaa no ka hookaaia o ia mau kikoo o ka waihoia ana.

§674. O na kikoo dala i hoopukaia mamuli o ka hoahu dala gula ana, e hanaia me ka like o ka waihooluu a no na huina pakahi o elima, umi, iwakalua, kanalima a me hookahi haneri dala. O na kikoo dala i hoopukaia mamuli o ka hoahu dala keokeo ana, e hanaia ma kekahi waihooluu okoa i like ke ano a no na huina pakahi o elima, umi, iwakalua, kanalima a me hookahi haneri dala.

§675. O na palapala hoike kikoo a pau o ia ano e kakauinoaia e ke Kuhina Waiwai, a e kakau pakuiia e ka Luna Buke

Helu o ke Aupuni, a o na waihona dala gula a me keokeo iloko o ka waihona no ko lakou hookaaia ana e lawelaweia no ka hookaa ana i ua mau kikoo nei wale no, a e malamaia ma ke ano he mau puu dala hoahu kuikawa no ia hana, aole no kekahi mea e ae.

HOAKAKA I KA MOKUNA 51

§§665-666, oia no Kau 1886, Mok. 35.
§§667-668, oia no Kan. Kiv. §§1485-1486.
§§669-671, oia no Kau 1892, Mok. 8.
§§672-675, oia no Kau 1895, Kan. 19.

O na hooloii i hoikeia ma §672, oia no Kau 1890, Mok. 6, a me 1892, Mok. 27.

MOKUNA 52.

Nota Manawa o ka Waihona.

§676. Ua hiki i ke Kuhina Waiwai, me ka aponoia ana e ka Aha Hooko, e hoopuka ma ke ano piha ma ke koho akea ia ana, i kekahi mea a hui paha i hoohuiia na Nota Manawa o ka Waihona ma ka inoa o ka Waihona Hawaii.

§677. E hoopukaia ua mau Nota Waihona la i olelo ia ma na huina o hookahi tausani dala, a i ole ia, kekahi huina o ia, a aole e oi aku mamua o hookahi haneri me kanalima tausani dala i kekahi manawa hookahi.

§678. Aole e oi aku ka ukupanee mamua o ehiku pa-keneta no ka makahiki hookahi, me ka hookuuia mai na auhau ae, a e hookaa ia ma ka la i kakau ia oia ka la e hookaa ai.

§679. Ma na koho no ua mau Nota Waihona la i olelo ia e hoakaka ia ka ukupanee no na koho ana no ke dala gula, a i ole ia, no ke dala keokeo, a ina e hookaa ia ma ke dala gula a keokeo paha.

§680. Aole e oi aku ka loihi o ka manawa e hoopukaia ai kekahi Nota Waihona mamua o ehiku mahina.

§681. O ke ano o na Nota Waihona i oleloia e like no ia me keia mahope iho nei:

NOTA WAIHONA HAWAII.

Helu....

Honolulu, ..., 189..

$.....

Ua loaa mai ia..... mai, ka huina o..... .....dala, e hookaaia ma ke dala....., i ka manawa e hoikeia mai ai keia nota i kakauinoaia me ke kupono.

Ua hanaia keia aie no.....mahina me .....la, a e kau ana ka ukupanee a hiki i ka hookaa piha ia ana mai....., 189.., ma ka .....pa-keneta no ka makahiki.

.....,

Luna Buke Helu.

.....,

Kuhina Waiwai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 52.

§§676-681, oia no A. K. Kan. 79.

MOKUNA 53.

Na Dala o ke Aupuni a me ka Helu ana.

Mahele 1.—No ka Ohi ana a me ka Uku ana i na Dala o ke Aupuni.

§682. O na kanaka a pau i haawiia ma ke Kanawai, ma ka hoonohonoho ana, a ma ka hookohu ana paha, i keia wa a i keia hope aku paha, i ka oihana e ohi a e loaa paha i na dala loaa o ke Aupuni Hawaii, a i ole ia, i ka oihana e hooliloia aku i na dala no na hana o ke Aupuni, e hoolilo ia poe he mau "Luna Buke Helu Aupuni," a e hooko no lakou i na hana a e hoike aku i na palapala helu e like me ka mea i hoakakaia ma keia Kanawai, a i kauohaia i kela me keia manawa e ke Kuhina Waiwai a me ka Luna Hooia Dala o ke Aupuni.

§683. O kela a me keia Luna Buke Helu i oleloia maluna ae, nana e ohi a loaa paha i na loaa a dala e ae o ke Aupuni ma Honolulu, e uku aku oia i kela me keia hebedoma, a i ole, i na manawa e ae i kauohaia, iloko o ke Keena o ke Kuhina Waiwai, i na dala a pau i ohiia, a i loaa iaia no na loaa Aupuni a dala e ae paha o ke Aupuni e waiho pu ia me na palapala hookaa i kakauinoaia e ia, e hoakaka piha ana a me ka pololei i na hana i ohiia ai a i loaa ai paha ia dala a iloko o na la he umi mahope iho o ka pau ana o kela me keia mahina, ke ole nae i kauohaia ma ke ano e ae, e haawi aku ia Luna Hooia i ka palapala hoike elike ke ano me ka mea i haiia ma ka Palapala Hoakaka Mua i pakuiia me keia Kanawai, me ka hoomaopopo i kela me keia mea elike me ka mea i kauohaia e ka Luna Hooia, no na dala a pau i ohiia a i loaa paha iaia iloko o ka mahina i hala iho a e hana a kakau-

inoa i ka olelo hoohiki e like me ka mea i haiia ma ua palapala hoakaka la.

§684. O kela me keia Luna Buke Helu i olelo mua ia nana e ohi a loaa paha i na loaa a dala e ae o ke Aupuni, mawaho ae o Honolulu, e hooili a e uku aku paha oia i kela a me keia mahina, a i ole i na manawa e ae i kauohaia, iloko o ke keena o ke Kuhina Waiwai, i na dala a pau i ohiia a i loaa iaia no na loaa Aupuni a dala e ae paha o ke Aupuni, a e waiho pu ia me na palapala hookaa i kakauinoaia e ia, e hoakaka piha ana a me ka pololei i na hana i ohiia ai a i loaa ai paha ia dala a iloko o na la he umikumamaha mahope iho o ka pau ana o kela a me keia hapaha makahiki, ke ole nae i kauohaia ma ke ano e ae, e hooili aku i ka Luna Hooia ma ka eke leta a ano e ae paha he palapala hoike e like ke ano me ka mea i haiia ma ka Palapala Hoakaka Mua i pakuiia ma keia Kanawai, me ka hoomaopopo i kela a me keia mea e like me ka mea i kauohaia e ka Luna Hooia no na dala a pau i ohiia a i loaa paha iaia iloko o ka hapaha makahiki i hala iho, a e hana a e kakauinoa i ka olelo hoohiki e like me ka mea i haiia ma ua palapala hoakaka la.

§685. Ina e make, haalele, a hoopauia paha kekahi o ia poe Luna Buke Helu, alaila, e hoihoiia ma ka lima o ka mea i hookohuia ma kona wahi i na dala a pau o ke Aupuni e koe ana iaia, ke ole nae i kauohaia ma ke ano e ae e ke Kanawai, a ina e make ua Luna Buke Helu la, aole no e manaoia no ia mau dala he waiwai ia a ka mea i make, aole loa no hoi e lawelaweia e kona poe hope ma ke Kanawai.

§686. Na ka Luna Hooia e hooili aku i ke Kuhina Waiwai i ka inoa o kela me keia Luna Buke Helu, a mea e ae paha i hooko ole i na olelo o na Pauku 682, 683 a me 684 o keia Kanawai, alaila, e kaohiia ka uku mau a uku e ae paha, o ua Luna Buke Helu a mea e ae paha, a hiki i ka manawa e hookoia ai e like me ka mea kupono i ka manao o ka Luna Hooia; a na ka Luna Hooia no e kuka pu i kela me keia manawa me ke Kuhina

Waiwai ma na mea a pau e pili ana i ka ohi ana, ka loaa ana a me ka hoolilo ana aku i na dala o ke Aupuni, malalo ae o ka hooko ana o keia Kanawai.

§687. O na dala a pau i ukuia mai iloko o ke keena o ke Kuhina Waiawai, e like me ka mea i kauohaia mamua ae nei e laweia mailaila mai ma ke ano i hoomaopopoia malalo iho, a ma ia ano wale no, a penei no: Na ke Kuhina Waiwai, i kela me keia manawa, i ikeia ai ua pono, e hoomaopopo no ka nui o na dala i manao pono ia e uku aku ana iloko o ka manawa aole e oi aku i ka mahina hookahi; a mahope iho o ia hoomaopopo ana, e hoomakaukau i palapala e like me ka mea i haiia ma ka Palapala Hoakaka Elua i pakuiia me keia Kanawai, a iloko o ia palapala e kakauia ai kela puu dala, me ke kau papa ia a me ka hoonohonohoia malalo o na mahele a me na poo e like me ka haawina o ia mau mea, a mahope o ke kakauia ana o kona inoa e hooili aku ua palapala la i ka Luna Hooia; a ina ua maopopo iaia na mea i hoakakaia ma ka pauku mahope iho nei, alaila, e kakauinoa oia ma ke ano i hoakakaia ma ka papa mahope ae nei.

§688. Mamua ae o ke kau inoa ana o ka Luna Hooia i kekahi palapala o ke ano i olelo mua ia, e hoomaopopo no oia no ke ku i ke Kanawai e loaa ia mau dala i oleloia, e hooliloia ai no na mea i haiia ma ua palapala la, a mahope o kona kau ana i ka inoa e hoihoiia aku i ke Kuhina Waiwai. Aka nae, ina e ike ka Luna Hooia, aole no i ku i ke Kanawai ia manawa e loaa, i na mau dala a o kekahi o ia mau dala paha, e hooliloia ai no na mea i haiia ma ua palapala la, alaila, e hoihoiia aku i ke Kuhina Waiwai e hooponopono hou ia, me ke kapili pu i kekahi palapala e hoakaka ana i ka puu dala a mau puu dala ana i ike ai i ku ole i ke Kanawai ka loaa ana a o ka hoolilo ana paha e like me ka mea i olelo mua ia.

§689. Aia a hoihoiia ua palapala la i ke Kuhina Waiwai, alaila, nana no, a i ole ia o ka Luna Buke Helu o ka oihana, e uku aku i kela a me keia manawa, no loko ae o na dala o ke

Aupuni i waihoia i ka lima o ke Kuhina Waiwai, i na dala aole e oi aku i ka huina pau o kela a me keia pauku i haiia maloko o ia palapala a me kekahi palapala mua paha.

§690. E manaoia ua koho pono ia kela me keia helu dala ina i kulike ia me ke Kanawai e kau ana a rula hooponopono paha, a i ole ua hoapono pololei ia e kekahi o na Kuhina o ka Peresidena, a i komo hoi iloko o kekahi Kanawai Haawina e kau ana i ka wa e ukuia ai. Aka nae, aole no e manao ia ua pili ia hoapono ana i ka houluulu a me na auhau i kauia, ke ole i hoomaopopo lea ia pela maloko.

§691. E hooia ia kela a me keia palapala helu dala no ka pololei o ka houluulu ana, na auhau i kau ia a me ka hooko ana o na hana e uku ia ana, e ka Luna nana i kena ia mea, a ina i oi aku ke dala i hoolilo ia i ka mea kupono, mamuli o kona hooia ana i ka pololei, alaila, na ka Luna Hooia e auhau i ua luna la, no ia mau dala oi.

§692. O kela me keia puu dala i hookaawale ia no na oihana Aupuni no kela a me keia elua makahiki, ina aole i hoolilo ia aku iloko oia manawa a iloko paha o na mahina ekolu ma ia hope ae, ke ole nae i hooholo ia ma ke ano e ae e kekahi kanawai, alaila, e lilo kela hookaawale ana he mea ole, aole hoi e hoolilo ia kela dala iloko o kela me keia elua makahiki no kela mea i hookaawale ia ai i kinohi ke ole nae i hana ia he aelike mamua ae o ka pau ana o kela me keia elua makahiki e kena ana e hoopuka ia a e hoolilo ia paha ia dala, a ina pela, e waiho ia aku me ka Luna Hooia i kope o ia palapala aelike.

§693. E malama ke Kuhina Waiwai ma kona keena he buke, i kapaia ka "Buke Dala," me na mahele iloko e like me ka ke Kuhina i manao ai ua kupono, kahi i kakau ia ai i kela a me keia la, malalo hoi o na poo, i kela me keia dala i loaa mai, mai na Luna Buke Helu, a poe e ae paha a me kela me keia hoolilo ana aku no na hana o ke Aupuni, a ma na la a pau e wehe ia

ai ke Keena Hooia e hooili aku kekahi kope i ka Luna Hooia, i kapaia he "Palapala Dala," he kope hoi o kahi o ka buke dala i hoouna mua ole ia iaia, i ole e kakau ia ma ia palapala dala na mea i hana ia mamua ae o na la eha i hala aku, a e hooili pu no me ua palapala la i na palapala hookaa a me na palapala e ae e pili ana i ua mau dala nei i loaa mai a hoolilo ia aku paha.

§694. Na ke Kuhina Waiwai iloko o ka manawa e hiki ai mahope iho o ka pau ana o kela me keia hapaha makahiki o ka manawa helu dala, e hoolaha aku iloko o kekahi nupepa, he olelo hoakaka pakahi o na loaa a me na lilo no na oihana Aupuni iloko oia hapaha makahiki a me ka hoike hoohalike i na loaa oia hapaha iloko o ka makahiki mamua iho, a pela no ma ka pau ana o ka makahiki, e hoolaha aku oia he palapala hoike makahiki no na loaa a me na lilo, a me ka hoohalike ana o ia mau loaa iloko o ka makahiki i hala iho, a e hooili aku i kope o ia mau palapala i ka Luna Hooia.

MAHELE 2.—KA HOOIA ANA I NA HELU DALA O KE AUPUNI.

§695. E hookohu ia ka Luna Hooia e ka Peresidena mamuli o ke koho ana a ke Kuhina Waiwai, a e noho no ia ma ia oihana oiai kona hoopono ana. Aka nae, ua hiki no i ka Peresidena me ke kuka pu ana me kona Aha Kuhina, ke hoopau i ka Luna Hooia mamuli o ke noi ana pela i ka Ahaolelo. A ua hiki no hoi i ka Peresidena iloko o ka Aha Kuhina i kela me keia manawa e kapae i ka Luna Hooia mai kana oihana ae, no ka hemahema a hewa paha, a ina pela e hana ai, alaila, e waiho ia aku imua o ka Ahaolelo i hoike piha no ke kumu oia kapae ana, a ina aole e noho ana ka Ahaolelo ia wa, alaila, iloko o na la ehiku mai ka manawa e hoomaka ai ka noho ana o ka Ahaolelo; a ina i waiho ia aku he palapala imua o ka Peresidena e noi aku ana iaia e ka Hale Ahaolelo o ia kau e hoonoho hou ia ka Luna Hooia ma ka oihana, alaila, e hoonoho hou ia no, aka, ina aole e waiho ia aku ka olelo noi e like me ia, alaila, e ku no i ke Kanawai na ka Peresidena no, me ke kuka pu ana i olelo mua ia, e hoihoi hou ia ua

Luna Hooia la i ka oihana, a i ole ia, e hooholo e hoomau ia kela kapae ana a e kauoha aku ua hakahaka ka oihana a ka Luna Hooia alaila, ua hakahaka io no.

§696. Mamua ae o ka hapai ana o ka Luna Hooia i kana mau hana, a me ka lawelawe ana i na mana i haawi ia ma keia Kanawai, e hana a e kakauinoa oia imua o kekahi o na Luna-kanawai o ka Aha Kiekie, i ka olelo hoohiki e like me ka mea i hai ia ma ka Palapala Hoakaka Ekolu i huipuia me keia, a e malama i ua olelo hoohiki nei ma na moolelo oia Aha.

§697. Aole no e aeia ka Luna Hooia e hapai a lawelawe paha i kekahi hana a oihana paha, oiai e paa ana i ka Oihana Luna Hooia, a e ukuia oia i ka uku makahiki e like me ka mea a ka Ahaolelo e hookaawale ai.

§698. Ke loaa i ka mai, a i ole ke kapae ia, a ina paha ua hele ma kahi e ka Luna Hooia, alaila, e ku no i ke Kanawai ke hookohu aku ka Peresidena me na kuka ana i olelo mua ia i kekahi mea okoa i hope no ua Luna Hooia la iloko o kona manawa e mai ana, a i ole ke kapae ia a hele paha ma kahi e; a o kela me keia kanaka i hookohu ia i hope, e lawe oia i ka hoohiki i kakauinoa ia e like me ke ano i hoike mua ia; a iloko o ka manawa e noho hope ana, e kau no iaia ka mana a pau a me ka hooko i na hana a pau a ka Luna Hooia.

§699. Aia a loaa mai i ka Luna Hooia na hoike a na Luna Buke Helu, no na dala i loaa mai a ohi ia, e like me ka mea i olelo mua ia, alaila, e nana pono ia e ia, a e hoohalike ia me na palapala dala i olelo mua ia, a me na palapala hookaa, a palapala e ae i pili, a e hookuu i ua Luna Buke Helu la me ka hoapono ia, no kela a me keia dala i loaa mai i ohi ia, a i uku ia aku iloko o ke keena o ke Kuhina Waiwai, a e hoole a kau hou aku no ia Luna Buke Helu, i na dala a pau ana i kolohe ai a i palaka paha ma ka loaa ana, a ohi ana paha, i kauoha ia oia e loaa a ohi paha ma kekahi Kanawai a rula, a me na dala a pau ana i uku pololei

ole ai iloko o ke keena o ke Kuhina Waiwai, a oia mau kau hou ana e hoolilo ia aku e ka Luna Hooia i ke Kuhina Waiwai nana e hooko ia mau mea e kue ana i ua Luna Buke Helu la.

§700. Aia a loaa mai i ka Luna Hooia ka palapala dala i olelo mua ia ma ka Pauku 694, alaila, e hoohalike mua oia i na mea i kakau ia ma ka aoao aie aku me aie mai, me na palapala hookaa pu, a me na palapala e ae i hooili ia mai, a e nana i ko lakou ano pololei no na auhau ia ana a me na houluulu ana, alaila, e nana i na palapala i pili, ina paha ua hoomaopopo ia me ka oiaio no kela a me keia mahele o na loaa a me na lilo e like me ka mea i kakau ia no ua mau dala la, ma ka aoao aie aku a aie mai paha pakahi, alaila, e hoomaopopo oia, ina paha o na dala i kakau ia ma ka aoao aie aku o ka palapala dala, ua uku io ia no iloko o ke keena o ke Kuhina Waiwai, a ina hoi o na dala i kakau ia ma ka aoao aie mai o ua palapala dala nei, ua hoolilo io ia no mamuli o ka mana kupono a me ka palapala kauoha i olelo ia, a na ka Luna Hooia e hoapono a e hookuu ia ke Kuhina Waiwai i kela me keia mahina no na loaa a pau i ike ia ua pololei, e like me ka mea i hai mua ia, a no na hoolilo a pau a me ka huipu ana o na palapala hookaa o kela a me keia poe i uku ia ai ke dala. Aka nae, aole no e uku aku ke Kuhina Waiwai i kekahi o ia mau dala, aole no hoi e uku ia mamuli o kona kauoha koe nae na lilo Kivila, na haawina kumau me na uku mau o na luna Aupuni; ke ole i kau mua ia na bila me ka inoa o ka Luna Hooia.

§701. Ma ka nana ana i ka Papa Palapala Hoike Dala a me na palapala e ae i waiho ia mai ma ke ano he mau palapala hookaa a hookaa hapa paha, e ninaninau a e hoakaka aku ka Luna Hooia i na Luna Helu Dala, na luna hoike dala ana, a poe e ae paha nana i lawelawe ma kela ano keia ano ma ka loaa ana, a o ka hoolilo ana aku paha o ke dala i olelo ia ma keia Kanawai, a e kauoha oia i mau hoike helu hou ae he mau bila hookaa, mau hoakaka ana, a me na wehewehe ana e like me ka mea i kupono i kona manao, a mahope o ka pane ana no ia mau

ninau a me na hoakaka ana, a ua loaa mai na hoike helu hou ae a me na wehewehe ana, alaila, na ka Luna Hooia e hoole, a e kakau hou ia na puu dala a pau i kakau ole ia ma ka aoao kupono, a i uku ole ia iloko o ke keena o ke Kuhina Waiwai, a e hoole a e kakau hou ia na puu dala i hoolilo oi ia aku, a i ole, ua loaa ole na palapala hookaa kupono, a i kauoha ole ia paha, a nana no e hoike aku i ke Kuhina Waiwai i palapala e hoike ana no ia mau kakau hou ana, e hookoia ia maluna o ia Luna Helu Dala, e hoike dala ana, a mea e ae paha, nana ka hewa i loaa ai ia kakau hou ana.

§702. I na manawa a pau ina i hoohalahala kekahi Luna Helu Dala no ka hoole ana a o ke kakau hou ana aku i kana mau buke helu e ka Luna Hooia Dala, alaila, ua hiki no i ua Luna Helu Dala la ke hoopii ae imua o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke keena, a na ia Lunakanawai mahope o ka noonoo ana, e like me kona manao ua ku i ke kaulike, e hoopuka i kana olelo kauoha e kapae ana i kela hoole ana a o kauwahi paha, a me ke kakau hou ana, ke hoomaopopo ia i ua Lunakanawai la he mea ia i ku i ka pono a me ka noiau, a pela no e hooko ia ai e ka Luna Hooia Dala o ke Aupuni.

§703. Aole no e apono ia no ka loaa ana mai o ka uku ana aku paha o kekahi dala ke ole he palapala hookaa a hoike paha no ka loaa io ana a o ka uku ana aku paha o ke dala i koi ia e apono ia, me ka nana ole i ka olelo ana mai ua nalowale he mau pepa, a ua haehae ia paha, a no ka hiki ole paha ke loaa i ka palapala a mau palapala hookaa paha, aia wale no me ke noi imua o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke keena, a nana no e kena ae i ka Loio Kuhina a me ka Luna Hooia, a me ka poe e ae ana i manao ai ua pono, a ina e hoomaopopo pono ia oia mamuli o na mea hoike kupono, ua nalowale no, a ua haehae ia paha na palapala i koi ia, a ua hiki ole paha ke pani ia, alaila, na ua Lunakanawai la e hoapono a hoapono ole paha i ua dala nei e like me ka mea i ku i ka pono, a e hoopuka i kana kauoha e pili ana e like me kona manao he pono, a e lilo ia i olelo kauoha

i mea paa maluna o ke Aupuni Hawaii a me na mea e ae a pau, a e hooko ia pela.

§704. Ina ua ike ia no kekahi palapala hookaa i waiho ia mai no kekahi dala i hoolilo ia aku, ua hemahema no ka hooia ole a palapala e ae paha i pono ke huipu ia, a no kekahi ano e ae paha, alaila, ua ku no i ke Kanawai, ina e hooiaio ia mai e hoomaopopo ai i ka Luna Hooia, aole nae i hoonele ka Luna Buke Helu ia hooia ana mamuli o ka manao e hana pela, a ua uku io no me ka pololei na dala i olelo ia ma ua palapala hookaa la, alaila, e apono ia ua palapala hookaa nei a e hookuu ia ka Luna Buke Helu, a e kakau ia ma kona aoao he aie mai.

§705. I na manawa a pau, ke apono ole ia kekahi dala no ka nele i ka palapala hookaa ole, a no ka hemahema paha o ka palapala hookaa a palapala hooia paha, alaila, na ka Luna Hooia e hoike aku i ke Kuhina Waiwai i na mea a pau e pili ana, a me ka huina o na dala i apono ole ia, a e hookoe ia mau dala a e hoopaa ia no loko ae o kekahi dala e uku ia ana i ua Luna Buke Helu nei, a e manao ia he mau dala no ia i uku ia e ke Aupuni Hawaii no ka pono o ua Luna Buke Helu la, mamuli hoi o kona noi ana, a ua hiki nae iaia ke hoopii ae imua o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e like me ka mea i olelo ia maloko o ka Pauku 702.

§706. Aia a loaa mai i ka Luna Hooia ka hoike makahiki o na loaa a me na lilo i olelo ia ma ka Pauku 694, alaila, e kena aku oia e noi ia mau mea, a iloko o na mahina ekolu mai ka manawa i loaa mai ai, e hoomakaukau a e kakauinoa oia i palapala hoike e wehewehe piha ana no ia mau helu dala, ina paha ua kulike e kulike ole me na huahelu i waihoia mai iaia e ke Kuhina Waiwai, e like me ka mea i hai mua ia aku nei, a e wehewehe piha ana no na mea i hoohalike ole ai me na rula i kauoha ia ma keia Kanawai, a me ka hoonele ana i na hoike no na dala o ke Aupuni a dala e ae paha, a me na mea i apono ole ia no ka nele i na palapala hookaa ole, na palapala hookaa a me na

palapala hooia hemahema, a me na hoopii i hoomaka ia e kekahi mea, a e kue ana paha i kekahi mea, e like me na olelo iloko o keia Kanawai.

§707. Iloko o na la ehiku mahope iho o ka hana ana a me ke kau inoa ana o ka Luna Hooia i ka olelo hoike i olelo mua ia, ina e noho ana ka Ahaolelo ia wa, a ina aole i noho ka Ahaolelo, alaila, iloko o na la ehiku mahope iho o ka halawai hou ana, e hooili aku imua o ka Ahaolelo i ua olelo hoike la, a me na kope i kauoha mua ia ma keia Kanawai e pakui pu ia me ua olelo hoike la.

§708. E ku no i ke Kanawai, na ka Luna Hooia maloko o kana hoike makahiki, a hoike kuikawa paha ana i manao ai he pono ke hana, e hai aku ana i na hana a me na rula hooponopono i kupono i kona manao e hooholo ia e ka Ahaolelo, i mea e pono ai ka ohi ana a me ka hoolilo ana o na dala o ke Aupuni, a i mea e hooko ai me ka pakiko i ka hooia ana a me ke noi ana i na buke helu dala o ke Aupuni, a me na hoololi hou ana i ke ano e malama ia ai na buke helu ana i ike ai he mea pono, a ma ke ano nui no hoi e hoike ae oia e pili ana i ka oihana buke helu dala o ke Aupuni.

§709. Ma keia ua haawi ia ka mana i ka Luna Hooia, ma ka palapala kauoha i hoike ia ma ka Palapala Hoakaka Eha o keia Kanawai, i kakauinoaia e ia, e kena aku i na mea a pau ana i manao ai he pono, e hele kino mai imua ona i ka manawa a me kahi i olelo ia maloko oia palapala kauoha, a e waiho mai imua ona i na buke helu a me na palapala e paa ana a e malama ana paha e ua poe la, i mea e nana ia ai, a ua ku no i ke Kanawai, a ma keia ua hoomanaia ka Luna Hooia ke ike oia he pono, e kena ia e huli, a e kakau kope ia no loko ae o kekahi buke a moolelo paha e waiho ana ma ka malama ana o ke Kuhina Waiwai, a luna e ae paha o ke Aupuni, me ka uku ole hoi i kekahi uku no ia mea.

§710. Ma keia ua hoomana ia a ua kauoha ia ka Luna Hooia e ninau ia malalo o ka hoohiki, (a ma keia ua hoomana ia oia e hoohiki), i na kanaka a pau ana i manao ai ua pono ke ninau ia, e pili ana i na loaa a me na lilo o ke dala, a e pili ana hoi i na mea e ae a pau e pono ai no ka hooko pono ana i na mana i haawi ia nona ma keia Kanawai.

§711. Ina i hele ole mai kekahi kanaka imua o ka Luna Hooia, i mea e ninaninau ia a ua waiho ole aku i kekahi buke helu, palapala hookaa, a palapala e ae, a ua pane ole i kekahi ninau i ku i ke Kanawai i ninau ia ai oia e ka Luna Hooia, e hiki no ke hoopai ia i ka uku hoopai, aole e emi malalo o ka iwakalua dala, aole e oi aku i na dala hookahi haneri, ke hoahewa ia imua o kekahi Lunakanawai Apana.

§712. Ina ma ka ninaninau ana imua o ka Luna Hooia, ua hoike wahahee kekahi kanaka me ka manao kolohe, alaila, e pili no i ka mea i hana i ua hewa la, na hoopai i hoomaopopo ia no ka poe i ahewa ia no ka hoohiki wahahee ma ke degere elua.

MAHELE 3—KELA A ME KEIA LOINA.

§713. E hiki no i ke Kuhina Waiwai a me ka Luna Hooia e hoomakaukau a e hoolaha aku i na rula hooponopono, ke ole nae i kue i keia Kanawai, e like me ka mea i ike ia e pono ai no ka malama ana a me ka lawelawe ana i na dala o ke Aupuni, a i mea hoi e kaohi pono ai i ke kakau ana a me ka hooia ana i na loaa a me na hoolilo a pau o na oihana Aupuni e na Luna Buke Helu. A e waiho ia aku ia mau rula a pau imua o ka Ahaolelo iloko o na la he umikumamaha mahope iho o ke kau ia ana, ina hoi e noho ana ka Ahaolelo ia wa, a ina aole, alaila, iloko o na la he umikumamaha mahope iho o ka halawai hou ana o ka Ahaolelo.

§714. Aole e pili keia Kanawai i na dala auhau kula i kauoha ia ma ke Kanawai e uku ia i na Luna Kula o ka Papa Hoonaauao.

NA PALAPALA HOAKAKA.

Ka Palapala Hoakaka Mua.

Ka helu ana i na dala a pau i ohi ia e.....
ma ke ano he.....mai ka la....o.....
a hiki i ka la....o.....M. H....., a ua
hookomoia ia mau la elua.

KA MEA NANA MAI KE DALA.	HUINA PAU.
HUINA	

Ka uku ia ana o ia mau dala i ke Kuhina Waiwai.

Ka la i uku ia ai, a i hooili ia ai paha	Ke poo o ka palapala hookaa e pili ana i na dala i uku ia mai ai.	HUINA.
	HUINA.....	

Owau o....., ke hoohiki paa nei au he hoike oiaio kela maluna ae, o na dala a pau i ohi ia e a'u, ma ko'u ano he.....mai ka la....o.....a hiki i ka la....o....., 18...., me ka hookomo pu ia mau la elua, a ua uku aku au ia mau dala a pau i ke Kuhina Waiwai.

Hoohiki ia i keia la....o....., 18....., imua o'u.

KA PALAPALA HOAKAKA ELUA. KAUOHA.

I ka Luna Hooia Dala o ke Aupuni. O ka huina o na dala e uku ia ana no loko ae o ka Waihona Aupuni iloko o.....
e hiki mai ana, he.....dala a me.....
keneta, a o na kumu a me na mea e hoolilo ia ai oia keia.

No na hana e hoolilo ia ana no loko ae o ka Waihona Aupuni.	No na hana e hoolilo ia ana no loko ae o ka puu dala ale.	HUINA.	
KA HAAWINA.	KA HANA.		
	HUINA		

Kakau ia i keia la....o....., 18.....

.....

Kuhina Waiwai.

Ke hooia aku nei au, o na puu dala i hai ia maluna ae nei ua ku no i ke Kanawai, e hoolilo ia aku no na hana a me na kumu i hoakaka ia.

Kakau ia i keia la....o....., 18.....

.....

Luna Hooia o ke Aupuni.

KA PALAPALA HOAKAKA EKOLU.

Owau o.....ke hoohiki paa nei, e hooko no au me ka pololei a me ke akamai a me ka noiau i loaa ia'u i ka oihana a me na hana o ka Luna Hooia Dala o ke Aupuni.

Inoa.

KA PALAPALA HOAKAKA EHA.

Ia.....

Mamuli o ka mana i haawiia mai ia'u ma ke Kanawai i kapaia "He Kanawai e hooponopono ai i ka loaa ana mai, ka malama ana me ka hoolilo ana aku i na dala o ke Aupuni, a e hoomaopopo ai no ka hooia ia i na buke helu o ke Aupuni," ke kauoha ia aku nei oe e hele mai imua o'u ma.....ma ka.....a e lawe pu mai me oe i mea e nana ia ai kekahi buke (a mea e ae) e ninau a e nana ia e a'u e pili ana i kekahi mau mea e ninau ia ana e a'u e like me na mea i hoakaka ia maloko o ia Kanawai.

I hoike ko'u lima i keia la....o....., 18.....

A. E., Luna Hooia.

HOAKAKA MOKUNA 53.

§§682-714, oia Kau 1882, Mok. 23 Kan. Kiv. aoao 694 hoololiia §697 e ke Kau 1892, Mok. 75.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Thurston v. Ross, 8 Haw. 140; Re Cabinet, 8 Haw. 586.

MOKUNA 54.

Hoakoakoa ana i ka Aie Aupuni.

No ka mea, ma o na Kanawai Aie Dala lehulehu i hooholoia e ka Ahaolelo o ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, ua aieia aku kekahi mau huina dala a ua hoopukaia na bona no ia mea, a oia mau bona i hiki aku ka heluna, ma ka huina nui, i ka $3,096,200.00 ke ku nei aole i hookaaia, a no lakou na ukupanee like ole, a me na manawa like ole no ka hookaa pau ana; a, oiai ua oi aku ka pomaikai o ka Repubalika o Hawaii ke hoakoakoa a hoohuiia ia mau aie a pau, a e haawiia ka mana no ia mau hoakoakoa a hoohui ana ma ka hoopuka ana i mau bona hou,

A nolaila, i wahi e hookoia ai na kumumanao i haiia ae la maluna,

E Hooholoia, a pela aku.

§715. Ma keia ua loaa ka mana i ke Kuhina Waiwai me ka apono ana o ka Aha Hooko, e hoopuka i na bona o ka Repubalika o Hawaii, ma ke ano e ukuia i ka mea e paa ana i ka bona, a i ole, ma kana kauoha paha me na kupona ukupanee i hoopiliia no ka huina nui aole e oi aku ke hoakoakoaia mamua o ka $3,330,000.00, e hookaa ia ke kumupaa a me ka ukupanee ma ke dala gula o Amerika Huipuia, a i ole ia, kona like ma kona ana kaumaha a aeae i keia manawa, ma ke ano a mamuli o na kumu a no na hana i haiia ma keia Kanawai.

§716. Ua hiki no i ke Kuhina Waiwai, me ka apono ana o ka Aha Hooko, e hoopuka i na bona i haawiia ka mana e hoopukaia ma keia i kela a me keia manawa e like me ka mea e

manaoia ai he kupono, a e kauia ka ukupanee e uku mua ia ana i kela a me keia hapa makahiki, ma ka pa-keneta aole e oi aku mamua o ka eha pa-keneta i ka makahiki, a e hookaa pau ia hoi no kekahi manawa aole e emi malalo o iwakalua-kumamalima makahiki aole hoi e oi aku mamua o kanalima makahiki mai ka manawa i hoopukaia ai, e ke Kuhina Waiwai o ia manawa, me ka apono ana o ka Aha Hooko, e hooholo ai.

§717. O na bona a pau e hoopukaia ana malalo o keia Kanawai e hookuuia lakou mai ka auhauia ana ma na ano a pau, a e lilo ka uku ana o ke kumupaa a me ka ukupanee o ia i mea e hoopaaia ai maluna o na loaa i hoakoakoaia o ka Repubalika.

§718. Na ke Kuhina Waiwai me ka apono ana o ka Aha Hooko e hoomaopopo i ka huina dala o ia mau bona, e hoopukaia ana malalo o ka mana o keia Kanawai, kahi e hookaaia ai ke kumupaa a me ka ukupanee o ua mau bona la a o kekahi paha o lakou, a me ka manawa a me ke ano o ia hookaa ana.

§719. Ua hiki i ke Kuhina Waiwai ke hoomakaukau ma ke ano ana e manao ai oia ke kupono, e hiki ai i ka poe e paa ana ia mau ano bona, ke hoopaa ma ka buke ia mau mea ma Honolulu, ko Hawaii Pae Aina; a i ole ia, ma Ladana, Enelani; a i ole ia, ma Parisa, Farani; a i ole ia, ma Nu Ioka, Mokuaina o Nu Ioka, Amerika Huipuia, a ma Kapalakiko, ma ka Mokuaina o Kaleponi; a i ole ia, ma Bosetona paha, Mokuaina o Masekuseta, Amerika Huipuia, a e lawe mai paha ia mau bona mai ka buke hoopaa o kekahi Kulanakauhale a ka buke hoopaa o kekahi o na Kulanakauhale e ae i aeia no ke kakau buke hoopaa, a e hoolilo aku i kela a me keia o ia mau bona, a ohi mai paha i ka ukupanee o ia mau bona a me ka uku hou ana i ke kumupaa o ia ma kekahi aina e.

§720. O ua mau bona la a o na loaa paha mailaila mai e hoohana wale ia no ia no ka hookaa ana a me ka hooloili ana paha i na bona e ku nei i hookaa ole ia i keia manawa a i hoo-

pukaia mamua aku nei e ke Aupuni o ko Hawaii Pae Aina, a me na lilo kupono no ia mau hookaa ana a hooloili ana paha e like me na mea i hoakakaia ma keia Kanawai.

§721. Ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai me ka apono o ka Aha Hooko e hooko i ka hooloili ana i na bona o ke Aupuni Hawaii e ku nei i hookaa ole ia, ma o ka haawi ana aku i ka poe e paa ana ia mau mea ma ke kuapo, i na bona i hoopukaia malalo o ka mana o keia Kanawai ma ke ano uku panai a pa-keneta hoemi paha, a ma kekahi ano okoa ae paha a maluna o kekahi mau kumu kupono e aelikeia ana me ka poe e paa ana ia mau mea.

§722. Ua hiki i ke Kuhina Waiwai me ka apono o ka Aha Hooko e hana i kela a me keia manawa i na hooponopono ana i kupono no ke kuai ana, a i ole ia, no ka hoopuka ana, a i ole ia, no ka hoopaa hooia ana i na bona apau, a i ole ia, i kekahi hapa o na bona i hoomanaia ka hoopukaia ana ma keia Kanawai.

Ma ia hooponopono ana ua hiki e hoakakaia no ka hoopuka a me ke kuaiia ana o ia mau bona e ke Aupuni ponoi, a i ole ia, ma o kekahi mea, a i ole ia, mau mea, Hui imi dala, Baneko a Hui paha.

§723. Ua hiki no hoi i ke Kuhina i oleloia, me ka apono ana i hai mua ia ae nei, e haawi i kekahi uku hoemi maluna o kekahi, a i ole ia, maluna o na bona a pau i hoopukaia malalo o ka mana o keia Kanawai.

§724. Ua hiki no hoi i ke Kuhina i oleloia, me ka aponoia ana i olelo mua ia ae nei, e uku aku i kekahi uku komisina i kekahi mea, a i ole ia, mau mea, Hui imi dala, Baneko a Hui paha no ke kuai ana, a i ole ia, hoopuka ana, a i ole ia, hoopaa hooia ana i na bona apau, a i ole ia, o kekahi hapa paha o na bona i hoopukaia malalo o keia Kanawai.

Eia nae, aole e aeia kekahi komisina maluna o kekahi hoopuka ana, kuai ana, a i ole ia, hoopaa hooia ana i na bona i emi iho malalo o $250,000 ka huina.

§725. O na bona a pau e hoopukaia ana malalo o na hooponopono ana a keia Kanawai e kakauinoaia e ke Kuhina Waiwai a me ka Puuku Nui o ka Waihona Aupuni a e silaia me ka Sila o ke keena o ke Kuhina Waiwai. O na kupona ukupanee i hoopili pu ia me keia mau bona e kakauinoaia ia e ke Kuhina Waiwai, a i ole ia, e paipalapala kahakaha kii ia, a e kahakahaia paha ma ka pohaku ke kope like o kana kakauinoa ana.

§726. O na bona apau e hoopukaia ana malalo o ka mana i loaa ma keia Kanawai ua hiki no ia ke hookaa pau ia i kela a me keia manawa mahope iho o iwakalua-kumamalima makahiki, e ke Aupuni o ka Repubalika i oleloia, ma o ka uku ana i ka huina dala ma ia mau bona, ina ua hoolaha mua ia no eono mahina ka manao e hookaa pau i ua mau bona la. E manaoia ua haawiia ka hoolaha e like me ka manao o keia Pauku mahope o ka hoolahaia ana no eono manawa pakahi iloko o elua nupepa puka la, a eha manawa pakahi iloko o elua nupepa puka pule e paiia ana ma ke Kulanakauhale Nui a Kulanakauhale Kapitala paha o kela a me keia Aina E kahi i haawiia ai ka mana no ka uku ana a hookaa pau ana paha i ua mau bona nei.

§727. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, aole no e aie hou ia kekahi mau dala ma na bona i hoopukaia malalo o na mea i hoakakaia ma ka Mokuna 92 o na Kanawai o 1892, i kapaia "He Kanawai e Hoomana ai i kekahi Aie Lahui a e hoomaopopo ai i na hana e hoohanaia ai ke dala i aieia aku," a me ke Kanawai 16 o na Kanawai o ke Aupuni Kuikawa, i kapaia "He Kanawai e hoomana ai i kekahi Aie Lahui a me ka Hoopukaia ana o na bona i mea hoopaa no ia aie."

§728. Aole e pau a lilo i mea kanawai ole ka mana hoopuka bona i haawiia e keia Kanawai, ma o ka hoopuka ia ana no ka manawa mua loa, aka, ua hiki no ke hoohanaia no kahi wa a kahi wa aku a hiki i ka loaa ana o ka palena o ka huina i aieia e keia Kanawai.

§729. O ka pa-keneta hoemi i hoomanaia ai ke Kuhina Waiwai ma ka Pauku 723, e haawi aku ai no na bona apau e hoopukaia ana malalo o ka mana o ke Kanawai i oleloia, aole ia e oi aku mamua o elima pa-keneta.

§730. O ka uku komisina i hoomanaia ai ke Kuhina Waiwai e haawi aku malalo o ka Pauku 724 i oleloia, aole no ia e oi aku mamua (mawaho ae o ka pa-keneta hoemi i hai mua ia) elua pa-keneta maluna o ka huina o ia mau bona i kuaiia aku, hoopukaia, a i ole ia, hoopaaia a hooia ia mai paha e laweia ana.

§731. O na mea apau e paa ana i na bona Hawaii i hookaa ole ia, he poe noho paa ma ka Repubalika o Hawaii, he kuleana no ko lakou e loaa aku ia lakou ma ke ano hoololi (kuapo) no na bona e paaia nei e lakou, na bona i hoopukaia malalo o ka mana o keia Kanawai, (a e loaa ma ia mau bona ka uku hoemi kiekie loa i haawiia ma ka la e hanaia ai ia hoololi ana i haawaiia i kekahi mea, a i ole ia mau mea, Hui imi dala, Baneko a Hui paha, kuai ana, hoopuka ana, a i ole ia e hoopaa hooia ana i kekahi o na bona i olelo mua ia ae nei), ina e hoike ae ia poe e paa ana i na bona i ua mau bona la i paaia e lakou no ka hoololiia ana iloko o kanaiwa la mahope iho o ka hoolaha akea ia ana e ke Kuhina Waiwai ua makaukau oia e hana i ua hoololi ana la.

Mahope iho o ka pau ana o ia manawa o kanaiwa la, aole no e loaa i kekahi mea e paa ana i na bona i hookaa ole ia ke kuleana ma ke ano he pono ia nona, e loaa iaia ma ke ano hoololi i na bona i hoopukaia malalo o ka mana o keia Kanawai; aka ua hiki no i ke Kuhina i oleloia e hana i ka hoololi ana o ia ano malalo o na kumu i olelo mua ia, ina ua koe iho me ka hoopuka ole ia a i hana aelike ole ia kekahi mau bona i hoomanaia ma keia Kanawai.

§732. O na huina dala i aieia malalo o ka mana o keia Mokuna e waihoia no iloko o ka Waihona malalo o ka helu o na dala aie o ke Kanawai i oleloia, a e ukuia aku no keia mau hana mahope iho nei, aole no kekahi mea e ae:

Ekahi. E hoihoi mai a hoopau i na bona apau i hoopukaia malalo o keia mau Kanawai mahope iho nei:

Sepatemaba 27, 1876	$ 3,500 00
Augate 5, 1882	69,400 00
Sepatemaba 1, 1886, a me Okatoba 15, 1886	2,000,000 00
Augate 15, 1888	190,000 00
Augate 6, 1890	29,100 00
Okatoba 24, 1890	95,000 00
Sepatemaba 7, 1892	59,200 00
Ianuari 11, 1893, a me Feberuari 18, 1893	650,000 00
	$3,096,200 00

Elua.

Na lilo o ka Hana ana i ka aie i oleloia	233,800 00
	$3,330,000 00

HOAKAKA I KA MOKUNA 54.

§§715-728, oia no Kau 1896, Kan. 68.
§§729-731, oia no Kau 1896, Kan. 69.
§732, oia no Kau 1896, Kan. 70.

MOKUNA 55.

AIE AUPUNI.

No KA MEA, i wahi e hiki ai ke loaa na hoolawa kupono ana no na hana o ka Repubalika, no ka hooholomua ana i na hana Aupuni, ke kokua ana i na hana kuloko, hoopae eemoku, ke kokua ana i na oihana hanalima me ka hoonaauao ana, he mea pono e hoohanaia i mau aie dala ana i kela a me keia manawa ma o ka hoopukaia ana o na bona.

A NO KA MEA, he mea kupono o na dala aie a pau e hanaia aku ana ma keia mua aku, mawaho ae o na kumu no ka hoakoakoa ana i na aie kahiko e ku ana, a i hookaa ole ia, e hanaia, a o na bona e hoopukaia ana no ia mea e hoopukaia, a o ka mana hoi e hiki ai ke hanaia ia mau dala aie a e hoopuka ai ia mau bona, e haawiia ia ma ke ano like loa.

A NOLAILA, i mea e hookoia ai na kumumanao i haiia maluna.

E Hooholoia, a pela aku.

§733. Ma keia ua loaa i ke Kuhina Waiwai ka mana me ka apono ana o ka Aha Hooko, e hoopuka i kela a me keia manawa i na bona o ka Repubalika o Hawaii ma ke ano e ukuia i ka mea nana e paa ana, a i ole ia, ma ke kauoha paha a ke Kuhina Waiwai, me na kupona uku-panee i hoopili pu ia no ka huina nui i oi ole ae mamua o elua miliona dala, e hookaaia ke kumupaa me ka ukupanee ma ke dala gula o Amerika Huipuia, a i ole ia, me kona like ma kona ana kaumaha a aeae i keia manawa, ma ke ano, a no na hana i haiia ma keia Kanawai.

§734. Aole loa e hoopukaia kekahi bona o ia ano aia wale no mamuli o kekahi Kanawai o ka Ahaolelo e hoomana ana ia hoopuka ana.

§735. O na bona apau loa ina ua hoomanaia ka hoopukaia ana o ia mau bona ua hiki no ke hoopukaia i kela a me keia manawa e like me ka ke Kuhina Waiwai me ka apono ana a ka Aha Hooko e manao ai he kupono; a e kauia i ka ukupanee e hookaaia i kela a me keia hapalua makahiki, ma ka pa-keneta aole e oi aku i ka elima pa-keneta o ka makahiki, a e hookaaia i ka manawa aole e emi malalo o elima makahiki aole hoi e oi aku mamua o iwakalua makahiki mai ka la aku o ka hoopukaia ana, ma ke ano a ke Kuhina Waiwai o ia manawa, me ka apono ana o ka Aha Hooko, e hooholo ai.

§736. O ke kumupaa a me ka ukupanee e hookuuia ia mau bona mai na auhauia ana o kela a me keia ano, a e lilo ka hookaaia ana o ke kumupaa me ka ukupanee i mea e hoopaaia maluna o na loaa i hoakakaia o ka Repubalika.

§737. Na ke Kuhina Waiwai me ka apono ana o ka Aha Hooko e hooholo, i na huina o ia mau bona, e hoopukaia malalo o ka mana o keia Kanawai, a me na wahi e hookaaia ai ke kumupaa me na ukupanee o ia mau bona a o kekahi paha o lakou, a me ka manawa a me ke ano o ko lakou hookaaia ana.

§738. Ua hiki no i ke Kuhina Waiwai ke hoohana i kekahi mau hooponopono ana e manao ai he kupono i wahi e hiki ai i ka poe e paa ana ia mau bona ke kope hoopaa i ua mau bona la ma Honolulu, ko Hawaii Pae Aina; ma Ladana, Enelani; a i ole ia ma Parisa, Farani; a ma ke kulanakauhale paha o Nu Ioka, ma ka Mokuaina o Nu Ioka, Amerika Huipuia; a ma ke kulanakauhale paha o Kapalakiko, ma ka Mokuaina o Kaleponi, Amerika Huipuia; a i ole ia, ma ke kulanakauhale paha o Bosetona, Mokuaina o Masekuseta, Amerika Huipuia; a e lawe aku ia mau bona mai ke kakauia ana ma ka buke hoopaa o kekahi

o ia mau kulanakauhale a hookomo iloko o ka buke hoopaa o kekahi o na kulanakauhale e ae e kopeia ai, a e hoolio aku no hoi i kekahi o ia mau bona, a e ohi mai i ka ukupanee e loaa ana no ia, a e hookaa aku i ke kumupaa o ia mea ma kekahi aina e.

§739. O na bona i oleloia, a i ole ia, na loaa mailaila mai, e hoohanaia no na hana wale no i hoopukaia ai lakou e like me ka mea i hoakakaia e ke Kanawai a ka Ahaolelo malalo o laila i hoomanaia ai ka aie dala a me ka hoopukaia ana o ia mau bona.

§740. Ua hiki i ke Kuhina Waiwai me ka apono o ka Aha Hooko e hana i kela a me keia manawa i na hooponopono ana i kupono no ke kuai ana, a i ole ia, no ka hoopuka ana, a i ole ia, no ka hoopaa hooia ana i na bona apau, a i ole ia, i kekahi hapa o na bona i hoomanaia ka hoopukaia ana ma keia Kanawai.

Ma ia hooponopono ana ua hiki e hoakakaia no ka hoopuka a me ke kuaiia ana o ia mau bona e ke Aupuni ponoi, a i ole ia, ma o kekahi mea, a i ole ia, mau mea, Hui imi dala, Baneko a Hui paha.

§741. Ua hiki no hoi i ke Kuhina i oleloia, me ka apono ana i hai mua ia ae nei, e haawi i kekahi uku hoemi maluna o kekahi, a i ole ia, maluna o na bona apau i hoopukaia malalo o ka mana o keia Kanawai.

§742. Ua hiki no hoi i ke Kuhina i oleloia, me ka aponoia ana i olelo mua ia ae nei, e uku i kekahi uku komisina i kekahi mea, a i ole ia, mau mea, Hui imi dala, Baneko a Hui paha no ke kuai ana, a i ole ia, hoopuka ana, a i ole ia, hoopaa hooia ana i na bona apau, a i ole ia, o kekahi hapa paha o na bona i hoopukaia malalo o keia Kanawai.

Eia nae, aole e aeia kekahi komisina maluna o kekahi hoopuka ana, kuai ana, a i ole ia, hoopaa hooia ana i na bona i emi iho malalo o $100,000 ka huina.

§743. O na bona apau e hoopukaia ana malalo o na hooponopono ana a keia Kanawai e kakauinoaia ia e ke Kuhina Waiwai

a me ka Luna Buke Helu o ka Waihona Aupuni a e silaia me ka Sila o ke Keena o ke Kuhina Waiwai. O na kupona ukupanee i hoopili pu ia me keia mau bona e kakauinoaia ia e ke Kuhina Waiwai, a i ole ia, e paipalapala kahakaha kii ia, a e kahakahaia paha ma ka pohaku ke kope like o kana kakauinoa ana.

§744. Aole e pau a lilo i mea ku ole i ke Kanawai ka mana hoopuka bona i loaa ma o kekahi Kanawai i hooholoia i kulike me na manao o keia Kanawai, no ka hoopukaia ana o na bona o kinohi, aka ua hiki no ke hoohanaia ia mana i kela a me keia manawa a hiki i ka piha ana o ka palena o ka huina i aeia e keia Kanawai.

§745. O ka pa-keneta hoemi i hoomanaia ai ke Kuhina Waiwai e haawi aku, malalo o ka Pauku 741, maluna o na bona apau i hoopukaia malalo o ka mana o ua Kanawai la, aole ia e oi aku mamua o ekolu pa-keneta.

§746. O ka uku komisina i hoomanaia ai ke Kuhina Waiwai e haawi malalo o ka Pauku 742 i oleloia, aole ia e oi aku (mawaho ae o ka pa-keneta hoemi i olelo mua ia) mamua o hookahi pa-keneta maluna o ka huina o ia mau Bona i kuaiia, hoopukaia a hooia ia paha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 54.

§§733-744, oia no Kau 1896, Kan. 71.
§§745-746, oia no Kau 1896, Kan. 72.

MOKUNA 56.

Oihana Leta.

§747. E hookumuia no ka oihana halihali leta no ka Repubalika o Hawaii, a e hoonohoia e ka Peresidena, kekahi kanaka kupono, i luna no keia oihana, a e kapaia oia ka "Luna Nui o ka Oihana Leta," a e noho oia ma ia oihana a pau ka makemake o ka Peresidena. O ua Luna Nui nei ka luna o ka Hale Leta ma Honolulu, mamuli o kana oihana, a hiki i ka wa e hooloili hou ia ai ke Kanawai no keia mea.

Mamua o ka lawelawe ana i na hana o kana oihana, e hoohiki a kakauinoa i ka hoohiki ka Luna Nui i oleloia, a me na Luna Leta e ae o ka Repubalika, imua o kekahi Lunakanawai o ka apana a e waihoia me ke Kuhina Waiwai; o ke ano o ka hoohiki i oleloia, e hana pololei ka mea hoohiki i na hana a pau e pili ana i ka oihana, a e malama i ka maluhia o na palapala o na ano a pau i haawiia nana e malama, a e hooili aku i na eke leta me ka hikiwawe.

§748. Na ka Luna Leta Nui e hoonoho aku i mau Luna Leta ma na awa ku moku a me na kulanakauhale e like me ka mea e pono ai ka lehulehu. Ua hiki no hoi iaia me ka ae pu ana mai o ke Kuhina Waiwai e hooholo a e hooponopono i ka uku o ia mau Luna Leta ina ua ikeia he kupono, e ukuia lakou no ka hana a lakou i hana ai.

§749. He mana ko ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e hana i na rula kue ole i na Kanawai o keia Repubalika, e pono ai i kela manawa keia manawa, no ka hooponopono ana i Hale Leta, a no ka halihali ana a me ka haawi ana i na eke leta me ka maluhia a me ka hikiwawe, a e hiki no hoi ia ia ke hoolimalima

i na kakauolelo a me na kokua, i mea e hiki ai ke hana i kana mau hana me ka lohi ole, a me ka ikaika.

§750. E hiki no i ka Luna Nui o ka Oihana Leta, ke hoolimalima i na kanaka halihali eke leta ma kela Mokupuni keia Mokupuni, mai kekahi apana a i kekahi apana o ka Mokupuni hookahi, ana e manao ai he pono no ka lehulehu, a e hoolilo malaila i ke dala i haawiia e ka Ahaolelo no ia hana, aole na dala e ae.

§751. E lawe aku, a e haawi no hoi na Kapena o na moku holo pili aina, i na eke leta ma ka Hale Leta o kela awa keia awa e ku ai, e like me ka olelo a ka Luna Nui o ka Oihana Leta, me ka uku ole; a ina i hana ole pela, e laweia ka palapala ae holo pili aina. Aka, ua hiki no i ke Kuhina Waiwai ke uku i ka uku kupono no ia mau moku holo pili aina.

NA UKU LETA.

§752. Penei ka uku leta Hawaii, ma na mea a pau i hookomoia iloko o na eke leta ma na papa.

Papa 1. Ma kela leta, keia leta, puolo i silaia, na palapala i kakauia ma ke ano holookoa a hapa paha, na mea i pai ia, i kakauia, a i kakauia kekahi mea mawaena e hoike aku ana i kekahi mea hou mamua o na mea i pai ia; na mea a pau i hiki ole ke kauia ka uku e like me ko na leta e hoopau ana i kekahi mea i kakauia, a me na mea a pau i waihoia a hoopaaia paha i hiki ole ke nanaia me ka nahae ole, e hoolilo ana paha i ka wa-hi i mea ole, elua keneta no kela a me keia hapalua aunaki a hapa paha.

A ina ua hooiliia ia mea a ua loaa mai paha mai ka aina e mai eono keneta no kela a me keia hapalua aunaki a hapa paha, a e hui me keia eono keneta i oleloia, ka uku leta moku e ohiia ma na mea mai na aina e mai. Ma na leta e haawiia ana ma ka Hale Leta, kahi i hookomoia iloko o ka Hale Leta, hookahi keneta no kela a me keia hapalua aunaki a hapa paha.

Papa 2. Ma na nupepa a pau, buke liilii, alemanaka, papa hoike, na mea pai i hooponoponoia, na palapala hoolaha, na buke

humuhumu ole ia, na palapala aina, na mele i pai ia, na palapala i hoopukaia i kela manawa keia manawa, (aole i humuhumu ia) na olelo hoolaha kuai a me na mea pai e ae i humuhumu ole ia i manaoia i mea hoolaha, a e haawi wale ia paha, i hookahi keneta no kela a me keia eha aunaki a hapa paha, ina ua hooiliia ia mea i na aina e, a ua hooiliia mai na aina e mai paha i elua keneta ma kela a me keia elua aunaki a hapa paha. Na nupepa i paiia ma ko Hawaii Pae Aina a ua hookomoia ma ka Hale Leta e ka poe pai no ka poe lawe nupepa, me ka uku ole.

Papa 3. Ma na buke a pau i humuhumuia, a i paiia a pai ole ia paha, na papaa pepa i pai ole ia, na buke i pai ole ia, na papaa pepa manoanoa, na kii i kahaia, na mea kalepa, na kii o kekahi mau mea hana akamai, na mea hoikeike, na anoano, na lala mea kanu, na aa mea kanu, na hua mea kanu, na kii i paiia, a me na mea e ae a pau i komo ole iloko o ka papa akahi a me elua i hoikeia maluna, hookahi keneta no kela a me keia aunaki a hapa paha, ina no Hawaii nei a no ka aina e paha.

E wa-hiia a hoopaaia na mea a pau e pili ana i ka papa elua a ekolu paha i hoikeia maluna ma ke ano hiki ke nanaia me ka nahae ole, a hoolilo ole i ka wa-hi i mea ole, ina hana ole ia pela, e kauia ka uku leta o ka papa akahi.

Ua hiki no i ka mea e hooili ana i kekahi buke, pepa, a mea e ae paha e pili ana i na papa elua a me ekolu, ke kau mawaho a maloko paha o ia mea i ka inoa a me kahi noho o ka mea i hooili aku ai, me ka olelo hoakaka, ua hooiliia ua puolo la e kekahi mea i hoikeia ka inoa a me ka inoa a me kahi noho o ka mea nana i hooili, a o kekahi hapa paha o ia mau olelo.

Aole e hooiliia maloko o na eke leta kekahi puolo e waiho ana maloko kekahi mea wai, laau make, aniani, mea pa-hu, holoholona ola, mea oi, kopaa a mea e paha e inoino ai a e lilo ai paha na mea maloko ó na eke leta i mea ole; aole no hoi e hooiliia maloko o ka eke leta, kekahi leta a palapala paha, i kakauia a kahaia paha kekahi mea kue i ka Peresidena a me na olelo lapuwale a hoohilahila e ae paha. Ina i loaa i ka Luna Leta Nui ke kumu e manao ai oia maloko o kekahi eke leta mai na aina e

mai kekahi mea kupono ke kauia ke dute o ke Aupuni, ua hiki iaia ke malama ia mea a e weheia imua o ka mea nona ia mea a me ka Luna Dute Nui, a mea e ae i kohoia e ia. O ka mea a mau mea e hoao ana e kue i na olelo papa maluna, e hoopaiia aole e oi maluna o elima haneri dala, a i ole ia e hoopaahaoia ma ka hana oolea aole e oi mamua o ka makahiki hookahi, ke ku ka hewa iaia, imua o kekahi Lunakanawai Apana. Aole e oi aku ke kaumaha o kekahi puolo i hooiliia ma ka eke leta, mamua o na paona eha, koe nae na mea malalo o ka papa akahi. Aka hoi, aole e manaoia kekahi mea iloko o keia pauku, ua kue i na olelo o kekahi kuikahi leta e paa nei i keia manawa, a ua haawiia ka mana ma keia i ke Kuhina Waiwai e komo iloko o na kuikahi leta o ia ano a me ke kuikahi leta nui o Berne, e like me ka mea i kupono no ka pomaikai o ka lehulehu, a e hololi a hooponopono i na uku i hoakakaia maluna no na leta i na aina e, i mea e kulike ai me ia mau kuikahi; a e kau i na rula e hiki ai ke hookoia kela mau mea.

§753. He mana ko ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e kuai aku i na hoailona pai, no kana oihana, e like me ka mea e pono ai ka lehulehu.

§754. O na leta a pau e waiho ana iloko o ka hale leta nui a hala na mahina ekolu, aole hoi i kii ia mai, e manaoia no he mau leta make ia; a na ka Luna Nui o ka Oihana Leta, mamuli o na rula ana e hooholo ai, e wehe ia na leta pili aina a pau, a ina aole mea ano nui maloko, e haehaeia no; a ina he mea ano nui maloko, nana no e malama ia leta, a e hooikaika oia e hoihoi aku i na mea maloko i ka ona oiaio.

Mahope iho o ka waiho ana o na leta o na Aina E iloko o ka Hale Leta Nui no ekolu mahina, ua manaoia ia mau leta ua make, a e like me ia e hoihoiia ia mau leta i na Aupuni i hoouna ia mai ai.

§755. Na ka Luna Nui o ka Oihana Leta e hoomakaukau i hoailona pai no kana oihana, a me ka pepa, a me na lako e ae

a pau, no ka Hale Leta Nui; e hiki no hoi iaia ke hoomakaukau, a e haawi aku i hoailona pai a me ka lako i ka pepa, inika, a pela aku, i na hale leta ma kahi e ae o ka Repubalika.

§756. Na ka Luna Nui o ka Oihana Leta, i ka pau ana o kela hapalua makahiki, a maloko mai paha o ia manawa, ke koiia oia e hana pela, e hoike mai i ke Kuhina Waiwai i na mea i hanaia iloko o ka Oihana Leta, me ka hai mai i ke dala loaa mai, a me ke dala lilo aku, a me ka nui o na leta i hooiliia aku, a me na leta i loaa mai no na aina e, a me ko loko nei mau leta, a me na mea e ae e maopopo ai na hana a pau iloko o kela lala keia lala o ka oihana leta malalo ona.

Na na luna o na hale leta ma kela wahi keia wahi, e hoike hapaha makahiki mai, a i ka manawa e ae paha, i ka Luna Nui o ka Oihana Leta, e like me kana kauoha ana, i na mea a pau a lakou i hana ai ma keia oihana.

§757. Na ka oihana halihali leta, ke hiki, e uku no kona mau lilo a pau mailoko ae o na loaa o ka oihana. Ina i koe ke dala, e waihoia no iloko o ka Waihona o ke Aupuni. Ina hoi i lawa ole ke dala i loaa mai, alaila, e hiki no i ka Luna Nui o ka Oihana Leta, me ka ae pu o ke Kuhina Waiwai, e kikoo aku i ka Waihona o ke Aupuni, i ke dala e hoolawa ai, no loko ae o kela dala i hookaawale ole ia no kekahi mea e ae. E hoikeia no nae na kumu a pau no ka hana ana pela i ka Ahaolelo, ma kona halawai koke ana.

§758. I mea e maluhia ai na leta a me na mea e ae i kupono i ka hooili ma na eke leta i hookomoia iloko o na hale leta o keia Repubalika, he mana ko ka Luna Leta Nui, a ke kauoha ia nei oia ma keia e hana i mau rula like no ka hoopaa ana ma ka buke e hoike ana i na leta a pau a me na mea e ae i kupono e hooili ia ma na eke leta, ke noi mai ka mea nana e hookomo, a e koi aku oia e uku mua ia ka uku no ia mea no ke kakau ana i umi keneta no kela a me keia leta a mea e ae paha, eia nae aole e lilo ia hoopaa ana ma ka buke i mea e hiki ai ke koi ia mai ka Oi-

hana Leta a o na loaa paha o ia oihana e uku no ka nalowale ana o ia leta a mea e ae paha, a o na mea maloko paha, ma na eke leta mawaena o na Mokupuni o keia Paeaina. Aka, ina ua nalowale kekahi leta a mea e ae paha i hooili ia maloko o na eke leta no na aina e, koe wale no ma na mea hiki ole ke pale ia (*force majeure*) ma keia ua haawi ia ka mana i ka Luna Leta Nui, a ke kauoha ia nei oia e uku aku i mea e hoihoi ia ai ka poho i umi dala no kela a me keia leta a mea e ae i nalowale e like me ia i hoakaka ia ma na rula o ke Kuikahi Oihana Leta.

§759. Aole no e kii ia ka Luna Leta Nui a me kona mau Kakauolelo e hana ana iloko o ka Hale Leta a me na Luna Leta a pau iloko o keia Repubalika, e noho ma ke Jure iloko o kekahi Ahahookolokolo.

§760. Ma keia ua haawi ia ka mana a ua kauoha ia ka Luna Leta Nui e hoomakaukau i mea kuai aku ma na Hale Leta iloko o keia Repubalika, he mau papaa pepa i hana ia mailoko mai o ka pepa papaa, aole e oi aku ka loihi mamua o elima a me ka hapalua iniha, a i ekolu a me ka hapaha ka laula, a e kau ia ma ka aoao akau maluna ma kekahi aoao, kekahi kii kupono a me ka hoailona hookahi keneta ma ka olelo Hawaii, a e kau ia no hoi ma ka aoao i kuniia na olelo e kuhikuhi ana ma ia aoao wale no e kakau ia ai ka inoa o ka mea nona ia palapala. E lawe ia a hooili ia na pepa o ia ano i kakau ia a i pai ia paha me ka inika a peni paha ma na wahi a pau o ka Repubalika, me ke kau hou ole ia o kekahi uku.

§761. Ma keia ua haawi ia ka mana i ka Luna Leta Nui me ka ae pu ana mai o ka Peresidena, e lawe a hoohana aku malalo i na rula i hana ia i keia wa a e hana ia aku ana paha ma keia hope e ka Hui Kuikahi Oihana Leta, ina no e emi mai ana a i ole e mahuahua ae ana paha, na lilo a i ole na loaa o ka Hale Leta.

§762. Ma keia ua haawiia ka mana i ka Luna Leta Nui me ka ae o ke Kuhina Waiwai, e hoonohonoho i ka Oihana

Leta Kikoo Dala kuloko a kuwaho hoi, no ka loaa ana mai a me ka uku ana aku i kę dala ma o ke eke leta maloko a mawaho hoi o ka Repubalika.

§763. Na ka Luna Leta Nui me ka ae o ke Kuhina Waiwai, e kau i na rula a me na olelo kauoha no ka hooili ana i na Leta Kikoo Dala maloko o na eke leta a me ka auhau no ka lawe ana. A e like no ka paa o ia mau rula a me na kauoha i hoopuka ia e ka Luna Leta Nui me ka ae o ke Kuhina Kalaiaina me ko na Kanawai o ka aina.

§764. Ua aeia ka Luna Leta Nui ma keia, me ka ae pu ana o ke Kuhina Waiwai, e kukulu i Oihana Lawe Puolo Liilii ma na eke leta ma ke ano kuloko a kuwaho no ka halihali ana i na puolo ukana liilii maloko o na eke leta o keia Repubalika mai anei aku a mai na aina e mai.

§765. Ua hiki no i ka Luna Leta Nui, me ka ae pu ana mai o ke Kuhina Waiwai i kela a me keia manawa e hana i na rula a me na hooponopono ana no ka halihali ia ana o na puolo liilii maloko o na eke leta, a me na uku e halihaliia ai ia mau puolo liilii. O na rula i olelo ia a i hana ia e ka Luna Leta Nui, me ka ae ana o ke Kuhina Waiwai, e like no ko lakou mana me ko ke Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 56.

§§747-750, oia no Kan. Kiv. §§397-400.
§§751-752, oia no Kan. Kiv. §§402-403.
§753, oia no §408.
§754, oia no Kau 1886, Mok. 33.
§§755-759, oia no Kan. Kiv. §§410-414.
§760, oia no Kau 1878, Mok. 18; §7 Kan. Kiv. aoao 108.
§761, oia no Kau 1882, Mok. 18; §5 Kan. Kiv. aoao 108.
§§762-763, oia no Kau 1882, Mok. 35, Kan. Kiv. aoao 714.
§§764-765, oia no Kau 1888, Mok. 12.

O ka Oihana Leta ua hoololiia mai ke Kuhina Kalaiaina mai a i ke Kuhina Waiwai, e ke Kau 1890, Mok. 80, a ua hoololiia ka mokuna holo-okoa e like me ia.

MOKUNA 57.

Hookuuia mai ke kau ana i ka Poo Leta.

Buro Hoolaha Ike Hawaii.

§766. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e hoolako aku i na poo-leta me ka uku ole no na mea a pau e hoounaia ana ma na eke leta e waihoia aku ana ma ka Hale Leta Nui e ka Buro Hoolaha Ike Hawaii, ina o ia mau mea he mau mea haawi wale a ua hoopukaia no ka hana o ka hoolaha ana i ka Repubalika o Hawaii ma na Aina E.

§767. Na ke Kuhina Waiwai e hoomakaukau i na rula a me na hooponopono ana i kupono no ke alakai ana i ka Luna Leta Nui ma ka hooko ana aku i na hoakaka ana o keia Kanawai.

"Ka Parediso o ka Pakipika."

§768. Ke haawi ia nei ka mana ma keia i ke Kuhina Waiwai e hookuu i na Auhau Kuni Pooleta maluna o kela Nupepa i kapaia "Ka Paredaiso o ka Pakipika," he nupepa e pai ia nei i keia manawa ma Honolulu i mea e hoolaha aku ai i ka Repubalika o Hawaii ma na Aina E, e hana ia nae pela, oiai e hoolaha ia ana, me ka hoouku ole i ka poe e hoouna ia aku ai ua nupepa nei.

Kahua mai Lepera.

§769. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, o na leta a pau mai ke Kahua Ma'i Lepera mai ma Molokai

i kauia aku i kekahi Hale Leta ma ko Hawaii Pae Aina, aole no e koiia e kauia i na poo leta e like me ia e kauohaia nei ma ke Kanawai.

§770. O na leta a pau mai ke Kahua Ma'i Lepera mai e wahiia iloko o kekahi opeope, a i ole ia, mau opeope paha, a e kauia maluna o ia opeope a mau opeope paha ke kuni o ka la o ka Hale Leta o Kaunakakai, a e hoouna pololei ia aku i ka Hale Leta Nui ma Honolulu.

§771. O na leta a pau o ia ano e loaa mai ana ma ka Hale Leta Nui e kau ia no i ke kuni o ka la o ka Hale Leta ma Honolulu, a o ia kuni no na hana o ka halihali ana iwaena o na mokupuni o keia Pae Aina e manaoia no ua lawa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 57.

§§766-767, oia no Kau 1892, Mok. 83.
§768, oia no Kau 1888, Mok. 64.
§§769-771, oia no Kau 1896, Kan. 59.

MOKUNA 58.

Baneko Hale Leta.

§772. E kukuluia ma ka Hale Leta Nui ma Honolulu, he Baneko Hunahuna Dala, a he lala no ia no ka Buro o ka Oihana Leta o ke Aupuni, e kapaia ka "Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii," a o ka Luna Leta Nui ka Lunahooponopono mamuli o kana oihana.

§773. Ua ku no i ke Kanawai, na ka Luna Leta Nui e hoomana a e kauoha aku i na luna malalo ona, ana i manao ai ua kupono, e lawe mai i na dala i waihoia aku a e hookaa aku no hoi me ka ukupanee i loaa mamuli o ia mau dala malalo o na rula e like me ia e kauia aku ana malalo o ka mana o keia Kanawai; eia mau nae hoi, o ua mau dala la i waihoia mai ai, aole no ia e emi iho malalo o ka hookahi-hapaha o hookahi dala a he huina hapaha paha o ia.

§774. O kela a me keia puu dala i loaa i kekahi luna i hoomanaia pela e ka Luna Leta Nui, e kakauia i ka manawa no e loaa mai ai, maloko o ka buke o ka mea nana i waiho mai, a e hooiaioia keia kakau ana ma ke kakauinoa ana o ka luna i olelo ia. O keia kakau ana maluna o ka buke o ka mea nona na dala me na hooia ana a ka luna i oleloia he hoike piha ia no ke kuleana o ka mea nana i waiho e hookaa hou ia ae ua mau dala la me ka ukupanee maluna o ia, ma kana koi ana e like me ka mea i hoakakaia mahope iho nei.

§775. Ua papaia na luna na lakou e lawe a hookaa paha i na dala i waihoia aole e hai aku i ka inoa o kekahi mea nana i

waiho mai, aole no hoi i ka nui o na dala i hoahuia a i unuhiia aku paha, koe wale no i ka Luna Leta Nui a i kekahi mau luna paha e hookohuia ana e ia no ka hooko ana aku i keia Kanawai.

§776. E hoomakaukauia na Buke o ka Baneko Hunahuna Leta Hawaii a e lawe ka lunahooponopono i na dala a pau i waihoia mai ma ka la mua o Ianuari, M. H. 1885, a ma ia hope aku.

§777. Ua hiki no i na wahine i mareia a me na keiki oo ole ma ko lakou pono iho e hoahu dala, a e lawe no hoi i ka mea e hookaa hou ia aku ana, me ka haawi i na palapala hookaa mana kupono; eia nae, ua hiki wale no i na keiki oo ole malalo o ka umikumamalima makahiki ke haawi aku i palapala hookaa mana kupono no ia mea ma ke kakau-paluaia ana o ia palapala hookaa e ko lakou mau makua a kahu paha ma ke Kanawai.

§778. Ina e make kekahi mea i waiho i kona dala iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta, a e waiho ana he huina dala i oi ole ae mamua o hookahi haneri dala ($100), aole i hoikeia aku na palapala hooponopono waiwai, a i ole ia, he hoike ana aku paha no kekahi palapala kauoha i ka Luna Leta Nui iloko o kanaono la mahope iho o ka make ana o ka mea i waiho aku i ke dala; a i ole ia, he mau hoopaapaa ana kekahi no ke kuleana o kekahi mea e koi ana nona ke kuleana i kekahi dala i waihoia iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta malalo iho o hookahi haneri dala ($100), ma kona ano he luna waiwai hoomalu, luna hooko kauoha, luna hooponopono waiwai a mea i pili loa paha i ka mea nana i waiho aku i ke dala, ua hiki no ke waihoia aku ia hana ma ka palapala i kakauia imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a e lilo no kana hooholo ana a kauoha ana paha i kakauia i mea paa a lawa pono ma na manao a me na hana ana maluna o na mea a pau me ka hiki ole e hoopii hou ae.

§779. Ina e make kekahi mea hoahu dala aku me ke koe o kekahi huina dala iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta i oi ae ka nui mamua o hookahi haneri dala ($100), e uku wale

ia no ua mau dala nei i ka luna hooko kauoha a luna hooponopono waiwai paha ma ka hoike ana ae i na palapala no ka hooponopono waiwai.

§780. Ina ua pupule a hiki ole i kekahi mea waiho dala i oi ole mamua o hookahi haneri dala ($100), ua hiki no i ka Luna Leta Nui ke manao oia he pono e ae aku e ukuia aku i kela a me keia manawa mai loko ae o na dala o ia mea i ka mea e malama ana iaia.

§781. I ke koi ana i ka Luna Leta Nui ma o ka hoolaha ana ma ke ano e hoakakaia ana ma na rula maluna o keia Kanawai e ka mea nana i waiho mai, a e kona hope paha i hoomanaia ma ke Kanawai e koi ma ka aoao o kekahi mea hoahu no ka hookaa hou ia aku o kekahi dala i waihoia, a o kekahi hapa paha o ia dala, e loaa no i ka mea nana i waiho mai ke kuleana e hookaaia ae iaia kekahi huina dala i oi ole aku mamua o hookahi haneri dala ($100), i aieia iaia maloko o na la he kanakolu mahope iho o ka haawi ana i ua hoolaha la; a e loaa iaia ke kuleana paa e ukuia aku iaia kekahi huina a mau huina paha i oi ae mamua o hookahi haneri dala ($100), i kupono e ukuia aku iaia iloko o na la he kanaiwa mahope iho o ka waihoia ana aku o ia hoolaha ana, a na ka luna e hana ana i ua mau hookaa hou ana la e kakau ia mea maloko o ka buke o ka mea nana i hoahu mai i ke dala a e hooiaio i ua kakau ana la ma ke kakau ana i kona inoa. Eia nae hoi, e hanaia no na hookaa ana i na poe hoahu, ma ka manao ana o ka Luna Leta Nui, ma ke koi ana a i kekahi manawa paha mamua aku o na wa i oleloia maloko o keia Pauku.

§782. O ka ukupanee e ukuia ai no na dala i waihoia malalo o keia Kanawai, aole no ia e oi aku mamua o eono pa-keneta no ka makahiki ma na hoahu ana i hiki aku i ka huina o elima haneri dala ($500) a malalo mai ma kekahi helu hookahi, a aole no hoi e oi aku i ka elima pa-keneta no ka makahiki maluna o na huina a pau e oi ana mamua o elima haneri dala ($500)

ma kekahi helu hookahi, aka, aole no e ukuia kekahi ukupanee maluna o na hoahu e oi ana i kekahi manawa hookahi mamua o elua tausani elima haneri dala ($2,500), ma kekahi helu hookahi, a aole no hoi e ukuia kekahi ukupanee maluna o kekahi mau hoahu ana i hanaia mahope aku o Sepatemaba 30, M. H. 1892, e oi ana mamua o elima haneri dala ma kekahi helu hookahi. Aole no hoi e houluuluia ka ukupanee no kekahi huina i emi iho malalo o na dala elima a huina pa-lima paha, a aole no hoi e hoomaka ka ukupanee a hiki i ka la mua o ka malama mahope iho o ka la i waihoia ai, a e pau ana no hoi ma ka la mua o ka malama i unuhiia aku ai ua dala hoahu la. O na dala a pau i oi ole aku ka huina mamua o iwakalua-kumamalima haneri dala e waiho ana ma kekahi inoa hookahi a i waihoia no elua malama mamua aku o ka la ekahi o Iulai o kela a me keia makahiki, aole e heluia no ka auhau ana, a e hookuuia no mai na auhau ana a ke Aupuni.

§783. E houluuluia ka ukupanee a hiki i ka la kanakolukumamakahi o Dekemaba ma kela a me keia makahiki, a e hoohuiia aku a e lilo hoi o ia kekahi o ke dala kumupaa, a na ka Luna Leta Nui ma ia la o kela a me keia makahiki e haawi aku i ke Kuhina Waiwai i kekahi hoike i hoohikiia no ka helu o ka ukupanee a me ka huina o ka ukupanee i hoomaopopoia a i hoopaa maoli ia ma ka inoa o na poe hoahu ma na buke o ka Baneko Hunahuna Hale Leta.

§784. O na dala a pau i loaa mai i ka Luna Leta Nui, i waihoia ma ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii i oi aku mamua o iwakalua-kumamalima haneri dala, e hookaaia no iloko o ka Waihona o ke Aupuni; a na ka Luna Buke Helu e hoopaa ma na buke o ka Waihona i helu e kapaia "Hunahuna Hale Leta Hawaii," a e kau aku ma keia helu i na dala a pau i waihoia mai ma keia helu, a me na dala no hoi a pau i laweia ae ma na palapala kikoo i hoopukaia e ka Luna Leta Nui no ka hookaa ana aku i na huina i aieia i na poe hoahu dala. O na dala a pau i loaa ma keia helu a me ke koena no hoi ma

ka lima o ka Luna Leta Nui, ma kona ano Lunahooponopono mamuli o kana oihana no ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, e manaoia a e lawelaweia no he mahele o ka Aie Aupuni a na ka Waihona no o ke Aupuni, e hoihoi i na mea i hoahu mai i ke dala, a o ka helu ma ka Waihona ma ka la mua o Ianuari o kela a me keia makahiki e hookaaia aku no ma ke ano me he la no ia la me ka ukupanee i aeia a i hookaaia i na poe hoahu malalo o keia Kanawai no ka makahiki mamua aku e pau ana ma ka la kanakolu-kumamakahi o Dekemaba.

§785. E malamaia no i na manawa a pau iloko o ka Waihona he puu dala ma ke ano kuikawa, i mea e ukuia aku ai na kikoo ana o na poe hoahu dala iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta i oleloia, aole e emi iho malalo o umi pa-keneta o na dala a pau i hoahuia ma ua Baneko la maluna o na huina hoahu a pau a hiki i ka huina o elima haneri tausani dala ($500,000).

§786. Ina i kekahi manawa aole e lawa na dala i hookaaia aku iloko o ka Waihona no ka pono o ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, a me ka ukupanee i loaa o ia mau dala e hookaa aku ai i na koi ku i ke Kanawai a na poe hoahu, na ke Kuhina Waiwai no ka hana o ka hookaa ana aku i ka huina o ua koena la mai loko ae o na dala i hookaawale ole ia ma kekahi ano e ae, a e hoike aku i ka huina i oleloia i ka Ahaolelo e akoakoa ana ma ia hope iho.

§787. I ka pau ana o kela a me keia makahiki e hoike aku ka Luna Leta Nui i ke Kuhina Waiwai i ka helu o na dala a pau i waihoia mai a i hookaaia aku malalo o ka mana o keia Kanawai, a me na lilo i hooliloia iloko o ka makahiki e pau ana i Dekemaba 31, me kekahi hoakaka pu o ka huina aie nui i na mea a pau i waiho i ke dala, a na ke Kuhina Waiwai e waiho aku i hoike no ia mea imua o ka Ahaolelo ma kona kau e akoakoa ana mahope aku.

§788. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai e hoopuka i na bona kupona (coupon) o ke Aupuni Hawaii a hiki i ka huina o hookahi miliona dala, e kapaia ka "Aie Baneko Hunahuna Hale Leta," e hoopukaia aku i na poe hoahu maloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii e noi ae ana no ia mau bona, e hookaaia iloko o na manawa aole e emi malalo o elima aole hoi e oi aku mamua o iwakalua makahiki, e like me ka manao ana o ke Kuhina Waiwai, a e loaa ka ukupanee ma kekahi uku i oi ole aku mamua o eono keneta no ka makahiki hookahi, e ukuia i kela a me keia hapalua makahiki, e hookaaia ke kumupaa a me ka ukupanee ma ke dala gula o Amerika Huipuia, a i ole ia, o kona like paha. O kekahi mea hoahu o ia ano i loaa iaia ma kana buke baneko ma kona inoa, he huina i emi ole malalo o elua haneri dala ma ke dala gula o Amerika Huipuia, a i waihoia no ka manawa i emi ole iho malalo o ekolu malama e noi aku ana i ka Luna Leta Nui i mau bona o ia ano, e haawiia aku no iaia na bona no ka huina o hookahi haneri dala a mau huina pa-haneri paha, a o ia huina e unuhi koke ia ae ma ka helu o ia mea hoahu me ka Baneko Hunahuna Hale Leta.

§789. I mea e loaa ai na hoopaaia ana i oi ae i na poe hoahu dala iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, a i mea e kokua ai i na hookaa hou ia ana o na poe i hoahu dala ma na unuhi ana aku i na hoahu i oi ae mamua o na mea i maa mau ma ka hana ana, ma keia ke haawiia nei ka mana i ke Kuhina Waiwai e hoopuka aku i na bona kupona o ke Aupuni Hawaii no ka huina dala i waihoia iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta e waiho ana iloko o ka Waihona ma ka la mua o Iulai, 1888, a ma na la mua o Ianuari à me Iulai o kela a me keia makahiki e hiki mai ana, a ma keia ke haawi hou ia aku nei iaia ka mana e hoopuka aku ia mau bona a hiki i ka piha ana o ka huina o na dala i waihoia iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta, i hoihoiia i ka Waihona iloko o na malama eono mamua iho o ia la e hoopuka ai, me ka huina o ka ukupanee i kakauia no

ia bona a i huiia aku me ia ma ka la kanakolu-kumamakahi o Dekemaba o kela a me keia makahiki.

§790. E hanaia ua mau bona nei ma na ano i emi ole malalo o hookahi haneri dala ($100), a e hookaaia iloko o ka manawa aole e emi malalo o elima makahiki a aole hoi e oi aku mamua o iwakalua makahiki mahope iho o ka la i hanaia ai, a e kauia ka ukupanee o eono pa-keneta i ka makahiki e ukuia ka ukupanee a me ke kumupaa ma ke dala gula o Amerika Huipuia, a i ole ia, o kona ano like paha. E hoakakaia ma ke alo o ua mau bona nei ua hoopukaia ma ke ano he hoopaa i na dala i waihoia iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta, a ua hiki ke hooliloia ma ke kakau-kua ana o ka Luna Leta Nui a me ke Kuhina Waiwai me ka ae ana o ka Aha Kuhina.

§791. E malamaia ua mau bona nei e ka Luna Leta Nui ma ke ano kahu, i mea hoopaa no na dala i hoahuia iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, aka, aole oia e ohi i ka ukupanee o ia mau bona, a mamua ae o kona haawi ana aku i ua mau bona nei ma ke ano i hoakakaia ma ke Kanawai, e hookaawale oia i na kupona ukupanee maluna o na bona i piha ka manawa a waiho aku ma ke keena o ke Kuhina Waiwai, a ma ia wahi e holoiia ai lakou.

§792. Ina e koiia mai e unuhi i na dala i waihoia iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta i oi ae mamua o ke dala e waiho ana i hiki paha ke laweia ma ka Waihona, ma keia ua haawiia ka mana i ka Luna Leta Nui me ka ae pu ana o ka Aha Kuhina i kakauia, e aie aku i dala e lawa ai ia mau koi ana mai, ma na kumu haahaa loa e loaa ana, a e haawi aku i ua mau bona nei, a o kekahi hapa kupono paha o ia mau bona i mea hoopaa no na dala i aieia pela; a i ole ia, ua hiki iaia me ka ae ana i olelo mua ia e hoolilo aku i kekahi huina lawa pono o ia mau bona mahope iho o ka hoolaha mua ana no na kohokoho ana no ia mau mea i ka mea a mau mea paha e haawi mai ana i ke kumu-

kuai holopono loa no ke Aupuni, a hoolilo aku i na dala i loaa mai ma ka hookaa ana ia mau koi.

§793. Ina i kekahi manawa e unuhi aku ka Luna Leta Nui mai ka Waihona aku i na dala i hoahuia malaila e ka Baneko Hunahuna Hale Leta i hoopukaia ai he mau bona e like me ka mea i olelo mua ia ae nei, e hoihoi ae no oia ma ia wa no i ka Waihona i na bona i like ke kumukuai me ka huina dala i unuhiia aku pela, a o ia mau bona i hoihoiia aku pela e hoopau koke ia no e ka Luna Buke Helu ma ke ano he mau bona i hookaaia..

§794. Na ka Luna Leta Nui, me ka hoapono ana o ka Aha Kuhina, e hooholo a e hoololi ma kela a me keia manawa ana i ike ai he kupono, i na rula a pau e pono ai no ka hooko pono ia ana o keia Kanawai; a mahope iho o ka hoolahaia ana, e paa a e mana na rula i hanaia pela maluna o na poe i pili ia lakou e like no me ka mana ina ua hookomoia ua mau rula la iloko o keia Kanawai.

§795. O na lilo a pau i hooliloia ma ka hooko ana i keia Kanawai, e hookaaia no mai loko ae o na haawina no ka Hale Leta Nui.

§796. Aole ka hooholoia ana o keia Kanawai he mea ia e hoano e ae ai i ke kulana o na huina hoahu e waiho nei ma ka Baneko Hunahuna Hale Leta, mai ke kumupaa a uku-panee paha; a aole no e hiki ke manaoia kekahi mea i oleloia maloko nei he mea ia e akeakea ana me kekahi o ua mau hoahu ana la, kumupaa a ukupanee paha.

§797. I mea e hoopaa hou ia ai na poe hoahu iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, ma keia ua haawiia ka mana i ke Kuhina Waiwai, me ka ae pu ana o ka Aha Kuhina, e kuai aku no ke kumukuai i emi ole malalo o ka waiwai piha, i kela a me keia manawa, i na Nota Waihona o ke Aupuni Ha-

waii, aole e oi aku mamua o ka huina o na hoahu ana iloko o ka Baneko Hunahuna Hale Leta i ka manawa e hoopukaia ai.

§798. E hanaia ua mau nota la ma ke ano pakahi i emi ole iho malalo o hookahi haneri, a i oi ole aku mamua o elima tausani dala; a e hookaaia iloko o na malama aole e emi malalo o ekolu, aole hoi e oi aku mamua o umikumamawalu mahope iho o ka la i hoopukaia ai; e kauia i ka ukupanee i oi ole ae mamua o eono pa-keneta no ka makahiki e hookaaia i kela a me keia hapalua makahiki, a e hookaaia ke kumupaa a me ka ukupanee, ma ke dala gula o Amerika Huipuia, a i ole ia, me kona ano like, a e hookuuia hoi mai na auhau a pau.

§799. E kuaiia ua mau nota la no ka hana wale no e loaa ai ke dala i mea e hookaaia ai na koi ana i ka Baneko Hunahuna Hale Leta i hiki ole i ka Waihona e hookaa mai loko ae o na kumu loaa e ae, a e paaia ma ke ano he hoahu kuikawa no ia mea, a aole e hoohanaia no kahi hana e aku. Aka nae hoi ua hiki no i na dala i ukuia mamua aku nei i na poe hoahu mai loko ae o ka Waihona ke hookaa hou ia aku i ka Waihona mai loko ae o na loaa mai ua mau nota la.

§800. Ua hiki no i ka Luna Leta Nui ma ke ano luna nui o ke Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, me ka ae a apono ana o ke Kuhina Waiwai, e hoopuka aku i kekahi mea i na Palapala Hoike Hoahu no ka Manawa ma ka inoa o ka Baneko Hunahuna Hale Leta Hawaii, no na hoahu ana i emi ole malalo o elima haneri dala, aole hoi i oi aku mamua o elima tausani dala.

§801. E kau ia no maluna o na huina i hoahuia pela ka ukupanee i oi ole ae maluna o eono pa-keneta i ka makahiki e helu ia e like me ke Kanawai e hooponopono ana i ka Baneko. Aole e oi aku ka huina o ia mau hoahu ana i ka manawa hookahi mamua o $150,000.

§802. O ka manawa e lawe ia mai ai kekahi hoahu ana malalo o keia Kanawai, aole no e oi aku mamua o umikumamalua mahina.

§803. O ke ano o ka palapala hoike i oleloia, e like no ia me keia mahope iho nei a e hookomo ia no na kumu i hoakakaia mahope iho nei:

PALAPALA HOIKE O KA BANEKO HUNAHUNA HALE LETA HAWAII.

$..... Helu.....

Honolulu,....., 189..

Ua loaa mai ia....., ma ke dala....., na dala he....., ma ke ano hoahu, e hookaa ia aku ma ke dala.....i ka manawa e hoike mai ai i keia Palapala Hoike i kakau kua pono ia. Ua hana ia keia hoahu ana no na mahina he....., a e kau ia ana i ka ukupanee mai....., 189.., ma ka .....pa-keneta i ka makahiki, a i kulike hoi me na kumu i paiia maluna o keia nei.

Ukupanee.....

Aponoia:

.....

Kuhina Waiwai.

NA KUMU.

E hoike aku i keia Palapala Hoike ma ka Baneko Hunahuna Hale Leta i ka manawa e pau ai ka manawa i hoakaka ia maloko nei. E pau ana ka ukupanee ma ia la.

Ua hiki no i ka poe e paa ana i na Palapala Hoike e noho ana i keia Palapala Hoike i kakau kua pono ia. Ua hana ia keia hoouna mai ma ka leta ma na eke leta i ka Baneko Hunahuna Hale Leta, a e hookaa ia no.

Ua hiki no e hooliloia aku keia Palapala Hoike ma ke kakau kua ana, a e hookaa ia no ke kumupaa me ka ukupanee i ka mea e paa ana i keia nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 58.

§§772-796, oia no Kau 1892, Mok. 39.
§§797-798, oia no Kau 1892, Mok. 85.
§779, oia nō Kau 1892, Mok. 38.
§§800-803, oia no A. K., Kan. 40.

MOKUNA 59.

Auhau Kuloko.

NA MAHELE AUHAU.

§804. No na hana i pili i ka auhau ana, ua maheleia, a ma keia ke maheleia nei ka Repubalika iloko o eha mau mahele, oia hoi.

1. Ka Mokupuni o Oahu, a me na mokupuni e ae i hoakaka ole ia maloko nei e kapaia ka Mahele Ekahi.
2. Na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe, e kapaia ka Mahele Elua.
3. Ka Mokupuni o Hawaii, e kapaia ka Mahele Ekolu.
4. Na Mokupuni o Kauai a me Niihau, e kapaia ka Mahele Eha.

NA LA E HELUIA AI A ME NA LA E AE.

§805. Ianuari 1. E heluia na waiwai a pau, koe ka laiki e ulu ana, e like me ka mea i ikeia ma ka la ekahi o Ianuari o kela a me keia makahiki.

Ianuari 1. E heluia na auhau pili kino a me na auhau ilio a pau e like me ka mea i ikeia, a kupono e ukuia a e ohiia ma ka la ekahi o Ianuari a mahope iho oia la, i kela a me keia makahiki.

Ianuari 1-30. E hana na poe hookaa auhau a pau i na hoike o ko lakou waiwai a me ka waiwai io o ia mea mawaena o ka la ekahi a me ka la kanakolu o Ianuari, i kela a me keia makahiki.

Malaki 31. O na auhau kino a me na auhau ilio a pau e koe ana me ka hookaa ole ia ma ka la kanakolu-kumamakahi o Ma-

laki o kela a me keia makahiki, e lilo no ma ia manawa i mau auhau kuwala a e pakuiia aku he umi pa-keneta o ka huina o ia mau auhau i ua mau auhau la, a e lilo no i mea e hookaaia ma ke ano oia kekahi o ia mau auhau.

Mei. E heluia ka laiki e ulu ana e like me ka mea i ikeia ma ka la ekahi o Mei o kela a me keia makahiki.

Iulai 1-15. E hooponoponoia na buke helu auhau ma ka la ekahi o Iulai a mamua ae paha oia la, a e hamama no ka nanaia ana mai ka la ekahi a hiki i ka la umikumamalima o Iulai o kela a me keia makahiki, a e hoolahaia aku no ia mea.

Iulai 1-20. I mea e hiki ai ke hoopii hoohalahala, e waiho aku no kekahi mea e makemake ana i kuleana ma na ano e ae e hoohalahala mai kekahi heluia ana, i kekahi hoolaha hoohalahala iloko o kela manawa keia manawa mai ka la ekahi a hiki i ka la iwakalua o Iulai o ka makahiki i hanaia ai ia helu ana.

Augate 1-20. E noho ka Aha Hoopii Auhau no ka hoolohe ana i na hoopii hoohalahala auhau mawaena o ka la ekahi a me ka la iwakalua o Augate o kela a me keia makahiki.

Sepatemaba 1. E hooponoponoia na papa auhau e na Luna Helu ma ka la ekahi o Sepatemaba, a e hookaaia na Auhau Waiwai a pau ma ka la ekahi o Sepatemaba, a mahope iho oia la, i kela a me keia makahiki; aka, ua hiki no e laweia na auhau e na Luna Helu ma kekahi la mamua iho mahope iho o ka helu ana.

Sepatemaba 1—Novemaba 15. Mai Sepatemaba 1 a hiki aku i Novemaba 15 o kela a me keia makahiki e noho na luna helu ma kekahi wahi i hoolahaia no ka ohi ana i na auhau, e hookomoia maloko o ka hoolaha kekahi olelo hoike e kuala ana na auhau ma ka la 15 o Novemaba.

Novemaba 15. O na auhau waiwai a pau e waiho ana me ka hookaa ole ia ma ka la umikumamalima o Novemaba o kela a me keia makahiki, e lilo no ia i mea kuala, a e huiia aku ka umi pa-keneta o ka huina o ia auhau me ia auhau, a e lilo no oia kekahi o ia auhau.

Dekemaba 1. Ma ka la ekahi o Dekemaba o kela a me keia

makahiki e hoomakaukau a hoolaha aku ka Luna Helu maloko o kekahi nupepa, a i ole ia, e kau ma na wahi akea aole e emi malalo o ekolu maloko o kela a me keia apana, i na inoa o ka poe hookaa auhau i hookaa ole i ko lakou mau auhau no lakou kekahi waiwai maloko oia apana, a me ka huina i kupono e ukuia e kela mea keia mea.

Dekemaba 1-30. Iloko o Dekemaba o kela a me keia makahiki e hoolaha kela a me keia luna helu e waihoia mai na hoike auhau iloko o Ianuari e hiki mai ana. E noho no hoi ka Papa Hoohalikelike Auhau iloko o ka mahina o Dekemaba.

AUHAU KINO.

§806. E ukuia no kekahi auhau makahiki o hookahi dala e kela a me keia kane e noho ana maloko o keia Repubalika, mawaena o na makahiki he iwakalua a me kanaono, ina aole i hookuuia e ke Kanawai.

AUHAU KULA

§807. E ukuia no kekahi auhau makahiki o elua dala no ke kokua ana i na kula o ka lehulehu e kela a me keia kane, e noho ana maloko o keia Repubalika, mawaena o na makahiki he iwakalua a me kanaono, ina aole i hookuuia e ke Kanawai.

HOOHANA ANA O KA AUHAU KULA.

§808. O na auhau kula apau loa i ohiia malalo o keia nei e ukuia aku no ia e na luna helu iloko o ka Waihona Aupuni, a e lilo no na huina dala i ukuia pela mai kela a me keia apana kula pakahi mai, i hoahu kuikawa iloko o ka Waihona, no ka pomaikai o ua apana kula la, a e hooliloia maloko oia apana kula wale no, a e ukuia aku mamuli wale no o ke kauoha a ka Papa Hoonaauao. Aole loa ke Kuhina Waiwai mamuli o kekahi mau kumu e ae e ae aku i keia mau hoahu kuikawa, a o kekahi mahele paha, e hoohanaia aku no kekahi mau mea e ae, koe wale no ka uku ana aku i na palapala kikoo dala a ka

Papa Hoonaauao e kikoo aku ai, ina aole i kauohaia ma kekahi ano e ae ma ke Kanawai.

AUHAU ALANUI.

§809. E ukuia no kekahi auhau alanui makahiki o elua dala e kela a me keia kane e noho ana maloko o keia Repubalika, mawaena o ka iwakalua a me ke kanaono makahiki, ina aole i hookuuia e ke Kanawai.

HOAKAKA NO KA HOOKAA ANA I KEKAHI MAU AUHAU MA KA HANA.

§810. Ua hiki no e hookaaia na auhau kino, kula a me ka auhau alanui malalo o keia Kanawai e ka mea i auhauia (e like me ka manao o ka Luna Helu he pono) ma ka hana ana ma na alanui o ka lehulehu o ka Apana i noho ai ia mea malalo o ke kuhikuhi ana o ka Papa Alanui o ia Apana, aka, ma ka Apana o Kona, Mokupuni o Oahu, malalo o ke kuhikuhi ana a ka Luna Alanui ma ke kanalima keneta o ka la hookahi i emi ole malalo o umi hora hana. O ka palapala hoike o ka lunahoomalu o ka Papa Alanui, a i ole ia, a ka Luna Alanui o ka Apana o Kona, Mokupuni o Oahu, e hoike ana ua hanaia ua mau auhau la he mea no ia e hookuuia ai ia mea mai ka hopuia ana no ka hookaa ole i kona auhau.

AUHAU KAA ME KAA KIKANE.

§811. O na kaa, kaa kikane, na kaa huila lua, a me na kaa e ae apau i lawelaweia no ka hali ana i ka ukana a waiwai paha, e kauia kekahi auhau makahiki o elua dala pakahi.

AUHAU KAA HOLO LEALEA.

§812. O na kaa holo lealea, na kaa noho ma ka aoao (wagonette), na kaa kupapau a me na kaa nui lawe ohua (omnibus), i kauoia e hookahi a oi mau lio a hoki paha, a i lawelaweia no ka hali ana i kanaka, e kauia no i kekahi auhau makahiki o elima dala pakahi, e ukuia e ka ona o ia kaa.

HOOLILO ANA I KA AUHAU ALANUI.

§813. O na auhau i loaa mai na auhau alanui, kaa, kaa kikane a me na kaa holo lealea oia na auhau alanui, a e hooliloia aku hoi no ka hana ana, malama a hoomaemae ana i na alanui a me na alahele o ka lehulehu iloko o na apana alanui pakahi kahi i ohiia ai, a aole loa hoi e hooliloia ma kekahi apana e ae.

O na auhau alanui apau loa i ohiia malalo o keia nei, e ukuia aku no e ka Luna Helu iloko o ka Waihona o ka Lehulehu; a o ka huina i ukuia pela mai kela a me keia apana alanui mai, e lilo no ia i waihona hoahu kuikawa iloko o ka Waihona no ka pomaikai o ua apana la, a e ukuia aku mamuli wale no o ke kauoha a ka Luna Hoomalu o ka Papa Alanui o ua apana la, a i ole ia, e kekahi luna e ae i hoomanaia ma ke Kanawai e unuhi mai ia mea.

Aole loa ke Kuhina Waiwai mamuli o kekahi mau kumu e ae, e ae aku i keia mau waihona hoahu kuikawa a o kekahi mahele paha, e hoohanaia no kekahi mau mea e ae, aia wale no no ka hookaa ana aku i na kikoo e kikooia mai ai e ka Luna Hoomalu o kela a me keia Papa Alanui, ina aole i kauohaia ma kekahi ano e ae ma ke Kanawai.

AUHAU ILIO.

§814. O na holoholona kane apau o ke ano ilio e kauia i kekahi auhau makahiki o hookahi dala pakahi, a o na holoholona wahine apau o ke ano ilio e kauia i kekahi auhau makahiki o ekolu dala pakahi, e ukuia e ka ona o ia mau holoholona.

E manaoia no kekahi mea e malama ana, a i ole ia, e hoomalu ana a e hookipa ana paha i kekahi ilio kane a wahine paha, oia no ka ona o ia ilio malalo o na manao o keia Kanawai.

§815. I ka wa e loaa ai o ka auhau i oleloia e hoailona helu a e hoopaa ka Luna Helu ia mea i ka ona, a e hoolako aku no hoi i ka ona me kekahi hoailona metala i kuniia ka helu me

ka makahiki maluna iho, me ke kaki ana i umi keneta no ia mea, a e hoopaa ka ona i ua hoailona la i ka a-i o ka ilio ma o kekahi apo a-i la.

§816. E lilo no i mea kue i ke Kanawai ka holo laula ana o kekahi ilio i ku i ka auhauia malalo o keia Kanawai, ma ke akea me ka nele i ke apo a-i a me ka hoailona e like me ia i hoakakaia maloko nei, a ma keia ua kauohaia ka Ilamuku a me na Makai Nui, ko lakou mau hope, a me kela a me keia makai a lala paha o ka oihana makai o na mahele a apana lehulehu o keia Repubalika, e hopu aku i na ilio apau e lei ole ana i metala, a e hoopaa aku i ua ilio la iloko o kekahi pa kupono no elua la, a iloko oia manawa e hiki no lakou ke hoopakeleia e ko lakou mau ona, ma ka uku ana i ka auhau i aeia, ina he auhau kekahi o ia ano, a me kekahi hoopai kanalima keneta. O na ilio apau i hoopakele ole ia pela iloko o na la elua e kuaiia aku no e ka Ilamuku a e ka Makai Nui paha no ka huina o ka auhau a me ka hoopai i aieia, a i ole ia, e like me ka nui aku e loaa mai ana no ia ilio, a ina aole i hooliloia pela e pepehi koke ia a make loa. Mai ke dala i loaa mai pela e hookaaia aku ka huina o ka auhau iloko o ka waihona ma ke ano he loaa Aupuni, a o ka hoopai o kanalima keneta e malamaia no ia e ka Ilamuku a mau Makai Nui, me ko lakou mau hope paha, i mea e hookaaia ai na lilo o ka hopu ana, ka malama ana a me ka hanai ana o ia mau ilio.

O kekahi mea e hoohana ana i kekahi hoailona i hoolako ole ia aku e like me na hoakaka ana o keia Kanawai, a i ole ia, ua hoohana aku i ka hoailona hookahi no elua mau makahiki ukali like, a i ole ia, e hana apuka i kekahi hoailona metala ilio, a i ole ia, lawe ae ma ke ano epa i kekahi hoailona mai ka a-i aku o kekahi ilio, ua ku oia i ka hewa mikamina.

AUHAU WAIWAI PAA ME LEWA.

§817. Koe ma na ano i hoakakaia maloko nei, o na waiwai paa apau a me na waiwai lewa apau maloko o ka Repubalika, ua kauia kekahi auhau makahiki o hookahi pa-keneta maluna o ka waiwai dala piha o ia mau waiwai.

HOAKAKA ANA O KA WAIWAI PAA.

§818. Ma na huaolelo "Waiwai Paa" no na hana o keia Kanawai, e manaoia ua komo malaila na aina a me na kahua hale ma ke kulanakauhale a me na pa-hale apau loa me na hale, na mea i kukuluia, na pa laau, na uapo, na hana hou a me kekahi mau mea paa e ae i kukuluia a i hoopaaia paha maluna o ka aina.

HOAKAKA ANA O KA WAIWAI LEWA.

§819. Ma na huaolelo "Waiwai Lewa" no na hana o keia Kanawai, e manaoia ua komo malaila na lako a me na pono kahiko hale apau, na kahiko kula a kala paha, na uwaki, na waiwai, na ukana a me na waiwai kalepa o na ano apau, na mikini, na moku Hawaii o na ano apau, ina maanei, a i ole ia ua holo paha ma kahi e, na dala apau e waiho ana ma ka lima, na pono hoolimalima, a me ka pono kuleana o ka aina a me ka waiwai paa, na pono, na palapala sila no kekahi hana hou a akamai, na aelike, na mea kanu e ulu ana, na bona Aupuni apau i hookuu ole ia ma ke Kanawai mai ka auhauia ana, a me na holoholona apau i auhau mua ole ia maloko o keia.

KE KAHUA WAIWAI IO NO NA HANA AUHAU.

§820. O na waiwai paa me na waiwai lewa, a me ke kuleana o kekahi mea iloko o kekahi waiwai paa a lewa paha e helu kaawaleia no ma kela a me keia mahele o ia waiwai ma kona waiwai dala io.

Eia no nae, ma na manawa apau i hoohuiia ai na waiwai paa me na waiwai lewa, a i ole ia, kekahi mau waiwai o na ano like ole o ka waiwai paa, a i ole ia, na waiwai lewa, a ua hooliloia oia ke kahua o kekahi oihana imi loaa, e heluia ia mau waiwai i huiia pela no ia ano imi loaa ma kona ano holookoa ma kona waiwai io kupono i huiia.

Ma ka hoomaopopo ana i ka huina o ka waiwai io o kela a me keia o ia mau oihana imi loaa, e noonooia no na puka i loaa mailaila mai, a pela no hoi me ka huina nui o na loaa, a me na lilo

hoohana maoli, a ina he hui i hoohuiia i kuaiia kona mau mahele waiwai, ma na wahi i kuaiia ai ia mau mea, ke kumukuai o ia mea, a me na mea e ae apau i kupono a i pili pono i ka hoomaopopo ana i ka waiwai io.

Ma ka hoomaopopo ana i ka huina o ka waiwai io o ka waiwai i lilo i oihana imi loaa no na hana i hoakakaia ma keia pauku, e hookaawaleia mai loko ae oia mea ka waiwai io o na mahele waiwai (shares) iloko o na Hui Hawaii e ae i hoohuiia i paaia, a i ole ia, na ua oihana la, a me na waiwai apau i kauia i na auhau maopopo e ae.

A e hoomaopopo hou ia, ina ua hoolimalimaia kekahi waiwai paa a hale paha, e manaoia o ka huina o ka uku hoolimalima no ewalu makahiki oia no ka waiwai io e heluia ai o ia waiwai paa a hale paha, ina aole i akaka loa ua lilo ia helu ana i mea pololei a kaulike ole.

E HELU KAAWALE IA KE KULEANA O KELA A ME KEIA MEA.

§821. E helu kaawale ia ke kuleana o kela mea keia mea iloko o kekahi waiwai (koe e like me ia i hoakakaia maloko nei e pili ana i ka poe no lakou na mahele kumupaa, a i ole ia, na lala o na hui), a e ku no kela mea keia mea i ka auhauia no ka waiwai piha o kona kuleana iloko o ia waiwai.

O ke kuleana o kekahi mea ma ke ano mea hoolimalima, mea hoolimalima aku, a i ole ia, mea noho maluna o kekahi waiwai paa i hookuuia mai ka auhauia ana, a i ole ia, o ka ona o ia aina ua hookuuia mai ka auhauia ana, e heluia no ia i ua mea hoolimalima nei, mea hoolimalima aku a noho paha, e like me ka waiwai o kona kuleana iloko olaila.

KA AUHAU HE KULEANA HOOPAA MALUNA O KA WAIWAI I HELUIA.

§822. O kela auhau keia auhau i aieia maluna o kekahi waiwai e lilo no ia i kuleana hoopaa maluna o ka waiwai i heluia; a o na auhau apau i aieia maluna o na hana hou maluna o ka waiwai paa i heluia aku i kekahi poe e ae mawaho ae o ka ona o ka waiwai paa, e lilo no ia i kuleana hoopaa maluna oia mau

hana hou; a oia mau kuleana hoopaa e pili no ia e like me ka mea i ikeia ma ka la ekahi o Sepetemaba o kela a me keia makahiki helu auhau, a e mau aku no elua makahiki.

AUHAU PANI HAKAHAKA NO NA PONO MA KA MOANA A MALUNA O KE AHI.

§823. E uku na hui panihakahaka apau o na aina e mai e lawelawe ana i ka lakou hana iloko o ka Repubalika, me na hoopaa poho ma ka moana a me na poino mamuli o ke ahi, i hookahi dala no kela a me keia hookahi haneri dala i loaa i kela a me keia hui, a i ole ia, i ko lakou mau agena pakahi no na loaa uku-panee huina nui iloko o ka makahiki mamua iho o ka helu ana i na auhau, a aole e kauohaia ua mau hui la e uku hou ae i kekahi mau auhau a mau dute e ae paha malalo o keia Kanawai.

NA HOIKE O NA AGENA PANIHAKAHAKA.

§824. E haawi aku kela a me keia agena o kekahi hui panihakahaka o ia ano maloko o ka manawa i hoakakaia ma ke Kanawai no ka poe hookaa auhau e hana ai i na palapala hoike helu waiwai i ka Luna Helu o ka mahele kahi o ia hui i oleloia i ku ai o kona keena poo, agena, a wahi lawelawe oihana paha maloko o ka Repubalika i palapala hoike helu waiwai e hoike ana i ka huina o na uku-panee huina nui i loaa iaia, a i ole ia, kona hui maloko, a i ole ia, mai ka Repubalika mai a me na hana apau i hanaia maloko o laila iloko o ka makahiki mamua iho o ka la ekahi o Ianuari o ka makahiki e heluia ai na auhau. O kekahi agena o kekahi hui o ia ano e waiho ole ae ana i kekahi palapala hoike helu waiwai e like me ia i olelo mua ia ae nei ua pili iaia ka hewa mikamina.

ONA I IKE OLE IA. POE E NOHO ANA MA KAHI E.

§825. O ka waiwai i ku i ka auhauia o kekahi poe i ike ole ia a me ka poe e noho ole ana maanei i waiho ole ia mai no lakou kekahi hoike helu waiwai, e heluia no e ka luna helu i ka "Ona

i ike ole ia," a i ole ia "Mea noho ole maanei," a ua hiki e hoomaluia no na auhau apau i hookaa ole ia.

NA HANA A ME NA HOOPAA ANA O NA AGENA, NA KAHU A PELA AKU.

§826. O kela a me keia agena no kekahi mea i hele no ka manawa, a i hele loa paha mai ka Repubalika aku, a me kela a me keia kahu malama waiwai, puuku, lunahookokauoha, lunahooponopono waiwai a kahu malama keiki oo ole paha e hana no i na hoike helu waiwai a hoakaka paha no ka auhau ana, a e helu kaawale ia e pili ana i kela a me keia waiwai, a waiwai malama paha ana e noho hope ana no kahi aku, a e hoopaaia me ka auhau e hookaaia maluna o ua waiwai la ma ke ano like me he mea la nona ponoi kela a me keia waiwai. E helu kaawaleia kela a me keia helu ana mai kona helu ponoi iho.

§827. Maluna o kela a me keia agena, kahu malama waiwai, puuku, lunahookokauoha, lunahooponopono waiwai, kahu malama keiki oo ole paha, ke koikoi o ka hooko ana i na hana a me na mea apau i kauohaia ma keia Kanawai e hookoia, e pili ana i ka helu ana o ka waiwai ana e noho hope, a e malama ana a me ka hookaa ana o na auhau maluna o ia waiwai, a e kaa no ia malalo a mamuli o na hoopai no kekahi palaleha, hoole a hooko ole ana paha me he mea la nona ponoi ia waiwai. Ua hiki iaia ke ohi mai mai kekahi mea mai nona kekahi uahau i kauohaia ai oia e hookaa i na dala i ukuia ai e ia pela, a i ole ia, e aua mailoko ae o kekahi dala i loaa mai iaia ma kona ano hope i like ka nui i kela manawa keia manawa me ka mea e lawa ai no ka hookaa ana i ua auhau la, a e huikalaia oia, a ma keia ke huikalaia nei no na hookaa ana apau ana e hana ai mamuli o keia Kanawai.

HOAKAKA ANA I KA HUAOLELO HUI.

§828. O ka huaolelo "Hui" ke oleloia ma keia Kanawai, e manaoia oia no kekahi hui i hoohuiia malalo o na Kanawai o ka Repubalika a me na hui o na aina e, e lawelawe ana i ka hana

maloko o ka Repubalika, a i ole ia, o kekahi hoohui ana o kekahi mau mea elua a oi aku paha e lawelawe pu ana i kekahi oihana.

NA HOIKE O NA HUI, KA MEA NANA E HANA.

§829. O na hoike helu waiwai, na olelo hoakaka a mau pane paha i kauohaia maloko nei e hanaia ina e hanaia e kekahi hui ma ke ano i hoohuiia, e hanaia no e ka Peresidena, Puuku, Kakauolelo a Luna Nui paha, a i ole ia, ina he hoohui ana, alaila na kekahi lala o ia hui.

AOLE E HELUIA NA MAHELE KUMUPAA O KEKAHI HUI I HOOHUIIA A HUI E AE PAHA I KA POE E PAA ANA I NA MAHELE.

§830. E heluia no ka waiwai o kekahi hui i ka hui malalo o kona inoa hoohui a hui paha, a aole no e heluia na poe paa mahele kumupaa a mau lala paha iloko o ia hui ma ka mea i pili i ko lakou mau mahele pakahi a kuleana paha iloko o ua mau hui la.

NA AUHAU MALUNA O KA WAIWAI I MOLAKIIA.

§831. E ku no i ka auhauia ka mea molaki i kekahi waiwai, mamuli hoi oia waiwai, maluna wale no o ka aelike ole mawaena o ka waiwai io holookoa o ka waiwai i molakiia a me ka huina o ke dala e aieia ana maluna o ka molaki o ka waiwai.

Eia nae hoi, e hoopili pu aku no ka mea hana molaki i ka hoike helu o kona mau waiwai, a i kauohaia hoi ma keia Kanawai, i hoakaka no ka la i hanaia ai ka molaki a me ka huina dala i hoopaaia mamuli o ia molaki a me na inoa o na mea ia lakou ka molaki kahi i paaia ai.

Mamuli hoi o ka huina dala i hoopaaia e ua moraki la, e uku no oia i ka auhau maluna o ia huina, a o ia uku ana e manaoia he hookaa ana no ia i hanaia e ka mea hana molaki i ka mea paa molaki no ka uku-panee, a i ole ia, no ke kumupaa a me ka ukupanee pu, e like hoi me ka mea e hoea ae ana ia wa, a o na dala apau i hookaaia pela e ka mea hana molaki, e aeia no ia i ka wa

e hooponopono ai i ka helu mawaena o ka mea hana molaki a me ka mea paa molaki.

UMI PA-KENETA HOOPAI NO KA HOOKAA OLE.

§832. Ina ua koe kekahi auhau waiwai me ka hookaa ole ia mahope iho o ka la umikumamalima o Novemaba o kela a me keia makahiki, e huiia aku he umi pa-keneta o ia mau auhau me ka huina o ia mau auhau ma ia la e ka Luna Helu, a e ohiia ma ke ano o ia kekahi oia mau auhau.

§833. Ina ua koe kekahi auhau kino a ilio paha me ka hookaa ole ia mahope iho o ka la 31 o Maraki, e hoohuiia aku he umi pa-keneta o ia mau auhau me ia auhau ma ia la e ka Luna Helu, a e ohiia ma ke ano oia kekahi oia mau auhau.

POE I HOOKUUIA MAI NA AUHAU AE.

§834. O keia poe mahope iho nei e hookuuia no lakou mai na auhau kuloko apau.

Na Luna Nui o na Aina E a me ko lakou mau Kakauolelo, i hoike pono ia aku ma ke Keena Oihana o ko na Aina E.

O keia poe mahope iho nei e hookuuia lakou mai na auhau kino ae.

O na Kahunapule apau o kekahi hoomana Karistiano e hana mau ana i ka lakou oihana, na lala mau o ka Oihana Kinai Ahi o Hilo o na luna koa a me na koa apau o ka Puali koa kiai Aupuni a me na Puali ki pololei. He kuleana ko lakou e hookuuia mai ka hookaa ana i na auhau kino, auhau kula a me ka auhau alanui.

Eia nae hoi, i mea e loaa ai ia hookuuia ana e haawi aku no ka luna nui o ia mau koa ma ka la ekahi o Ianuari, a mamua ae paha o ia la, o kela a me keia makahiki, malalo o ka hoohiki ana i ka Luna Helu o ka mahele auhau i kekahi hoakaka e hoike ana i na inoa o na koa i kupono e hookuuia.

§835. Ua hiki no i na Luna Helu ma ko lakou manao ana he pono e hookuu ae mai ka uku ana i na auhau kino, a i ole ia, mai kekahi hapa o ia mau auhau, i na poe nawaliwali a ilihune paha i ikeia e lilo ana ka uku ana o ia mau auhau i mea hoopilikia nui loa ia lakou mamuli o ko lakou nawaliwali a ilihune.

WAIWAI I HOOKUUIA MAI NA AUHAU MAI.

§836. E hookuuia na waiwai mahope iho nei mai ka auhauia ana.

O na waiwai paa a me na waiwai lewa o ke Aupuni, o ka Papa Hoonaauao, o na kula pualu, a kula wae paha i hoohuiia, a e lawelawe maoli ia ana e ia mau kula, o ka Hale Ma'i Moiwahine, o na poe hui hoomana a e lawelawe maoli ia ana e ia mau hui, o ka aina o ia mau hui i hookuuia mai na auhau ae, na pili wale no i na wahi e kukulu ai i na halepule a me na pa ilina kupapau i oi ole aku mamua o elima eka pakahi ka nui, a me ka Hale Hanau Kapiolani.

EKOLU HANERI DALA HOOKUU.

§837. Eia nae, o ka auhau o hookahi pa-keneta i kauia maloko nei maluna o na waiwai, e ohi wale ia no maluna o ka waiwai i oi aku ke kumu waiwai io mamua o ekolu haneri dala, ina he waiwai paa a he waiwai lewa paha ia.

O ia hookuu ana e ae wale ia no ia iloko o hookahi apana auhau o ka Repubalika, a oia no ka apana i noho ai ka mea nona ka waiwai.

A e hoomaopopo hou ia, aole e aeia ka hookuu ana mai na waiwai o na hui i hoohuiia, na hui, na waiwai o na poe make a poe paha e noho ole ana maanei.

A e hoomaopopo hou ia no, o kekahi mea noho hoolimalima, mea hoolimalima a mea noho paha ma kekahi waiwai paa i hookuuia mai ka auhauia ana, aole oia e hookuuia mai ka auhauia ana, aka e heluia no a e auhauia no e like me ka waiwai io o kona kuleana iloko o ia waiwai paa.

HOONOHO ANA A HOOPAU ANA I NA LUNA HELU.

§838. Na ke Kuhina Waiwai me ka apono ana o ka Peresidena, e hookohu aku no kela a me keia mahele auhau o ka Repubalika i Luna Helu a Ohi Auhau, e kapaia ia mea o ka "Luna Helu," a ina e make a hoopauia paha kekahi Luna Helu, a i ole ia, ua hakahaka paha ia oihana, e hanaia no he hookohu hou ana ma ia ano like no.

§839. Ua hiki no ke hoopauia kekahi Luna Helu e ke Kuhina i oleloia me ka ae pu ana o ka Peresidena, i na manawa apau ana i manao ai ua makaukau ole ia luna oihana, a i ole ia, ua hewa a ua haule paha ma ka hooko kupono ana i na hana o kana oihana.

HOONOHO ANA A ME KA HOOPAU ANA I NA HOPE LUNA HELU.

§840. Na kela a me keia Luna Helu e hookohu aku, a e like no hoi me kona makemake ponoi iho e hoopau aku i na hope i like ka nui me ka mea ana i manao ai, me ke apono ana o ke Kuhina Waiwai, me ia i kupono no ka hooko pono ana i na hana o ka helu ana a me ka ohi ana o na auhau.

KA BONA A ME KA HOOHIKI O NA LUNA HELU.

§841. E haawi aku kela a me keia Luna Helu iloko o umikumamalima la mahope iho o kona hookohuia ana a mamua ae o kona komo ana e lawelawe i na hana o kana oihana i palapala hoopaa maikai i lawa kupono i ke Kuhina Waiwai, i hoakakaia no kona hooko pono a ewaewa ole i kana mau hana e like me ke Kanawai; ma kekahi huina i emi ole iho malalo o umi tausani dala, me elua a oi ae paha mau hope kupono, poe noho paa hoi iloko o ka Repubalika, a he poe ona pakahi o ka waiwai paa hihia ole maloko o ka Repubalika, nona ka waiwai io i emi ole iho malalo o umi tausani dala; a e hoohiki kela a me keia Luna Helu a kakauinoa iho i kekahi hoohiki imua o kekahi mea i hoomanaia e hooko aku i na hoohiki, e hooko pono, pololei a ewaewa ole

oia i na hana o kana oihana e like hoi me ka makaukau i loaa iaia, a oia olelo hoohiki e waihoia aku no me ke Kuhina Waiwai.

Aole loa kekahi Luna Helu e hoomaka aku i kana mau hana, aia a waihoia aku a aponoia mai kona bona a me kona hoohiki oihana e ke Kuhina Waiwai.

KA BONA A ME KA HOOHIKI O NA HOPE.

§842. E koi aku no kela a me keia Luna Helu mai kela a me keia o kona mau hope i palapala hoopaa, me elua a oi aku paha mau hope i lawa kupono, i aponoia e ka Luna Helu, ma ka huina i emi ole iho malalo o elua tausani dala i hoakakaia no kona hooko pono aku i kana mau hana. Oia mau hope he poe noho paa maloko o ka Repubalika, a no lakou pakahi hoi ka waiwai paa hihia ole o ka waiwai io i heluia i emi ole iho malalo o elua tausani dala.

E hoohiki kela a me keia o ua mau hope la a kakauinoa iho i kekahi hoohiki imua o kekahi mea i hoomanaia e hooko aku i na hoohiki ana, e hooko pono pololei a ewaewa ole oia i na hana, o kana oihana, e like hoi me ka makaukau i loaa iaia.

Ua lilo i hana na ke Kuhina Waiwai a me na Luna Helu pakahi e nana a hoomaopopo no lakou iho i kela manawa keia manawa i ka lawa kupono o na hope ma kekahi o na bona i kauohaia mamua ae nei; a ua hiki iaia a o lakou paha, a i ole ia, o kekahi o lakou, e kauoha i mau hope hou i kela a me keia manawa a lakou e manao ai aole i lawa kupono na hope o ua mau bona la.

Aole kekahi Hope Luna Helu e hoomaka aku i kana mau hana, aia a waihoia aku a aponoia mai kona bona a me kona hoohiki oihana e ka Luna Helu nana oia i hoonoho.

NA MANA A ME NA HANA O NA HOPE LUNA HELU.

§843. Malalo aku o ka hooponopono ana o ka Luna Helu o kona mahele, e loaa no i kela a me keia hope, maloko a no ka apana i hookohuia ai oia, na mana apau, a ua hiki iaia e hana a hooko aku i na hana apau a ka Luna Helu, koe nae ke kuleana e hookohu aku i hope a mau hope paha.

E kaa no hoi oia malalo o na hoopaa ana a me na hoopai i kauia maluna o ka Luna Helu.

NA PONO, NA MANA A ME NA HANA A NA LUNA HELU.

§844. Aia maluna o kela a me keia Luna Helu ke koikoi o na hana a kona hope a mau hope paha, no ka helu pololei a piha ana i na auhau maloko o kona mahele; no ka ohi ana a hoike ana o ia mea a me ka hookaa ana o ia mea iloko o ka Waihona.

KAHI O NA KEENA OIHANA.

§845. E malama na Luna Helu pakahi i mau keena oihana ma na wahi iloko o ko lakou mau mahele pakahi, e like me ia e kauohaia ai e ke Kuhina Waiwai no ka pomaikai o ka hana o ka lehulehu, a e haawiia hoi he hoolaha akea ana no ia mea.

§846. E hoomanaia no ka hope o kekahi Luna Helu a Hope Luna Helu paha me na mana like, a e kaa no malalo o na hana a me na hoopaa ana e like me ko kona mua, a e ohi no oia i na auhau apau i hookaa ole ia ma ia manawa, a e hoomau aku no i kekahi o na lawelawe hookolokolo ana i hoomakaia e kona mua.

Eia no nae, ma na mea e pili ana i kona hoopaaia e ohi, hoike aku a hookaa ae i na auhau, e pili wale no ia i na auhau i ohi ole ia i ka manawa ana i komo ai ma kana hana.

§847. Na na lunahookokauoha a me na lunahooponopono waiwai, a mau hope pilikino paha o kekahi Luna Helu i make, a me na poe e ae e loaa ai i ko lakou mau lima kekahi papa helu auhau, na palapala o na ano apau, na buke a mau auhau paha, e haawi aku ia mau mea i ke Kuhina Waiwai.

UKU O NA LUNA AUHAU A ME NA HOPE.

§848. E loaa no i kela a me keia Luna Helu ka uku e like me ka mea a ka Ahaolelo e hookaawale ai i kela a me keia manawa.

E loaa no i kela a me keia hope ma ke ano he uku piha no ka helu ana a me ka ohi ana, a me na hana apau i hanaia e pili ana me ia mea, ka uku pa-keneta o na auhau i ohiia e ia, i huipuia me na auhau alanui a me kula, aole nae hoi e oi aku mamua o elima pa-keneta, e like hoi me ka mea a ka Luna Helu e hooholo ai, me ka apono ana a ke Kuhina Waiwai.

Eia nae hoi, o na uku komisina i ukuia pela e lilo no ia i kaki kaawale maluna o kela a me keia auhau.

NA KE KUHINA WAIWAI E HOOLAKO I NA PALAPALA PAIHAKAHAKA, A PELA AKU.

§849. E hoolako aku ke Kuhina Waiwai i na luna helu me na buke kupono a pau, na palapala paihakahaka, na palapala hookaa paihakahaka, na lako kakau a me na metala ilio.

NA KE KUHINA KALAIAINA E HOOLAKO I NA PALAPALA AINA A ME NA MOOLELO.

§850. I mea e kokuaia ai na Luna Helu ma ka hoomaopopo ana i ka waiwai io o na waiwai e waiho ana iloko o ko lakou mau mahele pakahi, ma keia ke kauohaia nei ke Kuhina Kalaiaina e kauoha aku e hooiliia i kela a me keia Luna Helu i ka hopena o kela a me keia hapaha i palapala kope, e hoike ana i ke ano nui o na palapala hoolilo aina a me na palapala hoolimalima waiwai paa e waiho ana ma kona mau mahele, i waiohia aku hoi no ke kakau kope ana iloko oia hapaha ma ke Keena Kakau Kope. E kauoha no hoi oia i kela a me keia manawa e hanaia no na Luna Helu i mau palapala aina hoakaka piha, e like hoi me ka mea e hiki ana me na mea i loaa i na mahele auhau pakahi, e hoike ana i na kuleana kumu kahiko a me ka nui o na ili aina, a pela no hoi e like me ka mea i hiki no na kuleana aina o nei wa. E hoolako aku no hoi oia i kela a me keia makahiki i kela a me keia Luna Helu i kope i hooiaia o na palapala hoike waiwai o na hui i hoohuiia no lakou kekahi waiwai maloko o kona mahele, i waihoia i kela a me keia makahiki ma ke Keena Kalaiaina.

E HAMAMA I KA LEHULEHU NA PALAPALA AINA A ME NA MOOLELO O NA LUNA HELU.

§851. Na kela a me keia Luna Helu ka hana o ka hoakoakoa a hoonohonoho papa ana malalo o na poo kupono iloko o na buke kupono i na ike apau e kupono ai a i pono paha no ka hoomaopopo ana i ka waiwai io o na waiwai maloko o ko lakou mau mahele pakahi; oia ano ike a me na palapala aina a me na moolelo i loaa aku, a i loaa mai paha i ua Luna Helu la he mau moolelo ia no ka lehulehu, a ina i kona make ana, hoopauia a haalele mai paha, e kaa koke aku no ia malalo o ka malu a malama ana a kona hope mai; e hamama no ia ano ike, na palapala aina a me na moolelo i pili me ka helu a ohi ana o na auhau, oiai na hora hana no ka nanaia ana e ka lehulehu.

HOOLAHA A NA LUNA HELU I KA MANAWA A ME KAHI E HELUIA AI.

§852. Na ka Luna Helu o kela a me keia mahele, a o kona mau hope paha, ka hana o ka haawi ana aku i na hoolaha akea iloko o ka mahina o Dekemaba o kela a me keia makahiki mamuli o ka hoolaha i kakauia a i paiia paha, a i ole ia, ma na hoolaha paha i paiia no ke pai aku, i na poe hookaa auhau o kela a me keia apana iloko o kona mahele, e hoakaka ana i ka manawa a me kahi iloko o ka mahina o Ianuari e hiki mai ana o kela a me keia makahiki, a ma ia manawa e waiho ae ai ua poe hookaa auhau la i ka Luna Helu a i kona mau hope paha, i kekahi hoakaka a papa hoike helu waiwai paha o na waiwai paa a me na waiwai lewa apau o lakou, a i ole ia, malalo paha o ko lakou hoomalu a malama ana ma ka la mua o Ianuari o ia makahiki, a me na holoholona apau i ku i ka auhauia malalo o ko lakou hoomalu ana ma ia la, a me na poe apau e noho hana ana malalo o lakou ma ia la.

HOOLAHA NO KA HELUIA ANA O KA WAIWAI I HOIKE OLE IA.

§853. E pakui aku no kela a me keia Luna Helu i kela a me keia manawa i kana papa hoike helu a auhau paha i kekahi kanaka a waiwai paha i haule, e haawiia no hoi he hoolaha ana

no ia i ka ona, ke akaka, maloko o na la he umi mahope iho oia pakuiia ana, a o kekahi hoolaha o ia ano i hoounaia me ke kakauia aku ma kona inoa, no kahi ana i noho ai, a ua hoounaia hoi ma ke eke leta i uku mua ia ke pooleta, e lilo no ia i hoolaha lawa pono.

HOOLAHA NO KA HOOMAHUAHUAIA O KA HELUIA ANA I KA POE NOHO PAA OLE.

§854. Ina ua hoomahuahua kekahi Luna Helu i ka helu waiwai io o kekahi waiwai maluna ae o ka waiwai i hoakakaia maloko o ka hoike helu waiwai i hoakakaia maloko nei, i hanaia e kekahi mea noho paa ole, a i ole ia, ua hoole i ka ae ana aku i kekahi koi e hookuuia, i hanaia e ua mea noho paa ole la, e hoouna aku no ka Luna Helu ma ka la ekahi o Iulai a mamua ae paha oia la o kela a me keia makahiki, i kekahi olelo hoolaha i kakauia ma ka hookomo ana i ua hoolaha la iloko o ka Hale Leta, me ka ukuia o ke pooleta i kakauia aku hoi ma kahi noho hope loa i ikeia o ia mea noho paa ole, e hoakaka ana i ke ano o ka waiwai i hoomahuahuaia ka helu waiwai, a me ka hoike pu aku i ka helu waiwai i manaoia maluna o ua waiwai la, a i ole ia, e hoakaka ana i ka hookuu ana i hooleia e like me ka mea e hoea ae ana.

KULEANA E NANA NO NA HANA AUHAU.

§855. I mea e helu a e hoonohonoho pono ai i na waiwai no ka auhau ana e loaa no i na Luna Helu pakahi ke kuleana me ka mana.

E nana a e hoomaopopo i na moolelo o na Keena Aupuni a pau me ka uku ole;

E komo, mahope o ka hoike ana aku i kona manao i ka ona a mea noho paha o kekahi wahi, a e nana pau pono aku e like me ka mea e hiki kupono ai no ka hoomaopopo aku i ko lakou waiwai io, i na kauhale, na wahi a waiwai e ae paha a pau loa, koe na hale noho;

E ninaninau aku malalo o ka hoohiki ana i kekahi mea a poe paha ana e manao ai ua loaa ka ike ana i kekahi waiwai i ku i ka auhauia, a i ole ia, ua waihoia aku ma ko lakou mau lima ma ke ano hoahu he dala a waiwai paha.

UA HIKI I NA LUNA HELU A ME NA HOPE E HOOHIKI AKU I NA OLELO HOOHIKI.

§856. E loaa no i kela a me keia luna helu a me kela a me keia hope luna helu ka mana e hooko aku i na hoohiki a hooia kupono ana paha apau loa i kauohaia e hanaia e hoohikiia paha malalo o keia Kanawai.

§857. E hana kela a me keia luna helu i helu piha, oiaio a pau pono o na kanaka, na hui a me na waiwai apau maloko o kona mahele i ku i ka auhau maloko o kela a me keia apana, a e hana i papa hoike o na inoa e hoomaka ana mai ka "A" aku o ia poe a me na hui apau, a me na auhau pilikino a waiwai i heluia ia lakou pakahi.

Ua hiki e hanaia ka waiwai lewa ma ke ano huina pau a ma na mahele a apana hoi o ka waiwai paa, me kekahi hoakaka no ke ano e like me ka mea e hiki ana.

§858. Iloko o kela a me keia makahiki ma ka la mua o Sepatemaba, a mamua iho paha oia la, e hana kela a me keia hope luna helu, mahope iho o ka hana ana i na hooloili i kauohaia e kekahi Aha Hookolokolo i loaa ka mana e hana pela, i elua kope o ka papa hoike helu o ka apana i kakauinoaia a hoohikiia e ia. He hookahi o ia mau kope e waihoia me ka luna helu o ka mahele. O ua kope la, ka papa e hookoia ai ka ohi ana o na auhau. Aole e hanaia kekahi mau hooloili ana iloko, a i ole ia pakui ana paha i ua papa helu la ma ia hope iho, koe wale no ka pakui ana aku i na waiwai a mau auhau paha i haule.

E kauoha aku na luna helu o na mahele elua, ekolu a me eha i hanaia, a waihoia aku me ke Kuhina Waiwai, i moolelo hoakaka o ka buke helu a papa hoike paha o kela a me keia apana

iloko o ko lakou mau mahele pakahi. E hoike moakaka a maopopo keia moolelo hoakaka i na houluulu ana o kela a me keia aoao oloko o na buke helu a buke hoike pakahi paha, a pela no hoi me na huina o ka helu holookoa ana.

KOIKOI O KA HANA O NA LUNA HELU.

§859. E ohi mai no kela a me keia luna helu maloko o kona mahele iho i na auhau a pau, e kulike ana i na papa hoike helu a auhau paha a mau buke paha, a me na papa hoike a me na buke hoike, pakui, a mau buke paha e like me ia i hoikeia maloko nei. E hoike aku no oia me ka pololei i ke Kuhina Waiwai no ka helu ana me ka hoopono, kaulike a hoopono hoi; no ka ohi ana a me ka huina o na auhau i kulike i na papa hoike helu a me na auhau a me na papa hoike pakui, a maluna hoi ona ke koikoi a me ka poino o ua mau auhau la i heluia, ina aole e hiki iaia malalo o ka hoohiki e hoakaka aku no ka ohi ole ia ana o ia mau auhau a lawa pono i ka manao o ke Kuhina Waiwai. E hookaa aku oia i ke Kuhina Waiwai i kela manawa keia manawa i na auhau apau i ohiia, ma na manawa a ke Kuhina Waiwai e kauoha ai.

§860. E noho no kela a me keia luna helu, a i ole ia, o kona hope paha, mawaena o ka la ekahi o Sepatemaba a me ka la umikumamalima o Novemaba o kela a me keia makahiki, no ka pono o ka poe hookaa auhau ma kekahi mau manawa, a i ole, ia wahi paha maloko o kela a me keia apana no ka ohi ana i na auhau.

E hoolaha akea ia aku no ka manawa a mau manawa paha, wahi a mau wahi paha e noho ai a me ke kumu o ia noho ana, ma ka hoolaha ana maloko o kekahi nupepa a mau nupepa puka pule paha, a ma ke kau ana i kekahi hoolaha no ia mea ma na wahi ike pono ia, aole e emi malalo o ekolu maloko o kela a me keia apana. E hookomoia no hoi maloko oia hoolaha kekahi olelo hoakaka o na auhau apau i hookaa ole ia a hiki i ka la umikumamalima o Novemaba e kuala no ia, a e kauia

ana i kekahi hoopai o umi pa-keneta hou iho, a e hoolahaia ana ka papainoa o na auhau i hookaa ole ia ma ka la ekahi o Dekemaba, a mahope iho paha oia la.

E hookaa no kela a me keia mea hookaa auhau i na auhau waiwai a pau i ku i ka hookaaia e ia i ka luna helu, a i ole ia, i kona hope, ma ka la umikumamalima o Novemaba, a mamua iho paha o ia la, o ka makahiki i heluia ai ia mau auhau, a aole no he hoolaha a koi ana mawaho ae o ka mea i hoakakaia maloko nei e koiia e haawiia.

Aole no e hoolahaia aku a koiia aku paha no ka hookaa ana i na auhau kino a me na auhau ilio koe wale no e like me ia i hoakakaia mahope iho nei.

HOOLAHA ANA I KA PAPA INOA O NA AUHAU I HOOKAA OLE IA.

§861. Mahope iho o ka la ekahi o Dekemaba o kela a me keia makahiki, e like me ka mea e hiki koke ana, e hoolaha aku kela a me keia luna helu ma ka olelo Beretania, maloko o hookahi nupepa puka pule i hookahi manawa i kela a me keia pule no eha pule, a i ole ia, ma na hoolaha kapili i na inoa o ka poe i hookaa ole i ko lakou mau auhau maloko o kona mahele, a me ka huina o na auhau a me na hoopai e koe ana me ka hookaa ole ia e kela a me keia mea hookaa auhau.

Ua hiki no e hoakakaia ka huina o na auhau a me na hoopai i hookaa ole ia e kela a me keia mea hookaa ole ma ke ano huina nui wale no.

E hooiaioia a kakauinoaia na papa hoike o ia ano e ka luna helu. Ua hiki no e hoolahaia na papa hoike o ia ano maloko o ke kino o kekahi nupepa, a i ole ia, maloko o kekahi pakui o ua nupepa la.

E kauoha no hoi kela a me keia luna helu e kauia kekahi kope o ia papa hoike ma na wahi ike pono ia i emi ole malalo o ewalu maloko o kela a me keia apana auhau maloko o kona mahele.

E huiia aku he kanalima keneta i kela a me keia auhau i hookaa ole ia i heluia a hoolahaia ma ke ano he mau koina,

a e ohiia e ka luna helu a i ole ia e kona hope ma ke ano oia kekahi o ia auhau.

HOOKO ANA O NA AUHAU I HOOKAA OLE IA.

§862. Ina ua hookaa ole ia kekahi auhau i ka manawa i kupono e hookaaia, ua hiki i ka luna helu e lawelawe a e hooko i ka hookaaia ana o ia mea me na hoopai apau, e like me keia mahope iho nei.

1. Ma ka hoomalu ana i kekahi o na waiwai lewa o ka mea hookaa ole i kona auhau, e like me ka mea ana i manao ai ua lawa no ka hookaaia ana o na auhau a me ka ukupanee maluna oia mau auhau mai ka la i ku ai i ka hookaaia, a me na hoopai apau a me na koina, a me na lilo o ia hoomalu ana.

2. Ma ka hoopii koi aie ma kona inoa ponoi ma o ka Repubalika o Hawaii, no ka huina o na auhau, na hoopai, na koina, a me ka uku-panee, imua o kekahi Aha Hookolokolo Apana, me ka nana ole i ka nui o na dala i koiia. Ua hiki e hoopukaia ka palapala hoomalu mamuli o ka olelo hooholo i hoopukaia ma kekahi hihia o ia ano, a ua hiki e hookaaia mailoko ae o kekahi waiwai paa, a i ole ia, kekahi waiwai lewa o ka mea i hoopiiia ma ia hihia me ka loaa ole o kekahi mana hou aku.

3. Ma na auhau kino, oia hoi ka auhau kino, auhau alanui a me ka auhau kula, ma ka hopu ana i ke kino o ia mea, a me ka hoopaaia ana, e hoopaahaoia ma ke ano i hoakakaia ma ka Pauku mahope ae nei.

NA AUHAU KINO I HOOKAA OLE IA.

§863. Ma na auhau kino i hiki i ka manawa e hookaaia ai aole nae i hookaaia ma ka la ekahi o Ianuari o kela a me keia makahiki, ina aole e loaa kekahi waiwai lewa e hoomalu ai, ua hiki i ka luna helu e kauoha e hopuia a e hoopaaia ke kino o ia mea hookaa auhau mamuli a malalo o kekahi palapala hopu i hoopukaia a i kakauinoia e ka luna helu, a i ole

ia, e kona hope, ma ke ano nui e like me ke ano mahope iho nei, oia hoi.

Repubalika o Hawaii, Mokupuni o..... Apana o.....,

Ia....., Hamuku, a i ole ia, i kekahi Makai o ka Apana o....., Mokupuni o ....., o....., ma ka Mokupuni o ....., aole i hookaa aku i ka huina o .....dala i heluia iaia no na auhau kino no ka makahiki.....i hiki i ka manawa e hookaaia ai, aole nae i hookaaia, a oiai aole i loaa kekahi waiwai e pili ana ia.....i oleloia i hiki e hoomaluia;

Nolaila, mamuli o ka mana i loaa ia'u ma ke Kanawai, ma keia ke kauoha aku nei au ia oe e hopu koke aku ano a lawe aku ia.....i oleloia imua o..... .....Lunakanawai Apana o..... Mokupuni o....., e hoike i ke kumu, ina he kumu kekahi e hoopai ole ia ai oia o..... i oleloia e ka Lunakanawai i oleloia, e hoopaahaoia ma ka hana oolea a hiki i kona wa e hookaa ai i ka huina o ka auhau a me na koina i oleloia e like me ia i hoakakaia ma ke Kanawai.

A no keia, mai hoohaule i ka hooko ana, a no kau mau hana e pili ana i keia kauoha e hoike pono mai oe.

Haawiia malalo o kuu lima i keia la.....o ....., M. H.....

.....

Luna Helu o ka Mahele o.....
Mokupuni o.....

HOPU ANA, HOOKOLOKOLO ANA, HOOPAI ANA NO NA AUHAU I HOOKAA OLE IA.

§864. Na ka makai i loaa aku iaia ia palapala hopu e hopu koke aku i ka mea i hoikeia kona inoa maloko olaila, a lawe aku iaia imua o ka Lunakanawai Apana nona ka inoa i oleloia

maloko o ka palapala hopu. Na ia Lunakanawai, ina aole i hoikeia kekahi kumu kupono ma ke Kanawai no ka hookaa ole ia ana o ia mau auhau kino, e hoopai aku i ua mea la e hoopaahaoia ma ka hana oolea a hiki i kona hookaa ana i ka huina o ia auhau a me na lilo o ka hopu ana, a me ka hookolokolo ana ma ke kanalima keneta o ka la hookahi. O na koina oia no na koina i maa mau ma na Aha Hookolokolo Apana.

Ina e hookaaia ka huina o na auhau a me na koina e hookuuia no ka mea i hopuia.

KA HANA ANA E PILI ANA I KA HOOMALU NO NA AUHAU.

§865. E hoomaluia na waiwai lewa no na auhau ma ka hopu ana a me ke kuai ana i ka waiwai lewa o ka mea hookaa auhau i hookaa ole i kona auhau. E lawe ka luna helu i ka waiwai i hoomaluia ma kona lima a e malama a hiki i ka manawa e kuaiia ai.

Mahope o ka lawe ana ma kona lima e kuai aku ka luna helu i ka waiwai ma ke kuai kudala akea me ka hoolaha mua nae ma ke akea no elima la, i ka manawa a me kahi oia kuai ana, ma ka hoolaha ana maloko o kekahi nupepa, ina he nupepa kekahi i hoopukaia ma ka apana, a i ole ia, ma ke kau ana i ua mau hoolaha la ma kekahi mau wahi akea i emi ole iho malalo o ekolu ka nui ma ka apana kahi o ua kuai ana la e malamaia ai.

E kuaiia aku no ua kuai ana la iloko o umi la mahope iho o ka hoomaluia ana, koe wale no ua hiki e aeia i hookahi hoopanee ana aole nae e oi mamua o hookahi pule.

E kuaiia aku ka waiwai i lawa ka nui e kaa ai na auhau apau, na hoopai, na koina a me na lilo.

I ka wa e hookaaia ai ke kumukuai i kohoia no kekahi waiwai i kuaiia, o ka haawiia ana aku o ia waiwai me ka palapala kuai mai ka luna helu, a i ole ia, kona hope, he mea ia e pili ai ke kuleana iloko oia waiwai me ka mea nana i kuai. Aole e koiia kekahi uku no ka hana ana o ia palapala kuai. O na dala a pau e koe iho ana i loaa ma kekahi kuai o ia ano mahope

iho o ka ukuia ana o na auhau, na hoopai, na koina a me na lilo, e hoihoiia aku no i ka ona o ka waiwai i kuaiia, a e waihoia no ma ke keena o ka Luna Helu malalo o ke kauoha a ka ona a hiki i ke kiiia ana mai.

O kekahi hapa o na waiwai i hopuia i kuai ole ia ua hiki no e waihoia ma kahi kuai malalo o ke poho o ka ona.

Ina ua makemake ka ona o ka waiwai i hopuia e waihoia no ka waiwai ma kona lima, a i ole ia, e hoihoi hou ia ma kona lima, ua hiki iaia e haawi i bona me ka hope kupono e hoakaka ana e lawe ae no oia i ka waiwai i ka manawa a me kahi e kuaiia ai, a i ole ia, e uku no oia i na auhau, na hoopai a me na koina apau.

KA HANA E PILI ANA I KA POE I IKE OLE IA, A I OLE IA, HE POE NOHO OLE PAHA I HOOKAA OLE I NA AUHAU.

§866. I na manawa apau i heluia ai na auhau i kekahi poe i ike ole ia, a i ole ia, he poe noho ole ma ka mahele, a ua hookaa ole ia ka auhau i ka manawa kupono no ka hookaa ana, ua hiki no e hoomakaia ka hoopii ana no ia mau auhau a me na hoopai, a ua hiki no e oleloia aole i ikeia ka mea i hoopiiia, a i ole ia, e haiia no kona inoa ina ua ikeia, a he mea e noho ole ana, e like me ka mea i ikeia. Ma kekahi hana ana o ia ano ua lawa a kupono no ka hookoia ana o ka palapala kii a kena paha a e paa no maluna o na mea apau i kuleana, ina malalo o ke kauoha o ka Lunakanawai Apana ua hoolahaia aku ke poo a me ke ano nui o ka hoopii a me ka palapala kii i huiia me ka la e hana ai, e kahea aku ana i na mea apau i kuleana e helo ae a e pale, maloko o kekahi nupepa puka pule o ka Repualika no ekolu pule mockahi, a ma keia ua haawiia ka mana i na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Apana o ka Repubalika e kauoha pela e hookoia ai.

E hooloheia a hooholoia na hoopii a pau o ia ano ma ke ano no i like me he mea la ua hooko pono ia maluna o ke kino, a ua hiki no e hooholoia ka olelo hooholo a hoopukaia ka palapala hoomalu a hookoia maluna o ka waiwai i heluia ai ia auhau,

a i ole ia, maluna o kekahi waiwai o kekahi mea e noho ole ana ma ia mahele i ikeia.

E KOKUA NA MAKAI I NA LUNA HELU.

§867. Ua hiki no i kekahi luna helu, ina ua kueia a keakeaia paha oia ma ka hana ana i kona oihana, e koi aku i kekahi makai a luna e ae o ka oihana makai e kokua mai iaia ma ka hooko ana i kana hana, a ina e hoole kekahi luna o ia ano i ke kokua mai pela e manaoia ua pili iaia ka hewa mikamina.

PAPA HOOHALIKELIKE.

§868. I mea e hoohalikelikeia ai ka helu ana o na waiwai apau e like hoi me ka hiki, ma na wahi a pau o ka Repubalika, e lilo na luna helu pakahi, me ke Kuhina Waiwai ma ke ano lunahoomalu, i Papa Hoohalikelike Auhau, a e malama hoi i halawai ma Honolulu iloko o ka mahina o Dekemaba o kela a me keia makahiki, ma ka manawa hoi e hoakakaia ai e ke Kuhina Waiwai, a ma ia manawa e hooholoia ai he mau rula laula e pili ana i ka helu ana a me na ana waiwai, e like me ka mea i manaoia he kupono a kaulike, a i kue ole hoi me kekahi Kanawai e ku nei.

MANAWA HELU.

§869. E heluia no ka waiwai i kela a me keia makahiki me ka nanaia o ka nui a me ka waiwai io o ia mea ma ka la ekahi o Ianuari o ia makahiki, koe ma na ano e ae i kauohaia ma keia Kanawai.

HOIKE AUHAU.

§870. E haawi aku kela a me keia mea i ku i ka auhauia, a me kela a me keia ona a mea paa paha i kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha, ina ua kuleana e hookuuia a aole paha, iloko o ka mahina o Ianuari o kela a me keia makahiki, i ka

luna helu, a i ole ia, i ka hope luna helu o ka apana, kahi i waiho ai o ia waiwai, i kekahi palapala hoike papa helu waiwai, i kakauia a i paiia paha i kakauinoaia a i hoohikiia e ia, e hoakaka pakahi ana i keia mau mea mahope iho nei.

1. Ke ano, kahi i waiho ai a me ka waiwai io o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa i ku i ka auhauia o ua mea la, e huipu ana hoi me na dala i waihoia me na kahu waiwai, na agena a poe e ae paha o kela a me keia ano a mai kela a me keia wahi mai, a i ole ia, o ka waiwai paha i ua mea la ka paa ana, malama ana a hoomalu ana paha ma ka la mua o Ianuari, ia manawa a mamua koke iho paha.

2. Na hoolimalima, na moraki a me na aie apau i hoopaaia maluna pakahi o ia mau waiwai, me na inoa a me na wahi noho o ka poe i hanaia ai ia mau hoolimalima, moraki a me na aie i aieia ai.

3. Na holoholona apau i kupono e auhauia e waiho ana ma ka lima a malalo paha o ka malama a hoomalu ana paha o ka mea e hana ana i ka hoike ma ka la mua i oleloia o Ianuari.

4. Na inoa a me na ano lahui o na poe apau i ku i ka auhauia a e noho hana ana malalo oia mea ma ka la mua o Ianuari.

§871. Ina o kekahi o ka waiwai i kauohaia ma keia Kanawai e hoikeia he waiwai paa me ka waiwai lewa, a i ole ia, he mau waiwai like ole o ka waiwai paa a lewa paha, i huiia a ua hooliloia oia ke kahua o kekahi oihana imi loaa, na ka mea e hana ana i ka hoike e hana i hoike hoakaka piha no ia waiwai, a e hoakaka i ka huina o ka waiwai io o ia waiwai, me ka hoomaopopo i ka huina o ka waiwai io o ia waiwai, me ka hoomaopopo i ka huina o na puka i loaa ma ia oihana, a pela pu no hoi me ka huina nui o na loaa a me na lilo hoohana maoli, a ina he hui i hoohuiia i kuai ia kona mau mahele waiwai ma na wahi i kuaiia ai ia mau mea, ke kumu kuai oia mea, a me na mea e ae apau i kupono a i pili i ua hoomaopopo ana la i ka waiwai io.

E hoakaka oia i ka huina puka, ina he puka kekahi, a me ka huina o na loaa o ia oihana iloko o na mahina he umikumama-

lua mamua iho, a ina ua ikeia, i ke kuai ana a mau kuai ana paha o na mahele waiwai (stock) a kuleana e ae paha iloko oia oihana, i hanaia iloko o na malama he umikumamalua mamua koke iho, me ka hai i ka inoa o ka mea nana i kuai, me ka mea nana i kuai mai, ka nui o na mahele waiwai (shares) a hapa paha i kuaiia aku ma kela a me keia kuai ana, a ina ua ikeia ke kumukuai i lilo ai.

HOOPAI NO KA HANA OLE ANA I KA HOIKE AUHAU.

§872. Ina e hoole kekahi mea a hana ole paha i ka hoike papa helu waiwai, a i ole ia, e hoole i ka hoohiki i ka pololei o ia mea, ua hiki i ka luna helu e helu aku ia waiwai e like me na ike maikai i loaa iaia, a e paa no ia helu ana maluna o na mea apau, a aole e hiki ke hoopii hoohalahalaia.

KA MANAWA E UKU AI I NA AUHAU KINO ME NA AUHAU ILIO.

§873. O na auhau kino a me na auhau ilio apau e ukuia no ma ka la ekahi o Ianuari, a mahope iho oia la o ka makahiki i heluia ai. O na auhau e ae apau e ukuia no ma ka la mua o Sepatemaba, a mahope iho oia la o kela a me keia makahiki.

NANAIA ANA O NA HELU ANA E KA LEHULEHU.

§874. He hana na kela a me keia luna helu, a i ole ia, kona hope paha ka noho ana ma na la apau, koe na la Sabati, mawaena o ka la ekahi o Iulai a me ka la umikumamalima o Iulai, o kela a me keia makahiki, ma kekahi wahi a mau wahi kupono paha iloko o kona mahele a apana paha, mawaena o ka hora eiwa o ke kakahiaka a me ka hora eha o ka auina la me kona papa hoike helu a auhau paha, a e hamama hoi ia papa hoike helu a auhau paha, oiai ia mau manawa no ka nanaia ana e na poe apau i ku i ka auhauia maloko oia apana me ka uku a makana ole paha.

E haawiia he hoolaha ana i kakauia a i paiia paha no ia mau wahi ma ka hoolaha ana maloko o kekahi nupepa puka pule,

a me ke kapili ana i kekahi hoolaha ma na wahi akea aole e emi iho malalo o ewalu ma kela a me keia apana, e hoike ana i ka manawa a me na wahi e hamama ai ua mau papa auhau la no ka nanaia ana.

HOOLAHA HOOHALAHALA.

§875. O kela a me keia mea i ikeia kona inoa ma ua mau papa hoike auhau la, a ua hana aku hoi oia i kana hoike helu waiwai i ka luna helu e like me ia i hoakakaia mamua ae nei, a ina ua kuleana oia e hookuuia, ua koi aku no ua hookuu ana la, a ina ua manao oia ua hoopilikiaia oia mamuli o kekahi hoololi ana ae i hanaia e ka Luna Helu, ma ka mea pili i ka waiwai io o ka waiwai e like me ka mea i hoikeia aku ai, a i ole ia, i ka huina a me ke ano o ia waiwai, a i ole ia, mamuli paha oia i hoopiiia ae ai ka huina a ua mea la e uku ai, a ua oi aku mamua ae o ka huina ana e uku ai e like me ua hoike la, a i ole ia, aole i aeia kana koi no ka hookuu ana, ua hiki no e hoohalahala oia mai ia heluia ana ma ka waiho ana aku me ka Luna Helu a Hope Luna Helu paha, ma ka la iwakalua o Iulai a mamua iho paha, i kekahi hoolaha no ia mea i kakauia, e hoakaka ana i na kumu o kona kue ana i ka helu ana a i kekahi hapa paha o ia helu ana, a me ka waiho pu aku i na koina no na hoohalahala ana.

NA KOINA.

§876. Ina o ka hookuu ana a hoemi ana paha i koiia mai ka papa hoike auhau aku ua like me ka huina o elua dala a malalo iho, he iwakalua-kumamalima keneta ke koina e waihoia aku ai; maluna o elua dala a hiki i ka elima dala, he kanalima keneta ke koina; a he kanalima keneta no kela a me keia elima dala hou iho a hapa paha o na hookuu ana a hoemi ana paha i koiia.

PALAPALA HOIKE O KA HOOHALAHALA.

§877. Ma ka loaa ana mai o ka huina o na koina a me ka palapala hoakaka o ka hoohalahala, e haawi aku ka Luna Helu

i ka mea e hoohalahala ana i kekahi palapala hoike i like ma ke ano me keia mahope iho nei:

Mahele Auhau....., Apana o.....
Ke hoike aku nei keia ua heluia o.....o keia apana no ka makahiki 18.., e like me keia mahope iho nei:

Waiwai io o ka Waiwai Paa.....$.....
Waiwai io o ka Waiwai Lewa..... .....
Auhau Ilio ....
Auhau Kaa, Kaa Kikane me Kaa Lealea.... .....
Auhau Kino, Kula me Alanui..... .....

Huina $.....

A ua hoopaa oia i kela mau mea maloko o ia helu ana, oia hoi:

Waiwai Paa .....$.....
Waiwai Lewa ....
Auhau Ilio ....
Auhau Kaa, Kaa Kikane me Kaa Lealea.... .....
Auhau Kino, Kula me Alanui..... .....

Huina i hoopaapaaia $.....
A ua hoohalahala oia mai ia helu ana ae.
A ua loaa ia'u ma ke ano hoahu na dala he.....
no na koina o keia hoohalahala ana.
Hanaia.....18....

.....
Luna Helu (a i ole Hope Luna Helu).

AHA HOOPII AUHAU.

§878. Ekolu mau kanaka kupono i hookohuia e ke Kuhina Waiwai no kela a me keia mahele auhau e noho ma ka oihana no hookahi makahiki, a e lilo lakou i mau Aha Hoopii Auhau e hoolohe ai a e hooholo i na hoopii a me na hoohalahala apau i lawe kupono ia malalo o keia Kanawai, maloko o ko lakou mau apana kaapuni pakahi a ma ka Mokupuni o Oahu paha. Eia nae, aole

e hoonohoia kekahi Luna Helu a o kona hope paha e noho a e lawelawe paha ma ke ano he hoa no ia Aha Hoopii Auhau.

§879. I mea e lawa ai ka hana,* e kupono, aia a noho ka Peresidena a me hookahi lala e ae. O ka olelo hooholo o ka Aha, a i ole ia, o ka hapanui o kona mau lala, ua paa no ia a ua hiki ole ke hooleia, koe ma ke ano i hoakakaia mahope iho nei, a e haawiia he kope o ia olelo hooholo i ka Luna Helu, a pela no hoi i ka mea hoohalahala.

§880. Na ka Luna Helu e hoololi a e hooponopono i ka papa hoike auhau, a e kakau kope hoi a kulike me ka olelo hooholo a ka Aha.

MANA O NA PAPA HOOPII AUHAU.

§881. E loaa no i na Aha apau o ia ano ka mana e kauoha aku a e ninaninau hou i na hoike, a me ka lawe ana mai i na pepa a me na palapala, a me ka hoopai ana no na hana hoowahawaha a me ka lawelawe ana i na hana o ka Aha, e like la me ka mana o kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena.

§882. E malama no na Aha i oleloia i na noho ana iloko o kela a me keia mahele auhau, mawaena o ka la ekahi o Augate a me ka la iwakalua o Augate o kela a me keia makahiki, ma na manawa a me na wahi a na luna hoomalu o ua mau Aha la e koho ai a e hiki no e hoopanee mai kekahi manawa a hiki i kekahi manawa e like me ka mea e manaoia ana he pono.

UKU O NA AHA.

§883. E loaa no a e ukuia hoi na lala o na Aha i oleloia, mailoko ae o ka Waihona Dala o ke Aupuni, i uku no ka lakou mau lawelawe hana ana aole e oi aku i na dala elima no kela a me keia la i hana maoli ia, a me ko lakou mau lilo kaahele maoli.

*Oia Aha.

AUHAU ANA I NA KOINA.

§884. Ina ua kakoo holookoaia kekahi hoopii a hoohalahala paha, alaila, e hoihoiia aku no i ka mea hoohalahala na koina i waihoia ai; aka, ina e kakooia ka hoopii a hoohalahala paha ma ke ano hapa wale no, alaila, he mahele wale no o na koina i ukuia, ma ke ano hoi e kulike ai me ka huina o ka olelo hooholo i loaa ai i ka mea hoohalahala, ke hoihoiia aku iaia.

HOOHALAHALA IMUA O KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE.

§885. Ina ua hoemi kekahi Aha Hoopii Auhau i ka heluia ana o ka waiwai io o kekahi waiwai malalo iho o ka mea i heluia e ka Luna Helu;

A i ole ia, e helu i ka waiwai io o ka waiwai a oi maluna ae o ka heluia ana o ia waiwai i kauia maloko o kona hoike no na auhau e ka mea nana i hana ia hoike;

Ua hiki i ka Luna Helu Auhau, a i ole ia, ka mea hookaa auhau, e hoopii hoohalahala aku i kela a me keia manawa maloko o iwakalua la imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie mai ia hooholo ana o ia Aha Hoopii Auhau, ma ka waiho ana aku i ka hoolaha no ka hoopii hou ana, a ina ka mea hoopii hou ae ka mea hookaa auhau, e waiho aku me ka lunahoomalu o ia Aha i na dala he hookahi haneri, a i ole ia e waiho aku ma kahi o ke dala i kekahi bona me ka hope i lawa kupono i ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, no ka huina o Hookahi Haneri Dala, no ka hookaa ana i na koina apau ina aole e ko ia hoopii hou ana.

PALAPALA HOIKE NO KA HOOPII HOU ANA IMUA O KA AHA KIEKIE.

§886. Ma ka hookoia ana o kekahi hoopii hoohalahala e like me ia i olelo mua ia ae nei, na ka Lunahoomalu o ka Aha Hoopii Auhau i hoopii hoohalahalaia ai e hooili koke aku i ka Aha Hookolokolo Kiekie i ka moolelo o na hana apau i hanaia imua o ia Aha Hoopii Auhau e pili ana i ua hihia la, a maloko o ia palapala hoike e hoakakaia.

1. Ka huina waiwai io i koiia e ka Luna Helu.
2. Ka huina waiwai io i koiia e ka mea hookaa auhau.
3. Ka huina waiwai io i hooholoia e ka Aha Hoopii Auhau.

E huiia me ia palapala hoike ke kope o na olelo ike i laweia imua o ia Aha Hoopii Auhau a me ka olelo hooholo o ia Aha ma ia hihia.

NA OLELO HOIKE MA KA HOOPII IMUA O KA AHA KIEKIE.

§887. Ma kekahi hoopii hou ana imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie malalo o na olelo o keia Kanawai, e nanaia no na olelo ike i laweia imua o ka Aha Hoopii Auhau e ka Aha Hookolokolo Kiekie, a ua hiki no hoi i ua Aha la e like me kona manao he pono, e ae aku e lawe hou ia mai na mea hoike e na aoao a elua.

NA KOINA MA NA HOOPII HOU IMUA O KA AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE.

§888. O na koina o kekahi hoopii hou ana o ia ano i ka Aha Hookolokolo Kiekie, e ukuia e ka mea hookaa auhau ina ua kue ka olelo hooholo o ia Aha iaia, e like no ia me na koina ma na hoopii hoohalahala e ae i ka Aha Hookolokolo Kiekie.

Aole no e heluia a ukuia paha kekahi mau koina e ka Luna Helu.

Ina o ka olelo hooholo o ia Aha ma ka aoao o ka mea hookaa auhau, aole oia e uku i kekahi o na koina o ia hoopii hoohalahala ana.

HE MAU HOIKE KUMU NA PAPA HELU AUHAU.

§889. O na papa helu auhau, na buke auhau a me na kope o ia mau buke, a me na papa inoa o na auhau i hookaa ole ia, e hoike ana i na auhau i hookaa ole ia i heluia i kekahi mea 'a waiwai paha, e lilo no ia i mau hoike kumu o ka heluia ana o ka waiwai a me ka mea i heluia, ka nui o na auhau i aieia, a i hookaa ole ia a me ka hookaa ole ia ana, a ua hookoia na mea

apau ma ke Kanawai e pili ana i ka heluia ana a me ke kauia ana o ia mau auhau.

AOLE E LILO KEKAHI HELU ANA I MEA OLE MAMULI O KEKAHI HEMAHEMA.

§890. Aole e lilo kekahi helu ana a hana paha e pili ana i ka helu ana a ohi ana paha i na auhau, i mea ku ole i ke Kanawai a hoolilo paha i mea ole i kekahi helu ana a ohi ana paha mamuli o kekahi hemahema, aole no hoi no ka pau ole ana o ia mau mea i ka hanaia maloko o ka manawa i kauohaia ma ke Kanawai.

MANA HOOKOLOKOLO O NA LUNAKANAWAI.

§891. E loaa i na Lunakanawai Apana maloko o ka Repubalika ka mana e hookolokolo a hooholo no na mikamina e ulu ae ana malalo o keia Kanawai, a me na hoopii a pau no ka uhaïia ana o kekahi o na hoakaka ana o keia Kanawai, a e kau aku i kekahi o na hoopai i hoakakaia maloko nei, a e loaa no hoi ia lakou ka mana e hoolohe a hooholo i na hihia kivila a me na hoopii a koi ana apau no ka ohi ana a hookaa ana i ka ohi ana a hookaa ana i na auhau maloko nei, me ka nana ole i ka nui o ka huina i koiia.

§892. Ma keia ua hoopauia ka Pauku 26 o ka Mokuna 61 o na Kanawai o 1892, e mana ia hoopau ana ma ka la e hoolahaia ai o keia Kanawai. O na pauku e ae e koe ana o ka Mokuna 61 o na Kanawai o 1892, ma keia ke hoopauia nei, e mana ia hoopau ana ma ka la 31 o Dekemaba, 1896.

§893. Aole e lilo ia hoopauia ana i mea e hoanoe ia ai a pili paha i kekahi hana a mea paha i hanaia, a i kekahi kuleana paha e loaa ana, i loaa a i piha paha, na hoopii i hoomakaia, na hoopai a me na hoopaa ana i loaa, na auhau i heluia a i hookaa ole ia, na hookohu ana, na kauoha, na hoike a me na rula i hanaia, na palapala hoike i haawiia a me na Aha i hoonohoia

malalo o na kanawai i oleloia i hoopauia a o kekahi paha o lakou; a me na hana apau, ma ke ano kivila a karaima paha, i hoomakaia mamuli o na kanawai i hoopauia pela a o kekahi paha o lakou, a e waiho ana me ka hana ole ia i ka manawa e mana ai keia Kanawai, ua hiki no e hoopiiia a paleia a hiki i ka hoopau loa ia ana, e like no me ke ano i hiki ke hanaia malalo o na Kanawai e paa ana mamua aku o ia manawa.

§894. O na auhau apau i heluia i keia manawa a i hookaa ole ia, ua ku no i ka hookaaia a ua hiki no e hoopiiia no ka ohi ana mai ma keia hope aku, hoomaluia, hookoia a ohiia me ka nana ole ia o ka hoopauia ana o na kanawai i haiia maluna me he mea la e mau ana nō ka mana o ia mau kanawai i hoopauia.

§895. O kekahi mea, i ka manawa e lilo ai keia Kanawai i mea mana e paa ana i kekahi oihana malalo o kekahi kanawai i hoopauia ma keia, e mau no kona paa ana i ua oihana la e like me kona ano mau, a e haawiia iaia na mana ma keia a hiki i ka manawa e kohoia ai kona hope ma ia hana a makaukau oia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 59.

§§804-891, oia no Kau 1896, Kan. 51.

Na hoopai no ke kue ana i keia Mokuna, e nana Kanawai Karaima §§1496-1500.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Mott-Smith v. Kockemann, 3 Haw. 320; Castle v. Luce, 5 Haw. 321, Turton v. Kapena, 5 Haw. 279; Hipa v. Luce, 5 Haw. 523; Kahinu v. Aea, 6 Haw. 69; McBryde v. Kala, 6 Haw. 531; Re Richardson, 6 Haw. 216; Thompson v. Montgomery, 6 Haw. 23; Minister v. Knudsen, 6 Haw. 321; Kupau v. Richards, 6 Haw. 245; Brewer v. Luce, 6 Haw. 555; Union Feed Co. v. Luce, 7 Haw. 66; Hilo Co v. Minister, 7 Haw. 669; Jones v. Norris, 8 Haw. 72; Knudsen v. Stolz, 8 Haw. 82; R. R. v. Brown, 8 Haw. 164; Mika v. Knudsen, 8 Haw. 198; Hilo Co. v. Austin, 8 Haw. 277; Hutchinson Co. v Govt., 8 Haw. 309; Lloyd v. Kalana, 8 Haw. 355; Brown v. Smith, 8 Haw. 678; Parker v. Shaw, 9 Haw. 408; Re Income Tax, 10 Haw. 317; Inter-Island Co. v. Shaw, 10 Haw. 624; Dowsett v. Shaw, 10 Haw. 641; Oahu R. v. Shaw, 10 Haw. 643.

MOKUNA 60.

Oihana Auhau, Oihana Hoonaauao a me ka Oihana Hookolokolo.

§896. I mea e pono ai ka Oihana Auhau, ka Oihana Hoonaauao a me ka Oihana Hookolokolo, e mahele ia na Mokupuni o keia Pae Aina penei:

E mahele ia ka Mokupuni o Hawaii i eiwa apana, penei:

1. Mai ka palena o Hamakua a me Hilo mai a hiki aku i ke kahawai o Hakalau, e kapaia ia ka Apana o Hilo Akau.
2. Mai ke kahawai o Hakalau i oleloia a hiki i ka palena o Hilo e pili ana me Puna, e kapaia ia ka Apana o Hilo.
3. Puna.
4. Kau.
5. Kona Hema; 6. Kona Akau.
7. Kohala Hema; 8. Kohala Akau.
9. Hamakua.

E mahele ia na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe, i eono apana, penei:

1. Mai Kahakuloa a i Ukumehame, e komo pu ana ia mau apana a e kapaia oia ka Apana o Lahaina.
2. Mai Waihee a i Honuaula, a e hookomo pu ia o Kahoolawe, a e kapaia oia ka Apana o Wailuku.
3. Kahikinui, Kaupo, Kipahulu, Hana a me Koolau, a e kapaia oia ka Apana o Hana.
4. Hamakualoa, Hamakuapoko, Haliimaile, Makawao a me Kula, a e kapaia oia ka Apana o Makawao.
5. Molokai; 6. Lanai.

E mahele ia ka Mokupuni o Oahu i elima apana, penei:

1. Mai Maunalua a i Moanalua, a e kapaia oia ka Apana o Honolulu.

2. Ewa a me Waianae, a e kapaia oia ka Apana o Ewa.

3. Mai ka lae o Kaena a i ke Ahupuaa o Waimea e komo pu ana o Waimea, a e kapaia oia ka Apana o Waialua.

4. Mai Waimea a i ka lae o Kaoio, a e kapaia oia ka Apana o Koolauloa.

5. Koolaupoko.

E mahele ia na Mokupuni o Kauai a me Niihau, i eono apana, penei:

1. Mai ka lae o Puanaaiea a hiki i ka Ili o Eleele, a e kapaia oia ka Apana o Waimea.

2. Mai ka Ili o Eleele a i Mahaulepu, a e komo ana ia mau wahi elua, a e kapaia oia ka Apana o Koloa.

3. Mai Kipu a hiki i Wailua, e komo pu ana ia mau wahi elua, a e kapaia oia ka Apana o Lihue.

4. Mai Wailua a hiki i Kealaakaiole, a e kapaia oia ka Apana o Kawaihau.

5. Mai Kealaakaiole, a e komo pu ia wahi a hiki i ka Lae o Puanaaiea, e kapaia oia ka Apana o Hanalei.

6. Ka Mokupuni o Niihau.

HOAKAKA I KA MOKUNA 60.

§896, oia no Kau 1886, Mok. 44, i hoololiia penei: Mokupuni o Kahoolawe, Kau 1890, Mok. 23. Na Mokupuni o Kauai me Niihau oia no Kau 1887, Mok. 37.

MOKUNA 61.

Hookuuia mai ka Uku ana i ka Auhau.

NA ULULAAU.

No ka mea, o ka malamaia ana o na ululaau he mea nui ia e pili ana i ka pono o ka lehulehu mamuli o ko lakou kokua i ka loaa ana o kahi e loaa mai ai ka wai iloko o keia Repubalika, nolaila;

E Hooholoia, a pela aku.

§897. Ma na manawa a pau i paia ai na aina ululaau i mea e hoomaluia ai ka ululaau, a i ole ia, na punawai a mau kahawai paha e puka ae ana ma ia aina a e kahe ana paha maluna o ia aina, a ua hookaawaleia aku na holoholona a pau mai ia wahi aku a aohe hana e ae e hoohanaia aku ai o ua aina la, a o kona mau hua mai paha, e hookuuia ua aina la mai ka auhauia ana e like me ka loihi o ka mau ana o ia mau kulana.

I mea e loaa ai o ia hookuuia ana e hana ka mea e koi mai ana i kela a me keia makahiki, mawaena o na la ekahi a me kanakolu-kumamakahi o Iulai i hoike kakau i hoohikiia i ka Luna Helu Auhau kuloko e hoakaka ana i ka aina ma ke ano piha moakaka, a e hoike aku ana i na kumu oiaio i koiia ai o ka hookuu ana, e hui mai nae hoi me kekahi aelike mamuli o ka hookuuia ana mai na auhau aku, e malama oia i ua aina la iloko o ka makahiki e ukali aku ana me ka pa pono ia, aole e ae i kekahi mau holoholona maluna o ia aina, a aole e hoohana aku i ua aina la a i kona mau hoohua ana mai paha iloko o ua makahiki la me ka hookaa mua ole ae i na auhau maluna o ua aina la.

§898. O kekahi mea i loaa ua hookuu ana la e kue ana i na kumu o ia aelike, e ku no i ka hoopai papaluaia i ka huina o ka auhau e kauia ai maluna o ua aina la, ina nae aole no ua hookuu ana la, a ma keia ke haawiia nei ka mana i kekahi Lunakanawai Apana ma ia mea.

NA MAI LEPERA.

§899. Ma keia ua hookuuia na Mai Lepera a pau e noho ana ma Kalawao a me Kalaupapa, Mokupuni o Molokai, mai ka uku ana i na auhau pilikino, a me na auhau maluna o na Waiwai Lewa i onaia a i malamaia ma Kalawao a me Kalaupapa, Molokai, e lakou.

HOAKAKA I KA MOKUNA 61.

§§897-898, oia no Kau 1892, Mok. 74.
§899, oia no Kau 1886, Mok. 42.
Nana §953 (canaigre); §954 (kope a me ka ramie); §955 (keama, kele a me ka wai huaai momona).

MOKUNA 62.

Auhau maluna o na Loaa.

§900. Mai a mahope aku o ka la mua o Iulai, M. H. 1897, e kauia, heluia, ohiia a hookaaia i kela a me keia makahiki maluna o na loaa, na puka i loaa i kela a me keia mea e noho ana maloko o ka Repubalika a me kela a me keia mea e noho ana mawaho aku o ka Repubalika mai na waiwai apau i onaia, a me kela a me keia oihana, hana lima, hana akamai, a hana e ae i hoohanaia a i lawelaweia paha maloko o ka Repubalika, a me kela a me keia kauwa a luna paha o ka Repubalika e noho ana ma kela a me keia wahi, i kekahi auhau o hookahi pa-keneta maluna o ka huina i loaa pela. Eia nae, ma na wahi i oi ole ae na loaa a me na puka o kekahi mea o ia ano e noho ana maloko o ka Repubalika, a i ole ia, o kekahi kauwa a luna paha o ka Repubalika e noho ana ma kela a me keia wahi, mamua o ka huina o eha tausani dala iloko o na malama he umi-kumamalua mamua iho, o ka mea wale no o ia mau loaa a puka paha i oi ae mamua o elua tausani ke kauia i ua auhau la. A o ka auhau i hoomaopopoia maloko nei e heluia no e na Luna Helu a Ohi Auhau no ka manawa, no na mahele auhau like ole o ka Repubalika, a e ohiia a e hookaaia maluna o na puka a me na loaa no ka makahiki e pau ana ma ka la kanakolu o Iune, mamua koke iho o ka manawa no ke kau ana, helu ana, ohi ana a me ka hookaa ana i auhau i oleloia.

§901. E kauia, heluia, ohiia a hookaaia, koe wale no ma na mea i hoakakaia ma kekahi ano e ae maloko nei, kekahi auhau o hookahi pa-keneta i kela a me keia makahiki maluna o na puka a loaa maoli i oi ae maluna o na lilo hoohana a me na

lilo hana mai na waiwai apau ia onaia, a me kela a me keia hana a oihana i lawelaweia maloko o ka Repubalika, e na hui i hoohuiia apau e lawelawe ana i na hana no ka puka a loaa paha maloko o ka Repubalika o Hawaii, me ka nana ole i ke ano a me kahi i kukuluia ai a i hoonohoia ai paha, eia nae, aole e pili kekahi mea maloko nei i na hui i hoohuiia, na hui a ahahui paha i kukuluia a i hoohanaia no na hana manawalea, hoomana, hoonaauao a oihana akeakamai apau e huipu ana i na hui hoopomaikai, na hui a ahahui paha e lawelawe ana ma ke ano hui malu a e hoomaopopo ana no ka hookaa ana i na pomaikai no ke ola ana, ma'i, ulia wale, a i ole ia, na pomaikai e ae i na lala o ia mau hui a ahahui paha, a me ka poe i kokuaia e na lala, aole no hoi i na hui panihakahaka i auhauia maluna o na uku i ohiia e lakou mamuli o ka mana o kekahi kanawai e ae; aole hoi i na mahele kumupaa, na mahele waiwai, ka waiwai paa me ka waiwai lewa a me na mea hoopaa i paaia e kekahi mea malama a kahu paha no na hana manawalea, hoomana, hoonaauao a akeakamai paha.

§902. Ma ka hoomaopopo ana i na puka a me na loaa o kekahi mea, a i ole ia, hui i hoohuiia paha, e huipuiia no na loaa apau i loaa mai, mai ka uku-panee maluna o na nota, na bona a me na mea hoopaa e ae, koe na bona o ka Repubalika o Hawaii i hookuuia ke kumupaa a me ka uku-panee mai ka auhauia ana e ke kanawai malalo olaila i hoopukaia ai; na loaa i loaa mai iloko o ka makahiki mai na kuai ana o ka waiwai paa i huipuia me na hoolimalima no kekahi manawa i kuaiia maloko o elua makahiki mamua iho o ka pau ana o ka makahiki e hoonohonohoia ana ka loaa me na mahele puka maluna o na mahele waiwai o kekahi hui i hoohuiia, ka uku-panee i loaa mai, a i ole ia, i piha ka manawa hookaa maluna o na nota, na bona, na moraki apau, a i ole ia, na ano aie e ae i kauia i ka uku-panee, ina ua hookaaia a hookaa ole ia paha, ina he maikai a ua hiki e ohiia, me ka lawe ae i ka uku-panee i aieia e ka mea i oleloia, a i ole ia, e ka hui i hoohuiia, a i ole ia, i hookaaia e ia a e lakou paha iloko o ia makahiki, ka huina apau o na uku panai maluna

o na bona, na nota, a i ole ia, na kupona; ka huina o na kuai ana o na waiwai lewa apau mawaho ae o ka huina i hooliloia ma ke kuai ana, a i ole ia, ka hana ana o ia mea a ina e pili ana i kekahi mea aole e huiia kekahi hapa i pau iaia a me kona ohana; ke dala maoli a me ka waiwai io o na waiwai lewa apau i loaa mamuli o ka haawi wale ia ana a hooilina paha a me na puka a me na loaa e ae a pau i loaa mai kela a me keia ano.

O ka huina puka a loaa paha o na hui i hoohuiia a pau e huipuia no me na huina i ukuia a e ukuia ana paha, a i ole ia, i maheleia, a i ole ia, e maheleia aku ana paha iwaena o na poe paa mahele kumupaa, mailoko ae o kekahi puu dala a helu paha, a i ole ia, ma ka helu o kekahi huina dala i lawelaweia no ka hana ana, hoonui hou ana ae paha o na mea hana, a i ole ia, kekahi hoolilo ana i ukuia mailoko ae o na loaa makahiki o ia hui i hoohuiia i oleloia.

Ma ka hoomaopopo ana i na loaa e hoolaweia no na lilo kupono i hoolilo maoli ia ma ka lawelawe ana a hoohana ana i kekahi oihana, hana a hooponopono ana paha i kekahi waiwai, a pela no hoi me ka uku-panee apau i piha ka manawa hookaa, a i ole ia, i hookaaia iloko o ia makahiki e ia mea a hui paha i hoohuiia maluna o kekahi aie. A me na auhau Aupuni a me na uku laikini apau i hookaaia iloko o ia makahiki, e hoolaweia no ia mailoko ae o na puka, a i ole ia, na loaa o ka mea a hui paha i hoohuiia nana i hookaa, ina oia mea, a i ole ia, hui i hoohuiia paha, ka ona, ka mea hoolimalima, a i ole ia, mea moraki; pela no hoi na poho i loohia maoli iloko o ia makahiki, i loaa mamuli o ka hana ana, a i ole ia, mamuli o na pauahi, na ino, a i ole ia, poino ma ka moana, a i hoihoi ole ia mai mamuli o ke panihakahaka, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha, a me na aie i hoomaopopoia he mau mea waiwai ole, eia nae, aole e hoolaweia no kekahi huina i ukuia aku no na hale hou, na hana hou ano paa mau, a i ole ia, na hana hoowaiwai i hanaia i mea e hoomahuahuaia ai ka waiwai io o kekahi waiwai; a e hoomaopopo hou ia ma na wahi i aeia maloko nei he hookahi wale no hoemi ana o elua tausani dala e hanaia mai ka huina loaa o na lala apau o kekahi ohana nona kekahi, a i ole ia, o na

makua paha a i elua me hookahi a oi ae mau keiki i oo ole, a i ole ia, o ke kane a me ka wahine; e hiki no i na kahu e hoolawe ae no ka pono o kela a me keia mea a lakou i noho kahu ai, koe wale no, ina he elua a oi ae mau keiki iloko o kekahi ohana hookahi a he mau kuleana waiwai like ko lakou aole e oi aku ka huina o ka hoolawe ana no ko lakou pomaikai mamua o elua tausani dala. A e hoomaopopo hou ia, ina o ka uku makahiki a uku e ae paha, i ukuia i kekahi mea aole i oi aku mamua o elua tausani dala i ka makahiki, a i ole ia, mamuli o na uku, a i olè ia, ua akaka ole ka nui i kela a me keia manawa, e huipuia no ia uku makahiki a uku e ae paha ma ka hoomaopopo ana i na puka a me na loaa makahiki o ka mea i haawiia ai ia uku, a e hoomaopopoia no hoi, ma ka helu ana i ka loaa o kekahi mea a hui paha i hoohuiia, aole e huipuia me ka huina i loaa mai kekahi hui i hoohuiia ma ke ano he mau mahele loaa maluna o ke kumupaa o ia hui i hoohuiia ina ua hookaaia ka auhau o hookahi pa-keneta maluna o kona mau puka e ka hui i hoohuiia i oleloia e like me ka mea i kauohaia ma keia Kanawai, aole hoi kekahi waiwai i haawi wale ia a i hooilinaia paha i auhauia ma kekahi ano e ae ma ia ano.

§903. O kela a me keia hui i hoohuiia e lawelawe ana i ka hana ma ke ano imi loaa maloko o ka Repubalika, e hana no lakou a waiho i ka Luna Helu o ia Apana Auhau mawaena o ka la ekahi me ka la kanakolu-kumamakahi o Augate i kela a me keia makahiki, e hoomaka ana me ka makahiki Umikumamawalu Haneri me Kanaiwa-kumamahiku, i kekahi hoike piha i hooiaia mamuli o ka hoohiki a olelo hooiaio paa paha, ma ke ano a ke Kuhina Waiwai e kauoha ai, no na mea apau mahope iho nei no na malama he umikumamalua e pau ana ma ka la kanakolu o Iune, mamua iho o ka la i hanaia ai ia hoike:

Ekahi. Ka huina o na loaa o ia hui i hoohuiia mai na kuai ana i hanaia maanei, a i ole ia, ma na aina e, mai na ano hana apau o kela a me keia inoa a ano paha.

Elua. Na lilo o ia hui i hoohuiia mawaho ae o ka uku-panee, na uku makahiki a me na mahele kumupaa.

Ekolu. Ka huina puka io o ia hui i hoohuiia me ka hoolawe ole ia o ka uku-panee, na uku makahiki a me na mahele kumupaa.

Eha. Ka huina i ukuia no ka uku-panee, na uku makahiki a me na mahele kumupaa i hoakaka pakahi ia.

Elima. Ka huina i ukuia ma na uku makahiki i oi ae mamua o eono haneri dala i kela a me keia mea i hoohanaia, a me ka inoa a me kahi noho o ia poe, a me ka huina i ukuia ia lakou pakahi.

§904. E lilo no i hana na na mea apau i piha ko lakou mau makahiki ma ke Kanawai, i loaa ia lakou he loaa i oi ae mamua o umikumamalima haneri dala no ka makahiki auhau no na kumu loaa i hoakakaia maloko nei, a me na hui i hoohuiia apau i pili ia lakou ka auhau loaa, e hana a waiho ae i kekahi papa a hoike paha mawaena o ka la ekahi a me ka la kanakolu-kumamakahi o Augate o kela a me keia makahiki ma ke ano i kauohaia e ke Kuhina Waiwai i ka Luna Helu o ka mahele a ia mea a hui paha i hoohuiia i noho ai, kukulu ai, a i lawelawe ai paha i ka hana, i ka huina o ko lakou loaa a mau puka paha e like me ia i olelo mua ia; a e hana no a waiho aku na kahu malama keiki, na kahu, hookokauoha, lunahooponopono waiwai, na agena, poe malama a me na poe apau, a o na hui paha i hoohuiia e lawelawe ana ma kekahi ano malama waiwai, i kekahi hoike e like me ka mea i olelo mua ia ae nei i ka Luna Helu o ka mahele a ia mea, a i ole ia, hui i hoohuiia e lawelawe ana ma ke ano malama i noho ai, a i ole ia, i lawelawe ai paha i ka hana, i ka huina o na loaa a me na puka o kekahi mea oo ole a mea e ae paha a lakou e lawelawe malama ana, aka, o ka poe he loaa ko lakou o umikumamalima haneri dala a emi iho paha, aole lakou i kauohaia e hana i kekahi hoike o ia ano; a e kauoha no ka Luna Helu e hooiaioia na hoike apau ma ka hoohiki, a i ole ia, olelo hooiaio paa o ka mea, a i ole ia, o ka Peresidena, Hope Peresidena, a i ole ia, Luna Nui o ka Hui i hoohuiia, a i ole ia, ina he hui no na aina e, o ka luna a agena paha o ia hui e noho ana maanei nana i waiho mai. A ina o kekahi mea, a i

ole ia, o ka Peresidena, Hope Peresidena, a i ole ia, Luna Nui paha o kekahi hui i hoohuiia, a i ole ia, ina he hui i hoohuiia no na aina e, o ka Luna Nui a Agena paha e noho ana maanei e hoole a hoohemahema paha e waiho ae ia ia hoike iloko o ka manawa i kauohaia, a i ole ia, ina o kekahi mea a hui paha i hoohuiia i kauohaia e waiho ae ia ia hoike ua hana ole pela i ka manawa i kauohaia, a i ole ia, ua waiho ae i kekahi hoike i manaoia e ka Luna Helu he oiaio ole a kolohe paha, a i ole ia, ua hoakaka hoemi loa ia, ua ku no i ke Kanawai i ka Luna Helu e kauoha aku ia mea, Peresidena, Hope Peresidena, Luna Nui, Luna a Agena paha e noho ana, a i ole ia, i kekahi mea e ae iaia ka malama ana a paa ana paha i na buke helu iloko olaila na mea i kakauia e pili ana i ka hana a ia mea a hui paha i hoohuiia, a i ole ia, o kekahi mea e ae ana i manao ai he pono e noho ana a e loaa ana paha ma kela wahi keia wahi e hele ae imua ona a e hoike ae ia ia mau buke ma kekahi manawa a me kekahi wahi i hoakakaia maloko o ka palapala kii, a e haawi i na olelo ike, a i ole ia, e pane i na ninau malalo o ka hoohiki, e pili ana i kekahi mau mea i ku i ka auhauia, a i ole ia, no ka hoike ana o ia mau mea.

§905. E lilo i hana na kela a me keia hui i hoohuiia e lawelawe ana i ka hana no ka puka, e malama i na buke helu piha a pololei iloko olaila e hookomoia ai i kela a me keia la na hana apau i hanaia e like me ko lakou hanaia ana, a i na manawa a pau e manaoio ai ka Luna Helu o ka Mahele i heluia ai kekahi hui i hoohuiia aole i waihoia ae ka hoike oiaio a pololei o na loaa o ia hui i hoohuiia, e hana no oia i kekahi palapala hoike o ia manaoio ana a me na kumu o kona manao ana pela, a ina e manao ke Kuhina i oleloia ma kona nana ana, he mau kumu kupono no ia manao ana, e hoopuka no ia i kekahi kauoha i kakauia i ua hui la i hoohuiia e ae e nanaia na buke oia hui i hoohuiia; a ina e hoole ua hui la i hoohuiia i ua kauoha la, alaila e hana no ka Luna Helu o ka Mahele e like me na ike i loaa mai iaia i kekahi koho ana o ka huina o ia loaa, alaila e pakui aku i hookahi haneri pa-keneta, a oia helu ana i hanaia pela oia no ka helu ana i ku

i ke kanawai no ia mau loaa, a aole e hiki e hoopii hoohalahala hou ia ae.

§906. Ina ua hoole a hoohemahema paha kekahi mea a ahahui paha nona kekahi loaa i kupono e auhauia, i ka waiho ae i kekahi hoike a papa hoike paha o ka loaa i kauohaia ma ke kanawai, a i ole ia, ua waiho ae paha i kekahi hoike a papa hoike paha i hoemi loa ia, a i ole ia, i oiaio ole a kolohe paha, e hana no ka Luna Helu mamuli o na ike maikai i loaa iaia a mamuli o kona ike ponoi, i ua hoike la e like me ka mea i hoakakaia o ka loaa i ku i ka auhauia o ia mea a hui paha i hoohuiia, a e helu no ka Luna Helu i ka loaa, a ina he hoike oiaio ole a kolohe paha e pakui aku no oia i elua haneri pa-keneta i ua auhau la; a ina he hoole a hoohemahema paha e hana i kekahi papa hoike, a i ole ia, e hooiaio i ua hoike la e like me ia i olelo mua ia, e pakui aku oia i hookahi haneri pa-keneta i ua auhau la. O ka huina i pakuiia aku pela i ka auhau, e ohiia no ia i ka manawa hookahi a me ke ano like me ka ohiia ana o ka auhau, ina aole i like ia ka hoohemahema ana a hana oiaio ole paha mahope iho o ka hookaaia ana o ka auhau, a ina pela e ohiia no ka huina i pakuiia aku e like me ka ohiia ana o ka auhau; a o ka hoike i hanaia pela a i kakauinoaia e ka Luna Helu e manaoia no he hoike kumu lawa a kupono no na hana kanawai apau. Eia nae, mawaho ae o na hui i hoohuiia e hoole ana i ka nanaia o ko lakou mau buke, aole e heluia kekahi mea i hana ole i kekahi hoike aole hoi e hoonui hou ia ae ka huina o kekahi hoike, aole hoi e heluia kekahi hoopai maluna o kekahi mea a hui paha i hoohuiia no ia hoohemahema a hoole ana paha, a i ole ia, no ka hana ana a waiho ana ae paha i kekahi hoike oiaio ole a kolohe paha, aia wale no a mahope iho o ka hoolaha kupono ia ana aku o ka manawa a me kahi e hooloheia ai i hoakakaia e ka Luna Helu i loaa ai i ka mea, a i ole ia, ka hui i hoohuiia i hoopiia he manawa e hooloheia ai. O ia hoolaha e hanaia ma ke kakau a e hookoia aku no maluna o ka mea a hui paha i hoohuiia i hoopiiia. O kekahi hoolaha i kauia aku i kahi noho hope i ikeia a wahi hana paha o ka mea, a i ole ia, ka hui i hoohuiia, a hookomoia

iloko o ka Hale Leta me ka hookaaia o ka uku leta, he hooko lawa ana no ia o ka hoolaha malalo o keia Kanawai. O kekahi mea, a i ole ia, hui paha i hoohuiia i hoehaehaia mamuli o ka olelo hooholo o ka Luna Helu ma na hana o ia ano, ua hiki no iaia e hoopii aku mai ia hooholo ana a imua o ka Aha Hoopii Auhau i kukuluia malalo o ka Mokuna 59, ma ka waiho ana aku me ka Luna Helu ma ka la ekahi o Okatoba, a mamua ae paha o ia la i kela a me keia makahiki i kekahi hoolaha i kakauia no kona manao e hoopii hou a me na kumu o ia hoopii ana. E noho no ka Aha Hoopii Auhau e hoolohe i na hoopii auhau malalo o ka mana o keia Kanawai mawaena o ka la elima a me ka la iwakalua-kumamalima o Okatoba o kela a me keia makahiki.

E hooholo no ka Aha Hoopii Auhau i ka manawa e hoopukaia ai ka olelo hooholo i na mea e pili ana i na koina, ina he koina kekahi, ana i manao ai ua kupono no kela a me keia aoao.

§907. O na Auhau maluna o na loaa i kauia maloko o keia Kanawai e ukuia no ma ka la umikumamalima o Novemaba a mamua ae paha o ia la i kela a me keia makahiki; a maluna o kekahi huina a mau huina paha i ku i ka hookaaia, a ua hookaa ole ia nae mahope iho o ka la umikumamalima o Novemaba e like me ia i olelo mua ia e ohiia no maluna ae o ia mau auhau ka huina o umi pa-keneta maluna o na auhau i hookaa ole ia, a me ka uku-panee ma ke ano o eiwa pa-keneta no ka makahiki maluna o ia auhau i oleloia, mai ka manawa mai i kupono ai e hookaaia ma ke ano he hoopai, koe mai na waiwai mai o ka poe i make, pupule a aie kaa ole paha.

§908. O na mana a me na kuleana apau e ukuia mamuli o ka Mokuna 59 i haawiia e ka Aha Hoopii Auhau i hoonohoia mamuli o ka mana o ka Mokuna i oleloia, no ka hoolohe ana a me ka hooholo ana i na hoopii a me na hoohalahala i lawe pono ia malalo o ka mokuna i oleloia, e haawiia no ia i ka Aha Hoopii Auhau i oleloia no ka hoolohe ana a me ka hooholo ana i na hoopii a me na hoohalahala i lawe pono ia malalo o keia Kanawai, a

o na mana, na kuleana a me na hana apau i hoakakaia maloko, a i ole ia, i hooholoia e ka mokuna i oleloia no ke kau ana, helu ana, ohi ana, lawe ana a hooko ana i ka hookaaia ana o ka auhau i kauia malalo o ka mana o ka mokuna i oleloia, a i pili paha ma kekahi ano e ae, e haawiia no, lawelaweia a hookoia no ke kau ana, helu ana, ohi ana a lawe ana a hooko ana i ka hookaaia ana o ka auhau i kauia mamuli o ka mana o keia Kanawai, ma na wahi apau e kue ole ia ai me na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, e like no ma na ano apau ina i helu a hoakaka pakahi ia na mana like a me na kuleana, a ua hooholoia iloko o ke kino o keia Kanawai e pili ana i ka auhau i oleloia, a o kela a me keia hoakaka a rula o ua Mokuna la i oleloia e pili ana i ka Mokuna 59; (koe e like me ia i olelo mua ia), e pili no ia a e manaoia ua pili i ka auhau i kauia malalo o ka mana o keia Kanawai e like no me he mea la ua hooholoia maloko olaila.

§909. E hoolako aku no ke Kuhina Waiwai i na Luna Helu i na buke kupono, na pai-hakahaka, na palapala hookaa a me na lako palapala e ae.

HOAKAKA I KA MOKUNA 62.

§§900-909, oia no Kau 1896, Kan. 65.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Na ka Hana o ka Auhau Loaa Makahiki, 10 Haw. 317.

MOKUNA 63.

Auhau maluna o na Waiwai Hooilina.

§910. O na waiwai a pau e pili aku ana mamuli o ka palapala kauoha, a i ole ia, mamuli o na kanawai i kauoha ole aku o keia Repubalika, mai kekahi mea aku i make nona ia waiwai oiai oia e noho ana ma keia Repubalika, a i ole ia, aole ua mea la i make he mea noho ma keia Repubalika i ka manawa i make ai, o ia waiwai nae, a i ole ia, o kekahi hapa paha o ia waiwai, aia maloko o keia Repubalika, a i ole ia, o kekahi kuleana iloko o ia waiwai, a loaa paha mai ia waiwai mai i hooliloia ma kekahi palapala hoolilo, haawi, kuai, a haawi manawalea paha, i hanaia a i manaolanaia paha e mana ma ka noho ana a e pomaikai ai paha mahope iho o ka make ana o ka mea kauoha, a kuai aku paha i kekahi mea a mau mea paha, a i ole ia, i kekahi aha a ahahui paha, ma ke ano malama a ano e ae paha, a i ole ia, mamuli oia mea, e loaa ana i kekahi mea a ahahui paha ka malama ana, a i ole ia, e loaa aku ana paha mahope kekahi waiwai, a i ole ia, ina e loaa mai kekahi waiwai mai, mawaho aku o, a no ka pomaikai o kona makuakane, makuahine, kane, wahine, keiki, a i ole ia, keiki i hookamaia ma ke ano he keiki-hookama, ma ke ano i kulike me na Kanawai o keia Repubalika, a i ole ia, i ka moopuna, a i ole ia, na kula i hoohuiia me na kula wae, e hookuuia nei i keia manawa e ke kanawai mai ka auhauia ana, a mamuli oia mea e loaa ana i kekahi mea, a oia ano kula paha, ka pono ma ka noho ana, a i ole ia, mhope aku i kekahi waiwai, a i ole ia, i ka loaa mai ia waiwai mai, e kauia a ua kaa malalo o kekahi auhau o elima dala maluna o kela a me keia haneri dala o ka waiwai io oia waiwai, a ma ia ano no maluna o na huina malalo iho, e hookaaia i ke Kuhina Waiwai no ka pomaikai o ke

Aupuni, a e ili no maluna o na Lunahooponopono Waiwai, Hookokauoha, a me na Kahu, na auhau a pau o ia ano a hiki i ka manawa e hookaaia ai ma ke ano i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia, eia nae o kekahi waiwai i emi iho kona waiwai io malalo o elima haneri dala, aole e kauia i ua auhau a dute la paha.

§911. Na kekahi lunahooponopono waiwai, hooko kauoha a kahu paha iaia ka malama ana o kekahi dala i hooiliia a waiwai paha no ka mahele ana, i ku i ka auhau i oleloia, e lawe ae i ka auhau mailaila ae, a ina o ka waiwai i hooiliia aole ia he dala, e ohi oia i ka auhau maluna o ia waiwai maluna o ka waiwai io o ia mea i kohoia ai mai ka mea i hooiliia aku ai a mea paha i kuleana i ua waiwai la, a aole oia e haawi aku, a i ole ia, e koiia e haawi aku paha i kekahi mea i hooiliia a waiwai paha i ku i ka auhau i kekahi mea aia a ohi mua oia i ka auhau maluna o ia mea; a i na manawa a pau e ohiia ai a e ukuia aku ai ia mea i hooiliia mai loko ae o ka waiwai paa, na ka hooilina a mea paha i hooiliia ai mamua o kona hookaa ana ia mea, e lawe ae i ka auhau mai ia mea ae, a hookaa aku i ka hooko kauoha, lunahooponopono waiwai a kahu malama waiwai paha, a e mau no ia ma ke ano he koi maluna o ia waiwai paa a hiki i ka wa e hookaaia ai, a e hookoia no ka hookaaia ana o ia mea e ka hooko kauoha, lunahooponopono waiwai a kahu malama waiwai paha ma ke ano like me ka hana ana e hookaaia ai ia mea i hooiliia.

§912. E loaa ka mana piha i na hooko kauoha, lunahooponopono waiwai a me na kahu malama waiwai a pau e kuai aku i kekahi waiwai o ka mea i make e like me ka mea e lawa ai a e hiki ai ia lakou e hookaa i ka auhau i oleloia ma ke ano i like me ka mea e hiki ana ia lakou ma ke kanawai no ka hookaa ana i na aie o na poe make me ke kauoha a ua make kauoha ole paha, a e hookaaia ka huina auhau e like me ka mea i hoakakaia mahope ae nei maloko o keia.

§913. O kela a me keia huina dala i paaia e kekahi hooko kauoha, lunahooponopono waiwai a kahu malama waiwai paha,

a i ole ia, ua hookaaia ae ma kona lima no kekahi auhau maluna o kekahi waiwai, e hookaaia aku no e ia iloko o kanakolu la mahope iho i ke Kuhina Waiwai a nana e haawi aku iaia i palapala hookaa no ia mea, a o ia palapala hookaa he bila hookaa kupono no ia nona i kona manawa e hooponopono ai no kana hana, aka, aole e aeia e loaa i kekahi lunahooko kauoha, lunahooponopono waiwai a kahu malama waiwai paha ka pono ma kona helu ana, aole hoi e hookuuia mai ia auhau ae, aole hoi e aponoia kana mau hana a hookuuia oia ina aole oia e hoike ae i ua palapala hookaa la.

§914. I na manawa a pau a kekahi hooko kauoha, lunahooponopono waiwai o na aina e, e waiho aku ai a hoolilo aku paha i kekahi mau mahele waiwai a hoaie ana paha maloko o keia Repubalika ma ka inoa o kekahi mea i make, a i ole ia, ma ke ano malama nio kekahi mea i make, i ku i ka auhau i oleloia, e hookaaia aku ia auhau i ke Kuhina Waiwai i ka manawa e hooliloia ai o ia mea, ina aole e hanaia pela e ili no maluna o ka hui i hoohuiia e ae ana i ua hoolilo ana la ka hookaa ana i ua auhau la i ke Kuhina Waiwai.

§915. E hoomaopopoia ka waiwai io o kekahi waiwai i ku i ua auhau la e kekahi luna koho waiwai a mau luna koho waiwai paha i kohoia e ka Aha e helu i ka waiwai o ka mea make, a i ole ia, o kekahi hapa o ka waiwai o ka mea i make e ukuia ka luna koho waiwai a mau luna koho waiwai paha mai loko ae o ka waiwai o ka mea i make ma ke ano he lilo hooponopono waiwai.

§916. Ina ua hoopaapaaia no kekahi auhau, ua loaa i ka Aha Hookolokolo nona ka mana e pili ana i ka waiwai o ka mea i make iloko o keia Repubalika e hookolokolo a hooholo no ia mea, eia nae, ua loaa i na manawa a pau i ka Aha Hookolokolo Kiekie ka mana o ia ano.

§917. O na auhau a pau i kauia a i ohiia malalo o keia Kanawai, e hookaaia aku no i ke Kuhina Waiwai no na hana o ke Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 63.

§910, oia no Kau 1896, Kan. 21.
§§911-917, oia no Kau 1892, Mok. 106.

MOKUNA 64.

E Pili ana i ka Auhau Hoailona Pai.

§918. Mai ka la aku e lilo ai keia i Kanawai, e koiia aku a e ukuia mai i ke Aupuni, no na palapala hoolilo, na palapala aelike a me na palapala a pau i oleloia a i hoakakaia ma ka papa helu i kakauia malalo nei, na dala no na auhau hoailona pai i hoakakaia ma ia ka papa helu.

§919. Na ke Kuhina Waiwai e hoomakaukau, a ma keia ua haawiia iaia ka mana e hoomakaukau i na hao hoailona a me na hoailona pai kapili kupono no ka hooko ana i na olelo o keia Kanawai.

§920. E waihoia ka hao hoailona a me na hoailona pai kapili ma ka malama ana a ke Kakauaolelo Buke Helu o ke Aupuni a nana no e kuni i na palapala a pau i kauohaia e kuni me ka hoailona pai kupono no ka nui o ka auhau hoailona pai i ukuia, a nana no e hoolako aku kela kanaka keia kanaka i na hoailona pai kapili, e like me ka nui ana i noi mai ai, a e uku mai ai hoi. Aka hoi, aia a ka manawa a ke Kuhina Waiwai e hoolaha aku ai ma na nupepa i paiia ma Honolulu, ua makaukau oia i na hoailona pai kapili e hoolawa ai i ka lehulehu, e kauia no na hoailona poo leta o ka Repubalika maluna o na palapala ku i ka auhau kuni malalo iho o ke dala hookahi e ka poe ma ia mau palapala.

§921. E holoi koke kela me keia mea e lawelawe ana i na hoailona pai kapili a me na poo leta paha, a hoolilo i mea ole, ma ke kakau ana i ko lakou inoa maluna iho, a me ka la i holoi ia ai, a ma kekahi ano e ae paha e holoi i ua mea la, i hiki ole ai ke kau hou ia ma kekahi palapala.

§922. E kuni moakakaia na palapala a pau i kauohaia e kuni, i mea e hiki ole ai ke laweia ia kuni no kekahi palapala e ae ma ia apana pepa hookahi.

§923. Ma na palapala a pau i komo kekahi mau mea kaawale, a i hanaia paha, no na kumukuai kaawale, e kuni ia no kela a me keia mea, a kumukuai pakahi paha.

§924. E hoakaka pono ia ma na huaolelo moakaka na kumukuai dala iloko o na palapala a pau, a o na kumu e ae a pau e pili ana i ka auhau ana o kekahi palapala e hoakaka pono ia.

§925. O na palapala a pau, koe nae na palapala i hiki ke kauia na hoailona pai kapili, ua hiki no ke kuniia e ke Kakauolelo Buke Helu o ke Aupuni, iloko o na malama ekolu mahope iho o ka hanaia ana o ia palapala, me ke kau ole ia aku o kekahi hoopai, aka, ina e kuniia mahope o ka pau ana o na mahina ekolu i oleloia, alaila e kauia ka hoopai maluna o ia palapala a e uku ka mea nana i lawe mai ia palapala i ka hoopai he hookahi haneri hapa-haneri o ka auhau kuni. Aka hoi, o na palapala i hanaia ma na aina e, ua hiki no ke kuniia iloko o na mahina ekolu, mahope iho o ko lakou hiki ana mai iloko o keia Repubalika, me ka uku ole i kekahi hoopai.

§926. No ka hoomaopopo ana i keia Kanawai, a i mea e akaka loa ai kona manao, e hoomaopopoia o ka la i hanaia ai kekahi palapala o ia no ka la ma ia palapala, ina aole i hooiaioia ka palapala; aka, ina ua hooiaioia, a ua like ole ka la o ka hooiaioia ana me ka la ma ia palapala, alaila, o ka la o ka hooiaioia ana ka mea mana.

§927. Aole e kakau kope ia kekahi palapala i kupono ke kuni ia e ka luna kakau kope, aole no hoi he mana oia palapala iloko o kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika, ina aole i kuni pono ia. Aka, ua hiki no ke laweia na palapala i kuni kupono ole ia i hoike imua o na Aha Kakau, ina ua haawiia ka auhau

kuni i koe, a me ka hoopai i ke kakauolelo o ka Aha, a na ke kakauolelo ma ka loaa ana mai iaia o ia uku, e hoouna koke aku ia palapala i ke kakauolelo buke helu o ke Aupuni e kuni pono ia.

§928. Na ke kakauolelo buke helu o ke Aupuni e auhau i na manawa a pau i auhau e ukuia ai ma na palapala i laweia aku iaia e kuni, a i ka wa e hookaaia ai ia auhau, alaila, e kapili oia i na hoailona pai e e hoakaka ana i ka nui o ka auhau i ukuią a e hoakaka pu ia no hoi ka la i ukuia ai.

§929. Ina ua manao ke kakauolelo buke helu o ke Aupuni, aole i kupono ke kauia ana o ka auhau maluna o kekahi palapala i laweia imua ona no ka pili ole o ka auhau ia palapala e hoopili oia i kuni e hoike ana pela.

§930. Ina e kanalua ke kakauolelo buke helu o ke Aupuni no ka pili a pili ole paha o ka auhau kuni i kekahi palapala, a ua kanalua paha i ka nui o ka auhau kuni e kau aku ai, alaila, e waiho aku oia ia mea imua o ke Kuhina Waiwai.

§931. Ina ua hoohalahala kekahi mea i ka auhau i auhauia e ke Kuhina Waiwai, ua hiki no iaia ma kona uku ana i ka auhau kuni iloko o na la he iwakalua-kumamalima, a me ka waiho ana me ke Kuhina Waiwai i na dala hę umi no na koina, e hoopii aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, ma ka hihia ana e kauoha aku ai i ke Kuhina e hoomakaukau, a e hooholo ka Aha no ia mea ma ke kau o ia Aha, e hiki mua mai ana. Ina ua hooholo ka Aha ua pololei ke Kuhina, alaila, e haawiia na dala i waihoia mai no na koina i ke kakauolelo o ka Aha, a i ole ia, e hoihoi hou ia aku i ka mea hoopii.

§932. Ina ma kekahi palapala ua oleloia e ukuia ka uku ma ka hookaa ana i kela manawa keia manawa, no kekahi manawa i hoakakaia, alaila, e kauia ka auhau kuni maluna o ka huina o ia mau hookaa ana.

§933. Ina aole e pau ana ia mau hookaa ana i kela manawa keia manawa oiai e ola ana ka mea nana ia palapala, alaila e kau ia ka auhau kuni maluna o ka huina o ia mau hookaa ana no na makahiki he umikumamalua mahope iho o ka hana ia ana oia palapala.

§934. Ina ma kekahi palapala ua hoakakaia ke kumu oia palapala he mau puu dala e hookaaia ana i kela manawa i keia manawa, oiai e ola ana kekahi mea, alaila, e kauia ka auhau kuni maluna o ka huina o ia mau hookaa ana, no na makahiki ehiku mahope iho o ka hanaia ana oia palapala.

§935. Ina ua kuaiia kekahi waiwai no ke kumukuai hookahi, aka, ua hoolilo ia aku ma kekahi mau palapala kaawale, i ka mea nana i kuai mai, alaila, e mahele ia ke kumukuai iwaena o na palapala kuai e like me ka makemake o ka mea nana e kuai mai ana.

§936. Ina o ka mea kuai i loaa ole ka palapala kuai, e kuai aku oia me kekahi, a e hoolilo pololei ia aku ka waiwai i ka mea hope, alaila, e kau ia ka auhau maluna o ke kumukuai mawaena o ka mea kuai hope loa a me ka mea kuai mua.

§937. Ina he waiwai kalepa a he mau aina paha ke kumukuai i hoakaka ia iloko o kekahi palapala hoolilo waiwai, a hoolilo e ae paha, alaila, e helu ia ka auhau kuni maluna o ke kumukuai io oia waiwai, a ina paha i hoomaopopo ia ma ke ano a ke Kuhina Waiwai e kauoha ai.

§938. Ina e kuai ia kekahi aina i moraki ia, alaila, e hoakaka ia ka nui o na dala oia moarki iloko o ke kino o ka palapala kuai, a e kau ia ka auhau kuni maluna o ka huina oia mau dala moraki, a me ke kumukuai hou aku e uku ia ana.

§939. Ina e kuai ia kekahi mahiko, aina mahi raiki, a aina hanai hipa a bipi paha, e auhau ia a e uku ia ka auhau kuni

maluna o ka huina holookoa o ke kumukuai i uku ia no ia mau aina mahi, a hanai holoholona paha, na hana hou, na holoholona a me na mea kanu e ulu ana.

§940. Ua hiki no i ka Luna Buke Helu o ke Aupuni ke kuni i na palapala paihakahaka a hoolako aku i ka Luna Dute Nui, a ua hiki iaia e lawe i ua mea la me ka uku ole, aka, e haawi i na palapala e hoakaka ana ua loaa aku iaia, a e hoike aku no oia no ka hoohanaia ana a me na loaa mai ia mau mea mai i ke Keena Waiwai ma kona hoike i kauohaia ma ke kanawai. No ka pono o na Apana mawaho aku o Honolulu na ka Luna Buke Helu e hoolako aku i na hoailona pai kapili i ka Luna Leta Nui o Honolulu i mea hoolako aku i na Hale Leta Kikoo Dala a pau ma na wahi a puni ka Repubalika, a nana no e haawi i mau palapala e hoike ana ua loaa iaia ia mau hoailona pai, a nana no e hoike aku ma ka la mua o kela a me keia hapaha i ka Luna Buke Helu no na hoailona pai a pau i loaa iaia, ka nui i kuaiia a me ka nui i kuai ole ia a me na dala o ia mau kuai ana.

§941.

KA PAPA HELU I HOAKAKA MUA IA.

Olelo Aelike.....	$ 1 00
Ina ua waiho ia aku kekahi mau leta i mau hoike i mea e hoomaopopo ai i ka aelike mawaena o na mea kakau, ua lawa no ke kuni ana i hookahi o ia mau leta.	
Kuleana iloko o kekahi waiwai, no ke kuai ana, hookuu ana; hoolilo hou ana aku, a kuai hou ana mai paha, ina aole e oi aku ke kumukuai mamua o $500....	1 00
No kela a me keia $500, a hapa paha o $500 mahope o ka mua	1 00
Na Palapala Aelike Hoohui.....	5 00
Na Palapala Hookama Keiki.....	1 00
Waiho ana aku i ka waiwai paa a lewa paha ma ka lima o hai, i hoakaka ole ia ka uku.....	1 00

Palapala kuai o na moku a waiwai e ae paha, ina ua lilo loa, alaila, e kauia ka auhau kuni e like me ka palapala kuai; ina ma ke ano hoopaa, alaila, e kauia ke dute e like me kona moraki.

Na Palapala Bona—Ina i haawiia i mea e hoopaa ai i ka hookaa ana o kekahi puu dala maopopo me ka moraki ole, e kauia ka auhau kuni e like me ko ka moraki, ina e haawi pu ia me ka moraki ina nae ua like ka la i hanaia ai ka moraki a ua hoakakaia iloko o ka bona.....aole uku

A o na Bona e ae a pau, ina e pili i ka Oihana Aupuni a pili ole paha..... 1 00

Na palapala hooia kuleana mahele o na hui i hoohuiia, ma kela a me keia $100 (a hapa paha o ia), ma ka waiwai io piha o ka mahele a mau mahele paha i hoopukaia a i hooliloia paha..... 20

Palapala hoolimalima moku a olelo aelike paha no na hoolimalima ana i na moku..... 10 00

Na palapala hoohui e pili ana i ka lehulehu a pili paha i kekahi poe wale no..... 25 00

Na palapala aelike mawaena o na haku a me na kauwa no ka hana 1 00

Ina e oi aku mamua o ka makahiki hookahi, alaila, no kela makahiki keia makahiki a hapa makahiki paha mahope iho o ka makahiki mua..... 1 00

(E kauia keia auhau maluna o ka palapala kumu a me ke kope, he kanalima keneta ma kela a me keia kope no kela a me keia makahiki, a hapa paha o ia, o ka manawa o ka palapala aelike, a e ukuia e ka haku.)

No ka palapala hoolilo o kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha, a kuleana paha iloko o ia waiwai ina he hookahi palapala, ke oi ole aku ke kumukuai i hoakakaia maloko maluna aku o $500..... 1 00

A ke oi aku maluna o $500, a aole nae i oi maluna aku o $1,000 ..... 2 00

A ke oi maluna aku o $1,000, a aole nae i oi maluna aku o $10,000, no kela a me keia $1,000 a hapa o ia.. 3 00

A ke oi maluna aku o $10,000, a aole nae i oi maluna aku o $50,000, no kela a me keia $1,000 a hapa o ia.. 4 00

A ke oi maluna aku o $50,000 no kela a me keia $1,000 a hapa paha o ia..... 5 00

Waiwai i haawiia aku e malama i mea hoopaa, e like ka auhau me ko ka moraki.

Palapala hoolilo i kau ole ia ka auhau ma kahi ano e ae 1 00

Kope o kekahi palapala o kela ano keia ano palapala hoolilo, i kupono e kauia ka hoailona pa'i aole nae i hoakakaia i auhauia ma kahi ano e ae..... 1 00

Na palapala hoolilo aku a hoolilo mai no kekahi mau aina a mau pono e ae paha ma ke ano panai, ina ua ukuia a e ukuia aku ana paha he puu dala, a i ole ia, he heluna dala i oi ole aku maluna o $500 i mea e e kaulike ai ia panai ana..... 1 00

Ina maluna aku o $500 o ke kumu waiwai auhau, alaila, e auhau kuniia e like me ka hoolilo maluna o ke dala i ukuia.

No na palapala hookomo, na palapala helu waiwai me na palapala hookuu a me na palapala e ae a pau i kauohaia ma ke kanawai ma ka Hale Dute..... 1 00

Palapala hoolimalima no kekahi dala i oi aku i ka uku makahiki, e auhauia ka auhau kuni e like me ka nui o ke dala i ukuia, ma ke dala a ma ka mahele paha, a ina ua hookoeia ka uku hoolimalima makahiki i hui me ka uku mua, a i ole ia, aohe uku mua i ukuia, ina aole i oi aku ia uku hoolimalima maluna aku o $500 i ka makahiki..... 1 00

Ina ua oi aku mamua o $500 no ka makahiki, alaila, no kela a me keia $500 a hapa paha o ia..... 1 00

Ina e hookahuaia ka uku hoolimalima ma ka mahele a ma ka pa-keneta paha o ke oo mea kanu, alaila, e hoikeia ka nui o ke oo mea kanu i manaoia e loaa mai ana,

a me ke kumukuai e kuaiia aku ai, i mea e maopopo ai ka loaa makahiki e like me ia i hoakakaia maluna ae.

Na palapala ae mai na mea aieia i kekahi mea aie.... 10 00

Na palapala hooko kauoha, a lunahooponopono waiwai a kahu malama paha..... 1 00

Na palapala laikini i hoopukaia mai ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina a oihana Aupuni e ae paha, e like me keia malalo iho:

No ka laikini o $20 ka uku a malalo iho paha..... 50

No na laikini maluna o $20 a hiki i ke $50..... 1 00

No na laikini maluna o $50 a hiki i ka $100..... 2 00

No na laikini maluna o $100, a no kela a me keia $50 hou aku a o kekahi hapa paha o ia..... 1 00

Moraki, a aie paha maluna iho, a e pili ana paha i kekahi mau aina, a waiwai paa a lewa paha o kela ano keia ano. Pela no hoi me kekahi palapala hoolilo i kekahi mau aina a waiwai paha o kela ano keia ano i haawiia e malama, e kuaiia a hooliloia no ke dala, i manaoia ma ke ano hoopaa wale no, a ua hiki ke hoihoiia mai mamua o ke kuai ana a hoolilo ana aku paha, ina ma ka hoakaka ana pela a ano e ae paha, (koe nae ina no ka pomaikai o na poe i aieia). A ina he mea hoopaa pakahi no ka hookaa ana i kekahi puu dala i haawi mua ia a hoaieia paha ma ia manawa, a ua hiki mua mai paha ka wa e hookaa ai ia aie ana, a kaohiia ana paha ka hookaa ana, oiai ua hiki mai ka wa e hookaa ai, i oi ole aku maluna o $1,000..... 1 00

A no kela a me keia $1,000 a hapa paha o ia i oi ole aku maluna o $10,000..... 2 00

A no kela a me keia $1,000 hou aku, ke oi ka huina i hoopaaia maluna aku o $10,000..... 3 00

Ma na dala i oleloia ma kekahi palapala e ukuia aku ana mahope, ma kela manawa keia manawa, a me na

dala pu i uku mua ia a aieia paha, a i aie ole ia paha, e like me ke ano o ka palapala. Ina ua oi ole aku ka huina o na dala i hoopaaia, a e hookaaia mai ana, ua hoakakaia aole e oi aku i kekahi puu dala i hoakakaia, alaila, e kauia ka auhau kuni like me ko ka moraki maluna o ia puu dala. Ina ua maopopo ole ia huina a aole hoi he palena, alaila, ua kupono ia palapala no ka hoopaa ana i ka puu dala wale no, e like me ka nui o na dala i hoomaopopoia ma na hoailona kuni i kuniia.

Mahele waiwai ma na palapala mahele no kekahi aina a waiwai e ae paha i hooliloia i mea e mahele ai i kekahi waiwai. Ina he huina i oi aku mamua o $1,000 ka i ukuia a i aelikeia paha e ukuia aku no ka hookaulike ana i ka mahele e auhau kuniia ma ka waiwai io e like la me ko ke kuai ana. Ina malalo o $1,000.....e hookuuia

Palapala Sila Nui no ka aina..... 1 00

No na hana akamai..... 10 00

No ka palapala hoopaa poho moana, a palapala poho o ia ano i hoopaaia ai kekahi moku a ukana paha i ke poho no na popilikia ma ka moana. Ina o ia holo ana o ka moku i hoopaa poho ia e holo ana i Europa, a mai Europa mai paha, Kina, Iapana a ma ka aoao hikina o Amerika a o kekahi awa paha o Inia Hikina a Inia Komohana paha. No kela a me keia $1,000 a hapa paha o ia i hoopaaia..... 1 00

Ina o ia holo ana o ka moku i hoopaa poho ia he holo ana mai a he holo ana aku paha i Ausetaralia, Nu Zilani, na Mokupuni o Fiji a o Samoa paha, a no ka aoao komohana o Amerika, i ka hema aku o ka Mokuaina o Kalifonia no kela a me keia $1,000 a hapa paha i hoopaaia 50

Ina o ia holo ana o ka moku i hoopaa poho ia he holo ana aku a he holo ana mai paha mai Kalifonia, Oregona, Kolumebia Beritania, Wasinetona, Bolabola a mai

kekahi paha o na Mokupuni o Polunesia a o Maikonisia paha a me na wahi e ae i like ka hoopaa poho ana, no kela me keia $1,000 a hapa paha o ia hoopaa poho ana 25

Palapala hookohu hope 1 00

Na palapala noi kumu imua o na Aha Kakau, na palapala kena i kekahi poe, na palapala hoopaa a hoomalu i hoopukaia e na Aha Kakau..... 2 00

Palapala kue i ka haawi ana i ka palapala ae holo i na aina e 3 00

Ka hookuu ana, ka hoolilo ana i kekahi a me ka hoihoi ana, a i ole ia, o kahi hoopau e ae i ka palapala moraki 1 00

Ka hoole ana a hookuu ana paha i ke kuleana iloko o kekahi mau aina a waiwai paa a lewa paha..... 2 00

Ka hooili ana i kekahi waiwai paa a lewa paha, dala a bona Aupuni paha, ma ka mare ana o kekahi mea a ano e ae paha, a no kekahi kumu kupono e ae paha mawaho ae o ka uku ponoi ana i ke dala no ia mea. 5 00

HOAKAKA I KA MOKUNA 64.

§§918-939, oia no Kau 1876, Mok. 55 Kan. Kiv. aoao 646; koe nae §926, oia no Kau 1892, Mok. 103.
§940, oia no Kau 1890, Mok. 73.
§941, oia no Kau 1892, Mok. 103.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hilo v. Mioshi, 8 Haw. 211; Minister v. Castle, 8 Haw. 105, Re Stamp Duty, 10 Haw. 514; Re Tramways Co., 9 Haw. 281.

MOKUNA 65.

Auhau o na Waiwai i Laweia mai Iloko o ke Aupuni.

Ka Uku a me na Mea i Hookuuia.

§942. E kauia, e ohiia, a e ukuia maluna o ka waiwai, me na mea kuai ano kalepa, a me na mea ulu i laweia mai iloko o keia Repubalika, ke dute e like me elima hapa-haneri *ad valorem,* koe nae na waina me na waiona, a koe hoi na ko me na malakeke, me na siropa o ke ko, a me ke kofe, ke ulu ia ma kekahi aina e i loaa ole ke kuikahi me keia Aupuni, a maluna o ia mau mea e kauia na dute i oleloia malalo ae nei:

Na waiona i puhiia, na waina o kela ano keia ano, ela, pota, bia, kaida, a me na mea inu i huiia, na waimomona, na wai hoeueu i oi aku mamua o kanalima-kumamalima hapa-haneri alekohola, he umi dala no ke galani:

Barani, rama, gini, huika, araka, a me na waiona e ae i puhiia, aole oi aku mamua o kanalima-kumamalima hapa-haneri alekohola, elima dala no ke galani:

Na waina, na wai hoeueu, me na waimomona o kela ano keia ano, koe wale no ke kalareka i oi aku i na hapa-haneri he umikumamawalu, aole nae i oi aku mamua o iwakaluakumamahiku hapa-haneri alekohola, hookahi dala no ke galani:

Kalareka, waina, ela, pota, bia, kaida, a me na mea inu e ae i huiia me na wai hoeueu, me na waimomona, aole oi aku mamua o umikumamawalu hapa-haneri alekohola, elima hapa-haneri *ad valorem:*

Na ko a pau i uluia ma kekahi aina i loaa ole ke kuikahi me keia Aupuni, elua keneta no ka paona:

Malakeke, me na siropa o ke ko, i hanaia ma kekahi aina i loaa ole ke kuikahi me keia Aupuni, umi keneta no ke galani:

E kauia, ohiia a e ukuia ke dute maluna o ke kope o na aina e i hookomoia mai iloko o keia Repubalika he ehiku keneta no kela a me keia paona kope i wiliia a wali a me na hua kope i hoomaemaeia, a hoomaemae ole ia paha.

E kauia, ohiia, a e ukuia he dute o elua a me hapa keneta no ka paona maluna o na raiki a pau i hookomoia mai iloko o keia Repubalika; a e dute ia hookahi a me hapa keneta o ka paona o na raiki me ka ili, i kapaia hoi he paddy, a e kauia he dute o elua a me hapa keneta o ka paona maluna o na kopaa i hoomaemae ole ia, i hookomo ia mai iloko o ka Repubalika.

§943. Aia a hiki i ka wa pono, e kauia na dute i hoakakaia ma keia pauku, i pani no na dute i oleloia iloko o ka pauku maluna iho, me ke kue ole i kekahi kuikahi e noho nei, iwaena o keia Aupuni a me kekahi Aupuni e, alaila, e auhauia a e ohiia ke dute maluna o ka waiwai kalepa i laweia mai, mai na aina e mai, penei:

1. Ma na alekohola a me na waina kiekie, he umi dala no ke galani; ma ka barani, gini, rama, waikeke a me na waiona a wai ikaika paha o kela a me keia ano a inoa paha; a me na waiona e ae a pau, cordials, bitters, na huaai iloko o ka barani, na wai-ala a me na mea kalepa e ae i hoomomona a kawiliia i komo ka alekohola a waiona paha iloko, nona ka ikaika o kanakolu pa-keneta a oi ae paha, a aole nae i oi ae mamua o kanalima pa-keneta, io, e like me ka mea i hoomaopopoia ma ka tralle's mea ana wai, ekolu dala me kanalima keneta no ke galani; a ma na mea a pau e oi ae ana mamua o kanalima pakeneta e uku no i ke dute o ka alokohola e like me ke ana o ka ikaika.

2. Hookahi a me hapalua dala no ke galani, no na waina oia hoi, port, sherry, madeira a me na waina e ae o kela ano keia ano, ua oi aku ka ikaika mamua o umikumamawalu hapa-haneri o ka alekohola maloko; pela no hoi maluna o na cordials, bitters,

a me na wai kalepa e ae, o kela ano keia ano, me ka alekohola, a wai ikaika paha maloko, maluna o umikumamawalu hapa-haneri, a malalo hoi o kanakolu hapa-haneri.

3. E kauia ka dute elima hapa-haneri ma ke kuai mua ana o ka waina, iloko o na pahu, i kapaia e ka poe kalepa, he waina "de cargaison."

4. E kauia ka dute he umi hapa-haneri ma ke kumukuai mua, maluna o ke kaida, bia, ela, poka a me na mea inu e ae i hoawawaia, malalo o umikumamawalu hapa-haneri o ka ikaika o ka alekohola maloko.

5. E kauia ka dute he umikumamalima hapa-haneri ma ke kuai mua, ma ka waina a pau loa, ua oi aku ka maikai mamua o ko "de cargaison," malalo o umikumamawalu hapa-haneri o ka alekohola maloko; pela no hoi ke dute maluna o ka baka, ka opiuma, a me na mea a pau i hanaia me ia mau mea.

6. E kauia ka dute maluna o na waiwai kalepa a pau i lawe ia mai iloko o ko Hawaii Paeaina, he umi hapa-haneri ma ke kuai.

§944. E hiki no i ka Luna Dute Nui ke manao oia he pono, ke ae i ka alekohola e laweia no loko ae o ka Hale Dute, i mea hana laau lapaau, i mea paahana, a i ole, i mea hoomoakaka i na hana akamai e ae, ke ukuia ka uku dute i ekolu (3) dala no kela a me keia galani—me ka haawi hoi o ka mea a mau mea e noi mai ana, a e unuhi aku ana i palapala hoopaa kupono, i mea e maopopo ai e hanaia, no ia mau hana wale no.

Dute Ad Valorem.

§945. E kauia, ohiia, a e ukuia na dute maluna o na waiwai i hoikeia mahope ae nei i laweia mai iloko o keia Aupuni, me ke kumukuai penei:

Na silika, pahoehoe veleveta silika a me na mea i komo nui ka silika iloko, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na lole aahu i humu mua ia a me na lole aahu o na ano a pau i humu holookoa ia a hapa paha, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na kaa lealea o na ano a pau, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na papale a me na papale kapu i hoakaka ole ia, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na lole lilina a me na mea a pau i hanaia, a i komo nui ia e ka lilina, lole mauu a me na mea o ia ano like e komo mai ia ana maloko, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na peahi o na ano a pau, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na lihilihi nihoniho, na pua lole i hanaia a me na hulu nani, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na lihilihi hana lima o na ano a pau, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na pa a me na mea aniani o na ano a pau, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na laau lapaau a me na laau inu i kapaia he "patent," a me na ano e ae, he umi keneta no ke dala hookahi;

No na lako hale o na ano a pau, ina ua hana hoomaikaiia a e koliia paha, a ua hanaia ma ke ano holookoa a hapa paha, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na mea no na wahine, na pupu lei, na boneki, na pihi, kaliki, a-i kala, na lima a me na pulima, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na mikilima i hoakaka ole ia ma kekahi ano okoa, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na pale lole no na lole, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na hupa, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na lou me na maka, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na lihilihi komo a me na lihilihi me na lole lihilihi o na ano a pau loa, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na lipine i hoakaka okoa ole ia, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na pa dala a me na pa i holoiia me ka wai dala a gula paha, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na Britannia ware a me na mea nani o ia ano, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na kukaepele o na ano a pau, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na kikiliki a me na kika pepa o na ano a pau, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na mea gula o na ano a pau, a me na pupu o na ano a pau i hanaia mai ka metala, aniani a pohaku a pau paha, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na kii i penaia, na kii i paiia, na kii i kahaia, na kii pohaku a keleawe, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

No na mea hoonaniia mailoko mai o na metala, pohaku, mabala, puna Parisa, a i ole ia, alabasta a me na mea hoohalike o ia ano, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na waiala mawaho ae o na waiala i auhau ole ia i ke dute e like me ko na waiona, na pauda, na palaki lauoho, niho, maiao a me na mea o ia ano, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na sopa, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na ipu-paka (puhi), na au ipu-paka a me na mea a pau e pili ana i na ipu-paka a me na au kika, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na ko omoomo, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na kukui ihoiho, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na mea lealea a na keiki (toys), he umi keneta no ke dala hookahi;

Na pu, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na lako kaua, pauda, a pela aku i hoakaka ole ia ma kekahi ano okoa, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na pauda hoopahu, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na ahi kao me na mea o ia ano a me na mea hoopahupahu, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Na wati liilii a me wati kauhale ma ke ano holookoa a hapa paha, he umi keneta no ke dala hookahi;

Na pepa uhau lealea, he umi keneta no ke dala hookahi.

Na kaa hehihehi wawae, umi keneta.

Dute i Hoakakaia.

§946. E kauia, ohiia a e ukuia na dute i hoakakaia mahope iho nei maluna o na waiwai i hoikeia malalo iho nei i laweia mai iloko o keia Repubalika, penei:

No na mikinilima ili-kao a me na mikinilima ili e ae a pau, he ekolu dala no ke kakini paa;

No na kika me na kika liilii, he umi dala no ke tausani;

No na paka Pake, he kanalima keneta no ka paona;

No na pahu koa, ina he eha pahu ma ka paa hookahi, elua dala;

No na pahu koa, ina elua pahu ma ka paa hookahi, hookahi dala;

No na pahu koa (pakahi), he kanalima keneta;

Ma na moena Pake, hookahi dala no ka owili;

Ma ke ki inu, he umi keneta no ke dala hookahi;

Ma ka aila pineki, he elua me ka hapa keneta no ka paona;

Ma na aila bine a me na aila Pake e ae, he iwakalua-kumamalima keneta no ke dala hookahi;

Ma na kamaa buti a me na kamaa Pake, he iwakalua-kumamalima keneta no ka paa hookahi;

Ma na kamaa pale wawae Pake, he umi keneta no ka paa;

Ma na port, sherry, Madeira a me na waina e ae o ia ano i oi ae ka ikaika mamua o iwakalua-kumamakahi hapa-haneri o ka alekohola iloko, a pela no hoi me na cordials, bitters, a me na mea e ae o ia ano a inoa paha i komo a malamaia paha me ka alekohola a wai ikaika paha maluna ae o ia ka ikaika a malalo nae o kanakolu hapa-haneri i hoakaka okoa ole ia, elua dala no ke galani;

Ma na champagne, eono dala no ke kakini omole kuata, ekolu dala no ke kakini omole paina;

Ma ka sparkling Moselee a me sparkling Hock, he eha dala no ke kakini omole kuata, elua dala no ke kakini omole paina;

Ma ke claret, Rhine wine a me na waina mama e ae o ia ano malalo o iwakalua-kumamakahi hapa-haneri o ka ikaika o ka alekohola iloko i hooomaopopo okoa ole ia, he kanaha keneta no ke kakini omole kuata, he iwakalua keneta no ke kakini omole paina, a he umikumamalima keneta no ke galani ina ma ka pahu;

Ma na ela, pota, caida a me na mea inu i hoawaawaia i hoakaka okoa ole ia, he kanaha keneta no ke kakini omole kuata, a he iwakalua keneta no ke kakini omole paina, a he umikumamalima keneta no ke galani ina ma ka pahu.

§947. O ka uku ana i na dute komo mai i kauia maluna o na Waina ma ka Pauku 946, e kapaeia no ka manawa o elima makahiki mai ka la ekahi o Ianuari, M. H. 1897, ma na wahi o ke Kanawai i oleloia i kau ai i kekahi dute maluna o kekahi waina i hanaia mailoko mai o ka wai o ka waina, oia mau waina nae iemi malalo o umi-kumamawalu pa-keneta (18%) o ka ikaika o ka alekohola.

A iloko o na makahiki elima i oleloia e hoomaka ana ma ka la ekahi o Ianuari, M. H. 1897, aole no e kauia, ohiia a ukuia paha kekahi dute maluna o kekahi waina i laweia mai iloko o ka Repubalika o Hawaii, i hanaia mailoko mai o ka wai o ka waina, oia mau waina nae ua emi malalo o umikumamawalu pa-keneta (18%) ka ikaika o ka alekohola.

§948. O na waiona apau, na waina apau i puhiia a me na mea inu e ae i hanaia mailoko mai o na mea e ae aole ka wai o ka waina, ina ua hookomoia iloko o ko Hawaii Pae Aina, ina ua komo iloko o ia mea he eiwa pa-keneta a aole e oi ae mamua o umi-kumamaha pa-keneta o ka alekohola, e kauia i ke dute o kanaono keneta no ke galani; ina ua oi aku mamua o umikumamaha aole nae i oi mamua o iwakalua-kumamakahi pa-keneta o ka alekohola, e kauia i ke dute o hookahi dala no ke galani; ina ua oi aku ka alekohola maloko mamua o iwakalua-

kumamakahi pa-keneta, e kauia maluna oia waiona ke dute e like me ke dute i hoakakaia ma ke Kanawai no na waiona o ia ano like.

NA MEA DUTE OIE IA.

§949. Aole e kauia kekahi dute maluna o ka waiwai me ka ukana kupono no na moku manuwa e pili ana i kekahi Aupuni E, ke lawe ia mai a hoohana ia ma ia ano; aole hoi maluna o ka waiwai me ka ukana i laweia mai e ka Luna Nui o kekahi Aupuni E nona iho, mamuli o ka olelo o ka Pauku 64; aole hoi maluna o ka waiwai i ae wale ia e laweia mai e na moku okohola, mamuli o ka olelo o ka Pauku 1140 o ke Kanawai Karaima; aole hoi maluna o ka aila, iwi a mea e ae o ke kai i loaa i kekahi moku i kakauia he moku Hawaii.

§950. E hiki no i ke Kuhina Waiwai, ke noiia mai, e ae aku i ka lawe ana mai o kekahi o na mea i oleloia malalo ae nei, me ka uku ole i ka dute, penei: na anoano, na aa, kawowo, me na mea kanu i laweia mai e luia a e kanuia ma keia Repubalika; na palau, me na ookope a me na paahana e ae o ka mahiai, i laweia mai e kekahi kanaka mahiai, a poe kanaka mahiai paha no lakou iho; ka wili me ka mahu, mea wili ko, mea wili kofe, a me na mea wili e ae e pono ai ka hana mahiai, i laweia mai e kekahi kanaka mahiai, a poe kanaka mahiai paha no lakou iho; na lio kane, lio wahine, bipi kane, bipi wahine, hipa, puaa, me na holoholona e ae, i laweia mai i mea e hoomaikai ai, a e hoomahuahua ai, i na hanauna holoholona maloko o keia Repubalika.

§951. Aole nae e kauia ka dute maluna o ka waiwai o kela ano keia ano i laweia no ke Aupuni a me ka Peresidena, maluna hoi o ka lako no na manuwa a me na Aupuni E, ke lawe ia mai no lakou, a me ka waiwai i lawe ia mai e na luna nui o na Aupuni E maanei no lakou ponoi, a me ka waiwai i ae ia iloko o na kuikahi, e lawe wale ia mai me ke dute ole e na moku okohola; a me na buke no na Oihana Kahuna, a me na mea paahana e

hanaia ana e ka poe o na aina e mai, i lawe pu ia mai maanei, aole hoi he mea kuai, a me ka lako kahiko no na hale ma na aina e, i lawe pu ia mai maanei, aole hoi he mea kuai; a me na aahu o na malihini e komo mai ana ma na awa o Hawaii nei, aole hoi he mea kuai; a me ka lako o na hale, aole he mea kuai, o na kanaka o ke Aupuni Hawaii i make ma ka aina e; a me ka aila, iwi, i'a, a me na mea e ae noloko mai o ke kai, i lawe ia e na moku, i palapala ia he moku Hawaii; a me ka waiwai kalepa i lawe ia aku i ka aina e, a hoihoi ia mai me kona ano mua; aole hoi i hoihoi ia aku ke dute i uku ia mamua; e hiki no hoi i ke Kuhina Waiwai ke ae i keia mau waiwai i olelo ia malalo, e komo wale mai me ke dute ole, ke noi ia mai pela; o na laau kanu, aa, ano-ano, i lawe ole ia mai i mea kuai; o ke dala gula a me ke dala maoli, o na mea hoomoakaka i na mea akamai, no na kula; o na lau botani ,na minilara, na mea o ka honua e maopopo ai ke ano o na oihana akamai no na kula; na buke, na palapala aina i loaa ma na aina e i ka Papa Hoonaauao, i mea e pono ai na kula; a me na modela o na mea hou, [na wili palaoa, a me na mea ulana lole a pau,] o na nalo meli, na manu, lio, lio wahine, kekake, bipi kane, bipi wahine, bipi keiki, hipa, puaa, a me na holoholona e ae i lawe ia mai, i mea e maikai ai na holoholona o ia ano maanei.

§952. Mai ka la aku e hoolahaia'i keia Kanawai, e hookomoia ka lanahu mai na aina e mai me ke dute ole.

O na buke a pau a me na palapala i paiia ma ka olelo Hawaii ma na aina e, a i laweia mai hoi iloko o keia Repubalika, e komo mai no me ke dute ole.

E hooholoia a ma keia ua hooholoia, o ke keleawe kapili moku me ka zinika a me na metala e ae a pau i hanaia e kapili malalo o ka moku, e hookomo ia me ke dute ole.

Mai ka la aku e hoolahaia'i keia Kanawai, e hookomo ia ka ili laau oka, ka "catechu," a me na mea e ae i komo ai ka mea i kapa ia "tanning," a i lawe ia no ka hana hooluu ili, me ke dute ole.

Mai ka hoolaha ia ana o keia Kanawai, ua ae ia ka hookomo ana mai iloko o keia Repubalika, me ka uku ole i ke dute, ka hao palahalaha mai ka hapa-walu o ka iniha ka manoanoa a oi ae, a me na kua hao.

Mai ka la aku e hoolaha ia ai keia Kanawai o na Holoholona Ola, Wahie, Niu, Io nui maloo, Aila niu, kaula aha niu, me na mea hana kaula e ae, na peahi, a me na mea e ae i hana ia mai na lau loulu mai, na pohaku akoakoa, Pa, na mea hoikeike o na holoholona, a me na mea e ae o ia ano, me na hua iwi, ina e hookomo ia mai iloko o keia Aupuni, aole no e kau ia i ka Dute.

I mea e hoohoihoi ai no ka hana ia ana o ke kopa o na ano a pau maloko o ke Repubalika o Hawaii, o na mea i hoakakaia mahope iho nei, oia ke Caustic Soda, Sal Soda, Oil of Sassafras, Palm Oil, a me ka Borax, ina ua laweia mai i mau mea e hoohana aku ai ma ka hana ana i ke kopa, e hookomo ia mai no me ke dute ole malalo o na rula a me na hooponopono ana e hoopukaia aku ana e ka Luna Dute Nui, i aponoia e ke Kuhina Waiwai.

§953. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai, a no ka manawa o umi makahiki mai ka la i hanaia ai keia nei, o na canaigre a me na mea ulu olona a pau, a me na mea i hoomakaukauia a i hanaia mailoko mai o ke canaigre a me na olona a pau mai na mea ulu mai i hoouluia iloko o keia aina, a me na hale wili, na mikini, na lako hana a me na mea hana, a me na hale i lawelaweia ma ka malama ana, mahi ana, a i ole ia, hoomakaukau ana i ke canaigre a me na mea ulu olona e hookuuia a ma keia ke hookuuia nei mai na auhau a me na dute a pau.

Aponoia i keia la 26 o Iulai, M. H. 1895.

§954. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai a no ka manawa o umi makahiki mai ka la aku i hanaia ai o keia Kanawai, o na kumu kope a me na laau ramie a pau, a me ke kope a me ka ramie a pau i hoouluia iloko o keia Aupuni; a me na wili, na mikini, na mea e hoohana aku ai na hana a me na hale a pau i hoohana kaokoaia ma ka malama ana, mahi ana a

hoomakaukau ana paha i ke kope, a i ole ia, i ka ramie no ka makeke, e hookuuia, a ma keia, ke hookuuia nei mai na auhau a pau a me na dute waiwai komo mai.

Aponoia i keia la 2 o Dekemaba, M. H. 1892.

§955. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai a no ka manawa o umi makahiki mai ka la aku o keia nei, e hookuuia a ma keia ke hookuuia nei mai na auhau aku a pau loa na mea hana mikini; na mea e hoohana aku ai, na hale a pau loa a me na waiwai lewa e ae a pau loa, i hoohana kaokoa loa ia ma ka mahi ana, ka hookomo ipu-kini ana a i ka malama ana paha i na hala-kahiki a huaai e ae paha, a i ole ia, no ka hana ana i na keama, kele a wai huaai momona paha a me na mea a pau loa o ia ano a i paaia hoi no ka hoopuka aku iwaho.

§956. O na mea hana, mikini a mau mea paha no ka hoohanaia aku e hoohana kaokoa loa ia ai ma ka hookomo ipu-kini ana a malama ana paha i ka huaai, a i ole ia, no ka hana ana i na keama, kele a wai huaai momona paha; a i ole ia, no ka hana ana i na ipu e waiho ai o ia mea, a pela no hoi me na ipu no ka hoohana aku e pili ana ia mea a me na lako no ka hana ana ia mau mea, e hiki no ke hookomoia mai iloko o keia Repubalika iloko o ka manawa i oleloia ma ka Pauku 955 me ka noa mai ke dute aku. Aka nae hoi, aole e pili ka hookuu ana i hoakakaia maloko nei i kekahi mau mea hana, mikini a mau mea paha no ka hoohana aku i hoohanaia ma ka hoopulapula ana, ohi ana, malama ana a hookomo ipu-kini ana paha i kekahi mau huaai, a i ole ia, i na mea mai na huaai mai e hookomoia aku ana iloko o Amerika Huipuia me ke dute ole a mamuli paha o ka uku ana i ke dute i oi ole aku i ka umikumamalima pa-keneta maluna o ka waiwai io. Ua hiki no i ke Kuhina Waiwai ke hana aku i na rula a me na hooponopono ana e kupono ai no ka hooko ana aku i na hoakaka ana a keia Kanawai.

§957. O na buke a pau a me na mea hoike a me na hana a pau i makemakeia no ka hooponopono ana a me ka hoomahua-

hua ana i na mea i hoakoakoaia ma ka Bernice Pauahi Bishop Museum e laweia mai no me ke dute ole o na ano a pau ma ka hoike ana i hoohikiia o kekahi o na Kahu o ka Waiwai o Bernice Pauahi Bishop, i hoonohoia e like a malalo hoi o ka palapala kauoha o Bernice Pauahi Bishop i make iho nei, e hoakaka ana ua laweia mai ia mau mea no na hana o ka Museum e pili ana i ke Kula o Kamehameha aole hoi no kekahi hana e ae.

§958. O ka alekohola a pau i makemakeia no ka malama ana i na mea hoike no na hana wale no o ka Museum i oleloia, aole hoi no kekahi hana e ae, ua hiki no e unuhiia ae mai ka Hale Dute o Honolulu me ka uku ole i ke dute ma ka hoike i hoohikiia o kekahi o na Kahu Malama Waiwai i hoakakaia ma ka Pauku 957.

§959. Iloko o ka mahina o Ianuari o kela a me keia makahiki e waihoia aku me ka Luna Dute Nui kekahi papa hoike i hoohikiia e kekahi o na Kahu Malama Waiwai i olelo ia e hoike ana i ka nui o ka alekohola i hoohanaia ma ka Museum i oleloia iloko o ka makahiki mamua iho, a me ka nui e waiho ana ma ka la mua o Ianuari.

§960.

KUIKAHI PANAILIKE.

E Hookoia ai Kekahi Kuikahi Mawaena o ke Alii ka Moi a me Amerika Huipuia, i Kakauinoia ma Wasinetona ma ka La 30 o Ianuari, 1875.

No ka mea, ma ka la 30 o Ianuari, 1875, ua hana ke Alii ka Moi i Kuikahi me Amerika Huipuia, ma ke Kulanakauhale o Wasinetona, a oia Kuikahi ua aponoia e ka Moi, ma Honolulu, ma ka la 17 o Aperila, 1875, a ua haawi aku a haawi mai na hoapono ana ma ke Kulanakuhale o Wasinetona, ma ka la ekolu o Iune o ia makahiki no.

A no ka mea hoi, ma ka Pauku 5 o ia Kuikahi ua oleloia, e lilo ua Kuikahi la i Kanawai mai ka wa e aponoia ai a hoolahaia

e ke Alii ka Moi o ko Hawaii Paeaina, a i aponoia a hoolahaia hoi e ke Aupuni o Amerika Huipuia, a e hooholoia hoi na Kanawai e hookoia ai e ka Ahaolelo o Amerika Huipuia. Nolaila,

E Hooholoia e ka Moi a me ka Ahaolelo o ko Hawaii Paeaina, i akoakoa iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai o ke Aupuni:

I ka manawa e loaa mai ai i ka Moi na hoike kupono e maopopo ai ua hooholo ia e ka Ahaolelo o Amerika Huipuia na Kanawai e hookoia ai na mea i oleloia maloko o ke Kuikahi i oleloia, a ua kukala aku ua loaa mai iaia na hoike o ia ano; mahope mai o ka la o ia kukala ana, e hookomoia mai na waiwai a pau i haiia maloko o ka Papa Helu mahope iho nei, ina he mau waiwai ia i hooulu ia, a i hana maoli ia, a mahi ia paha maloko o ke Aupuni o Amerika Huipuia:

Oia hoi na lako mahiai; na holoholona; bipi me ka puaa miko, na io o kela a me keia ano i kopi ia a kopi ole ia; kamaa buti a kamaa maoli; huita, bale, kulina, palaoa, huita palaoa, kulina, berena a me na hua ai o kela ano a me keia ano; na uinihapa, puna, puna-eleele (cement); waiu-bata, waiu-bata-paa, aila puaa, aila bipi; dala i hooheehee ole ia; lanahu; na kaula o na ano a pau, na lako moku me ke ka, kepau, (piach and resin), wai hoomaloo pena i hoomaemaeia a i hoomaemae ole ia paha; keleawe a me na keleawe kapili moku, kui a me hao-poho; pulupulu a me na mea i hanaia mailoko mai o ka pulupulu; o na ano waihoeluu a pau, a i hooluu ole ia paha; na hua i'a, io leho a me na mea ola e ae e noho ana maloko o ke kai a me na mea i hanaia mai ia mau mea mai; na hua o na laau o na ano a pau; hua laau iwi a me na mea ulu, maloo a maloo ole; i hanaia a hiki ke malamaia no ka manawa loihi, a ua hana ole ia paha pela; na lako hao o na ano a pau; na ili bipi, na ili hulu, na ili holoholona o na ano a pau, i hooluuia a hooluu ole ia paha; hao apo pahu a me na kui hoopaa apo pahu; na kui maoli o na ano a pau, mai ke nui a liilii loa; ka hau; ka hao a me ke kila a me na mea i hanaia mailoko mai o ia mau mea; ili i hooluuia; na papa me na laau

hale o na ano a pau, o ke ano poepoe, kalaiia, olo ia, a i hoomaemae ole ia, ma ke ano okoa a hapa paha; na puka hale, na puka aniani a me na puka olepelepe; na enegini mahu o na ano a pau, a me na lako o ia ano a me na apana; ota a me ka mauu maloo; pepa, na lako palapala a me na buke, a me na mea a pau i hana ia me ka pepa a me ka laau paha; aila mahu a me na aila hamo a hoomalamalama o na ano a pau; na mea kanu, na laau ulu a me na hua kanu; raiki; kopaa i hoomaemaeia a hoomaemae ole ia paha; paakai, kopa, na apana a me na poo-pahu; huluhipa, mawaho ae o na lole i humu ia; na kaa no ka oihana mahiai a me na kaa lawe ukana; laau a me na mea i hanaia me ka laau, a i hana ia paha me ka laau a me ka metala, koe nae na lako hale i koliia a i kahikoia; na kaa lealea; na mea i ulanaia a me na lako e ae o ia ano, i ulanaia me na huluhipa, pulupulu, silika, lilina; a o kekahi mau mea elua a oi ae paha o keia mau mea, aole nae na lole i humuhumu paaia; na ili-kaa a me na mea a pau i hanaia mailoko mai o ka ili i hooluu ia; pia lole a me ka paka, ma ke ano lau a ua hanaia paha, e hookomoia mai iloko o keia Repubalika, me ke kau ole aku o ke dute, e like me ka loihi o ka paa ana o ke Kuikahi i olelo ia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 65.

§942 Olelo pili i keia Kanawai Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 152. Lama, kopaa, malakeke, Kan. Kiv. §516. Kope, Kau 1892, Mok. 34. Laiki, Kau 1880, Mok. 34, Kan. Kiv. aoao 152.

§943, Pauku hoomana kanawai, Kan. Kiv. §517. 1 Kau 1892, Mok. 82. 2 Kan. Kiv. §517.

§944 oia no Kau 1886, Mok. 43.

§945 oia no Kau 1892, Mok. 25, hoololiia (kaa hehihehi wawae) e ke Kau 1892, Mok. 71.

§946 oia no Kau 1892, Mok. 25.

§947 oia no Kau 1896, Kan. 62.

§948 oia no Kau 1896, Kan. 79. Ka hoopai no ke kue ana nana K. K. §1249.

§§949-950 oia no Kan. Kiv. §516.

§951 oia no Kan. Kiv. §517, hoololi Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 152 hoololiia mamuli o ka manao o ke Kau o 1868, Kan. Kiv. aoao 152, nana §944.

§952 Lanahu, Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 152. Na Buke a me na Palapala Hawaii, Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 152. Na Metala kapili moku Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 152. Tanning, Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 152. Hao Palahalaha a me kua hao, Kau 1862, Kan. Kiv. aoao 151. Na Holoholona, a pela aku, Kau 1886, Mok. 27. Mea Hoomomona Lepo, Kau 1890, Mok. 4. Kopa, Kau 1892, Mok 53.

§953 oia no Kau 1895, Kan. 7.
§954 oia no Kau 1892, Mok. 58.
§§955-956 oia no Kau 1892, Mok. 59.
§§957-959 oia K. R. Kan. 10.
§960 oia no Kau 1876, Mok. 2, Kan. Kiv. aoao 153.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hyman v. Kapena, 7 Haw. 77; Rep. v. Hoffschlaeger, 10 Haw. 481.

MOKUNA 66.

Hooponopono ana i na Mea e Pili ana i ka Lawe ana mai a Kalepa Iloko o ke Aupuni.

§961. E ukuia na dute maluna o ka waiwai, me ka ukana me na mea kuai ano kalepa, i lawe ia mai iloko o keia Repubalika ma ke dala maoli; aka, e hiki no i ka Luna Dute me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, e haawi aku i ka manawa kupono no ka hookaa ana i na dute, aole oi aku i na la he kanaiwa, ke loaa mai iaia ka palapala hoopaa, me na hope kupono i ka manao o ua Kuhina nei, no na dala aole emi mai malalo o ka palua o na dute, e olelo ana e hookaa ia na dute me ka uku hoopanee umikumamalua hapa-haneri o ka makahiki, maloko o ka manawa a ka Luna Dute i haawi ai e like me ka olelo maluna. Penei ke kakau ana i ka palapala hoopaa:

Ma keia palapala e ike ai na kanaka a pau, ia maua o..... ....ka mua, a o.....kona hope, e noho la ma....., Mokupuni o....., ko Hawaii Pae Aina, ua hoopaa maua no.....ka Luna Dute o ke awa o.....a no na hope ona, a me na waihona, e uku aku i ka uku hoopai i..... dala, a no ke Aupuni ia dala. No ka hookaa pololei aku ia aie, ke hoopaa nei maua ia maua iho, palua a ia maua pakahi, a me na hooilina a me na hooko kauoha, a me na hooponopono waiwai hooilina o maua.

Ua kauia ko maua mau sila i keia la....o.....18....

Eia nae ke ano o keia olelo maluna, ua hookomo mai o..... ka mua (iloko o ka Mokupuni o.....maluna o ka moku..... o.....ke kapena, i puu waiwai.....dala maloko, a ua hookomo ponoia ma ke awa o.....) a nolaila, ua aie oia i ke Au-

puni no ke dute i.....dala. Ina i hookaa pono mai o..... ka mua ma ka olelo hoopaa, i na dala a pau o ke dute ma ka hale dute ma....., mamua o ka pau ana o na la he.....mai keia la aku, a me ka uku hoopanee he umikumamalua hapa-haneri, aole hoi i nele iki, alaila, lilo keia palapala i mea ole; a i ole pela, ua paa loa no, a e pili io no ia maua na mea i hoopaa ia.

Na ko maua lima i hana a kau hoi i na sila ma....., i ka la a me ka makahiki i oleloia maluna.

.....(Sila.)
.....(Sila.)

Aka hoi, aole e manaoia ua kue na olelo o keia Pauku, i ka waiho ana o ka ukana a me ka waiwai o kela ano keia ano, me ka uku mua ole i na dute, iloko o na Hale Papaa o ke Aupuni, malalo o ke kauoha a me ka malama ana o na Luna Dute, a mamuli o na rula hooponopono e kauia e ke Kuhina Waiwai, i kela manawa keia manawa.

§962. E hookaa ia na dute a pau maluna o ka waiwai, a i ole ia, e hoopaa ia ka uku ana, mamua o ka haawi ana i ka palapala ae no ka hoopae ana, a no ka lawe ana maluna o kekahi moku e ae paha.

§963. O na palapala hoopaa a pau, no ka uku ana i na dute, i hana ia e kekahi hoa o ka poe hui kalepa, ma ka inoa hui, ua paa no ia mau palapala hoopaa maluna o ka hoa, a mau hoa e ae paha, o ia poe hui, e like me ka paa ana maluna o ka hoa nana i kakauinoa.

§964. Aole e pono i kekahi kakauolelo, a i kekahi kanaka hoolimalima paha no ka mea e haawi ana i ka palapala hoopaa, e kakau i kona inoa i hope no ka mea ona i hoolimalima ia'i.

§965. Ina e hookaa ole ia ke dala i olelo ia iloko o kekahi palapala hoopaa no na dute, ma ka la e pau ai ka manawa i haawi ia no ka uku ana; alaila, na ka Luna Dute e hoomaka koke i ka hoopii no ke dala.

§966. Ina e ike ole ia ka ona o kekahi waiwai, e kauoha aku ka Luna Dute, e hana ia ka papa helu o ia waiwai, a e koho ia ke kumukuai o kela mea o keia mea, malalo o ka hoohiki, e kekahi mau kanaka maikai, alaila, e hoolaha ia a e kuai kudala ia ka waiwai, a e lawe ka Luna Dute no loko ae o ke dala i loaa mai ma ke kudala ana, na dute, ka uku o ka malama ana, ka uku hoopanee maluna o na dute mai ka la i hookomo ia mai ai ka waiwai, me na lilo a me na koina a pau, a e waiho aku i ke dala i koe maloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni no ka mea nona ka waiwai, a ina e hoomaopopo mai oia i kona kuleana, alaila, e haawi ia ke dala iaia. E hooili pu aku ka Luna Dute i ke Kuhina Waiwai, me ke dala koena, i kope o ka papa helu waiwai, me ke koho ana i ke kumukuai, a o ka palapala hoike o ke kudala ana, e hoakaka ana i na hoailona, me na helu, me ke ano o ka waiwai i kudalaia, me ka inoa o ka moku a me ke Kapena nana i lawe mai, me kahi i lawe ia mai ai, me ka manawa, a me ka inoa o ka mea iaia ka hooiliia ana mai maloko o ka papa helu waiwai o ka moku. O ka palapala hoike a ka Luna Dute, oia ka mea e pakele ai ke Kapena, a o ke alii moku paha, nana i lawe mai ka waiwai, ma ke koi ana iaia o ka mea nona ka waiwai. Ina he waiwai popo wawe a poino koke ka waiwai i kii ole ia e ka ona, alaila, e kudala koke ia no.

§967. O na dala a pau i ukuia mai no na dute maopopo ole, a no na dute i ukuia malalo o ka olelo kuihe no ka nui o na dute i koi ia, e malama ia a e hanaia ia mau dala, e like me ka hana ana me na dala e ae i loaa mai no na dute, aole hoi e kaohiia e ka Luna Dute a hoomaopopoia na dute, a e hooholoia ka olelo hooholo no ka hoopii ana i na aha, no ke kupono a me ke kupono ole o na dute i ohiia; aka, ina e hoomaopopoia e ke Kuhina Waiwai, ua ohi ka Luna Dute i ke dala i oi aku mamua o ka ke Kanawai i kau ai, alaila, e hoihoi aku oia i ke dala oi, noloko ae o ke dala ma ka waihona o ke Aupuni, i hookaawale ole ia no kekahi hana e ae.

§968. Ma na mea e pili ana i ka ohi ana i na dute, a ma na mea e ae i pili i na Kanawai dute, e hoolohe aku na Luna Dute

me na luna e ae, i na olelo kuhikuhi i kakau ia e ke Kuhina Waiwai, a ina e puka mai ka hihia no ka maopopo ole o kekahi olelo o na Kanawai dute, alaila, e paa no ka olelo hooholo a ke Kuhina Waiwai maluna o na Luna Dute, me na luna e ae o ka oihana dute.

HOAKAKA I KA MOKUNA 66.

§§961-968 oia no Kan. Kiv. §§518-525.
§965 hoololi Kau 1892, Mok. 57.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Cleghorn v. Macfarlane, 7 Haw. 316; Hospital v. Collector, 9 Haw. 581; Rep. v. Hoffschlaeger, 10 Haw. 481.

MOKUNA 67.

No na Awa Komo, a me na Apana Ohi Dute.

§969. Aole e hoouka ia mai a e wehe ia paha e kekahi moku kekahi waiwai a ukana paha o ka aina e mai, ma kekahi awa e ae o ko Hawaii Pae Aina; aka, ma na awa komo wale no i oleloia maloko o na Kanawai, o hopu ia a hoolilo ia ka moku nana i lawe mai ia waiwai a ukana paha, a me ka waiwai a ukana i hoouka ia a i weheia paha.

§970. E hoonohoia a ma keia ke hoonohoia nei na awa komo a holo aku malalo iho nei no na moku o na aina e: O Honolulu, ma ka Mokupuni o Oahu; o Lahaina, Hana me Kahului, ma ka Mokupuni o Maui; o Hilo, Honoipu, Mahukona, Kealakekua a me Kailua, ma ka Mokupuni o Hawaii; o Koloa, Waimea a me Makaweli, ma ka Mokupuni o Kauai; e manaoia nae na awa o Waimea me Makaweli he hookahi no awa, a e kapaia oia ke Awa o Waimea; aka, mai ka holo ana mai kekahi awa a i kekahi awa, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha, aole e hiki i kekahi moku o na aina e ke hana i ke kalepa holo pili aina ma keia Repubalika.

§971. E hiki no i na moku okohola o na aina e ke komo ma na awa i olelo ia ma ka pauku maluna ae nei, a ma ke awa o Hanalei, ma ka Mokupuni o Kauai, i loaa ia lakou na mea ai me na mea e ae e pono ai.

§972. E ku no i ke Kanawai no kekahi moku o ka aina e, i komo ma kekahi o na awa komo i ae ia no na moku o ia ano, a ua uku hoopaa paha i kona mau dute, ina i loaa iaia ka palapala ae a ka Luna Dute Nui, e holo aku ma kekahi wahi e ae o ka

Repubalika, aole nae ia he awa komo, a malaila e hoouka mai i ka ukana ua uku i ke dute, a e lawe aku paha i ka ukana, a loaa hoi iaia na mea e pono ai, na na Luna Dute ma na awa komo e ae iloko o keia Repubalika, koe o Honolulu, e haawi i na palapala ae o kela ano maloko o ko lakou apana ohi dute.

§973. E maheleia ko Hawaii Pae Aina i mau Apana Ohi Dute e like me keia mahope iho nei: Ka Mokupuni o Hawaii i ekolu apana, e kapaia na Apana o Hilo, Kohala a me Kona. O ka Apana Ohi Dute o Hilo oia no kela mau wahi a pau o Hawaii i ikeia o Kau, Puna a me Hilo; o ka Apana Ohi Dute o Kohala oia no kela mau wahi a pau i ikeia o Hamakua a me Kohala; a o ka Apana Ohi Dute o Kona oia no kahi a pau i ikeia o Kona Akau a me Kona Hema. No na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe, o ka Apana Ohi Dute o Lahaina e komo malaila na Mokupuni o Molokai, Lanai a me ka Apana o Lahaina; o ka Apana o Wailuku e komo malaila na apana ohi auhau o Makawao, Hana a me Wailuku; e ikeia ka Mokupuni o Oahu oia ka Apana Ohi Dute o Honolulu; e ikeia na Mokupuni o Kauai me Niihau oia ka Apana Ohi Dute o Koloa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 67.

§969 oia no Kan. Kiv. §526.
§970 oia no Kau 1896, Kan. 52.
§§961-962 oia no Kan. Kiv. §§528-529.
§963 oia no Kau 1896, Kan. 52.

MOKUNA 68.

Na Luna Dute.

§974. Na ka Peresidena, ma ke koho ana o ke Kuhina Waiwai, e hoonoho i kekahi kanaka kupono i Luna Dute Nui ma na awa komo a pau o keia Repubalika, a oia no ka *ex officio* ka Luna Dute no ke awa o Honolulu, a e noho oia ma ia oihana oiai ko ka Peresidena makemake.

§975. Mamua o kona hapai ana i kana oihana e hoohiki ka Luna Dute Nui, a e kakau i kona inoa ma ka palapala hoohiki, imua o ke Kuhina Waiwai, no kana hana ikaika, me ka pololei i na hana o kana oihana, a e haawi hoi oia i palapala hoopaa, na ke Kuhina Waiwai me kona mau pani hakahaka, ma ia oihana, no na dala, aole emi mai malalo o na tausani he umi, me na hope kupono i ka manao o ua Kuhina nei, no ka hana pololei me ka paewaewa ole, o ka Luna Dute Nui i kana mau hana, a e uku pololei oia i ke Kuhina Waiwai, e like me kana kauoha, i na dala a pau i ohiia e ia; a e kona mau hope paha, a e hoike aku hoi, i kela hapaha, keia hapaha makahiki, i ka nui o kana mau loaa, a me kana mau hana, e like me ka olelo a ke Kanawai.

§976. E haawi aku ka Luna Dute Nui i ke Kuhina Waiwai i kela hapaha keia hapaha makahiki, e hoomaka ana ma ka la mua o Ianuari, i palapala hoike no na dala a pau i loaa mai ma na hale dute o ka Repubalika no na dute, na Halepapaa, a no na kumu loaa e ae, a e hooponopono ia palapala hoike me ke Kuhina Waiwai, a e haawi aku iaia i na dala e waiho ana iloko o kona lima. A e hoike aku hoi ka Luna Dute Nui, ma ka palapala i kela makahiki keia makahiki no na hana o kana oihana, me ke ano, ka nui, me ke kumukuai o ka waiwai o kela ano keia ano i

hoookaia mai, a e lawe ia'ku ma keia Repubalika; a no na aina o na moku i holo mai, me ka nui o na tona o na moku a pau i komo ma na awa o keia Repubalika, mai na aina e mai, a me na inoa o na aina e, a lakou i holo mai ai; a no na moku a pau i holo aku mai keia Repubalika aku i na aina e, me na inoa o na wahi a lakou i holo aku ai; a no na mea e ae a ke Kuhina Waiwai e koi aku ai, i kela manawa keia manawa.

§977. Na ka Luna Dute Nui me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, e hoonoho i Luna Dute no kela a me keia o na awa komo o keia Repubalika, a na ka Luna Dute Nui e nana aku i ka pono me ka pololei o ka hana ana a ia poe luna; a e hiki no iaia ke hoopau ia lakou.

§978. O kela Luna Dute keia Luna Dute, mamua o ka hapai ana i kana oihana, e hoohiki oia a e kakauinoa oia i ka palapala hoohiki, imua o ka Luna Dute Nui; a i ole ia imua paha o kekahi Lunakanawai ma kona apana, e olelo ana e hana oia me ka ikaika a me ka pololei i na hana i pili i ka Luna Dute, a e hooikaika oia e kinai, a e huli aku i na hana kue i na Kanawai dute o keia Repubalika; a e kakauinoa hoi oia i ka palapala hoopaa, me na hope i ka Luna Dute Nui, a i na dala a me na olelo hoopaa i kupono i ka manao o ua Luna Dute Nui nei.

§979. E hoike aku kela Luna Dute keia Luna Dute, ma ka hapaha makahiki i ka Luna Dute Nui, i na loaa a pau o kana oihana me ka hooponopono; a e uku aku hoi i na dala a pau e waiho ana ma kona lima, no kela kumu loaa keia kumu loaa, i kela manawa keia manawa e like me ke kauoha a ka Luna Dute Nui. A e hana no oia i na palapala hoike no na moku a me ka waiwai, i kela manawa keia manawa e like me ka manao o ka Luna Dute Nui.

§980. E noho mai na Luna Dute ma na awa a lakou i hoonoho ia ai, a e malama lakou i na buke hoike pololei no ka lakou mau hana i pili i ka oihana dute, e like me ke kuhikuhi ana a ke

Kuhina Waiwai i kela manawa keia manawa; a e hoike aku lakou i na buke me na palapala a pau o ko lakou oihana, i ka mea i koho ia e ke Kuhina Waiwai, e nana i kela manawa i keia manawa.

§981. E hiki no i ka Luna Dute ina ua mai oia, a ina paha ua hele ma kahi e, alaila, me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, aole nae no ke kumu e ae, e koho i kekahi hope ma ka palapala i sila ia, e hana i kana mau hana; a maluna no o ka Luna Dute ka pono me ka hewa o ka hana ana a kona hope, ma na mea i pili i kana oihana.

§982. Na ka Luna Dute ma ke awa kahi i hoonoho ia ai oia, e lawe i na palapala hoike, na palapala helu waiwai me na palapala e ae, e hoike ia mai ma ke komo ana o kekahi moku; e kope i na palapala helu waiwai a pau; e lawe i na palapala hookomo o na moku a pau, me ka waiwai a lakou i lawe mai ai; e helu i ka nui o na dute maluna o ia waiwai, a e kakau ia mea ma ke kua o ka palapala hookomo; e lawe i na dala a pau i uku ia mai no na dute a i na palapala hoopaa no ka uku ana i na dute; e haawi aku i na palapala ae holo; a e koho me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai, i na luna kiai me na luna malama i na Halepapaa maloko o kona apana, ke pono ke koho ia; a e hoohiki me ka hooiaio i na olelo hoohiki a pau, i mea e pono ai kana hana; a e hiki no ke laweia ia mau palapala iloko o na Ahahookolokolo o ka Repubalika, i mea e maopopo ai ka pono; a e hana i na mea e ae a ke Kanawai, a me na rula i hana ia mamuli o ke Kanawai, e haawi ai iaia e hana, i kela manawa i keia manawa.

§983. Eia kekahi hana i haawi ia na ka Luna Dute Nui e hana, oia hoi o ke kakau hoike ana, a me ka haawi ana i na palapala ae i na moku Hawaii.

§984. E hiki no i ka Luna Dute Nui me ka ae mai o ke Kuhina Waiwai e hoonoho i Hope Luna Dute no ke awa o Hono-

lulu, e kokua iaia ma ka hana ana i kana oihana, a e loaa i ua hope luna dute nei ka uku a ka Peresidena e hooholo ai.

§985. E loaa no i ka Luna Dute Nui ka uku makahiki e like me ka ka Ahaolelo e hooholo ai i kela manawa keia manawa.

§986. E loaa i ka Luna Dute ma Lahaina ka uku makahiki, he umikumamalima haneri dala, a e uku ia oia i kela hapaha keia hapaha makahiki.

§987. E loaa i na Luna Dute ma na awa o Hilo, Kealakekua, Kawaihae, me Koloa, ka uku kupono a ka Luna Dute Nui e haawi ai, me ka ae pu o ke Kuhina Waiwai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 68.

§§974-987 oia no Kan. Kiv. §§531-544.

MOKUNA 69.

No ke Kakau Hoike ana i na Moku.

§988. Aole e pono ke kakau hoike ia kekahi moku ma keia Repubalika, aole hoi e manao ia kekahi moku he moku Hawaii i loaa na pomaikai i pili i na moku Hawaii ke ole oia ka waiwai ponoi a kekahi kanaka kupa a mau kanaka hookupa ia paha o keia Repubalika. Aka hoi, e hiki no ke kakau hoike ia kekahi moku i hoomakaukau ia no ka lawaia okohola, a no ka imi ana i na ilio-kai ma ka inoa o ka mea nona kekahi hapa o ia moku, ina he kanaka kupa ia a he kanaka kupa ole paha, a ina e noho paa ana oia iloko o keia Repubalika.

§989. Ina i noi ia mai ka Luna Dute Nui e like me ka olelo o ka pauku maluna ae nei, ma ka palapala i hoohiki ia, e hoakaka ana i ka inoa me ka helehelena o ka moku, a ina ua kapili ia ma keia Paeaina, a i ole ia, ina paha ua kapili ia ma kekahi aina e, me ke ano o ka loaa ana mai iaia, a e hoike pu ana i na palapala hoolilo nona, alaila, e kauoha aku ka Luna Dute Nui e ana ia ua moku la, a e hoomaopopo ia kona mau tona; e like me ka rula i hoakaka ia mahope ae nei.

§990. Ina ua hui ia kekahi poe ona iloko o ka moku hookahi, alaila, e hiki no i ka mea hookahi o lakou e noi mai i ke kakau hoike ana o ia moku, aka, e hoakaka oia maloko o kona palapala noi i ka nui o ka hapa moku i pili i kela mea keia mea o lakou pakahi.

A e haawi pu ia me ua palapala noi la ka palapala hoike a kekahi mea kupono i koho ia e ka Luna Dute Nui, e hoomaopopo ana he moku kupono no ia e holo ai ma ka moana, a ua maikai a

ua paa; a ina aole e loaa ka palapala o ia ano, alaila, aole no e haawi ia ka palapala hoike hoapono no ua moku la.

KE ANA.

§991. Na ka Luna, a mea e ae paha nana i ana kekahi moku, i ka manawa e noi ia ai e kakau kope ia kekahi moku, ma ka Hale Dute e haawi i Palapala Hoike, i ka Luna Dute, i mea e ike ai oia, a i hoike nohoi nona, e hoakaka ana i ke ano o ka moku, ka nui o kona mau papa keehi, ka nui o na kia, kona loa, laula, a me kona hohonu, a me ka nui o kona mau tona, a me na mea hoakaka e ae, i hoike mau ia e pili ana i na moku, i mea e maopopo ai ia moku, a ua kakau ia ka inoa a me kona wahi mahope oia moku, ma ka papa eleele, me na hua keokeo i emi ole iho malalo o ekolu iniha ka loihi; a oia Palapala Hoike e kakau inoa pu ia e kekahi ona oia moku, a i ole ia, e ke kapena oia moku, a i ole ia, e kekahi mea e ae i hele ae malaila, i ka manawa e ana ia ai ua moku la, mamuli o kona ona, a mau ona paha, i hoike no ka oiaio o na mea i hoakaka ia maloko, a i na aole e loaa ia mea, alaila, aole no e mana ia Palapala Hoike.

§992. E hoike ia ma ke kope ana, o kela a me keia moku, kona loa a me kona laula, me kona hohonu, a me ke kiekie malalo iho o kona papa hehi ekolu, a penei e hoomaopopo ia ai; o ka papa hehi e ana ia ai na tona o na moku, he ekolu mau papa hehi, oia no ka papa hehi elua mai lalo mai, a ma na moku e ae apau, o ka papa hehi e ana ia ai na tona, oia no ka papa hehi maluna loa o ke kino o ka moku. O ka loa mai ka hoomaka ana o na papa owaho, mamua ma ka aoao o ka laau pii o mua, a hiki i ka aoao mahope, o ka laau pii o hope, o na moku mahu huila mahope; a ma na moku e ae, a hiki i ka aoao mahope o ka laau pii e paa ai ka hoe, e manao ia oia ka loa o ka moku. O ka laula, ma kahi laula loa o ka moku, mawaho oia ke manao ia ka laula o ia moku. O ke ana mai ka aoao malalo o ka papa hehi e helu ia ai na tona, mawaena konu o ka moku a hiki i ka papa pale o ka opu o ka moku, (ma ka manoanoa avariki) e manao ia oia

ka hohonu o ka moku. Ina ekolu papa hehi oia moku, alaila, o ke kiekie mai ka aoao maluna o ka papa hehi e helu ia ai na tona, a hiki i ka aoao malalo o na papa, o ka papa hehi ekolu, e manao ia oia ke kiekie malalo o na papa hehi o luna loa. E ana ia na ana ana, ma na kapuai, a me na hapa kapuai, a e hoakaka ia na hapa kapuai, ma na hapa haneri kapuai.

§993. Aole i manao ia e ana, mamuli o na olelo o ka pauku mamua iho, kekahi wahi i lawelawe ia i wahi moe, a mau rumi moe paha maluna o kekahi moku, i na ua hana ia a pau loa maluna ae o ka papa hehi mua, aole ia he papa hehi no ke kino o ka moku.

§994. Mai loko ae o ka huina nui o na tona o kela a me keia moku Hawaii, e hoolawe ia ka nui o na tona, iloko o na wahi a rumi paha i noho ia, a i hookaawale ia no na kanaka o luna o ia moku, eia nae, aole e oi aku ka nui o na tona, e hoolawe ia no kahi i noho ia e na kanaka o ka moku, mamua o elima (5) hapa haneri o ka huina nui o na tona. A ma na moku a pau i hooholo ia e ka mahu, a mea ikaika e ae paha, e makemake ia ai i wahi kaawale no na enekini, e hoolawe ia nohoi mai loko ae o ka huina nui o na tona oia moku, ka huina o na tona o kahi, a mau wahi paha i hoohana maoli ia, a i makemake ia e hookaawale, no ka holo pono ana o na hana o na ipuhao mahu, a me na pono mahu e ae, i hui ia me ke ala e puka aku ai ke ku'e, ma na moku aia mahope ka huila, a me ka hui pu ia me na moku i hooholo ia e na huila ma na aoao, me kanalima hapa haneri hou iho, a ma na moku i hooholo ia e ka huila mahope, i kanahiku kumamalima hapa-haneri o ia wahi, aka, aole no e oi aku ka nui o na tona i hoolawe ia pela, mamua o kanalima (50) hapa haneri o ka huina o na tona; a, mahope iho o ka hoolawe ia ana o na tona, i hoolawe kupono ia, mai ka huina nui o na tona, alaila, o ke koena, oia ke manao ia na tona e kakau kope ia ai ia moku.

§995. Aole e manao ia na mea, i hoakaka ia ma na pauku mamua ae, e pili ana i ke ana ia o na moku, ua pili i kekahi moku

i kauoha ole ia, e ana ia ma ke kanawai, a e hoopaa ia, a laikini ia paha ina aole i hoakaka okoa ia pela.

§996. O na tona i kope ia o kela a me keia moku, i kapili ia maloko o ko Hawaii Pae Aina, a i ole ia, no kekahi kanaka kupa o keia Aupuni, ma ke ano, oia ka ona oia moku, oia no kona nui kupika, a pau loa maloko, ma na tona he hookahi haneri (100) kapuai kupika (cubit) pakahi, e hoomaopopo ia penei: E ana i ka loa, o ka moku ma ka laina pololei ma ka aoao maluna o ka papa hehi e ana ia ai na tona, mai ka aoao maluna o ka papa hehi e ana ia ai na tona, mai ka aoao maloko o na papa o loko, e awalika ka manoanoa ma ka aoao o ka hope o ka moku, a hiki i ka aoao maloko o ka papa, e pili ana me na wae o hope, ma ka awelike o ka manoanoa, me ka hoolawe mai keia loa ae, ka mea i ike ia, ua loaa no ka hi-o o mua o ka moku, ma ka manoanoa o ka papa hehi, a ma ka mea i ike ia, ua loaa mai no ka hi-o o na wae o hope, iloko o hookahi hapakolu o ka pio o na kua (beams), o ka papa hehi, e mahele like i ka loaa i loaa pela, e like me ka mea i hoike ia ma ka papa mahope iho nei, e like me ka papa i kupono no ka moku e ana ia ana.

Papa o na Helu.

Helu ekahi. Na moku i ike ia ka loa, no ka hoomaopopo ana i na tona, e like me ke ana ia ana i hoakaka ia maluna, he kanalima kapuai a emi iho ka loa, e mahele ia i eono mahele like.

Helu elua. Na moku i ike ia ka loa, no ka hoomaopopo ana i na tona, e like me ke ana ia ana i hoakaka ia maluna, ua oi ae maluna o 50 kapuai ka loa, aole nae e oi aku maluna o hookahi haneri kapuai, e mahele ia i ewalu mahele like.

Helu ekolu. Na moku i ike ia ka loa, no ka hoomaopopo ana i na tona, e like me ke ana ia ana i hoakaka ia maluna, ua oi ae maluna o hookahi haneri kapuai ka loa, aole nae i oi ae maluna o hookahi haneri me kanalima kapuai e mahele ia i umi mahele like.

Helu eha. Na moku i ike ia ka loa, no ka hoomaopopo ana i na tona, e like me ke ana ia ana, i hoakaka ia maluna, ua oi ae maluna o hookahi haneri me kanalima kapuai ka loa, aole nae i oi aku mamua o elua haneri kapuai, e mahele ia i umi kumamalua mahele like.

Helu elima. Na moku i ike ia ka loa, no ka hoomaopopo ana i na tona, e like me ke ana ia ana i hoakaka ia maluna, ua oi ae maluna o elua haneri kapuai ka loa, aole nae i oi aku mamua o elua haneri me kanalima kapuai, e mahele ia i umi kumamaha mahele like.

Helu eono. Na moku i ike ia ka loa, no ka hoomaopopo ana i na tona, e like me ke ana ia ana, i hoakaka ia maluna, ua oi ae maluna o elua haneri me kanalima kapuai ka loa, e mahele ia i umi kumamaono mahele like.

Alaila, i na ua kaawale kupono o lalo o ka moku, e hiki ai ke ana ia ka hohonu a me ke akea, e huli i ka nui o ia moku, ma ka laula ma kela a me keia wahi, i mahele ia ai ma ka loa, e like me keia mahope iho nei:

E ana i ka hohonu ma kela a ma keia wahi, i mahele ia ai, mai kekahi wahi, he hookahi hapakolu ke kaawale o ka pio o na kua, o ka papa hehi malalo oia papa hehi; a i na he anuu ma ka papa hehi, alaila, malalo iho o kekahi laina, i hoomalo ia ma ka laina pololei, mai ia anuu aku a hiki i ka aoao maluna o na wae kee, ma ka aoao maloko o ka laau halii, mahope iho o ka hoolawe ana i ka manoanoa, awelika o na papa hale o loko, mawaena o na papa pale o lalo loa, a me ka laau halii, alaila, ina aole i oi aku ka hohonu o na mahele mawaena konu o ka moku, ma ka mahele ana i ka loa mamua o umi kumamaono kapuai, e mahele i kela a me keia hohonu i eha mau mahele like, alaila, e ana i ka laula waiho like, maloko ma kela a me keia wahi o na mahele ekolu, i mahele ia ai, a me na aoao maluna, a me malalo o ka hohonu, me ka hoohele aku i ke ana a hiki i ka manoanoa awelike o ka papa pale ma ia wahi, i komo mawaena o na wahi i ana ia, e kau i ka helu maluna o kela mau ana laula, mai luna mai e helu ia ka mea maluna loa, "akahi,"

a o ka mea malalo iho "alua," a, pela aku a hiki i lalo loa, alaila, e hoonui i ka laula mua me ka ha, a o ke kolu e hoonui me ka elua, a e hui i na huina o keia mau hoonui ana, alaila, e hui aku me keia hailoaa i ka laula akahi, a me ka laula elima, hoonui i keia hailoaa i loaa mai, me ka hapakolu o ke kowa like, mawaena o na ana laula ia ana, a o ka hailoaa i ike ia, e manao ia no oia ka laula kuea; aka, ina e oi aku ka hohonu o ke ana ia ana, mawaenakonu o ka moku, mamua o umi-kumamaono kapuai, e mahele i kela a me keia hohonu i eono mau mahele like, aole hoi i eha, a e ana aku e like me ka mea i kuhikuhi mua ia ae nei, i ka laula waiho like ma na wahi mahele elima, a me na aoao maluna a malalo o na hohonu, a e kau i ka helu o keia mau ana ia ana, mai luna mai, e hoonui i ka lua, ka ha, a me ke ono me eha, a o ke kolu a me ka lima me elua, hoohui i keia mau hailoaa, a i ka huina i loaa e hoohui ka laula mua a me ka laula hope, a e hiku, hoonui i keia huina me hookahi hapakolu, o ke kowa like mawaena o na ana laula ia ana, a o ka hailoaa i ike ia e manaoia oia ka laula kuea. Mahope o ka hoomaopopo ana i ka laula kuea, ma kela a me keia wahi i mahele ia ai ma ka loa, e like me ka mea i kauoha ia maluna, e hoomaka aku i ka huli ana i na tona, e kope ia ai ka moku e like me keia mahope iho nei.

E kau helu i na laau kuea mai ka 1, 2, 3, a pela aku, o ka helu ekahi oia no ka mea mamua loa o ka moku ma ka ihu, a o ka helu hope loa, oia ka mea mahope loa o ka moku ma kona hope, alaila, ina ua mahele ia ka loa iloko o eono, a i ole, i umikumamaono mau mahele, e like me na helu 1 a me 6 a o kekahi helu mawaena oia mau helu paha, e like me na helu 2, 3, 4, 5, e hoonui i ka lua a me kela a me keia laula kuea, i helu ia me ka helu like me eha, a o ke kolu, a me kela a me keia laula kuea i helu ia me na helu like ole, koe ka mua a me ka mea hope loa, e hoonui aku me 2, e hoohui i keia mau huina, a i ka huina i loaa mai, e hui aku ka mua a me ka hope i na he mau hua ko laua, hoonui aku ka hailoaa i loaa mai pela, me hookahi hapakolu o ke kowa like, mawaena o na ana laula ia ana, a o ka hailoaa i ike ia, oia no ka nui kubika o kahi malalo iho o ka papa

hehi, e ana ia ai na tona, e mahele i keia hailoaa me hookahi haneri, o ka mea i ike ia oia no na tona malalo iho o ka papa hehi, e ana ia ai na tona, a oia no ka mea i manao ia, oia na tona kope ia oia moku, malalo nae o na hui ana aku i hoakaka ia mahope iho nei.

Ina he anuu ma ka papa hehi o ka moku, a wahi e ae paha, i hoopuni paa ia ma na papa hehi o luna loa, i kupono no ka waiho ana i na ukana, a me na mea ai, a i ole ia, e hoomoe ia ai na ohua, a o na kanaka ponoi paha o ka moku, e hoomaopopo ia na tona o ia wahi penei:

E ana i ka loa maloko o ua wahi 'la, ma na kapuai, a mahele iho i mau mahele like, a o ka loihi malalo e like ia me na mahele i mahele ia ai ka loa o ka papa hehi, e ana mawaena o kona kiekie i na laula penei: Hookahi ma kela a me keia poo, a ma kela a me keia wahi i mahele ia ai, e kau helu aku ia lakou 1, 2, 3, a pela aku, alaila i ka huina o na laula ma na poo, e hui i ka pa ha o ka huina o na helu i helu like ia, a me ka pa lua o na helu i helu like ole ia, koe ka mea mua, a me ka mea hope, a hoonui aku i ka huina o keia mau mea, me ka hapakolu o ke kowa like, mawaena o na laula, a o ka mea i ikeia oia no ka laula kuea waiho like oia wahi, alaila, e ana i ke kiekie mawaena o na papa o ka hohonu, a hoonui aku ia mea me ka laula kuea, a mahele iho me hookahi haneri, a o ka mea i ike ia, oia no ka mea e manao ia, oia na tona oia wahi, a e hui pu ia aku me na tona, malalo o ka papa hehi i loaa ma ka huli ana i hoakakaia mamua. Ina he ekolu papa hehi o ka moku, e hoomaopopo ia na tona, o kahi mawaena o ia papa hehi, a me ka papa hehi e ana ia ai na tona e like me keia: E ana ma na kapuai i ka loa maloko, mawaena o kona kiekie mai na papa, ma ka aoao o ka hope, a hiki i na papa maluna o na wae o ka hope, a e mahele i ka loa i na mahele, i like ka nui me na mahele i mahele ia ai, ka loa o ka papa hehi e ana ia ai na tona, e ana hoi mawaena o kona keikie, i ka laula o loko ma kela a ma keia wahi, i mahele ia ai, a me ka laula o ka hope, me ka laula o ka pii o mua, e kau helu ia lakou mai ka 1, 2, 3, a pela aku, e hoomaka ana mai hope mai, hoonui ka lua a me na helu e ae i helu like ole ia, koe ka mea mua a me

ka mea hope, hoonui me 2 i ka huina o keia mau mea, e hui aku i na laula mua me hope, hoonui aku i keia huina me ka hapakolu o ke kowa like, mawaena o na laula, a o ka mea i ike ia, oia no na kapuai kuea, o ka laula waiho like oia wahi, e ana i ke kiekie mawaena o na papa, o na papa hehi elua, a hoonui aku me ka laula waiho like, a o ka hailoaa oia no ka nui o na kapuai kubika oia wahi, mahele ia mea me hookahi haneri, a o ka mea i ike ia, oia no na tona oia wahi, a e hoohui ia aku no me na tona e ae o ka moku, i hoomaopopo ia e like me ka mea i hai ia maluna.

A ina ua oi aku mamua o ekolu papa hehi, o kekahi moku, e hoomaopopo ia no na tona o kela a me keia wahi, mawaena o na papa hehi maluna ae o ka papa hehi, e ana ia ai na tona e like me ka mea i kuhikuhi ia maluna, a e hoohuiia aku no me na tona o ka moku i hoomaopopo ia e like me ka mea i hoakakaia maluna.

Ma ka hoomaopopo ana i na tona o na moku hamama, o ka aoao maluna o ka papa maluna loa, o ia no ka palena o ke ana ia ana, a o ka hohonu e ana ia no mai ka laina, mai kekahi aoao a i kekahi aoao, i kauia ma ka aoao maluna o ka papa maluna loa, ma kela a me keia wahi i mahele ia ai ka loa.

§997. Ma ka palapala kope a palapala hoike e ae, mai ke Aupuni mai no na tona a lahui paha o kekahi moku, o ko Hawaii Pae Aina, me na mea i kauoha ia i keia manawa, e ke Kanawai e hoakakaia maloko, e hoakaka kaawale ia na hoolawe ana, i hoolawe ia mai ka huina nui o na tona, a e hoakaka ia nohoi, o ka nui o na tona ia, oia moku i kope ia.

§998. O na palapala kope o na moku o ko Hawaii Pae Aina, aole e lilo i mea ole ma ka hoakaka hou ia ana o kona mau tona, aia wale no a hoihoi maoli ia ma ka manao ponoi, aka, ua hiki no ke pakui aku, i ka palapala mua i palapala pakui, me ka palapala hoike o ka Luna Dute Nui, e olelo ana ua hooponopono hou ia ka palapala mua.

§999. O ka uku no ke ana ana i na moku malalo o 100 tona $5, maluna aku o hookahi haneri a malalo o 200, he $7.50, maluna o 200 tona a malalo o 300 tona $10, maluna o 300 tona a malalo o 400 tona $12.50, maluna o 400 a malalo o 500 tona $15, maluna aku o 500 tona hookahi keneta no kela a me keia tona hou iho.

Kakau Hoike ana i na Moku o na Aina E.

§1000. Ina e noi ia mai e kakau hoike ia kekahi moku i kapili ia ma ka aina e, ke ole i kuaiia ia moku mamuli o ka olelo hooholo a kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika, alaila, e hai aku ka Luna Dute Nui i ke Kuhina o ko na Aina E no ia noi ana, a na ua Kuhina la e palapala aku mamuli o kana oihana i ka Luna Nui a i ke Kanikela paha, ina e noho mai ana kekahi Luna o ia ano maloko o keia Repubalika o ke Aupuni kahi i pili ai ua moku la, a e ninau aku iaia ina e ike ia kekahi pilikia e hiki ole ai ke kakau hoike ia moku a loaa mai ka pane ana a ka Luna Aupuni E, e hai aku ke Kuhina ia pane ana i ka Luna Dute Nui i mea alakai nona.

§1001. Aia a hoomaopopo ia ka nui o na tona o kekahi moku i manao ia e kakau hoike, a maopopo hoi i ka Luna Dute Nui aole mea kue i ke Kanawai i ole ai ke kakau hoike ana, alaila, e kakau hoike oia i ua moku la iloko o kona Keena Oihana i moku Hawaii, a e haawi aku oia i ka mea noi mai i palapala hoike no ke kakau ana i ka moku, penei:

Helu.....

E ike auanei na kanaka a pau ma keia palapala, mamuli o na Kanawai o ko Hawaii Paeaina, ua kakau hoike ia ka moku.... he.....tona kona nui, a no.....he kanaka (*a mau kanaka*) ia moku, he.....kia (*e hoakaka i kona ano*). Ua kakau pono ia he moku Hawaii ma ka Hale Dute ma Honolulu; a nolaila, e loaa iaia na pono a me na pomaikai a pau i pili i na moku Hawaii maloko o na awa o keia Repubalika a me na Aupuni e ae, a maluna hoi o ka moana.

No ka oiaio o keia, ke kakau nei au i ko'u inoa, a ke kau nei hoi i ko'u sila Oihana ma Honolulu, ko Hawaii Paeaina, i keia la.....o....., M. H. 18.....

.....,
Luna Dute Nui.

§1002. Ma ke kakau hoike ana i kekahi moku e like me ka olelo a ka pauku maluna ae nei, e koi aku ka Luna Dute Nui i ka mea nana i noi mai no ke kakau hoike ana, e haawi mai oia i palapala hoopaa me na hope kupono i ka manao o ka Luna Dute Nui, no na dala aole emi mai malalo o na haneri elua, aole hoi oi aku i elua tausani, e hoohalike ia e ka Luna Dute Nui me ka nui o na tona o ka moku; e olelo ana ia palapala hoopaa, e hana ia ka palapala hoike i ke kakau ana no ka moku ana i haawi ia ai wale no, aole hoi e kuai ia a e haawi lilo ole ia, a e hoolilo ia paha ma ke ano e ae i kekahi kanaka; a ina e lilo ia moku a pau a o kekahi hapa paha o ka moku, ina aole he moku okohola a moku imi ilio-kai no kekahi haole a mau haole paha i kupa ole ma keia Aupuni, a ina paha e poino, a i lawe pio ia paha e kekahi enemi, a i hoopau ia i ke ahi, a i wawahi ia ka moku paha, alaila, e hoihoi ia mai ka palapala hoike i ka Luna Dute Nui maloko o na malama eono mahope iho o ia hoolilo ana o ka moku i ka ona e, a o kona poino ana, a lawe pio ana, a pau ana i ke ahi, a wawahi ana paha; aka hoi, ina i lawe pio ia a pau i ke ahi a poino paha, alaila, e hookuu ia na mea i kakauinoaia i ua palapala hoopaa la ina e hoomaopopo ia i ka Luna Dute Nui, aole e hiki ke hoopakele i ka palapala hoike.

§1003. O kela moku keia moku i kakau pono ia e like me na olelo o keia haawina, e manao ia oia ma ke Kanawai he moku Hawaii, a e loaa no iaia na pono a me na pomaikai a pau e pili i na moku o keia Aupuni. O ka palapala hoike no ke kakau ana o ia moku, e manao ia no ia he hoike *prima facie* no ka ona nona ka moku a no kona ano Hawaii.

§1004. Aia a kakau hoike ia kekahi moku o ka aina e, e ka Luna Dute Nui, alaila, e hai aku oia i ke Kuhina o ko na Aina E,

a e hooili aku iaia i ka palapala hoike no ke kakauia ana o ka moku ma ia aina e, a i ole ia, e hoakaka aku iaia e like me kona ike ana no ke ano o ka hana ana me ia palapala hoike. Aia a loaa mai ia palapala hoike, a i ole ia, ka olelo hoakaka nona i ke Kuhina no ko na Aina E, alaila, e hooili aku oia ia mea i ka Luna Nui a Kanikela paha, ina e noho ana kekahi iloko o keia Aupuni, no ke Aupuni kahi i pili ai ua moku la mamua, a e hai aku hoi iaia ua kakau hou ia ka moku maanei.

§1005. Na ka Luna Dute Nui e malama ma kona Keena Oihana i ka lua o kela palapala hoike keia palapala hoike no ke kakau ana i ka moku ana i haawi aku ai; a ina e nalowale a poino paha kekahi palapala hoike, alaila, e haawi aku oia ke noi ia mai e ka mea nona ka moku ia palapala hoike a ma kona uku ana i kope hooiaio o ke kumu-lua, a e manaoia ua kope la he mea oiaio a paa e like me ka palapala kumu.

§1006. Na ka Luna Dute Nui e malama i buke hoike no ka hoolilo ana me ke kuai ana a ma ke ano e ae, a me ka moraki ana me ka hoopaa ana no ka aie o kekahi moku Hawaii i kakau hoike ia, a o kekahi hapa paha o ka moku; aole hoi e manao ia ua oiaio a paa ka hoolilo ana, a moraki ana, a hoopaa ana no ka aie i kekahi moku, ke ole i hanaia ma ka palapala, a i waiho ia ia palapala me ka Luna Dute Nui, e kope ia ma ka buke hoike. E kau ia ka manawa i waiho ia mai ka palapala i ka Luna Dute Nui a e kona hope paha ma ke kua o kela palapala keia palapala e manao ia ua kopeia ia manawa. Aka hoi, aole e hoopili ia na olelo o keia pauku i na palapala hoopaa maluna o ka moku, me na hoopaa ana oia ano no ka aie, i hanaia ma kekahi aina e.

I mea e kakau kope ia ai no ka hoolilo ana, kuai ana a me ka moraki ana, e hooiaio mua ia e ka mea nana ia hoolilo ana imua o kekahi Luna i haawi ia ka mana e hana pela malalo o na kanawai o keia Repubalika. A i mea e holomua ai na mea i manaoia ma keia kanawai, ke haawi pu ia nei ka mana i ka Luna Dute Nui a i kona hope, e lawe i na hooiaio o keia ano a e auhau i hookahi dala i kela mea keia mea e kakau ana i kona inoa.

§1007. O kela hoolilo ana keia hoolilo ana o kekahi moku a o kekahi hapa moku paha ke hana pono ia a kope ia ma ka buke hoike, e like me ka olelo o ka pauku maluna ae nei, he mea ia e lilo ai na ka mea iaia ka hoolilo ana, ina ia he kanaka kupa Hawaii a ma ke ano e ae, ua pili iaia na pomaikai palapala hoike moku Hawaii, na pono me na kuleana a pau i pili i ka poe nona ka moku ma ke kakau mua ana no ua moku la me kona kakau hoike ana.

§1008. Ina i hoolilo ia a moraki ia a hoopaa ia no ka aie kekahi moku i kakau hoike ia a o kekahi hapa paha o ka moku, alaila, na ka mea a mau mea paha nona ia moku e hoike mai i kana palapala hoike imua o ka Luna Dute Nui maloko o na la ekolu mahope iho; a ina aole ka moku maloko o keia Repubalika ia manawa, alaila, i kona hoi ana mai; a e kakau pokole ka Luna Dute Nui i ke ano o ka hoolilo ana, moraki ana, a hoopaa ana paha ma ke kua o ka palapala kakau hoike o ka moku. Ina i kakauia na olelo o keia pauku, e hiki no ke hopu i ka moku a hoolilo no ke Aupuni, a e kuai aku.

§1009. Ina i hoike ia mai kekahi palapala hoike i ka Luna Dute Nui no ka hoolilo ana i ka moku nona ia palapala hoike, alaila, mamua o kona hoopuka hou ana i ua palapala hoike la me kona kakau ana i ka hoolilo ana ma ke kua, a mamua paha o kona haawi ana i ka palapala hoike hou no ua moku la, e koi aku ka Luna Dute Nui i ka mea a mau mea paha nona ka moku e haawi mai i palapala hoopaa, e like me ka olelo a ka Pauku 1002.

HOAKAKA I KA MOKUNA 69.

§§988-990 oia no Kan. Kiv. §§630-632.
§§991-999 oia no Kau 1886, Mok. 17.
§§1000-1007 oia no Kan. Kiv. §§634-641.
§§1008-1009 oia no Kan. Kiv. §§643-644.
Na moku i kakau hoikeia e kau ia ko lakou mau inoa ma kekahi wahi kupono. Nana Kanawai Karaima §1308.

MOKUNA 70.

Papa Helu i na Koina ma ka Oihana Waiwai.

§1010. No ka loaa ana, malama ana, me ka uku ana'ku i ke dala e koe ana no ka waiwai o kekahi mea i make kauoha ole, he umi hapa-haneri.

No ka loaa ana, malama ana, me ka waiho ana iloko o ka Halepapaa o ke Aupuni i kekahi waiwai e ae, (aole ke dala maoli) elima hapa-haneri *ad valorem* o ka makahiki a me na lilo kupono.

No ka hoohiki ana i kekahi kanaka, hookahi dala.

No ke kope o kekahi palapala, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No na hana e ae a pau i hoakaka ole ia ka uku, e ohi ia na koina a ke Kuhina Waiwai e auhau ai i kela manawa i keia manawa.

NA KOINA MA NA HALE DUTE.

§1011. No ke ee ana o ka Luna Ola, ina he mea pono ia, elima dala; a ina e noho oia maluna o ka moku no ka pilikia, he umi dala o ka la.

No ka palapala hoike ola, ma ka holo ana aku o ka moku ina he mea pono, hookahi dala.

No ke pailata ana i ka moku iloko o ke awa o Honolulu, Hilo me Hanalei, hookahi dala o ke kapuai.

No ke pailata ana i ka moku iwaho o ia mau awa, hookahi dala o ke kapuai.

No ke ku ana o kekahi moku me ka heleuma mawaho o ke awa o Honolulu, he umi dala; a ina e noho ke pailata i kana hana

maluna o ka moku a oi aku i na hora he iwakaluakumamaha, elima dala no ka la no ia manawa oi.

No ka pepa hakahaka i hoailona pai ia a ka Luna Dute i haawi aku ai, hookahi dala.

No ka lawe ana a me ka waiho ana i kekahi papa helu waiwai komo iloko a puka iwaho paha, hookahi dala.

No ka loaa ana me ka waiho ana i kekahi palapala hookomo, he hapalua dala.

No ka loaa ana a me ka waiho ana i kekahi palapala hoopaa no ka hookaa ana i na dute, hookahi dala.

No ka palapala hookuu, hookahi dala.

No na kukui awa ma Lahaina, elua dala.

No ka Luna Eemoku ma na awa i kau ole ia ka uku pailata, elima dala.

No kela moku apulu keia moku apulu kahiko i hoonoho ia maloko o ke awa o Honolulu, hookahi haneri dala no ka makahiki.

No ka palapala ae holo, ka uku o ka hoailona pai wale no, hookahi dala.

No ke ana ana i ka moku mamua o ke kakau hoike ana, elima keneta no ke tona.

No ke kakau hoike ana i ka moku, he hapaha dala o ke tona.

No ke kope o ka palapala hoike kakau moku, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No ke kakau kope ana i na palapala kuai, na moraki me na palapala hoopaa i ka moku no ka aie a o ka hapa o ka moku paha, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

No ke kope o kekahi o ia mau palapala, kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

O na koina ma na Hale Dute no na hana i hoakaka ole ia maanei, a o ka uku no ka waiwai iloko o na Halepapaa, e like no ia me ka ke Kuhina Waiwai e kau ai i kela manawa keia manawa.

NA KOINA MA KE KEENA O KA LUNA AWA.

§1012. No ka palapala hookuu i ka luina haole, he hapalua dala.

No ka palapala hoopaa i hoailona pai ia ma ka hookuu ana i ka luina haole, hookahi dala.

No ka palapala noi i ke Kiaaina, i hoailona pai ia no ke kepa ana i na luina kanaka maoli, hookahi dala.

No ka palapala hoopaa i hoailona pai ia, ma ke kepa ana i na luina kanaka maoli, hookahi dala.

No ka ee ana iluna o na moku me ka hoopaa ana ia lakou ma kahi kupono, na uku i olelo ia iloko o ka pauku 1185 o na Kanawai Karaima.

HOAKAKA I KA MOKUNA 70.

§§1010-1012 oia no Kan. Kiv. §§690-692.

HOAILONA VI.

OIHANA LOIO KUHINA.

MOKUNA 71.

Ka Loio Aupuni.

§1013. O ka Loio Aupuni, e hele kino mai oia ma ka aoao o ke Aupuni, a i ole ia, ma o kona hope ma na Aha Kakau a pau o keia Repubalika ma na hihia Karaima a Kivila paha, na hihia hoi i komo malaila ke kuleana o ke Aupuni; a pela no hoi e hele ae oia ma na Aha Apana, ke noi ia mai pela e ka Ilamuku, a o kekahi paha o na Makai Nui o kela a me keia Mokupuni.

§1014. E makaala, a e mikiala hoi ka Loio Aupuni ma ka hoomaopopo ana i ka poe a pau i kue i na Kanawai o ka Repubalika, a e hoopii ikaika oia i ua poe la. Nana no e hooko i na palapala hoopaa i hana ia no ka pono o ka Repubalika, i waiho ia hoi ma kona lima e ka poe e malama ana ia mau palapala malalo o ke Kanawai; a nana no hoi e hoopii ikaika i kela mea keia mea i hoopilikia i kekahi alanui, nuku awa, awa ku moku, uwapo, a wahi e ae paha i noa no ka lehulehu, a i kekahi muliwai, a auwai paha o ka lehulehu, a e hoopii no hoi i ka poe e komohewa ana, a e hoopoho ana ma na aina Aupuni.

§1015. I na manawa a pau, ina e noi ia mai ua Loio Aupuni 'la e na Kuhina, e ka Ilamuku, e na Makai Nui, na Luna Dute, na Lunakanawai, a me na Luna e ae o ke Aupuni, e kokua aku, a e ao aku ia lakou me ka uku ole, i mea e hooko pono ai ko lakou mau oihana.

§1016. Nana no e kokua me ka uku ole i na kanaka ilihune o ka Moi i hoopilikia wale ia, i mea e loaa'i ko lakou pono, malalo o na Kanawai; aole nae e kokua wale ia pela, aia a kauoha ia e ka Peresidena, a o kekahi o na Kuhina paha.

§1017. Aole nae e loaa i ka Loio Aupuni kekahi uku, a makana paha no kona hapai ana i kekahi hihia a hana e ae paha i kupono i kona Oihana Loio Aupuni; aole hoi e hiki iaia ke hapai ma ke ano Loio, no kela a me keia aoao i kekahi hihia kivila, ke kupono kela hihia i kona Oihana Aupuni.

§1018. E hoike oia i ke Kuhina Waiwai i kela hapaha keia hapaha makahiki, i na loaa a pau o kela ano keia ano, mamuli o kana oihana.

§1019. E wehewehe oia i na ninau Kanawai a pau i waiho ia imua ona e ka Peresidena, ka Hale Ahaolelo a o kekahi o na poo Oihana Aupuni paha.

§1020. E uku ia ka Loio Aupuni, e like me ka mea a ka Ahaolelo i hooholo ai, i kela mahina keia mahina e uku like ai mailoko ae o ka Waihona o ke Aupuni, a o kona uku pau no ia.

§1021. E hiki no i ka Loio Aupuni ke koho i mau hope nona i hookahi ma kela a me keia Apana Hookolokolo, ke manao ia he kupono no ka pomaikai o ke Aupuni, a maluna o ua Loio Aupuni nei ka hihia, a me ka hewa o ka lakou hana ana.

§1022. O na hana a pau i haawiia e na Kanawai e noho nei maluna o na loio apana, ma keia, ua hoihoi ia, a ua kau ia maluna o ka Loio Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 71.

§§1013-1022 oia no Kau 1866, Kan. Kiv. aoao 346.
*Loio Aupuni, oia no ka Loio Kuhina.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Robertson, 6 Haw. 727; Re Cabinet, 8 Haw. 573.

MOKUNA 72.

Oihana Makai.

§1023. Na ka Loio Kuhina ka malama ana a me ka hooponopono ana i Oihana Makai Kuloko a pau o ke Aupuni, malalo nae o na olelo o keia Kanawai.

§1024. E lilo i Ilamuku no ka Repubalika (kekahi mea i kapaia ma keia hope aku he Ilamuku) a e lilo oia i Alii no na Makai o ka Repubalika, a maluna ona na koi ana o ka Loio Kuhina. E lilo iaia ka mana o ka hooponopono ana a me ke alakai ana i na Makai Nui, a me ko lakou mau luna malalo mai iloko o ka Oihana Makai Kuloko. E noho oia ma ka oihana me ka hiki ke hoopauia e ka Loio Kuhina, me ka apono ana o ka Aha Kuhina a e hiki pu no hoi ke hoopau ia oia no kekahi kumu, e ka Aha Kiekie, a e ka hapanui paha o na Lunakanawai oia Aha. O na hoohakahaka ia ana a pau e puka mai ana ma keia hope aku iloko o ka oihana o ka Ilamuku, e hoopiha ia ua oihana la mamuli o kekahi palapala hookohu mai ka Peresidena mai, mamuli o ke ao ana a me ka ae ana o ka Aha Kuhina, a me ka waiho ana mai a ka Loio Kuhina i ka inoa.

§1025. O kela a me keia mea ma keia hope aku i waihoia aku kona inoa pela a i hookohuia e noho ma ka Oihana Ilamuku mamua ae o kona hoomaka ana e hana i na hana e pili ana ia oihana, e kakau inoa a haawi aku i ka Loio Kuhina i palapala hoopaa no na dala hoopaa aole e emi malalo o elima tausani dala me ka hope a mau hope kupono i apono ia e kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a oia apono ana e kakau ia e ia Lunakanawai maluna o ua palapala hoopaa la, e hoakaka ana no kona hooko pono a pololei i na palapala kena a pau i haawiia

iaia mai kekahi o na Aha Hookolokolo mai o ka Repubalika no ka hoike pololei a me ka hoihoi pono ana i na uku hoopai a me na dala a pau i ohi ia e ia, no ka malama pono ana i na lawehala a pau i haawiia nana e malama me na hana e ae a pau e pili ana i kana hana; a e lawe wale no oia i na koina i ae ia ma ke Kanawai e pili ana i kana oihana. Ua hiki no i ka Loio Kuhina me ka apono ana o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie a o ka hapa nui o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ina i manaoia he pono e koi aku i palapala hoopaa hou iho, a i ole ia, i mau hoopaa hou ae mai ka Ilamuku mai, e hoakaka ana e like me ka mea i haiia maluna, eia nae, aole e oi aku ka huina o na hoopaa ana mamua o iwakalua tausani dala. E waiho a'malama ia ka palapala a mau palapala hoopaa paha i hoakaka ia mamua ae nei ma ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie.

§1026. E hoonohoia i Makai Nui no ka Mokupuni o Hawaii, i Makai Nui no ka Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe, a i Makai Nui no na Mokupuni o Kauai a me Niihau, ia lakou ka malama a me ka hooponopono ana o na makai iloko o ko lakou mau apana iho, malalo nae o ka mana o ka Ilamuku a me ka Loio Kuhina.

§1027. E hoonohoia na Makai Nui e ka Ilamuku, me ka apono ana o ka Loio Kuhina, i kakau ia maluna o ka palapala hookohu o ka Makai Nui i hoonoho ia pela. E noho no lakou ma ko lakou mau oihana me ka hiki no nae ke hoopau ia e ka Ilamuku me ka apono ana i kakau ia e ka Loio Kuhina.

§1028. E haawi no kela a me keia Makai Nui i mau palapala hoopaa me na hope kupono i ka Loio Kuhina no na dala hoopaa aole e emi malalo o ekolu tausani dala. E hana ia na bona me ka hiki e hoomahuahua hou ia ae, a i ole ia, haawi ia i mau palapala hoopaa hou a e hoomahuahua hou ae i na hope e like me ka mea pono i ka Loio Kuhina e like no me ka mea i hoakaka ia e pili ana i ka Ilamuku, ma ka Pauku 1025, eia nae, aole e oi aku ka huina o na dala hoopaa iloko o na palapala hoo-

paa mamua o umi tausani dala mai kekahi Makai Nui mai. E waiho a e malama ia na palapala hoòpaa o ia ano ma ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1029. Ina ua uhai ia na olelo hoopaa ma kekahi palapala hoopaa i waiho ia mai e ka Ilamuku a e kekahi Makai Nui paha, ua hiki no i kekahi mea i poino mamuli o ia uhai ia ana e hoomaka e hoopii ma kona inoa ponoi no kana pomaikai ponoi iho a no ka pomaikai o kekahi mea a mau mea paha ana e kokua ana, a e loaa iaia na poho i helu pono ia e like me ke Kanawai, me na koina o ka Aha, a e hiki no e hoopukaia na palapaa hoomalu waiwai no ka pono o ia mea hoopii. E waiho malie no ia palapala hoopaa mahope iho o ka hooholo ia ana o kekahi olelo e pili ana ia palapala hoopaa ma ke ano he mea hoopaa no ka pomaikai o kekahi mea i poino mamuli o ka uhai ia ana o kekahi o na olelo o ia palapala hoopaa, a hiki i ka manawa e kaa ai na dala hoopaa a pau. Aole e hoomaka ia kekahi hoopii ma kekahi palapala hoopaa o ia ano mahope iho o ka hala ana o elua makahiki mahope iho o ka loaa ana o ke kuleana hoopii, eia nae ua hiki i na keiki oo ole, na wahine malalo o ka malu o ke kane mare, me ka poe pupule, e hoopii iloko o hookahi makahiki mahope iho o ka pau ana o ko lakou pilikia.

§1030. Ua hiki no i ka Ilamuku me ka apono ana mai o ka Loio Kuhina e koho a hookohu i mau Hope Ilamuku, aole e oi mamua o elua a maluna o ka Ilamuku na hana hewa ana a pau a kona mau hope ma kona palapala hoopaa. E loaa i na Hope Ilamuku i hoonoho ia pela ka mana e hana i na hana a pau i kauoha ia ma ke Kanawai e hana ia e ka Ilamuku. E koi no ka Ilamuku i kona mau hope e haawi mai i mau palapala hoopaa me na hope kupono no ka hana a hooko pono ana i ka lakou hana, ua hiki ke hana ia ua mau palapala hoopaa nei no kekahi puu dala aole e oi aku mamua o umi tausani dala, i apono ia e ka Loio Kuhina.

§1031. Na ka Ilamuku me na Makai Nui maloko o ko lakou mau apana iho e malama i ka maluhia o ka lehulehu, e malama

i na halepaahao a me na halehoopaa a pau, e malama pono i ka poe a pau i waiho ia aku na lakou e malama, e hooko aku i na kauoha a pau i ku i ke Kanawai i haawiia ia lakou mai kekahi Lunakanawai, Aha Hookolokolo, Kuhina a mea e ae paha i loaa iaia ka mana e hana pela; e hopu i ka poe mahuka mai ka hoopai o ke Kanawai mai, a me ka poe hana hewa a kue i na Kanawai; a e hana i na mea a pau i haawi ia na lakou e hana e ke Kanawai; a no ia mau hana ua hiki ia lakou e kauoha aku e loaa na kokua kupono a pau mai ka mana kivila a koa mai paha.

§1032. Na ka Ilamuku, ma ka Mokupuni o Oahu, me ka apono o ka Loio Kuhina, a na na Makai Nui maloko o ko lakou mau apana pakahi e hoonoho, me ka hoapono ana o ka Ilamuku, i na Hope Makai Nui a me na makai e ae paha, e like me ka mea pono ia lakou, a e hoopau ia lakou e like me ko lakou ike he pono, a pela no hoi ua hiki ia lakou e hoonoho i na hana, a e hooponopono i ka uku o ia poe luna, koe wale no ina ua kauoha okoa ia ma ke Kanawai. Eia nae, aole e oi aku ka nui o na makai mau o ka Mokupuni o Oahu mamua o hookahi haneri, no na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe, kanawalu; no ka Mokupuni o Hawaii, hookahi haneri; no na Mokupuni o Kauai a me Niihau, kanaha; eia no nae hoi, aole e lilo kekahi mea maloko o keia pauku i mea e hiki ole ai ka hookohu ana i kekahi poe i mau makai kuikawa e hana me ka uku ole, koe keia, ina iloko o kekahi manawa pilikia, ua hiki no ke ukuia ua poe makai kuikawa nei e like me ka mea pono i ka manao o ka mea nana i hookohu ia lakou e hana iloko o ia manawa pilikia, ina ua aponoia ua uku la e ka Loio Kuhina.

§1033. Ua hiki no i ka Ilamuku a me na Makai Nui e koi aku e haawi ae na Hope Makai Nui i hookohu ia e lakou i mau palapala hoopaa ia lakou ponoi, a e ili maluna o lakou na hihia a pau no na hana hewa ma ka oihana o ko lakou mau hope.

§1034. E loaa i ka Ilamuku, na Makai Nui a me na Hope Makai Nui, ma ke ano hookaa piha no ka lakou hana, na uku

makahiki a uku e ae paha i hooholoia i kela a me keia manawa e ka Ahaolelo; eia nae hoi, o na uku i hoakakaia ma ke Kanawai i loaa mai ke kuai a hoolilo ana i na waiwai malalo o ka palapala hoomalu a palapala kauoha e ae paha mai kekahi Aha mai no kekahi puu dala i oi ole ae mamua o kanalima dala no kekahi kuai hookahi ana, na ka Ilamuku a Makai Nui a Hope Makai Nui paha ia nana i kuai a hoolilo aku, a o ka mea i oi ae o ia uku mamua o kanalima dala, ina he oi kekahi, e hoihoiia aku no i ka Waihona ma ke ano he loaa Aupuni.

§1035. Ua hiki no ke hoopau ia kekahi makai i hookohu ia a e noho ana ma ka oihana malalo o keia Kanawai e kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Hookolokolo Kakau, a e ka Lunakanawai Apana o Honolulu (ina oia makai i manao ia ai e hoopau he makai no ka Mokupuni o Oahu), no ke kupono ole e noho ma ka oihana no na hana kipe a me na hana pono ole ma ka oihana.

§1036. I na manawa a pau e lilo ai ka Ilamuku, a Makai Nui, Hope Makai Nui, a makai e ae paha, oia ka mea hoopii, a i ole ia, ka mea i hoopiiia ma kekahi hihia imua o kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika, aole e kupono na ia luna e hooko aku i kekahi palapala ma ia hihia, a ua hiki i ka Aha Hookolokolo, ina ua kupono, e hoonoho aku i kekahi mea kaawale e hana ma ke ano he pani no ia luna, e hooko aku i ua palapala nei, a e hoike mai no ua mea la i hookohuia pela no kana hana imua o ka Aha.

§1037. Ina e make, haalele, a hoopauia paha mai ka oihana ae ka Ilamuku, a o kekahi Makai Nui paha, me ka hooko ole ia, a ua hooko hapa ia paha kekahi palapala ma kona lima, e hookoia no ua palapala nei a hoopau pono ia paha ka hooko ana e ka hope o ua Ilamuku a Makai Nui nei, a i ole ia, e kekahi makai e ae i hookohuia no ia hana e ka Loio Kuhina, eia nae, ina e hookohuia i pani no ia Ilamuku a Makai Nui paha, maluna o ia pani ka hoopau pono ana o ka hooko ana o ia palapala mai kahi aku i pau i kona noho ana ma ia oihana. E pili ka mana e haa-

wiia nei ma keia i ka hooko ana, ka hooiaio ana a me ka haawi ana aku e ua hope nei a makai e ae i hookohuia e like me ka mea i olelo mua ia ae nei, a e ke pani paha o ia Ilamuku a Makai Nui paha i olelo mua ia, i na palapala kuai a pau a me na palapala hoolilo e ae.

§1038. E malama ka Ilamuku a me na Makai Nui i na palapala hopu, palapala hoopaahao, palapala kena, a me na palapala oihana e ae, a i ole ia, o na hope o ia mau palapala i hooiaio ia, i hoopaa a i hookuu ia ai paha kekahi paahao, a e malama pono ia maloko o kekahi pahu a pahu hao paha a ma ka make ana, haalele ana a hoopau ia ana o ia Ilamuku a Makai Nui paha mai ka oihana ae, e haawi ia me na moolelo a palapala pili oihana e ae a pau i kona pani, a i kekahi luna a mea e ae i hookohu pono ia e lawe ia mau mea; a ina aole e haawi ia ua mau mea nei pela e hiki no ke hoopaaia ia Ilamuku a Makai Nui paha, ina e ola ana oia, no ka aihue i ka waiwai i haawiia iaia e malama e like me ka mea i hoomaopopo ia ma ka Pauku 158 o ka Mokuna 18 o ke Kanawai Hoopai Karaima, a e hiki no ke hoopii ia ma ke ano kivila no ke poho o kekahi mea i poino mamuli o ia haawi ole ana. Ina ua make ia Ilamuku a Makai Nui paha, e pili ana no ia hoopaa kivila ana maluna o kona mau hooilina a me na hope ma kona palapala hoopaa pili oihana ma ke ano pakahi a hui ia paha. A mawaho ae o ia hoopaa kivila ia ana i olelo mua ia e uku ia Ilamuku a Makai Nui paha, a i ole ia, o ko lakou mau hooilina a hope paha ma ka palapala hoopaa oihana no kela a me keia haawi ole ana i elua haneri dala no ka pomaikai o ka Waihona.

§1039. E hoopuka ia aku na palapala a pau mai kekahi Aha Hookolokolo Kakau i ka Ilamuku a i kekahi Makai Nui, a i ko lakou mau hope paha, koe ma na manawa i kauoha okoa ia ai e ke Kanawai, a na ka Ilamuku a me na Makai Nui a me ko lakou mau hope e hooko aku ia mau mea o pilikia lakou, e like me na olelo ma ia mau palapala a aole e ili maluna o lakou ke poho i loaa mamuli o ka hookoia ana o ia mau palapala.

§1040. Ua hiki no i ka Ilamuku, kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui, a makai e ae paha e hoole aole e hoomalu a kuai aku i ka waiwai i oleloia no kekahi mea i hoopukaia he palapala hoomalu a palapala e ae o ia ano no kona mau waiwai, ina aole e haawi mai ka mea nona ka pomaikai ma ia palapala hoomalu i ua makai nei i palapala hoopaa kupono e pale ai i na koi o kekahi poe e uku.

§1041. Na kela a me keia Makai Nui, i kela a me keia hapaha makahiki, e hoike aku ma ke ano palua i hoike oiaio o na uku, na hoopai, a me na dala e ae i loaa ia lakou mamuli o ka lakou oihana, hookahi kope e hooili ia i ka Loio Kuhina, a i hookahi i ka Ilamuku a e malama pakahi laua i ua mau hoike nei.

§1042. E hoike aku ka Ilamuku i kela a me keia hapaha, i ka Loio Kuhina, i hoike oiaio o na dala a pau i loaa iaia, a maloko o ia hoike e hoakaka kaawale ia na dala i loaa iaia no kona pono ponoi iho, mai na dala i loaa no ka pomaikai o ke Aupuni a me kekahi poe e ae. Pela no, oia ma ia mau manawa a me na manawa e ae e kauoha ia ai e ka Loio Kuhina e hoike aku i ka Loio Kuhina e pili ana i na mea i pili i ka hooponopono ana o ka Oihana Makai, o ka Loio Kuhina i manao ai he pono.

§1043. Ua hiki no i kekahi Aha Hookolokolo Kakau e ninau aku ma ka palapala ninau kumu i ka mana o ke koho ia ana a kuleana i noho ai kekahi mea a koi paha he kuleana kona e lawelawe ai, a ohi mai paha i na pono a pomaikai e pili ana i ka oihana Ilamuku, Makai Nui, Hope Makai Nui a oihana e ae i hoomaopopo mua ia maloko o keia Kanawai. E hoohalike ia na hana e like me ka mea hiki ma na ninau o ia ano me na mea i kuhikuhi ia ma na hana e pili ana i na palapala ninau kumu i kekahi mea e koi ana, a ua lawe wale ae paha i kekahi oihana iloko o kekahi hui i hoohuiia, e like me ia i hoakaka ia ma ka Mokuna 104. Ua hiki no ke hoomaka ia na hoopii o ia ano e ka Loio Kuhina ma kona oihana la, a i ole ia, na kekahi mea e ae he kuleana kona ma ia ninau ana.

§1044. Ma keia ua haawiia ka mana i ka Ilamuku a me kona mau hope, a me na Makai Nui a me ko lakou mau hope pakahi e hoohiki aku i na olelo hoohiki ma na hana a pau i ae ia ma ke Kanawai, a i ole ia, i kauohaia e hoohikiia, a i ole ia, i kupono e hoohikiia kekahi olelo hoohiki.

§1045. O ka Oihana Kiaaina o kekahi Mokupuni a mau Mokupuni paha iloko o keia Repubalika ma keia ua hoopau loa ia.

§1046. Na ka Makai Kiekie o ka Repubalika maloko iho o ka Mokupuni o Oahu, a na na Luna Makai o kela a me keia Mokupuni mawaho ae o Oahu, e hooko ma keia hope aku maloko iho o ko lakou mau mana hooponopono oihana i na hana i hoakaka ia mahope aku nei, a na Kiaaina o kela a me keia Mokupuni i lawelawe ai a i hooko ai mamua aku nei; oia hoi keia ma na mea e pili ana:

1. I ka hoohiki ana aku i kekahi poe a me ka hoohiki ana aku i na olelo hoohiki i kakau ia.
2. Ka paa ana, ka malama ana a me ka hoolilo ana aku i na moku ili a me na waiwai ili.
3. Ka hoopaa kepa ana, a me ka hookuu ana i na luina moku.
4. Ka hooiaio ana i na mea kaupaona a me na mea ana.

§1047. I mea e holopono ai na lawelawe ana a ka Makai Kiekie a me na Luna Makai i ka lakou hana i hoakaka ia ae la ma ka pauku mamua ae, alaila, o na pono a pau, a me na kuleana a pau, a me na uku koina, o ka wa mamua, i loaa mailoko mai o ia mau hana i lilo i na Kiaaina, a me na bona hoopaa a pau i hoopaa ia i ua mau Kiaaina nei, a i kekahi paha o lakou, no na mea e pili ana i kekahi o ua mau hana nei i olelo ia mamua, e lilo ma keia hope aku, me na loaa i puka mai, a e hoopaa ia ua mau bona nei i ka Makai Kiekie i olelo ia, a me na Luna Makai, maloko iho o ko lakou mau mana hooponopono oihana pakahi. O na buke moolelo a pau i malama ia e na Kiaaina e hoihoi ia aku e lakou iloko o na la he umikumamalima mahope iho o ka lilo

ana o keia i Kanawai, i na luna i hoakaka ia ma keia Kanawai, e hana i na hana i hooko ia e na Kiaaina mamua.

HOAKAKA I KA MOKUNA 72.

§§1023-1043 oia no Kau 1888, Mok. 8, hoololi §1034 e ke Kau 1892, Mok. 13.
§1044 oia no Kau 1895, Kan. 2.
§1045 oia no Kau 1888, Mok. 49.
§§1046-1047 oia no Kau 1888, Mok. 37.

MOKUNA 73.

Na Hale Paahao me na Hale A'o.

§1048. Na ka Loio Kuhina, me ka ae ana mai o ka Peresidena a me ka Aha Kuhina, e kukulu i na halepaahao, na hale hoopaa lawehala a me na hale ao, i kupono no ka malama ana, ao ana a hoohana ana i na mea a pau i hoopaa pono ia malaila; a nana no me ka ae ana mai o ka Peresidena a me ka Aha Kuhina, e kau i na rula no ka hooponopono ana a me ke ao ana ia lakou.

§1049. Maluna o ka Luna Makai Kiekie, ka malama pono ana i na mea a pau i hoopaaia, a nolaila, nana no e koho, a e hoonoho, me ka ae mai o ka Loio Kuhina, i na luna paahao a me na luna e ae o na halepaahao, a e noho lakou ma ka lakou oihana oiai kona makemake. A o ua poe luna nei, he poe kanaka ona rama ole lakou, a he poe hana pololei hoi a me ka ikaika.

§1050. Maluna o ka Luna Makai Kieikie, ka malama ana, ma kela halepaahao keia halepaahao, i buke moolelo no ka hookomo ana, ka hookuu ana, ke kala aha i ka hala, a o ka mahuka ana paha o na lawehala, a o na hoopai ana i hooiliia maluna o kekahi no ka haki ana i na rula o ka halepaahao, me ka la o ka hoopaaia ana, a no na mea ano nui e ae e pili ana i ko ka halepaahao.

§1051. I ka manawa e hoopaa ia'i kekahi lawehala, e kakauia ma ka buke moolelo kona kama, ka nui o kona mau makahiki, kona kiekie me kona helehelena, kona wahi i noho hope ai, a me kona wahi i hanau ai.

§1052. Maluna o ka Luna Makai Kiekie, ka malama ana i ka buke hoike pololei no ke dala i loaa mai, a me ke dala i lilo aku, ma kela halepaahao keia halepaahao, a e hoike aku oia ia mau mea imua o ka Loio Kuhina, ma kela malama keia malama o ka makahiki.

§1053. E kauoha aku ka Luna Makai Kiekie, e malama maemae ia na halepaahao e pono ai ke ola, a e hamo oia me ka puna i ko loko o na halepaahao, i kela hapaha keia hapaha makahiki.

§1054. Na ka Luna Makai Kiekie, e haawi aku i kela lawehala keia lawehala, i ike a i makemake i ka lehulehu, i kope o ka Baibala, a o ke Kauoha Hou paha, a e hiki i ka lawehala ke heluhelu i na manawa kupono; a ina e makemake kekahi Kahuna Kristiano, e ao aku i na lawehala e haalele i ka hewa, a e noho pono e like me na Kanawai o ke Akua, e hiki no iaia ke komo iloko me lakou, i na manawa kupono, na manawa hoi i paa ole lakou ma ka hana.

§1055. O na kanaka a pau i hoopaiia, i mea e hiki mai ai lakou e hoike imua o kekahi Aha Hookolokolo, e kaohiia lakou ma ke ano wale no e hiki ole ai lakou ke mahuka. A e hookuu koke ia na kanaka o ia ano, ke waiho mai lakou i palapala bela, no ko lakou hele ana mai e hoike e like me ke Kanawai.

§1056. O na kanaka a pau i hoopaahaoia ma ka hana oolea, e hoohana mau ia lakou ma na hana a ke Aupuni; a i ole ia, ma na hana e ae, e like me ka manao o ka Luna Makai Kiekie, me ka ae mai o ka Loio Kuhina.

§1057. Ma keia ua haawiia no i ka Loio Kuhina ka mana, ina e noiia mai oia e kekahi Luna Alanui, a ina hoi e manao oia he kupono, ke hoohana i kekahi mau kanaka lawehala e like ka nui me kona manao kupono ma na alanui aupuni. E malamaia nae keia mau lawehala e na luna mau o lakou, o ke ano o ka lakou hana wale no ka ka Luna Alanui.

§1058. Ina i kekahi manawa, hiki ole ke hoohana i na lawehala ma kekahi hana a ke Aupuni, alaila, e hiki no i ka Luna Makai Kiekie, me ka ae ana mai o ke Kuhina Kalaiaina, e hoolimalima aku ia lakou e hana no kekahi mea makemake, no ka uku kupono i kona manao; aka hoi, e hoopaa ia na lawehala a pau maloko o ka halepaahao i ka po.

§1059. E hookaawaleia na lawehala wahine, aole noho pu me na lawehala kane, a e hoohanaia na wahine ma ka ulana moena, ka humuhumu, a me ka holoi ana i ka lole o na lawehala, a me na hana kupono e ae i na wahine, a ka Luna Makai Kiekie e kuhikuhi ai.

§1060. Na ka Loio Kuhina e hooponopono a e hooholo i ka nui o ka uku o na luna halepaahao.

§1061. O kela kanaka keia kanaka i hoopaahaoia a pau kona ola e manaoia oia ua make ma na Kanawai Kivila, a e hooponoponoia kona waiwai, me he mea la ua make oia ma ka la i hooholoia'i kona hoopai ana; a ina ua hana oia i ka palapala kauoha, a kodicila paha; mamua aku o ia la, e hookoia ua palapala nei me he mea la ua make oia ia la.

§1062. Aka, o ka hoolilo ana i kekahi waiwai ia hai mahope o ka hopuia ana o ka lawehala no ke Karaima ana i hoohewaia'i ke hoopaahaoia oia a pau kona ola, a ma ke ano e ae paha, aole e paa ia hoolilo ana maluna o ke koi ana o kekahi mea no kona poho, ke hoopoinoia oia ma ka hana pono ole o ka lawehala, ke ole i hanaia ia hoolilo ana mamuli o ke kumukuai kupono i ka nui o ka waiwai i hooliloia, a i kekahi kanaka hoi i ike ole i ka hopu ia ana.

§1063. A hooholoia ka olelo hoopai maluna o kekahi mea i hoahewaia, no kona hoopaahaoia ana i ka manawa i emi mai kona ola, e hiki no i kekahi Lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, ke noiia mai e hookohu i kahu nana e malama a e hoo-

ponopono i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa o ka lawehala, oiai kona noho paahao ana. E hoopau ia ka palapala hookohu kahu ma ke kala ana i ka hala, a ma ka hookuu ana i ka lawehala, aka, aole e lilo kekahi hana a ke kahu i mea ole no ia hoopau ana, ke ku kana hana ana i ke Kanawai.

§1064. O kela kahu keia kahu, i hookohu ia pela no kekahi lawehala, e hookaa oia i na aie a pau a ka lawehala, noloko ae o kona waiwai lewa, ke lawa ia, a i ole, noloko ae o kona waiwai paa, ke loaa mai ka palapala ae a ka Lunakanawai no ke kuai ana ia waiwai; a e hooponopono oia i na aie o hai i ka lawehala, a e koi aku, a e hoopii paha a loaa mai ia mau aie, a e hiki no iaia, ke ae mai ka Lunakanawai e hooponopono ia mau aie ma ke ano hoemi, a e haawi i ka palapala hookaa i ka mea aie; a e hiki no iaia e ku mai i panihakahaka no ka lawehala, ma na hoopii me na hookolokolo ana a pau, ke ole i kohoia kekahi mea e no ia hana.

§1065. E ili no maluna o ke kahu o ia ano, na pono a me na hana a me na koi ana no ka hooponopono ana i ka waiwai o ka lawehala, e like me ko ke kahu o kekahi keiki opio, a o kekahi kanaka pupule paha. E malama pono oia i ka waiwai me ka hoomaunauna ole, a e hoolilo i ke dala puka, e like ka nui me ka mea kupono, no na mea e pono ai ka noho ana o ka ohana o ka lawehala, ina he ohana kana; a ke lawa ole ke dala puka no ia hana, e hiki no iaia ke kuai aku i ka waiwai paa, a e hoolilo i ke dala i loaa mai no ia hana, ke ae mai ka Lunakanawai e kuai.

§1066. E hiki no ke hoopau i kekahi kahu o ia ano, a e hoonoho i kahu hou ma kona wahi i kela manawa keia manawa, ke manao ka Lunakanawai ua loaa ke kumu pono no ia hoopau ana.

§1067. E ukuia kela kahu keia kahu o ia ano no kona luhi, e like me ka mea kupono i ka manao o ka Lunakanawai nana e hooponopono i ka palapala hoike waiwai a ua kahu nei, a e paniia hoi kona mau lilo kupono.

§1068. O ka waiwai a pau e haawiia mai na kekahi lawehala, a e ili mai ana iaia ma kela ano keia ano, e lilo ia waiwai i kona kahu, e hooponopono e like me kona waiwai e ae, ina i hoopaahaoia ka lawehala no ke kau makahiki; a ina e hoopaahaoia oia a pau kona ola, e lilo ia waiwai no kona poe hooilina.

§1069. Oiai i kauoha ole ia e ke Kanawai i hale malama i na pupule, e hiki no ke hoopaahaoia kekahi kanaka i hoomaopopo ia kona pupule, e kekahi aha nana ia hana; e hoopaaia ma kekahi halepaahao a hale e ae paha o ia ano, a e malamaia a hoolakoia oia malaila, a hiki i ka manawa kupono ma ke Kanawai e hookuu. O na lilo a pau no ka pupule i hoopaahaoia pela, e ohiia no loko ae o kona waiwai ponoi, a e ukuia e kona kahu, a hope paha, mamuli o ke kauoha a ka Aha.

HOAKAKA I KA MOKUNA 73.

§§1048-1055 oia no Kan. Kiv. §§206-213.
§§1056-1059 oia no Kan. Kiv. §§215-217.
§1060 oia no Kan. Kiv. §220.
§§1061-1069 oia no Kan. Kiv. §§222-230.
Ua hoololi ia keia Mokuna e like me ka Mokuna mahope iho.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Apuna, 6 Haw. 738; Thurston v. Ross, 8 Haw. 144.

MOKUNA 74.

Ka Malama a me ka Hoomalu ana o na Paahao.

§1070. Mai a mahope aku o ka hooholo ia ana o keia Kanawai, e hoololiia ka malama a hoomalu ana o na paahao a pau loa i hoopaaia iloko o na halepaahao o ka Repubalika, mai ka Oihana Kalaiaina a i ka Oihana Loio Kuhina, a e hookomo pu ia hoi, a e pili kaokoa loa i ka Oihana Loio Kuhina, koe wale no e like la me ia i hoakakaia mahope iho nei.

§1071. E lawelawe ka Loio Kuhina ma keia hope aku i ka mana hooponopono a hoomalu ana a pau loa o ia ano maluna o ka Ilamuku a me kona mau lalo iho, e pili ana hoi i ka malama a hoomalu ana i na paahao, e like la hoi me ia i loaa mamua aku nei, ma ke Kanawai i ke Kuhina Kalaiaina, a ma keia hope aku i ka Loio Kuhina, ka Ilamuku e ku ai i ka hoapono a hoahewaia ma na mea a pau e pili ana i ka malama a hoomalu ana i na paahao, e like la hoi me kona ku i ka apono a ahewaia mamua aku ma na mea a pau e pili ana no ia oihana like, i ke Kuhina Kalaiaina.

§1072. Ma na mea a pau mamua aku nei i loaa i ke Kuhina Kalaiaina ka mana ma ke Kanawai,e apono i ka hookohuia ana o na luna halepaahao, a o kekahi manao ana paha e hooponopono i ka lawelawe ana a i ka uku paha o ua mau luna nei, a i ole, i ka hoomalu ana i na paahao, ma keia ua hooliloia aku ia mau kuleana o ka apono a noonoo ana i ka Loio Kuhina.

§1073. E paa ka Ilamuku i na paahao a pau loa e hoopaaia ana malalo o ka hoopai hoopaahao ma ka hana oolea, ma na manawa a pau, me ka nana ole i kekahi o na mea i hoakakaia mamua

ae, ma ka makemake o ke Kuhina Kalaiaina, no ka hoohanaia e ua Kuhina la i oleloia ma na hana o ka lehulehu, a ma kahi hana e ae paha, e like me ke kuhikuhi ana a ua Kuhina la i oleloia malalo o ke Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 74.

§§1070-1073 oia no Kau 1890, Mok. 3.

MOKUNA 75.

Na Luna Nana Halepaahao.

§1074. Na ke Kuhina Kalaiaina, me ka apono ana o ka Aha Kuhina, mawaena o kanaono la mai ka la i hooholo ia ai keia Kanawai, e hookohu i ekolu mau kanaka o ka mokupuni o Oahu, a e ku ana lakou ma ke ano he Papa o na Luna Nana Halepaahao. E noho no lakou ma ka oihana a hiki i Iulai, 1890, a i ka malama o Iulai o kela a me keia elua makahiki ma keia hope aku, na ke Kuhina i oleloia e hookohu i mau luna nana e like me ia i kuhikuhiia maluna, a e noho lakou ma ka oihana no na makahiki elua. E hiki no ke hookohu hou ía kela a me keia luna nana.

§1075. Ina e make kekahi luna nana, waiho, a haalele mai paha i keia Repubalika, a hele aku a noho ma kahi e, a kupono ole ke lawelawe i na hana o ka papa, e kukala aku no ke Kuhina Kalaiaina ua hakahaka ka noho o ia luna nana, a e hookohu hou aku oia ma o ka apono ana la a ka Aha Kuhina e hookohu i kekahi mea okoa aku no ka hoopiha ana ia noho i hakahaka, a e lawelawe oia i ka oihana no ke koena o ka manawa o ka luna nana nona ka noho i hakahaka.

§1076. O na luna nana apau i hookohuia malalo o na hooponopono ana a keia Kanawai, e hana no lakou me ka uku ole, aka e hiki no ia lakou ke hana i kekahi mau hoolilo kupono no ka uku kakauolelo, uku kaahele, a mau hoolilo e ae paha o kela a me keia ano, e aponoia ana e ke Kuhina Kalaiaina, o keia mau hoolilo a pau e ukuia no ia mailoko ae o na haawina no na Halepaahao, a i ole, ola o na Paahao.

§1077. I ka wa kupono mahope koke iho no o ka hookohuia ana o kela a me keia Papa o na Luna Nana Halepaahao e hui koke lakou a e koho i kekahi lala o lakou i Lunhoomalu no ka Papa, a i kekahi hoi i Kakauolelo. E malama lakou i hookahi halawai mau ana i kela me keia malama a i mau halawai kuikawa hoi i kela a me keia wa e kahea ia ai e kekahi o na lala o ka Papa. E hiki no ia lakou ke hana i mau rula, i alakai no lakou, a e malama hoi i ka moolelo o ka lakou mau halawai a me ka lakou mau hana iloko o kekahi buke a mau buke kupono. O ka hapanui o ka Papa oia ke quorum (hapanui o na lala e hiki ai ke lawelawe ia na hana o ka Papa.)

§1078. O na buke moolelo a kela a me keia Papa o na Luna Nana ke hiki i ka wa e pau ai o ko lakou noho ana ma ka oihana, e hoihoi ia aku no ia i ke Kuhina Kalaiaina, a nana e malama ma ke Keena Kalaiaina me na moolelo pu hoi o na Papa mua aku.

§1079. O ua poe luna nana nei, a i ole, o ka hapanui paha o lakou e hele aku lakou e nana i ka Halepaahao Oahu i hookahi hele ana i ka malama hookahi, a e hele pinepine aku paha ina ua kupono ia i ko lakou manao, a ua hiki no i kela a me keia o lakou e hele aku e nana i ka halepaahao i na wa a pau. E hiki no ia lakou, a i ole, i kekahi paha o lakou ma o ka ae ana la o ka hapanui o ka Papa, ke hele e nana i na halepaahao e ae a pau o ka Repubalika i na wa a pau, a he mana ko lakou e hele ma na wahi a pau o ua mau halepaahao nei, a e nana hoi i na buke, pepa, moolelo a me na mea e ae e pili ana ilaila.

§1080. O ka hana a ka Papa o na Luna Nana, ka noho luna no ka hoomalu ana a me ka hooponopono ana i ka Halepaahao Oahu, a ma o ko lakou noonoo ana he kupono mai kahi wa a kahi wa aku, e hooholo i mau rula i kue ole i ke Kanawai no kekahi, a i ole, no na halepaahao no a pau loa o ka Repubalika. Ma ka lawelawe ana i keia mau hana e kuka mua lakou me ka Ilamuku o ka Repubalika, a me ke Kuhina Kalaiaina, ina he mau hana

ano nui, aka, o ka olelo hooholo a ka hapanui o ka Papa ke laweia mai.

§1081. O ka hana a ka Papa o na Luna Nana, mahope o ke kuka ana me ka Lunapaahao, e hoomaopopo i ka hoopai e kau ia ai maluna o na paahao no ka uhaki ana i na rula o ka halepaahao, a i ole, no kekahi mau hewa e ae paha. A na lakou no e hooholo i ka poe kupono e hookuu manawalea ia, no ka hana a noho maikai, e like me ia i hoomaopopoia ma ke Kanawai; a me ka poe hoi e hoonele loa ia ana a e hoonele hapa ia ana paha mai ia hookuu manawalea ia ana. A ma ia ano he mana ko lakou e hoihoi hou aku ai i ka hookuu manawalea ana ma ke ano holookoa a hapa paha i kekahi paahao i hoonele ia.

§1082. E huli ka Papa o na Luna Nana, i na mea e hooi ia aku ai ma ke ano maikai, ka hoomalu ana i na paahao, a me ke kulana o na paahao, a e hooi loa aku hoi i na hana kupono i kaupale ole ia e ke Kanawai, e hoohoihoi aku ai ia lakou ma ka hana a noho maikai ana. E hiki no ia lakou ke manao lakou he kupono, e hoonohonoho i na paahao ma na papa, me ke kuhikuhi ana i ke kulana kupono no kela a me keia, a o na mana e kue ole ana i ke Kanawai e haawiia no ia lakou, a me ka lole a lakou e aahu ai.

§1083. I ka malama o Ianuari a me Iulai o kela a me keia makahiki, e haawi aku ka Papa o na Luna Nana i ke Kuhina Kalaiaina i hoike o ke kulana o ka Halepaahao Oahu, a me na paahao i hoopaa ia ilaila a me na hana hoi a ka Papa i hana ai iloko o na malama eono i hala ae a me ke kulana o na halepaahao e ae a pau, a me na paahao o ka Repubalika e like me na ike i loaa mai ia lakou e pili ana no ia mau mea.

E waiho pu aku hoi lakou me keia mau hoike i kope o na rula apau a lakou i hana ai, hoololi ai, a hoopau ai iloko o ia manawa. E hiki no ia lakou ke pakui aku ina he mau olelo hoomaikeike a mau manao kupono e ae paha a lakou i manao ai he pono ke hoike ia. E kakauinoaia ia mau hoike e na lala, aole e emi mai ma-

lalo o elua o ka Papa o na Luna Nana, a e hoolahaia ma ka olelo Enelani a me ka olelo Hawaii ma kekahi mau nupepa puka pule kupono ma Honolulu. E haawi aku no hoi lakou i hoike i ka Ahaolelo i kela a me keia kau, me ka pakui pu ana aku i na olelo hoomaikeike, a me ka waiho ana aku a me ka hoakaka ana aku i na hana kanawai a lakou i manao ai he kupono e pili ana i na halepaahao a me na paahao.

HOAKAKA I KA MOKUNA 75.

§§1074-1083 oia no Kau 1888, Mok.7.

Ninau: Ua pili anei keia mau hana i ka Loio Kuhina, mamuli o na pauku ma ka Mokuna mamua aku?

MOKUNA 76.

Hoemi ana i ka Hoopai Hana Oolea.

§1084. O kela a me keia lawehala i hoopaahaoia iloko o kekahi halepaahao, a wahi hoopaa paha o ka Repubalika malalo o ka hoopai hana oolea a kekahi Aha Hookolokolo o ka Repubalika, e loaa no iaia mamuli o kana hana maikai mau, a hana ku paha i ka hoopono, oiai oia e hana ana no kona hoopai, keia mau hoemi ana i hoikeia malalo, no kela a me keia mau malama ekolu o kona wa hoopai, oia hoi, penei:

Ka mua o na mahina ekolu, ehiku la.
Ka lua o na mahina ekolu, ewalu la.
Ke kolu o na mahina ekolu, eiwa la.
Ka ha o na mahina ekolu, umi la.

A pela aku e pii hele ai, i hookahi la hou aku no kela a me keia mau malama ekolu a pau mahope aku.

§1085. O kela a me keia lawehala i hoopai dala ia, a i hoopaaia ma ka hana oolea no ka hiki ole ke hookaa i kona hoopai, e like me ke kanawai, e loaa iaia na la hoemi ma ke ano like no me ia i hoakakaia, no na lawehala i hoopai hana oolea ia; e loaa no nae iaia keia hoemi ana no ka manawa wale no i hana maoli ia iloko o ka halepaahao.

§1086. E hiki no i kela a me keia lawehala no kekahi hana pono ole, a kumu kupono e ae paha i hanaia, mamua o kona hookuuia ana mai ka halepaahao aku, ke hoonele ia i ua mau la hoemi nei a pau, a i kekahi hapa paha o ua mau la hoemi nei i loaa aku ai iaia, a no na hana maikai, a hana ku paha i ka hoopono, a kumu kupono e ae paha, i hana ia mahope mai, e hiki ai

no ke loaa hou aku iaia ua mau la hoemi nei a pau, a o kekahi hapa paha o ua mau la hoemi nei i hoonele ia ai oia.

§1087. O ka haawi ana aku, a me ka aua ana mai, a me ka hoonele ana, a me ka hoihoi hou ana aku i keia mau la hoemi i hoakakaia ma keia kanawai, e lilo ia na ka Papa Alakai o na halepaahao e hana mamuli o ko lakou manao he pono.

A no na lawehala i hoopaaia ma na halepaahao e ae o ka Repubalika mawaho ae o ka Halepaahao Oahu, e hiki no ka Papa Alakai o na halepaahao ke haawi i na luna o na halepaahao, a poe e ae paha a lakou i manao ai he pono, i ka mana e hiki ai ke haawi aku, aua mai, a hoonele aku, a hoihoi hou aku paha i ua mau la hoemi nei o na lawehala, i hoopaaia ma ia mau halepaahao, me ka mana pu no ia lakou e hoopau ai i kela mana i haawiia e lakou, ke manao lakou pela.

§1088. Ma kekahi manawa kupono o loko o na malama o Ianuari, Aperila, Iulai a me Okatoba, o kela a me keia makahiki, e hoike aku ai ka Papa Nana o na halepaahao, i kela a me keia lawehala i ua mau la hoemi nei i haawiia aku, aua ia mai, a hooneleia paha, a i hoihoi hou ia aku paha, i ua lawehala nei o na mahina ekolu i pau aku, me ka hoike pu aku i na kumu o ka haawiia ana, aua ia ana, hoonele ia ana, a hoihoi hou ia ana aku paha, o ua mau la hoemi nei, a e hiki pu no hoi i ua mau Luna Nana nei, ke manao lakou he pono, e hoike aku i ke kulana o na hana a kekahi lawehala, imua o kekahi o na lawehala, a imua paha o lakou a pau, o loko o ka halepaahao.

§1089. E malama ia kekahi buke moolelo kupono, a mau buke paha, ma kela a me keia halepaahao, a e kapaia o ka Buke o na la hoemi, a malaila e kakau ia ai na inoa o na lawehala a pau e noho ana malalo o na hoopai, a i hoopaa ia iloko o ia halepaahao. Ma ia Buke no hoi e kakau ia ai ma kekahi aoao kaawale, ka inoa o kela a me keia lawehala, a malalo aku e kakau ia ai me ke akahele, ka moolelo o kana mau hana, a me na la hoemi i loaa aku iaia, aua ia mai paha, hooneleia paha, a hoihoi

hou ia aku paha iaia, me na kumu pu hoi o ka loaa ana iaia, aua ia ana, hoonele ia ana paha, a hoihoi hou ia ana aku paha, o ua mau la hoemi nei.

A o keiia mau moolelo, a i ole, o na kope oiaio paha o ia mea, ke hoike ia i ka Aha Hooko i ka wa e noonoo ia ai na noi pili i ka lokamaikai o ka Peresidena.

§1090. O na la hoemi i hoakaka ia ma keia Kanawai, ua hiki no ke haawiia i na lawehala i hoopaiia mamua ae o ka lilo ana o keia i kanawai; aka nae, e ae wale ia no mai ka la aku i apono ia ai.

O na la i hoemi ia no kekahi lawehala mamua aku o ka la i apono ia ai keia Kanawai, a i loaa aku iaia malalo o ke Kanawai mua, e kakau ia no ia, ma ka moolelo o ia lawehala, a e houluulu pu ia ia mea me na la hoemi i loaa aku malalo o na haawina a keia Kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 76.

§§1084-1090 oia no Kau 1888, Mok. 9.

HOAILONA VII.

KA AHAOLELO.

MOKUNA 77.

Ka Balota ana.

KUMU E HAKAHAKA AI KA NOHO.

§1091. E lilo ka noho o kekahi lala i kohoia i ka Ahaolelo i mea hakahaka i na wa a pau o ia lala e

Lilo ai i Peresidena, i Kuhina, a i ole ia i Lunakanawai no ka Aha Hookolokolo Kiekie, a i ole ia,

E make; a i ole ia,

E haalele; a i ole ia,

E hoahewaia no kekahi hewa ina e hoahewaia e lilo ana ia i mea e hiki ole ai oia ke kohoia; a i ole ia,

E hoahewaia no kekahi hana koho balota kolohe e like me ia i hoakakaia i keia manawa ma ke kanawai, a i ole ia, ma keia mua aku paha, a i ole ia, no ke kue ana i kekahi o na mea i hoakakaia ma na Rula a me na Hooponopono ana i oleloia a mamuli o na olelo o keia Kanawai, a i ole ia, na Kanawai ua lilo i mea e hooneleia ai oia i kona noho; a i ole ia, ua hana i na hana kupono ole maoli, a i ole ia, ua hoohemahema i ka hana i kohoia ai oia, a i ole ia, ua hoomau kona noho ana mai na halawai o ka Ahaolelo me ka hookuu ole ia, a no ia mea o ka Ahaolelo wale no ka lunakanawai; a i ole ia, aole i loaa iaia, a i ole ia, aole i hooko i kekahi o na mea i kauohaia i kupono i kekahi lala i kohoia o ka Ahaolelo; a i ole ia, ina e hoahewaia ana kekahi agena, a i

ole ia, kokua, a i ole ia, lala paha o kekahi komite nana i malama, a i ole ia, kokua ma ke koho ana o kekahi lala o ia ano no na hana koho balota kolohe e pili ana i ke kohoia ana o ia lala, e like me ia i hoomaopopoia i keia manawa, a i ole ia, ma keia mua aku ma ke kanawai; ina nae ua hanaia ia hana kolohe me ka ike, a i ole ia, kokua ana o ka mea i kohoia.

NA KOHO BALOTA ANA I HOOPAAPAAIA.—KA HANA ANA.

§1092. O kekahi mea holo balota i kuleana maoli, a i ole ia, o kekahi poe koho balota kupono he kanakolu o kekahi apana koho balota, ua hiki ia lakou e waiho ae i palapala noi i ka Aha Hookolokolo Kiekie, e hoakaka ana i kekahi kumu a mau kumu paha e hoonoa ai kekahi koho ana, a i ole ia, e hakahaka ai kekahi noho iloko o ka Ahaolelo, a i ole ia, e hooloiia a hooponopono hou ia paha ka olelo hooholo o kekahi Papa Luna Nana Koho Balota, a i ole ia, ka Ilamuku, a o kekahi Makai Nui paha.

E hookumuia ia palapala noi maluna o kekahi mea i oleloia ua hanaia, a i ole ia i hana ole ia, e pili ana i kekahi koho balota ana, e waihoia aku ua palapala noi la ma ke keena o ke kakauolelo o ka Aha iloko o kanakolu la mahope iho o ke koho balota i manao ia e kue. E waihoia ae me kela a me keia palapala noi he mau dala koina i like ka nui me ka mea i kauohaia e ka Aha.

§1093. E hoolahaia aku no ka manawa aole i emi malalo o umikumamaha la i na Luna Nana Koho Balota o ka apana koho balota kahi o ia hoopaapaa kue i ulu ae ai, a me ka mea holo balota i kohoia, a i ole ia, nona ka noho i kueia, a me kekahi poe e ae no lakou na pono a kuleana paha i pili i ka mea i hanaia, i hoakakaia e ka aha owai la lakou.

Mawaho ae o ia hoolaha, e kau ia he hoolaha i kakauia, a i ole ia i paiia paha, no ka manawa a me kahi e hooloheia ai ia hana ma ka apana ma kekahi wahi akea a hele nui ia e kanaka, a i ole ia iloko o kekahi nupepa i laweia maloko o ia apana, no ka ma-

nawa aole e emi malalo o umi la mamua ae o ka hooloheia ana o ia hana.

§1094. Aole e koi ia kekahi mea i koho ma kekahi koho balota ana, ma kekahi hana ma ke kanawai, e hoike'ae i ka mea ana i koho ai.

§1095. O na palapala noi apau e kue ana i ka mana o kekahi koho ana, a i ole ia, e hoonoa paha i kekahi noho iloko o ka Ahaolelo, e hooloheia no e ka Aha iloko o ka manawa kupono mahope iho, ina iloko o ka manawa o ke kau o ka Aha, a i ole ia, iloko o ka manawa mawaena o na kau, ma ka manawa a mau manawa paha, a wahi a mau wahi paha a ka Aha e kauoha ai.

§1096. Ma ka hooloheia ana e kauoha ka Aha e kakau ia na olelo ike a pau loa, a i ole ia, ma ke ano e lawa ai ka hoomaopopo pono ana i na mea a pau e pili ana, a ma ia wa e haawi i olelo hooholo me ka hoakaka i na mea a pau i maopopo mamuli o na olelo ike a me ke kanawai e pili ana, alaila, e hooiliia aku ia olelo hooholo ma ke ano piha i ke Kuhina Kalaiaina. Ina oia olelo hooholo ua mana ole ke koho ana, a i ole ia, ua hakahaka ka noho, e kauoha koke ke Kuhina i oleloia e koho hou, aka, ina ua hooholo ka Aha i oleloia i ka mea iwaena o na moho holo balota i kohoia, alaila e kakauinoa koke ke Kuhina i oleloia a hooili aku i ua mea la i kohoia i palapala hoike no kona kohoia ana.

§1097. E hooholoia ma na mea e pili ana i na koina ma ia mau hana e like me ka mea i hoomaopopoia e ka Aha. E like no na koina me na koina ma na hookolokolo ana ma na Aha Hookolokolo Kaapuni ma ke Keena.

§1098. O ka olelo hooholo o ka Aha e pili ana i kekahi ninau i pili pono iloko o ia palapala noi, oia no ka hana hope loa ana no ia mea, a e paa loa maluna o na mea a pau.

§1099. E lawelaweia na hana malalo o na rula o ka Aha Hookolokolo Kiekie. Ua hiki no i ka Aha e hana i na rula kui-

kawa e pili ana i na hihia koho balota i hoopaapaaia a me na noi e hoonoa i ka noho iloko o ka Ahaolelo e like me ka mea i ike ai ua maikai a kupono.

E loaa i ka Aha na mana a pau e like me na hookolokolo ana ma kekahi kau hookolokolo mau o ka Aha, e pili ana i ke koi ana i na hoike e hele mai, ka hoopai ana, na hana hoowahawaha a me na mea e ae a pau e pili ana ia hoolohe ana.

§1100. O kela a me keia moolelo o na hana i hanaia mamuli o ke kanawai e kekahi Papa Kakau Inoa o ka Poe Koho Balota, a i ole ia, kekahi Papa Luna Nana Koho Balota, e lilo no ia i hoike kumu (*prima facie*) no na mea i hoakakaia maloko o laila, a e laweia no ma ia ano ma kekahi Aha, a i ole ia, Aha ninau kahi i waihoia aku ai ma ke ano he mea hoike.

§1101. Ma keia ua haawiia ka mana i na lala apau o na Papa Kakauinoa o ka poe kupono i ke Koho Balota a me na mea a pau e ninau ana i ka poe noi i na pono kupa e hoohiki aku i na olelo hoohiki ma na hana a pau i kauohaia ma ke kanawai e hoohiki, a oi loa aku hoi ka hoohiki ana o na Luna Aupuni, ka poe koho, na lunamakaainana a me na jure i kauohaia ma ka Pauku 101 o ke Kumukanawai.

§1102. Aole no e hiki i kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, Aha Kaapuni, Aha Apana paha, ke koho ia i Lunamakaainana iloko o keia Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 77.

§§1081-1100 oia no K. R. Kan. 8, koe nae §1096, oia ke Kau 1896, Kan. 11.
§§1101 oia no K. R. Kan. 1.
§1102 oia no Kan. Kiv. §818.
Ka hoopai no ke kue ana i keia Mokuna nana Kanawai Karaima §§1490-1495.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Holstein v. Young, 10 Haw. 216; R. v. Gay, 8 Haw. 468; Re Ross, 8 Haw. 483; Mattoon v. Barnard, 8 Haw. 732; Re Kapahu, 8 Haw. 735; Re Election, 8 Haw. 592.

HOAILONA VIII.

OIHANA HOOKOLOKOLO.

MOKUNA 78.

Na Hoakaka Pili Laula.

§1103. E hoonohoia he Oihana Aupuni, e kapaia ka Oihana Hookolokolo, a e noho hoomaluia e ka Lunakanawai Kiekie, a nana no e hoike aku i ka Ahaolelo i kona manawa halawai mau, i na mea i hanaia iloko o keia oihana, a me ka hookoia ana o ke Kanawai ma na wahi a pau a puni ka Repubalika.

§1104. E kuokoa no ka oihana i oleloia a me na Lunakanawai lehulehu a me na luna e ae o ka oihana hookolokolo, ma na ano a pau, mai na oihana elua, ka hooko a me ke kau Kanawai o ke Aupuni. Aole he mana o ka Peresidena e hookeke aku, hoololi a kapae ae paha i kekahi kauoha, palapala manao a olelo hooholo paha a kekahi Aha Hookolokolo, Lunakanawai, a luna e ae paha o ka oihana hookolokolo; aka hoi, aole nae e manaoia he mea kekahi ma keia Kanawai e keakea ana i ka Peresidena mai ka haawi ana i ka olelo hoopanee i na hoopai a i ke kala ana i na hala, mahope o ka hoahewaia ana, no na hewa a pau, koe aku ma na hihia hoopii luna nui.

§1105. Aia no ka mana hookolokolo o ka Repubalika iloko o ka Aha Hookolokolo Kiekie hookahi, a me na Aha Hookolokolo malalo iho, i hoonohonohoia e ka Ahaolelo, i kela manawa keia manawa.

§1106. Aole Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, aole no hoi kekahi Lunakanawai Kaapuni e hiki ke lawelawe aku i ka oihana loio a kokua paha ma ke Kanawai, a i ole ia, lawelawe aku ma ka hana pili i ke Kanawai.

§1107. Aole no e hiki i kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a o na Aha Kaapuni paha, ke komo i ka Oihana Loio, a e hana i ka hana kupono i ka loio; aole hoi e hiki i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha e ae, ke hele imua o kekahi Aha Hookolokolo ma ke ano loio, no kekahi hihia i hookolokolo ia imua ona mamua.

§1108. Na ka Aha Hookolokolo a Lunakanawai paha e hoomoakaka i ke Kanawai e pili ana i na hihia a pau i hookolokoloia imua ona; a e paa no ke ao ana a ua Aha Hookolokolo la a o ka Lunakanawai paha e pili ana i ke Kanawai maluna o ke kiure, ke hoonohonohoia kekahi kiure no ia hihia.

§1109. O ke Kanawai maa mau ma Enelani, e like me ia i hoomaopopoia e na olelo hooholo Enelani me Amerika, ma keia ke hooliloia aku nei oia ke Kanawai maa mau o ko Hawaii Pae Aina ma na ano hihia a pau, koe aku e like me ia i hoakaka pololei maoli ia ma ke Kumukanawai Hawaii a ma na Kanawai paha, a i lilo paha ma o na hana hookolokolo mua ma Hawaii nei, a i ole ia, i kukulu mua ia ma na ano maa mau ia Hawaii nei; aka nae, aole i ku kekahi mea i na lawelawe hana hoopii karaima, koe wale no e like me ia i hoakakaia maloko o na Kanawai Hawaii.

§1110. E hiki no i na Aha Hookolokolo Kakau lehulehu ke hooholo no lakou iho, no ke kupono a kupono ole i ke Kumukanawai a me ka hopena paa o kekahi Kanawai, olelo hoolaha, olelo kauoha, a olelo hooholo paha, i hooholoia a hoopukaia paha e ka Peresidena, e ka Ahaolelo, e ka Aha Kuhina, e ka Ahakuka Malu a e kekahi papa hooko paha a buro paha o ke Aupuni. E hiki no i ka Aha Hookolokolo Kiekie ke kukala ua noa a ua

lilo i mea ole kekahi o ia Kanawai, olelo hoolaha, olelo kauoha a olelo hooholo paha e like me ka mea e maopopo ana ma ka noonoo akahele ana ua kue i ke Kumukanawai, a i ole ia, ua kue hoi i na Kanawai o na Aupuni, a i ole ia, i kekahi kuikahi e ku nei me kekahi Aupuni e aku; ina nae, e haawiia ua olelo hooholo la iloko o ka wa noho hamama o ka Aha Hookolokolo mahope iho o ka loaa ana o ka manawa i na poe i kuleana e loheia ma ia mea.

§1111. E nana pono na Aha Hookolokolo lehulehu i na kuleana pili paa ma ka lakou mau olelo hooholo.

§1112. E hiki no i na Aha Hookolokolo kakau ma ke kau hookolokolo, a i na Lunakanawai o ia mau aha ma ke Keena, e kauoha aku e hoopaa ia no ka hookolokolo ana mahope, i kela kanaka keia kanaka i manaoia e ua aha la, a e ka Lunakanawai paha, ua hoohiki wahahee ma kekahi hookolokolo ana, a hana ana paha imua ona.

§1113. Ma na wahi apau mamuli o na mea i hoakakaia maloko o keia Kanawai, a i ole ia, ma kekahi Kanawai e ae o keia Repubalika, e hanaia a kauohaia paha e hanaia e ka Lunakanawai Kiekie o ka Aha Hookolokolo Kiekie, ua hiki no ia hana (ina aole i kauoha moakaka ia ma ke ano okoa), e hanaia iloko o ka wa kaawale ma kahi e, ka wa mai a kumu e ae e hiki ole ai a i kupòno ole ai i ka Lunakanawai Kiekie, e kekahi Lunakanawai Kokua o ka Aha Hookolokolo i oleloia.

§1114. No na hana hookolokolo ma keia ua hoihoi ia na aina i ike ia ma na inoa o ke Ahupuaa o Olaa a me ke Ahupuaa o Keaau e waiho ana ma ka Apana o Puna, Mokupuni o Hawaii, iloko a e lilo i hapa ma keia hope aku no ka Apana Hookolokolo o Hilo Hema, Mokupuni o Hawaii.

§1115. E maheleia ka Apana o Hana, Mokupuni o Maui, no na hana hookolokolo e like me keia:

O ka mahele ekahi, e kapaia o ka Apana Hookolokolo o Hana, e hoohui mai ana nae ia Koolau iloko o ia mahele. A o ka mahele elua, e kapaia o ka Apana Hookolokolo o Kipahulu, e hui mai ana ia Kaupo a me Kahikinui iloko o ia mahele.

§1116. E hookohuia i elua Lunakanawai Apana, hookahi no kela a me keia o na mahele i hoakakaia ma ka Pauku 1115, a e loaa no ia laua pakahi ka uku no ka laua hana e like me ka nui a ka Ahaolelo e hooholo ai i kela a me keia manawa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 78.

§§1103-1104 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§1-2.
§1105 oia no Kan. Kiv. §817.
§1106 oia no Kau 1892, Mok. 76.
§1107 oia no Kan. Kiv. §821.
§§1108-1111 oia no Kau 1892, Mok. 57, §§4-7. §1108 oia no hoi Kan. Kiv. §822. §1111 oia no hoi Kan. Kiv. §825.
§1112 oia no Kan. Kiv. §826.
§1113 oia no Kau 1892, Mok. 76.
§1114 oia no A. K. Kan. 86.
§§1115-1116 oia no Kau 1890, Mok. 58.
Na Apana Hookolokolo e nana §§882-886.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Gay v. Mendonca, 7 Haw. 297; McGrew v. McGrew, 9 Haw. 487; Mossman v. Haw. Govt., 10 Haw. 434; Henrique v. Paris, 10 Haw. 408.

MOKUNA 79.

Na Aha Apana.

§1117. E hoonohoia i hookahi a oi ae mau Lunakanawai Apana no kela a me keia Apana Hookolokolo o ka Repubalika. E hookohuia ua mau Lunakanawai nei e ka Peresidena, ma ka palapala hoike i kakauia e ka Aha Kuhina, a i ole ia, e ka hapanui o lakou. E noho kela a me keia Lunakanawai ma ka Apana i hookohuia ai oia.

§1118. E noho ua mau Lunakanawai Apana nei ma ka oihana no ka manawa o elua makahiki mai ka la aku o ko lakou mau komisina pakahi; aka nae, he hiki no i kekahi Lunakanawai Apana ke hoopau ia mai ka Oihana no kekahi kumu e ka Aha Hookolokolo Kiekie, a e ka Lunakanawai Kaapuni paha o ka Apana Hookolokolo Kaapuni i waiho ai ka apana i noho ai o ua Lunakanawai la i hoopiiia mai.

§1119. He mana kumu a kaokoa ko na Aha Hookolokolo Apana e hoolohe a e hooholo i na hihia kivila a pau, koe ma na mea e ae i hoakakaia mahope aku nei, ma kahi o na aie, huina a poho paha, a i ole ia, i ka waiwai io o ka waiwai i koiia mai, ke oi ole aku i ke kanalima dala; a he mana like ma na hihia kivila a pau, koe aku e like me ia i olelo mua ia e ae la, ma kahi i oi ole aku ai ka aie, huina a poho paha, a i ole ia, ka waiwai io paha o ka waiwai i koiia mai ai mamua aku o ekolu haneri dala, a he mana kumu ma na hana Kanawai a pau e like me ka mea i haawiia ma ke Kanawai maluna o na Aha Hookolokolo Hoomalu a me na Aha Hookolokolo Apana, a e haawiia aku ana paha ma keia hope aku ma ke Kanawai iloko o ka mana o na Aha Hookolokolo Apana, a e hooholo ia mea, me ke ku nae i

ka hoohalahalaia e like me ke Kanawai; aka nae, aole ia ano Aha Hookolokolo e kuleana e hoolohe i na hoopii waiwai, a hoopii paha i komo ka ninau no ke kuleana i kekahi waiwai paa, a no na hoopii paha no ka laibila, holoholo olelo, ni'ani'a, hana manawaino, hoopaahao hewa, hahaki olelo ae mare a moe hoowalewale paha, a me na hihia kivila paha i manaoia ma ke Kanawai, na ke kiure e hookolokolo; a aole no hoi e loaa ia lakou ka mana e hookohu aku i kekahi poe kaana ma kekahi kumuhana.

§1120. He mana ko na Lunakanawai Apana e hooko i na hoohiki, e hoopaa ai i na olelo hoike malalo o na komisina i hoopukaia ia lakou mai na Aha Hookolokolo e ae, a e hoopuka i na komisina no ka hoopaa ana i na olelo hoike e hoohanaia ana ma na hoopaapaa imua o lakou, e ae aku i na hoomau ana i na hana imua o lakou, e kikoo aku a e kauoha aku i na hoike e hele mai e noho ana iloko o ko lakou mau apana pakahi e hooko i ka olelo hooholo a e hoopai i na hoowahawaha e like me ke Kanawai.

§1121. E malama na Lunakanawai Apana ma na hihia a pau ma ke kakau hoakaka piha ana i na olelo a pau a me na hana o na hookolokolo ana, e na hana a me na olelo hooholo, me ka io o na olelo hoike a me na kumu io a lakou i kukulu ai i ka lakou mau olelo hooholo.

§1122. Mai a mahope aku o ka hooholoia ana o keia Kanawai e lilo no i hana na na Lunakanawai Apana pakahi, koe na Lunakanawai Apana o Honolulu, e hooili koke aku i ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni o ka Apana Kaapuni kahi o ia mau Apana, i na moolelo a me na buke moolelo i kauohaia e malamaia e lakou ma ka Pauku 1121 koe nae na mea e hana maoli ia ana, a i pau ole, a i kela manawa keia manawa ma ia hope iho e hooili ia mau mea e like me ia i olelo mua ia ae nei i kela manawa keia manawa e pau ai.

§1123. O kela a me keia hooko ole ana o kekahi Lunakanawai Apana i keia Kanawai, i wehewehe ole ia a lawa i ka manao o kekahi Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Kaapuni kahi i noho ai ia Lunakanawai Apana, e hoopai koke ia, ma ka hoopii ana o ke Kakauolelo o ka Aha o ka Apana Kaapuni i oleloia, e ka Lunakanawai Kaapuni i oleloia, ma ka lawe wale ia ana o ka uku no hookahi malama o ka Lunakanawai Apana i oleloia.

§1124. Ma keia ua haawiia i ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo ka hana o ka hooponopono ana i ke ano a me na mea e ae e pili ana i ka hoihoi ana o ia mau moolelo a buke moolelo, a me ka paa ana a me ka malama ana o ia mau mea maloko o na Apana Kaapuni pakahi.

§1125. Ua hiki no e kakiia na lilo i loaa mamuli o ka hoihoi ana o ia mau moolelo a buke moolelo, a me ka malama ana o ia mau mea i ka haawina no na lilo o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Hookolokolo Kaapuni.

§1126. I na manawa apau e noiia ai, na kekahi Kakauolelo o kekahi Aha Kaapuni, ma ka ukuia ana aku iaia o elua dala a me ka hapalua ma ke ano he mau koina, e hoolako aku i kope o na moolelo, na hana, na olelo hooholo a me na olelo hoike o kekahi hihia i hoakakaia mailoko mai o ia mau moolelo a buke moolelo paha i malamaia e ia, a o ia mau mea i ka manawa e hooiaio pono ia ai e ke Kakauolelo i oleloia malalo o ke sila o ka Aha, e hookomoia no i mea hoike imua o kekahi Aha Hookolokolo o ka Repubalika ma ke ano a me ka mana e like me ko ke kumu maoli ina i laweia mai.

§1127. E pili aku no maluna o na Lunakanawai Apana na hewa o na palapala hai hewa, palapala kauoha, palapala papa, palapala kaohi a me na palapala kii moohookolokolo; i kulike ai me ke Kanawai.

§1128. Ina ma kekahi manawa ua kupono ole kekahi Lunakanawai Apana ma o kekahi kumu paha, alaila, e hookohuia

kekahi mea e aku paha e ka Lunakanawai o ka Apana Hookolokolo Kaapuni kahi o ia Lunakanawai e noho ana, e hana aku i na hana o ka oihana no ka manawa.

§1129. E lilo no he hana na kela a me keia Lunakanawai Apana iloko o ka malama mua o kela a me keia hapaha o ka makahiki, e hoike aku i ka Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni maloko o kahi e noho ana o ua Lunakanawai Apana la, i ka nui a me ke ano o kana hana pili oihana i hanaia e ia iloko o ka hapaha mamua iho—ka heluna o na poe i hoopiiia, na karaima a me na mikamina i loaa ai na hoopiiia ana, a me na hopena o ia mau mea, a me na hoopai i hooholoia e kue ana i kekahi mea i ahewaia no ia mea, a pela no hoi me ka heluna pu, ke ano a me na hopena o na hihia kivila i hanaia imua ona, a me na inoa o na poe ma ia mea.

§1130. E ukuia no na Lunakanawai Apana no ka lakou mau hana i ka uku a ka Ahaolelo e hooholo ai no lakou pakahi.

§1131. I ka manawà e ma'i ai a e kaawale aku ai no ka manawa o kekahi Lunakanawai Apana mai kona Apana aku i hookohuia ai, a i ole, i kekahi manawa paha e loaa ai kekahi kumu e kupono ole ai o kekahi Lunakanawai Apana e hoolohe a hooholo ma kekahi hihia i kaa malalo o kona mana hookolokolo ma ke Kanawai, ua ku no i ke Kanawai ka hookohu ana aku i kekahi mea okoa nana e hana i na hana a ua Lunakanawai Apana la, a e kapaia oia he Lunakanawai Apana Kuikawa, a aole oia e lawelawe i na hana hookolokolo, koe wale no ma na manawa e loaa ai na kuia e like me ia i hoakakaia ae la maluna ae.

§1132. E hanaia ua hookohu la ma ke ano i hoikeia ma ka Mokuna 21 o na Kanawai o 1887 no ka hookohu ana i na Lunakanawai Apana; a e paa ua hookohu la e like me ka loihi o ka manawa i hookohuia ai ka Lunakanawai Apana ona i noho hope aku ai.

§1133. Aole e manaoia keia Kanawai e hoopau ana i ka Pauku 937 o ke Kanawai Kivila, a aole no hoi i ka Pauku 6 o

ka Mokuna 19 o na Kanawai o 1874, aka, aia no ia i ke koho ana a na aoao e lawe mai ana i na hoopii, kivila a karaima paha e lawe aku i ua mau hoopii la imua o ua Lunakanawai Apana Kuikawa la, a i ole, i ka Lunakanawai Kaapuni a Lunakanawai paha o ka Aha Kiekie, e like me ka mea i manaoia.

§1134. O ka uku o ua Lunakanawai Apana Kuikawa la aia no ia i ka mea e hooholo like ia ana mawaena ona a me ka Lunakanawai Apana ona e noho hope aku ai, a e ukuia hoi mai loko mai o ka haawina no ka uku o ua Lunakanawai Apana la.

HOAKAKA I KA MOKUNA 79.

§1117 oia no Kau 1892, Mok. 76.
§§1118-1121 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§9-10, §§12-13.
§§1122-1126 oia no Kau 1896, Kan. 6.
§§1127-1130 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§25-28.
§§1131-1134 oia no Kau 1892, Mok. 20.

Mana hookolokolo karaima o na Aha Apana e nana Kanawai Karaima, Mok. 52.

§937 o ke Kanawai Kivila i hoikeia ma ka §1133 oia no §1158 o na Kanawai Kivila.

Kau 1887, Mok. 21 i oleloia ma ka §1132, ua hooloiiia e ke Kau o 1892, Mok. 57.

Pauku 6 o ka Mok. 9 Kau 1874, e hoomaopopo ana no ka lawe ana i na hoopii imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ina i kupono ole kekahi Lunakanawai Apana a Hoomalu paha e hookolokolo, ua hooloiiia e ke Kau o 1892, Mok. 57. Nana §1158.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Kualana v. Yong Young, 9 Haw. 226; Ward v. Kamanoulu, 9 Haw. 620; Mao v. Apa; 9 Haw. 637; Gonsalves v. Pakiko, 10 Haw. 407; Nakamura v. Haalilio, 6 Haw. 658; Re Piipiilani, 7 Haw. 103.

MOKUNA 80.

Na Aha Hookolokolo Kaapuni a me na Lunakanawai.

KAAPUNI MA KE KEENA.

§1135. Ua maheleia ka Paeaina Hawaii iloko o elima Apana Hookolokolo Kaapuni e like penei:

O ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi, oia no ka Mokupuni o Oahu a me na mokupuni e ae o ka Repubalika o Hawaii i olelo ole ia mahope aku nei;

O ka Apana Hookolokolo Kaapuni Elua, e hui ana no ia i na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai, Kahoolawe a me Molokini;

O ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekolu, e hui ana no ia i na Apana o Kohala, Kona a me Kau, o ka Mokupuni o Hawaii;

O ka Apana Hookolokolo Kaapuni Eha, e hui ana no ia i na Apana o Hamakua, Hilo a me Puna o ka Mokupuni o Hawaii.

O ka Apana Hookolokolo Kaapuni Elima, e hui ana no ia i na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

§1136. E kukuluia no iloko o kela a me keia Apana Hookolokolo Kaapuni o ka Paeaina Hawaii, he Aha Hookolokolo me na mana a malalo o na kumu i hoakakaia mahope aku nei, a e kapaia o ka Aha Hookolokolo o ka Apana Hookolokolo Kaapuni—(e laa keia: Ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekolu.)

§1137. O ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni Ekahi, e nohoia e elua Lunakanawai, e kapaia laua o ka

Lunakanawai Ekahi a me Elua pakahi o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni Ekahi; ua hiki no i kekahi o laua ke malama i ka Aha Hookolokolo.

O na Aha Hookolokolo Kaapuni o na Apana Kaapuni Elua, Ekolu, Eha a me Elima e noho pakahiia e hookahi Lunakanawai; e kapaia o ka Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni, iloko o laila oia i noho ai, (e laa hoi keia—Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni Ekolu.)

E noho kela a me keia Lunakanawai o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni iloko o ka Apana Kaapuni ona i hookohuia ai.

§1138. E malamaia na Kau o na Aha Hookolokolo Kaapuni pakahi penei:

Ma ka Apana Kaapuni Ekahi, ma Honolulu, ma na Poakahi mua o Feberuari, Mei, Augate a me Novemaba.

Ma ka Apana Kaapuni Elua, ma Wailuku ma ka Mokupuni o Maui, ma ka Poakolu mua o Iune; a ma Lahaina ma ka Poakolu mua o Dekemaba.

Ma ka Apana Kaapuni Ekolu, ma Kailua ma ka Apana o Kona Akau, ma ka Poakolu mua o Aperila; a ma ka Apana o Kohala Akau, ma ka Poakolu mua o Okatoba.

Ma ka Apana Kaapuni Eha, ma ke Taona o Hilo, iloko o ka Apana o Hilo, ma ka Poakolu mua o Ianuari; a ma Honokaa, ma ka Poakolu mua o Iulai.

Ma ka Apana Kaapuni Elima, ma Lihue ma ka Mokupuni o Kauai, ma ka Poakolu mua o Maraki a me Sepatemaba.

§1139. He hiki no i kekahi Lunakanawai Kaapuni me ka apono ana i kakauia e ka Lunakanawai Kiekie, ke hoonoho i mau kau kuikawa o kona Aha Hookolokolo, ma na manawa e ae, i na manawa a pau ana i manao ai he kupono no ka hooholomua ana i na hana pili i ka pono o ke Kanawai.

§1140. E hoomauia aku no na kau o na Aha Hookolokolo Kaapuni a e malamaia mai ko lakou mau wehe pakahi ia ana,

a hiki aku a e hoohui pu ana i ka iwakalua-kumamaha o na la mahope aku, koe na La Pule a me na la kulaia.

§1141. E paa no na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni ma ka lakou mau oihana no eono makahiki mai ka la o ka hookohuia ana, me ke ku no nae i ka hoopauia mamuli o ka hoopii luna nui ia a e like me ka hoakaka ana a ke Kumukanawai no ka hoopau ana i na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a e loaa no ia lakou i na manawa i hoakakaia no ka lakou hana kekahi uku i hiki ole ke hoemiia iloko o ko lakou noho hoomau ana ma ka oihana.

§1142. O na Sila o na Aha Hookolokolo Kaapuni, oia no na Sila e noho nei iloko o ia mau Aha.

§1143. E kuleana no e loaa i na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni na uku makahiki e like me keia mahope iho nei, e hookaaia ma ka malama mai ka Waihona, penei:

O na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi, he eha tausani dala pakahi; o na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni o na Apana Hookolokolo Kaapuni Elua a me Elima, he elua tausani elima haneri dala pakahi; o ka Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni o na Apana Hookolokolo Kaapuni Ekolu a me Eha, he ekolu tausani dala.

§1144. He mana ko na Aha Hookolokolo Kaapuni lehulehu, e like me ke Kanawai, aka, ua ku no nae i na hoopii a me na hoohalahala ana i ka Aha Hookolokolo Kiekie, e like me keia iho:

Ekahi: O na ofeni a me na karaima a pau i hiki ke hoomaopopoia malalo o ka mana o na Kanawai Hawaii, i hanaia maloko o ko lakou mau Apana Kaapuni pakahi, a i ole, ua hoihoiia mai ia lakou no ka hookolokoloia ana ma kekahi noi hoololi i kahi e hookolokoloia ai mai kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni e aku, a i ole, ua hanaia ka hewa ma ka moana.

Elua: O na hihia a pau no na uku hoopai i hanaia malalo o na Kanawai Hawaii;

Ekolu: O na kumu hoopii kivila, a karaima paha, me ke kumu i kupono e laweia mai imua o lakou ma o ka hoohalahalaia ana mai kekahi Aha Hookolokolo e ae mai i kulike me ke Kanawai;

Eha: O na kumu hoopii kivila a pau ma ke Kanawai, koe wale no e like me ia i hoomaopopo maoli ia ma kekahi ano e ae;

Elima: O na hihia a pau a hana paha e kue ana i na Elele Aupuni a i kekahi Luna Aupuni Nui paha, ko lakou mau mea malama oihana a mau kauwa paha, e like me ka mea hiki ma kekahi Aha Hookolokolo a e like hoi me ke kulike me na Kanawai o na Aupuni a me na kuikahi Hawaii, a e kaokoa no ia mau mana hookolokolo;

Eono: O na hihia a pau i laweia mai e na Elele Aupuni, a i ole ia, e kekahi Luna Aupuni Nui, a i ole, e kekahi hihia i komo ai kekahi Kanikela a Hope Kanikela paha;

Ehiku: O na hoopii a pau e kue ana i ke Aupuni Hawaii, a e kaokoa no ia mau mana hookolokolo;

Ewalu: O na hana a pau no ke oki mare, hookaawale, a i ole, no ka hoopau ana i ka mare, e hookolokoloia ana e ka Lunakanawai e noho hoomalu ana me ka hookomo ole mai i kekahi kiure;

Eiwa: Ua hiki no i kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni maluna o na hooiaio i hoaponoia aole e hiki ke loaa na hana pololei a ewaewa ole ma kekahi hihia e waiho ana iloko o ua Aha Hookolokolo la, a mahope iho o ka loaa ana i na mea o na aoao a elua e loaa ka hooloheia ana ma ia mea, ke hooloii aku i ua kumuhana la i kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni e aku, a e kauohaia ka moolelo e hooloiia aku ilaila; aka nae hoi, ua hiki no i kela a me keia Aha Hookolokolo Kaapuni ma kona manao ana he pono, mamuli nae o ka ae ana o na mea a pau i kekahi hoopii kivila e waiho ana iloko o ua Aha Hookolokolo la, e hooloii aku i ka hana ma kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni e aku a e kauoha i ka moolelo e hooili pu ia aku ilaila.

NA LUNAKANAWAI KAAPUNI MA KE KEENA.

§1145. He mana ko na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni lehulehu ma ke Keena maloko o ko lakou mau mana hookolokolo pakahi, aka, ua hiki no ke hoohalahalaia i ka Aha Hookolokolo Kaapuni a me ka Aha Hookolokolo Kiekie e like me ke Kanawai, penei iho:

Ekahi: E hoolohe a e hooholo i na hoopii kivila a pau o na hihia moana a me na mana hookolokolo holomoku,—me ka hookoe aku nae i na poe e hoopii ana ma na hihia a pau i ke kuleana e imi ai i pono no lakou malalo o ke Kanawai, ma kahi e loaa ana ia kuleana;

Elua: E hoolohe a e hooholo ma na hana a pau ma ke kaulike;

Ekolu: E hoolohe a e hooholo ma na hihia banekarupe a pau;

Eha: E ae aku i na hooponopono palapala kauoha, e hoonoho i na luna hooponopono waiwai a me na kahu malama, a e kauoha i na luna hooko, na luna hooponopono waiwai a me na kahu malama e hoike i ka lakou mau hana pakahi i hooiliia maluna o lakou, a e hoike mai ma na ano a pau no ko lakou hooko pono ana i ka lakou mau hana ma ke Kanawai; e hoopau i na luna hooko, luna hooponopono waiwai a kahu malama paha; e hooholo i na hooilina ma ke Kanawai o na poe i make, a e kauoha no ka mahele ana i ka waiwai o na poe i make me ke kauoha ole;

Elima: E kaana i ko ka wahine mare kuleana a e mahele i ka waiwai paa; i ka manawa e hiki ole ai ke hookaawaleia ko ka wahine mare kuleana me ka nele ole i ka hoopoino nui ana i na ona, e imi no ka Lunakanawai i ka waiwai io o ia kuleana ma ke dala, a e kauoha e ukuia ia mea e like me na kumu e ikeia ana he pono a he pololei; i ka manawa e hiki ole ai ke maheleia ka waiwai paa me ka nele ole i ka hoopilikia ana i na mea a pau, e kauoha no ka Lunakanawai e kuaiia ka aina a e maheleia na loaa.

Eono: E hoomana aku e like me ke Kanawai i na hoohiki keiki hanai a e hooholo i ke kuleana o na keiki kamehai;

Ehiku: E wae a e hoonoho i kekahi kiure kuikawa, me ke ku no malalo o na hoohalahala ana no ke kumu e na aoao a elua no ka ninaninau ana i ka hupo, pupule, a i ole ia, e hoomaopopo ina paha ua hapai keiki kekahi wahine, a ma kekahi mea ae paha e hanaia ana imua o kekahi o na Lunakanawai i oleloia ma ke Keena, a e lawe mai no lakou a e noonoo maluna o ka olelo hooholo a ia kiure e like me ka ikeia he kupono i ke kaulike a me ka noonoo maikai ana;

Ewalu: E hoopuka i na palapala hookuu kino e like me ke Kanawai;

Eiwa: E hoopuka i na palapala hai hewa, kii moohookolokolo, koi, hoole i ka haalele i ke Aupuni, papa aku a me ka ninau kumu, a me na palapala kena a pili Kanawai e ae a pau, i na Aha Hookolokolo o na mana lalo mai, i na hui a me na kanaka pakahi, e ikeia ana he kupono no ka hooko ana i ka pono a me ka lawelawe kupono ia o na Kanawai;

Umi: E hookuu akea ae ma ka bela i na poe i hoopaa kupono ia, ma na hihia a pau i hiki ke belaia;

Umikumamakahi: E kauoha i ka mea hoopii a mea pale paha, mamuli o ke noi ana mai o kekahi aoao kue, e haawi i na hoopaa ana no na koina ma kekahi hihia kivila, maluna o na kumu a me na hoopaa ana e like me ka ike o ka Lunakanawai he kupono;

Umikumamalua: E hoopuka i na palapala hopu, ma na wahi a pau o ka Repubalika, i kekahi mea i hoopiiia mai malalo o ka hoohiki ana no kekahi karaima a mikamina paha i hanaia maloko o kona mana, a e ninaninau a hoopaa aku ia mea i ka halepaahao e like me ke Kanawai, no ka hookolokolo ia aku.

§1146. Aka nae hoi, e kaupaleia no na mana a me na kuleana hookolokolo o na Aha Hookolokolo Kaapuni a o na Lunakanawai Kaapuni paha ma ke Keena e pili ana i na hihia o ke ano kivila e like me ia i hoakaka mua ia mamua ae nei, penei iho:

Akahi: Na hihia i hoakakaia iloko o ka mahele elua o ka Pauku 1144, i kupono wale no e hookolokoloia iloko o ka Apana Kaapuni kahi i olelo ia ai ua hanaia ka hoopai a me ka uku hoopai;

Alua: Na hihia oki mare, hookaawale a hoopau wale ana paha i ka mare, i kupono wale no e hookolokoloia iloko o ka Apana Kaapuni kahi a na aoao a elua i noho hope pu ai ma ke ano he kane a he wahine;

Akolu: Na hihia banekarupa i hiki wale no ke hooloheia iloko o ka Apana Kaapuni kahi o ka mea banekarupe i oleloia i malama ai i kona keena oihana a iloko paha o ka Apana Kaapuni Ekahi;

Aha: Na hana no ka hooko ana i na palapala kauoha a no ka hoonoho ana o na lunahooponopono waiwai me na kahu waiwai o na waiwai o na poe make, no ke kaana ana i ke kuleana o ka wahine mare a no na hana e ae a pau e pili ana i ka lawelawe a me ka hooponopono ana i na waiwai o na poe make, e laweia mai ana iloko wale no o ka Apana Hookolokolo Kaapuni kahi o ka mea make i noho hope ai, a ma ka Apana Kaapuni Ekahi paha, a ma kahi o na poe e noho pokole ana iloko o ka Apana Kaapuni o kahi o ia mea i noho ai a make;

Alima: Na hana no ka hookohu ana i na kahu malama a no na mea e ae a pau e pili ana i ke kuleana o na kahu malama a me na hanai, e laweia mai ana iloko o ka Apana Kaapuni kahi o ka mea a o ka hapanui paha o na poe e noho ana, mamuli ai o lakou i hoomakaia ai ia mau hoopii ana;

Aono: Na hana no ka mahelehele ana i ka waiwai paa, e lawe wale ia mai no iloko o ka Apana Kaapuni kahi o ia waiwai paa e waiho ana, nona ka mahele ana i nonoiia mai a ma ka Apana Kaapuni Ekahi paha;

Ahiku: Ka mana o ka hana ana e like me ke Kanawai no ka lawe hanai ana i na keiki, a me ke kuahaua ana i ke kuleana o na keiki kamehai, me ka Lunakanawai no ia o ka Apana Kaapuni kahi o na makua o ke keiki i oleloia e noho ana;

Awalu: Ka mana o ka hoopuka ana i na palapala e like

me ia i hoakakaia iloko o ka mahele eiwa o ka Pauku 1145, me ka Lunakanawai no ia o ka Apana Kaapuni kahi o ka manawa i oleloia no ka hooko ana mamuli o ua palapala la e ulu ae ai. Aka nae, ina i ka manawa o ua palapala la e ikeia ai he kupono o ka hoopuka ana ma na wahi a pau no ka hooko ana a no ka hoomau ana aku paha i ka pono o kekahi hoopii a hookolokolo paha i hoomaka e ia a e waiho ana paha imua o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni a Lunakanawai paha, aia iloko o ka Aha Hookolokolo a Lunakanawai paha imua ona ua hoopii la a hookolokolo ana la paha i hoomakaia ai a e waiho ana paha, ina no ua ulu ae ma kekahi Apana Kaapuni okoa aku ka manawa i oleloia ai no ke kokua ana.

§1147. E loaa no ka mana hookolokolo i ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni Ekahi ma na hihia kivila a pau, e kulike ana me ka Pauku 1144, aka nae hoi, ua koe aku na hihia a pau o ia ano e laweia mai ana imua o ia Aha Hookolokolo i komo ole iloko o kona mana hookolokolo e like me na kauoha ana o ka Pauku 1146, ua kupono wale no i ka hooloheia mahope o ka hana a waiho ana mai a ka mea a mau mea hoopii paha i kekahi bona iloko o ia Aha Hookolokolo no ka pomaikai o ka aoao a mau mea pale paha, i aponoia ka nui o na dala a me ke kupono o ka hope e hookahi o na Lunakanawai o ia Aha Hookolokolo, e hoakaka ana no ka uku aku i ka aoao a mau mea pale paha i kona a me ko lakou mau lilo paha e hooliloia aku ai mamuli o ka hookolokolo ana o ia hihia ma ua Aha Hookolokolo la, ma kahi o ka Aha Hookolokolo imua ona ma kekahi ano e ae e kupono ai ke hookolokoloia malalo o na hoakaka ana a ka Pauku 1146; a o ia koi ana no na lilo aole no e hoano e ia ma kekahi ano e ae mamuli o na hopena o ka hookolokolo ana, aka, he hiki no ke hookuuia aku i ka mea a mau mea hoopii paha iloko o ka hooponopono ana o na koina o na hana hookolokolo; na ka Lunakanawai e hookolokolo ana e auhau i na koina ma ia koi ana no na lilo e like me kona ike ana he kupono, aka, aole no e ae i na lilo a mau uku paha o kekahi hoike i kauoha maoli ole ia ma ka palapala kii hoike, a i kauohaia paha ma ka pala-

pala kii hoike, aole nae i hoike ma ka hookolokolo ana i na mea e pili ana i ka mea e lawelaweia ana.

§1148. O na hana iloko o ka mana hookolokolo o na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kaapuni ma na Keena, e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1145, e hooholoia no e ka Lunakanawai i loaa ka mana hookolokolo ma ia mea, me ke komo pu ole mai o kekahi kiure, koe aku e like me ia i hoakakaia ma ka mahele ehiku o ka Pauku 1145 i oleloia.

§1149. He mana ko ka hapanui o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kaapuni i kela a i keia manawa e hana i na rula no ka hooponopono i ka lawelawe ana a me ka hookele ana i na hana o na Aha Hookolokolo Kaapuni ma na mea apau aole i hoakaka maopopoia ma ke Kanawai, a ma ia hope aku e hooponopono hou i na mau rula la e like me ko lakou ike he kupono; aka, aole loa o lakou mana e kau aku i na koina i hoomana maopopo ole ia ma ke Kanawai.

§1150. He mana ko na Aha Hookolokolo Kaapuni lehulehu e kauoha i na poe a me na hoike a pau e hele mai mai na wahi a pau o ka Repubalika, e kauoha e laweia mai na buke, na palapala a me na moohelu waiwai, e hana a e haawi i na olelo hooholo, na kuahaua, na kauoha, a me na kukala e ae a pau, e hoopuka i na palapala hoomalu waiwai a me na palapala Kanawai e ae a pau, a e hana aku i na hana e ae a pau, a me ka lawe ana i na mea kupono e ae a pau e hiki ai ke hooko piha pono i na mana a pau e ku nei a e haawiia aku ana paha ia lakou ma na Kanawai o ka Repubalika, a i ikeia paha he mea ia e kupono ai no ka hooko pono ana i ka pono Kanawai ma na mea e waiho ana imua o lakou.

§1151. He mana ko na Lunakanawai Kaapuni lehulehu e hooko aku i na hoohiki a e kauoha aku i na mea a pau a me na hoike e hele mai mai kekahi wahi mai o ka Repubalika, a e kauoha e laweia mai na buke, na palapala a me na moohelu

waiwai, e hana a e haawi i na olelo hooholo, na kuahaua, na kauoha a me na kukala e ae a pau loa, e hoopuka i na palapala hoomalu waiwai a mau palapala Kanawai e ae a pau loa, a e lawe i na hana kupono e ae e hooko pono ai i ka pono Kanawai ma na mea e waiho ana imua o lakou ma na Keena, a e lawe i na hana kupono e ae a pau loa e hooko piha pono ia ai na mana a pau e kau nei a e haawiia aku ana paha ma na Kanawai o ka Repubalika, e like me ke ano o hanaia aku ai e na Aha Hookolokolo Kaapuni ma ka manawa o ke kau.

§1152. I na manawa apau o kekahi hihia e hookolokoloia ana ma kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni, a ua ikeia he kupono ka huli ana i kekahi moohelu waiwai loihi a pohihihi paha ma kekahi o na aoao a elua ma keia hookolokolo ana, ua hiki no i ua Aha Hookolokolo la, mamuli o ke noi ana mai a kekahi o na aoao elua, a me ke noi ole mai paha, e kauoha e waihoia aku ua hoopii la i kekahi poe ekolu i ano ewaewa ole a i makaukau hoi. Ua kuleana pakahi na aoao a elua e koho i hookahi inoa o na poe i waihoia aku ai, a na ka Aha Hookolokolo e koho i ke kolu, a ina i haule i kela a me keia aoao i ka waiho ana mai i kekahi mea, alaila, na ka Aha no e hana ia mea nona.

§1153. I na manawa apau, a e like no hoi ka nui me ka nee ana o kekahi hana hooponopono waiwai a hana hookolokolo e ae paha, he mea kupono e hanaia kekahi hoolaha ana o ua hana la, a i ole ia, o kekahi kauoha, olelo hooholo a olelo kauoha paha ma ia mea, na ka mea a na kona kokua Kanawai paha, mamuli hoi o kana kauoha e laweia mai ai ua mau hana la, a i ole ia, e hookomoia a e haawiia paha ia kauoha, olelo hooholo a olelo kauoha paha, e loaa iaia ke kuleana o ke koho ana i ka inoa o ka nupepa a mau nupepa paha iloko ona hoolahaia ai ua olelo hoolaha la. Eia nae hoi, o ia nupepa a mau nupepa paha i hoike inoa ia e ua mea la a o kona kokua Kanawai paha, e hoopukaia no ia ma ka olelo a mau olelo paha (ma ka holookoa a hapa paha) i kauohaia ai a i kono lilo maoli ia ai paha e hoolahaia aku ua olelo hoolaha la, a e hoi he hana ia na ke Kakau-

olelo a me ka Lunahookolokolo o ka Aha i waiho ai ua hana la, e lawe aku i ua olelo hoolaha la e hoopukaia iloko o ka nupepa a mau nupepa paha i hoopuka inoa ia mai pela e ua mea la a e kona kokua Kanawai paha. A eia hou nae hoi, o na nupepa wale no i hoomaikeike kupono ia aku i ka Aha Kiekie he mau nupepa i lawe laulaha ia, a ua kupono hoi no ia hana, a ua kukalaia no hoi e ka Aha pela, ka i kupono no ka waeia ae e loaa aku ua olelo hoolaha la.

Malama Pono ia ana o na Palapala Kauoha a me na Palapala Hooilina.

§1154. Ina ua hooiaioia kekahi Palapala Kauoha a Hooilina paha e kekahi Lunakanawai Kaapuni, na ia Lunakanawai Kaapuni iloko o ka mahina hookahi mahope iho o ka hooiaio ia ana o ua Palapala Kauoha a Hooilina la paha e hooili aku i ua palapala nei i ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie e waihoia e ia a e malama ia ma ke Keena o ia Aha.

§1155. Na kela a me keia Lunakanawai Kaapuni, a me na Kakauolelo o na Aha Kaapuni iloko o ka wa kupono mahope koke iho o ka hooholo ia ana o keia Kanawai, e hooili aku i na Palapala Kauoha a Hooilina ma ko lakou lima i hooiaio mua ia i ke Kakauolelo i oleloia o ka Aha Kiekie, e malamaia e like me ka mea i olelo mua ia.

§1156. Na na Lunakanawai Kaapuni a me na Kakauolelo o na Aha Kaapuni, e malama i ke kope o na Palapala Kauoha a Hooilina paha i hooili ia aku e lakou mamuli o na olelo o keia Kanawai.

Hoike.

§1157. O ka hana a ka Lunakanawai mua o ka Apana Kaapuni Ekahi, a me na Lunakanawai lehulehu o na Apana Kaapuni e aku, iloko o ka malama o Ianuari o kela a me keia ma-

kahiki, e hoike aku i ka Lunakanawai Kiekie i ka nui a me ke ano o na hana oihana i hanaia e lakou pakahi iloko o ko lakou mau Aha a ma ke Keena, a e na Aha Hookolokolo haahaa iho o ko lakou mau Apana Kaapuni pakahi, iloko o ka makahiki mamua iho, i ka heluna o na poe i hoopiiia, na karaima a me na mikamina no lakou ua mau hoopii ana la i hookolokoloia ai a me na hopena no ia mau mea, a me na hoopai i hookauia maluna o na poe i ahewaia mamuli o ia mea, a me ka helu pu hoi, ke ano a me na hopena o na hihia kivila i malamaia ma ka lakou mau Apana Kaapuni pakahi, a me na inoa o na poe i pili ma ia mea.

Kupono Ole.

§1158. Ina i kupono ole i ka Lunakanawai Apana e lohe a e hooholo i kekahi hihia kivila a karaima paha, i pili nae iaia ma ke Kanawai, e hiki no ke hoopii ia mea imua o kekahi Lunakanawai Kaapuni, o ka Apana Hookolokolo kahi e noho ai ua Lunakanawai Apana, ma kana oihana, a na ua Lunakanawai Kaapuni nei e lohe a e hooholo e like me ka hana ana ma na mea hoopii hou ia imua ona. O na koina no ia hookolokolo ana, e like pu no ia me na koina ina ua hookolokolo imua o ka Lunakanawai Apana.

§1159. Ina kekahi Lunakanawai Kaapuni, mawaho aku o na Lunakanawai o ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi, ua kupono ole e noho ma kekahi hoopii e waiho ana imua o kona Aha, a imua paha ona ma ke Keena, a ua hiki ole paha ke hele

mai e hookolokolo ia hihia, a i kekahi kau o kona Aha no ka ma'i, ulia poino, kaawale ma kahi e aku a no ke kumu e aku paha, na ka Lunakanawai Kaapuni o kekahi Apana Kaapuni e aku, i hoomanaia aku no ia mea mamuli o ke noi palapala ana aku i ka Lunakanawai Kiekie, e hoomalu aku i ka hookolokolo ana o ua hihia la, a ma ia kau paha o ia Aha Hookolokolo.

§1160. Ina ka Lunakanawai o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni, a o kekahi Lunakanawai Kaapuni e ae paha, i kauohaia e hoomalu ma ua Aha Hookolokolo la e like me ia i hoakaka mua ia ae nei, ua hiki ole ke hele ae i ua Aha Hookolokolo Kaapuni la ma ka manawa i kauohaia ai e malamaia ua Aha la, na ka Makai Nui a Hope Makai Nui paha e wehe i ka Aha a e hoopanee aku, mai kela a me keia manawa, a hiki i ka hele ana mai o hookahi o na Lunakanawai Kaapuni i oleloia, a i ole ia, a hiki i ka pau ana o ka manawa no ka malama ana i ua Aha Hookolokolo Kaapuni la; aka nae, aole kekahi o ia hoopanee ana e oi aku no kekahi manawa mamua aku o ekolu la, ke ole ua waihoia me ke Kakauolelo ma ka manawa o ia hoopanee ana, he kauoha i kakauia e ka Lunakanawai o ia Aha Hookolokolo e hoakaka ana i ka la o ua Aha Hookolokolo la i hoopaneeia aku ai.

§1161. Ina i hiki ole mai kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie i kekahi o na Aha Kaapuni i ka manawa i hoakaka ia no ka hookolokolo ana, alaila, na ka Lunakanawai Kaapuni, a ina i hiki ole mai ka Lunakanawai Kaapuni, na ka Makai Nui e hoomaka i ka Aha, a e hoopanee iho no ia la ae ia la ae, a no ia manawa aku ia manawa aku a hiki mai kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie; aka, oia ano hoopanee ana aole oi aku mamua o na la ekolu, ina aole hoike ia a e kakau ia ma ka moolelo o ka Aha e ke Kakauolelo i ka manawa o ia hoopanee ana i kekahi palapala kauoha a ka Lunakanawai Kiekie o ka Aha Kiekie, e hai ana i ka la i hoopanee ia ai o ua Aha Kaapuni la.

HOAKAKA I KA MOKUNA 80.

§§1135-1137 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§29-30.
§1138 oia no Kau 1895, Kan. 6.
§§1139-1141 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§32-34.
§1142 oia no Kan. Kiv. §875.
§§1143-1152 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§35-44.
§1153 oia no Kau 1892, Mok. 36.
§§1154-1156 oia no Kau 1880, Mok. 16, Kan. Kiv. aoao 279.
§1157 oia no Kau 1892, Mok. 57 §48.
§1158 oia no Kan. Kiv. §937.
§§1159-1160 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§45-46.
§1161 oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 273.

O na hoopii ana i ke Aupuni (§1144, Mahele 7), nana §§1530-1538.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Govt. v. Mossman, 9 Haw. 361; Re Matsuji, 9 Haw. 402; Re Aldrich, 9 Haw. 470; Govt. v. Tokiyi, 9 Haw. 551; Wailuku Co. v. Cornwell, 10 Haw. 476; Kona Coffee Co. v. Circuit Court, 10 Haw. 571; Byrne v. Allen, 10 Haw. 668.

MOKUNA 81.

Ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1162. O ka nui o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, he hookahi Lunakanawai Nui a me elua mau Lunakanawai Kokua, aka nae hoi, o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e noho nei i keia manawa, e lawelawe aku no lakou i ka lakou mau hana ma ke ano he mau Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie malalo o na hoakaka ana a keia Kanawai e kulike ana me ko lakou manawa e noho ai ma ka oihana mamuli o ke Kumukanawai.

1163. Aia i ka Aha Hookolokolo Kiekie ka hooponopono laulaha ana i na Aha Hookolokolo a pau nona ka mana hookolokolo haahaa mai, e pale aku a e hooponopono i na pahemahema a me na hana apiki iloko o laila, ma kahi aohe he hooponopono e ae i hoakaka maoli ia ma ke Kanawai.

§1164. He mana ko ka Aha Hookolokolo Kiekie, ke hoohalahalaia aku, e hoolohe a e hooholo ai ma na ninau pili kanawai apau, a i ole ia, i ka ninau kanawai huikau a me ka mea kuio, e lawe kupono ia mai ana hoi imua ona ma na hoohalahala kumu, hai hewa hoopii hoohalahala paha i hoopiha pono ia mai kekahi Aha Hookolokolo, Lunakanawai a Aha e ae paha e like me ke kanawai, a mamuli paha o ke kaohi ana o kekahi Aha Kaapuni a Lunakanawai paha; a he mana hookolokolo kumu hoi ma na ninau a pau e ulu ae ana mamuli o na palapala hai hewa, kii moo-hookolokolo, koi, papa a kaohi i hoounaia aku i na Aha Kaapuni, a i na Lunakanawai Kaapuni paha, a i na Lunakanawai, a i na Aha Hookolokolo pili kanawai e ae paha, a e hoihoiia

aku hoi imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie. E loaa no i ka Aha Hookolokolo Kiekie a me kona mau Lunakanawai lehulehu ma ke kokua ana i ka mana hookolokolo o ka Aha ke hoohalahalaia aku, ka mana e hoopuka i na palapala koi, kii moo-hookolokolo, papa aku a me kuu kino, a me na palapala e ae a pau loa i kupono a i pono paha no ka hooko kaokoa ana aku i ka mana hookolokolo o ka Aha ke hoohalahalaia aku, a e loaa no i na Lunakanawai pakahi ka mana hookolokolo kumu a me ka mana e hoopuka aku i na palapala kuu kino a e kauoha aku no i ka hoihoiia mai o ia mau palapala imua ona, a i ole ia, i ka Aha Hookolokolo Kiekie, a imua paha o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni a o kekahi Lunakanawai paha o kahi o ia mau Aha.

§1165. He mana ko ka Aha Hookolokolo Kiekie e kauoha aku i ka hele mai o na hoike a e laweia mai na buke, na palapala a me na moohelu waiwai; e hana a e haawi aku i na olelo hooholo, na kuahaua, na kauoha a me na kukala e ae apau loa; e hoopuka i na palapala hoomalu waiwai a me na palapala kanawai e ae apau loa, a e hana i na hana e ae ana i na mana e ku nei a e haawiia aku ana paha ia Aha e ke Kumukanawai a me na kanawai, a i ole ia, no ka hooholomua aku paha i ka pono kanawai ma na mea apau e waiho ana imua ona.

§1166. E loaa no i na Lunakanawai lehulehu o ka Aha Hookolokolo Kiekie ka mana e haawi aku i na hoohiki ana, e hoopuka i na palapala hai hewa i kekahi o na Aha Hookolokolo haahaa malalo iho i kulike ai me ke kanawai, e hoopuka i na palapala kii moo-hokolokolo a me koi i na Aha Hookolokolo Kaapuni a me na Lunakanawai Kaapuni, a e hoopuka aku i na palapala papa a me kaohi i na Aha Hookolokolo Kaapuni a me na Lunakanawai Kaapuni, a i na poe e hoopaapaa ana imua o ia mau Aha Hookolokolo Kaapuni a me na Lunakanawai Kaapuni; a o keia mau palapala apau e hoihoiia aku no imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1167. E noho no ka Aha Hookolokolo Kiekie he eha kau o kela a me keia makahiki, e hoomaka ana ma ke kolu o na Poakahi o Maraki, Iune, Sepatemaba a me Dekemaba; aka, he hiki no nae ia Aha ke malama i na kau kuikawa ma na manawa e ae, i ka manawa e ikeia ai he mea kupono ia no ka hooholomua ana aku i ka pono kanawai; eia nae, e manaoia no e noho mau ana ia Aha, koe ma na La Pule a me na la kulaia ma ke kanawai, no ka hoopuka ana a me ka hoihoi ana mai o ua mau palapala la a me ko lakou hooloheia ana, e like me ia i oleloia ma ka Pauku 1166, a he hiki no i ua mau palapala la, ke ikeia he mea ia e kupono ai, ke hoopukaia ma kekahi La Pule a la kulaia paha ma ke kanawai.

§1168. E malamaia no na kau o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma Honolulu, Mokupuni o Oahu; ina nae ka Lunakanawai Kiekie e hoonoho i wahi okoa aku no ka Aha Hookolokolo e noho ai no ka manawa, iloko o ka manawa kaua, ma'i ahulau a ulia poino e ae paha o ka lehulehu, a no ka pilikia ma'i paha mamuli o kahi o ia mau mea. Ua hiki no ke hoomauia na kau o ka Aha Hookolokolo Kiekie mai kona weheia ana aku i kela a me keia manawa a hiki a e hoohui pu ana i ka umikumamawalu o ka la ma ia hope aku, koe na La Pule a me na la kulaia i ku i ke kanawai.

§1169. Ina i hiki ole mai kekahi o na Lunakanawai o keia Aha i ka manawa a ma kahi i oleloia no ka hookolokolo ana, i ka la i hoomaka'i paha, a i ka manawa i hoopaneeia ai paha, alaila, na ke Kakauolelo o ua Aha nei, e hoopanee aku i ka hana ia la ae, ia la ae a hiki mai kekahi o na Lunakanawai, a i ole ia, a hiki mai paha ka palapala a kekahi o lakou no ka hoopanee ana.

§1170. He kuleana ko na mea apau ma na hihia e waiho ana imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie e hooloheia imua o na Lunakanawai apau o ia Aha, a aole no hoi e kauohaia e hele i ka hookolokolo imua o na Lunakanawai i emi malalo o kona heluna piha; aka nae hoi, ina kekahi Lunakanawai o ka Aha

Hookolokolo Kiekie e kupono ole ana e noho ma kekahi hihia e waiho ana imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a ua hiki ole paha ke hele mai no ka ma'i, ulia poino, kaawale a kumu e ae paha, e hoopihaia no kona wahi no ka hookolokolo a me ka hooholoia ana o ia hihia e kekahi o na Lunakanawai Kaapuni i hui ole loa me ia hihia i oleloia ma kona ano he loio a ma kona ano pili oihana paha, a ma o kekahi mea i kupono a he hoa o ka Papa Loio o ka Aha Hookolokolo Kiekie i lihi kuleana ole, i hoomanaia ma ia hana ma ke kauoha i kakauia e na Lunakanawai, a i ole ia, e ka Lunakanawai i koe iho. O kekahi olelo hooholo, hoopuka manao ana, kauoha ana, kuahaua paha i hanaia a palapala kauoha paha i hoopukaia e ia Aha e like me ia i hoonohoia ai, e like no kona ikaika a me kona mana me he mea la ua hanaia a ua hoopukaia paha e ka Aha Hookolokolo Kiekie oiai e noho piha ana.

§1171. I ka manawa o na ninau apau e ala mai ana malalo o na lawelawe ana o ka mana hookolokolo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, i ka wa o na olelo paio a na loio e makemakeia ai a e manaoia ai paha e na aoao, a e kauohaia mai ai paha e ka Aha Hookolokolo, e kauoha no ka Aha e hooloheia ia mau paio ana ma kekahi o kona mau kau i oleloia. A mahope aku o ka paioia ana o kekahi hihia, a i ka manawa paha e waihoia mai ai na olelo pane ma na palapala pane, ina ua manao ka Aha ua komo kekahi kumu a manao kanawai paha, a o ia mea he mea koikoi ma ka hooholo ana i ka hihia, a ua hapai ole ia mai, a ua paioia paha e na loio ma kela a me keia aoao; aole ka hihia e hookoia ma o kekahi o ia kumu a manao kanawai paha, aia wale no a loaa ka manawa e paioia ai e na loio o na aoao a elua no ia mea imua o ka Aha.

§1172. Na ka Aha Hookolokolo Kiekie no, i kela a me keia manawa, e like me na kanawai e ku nei, e hana aku i na rula no ka hooponopono ana i ka lawelawe ana a me ka hookele ana i ka hana o ka Aha i oleloia, a ma ia hope aku e hooponopono hou i na rula i oleloia ma kona manao ana; aka, aole ma

kekahi ano e ae e loaa ai ka mana e kau aku i na uku koina i hoomana maopopo ole ia e ke kanawai.

UNCHI ANA I NA OLELO HOOHOLO.

§1173. Ke kauoha maopopoia nei ma keia Kanawai, e unuhiia ma ka olelo Hawaii na olelo hooholo apau e hoopukaia ana e ka Aha Kiekie ma ka Baneko, mai a mahope aku o kona hooholoia ana, a pela pu hoi me na olelo hooholo a kela a me keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie e noho ana ma ke Keena i hoopuka ai ma ke kakau a i hoohalahala ole ia.

§1174. O kela a me keia olelo hooholo i unuhiia ma ka olelo Hawaii, e like me ke kauoha a keia Kanawai, e hoolahaia no maloko o kekahi nupepa a mau nupepa paha i paiia ma ka olelo Hawaii, ma Honolulu, e ae ana e hoolaha i ua mau olelo hooholo la me ka uku ole.

§1175. O kela a me keia olelo hooholo i unuhiia a i hoolahaia hoi e like me na olelo o keia Kanawai, aole no e manaoia he unuhi pololei ia no ka olelo hooholo kumu ma ka olelo Beritania, ke ole e kakauinoaia e ka mea unuhiolelo i hoakaka pono ia maloko o keia, a i kakauinoa hooia ia hoi e ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie.

§1176. No na hana o keia Kanawai ma keia ke hoomanaia nei ka Mea Maheleolelo Hawaii o na Aha Kiekie a me Hoomalu e noho nei i keia wa, a o kekahi mea paha e hoonohoia ana ma keia hope aku ma ia oihana, i mea nana e hooko i ka hana i hoakakaia ma ka Pauku 1173 a nana no hoi e hoolaha aku i na olelo hooholo a pau i unuhiia e ia, e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1174.

§1177. E malamaia kela a me keia olelo hooholo i unuhiia ma ka olelo Hawaii, a pela pu hoi me na kope o ia mau olelo hooholo i paiia, ma ke Keena o ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie.

§1178. E loaa i ka mea unuhi i oleloia ma ka Pauku 1176 ka uku e like me ka mea e hooholo a e hookaawaleia ana e ka Ahaolelo i kela a me keia wa, a e hookomoia ua uku la iloko o ka Bila Haawina malalo o ke poo "Uku o ka Unuhiolelo a Maheleolelo Hawaii o na Aha Kiekie, Kaapuni a me Hoomalu;" aole nae hoi e oi aku mamua o umi tausani dala, aole hoi e emi malalo o ehiku tausani dala.

HOAKAKA I KA MOKUNA 81.

§§1162-1168 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§49-55.
§1169 oia no Kan. Kiv. §844.
§1170 oia no Kau 1896, Kan. 12.
§§1171-1172 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§57-58.
§§1173-1178 oia no Kau 1890, Kan. 53.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Estate Bishop, 5 Haw. 290; Re Military Act, 7 Haw. 769; Govt. v. Poor, 9 Haw. 220; Est. Banning, 9 Haw. 356; Byrne v. Allen, 10 Haw. 338.

MOKUNA 82.

Na Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo.

§1179. Ua kupono i Kakauolelo kekahi no ka Oihana Hookolokolo a me ona mau Hope Kakauolelo e like ka nui me ka nui o ka hana a ka oihana e makemake ai, a e kauia no ko lakou mau uku e ka Ahaolelo. E hookohuia no ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo e na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a oia no hoi ke Kakauolelo no na Aha Hookolokolo kakau a pau loa o ke Aupuni mamuli o kana oihana, a ma ia ano e hoopuka aku i na palapala no ka hoihoiia aku i ua mau Aha la apau. Iaia ka hoomalu a me ke kuhikuhi ana i na Hope Kakauolelo, aka, aole e kaa maluna ona ke koikoi no ka lakou mau hana a hoohemahema ana paha. Iaia ka malama ana o na moolelo, na dala a me na hana ma ke keena waena, ma Honolulu, a e hoomalu a kuhikuhi aku i ke ano o ka malama ana i na hoike helu a me na moolelo.

E hookohuia no he elua a oi aku paha mau Hope Kakauolelo no ka Apana Kaapuni Ekahi e na Lunakanawai Kaapuni o ia Apana a me na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a o lakou no hoi na Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Kaapuni Ekahi. E hookohu pakahi ia no hoi he hookahi Hope Kakauolelo no kela a me keia o na Aha Hookolokolo Kaapuni e aku e na Lunakanawai Kaapuni pakahi o ia mau Aha. E ku no na Kakauolelo apau i ka hoopauia no ka makaukau ole a no ka hewa paha o ka hana ana e na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie; a e ku no hoi na Hope Kakauolelo i hookohuia i na Aha Hookolokolo Kaapuni i ka hoopauia e na Lunakanawai pakahi o ia mau Aha.

§1180. E haawi no ke Kakauolelo a me na Hope Kakauolelo pakahi, i kekahi bona i ke Kuhina Waiwai, no ka hooko pololei ana i kana mau hana pili oihana; a o ka nui a me ka lawa pono o ia bona e aponoia no ia e ka Lunakanawai Kiekie. Aia i ke Kakauolelo ka hoomalu a me ke kuhikuhi ana i na Hope Kakauolelo, aka, aole nae e kauia ko lakou mau hewa a mau hoohemahema ana paha maluna ona.

§1181. Na ke Kakauolelo e malama i na moolelo a me na hana ma ke Keena ma Honolulu; he hookahi Hope Kakauolelo e hoonohoia i kela a me keia Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Kaapuni Ekahi, a e hoonoho no hoi i hookahi a oi aku paha Hope Kakauolelo i kela a me keia Aha Hookolokolo Kaapuni e aku. He hiki no i ke Kakauolelo ke hoonoho no ka manawa i kekahi o na Hope Kakauolelo, me ka ae mai o ka Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Kaapuni o ia Hope Kakauolelo i hoonoho paa ia ai, i kekahi mau hana kakauolelo e ae ma na Apana Kaapuni mawaho ae o kahi ona i hoonohoia ai.

§1182. Ua hiki i na Kakauolelo o na Aha Hookolokolo Kakau o ka Repubalika ke hoopuka i na palapala, hooko aku i na hoohiki, lawe i na olelo hoike i hoohikiia, auhau i na koina a e hana i na hana e ae apau e pili ana i ka lakou oihana; a e lilo no hoi lakou i mau luna ma ke kaulike mamuli o ka lakou mau oihana. E noho kekahi Kakauolelo a e hoopaa i na hana apau ma kekahi noho ana o na Aha Hookolokolo Kakau, a ma na hana apau imua o kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, ina aole he mea kakau hoike pili oihana kekahi malaila, e hoopaa i na olelo hoike waha i hoopukaia a e ke kauohaia pela e ka Lunakanawai.

§1183. Na na kakauolelo lehulehu o ka Oihana Hookolokolo e malama i na moolelo apau, na buke, na palapala, na dala a me na mea e ae apau e pili ana i na Aha Hookolokolo kahi i hoonohoia ai lakou no ka hana. E malamaia na moolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Hookolokolo Kaapuni o

ka Apana Kaapuni Ekahi ma ke Keena ma Honolulu; o na moolelo o na Aha Hookolokolo e aku e malamaia no ia ma na wahi a na Lunakanawai o ia mau Aha Hookolokolo e kauoha ai.

§1184. Na ke Kakauolelo e hoomalu a e kuhikuhi aku i ke ano o ka malama ana i na hoike helu a me na moolelo. O na Hope Kakauolelo, i hoonohoia mawaho aku o ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi, e hoike mai no lakou i ke Keena ma Honolulu i ka nui a me ke ano o ka hana i hanaia ma ko lakou mau Aha Hookolokolo pakahi, ma ka loina a me ke ano e like me ka mea e kauohaia aku ana e ke Kakauolelo. E malamaia no ma ke Keena ma Honolulu, na papa hoopaa kupono a me na papa kuhikuhi o na hana o na Aha Hookolokolo Kakau apau o ke Aupuni; a o kela a me keia Aha Hookolokolo Kakau mawaho aku o Honolulu e malama no lakou i na papa hoopaa a me na papa kuhikuhi kupono o kana hana me kona mau moolelo.

§1185. E malama kela a me keia Aha Hookolokolo Kakau i kekahi sila, a o ia sila ma ka malama ana no ia a ke Kakauolelo o ia Aha Hookolokolo, a e kuniia no hoi ia sila maluna o na palapala kanawai apau a me na palapala hooiaio pili oihana, i ukali pu ia me ka ke Kakauolelo hooiaio inoa ana.

§1186. O na Aha Hookolokolo Kakau ole apau iloko o ka Repubalika nei, e hoouna aku no i ke Kakauolelo ma na manawa i oleloia ma ka loina a me ke ano ana e kauoha ai, i na hoike hoakaka piha o na dala i ohiia a i hooliloia paha e lakou. Na ke Kakauolelo ponoi, a i ole, na kekahi paha o na Hope Kakauolelo, e nana i kela a me keia manawa i ke ano o ka malamaia ana o na moolelo a me na hoike helu o na Aha Hookolokolo apau o ka Repubalika, a e hana aku i na hooloili ana a me na hooponopono hou ana ma ia mau mea e like me ka mea e kupono ana, a o kona mau lilo kaahele kupono no keia hana, i ka manawa e aponoia ai e ka Lunakanawai Kiekie, e ukuia no mai loko mai o kekahi haawina o ka Oihana Hookolokolo i kaawale no ia hana.

§1187. Ina mamuli o ke kaawale ana no ka manawa a ulia paha o kekahi o na Hope Kakauolelo, a ina ua komo mai ka hana o ka Oihana a o kekahi Aha Hookolokolo paha, na ka Lunakanawai o ia Aha Hookolokolo no e hookohu aku i kekahi Hope Kakauolelo no ia hana kuikawa e like me ka mea e makemakeia ana; a o ka uku o ua Hope Kakauolelo la ma ka ratio, aole e oi aku i ka hookahi haneri dala no ka malama, a no ka manawa aole e oi aku i ka ekolu malama, e ukuia no mai loko ae o ka haawina o ka Oihana Hookolokolo i kaawale no na lilo mau.

§1188. Ma keia ua haawi ia ka mana i na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoonoho i Hope Kakauolelo a me ona Hope Kakauolelo Elua a e noho laua ma ia oihana e like me ka makemake o na Lunakanawai i olelo ia. E loaa pakahi i ua Hope Kakauolelo a Hope Kakauolelo Elua nei ka mana e hoopuka aku i na palapala ma na hihia apau e hookolokoloia ana imua o ka Aha Kiekie a imua paha o kekahi Lunakawai oia Aha ma ke Keena. E loaa no hoi ia laua ka mana e hoohiki i ka poe kupono ke hoohikiia e lawe a kakau i ka olelo o na hoike, e helu a kau iho i ka nui o ka aie i kaa ole ma na palapala aie, palapala hoopaa bila kikoo dala a me na palapala hoakaka aie e ae ma na mea apau i hooholoia no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiia, a ma na mea i haawiia ia laua e ka Aha a me na mana a hana e ae apau e pili ana i ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie a no ka hooko pono ana i na hana oia Aha malalo o ke kuhikuhi ana o ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie a me ka apono ana o na Lunakanawai o ia Aha. O laua no hoi kekahi mau Luna Helu ma o ka laua oihana (ex-officio) ma ke Kaulike.

§1189. Ma keia ua haawi ia ka mana i ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, i kona mau hope a me na Kakauolelo o na Aha Kaapuni, e auhau i na koina ma kekahi hihia imua o kekahi o na Aha Hookolokolo i olelo ia, ma ke keena a wahi e ae paha o ia mau Aha. E hiki no ke hoopii, hoohalahala hou ia

ae ia auhau ana e like no me ia i hoakakaia ma ke Kanawai e pili ana i na hihia ma ke keena a imua paha o kekahi lunakanawai o kekahi o ia mau Aha i oleloia.

§1190. Ina ua makemake kekahi o na aoao e auhau ia na koina ma kekahi hihia, e haawi ia aku ka hoolaha no ia auhau ana aole e emi malalo o iwakalua-kumamaha hora i kekahi aoao e hele ae imua o ke Kakauolelo no ia hana.

§1191. Aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kanawai i mea e hiki ole ai ke kakauia ana o ka olelo hooholo no na koina e like no me ia e hanaia nei i keia manawa, aole hoi e hoonele i na lunakanawai i ke kuleana e auhau i na koina e like me ia i hoakakaia ma ke Kanawai i keia manawa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 82.

§§1179-1187 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§59-67.
§1188 oia no Kau 1884, Mok. 42.
§§1189-1191 oia no Kau 1888, Mok. 53.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Kahele, 7 Haw. 388; Magoon v. Ami, 8 Haw. 193; Govt. v. Caecires, 9 Haw. 540; Re Wundenberg, 9 Haw. 681.

MOKUNA 83.

No na Luna Kokua Iloko o ka Aha Hookolokolo Kaulike.

§1192. He mana ko ka Aha Kiekie e hoonoho i mau kanaka kupono me ke Kakauolelo pu o ua Aha nei, i mau luna kokua no ka Aha Kaulike, a e noho lakou ma ka oihana, a pau ka makemake o ua Aha nei.

§1193. Na kela luna keia luna kokua iloko o ka Aha Kaulike e kakau i kona inoa i ka palapala hoohiki i ke Akua, i mea e pololei ai ka lakou hana ana, a e hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie, e haawi i olelo hoohiki.

§1194. E hana no lakou malalo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a o kekahi Lunakanawai paha o ia Aha, a e hana lakou i na hana apau i kupono i kela oihana, e like me ka hana mau ana iloko o na Aha Kaulike, a e like hoi me ka mea i haawiia ia lakou; a e uku ia lakou no ia hana e like me ka mea i hooholoia iloko o ka Aha.

§1195. E hui ia ko lakou uku, me na koina e ae, iloko o ka hihia, a e hookaa ia e ka aoao, a ma ke ano hoi a ka Aha e hooholo ai.

§1196. Na kela luna keia luna kokua iloko o ka Aha Kaulike, i kona wa i hookohu ia ai, e uku i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i umi dala, no ka Waihona Dala o ka Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 83.

§§1192-1196 oia no Kan. Kiv. §§1075-1079.

MOKUNA 84.

No na Loio.

§1197. He mana ko ka Aha Kiekie e ninaninau, a e hookomo i ka Oihana Loio, iloko o na Aha Hookolokolo Kakau, i ka poe ano makai, ana e manao ai he makaukau ma ia hana, he kanaka Hawaii nae, a ua hoohiki, e like me ka mea i hoakakaia no ia hana.

§1198. E noho ua mau loio nei malalo o na Aha Kakau, a e hookuu ia, a hoopaahao ia, a e hoopau ia paha, no ke kumu kupono, ma ka hoopii ana o kekahi mea i kaumaha ma ka lakou hana hewa ana, a no ka uku ole paha i ke dala i ohiia e lakou no na kanaka, a no kekahi hoopunipuni a hana hewa nui e ae paha.

§1199. E hiki no ia lakou ke hana i ka Oihana Loio, iloko o na Aha Hookolokolo apau o ka Repubalika, a e hele malaila ma ke ano loio, i mea kokua i na kanaka i makemake ia lakou, no ka hoopii ana a no ke pale ana i na mea hihia kivila, karaima, a o ia mau ano elua paha; a e uku ia lakou no ka lakou hana ana e like me ka olelo a ke Kanawai, a auhau ia ia uku e kekahi Lunakanawai, e hui ia no me ka olelo hooholo, a e ohi ia no lakou.

§1200. Aole no e ae ia kekahi e hana i ka Oihana Loio, iloko o kekahi Aha Kakau o keia Repubalika, a imua o kekahi Lunakanawai Kaapuni paha ma ke Keena, ke loaa ola iaia mamua ka palapala ae a ka Aha Kiekie; aka hoi, aole no e manaoia kekahi olelo o keia Mokuna, e hoole i kekahi aoao hoopii a hoopiiia paha, e hele imua o na Aha Hookolokolo apau, a Lunaka-

nawai paha, a malaila e hoopii a e pale aku no kona hihia ponoi, me ke kokua ole o kekahi loio.

§1201. E hiki no i na loio i ae ia ke hana i na hana kupono apau, a loaa mai ka olelo hooholo, a me ka palapala ohi waiwai, ma na hihia apau i haawiia ia lakou e hana: aka hoi, aole e hiki iaia ke hooponopono ma ke ano aelike me ka hoemi, a ma ka haawi ana i ka hihia imua o na luna kuikawa, ke loaa ole iaia ka palapala ae, a ka mea ana i kokua ai, e hana pela.

§1202. Eia ka olelo hoohiki no kela oihana, e aeia a e kakauinoaia e na loio, penei:

AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE K. H. P.

Ua hoohiki o....., a ua olelo iho, e kokua no ia i ke Kumukanawai a me na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, a e hana pololei i ka Oihana Loio iloko o na Aha Hookolokolo o keia Aupuni, e like me ke akamai i loaa iaia.

E kakauinoaia a e hoohikiia hoi keia olelo hoohiki imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau.

§1203. Penei ke ano o ka palapala ae e haawiia ai i ka loio:

AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE K. H. P.

No ka mea, ua ninaninauia o....., a ua maopopo kona makaukau, a he ano maikai kona, nolaila, ke haawi nei au iaia i ka palapala ae e hana i ka Oihana Loio iloko o na Aha Hookolokolo a pau o keia Repubalika, oiai kana hana pono ana.

Haawiia e ko'u lima a me ke Sila o ka Aha Kiekie i keia la .....o....., 18....

.....

Lunakanawai Kiekie.

§1204. E hiki no i ka Aha Kiekie ke hoomaopopo i ka manawa hoomakaukau no ka Oihana Loio a me na rula i pololei ai ka lakou hana ana, aole e kue i kekahi Kanawai o keia Repubalika.

§1205. I ka loaa ana o ka palapala ae i kekahi loio, e uku aku oia i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i umi dala no ka pomaikai o ka Waihona Dala o ke Aupuni.

NA LOIO O NA AHA APANA.

§1206. He mana ko ka Aha Kiekie a me na Aha Kaapuni e ninaninau a hookomo i ka Oihana Loio iloko o na Aha Hookolokolo Apana o ke Aupuni, i ka poe kupa Hawaii nae, a he ano maikai a hoopono a ua hoohiki ia e like me ka mea i kauoha ia, a i manaoia ua makaukau no ia hana.

§1207. He elua makahiki ka loihi o ka manawa o ia palapala ae, a e pili no i na Apana Hookolokolo Kaapuni apau o keia Repubalika. He elima dala ka uku no ka palapala ae ma ka haawi mua ia ana o ka palapala ae, a he elua dala no kela a me keia haawi hou ana i ka palapala ae, mahope o ka pau ana o ka palapala mua. Penei ke ano o ua palapala ae la:

Aha..... No ka mea, ua ninaninauia o.....Esquire, a ua ike maopopoia kona makaukau a me kona maikai, nolaila, ke ae ia nei oia e lawelawe i ka Oihana Loio ma na Aha Apana o na Apana Hookolokolo Kaapuni apau o ke Aupuni, a imua hoi o na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena ma na hihia hoohalahala, ma ke ano loio no na makahiki elua mai keia la aku.

Ma ke kauoha a ka Aha.

....., Kakauolelo.

Kakauia.....

§1208. Aole e ae ia kekahi mea e lawelawe i ka Oihana Loio ma na Aha Hoomalu a me na Aha Apana o ka Repubalika, me ka loaa ole o ka Palapala Ae; aka, ua hiki no i na mea a pau ke hoopii a pale aku i kona hihia ponoi a me kana ohana, me ka Palapala Ae ole. O ka huaolelo ohana, ma keia pauku, ua pili wale no kela i na makua ponoi o kekahi kanaka, a me kona mau

kaikuaana, kakaina, kaikuahine a kaikunane paha, me kana wahine mare, a me ka laua mau keiki ponoi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 84.

§§1192-1206 oia no Kan. Kiv. §§1065-1074.
§1207 oia no Kau 1890, Mok. 55.
§1208 oia no Kau 1886, Mok. 63.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Keliikoa, 5 Haw. 279; Re Achi, 8 Haw. 217; Re Achi, 10 Haw. 7.

MOKUNA 85.

Ka Lawelawe ana i na Hana Kivila ma na Aha Apana.

§1209. O ka palapala kumu ma na hihia kvila i hoomakaia imua o kekahi Aha Hookolokolo Apana he palapala hoopii no ia, he palapala hoihoi, he palapala lawe a hoomalu paha, a e kakauinoaia e ka Lunakanawai o ia Aha, a e hookomoia kekahi hoolaha i ka mea pale ina e haule oia i ka hele mai i ka manawa a me kahi hookolokolo i kuhikuhiia maloko o ka palapala hoopii, e hoopukaia ka olelo hooholo mamuli o ka hiki ole ana mai e like me ka olelo hoike i laweia o ka aoao hookahi. O na palapala hoopii kumu a pau e hoihoiia mai no ia iloko o na la i emi ole iho i ka hookahi a i oi ole aku hoi i ka eono mai ka la aku i hoopukaia ai.

§1210. E hoopuka ua Lunakanawai la i kekahi palapala hoomalu maluna o ka waiwai lewa o ka mea pale ke koiia ma o kekahi hoopii i kukuluia maluna o kekahi olelo hooholo a maluna o kekahi olelo aelike paha, i olelo wahaia a i manao maoli ia, ina ka aoao hoopii a o kekahi mea paha ma ona la, e hana ana a e waiho ana iloko o ia Aha Hookolokolo i kekahi olelo hoohiki e hoakaka ano e like me ka hiki, i ka nui o ka aie i ka mea hoopii mai ka mea hoopiiia aku, mawaho ae o na mea kukai a me na koi kue, a ua komo pu kekahi olelo hou aku ua ike ka mea hoohiki, a he kumu kupono paha e manaoio ai.

Akahi: Ua aie ka mea pale i ka aie i hoopiiia ma ke ano apuka a ano hoopunipuni paha, a maluna o ke apuhi a hookohukohu kumu ole paha, a i ole ia,

Alua: Ua haawi aku ka mea pale ia hai, ua hoolilo aku, a ua hunaia paha, a i ole ia, ua manao e haawi, hoolilo a e huna

i kona waiwai, me ka makemake e apuka i kona poe i aie ia; a i ole ia,

Akolu: E manao ana paha ka mea pale e hookaawale i kekahi o kona waiwai mai ka mokupuni o ia nonoi i hanaia ai, me kona manao maoli e like me ia, a ua hoole oia a hoohemahema paha i ka hookaa a hoopaa ana paha i ka uku ana i ka aie; a i ole ia,

Aha: Ua holo malu ka mea pale me ka hoopoino i na poe ana i aie aku ai; a i ole ia, aole oia he mea noho paa ma keia Repubalika; a i ole ia, aole hoi i noho maloko o laila no hookahi malama mamua pono iho o ua nonoi ana la;

Ina nae hoi, aole he mea ku i ke Kanawai no ua Lunakanawai la e hoopuka i kekahi palapala hoomalu aia a waiho mua mai ka mea noi me ia i bona iloko o na dala hoopaa aole e emi iho i ke kanalima, a aole hoi e oi aku i ka elima haneri dala, me hookahi a oi aku paha mau hope kupono, e aponoia ana e kekahi o ia Lunakanawai i hoomaopopoia no ka uku ana a pau i na lilo o ka hoopii, a no na poho a pau i ili maluna o ka mea pale mamuli o ka hoomalu ana ke ole hoi e ko ka hoopii a ka aoao hoopii, a i ole, ua hoopau wale ia paha ka hoomalu e kekahi mana kupono, mamua o ka olelo hooholo hope loa ma ia hihia. A penei ke ano o ua palapala hoomalu la:

I kekahi Makai o ka Apana o..... Mokupuni o....., H. P. A.

Ke kauohaia aku nei oe e hoomalu a e malama i ka waiwai o .....ina i loaa ia oe kekahi waiwai iloko o keia Apana, a e kali i ka olelo hou a keia Aha, (a o kekahi Aha Hookolokolo e ae paha e like me ka mea kupono) mamuli o ka olelo hoohiki a hoopii....., ka aoao hoopii, e pane no kekahi aie, (a e ko ai ka palapala aelike paha) i oleloia ua aieia iaia mai a.....i oleloia, a mamuli o ka hoomaluia ana pela, ke kauoha hou ia aku nei oe e kii ia..... i oleloia, ina e loaa ana oia ma keia Apana, e hele mai a e pane no keia olelo hoopii a me ke koi a ka mea hoopii i oleloia imua o'u ma.....ma ka la.....o.....,

M. H..... (a imua paha o kekahi Aha Hookolokolo e ae e hoakaka ana i ka manawa e like me ka mea kupono), a ia manawa a ma ia wahi e hoike mai i ke kumu, ina he kumu kana, e hooko ole ia ai ka olelo hooholo kue iaia, a me ke kumu hoi e ohi ole ai i ka waiwai i hoomaluia, e hoopaa aku ai a e kuaiia ai no ka hookaa ana i ke koi i oleloia, ka ukupanee a me na koina. E hai aku oe ia.....i oleloia ina e hiki ole mai oia i ka manawa a me kahi i oleloia maluna, e hoopukaia no ka olelo hooholo kue iaia mamuli o na hoike o ka aoao hoopii no kona hoike ole mai.

Haawiia malalo o ko'u lima i keia la.....o.....

M. H.....

.....

Lunakanawai Apana o.....

§1211. E hoopauia no ua hoomalu ana la e ka Lunakanawai nana e hoopuka ana ia palapala ina aole e hiki i ka mea noi ke kukulu i kona kuleana mamuli o ka hiki ana mai a me ke kue ana mai a ka aoao pale ma ka pono maoli, a ina paha mahope o ka hiki ana mai ma ka hihia mamuli o ke noi ana e hoopau wale ia ua hoomalu la, ua hiki i ka aoao pale ke hooia aku a lawa i ko ka Aha manao aole he oiaio o na olelo maluna iho ona i hoopukaia ai ua hoomalu ana la mai ka la i hoopukaia ai, aka, ina ka aoao pale e hiki ole mai, a ua hiki mai no paha, ua hooia aku ka aoao hoopii i ke koi, ua hiki no ke hookoia ka hoomalu maluna o ka waiwai i paaia mamuli o kana kauoha, a e ohiia, hoolahaia a kuaiia, e like me ko na hihia e ae, me ke ku no nae i ka pono hoohalahala, a me ke kuleana mai o kekahi poe e ae i ka waiwai.

§1212. O kela a me keia hoomalu ana i hoopukaia e like me ia i olelo mua ia ae la, e hookoia no ma ka waiho ana i ka waiwai ma kahi e malu ai me ka lawe ole ana ia mea mai kahi o ka aoao pale, koe no ka hoomalu loa ana e like me ka manao ana o ka luna e hooko ana i ka palapala hoomalu.

E lawe no ka luna nana i hoopaa ka waiwai i kekahi papa

helu o ia mea a e hoopili aku i kekahi kope o ia mea me kana hoike o na mea i hoopaaia. E haawi pu aku no hoi i kope o ka papa helu i ka aoao pale, a e kapili ma na wahi kupono he ekolu iloko o ka apana i kekahi olelo hoolaha, penei iho:

Mamuli o kekahi palapala hoomalu mai a.....
Lunakanawai Apana o.....e hoihoiia ma
.....ma ka la.....o.....
M. H....., mamuli o ka hoopii a.....no
.....dala, ua hoomalu au me ke ku no nae i ke koi ke hooiaia, i kela mau waiwai mahope nei, oia keia:

* * * * * * * * * *

O na kanaka a pau i kuleana iloko o ka waiwai i oleloia, ma keia ke hoolahaia aku nei e hoomaopopo mai i ka lakou mau koi i ka la a mamua aku paha o ka la no ka hoihoi ana i oleloia maluna.

Hanaia i ka la....o....., M. H.....
.....

§1213. Ina ua aie kekahi mea i kahi mea e, a i ole, ua pili aku paha i kekahi mea ma ke Kanawai no kekahi huina i oi ole aku mamua o elima haneri dala, alaila, me ka hookolokolo a hookolokolo mua ole ia paha ia, e hele kino aku oia, a i ole, o kekahi hope i hoomana pono ia, imua o kekahi Lunakanawai Apana, a ilaila e ae aku ai oia i ka olelo hooholo e kue mai ana iaia iho a me kona waiwai no ua huina la me na koina. A e hana hoi ka Lunakanawai ma ia ano hihia a pau, ma ka hookomo ana ma kana hooholo e like me ke ano me he la ua hooholoia ia mea mamuli o ka hele ole aku, a i ole ia, mamuli o ka olelo hoike no kona aie ana, a e hoopuka i ka palapala hoomalu maluna iho o laila ma ke ano like a me ka like no hoi o ka hopena; aka nae hoi, aole ua olelo hooholo la, i aeia ai me ka hookolokolo ole ia, e hooliloia i mea ma ke Kanawai e uhi a e hunaia ai ka waiwai o ka mea aie, a aole no hoi e hoohanaia aku mamua o na olelo hooholo e ae i haawiia mahope mai, ina e ikeia ana ua aeia mai e ua mea la ua hana kolohe a hana apuka

ia paha, a i ole ia, ua aeia me ka noonoo ole i ke Kanawai, a me ka manao e haawi apuka a kuleana ole paha i kekahi mea i aieia ai mamua aku o kekahi.

§1214. O kekahi olelo hooholo i hooholoia iloko o kekahi Aha Hookolokolo Apana, e lilo i kuleana hoopaa maluna iho o ka waiwai paa, i ka wa o kekahi kope kakau o ia hooholo hoakaka no ua waiwai la, i hooiaioia e ka Lunakanawai o ua Aha Hookolokolo la, i hoopaaia ma ka papa hoike iloko o ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Kaapuni maloko hoi o kahi o ua Aha Hookolokolo Apana la. E hoopaaia ua olelo hooholo papa hoike la ma ke Keena Kakau Kope iloko o kekahi buke i malamaia no ia mea, iloko o umikumamalima la mahope iho o ia hoopaa ana, a ke ole peia e lilo no ia kuleana hoopaa ma ka waiwai i mea ole.

HOAKAKA I KA MOKUNA 85.

§§1209-1212 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§14-17.
§§1213-1214 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§23-24.

Ka lawelawe ana i na hana karaima e nana Kanawai Karaima, Mok. 53.

MOKUNA 86.

Ka Lawelawe ana i na Hana Kivila ma na Aha Hookolokolo Kakau.

§1215. E hoomaka ia kela hoopii keia hoopii kivila, e hookolokoloia iloko o na Aha Hookolokolo Kakau o keia Repubalika, ma ka palapala hoopii, e hooiaio ia ma ka hoohiki ana a ka aoao hoopii, a o kekahi mea e nona ia, e like me kona ike, a me kona manao maoli he oiaio.

§1216. Ma na hoopii apau, i mea e loa mai ai ke dala, ma na palapala e maopopo ai ka aie, oia hoi, ma na palapala aie, bila kikoo dala ma kahi e, bila kikoo, palapala hoopaa a me na palapala e ae i sila ia a i sila ole ia, alaila, na ka aoao hoopii a o kona hope paha, e waiho mai i palapala hoopii i palapalaia i ka Lunakanawai Peresidena o ka Aha, penei ke ano:

Ke koi nei ka mea nóna ka inoa malalo ia....., e noho ana ma....., Mokupuni o....., e uku i na dala ....., no ka (palapala aie, a mea e ae e maopopo ai ka aie) i kakauia i ka la....o....., a e ukuia i ka la....o ....., me....., uku hoopanee, mai ka la....o ....., aole no i hookaa ka aoao i hoopiiia i keia aie a hiki i keia la, (a ina he epa a he huna paha, a he mea ano hoopunipuni e ae paha iloko o ia aie, a me ka hookaa ole ana, alaila, e palapalaia maanei, e like me ke ano o ka hana ana) nolaila, ke nonoi aku nei ka mea nona ka inoa malalo i keia Aha, e kena aku i ka aoao i hoopiiia, e hele mai a e pane mai i keia koi ana.

Kakauia i keia la....o....., M. H. 18.....

.....

Aoao hoopii a kona hope paha.

§1217. Ma ka loaa ana mai o ia palapala hoopii, aole hoi i haiia mai ke ano epa, o ka aoao hoopii, na ke kakauolelo e hoopuka aku me ka sila o ka Aha, i palapala kena i ka Luna Makai Kiekie, a i kona hope paha, penei ke ano:

Ua kauoha ia oe e kii aku ia....., ka aoao i hoopiiia, ina e waiho mai oia i palapala pane mai, iloko o na la he iwakalua mai ka la i loaa ai iaia ka palapala hoopii, e hele mai imua o ka Aha Kiekie, (a o ka Aha Kaapuni paha o ka Apana Hookolokolo.....,) i ke kau hookolokolo o....., ma ....., ma ka Mokupuni o....., i ka la....o ....., e kokoke mai ana, i ka hora ....a. m., e hai mai ina he kumu no ka hoole ana i ke koi ana o ....., ka aoao hoopii, e like me ke ano o kana palapala hoopii, i huiia me keia, a malaila, e lawe oe i keia palapala me ka hoakaka mai i kau hana ana no keia mea.

Hoike....., Esquire, Lunakanawai Kiekie ma Honolulu, i keia la....o....., M. H. 18....

[Sila.] .....

Kakauolelo.

§1218. Na ka Luna Makai Kiekie, a o kona hope paha, e lawe aku i na palapala kena a pau, i hoopuka ia aku e kekahi Aha Hookolokolo Kakau me kona sila, i ka aoao i hoopiiia, ma ka waiho ana iaia i kope o ia palapala i hooiaioia, a me ke kope hoi o ka palapala hoopii a ka aoao hoopii, a e huiia me ia i kope pololei o ka palapala kumu o ka hoopii, ina nae he palapala kumu; a ina i loaa ole ka aoao i hoopiiia, e waiho no i ke kope o ua palapala la i hooiaioia me kekahi hope, a mea paha e hana ana i ka hana a ka aoao i hoopiiia, a ma ka hale i noho hope ia e ia.

§1219. Ma na hihia a pau i hooko ia ai na palapala kena o kekahi Aha Hookolokolo Kakau, a Aha Kakau ole paha, a i kekahi hoopii, kauoha, a kii paha e kekahi luna o ka Aha, a o ka Oihana Makai paha i hui ia me ka Ilamuku, kona hope, a o kekahi Makai Nui a o kona mau hope paha; e kakau ia ka moolelo o ia hooko ana ma ke kua o ia palapala kena, hoopii kauoha,

a kii paha. Ma ia moolelo e hoike ia ka inoa o ka mea i hooko ia aku ai, a me ka manawa a me kahi i hooko ia ai, a e kakau inoa ia e ka makai nana i hooko aku. E lilo ia hooko ana i hoike kumu no na mea i hoike ia maloko, a aole no e hoike hou ia aku no ia hooko ana ina aole i makemake kekahi o na aoao elua e ninau i ua makai nei, a ina pela e kauoha ia aku oia e hele ae no ka ninaninau ia.

§1220. Ina aole i noho ka mea i hoopiiia iloko o keia Repubalika (aka, he waiwai nae kona e waiho ana maanei) a ua holo aku i ka aina e paha, a ina i maopopo ia mea i ka Aha, a i kekahi Lunakanawai paha ma ke keena, ma ka palapala hoohiki; a ina i maopopo he kumu pono no ka hoopii kue i ua mea nei i hoopiiia ai, a oia hoi kekahi aoao iloko o ia hihia, alaila, hiki no i ka Aha a i ka Lunakanawai paha, ke kauoha ae e hoolaha ia ka palapala kena.

§1221. E kauoha no e hoolahaia ua palapala kena nei iloko o ka Nupepa Aupuni, a hala ka manawa kupono, aole nae e emi malalo o na malama ekolu. ina i maopopo kahi i noho ai o ka aoao i hoopiiia, alaila, na ka Aha Hookolokolo, a o ka Lunakanawai paha, me ka hoolaha ana ma na nupepa, e kauoha ai e waiho koke iloko o ka Hale Leta o ke Aupuni ke kope o ka palapala kena a me ka palapala hoopii me ka inoa o ka aoao i hoopii ia maluna iho, me kona wahi i noho ai. A kauohaia ka hoolaha ana, ina haawi maoli ia ke kope o ka palapala kena a me ka palapala hoopii mawaho o ka Repubalika, ua like no ia me ka hoolaha ana a me ka waiho ana ma ka Hale Leta o ke Aupuni. Ma keia hana ana a pau, e manaoia ua kupono ke kena ana, i ka pau ana o ka manawa i oleloia iloko o ka olelo kauoha no ka hoolaha ana.

§1222. Ma na hoopii kivila e huiia no ma ka aoao i hoopiiia na mea a pau, ka poe i kakauinoa pu i na palapala aie, me na palapala kikoo paha, a me ka poe hui iloko o ka palapala hoopaa, a me ka palapala hoolimalima, a me na aoao mua a me ka lua

iloko o na olelo aelike, ma ka hoopii ana no ke kaa ole o ka aie, no ka ae ole ia o ka palapala kena, i kela mea keia mea a pau o ka aoao i hoopiiia. O ka haawi ana i ka palapala kena i ka mea hookahi o ka aoao i hoopii pu ia ma ke Kanawai, ua kupono no ia e like me ka haawi ana ia lakou a pau, i mea e hele mai ai lakou imua o ka Aha, a e hiki no ke palapalaia ka olelo kue i ka poe a pau i huiia. Aole nae e hoopukaia ka palapala ohi waiwai o kekahi mea hookahi i hoopii pu ia, aole nae i haawiia ka palapala kena iaia e like me ka olelo maluna.

§1223. Na ka mea i hoopiiia i ka wa i haawiia ai iaia ka palapala kena e like me ka olelo mamua, iloko o ka manawa i oleloia iloko o ua palapala kena nei, a o ke kauoha no ka hoolaha ana paha, e waiho mai me ke Kakauolelo o ka Aha, i olelo pane mai i ke koi ana a ka mea hoopii, e ae ana i ka hana ana i like me ka olelo hoopii, a e hoole ana nae i ke kupono ma ke Kanawai, e like me koi ana a ka aoao hoopii, alaila, ma ke Kanawai wale no e hooponopono ai ka Aha; a i ole ia, e hoole ana no i ka oiaio o ka hana ana i oleloia iloko o ka palapala hoopii, a malaila na ke jure no e hooholo no ka oiaio a me ka ole o ka hana ana. A pau ia mau olelo pane, aole no he olelo i koe.

Aka, ma na hihia a pau i hoopii ia ka mea hoopii ia, ma kona ano nana i hana, kakau kua, a kakauinoa paha ma kekahi palapala kikoo dala i ka baneko, palapala aie lima, palapala kikoo dala ma ka aina e a me na palapala hoopaa e ae i hiki ke kuai aku a kuai mai, aole oia e ae ia e waiho aku i pane ke waiho pu ole aku oia i palapala hoike i hoohiki ia, i hana ia e ia, a i ole ia, e kekahi mea i ike i na mea e pili ana i ka hihia, e kokua ana iaia, he kumu pale kupono ko ka mea i hoopii ia ma ia hihia, a e hoakaka ana i kekahi kumu pale kupono i ka hoopii, ina ua hoomaka ia ka hihia iloko a na mahina eono, mahope o ka hoole ia ana o ka palapala i lawe ia mai ai ka hoopii.

§1224. Ma ka lua o ka pane ana, i olelo ia ma ka pauka maluna iho, e hiki no i ka aoao i hoopiia ke hoike mai ma kekahi hihia kivila, i na mea a pau e pili ana i ke Kanawai a me ka hana ana, i mea e pale ai i ka hoopii.

§1225. He mana ko kela Aha ko keia Aha Kakau e hana i na rula nui a me na rula liilii no ka hoakaka ana i ka aoao kue, i na mea i manaoia e hoikeia maî e kela aoao kêia aoao iloko o ka hihia, e like me ka mea e pono ai, i puiwa ole kekahi, a i makaukau ai hoi ka hookolokolo ana.

§1226. Ina i pane ole mai ka aoao i hoopii ia i ka palapala hoopii e like me ka olelo mamua, e hiki no i ka aoao hoopii ke hoomaopopo i ka haawi ana i ka palapala kena iaia, a me kona waiho ole mai i ka palapala pane ma ka palapala hoike a ke Kakauolelo, a malaila, e hiki no iaia ke koi aku a loaa i ka Aha a i ka Lunakanawai ma ke keena paha, i olelo hooholo no ka pane ole mai o ka aoao i hoopii ia, a e olelo ana i ke Kakauolelo, ina ma ka palapala aie a palapala hoike aie e ae paha, i manaoia ma ka Pauku 1216, ke koi ana, e hoomaopopo i ka nui o ke dala i koi ia e ka aoao hoopii, kumupaa, poho, me ka uku-hoopanee, a e palapala i ka olelo hooholo no ia mau mea, a no na koina.

§1227. Ma na hihia i haawiia ka palapala kena ma ka hoolaha ana ma ka nupepa, e hoike no ka aoao hoopii me ka maopopo ana o ka olelo hoolaha, me ka hala ana o ka manawa, aole hoi i loaa mai ka olelo pane ke noi aku i olelo hooholo; a na ka Aha a o ka Lunakanawai paha ma ke keena, ke koi aku e hoomaopopoia ke kumu o ke koi ana i oleloia ma ka palapala hoopii, a e koi aku hoi i ka aoao hoopii, a i kona hope paha, e ninaninau ma ka hoohiki ana i ke Akua, no ka uku ana o kekahi i ka aoao hoopii, a i kekahi nona paha, no ia koi ana, a e hooholo i ka nui o ke dala kupono ke palapalaia nona.

§1228. Ina e pane mai ka aoao i hoopii ia, e hoole ana i ka oiaio o ka hana ana i oleloia iloko o ka palapala hoopii, a maluna olaila, ka hoopaapaa nui, alaila, na ke Kakauolelo e palapala ia hihia ma ka papa hihia kivila e hookolokolo ia iloko o ka Aha kahi i hoomakaia ai.

§1229. Ina e pane mai ka aoao i hoopii ia, e ae ana i ka oiaio o ka hana ana i oleloia ma ka palapala hoopii, a e hoole ana nae i

ke kupono ma ke Kanawai e pono ai ke koi ana o ka aoao hoopii, a e kapaia kela palapala pane, he palapala hoole, alaila, na ka aoao hoopii e hui malaila iloko o na la he iwakalua i hoopau ole ia kona hoopii no kona pane ole mai, a e noi mai i kekahi Lunakanawai ma ke Keena, e lohe, a e hooholo no ia hihia.

§1230. Na ka Lunakanawai i noiia e kena aku i ka aoao i hoopiiia, a e hoomaopopo i ka la no ka hoopaapaa ana, e kena aku i na hoike e hoomaopopo i ka hana i pili i ka mea i hoopaapaaia, a e hooholo no ka mea i hoopaapaaia, me ka hiki no nae i kela aoao me keia aoao e hoohalahala.

§1230. Ina aole hoohalahala ma ke Keena no ka olelo hooholo a ka Lunakanawai, no kekahi mea ma ke Kanawai wale no, aole hoi he olelo hooholo i koe no ka hana ana ma ke Kau Hookolokolo, alaila, na ka Lunakanawai e kauoha ae, i ke Kakauolelo e palapala i kana olelo hooholo no ia hihia a e paa no ia ke ole e hoopii hou ia imua o ka Aha ma ka Baneko.

Ka Lawelawe ana ma Kekahi mau Ano Hoopii

§1231. Ma na hihia kivila a pau no na mea i koiia me ka maopopo ole, no na mea i manaoia he pono ma ko ke Aupuni aoao, a o kekahi kanaka, ahahui, a mea e ae paha, oia ka aoao hoopii i mea e loaa mai ai ke dala, a o ke pani poho paha, mamuli o ka olelo a o ke ano paha o kekahi kanawai i hooholoia mamua, e kau ana i keia wa a mahope paha; a i ole ia, mamuli paha o kekahi palapala i kakauinoaia e kekahi, a o kekahi olelo aelike a palapala aelike paha; a o kekahi poino o ka aoao hoopii, o kona waiwai paa a waiwai lewa paha; a o kona inoa maikai a o ka eha o kona naau paha; na ka aoao o ka hoopii ma ona iho a ma kona loio paha, e haawi mai i ke Kakauolelo o ka Aha i palapala hoopii, i mea e loaa mai ai ka palapala kena, penei ke ano:

Ke noi aku nei ka mea nona ka inoa malalo ia....., ka aoao i hoopiia e noho ana ma....., Mokupuni o.....,

e uku mai i na dala....., no ke poho iaia (aia no i ke ano o ka hana ana), no ka hoopoho ana o ka aoao i hoopiiia i ke (kino, ka waiwai, inoa maikai, a i ka naau paha o ka aoao hoopii, aia no i ke ano hana ana) ma kana hana ana (maanei e hoakaka i ke ano o kana hana, i mea e maopopo ai ma na hoike) olelo ka aoao hoopii ua hanaia pela me ke ano kue i kona mau pono ma ke kanawai.

Nolaila, ke noi aku nei ka mea nona ka inoa malalo i keia Aha, i palapala kena i ka aoao i hoopiiia e hele mai a e pane mai i keia hoopii ana imua o ke jure o ka aina, ma ka.....kau hookolokolo o keia Aha, ke hooponopono ole ia mamua keia hihia e kekahi Lunakanawai.

§1233. Ma na hihia a pau i oleloia ma ka pauku maluna iho, e hiki no i ka aoao hoopii, aia no i ke ano o ka hana ana, e hookomo iloko o kana palapala hoopii i olelo no ka huna ana o ka aoao i hoopiiia i kona waiwai, a o kona hoolilo ana i kona waiwai ia hai paha, a o kona ohumu ana e hana pela, a e haalele ana i keia Repubalika paha, a e hana ino ana, a e hoomaunauna paha i ua waiwai nei, a malaila e noi aku i palapala hoomalu, a i palapala papa aku, a i palapala hopu paha, e like me ka manao o ka aoao hoopii e noi aku ai.

§1234. Ma na hoopii i ke kanawai i mea e loaa mai ai kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha, a o kekahi mahele, a kuleana paha iloko o kekahi waiwai paa a waiwai lewa paha, e like me ka hoopii i hoihoiia mai kekahi waiwai, a e hookuke aku paha i kekahi, alaila, e hiki no i ka aoao hoopii, a o kona hope paha e waiho mai imua o ke Kakauolelo o ka Aha, i palapala hoopii e noi ana i palapala kena; a penei ke ano o ka palapala hoopii:

Ke hoopii aku nei ka mea nona ka inoa malalo, ia....., e noho ana ma....., Mokupuni o....., ua lawe hewa oia nona iho ma ke ano kue i ke kanawai, a me ka pono o ka aoao hoopii, i keia mau waiwai, (maanei e hoakaka i ka waiwai i lawe hewa ia e ka aoao i hoopiiia, ina paha he waiwai paa

a waiwai lewa paha; a ina he waiwai lewa, e palapalaia ka inoa a me ke ano o kela waiwai keia waiwai; a ina hoi he waiwai paa, e hoakakaia na palena a puni, a me ka nui a me kahi i waiho ai, a me ke ano o ke kuleana o ka aoao hoopii) a ua manaoia he .....dala iloko o ia waiwai; a ina he hoopii hookuke, e hoakakaia ke poho o ka aoao hoopii ma ke dala.

Nolaila, ke noi aku nei ka aoao hoopii i ka Aha, i palapala kena aku i ka aoao i hoopiiia e hele mai a e pane mai i keia hoopii imua o ke jure o ka aina, i ke kau hookolokolo o keia Aha o ....., ke hooponopono ole ia mamua o kekahi Lunakanawai, a e hoihoi mai i ua waiwai nei i ka aoao hoopii, me ka uku no ke poho, no ka paa ana (a i ole ia, e like no me ka hana ana.)

§1235. Ma na hoopii no ka hookuke ana, e like me ka pauku maluna iho, e hiki i ka aoao hoopii ina e ku i ka oiaio, e hoakaka iloko o kana palapala hoopii i kona manao e hana ino ana ka aoao i hoopiiia, a o kekahi nona paha, i na hale, a waiwai e ae paha maluna o ka aina, oiai e hoopaapaa ana, a nolaila, e noi aku i palapala papa aku, a i palapala kaohi e ae paha a ka Aha, e like me ka manao o ka aoao hoopii he pono ke noi aku.

§1236. Ma na hihia a pau oia ano, ina i noiia ka palapala kaohi i ke kino, a i ka waiwai paha o ka aoao i hoopiiia, aole no e hoopukaia aku ia palapala, aia a haawiia mai e ka aoao hoopii a o kekahi mea nona paha, i palapala hoopaa, i mea e hoihoi aku ai i ke poho o ka aoao i hoopiiia, no na koina a pau, a me kona poho no ia hoopii ana, ke ko ole ka aoao hoopii. Ma ka waiho ana mai o ka palapala hopii a me ka palapala hoopaa, e hiki no i kekahi Lunakanawai o ka Aha, ke hoapono i ka palapala kaohi, ma ke kakau ana i kona ae ana ma ke kua, a me ia ae ole ana; aole pono i kekahi luna makai e hopu, kaohi, a hoopaa i kekahi mea i hoopiiia; a i ka hopu ana, hoomalu ana, lawe ana ma kahi e i kona waiwai paa, a waiwai lewa paha.

§1237. Ina e manao ka Lunakanawai he pono ke lohe i ka aoao i hoopiiia, a o kekahi mau mea i hoopiiia paha, mamua o ka

hoopuka ana i ka palapala papa aku, e hiki no iaia ke kauoha ae i ka manawa a me kahi i hoakakaia, e hoike ia mai ke kumu e hoole ai i ka palapala papa aku, a ia manawa, e kaohiia ka hana a ka aoao i hoopiiia.

§1238. Ina aole olelo noi iloko o ka palapala hoopii no ka palapala kaohi, alaila, na ke kakauolelo e hoopuka aku i ka palapala kena i ka Luna Makai Kiekie, a i kona Hope paha, penei ke ano:

Ua kauoha ia oe e kii aku ia....., ka aoao i hoopiiia, ina e waiho mai oia i ka palapala pane mai iloko o na la he iwakalua, mahope o ka loaa ana o ka palapala kena iaia, e hele mai imua o ka Aha Kiekie (a Aha Kaapuni paha) no ka Apana Hookolokolo....., i ke kau hookolokolo o....., ma ..... i ka la.....o.....e kokoke mai ana i ka hora.....A. M.,.....e hoike mai i ke kumu ana e manao ai no ka hoole ana i ke koi ana o.....ka aoao hoopii, e like me ke ano o kana palapala hoopii i huiia me keia. A e lawe ae oe malaila ia wa i keia palapala kena me ka hoike mai i kau hana ana ma keia mea.

Hoike.....Esquire, Lunaanawai Kiekie ma Honolulu i keia la.....o.....18....

(Sila.) .....

Kakauolelo.

§1239. Ina iloko o ka palapala hoopii kekahi olelo noi i palapala kaohi i ka aoao i hoopiiia a i kona waiwai paha, a ua waiho mai ka aoao hoopii me ke Kakauolelo i palapala hoopaa, e like me ka olelo ma ka Pauku 1236, a ua hoapono ia e ka Lunakanawai ma ke Keena, a ua ae hoi ka Lunakanawai i ka palapala kaohi, alaila, e hiki no i ke Kakauolelo ke hoopuka aku i palapala kena, e like me ke ano me ka mea iloko o ka pauku maluna iho, me kekahi olelo hou mahope iho o na huaolelo, "palapala hoopii i huiia me keia," penei ke ano: a ua kauohaia oe e hopu i ka aoao i hoopiiia, a e hoopaa iaia iloko o ka halepaahao ke ae

ole mai oia e haawi mai i ka palapala hoopaa, i mea e pane mai ai oia e like me ka olelo maluna, (a i ole ia, e hoomalu a e malama i kona waiwai lewa, a hooholoia e hoihoi aku, a hooleia paha; a i ole ia, e papa aku i ka aoao i hoopiiia, aole e kuai, aole e moraki, aole hoolimalima i ua waiwai nei, aina, me na hale, aia a wehe ia ka palapala papa aku e kekahi Lunakanawai kupono).

§1240. Ma na palapala hoomalu waiwai paa a pau, ma ka palapala hookaawale, a me na palapala papa aku i ka waiwai paa, na ka luna nana i lawe aku ia mau palapala e haawi maoli aku i ka aoao i hoopiiia, i kope o ia palapala; a e kau aku no hoi ma kahi akea ma ia wahi, i kope o ia palapala hoomalu, ma ka hoakaka i ka la a me ka hora i hoomaluia, hookaawaleia, a papaia paha, a e hoolaha no hoi ia hana ma ka nupepa Aupuni. Mahope olaila, e lilo i mea ole ma ke kanawai ma ke ano kue i ka aoao hoopii, na palapala hoolimalima, me na moraki, kuai, kauoha, hoolilo a me na palapala e ae a pau e hoolilo ana i kela waiwai, a hiki i ka wa e weheia ai keia palapala hoomalu.

§1241. Maluna o na mea a pau e noho ana ma keia Repubalika ke poho no ka hana ino ana o kela ano keia ano i ke kino, a i ka waiwai paha o hai, a i ka lakou mau wahine a me na kamalii oo ole, a i na keiki hanai paha, ina paha nana iho i hana ino, a na kana wahine paha, a o kana keiki oo ole a ma kana kauoha paha, a na kana mau holoholona paha, e hiki no i ka mea i poino pela ke hoopii no ia mea iloko o na Aha Hookolokolo kupono.

§1242. Ina e pane ole mai ka aoao i hoopiiia, mahope o ka loaa ana iaia o ka palapala kena i oleloia ma na pauku 1217 a me 1238, i ka hoopii, iloko o na la he iwakalua mahope o ka haawi ana, alaila, ma ka hoomaopopo ana imua o ka Lunakanawai ma ke Keena, e haawiia no i ka aoao hoopii i olelo hooholo e like me kona koi ana, no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, e hoole aku ana iaia aole ia e hiki ke pane hou mai mahope. He

mana ko ka Lunakanawai a o ka Aha paha, e wehe i keia olelo hooholo no ka hiki ole mai, ke manao oia he pono ia, no na kumu kupono i ka maikai.

§1243. Na ke Kakauolelo mahope o ia hooholo ana no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopiiia, e hookomo ia hihia ma ka papa hihia i hooponoponoia ma ka aoao hookahi wale no i ke kau hookolokolo mamuli o ka olelo hoike o ka aoao hoopii wale no; aole hiki i ka aoao i hoopiiia ke lawe mai i hoike ma kona aoao. E hiki no nae i ka aoao i hoopiiia ma kona kino iho, a ma kona hope paha, ke ninaninau i na hoike o ka aoao hoopii, a e hai aku i kona manao imua o ke jure no ka hoemi ana i ka uku poho.

§1244. O ka nui o ka uku poho ma na hihia a pau i manaoia ma ka pauku 1222, e like loa no ia me ke ano o ke Kanawai, palapala aelike, a olelo aelike a ka Aha Hookolokolo e manao ai he pololei; a ma na hihia a pau no ka poino o ka aoao hoopii ma kona kino iho, a o kana wahine paha, kana keiki, a o kana kauwa paha, a o ko lakou ano maikai, a o ko lakou naau paha, a ma kona waiwai paa, a waiwai lewa paha; aia no i ke jure ka hooholo i ka uku poino a uku poho.

§1245. Ma na hoopii e hookuke aku i kekahi, i mea e hoihoi aku ai i ka aina o kekahi, e hiki no ke haawi i ka palapala kena, i ka mea e noho ana maluna o ka aina, aole nae oia ka mea aua a e hoole ana; a ina hoi aole he mea e ae e noho ana maluna o ka aina ia manawa, alaila, e kau aku i kope o ka palapala kena ma kahi akea ma ua wahi la, aole emi malalo o na la he kanakolu, mamua o ka la mua o ke kau hookolokolo, e hookolokolo ia ai ua hihia nei.

§1246. Na ke jure no e hookolokolo no ka hana ana ma na hihia i manaoia ma na Pauku 1216 a me 1232, ke waiho ole ia ke jure, ma ka ae ana o na aoao hoopii, a me ka ae pu ana o ka Aha.

No ka Hookolokolo ana Imua o ka Poe Kuikawa.

§1247. Ma na hoopii huikau a pau, a me na palapala helu waiwai loihi, e hiki no i ka Aha mamuli o ka palapala noi a kekahi o na aoao hoopii, e hoike ana i ke kumu no kona manao, a mamuli hoi o kona manao iho, e hoonoho i mau kanaka kuokoa, e like me ka olelo ma ka Pauku 841 o ke Kanawai Kivila, e lohe a e hooholo no ia hihia, a e hoike mai i ka lakou olelo hooholo i ka Aha; aole nae e manaoia e pili ana keia pauku i na hihia i manaoia ma na Pauku 1232 a me 1234.

[Kan. Kiv. §841 hoopauia Kan. 1892, Mok. 57.]

§1248. E hoohiki i ke Akua, na mea kuikawa i hoonohoia, i mea e hookolokolo pololei ai, me ka hikiwawe hoi, a e imi i olelo hooholo oiaio ma na hihia a pau i haawiia na lakou e noonoo. Ua kupono i na kanaka a pau e noho ana ia wa maloko o kekahi hana o ka Aha Hookolokolo, a ua kupono nae ia lakou ke noho ma ke jure, ke hoonoho ia i poe hookolokolo kuikawa.

§1249. E hiki no i kela aoao keia aoao hoopii ke hoohalahala no ka olelo hooholo a na luna kuikawa ma kekahi mea maloko o ke kanawai, a na na luna kuikawa e kakau iho ia manao hoohalahala.

§1250. E kakauinoaia ka olelo hooholo a na luna kuikawa e lakou a pau, a e ka hapanui paha o lakou, a e waiho mai no lakou i ka olelo hooholo me ke Kakauolelo o ka Aha nana lakou i hoonoho, a nana no e hai aku i na aoao iloko o ia hihia.

§1251. Na ka aoao i ko, iloko o ia olelo hooholo, iloko o na la he umi mahope o kona lohe ana ia mea i ke Kakauolelo, e noi aku i ka Aha, a i kekahi Lunakanawai ma ke Keena paha, me ka hai aku no nae i kela aoao i kona noi ana pela, aole emi malalo o na hora he kanahakumamawalu, i olelo hooholo e paa ai kela, a na ka Aha a o ka Lunakanawai paha, e ae a e hoole paha ia noi ana, mahope o ka lohe ana o na mea kue, a no ka hoike ole mai paha o kela aoao mahope o ka hai ana iaia i keia noi.

KA HOOKOLOKOLO ANA IMUA O KA AHA.

§1252. E hiki no i na aoao elua ma kekahi hihia kivila ke ae mai ka Aha e kapae ae i ka hookolokolo imua o ka jure ma ka Palapala Aelike ana pela, a i ole ia, ma ka ae waha ana imua o ka Aha a e kakauia ka aelike ana ma ka moolelo o ka Aha; eia nae, ina e hele ole mai kekahi o na aoao elua i ka manawa hookolokolo, a ua hiki mai nae kekahi aoao e manaoia ua haalele ka aoao i hiki ole mai i kona pono e hookolokolo imua o ka Jure, a e hookolokolo ia ka hihia me ke jure a jure ole paha elike me ka manao o ka aoao i hiki ae.

§1253. Ina pela ka hana ana, na ka Aha no e lohe, a e hooholo, ma na mea i pili i ka hana ana, a me ke Kanawai pu, a e palapala ia hoi ka olelo hooholo. Ina o ka helu waiwai, a o ka helu dala paha, ka mea e pono ai ka hooholo ana o ka Aha e hiki no e haawiia i kekahi mea no ia hana.

§1254. Ina i hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a kekahi Aha Kaapuni, no kekahi kumu pili i ke kanawai e hiki no iaia ke hoopii hou ae i ka Aha Kiekie, ma ka haawi ana mai i palapala hoakaka no ia hoopii hou ana i ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni, iloko o na la elima mahope o kona hooholo ana.

NO KA HOOKOLOKOLO ANA NO KEKAHI HIHIA ME KA HOOPII OLE.

§1255. Ina e kue kekahi mau aoao no kekahi hihia, a ua kupono nae ia mea i ka hoopii imua o ka Aha Kiekie, e hiki no ia lakou me ka hoopii ole, ke aelike ma na mea i hanaia no ia hihia, a e waiho imua o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, i ke kau hookolokolo, a i ka hoomaha paha. E hoomaopopo ia no nae ma ka palapala hoohiki, he oiaio keia kumu hoopaapaa, a ua hana ma keia me ka oiaio, i mea e maopopo ai ka pono o kela aoao me keia aoao.

§1256. Malaila na Lunakanawai, a na ka hapanui paha o lakou e lohe a e hooholo no keia hihia, a e palapala ia ka lakou

olelo hooholo, e like me ka hana ana ma na hihia i hoopii maoli ia.

§1257. E palapala ia na olelo hooholo no ia mau hihia, ma ka moolelo o ka Aha, e like me ka hana ana ma ka hoopii kivila maoli. O ke ano o ka hihia, a o ka palapala waiho imua o ka Aha, a me ka olelo hooholo, oia no ka moolelo no ia hihia.

§1258. E paa maoli no ka olelo hooholo, aole hiki e hoopii hou, a e hookoia no ia e like me ka hana ana ina ua hooholoia mamuli o ka hoopii kivila maoli.

No ka Hui ana i kekahi mau Kumu Hoopii iloko o ka Hoopii Hookahi.

§1259. E hiki no i ka aoao hoopii ma kekahi hoopii kivila, ke hoohui i kekahi mau kumu hoopii iloko o ka palapala hoopii hookahi, ina penei na kumu:

1. Na olelo aelike i palapalaia, a i palapala ole ia paha, a i ole ia;

2. O ke koi ana e hoihoiia mai kekahi waiwai paa, me ka uku poho, a me ka uku poho ole paha, no ka aua ana, a no ka hana ino ana paha, a no ka uku hoolimalima, a o ka waiwai puka paha malaila, a i ole ia;

3. O ke koi ana, e hoihoi mai i kekahi waiwai lewa, me ka uku poho, a me ka uku poho ole no ka aua ana, a i ole ia;

4. O ke koi ana i kekahi luna puuku, no kekahi olelo aelike, a mamuli o kekahi kanawai paha, a i ole ia;

5. No ka hana ino i ka inoa maikai, a i ole ia;

6. No ka hana ino i ke kino, ai ole ia;

7. O ka hana ino i ka waiwai;

Aka, o na hana kumu hihia i huiia, no ke ano hookahi o na mea i oleloia maluna, a e pili like no i na aoao a pau iloko o ka hihia, a e palapala kaawale ia hoi.

8. O kela mea keia mea iaia ka palapala kikoo dala i ka baneko, palapala aie lima, palapala kikoo dala ma na aina e, a

me na palapala hoopaa e ae i hiki ke kuai aku a kuai mai, ua hiki ia lakou ke hui ma ka aoao hoopiiia, ma kekahi hoopii no ka hoihoi ana mai i na dala i hoopaa ia ma ia palapala, o ka poe mua a pau, a o kekahi paha o lakou, ka poe nana i hana, a kakauinoa paha, a kakau kua paha.

No ka Hoololi Ana.

§1260. *Ina i kuhihewa kekahi mea hoopii no ke ano o ka hoopii kupono i kana mea i koi ai, e hiki no i ka Aha, ma kona noi ana, ke ae i ka hoololi ana e like me ka mea a ka Aha e manao ai he pono; a e hiki no hoi i ka Aha ma kona kokua ana i ka pololei, ke ae i ka hoololi ana i kekahi palapala hoopii, a palapala e ae paha, ma ke ano o ke kakau ana, a i ole ia, ma ka hoohui ana, a ma ka hoopau ana paha i ka inoa o kekahi aoao, a ma ka hooponopono ana i ke kakau hewa ana o ka inoa o kekahi, a o kekahi hewa e ae paha.*

No ke Koi Hoemi, a me ka Haawi e Mamua.

§1261. E hiki no i ka aoao i hoopiiia ma kekahi hihia kivila, e koi mai e hoemi ma ka mea ano like me ka mea i koiia, iwaena ona a me ka aoao hoopii; a ina ua haawi oia mamua ma ke ano kupono i ke kanawai, i na dala e kaa loa ai ke koi ana o ka aoao hoopii, e hiki no iaia ke hoike mai i kela haawi mua ana, a e lawe mai ia mea imua o ka Aha, i kumu e uku ole ai oia i ka uku hoopanee, a me na koina o ka Aha, mahope o ia haawi mua ana.

§1262. Ina mamuli o kekahi palapala hoopaa, a olelo aelike paha me ka uku hoopai, ke koi ana e hoemi, alaila, aole e hoemiia mamua o ka nui o ka aie kupono i ke kaulike, ma ia palapala hoopaa a olelo aelike paha.

§1263. Ina he mau kanaka ma ka aoao hoopii, alaila, aole hiki i ka aoao i hoopiiia ke hoike mai ma ke ano koi hoemi i ka aie a kekahi o lakou, i ka aie o lakou a pau wale no; a ina he mau

kanaka ma ka aoao i hoopiiia, alaila, aole hiki ia lakou ke hoike mai ma ke ano koi hoemi i ka aie o lakou a pau wale no, koe na mea i oleloia ma ka pauku malalo iho.

§1264. Ina he hoa nalo ko ka mea i komo iloko o ka olelo aelike, a ua hoopiiia mamuli o ia olelo aelike ma ke ano kue i na hoa a pau i huiia, alaila, o ka aie aku, a o ka aie mai o ka mea i komo iloko o ia aelike, e lilo ia i koi hoemi, me he mea la aole i huiia ka hoa nalo ma ka hoopii ana.

§1265. Ina hoopii kekahi kanaka malama waiwai, a hoopii no hai paha, alaila, e hiki no i ka aoao i hoopiiia ke hoike mai i ke koi hoemi ma ke ano kue i ka mea nona ka waiwai ma ka aoao hoopii, e like me ka hana ana ina oia maoli no ka mea hoopii.

§1266. E hiki no i ka mea hoopii ke pale aku i kela koi hoemi, e like me ke pale ana, ina oia iho no ka mea i hoopiiia no ia kumu hookahi no.

§1267. Ina i pili ke Kanawai e hoakaka ana i ka manawa hoopii i ke koi hoemi, alaila, e pili no ma ke ano hookahi, ina ua hoomakaia ka hoopii no ia kumu hoemi i ka wa i hoomaka ai ka hoopii o ka aoao hoopii.

No ka Waiho ana i ka Waiwai iloko o ka Aha Hookolokolo.

§1268. Ina i maopopo ma na palapala a ma ka ninaninau ana paha i kekahi kanaka, aia no iaia kekahi dala a mea e ae paha, pono ke haawi mai, a he mea hoopaapaa no nae, a ua paa iaia ma kona ano waihona no hai, a no hai no paha ia mea, alaila, e hiki no i ka Aha ke noiia, e hooholo e waiho mai ia mea iloko o ka Aha, a i ole ia, e haawiia i kela kanaka ma ke ano ku i ka pololei, a olelo hóu ka Aha no ia mea.

§1269. Ina i kauoha ka Aha ma ka mana i haawiia iaia, e waiho ae i kekahi dala a waiwai e ae paha ma kekahi wahi, a

aole nae i malamaia kana kauoha, alaila, e hiki no i ka Aha ke hoopai i ka mea hoolohe ole, a e kauoha ae i ka Luna Makai Kiekie, a i kekahi hope paha ona, e lawe i ke dala, a mea e ae paha, a e waiho e like me ke kauoha a ka Aha.

KA WAIHO ANA I KEKAHI MAU PUU DALA ILOKO O KA WAIHONA DALA O KE AUPUNI.

§1270. I na manawa a pau, ina i waihoia mai iloko o kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika he puu dala, oiai i hooholo ole ia ka mea nona ia puu dala, alaila, e hiki no i ka Aha, mamuli o ke noi ia ana mai e kekahi o na aoao iloko o ia hihia, a me ke noi ole ia mai paha, ke kauoha aku e waihoia kela puu dala maloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni, a hiki i ka wa e kii hou ia ai e ka Aha.

§1271. E hiki no ke kauohaia kela a me keia lunahooponopono waiwai, kahu, kahu waiwai a kahu dala paha o ka Aha, a ka Lunakanawai paha nana ia hana, ke noi ia mai e kekahi mea i kuleana ia, a i noi ole ia mai paha, alaila, e hiki no i ka Aha ke kauoha i ua luna malama waiwai nei, e waiho aku i na dala o kona hanai a malama paha, iloko o ka Waihona Dala o ke Aupuni a hiki i ka wa e kii hou ia ai e ka Aha.

§1272. Aole no e pili keia Kanawai i na Luna Hooko a me na Kahu i kohoia iloko o na palapala kauoha hope loa.

NA OLELO PILI I O, A IA NEI

§1273. E hiki no i na Aha Kakau, i kela manawa keia manawa, e hana i na rula a lakou i manao ai he pono, i mea e alakai ai i na kakauolelo o lakou, ma ka hoomakaukau ana i na papa hihia kivila a me ke karaima, e hookolokolo ia'na iloko o ua mau Aha nei.

§1274. E hana ia na hihia i palapala ia ma ka papa hihia, e hoomaka ana ma ka mua, a pela e hele like ai, a i ka lua me ke

kolu, a pela aku, ke hoopanee ole ia e ka Aha mamuli o ke noi ana o kekahi aoao.

§1275. I ka hookolokolo ana, aia a kau ia kekahi hihia ma ka papa, na ke kakauolelo e kahea i ka mea hoopii, ina aole oia malaila, aole hoi kona loio, a ina i pane ole paha kekahi o laua i ke kahea ana, alaila, e hooholoia ua hoopau ia kona hoopii, a maluna ona na koina. Ina i hiki mai ka aoao hoopii ma ke kahea ana, aole nae i hiki mai ka aoao i hoopiiia, aole hoi i pane mai i ke kahea ana, alaila, e hiki no i ka Aha ke hooholo ma ke ano kue i ka aoao hoopii ia, a e ae aku i ka aoao hoopii e hana ma kona aoao wale no imua o ka Aha, a o ke jure paha, a e hooholo ia e ke jure, a e ka Aha paha, ma ia hana kapakahi ana, ke maopopo ole i ka Aha ke kumu pono e hoopanee hou aku ai.

§1276. Ma ka hookolokolo ana i na hihia kivila a pau, na ka aoao hoopii e hoomaka i ka hana imua o ka Aha, a e lawe mua mai i kona mau hoike, a me na palapala e maopopo ai kona pono, a e hoonohonoho i na olelo a na hoike, a e hoopaapaa mahope o ka pau ana o ka olelo a ka mea i hoopii ia. E hiki no i ka aoao i hoopii ia e ninaninau i na hoike o ka aoao hoopii, a e lawe mai i kona mau hoike pale aku, ke pau ka hoike ana ma ka aoao hoopii. E hiki no i ka aoao hoopii ke ninaninau i na hoike o ka aoao i hoopiiia. Aia a pau na olelo a na hoike, na ka aoao i hoopii ia e hai aku i kona manao pale aku imua o ka Aha, a imua o ke jure paha. E hiki no nae i na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ka rula paa, e hoololi ae i keia olelo maluna iho, ke manao lakou he mea ia e pono ai.

§1277. Ina elua a keu na hihia iwaena o na mea elua, a iloko o ka Aha hookahi, no na mea kupono ke hui ia, e hiki no i ka Aha ke kauoha ae, e huiia ia mau hihia iloko o ka hoopii hookahi ana.

§1278. O ka manawa i olelo ia ma keia mokuna no ka hana ana i kekahi mea, e helu ia no ma ka waiho ana i ka la mua, a e

hookomo ana i ka la hope. Ina he la Sabati ka la hope, e waiho ia no ia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 86.

§§1215-1218 oia no Kan. Kiv. §§1099-1102.
§1219 oia no Kau 1888, Mok. 57.
§§1220-1251 oia no Kan. Kiv. §§1103-1113, §§1115-1135.
§1252 oia no Kau 1884, Mok. 39.
§§1253-1269 oia no Kan. Kiv. §§1138-1154.
§§1270-1271 oia no Kau 1862, Kan. Kiv. aoao 365.
§1272 oia no Kau 1872, Kan. Kiv. aoao 366.
§§1273-1278 oia no Kan. Kiv. §§1161-1166.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie:

§1215 Frag v. Adams, 5 Haw. 668; Re Congdon, 6 Haw. 635; Cleghorn v. Macfarlane, 7 Haw. 317, Govt. v. Luce, 8 Haw. 18.

§1216 McGrew v. McGrew, 9 Haw. 480; Waterhouse v. Spreckels, 5 Haw. 251.

§1217 Ashford v. Titcomb, 5 Haw. 490.

§1218 Hoffschlaeger v. Han Same, 4 Haw. 418; Lishman v. Giles, 6 Haw. 262.

§1220 Purdy v. Janion, 2 Haw 453; Byrne v. Allen, 10 Haw. 668.

§§1222-1226 Macfarlane v. Gilmore, 1 Haw. 43; May v. Haalelea, 2 Haw. 191, Heeia v. McKeague, 5 Haw 102; Ashford v. Titcomb, 5 Haw. 490; Okuu v. Kaiaikawaha, 7 Haw. 312; Wailuku v. Dean, 8 Haw. 113; Walker v. Peterson, 9 Haw. 93; Bowler v. McIntyre, 9 Haw. 309; Ayers v. Mahuka, 9 Haw. 379; Dayton v. Hopkins, 10 Haw. 540; Gomez v. Gazette Co., 10 Haw. 108.

§1230 Bishop v. Everett, 6 Haw. 158.

§§1231-1236 Waterhouse v. Spreckels, 5 Haw. 251; Frag v. Adams, 5 Haw. 668; Kerr v. Hyman, 6 Haw. 301.

§1232 Dowsett v. Brown, 3 Haw. 815; Dias v. Gililand, 5 Haw. 542; Puuku v. Kaleleku, 8 Haw. 80; High v. Govt., 8 Haw. 549.

§1234 Nanie v. Namea, 3 Haw. 628; Un Wong v. Kan Chu, 5 Haw. 226; Est. Kanaina, 8 Haw. 636.

§1240 Holmes v. Soper, 6 Haw. 565.

§1241 Day v. Day, 8 Haw. 715.

§§1242-1243 Macfarlane v. McCandless, Ayers v. Mahuka, 9 Haw. 379.

§1244 Alau v. Everett, 7 Haw. 84.

§1245 Keanu v. Kino, 10 Haw. 106.

§§1252-1253 Ahin v. Widemann, 7 Haw. 334.

§§1255-1258 Thurston v. Ross, 8 Haw. 13; Board of Immigration v. Hakalau, 7 Haw. 254; Black v. Castle, 7 Haw. 273.

§1259 Kerr v. Martin, 7 Haw. 657.

§1260 Dowsett v. Jones, 9 Haw. 547.

§1261 Lazarus v. Trousseau, 4 Haw. 567; Watson v. Akanaliilii, 6 Haw. 571; Boyd v. Kaikainahaole, 10 Haw. 456; Lopez v. McChesney, 10 Haw. 225.

§1278 Re Election, 8 Haw. 603.

MOKUNA 87.

Ka Pau ana o na Hihia a me na Hoopii.

§1279. Aole e lilo ka make ana o ka mea hoopii, a o ka mea i hoopii ia paha, ma kekahi hihia, i mea e pau ai ia hoopii ana, aka, ua hiki no ke hoomauia e like me ka mea i hoakakaia mahope ae nei; a ina e pau ana kekahi hihia ke ole na hoakaka ana o ke kanawai, mamuli o ka make ana o kekahi o na aoao, a ua hiki hoi ke hoalaia a hoomau aku ka hihia malalo o keia kanawai ua hiki no i ka mea i hoopii ia, a o ka mea paha i ili ai ka hihia i hoopaneeia, ke noi aku ma ka palapala hoopii, e koi aku ana i ka mea hoopii, a o ka mea paha i loaa iaia ke kuleana e hana aku i ka hihia ma kahi o ka mea hoopii, ina ua make oia, e hana aku ka hihia e like me na mea i hoakakaia ma keia kanawai, iloko o ka manawa i kauohaia e ka Lunakanawai, a ina aole i hanaia pela, alaila, ua hiki i ka mea i hoopiiia a o ka mea paha i ili ai ka hihia i hoopaneeia, e like me ia i oleloia maluna, e hoike aku i ka Aha no ia hana ole ia ana, a e hoakaka pu aku i ke ano o ka mea hoopii (a o ka mea paha i hoopiiia, ina na ka aoao hoopii i noi mai), a e loaa iaia ka olelo hooholo no na koina o ka hihia, a me ka hoakaka ana, mai ka mea hoopii a mai ka mea paha e loaa iaia ke kuleana e hana aku i ka hihia ma kahi o ka mea hoopii, a ina ma ka mea hope e ohiia mailoko ae o ka waiwai o ka mea make kauoha a make kauoha ole paha.

§1280. Ina he elua a oi ae mea hoopii, a mea i hoopiiia paha, a ua make kekahi a oi ae paha o lakou, a ina, ua koe mai ke kumu o ka hoopii i ka mea hoopii, a mau mea hoopii paha e ola ana, a i ole ia, ua mau paha ke kuleana hoopii aku i ka mea i hoopiiia, a mau mea i hoopiiia paha e ola ana, aole ia he mea e

pau wale ai ka hoopii, aka, mahope iho o ka hoikeia ana aku o ia make ana ma ka moolelo o ka Aha, e hoomauia aku no ka hanaia ana aku o ka hihia ma ka hoopii o ka mea hoopii a mau mea hoopii paha, e kue ana i ka mea i hoopiiia, a mau mea paha i hoopiiia e ola ana.

§1281. Ina ua make ka mea hoopii nona wale no ke kuleana hoopii, a o ka mea hoopii paha i koe mahope o ka make ana o na mea hoopii e ae, alaila, ua hiki no i kona hope ma ke kanawai, ma ka ae ana mai o ka Aha a o kekahi Lunakanawai paha, e hoike aku no ia make ana, a e hoakaka pu aku oia no kona hope ma ke kanawai, a e hoomau ia aku ka hana ana o ka hihia, a ina ua hoike ia aku no ka make ana o ka mea hoopii mamua o ka hookolokolo ana, alaila, e imi pu ia ka oiaio o na mea i hoakaka ia aku, a me ke kuleana o ka mea hoopii i make, a o ka olelo hooholo i hoopuka ia ma ka aoao o ka mea nana e hoakaka aku ana, a e kue ana paha iaia, e hana ia e like me he mea la oia no ka mea hoopii i kinohi.

§1282. Ina ua make ka mea i hoopiiia, a o ka mea i hoopii ia paha i koe mahope o ka make ana o na mea i hoopii e ae, a ua koe ke kumu hoopii, alaila, ua hiki i ka mea hoopii e hoike aku no ia make ana, ina aole i hookolokolo ia ka hihia, a ma ka moolelo paha ina ua pau mua ka hihia i ka hana ia, a maloko o ia hoike ana e hoakaka pu aku i ka inoa o ka mea i kohoia i lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha o ka mea i make, a ua hiki iaia ia manawa e haawi aku i kope o ua palapala hoike la i ua lunahooponopono waiwai a hooko kauoha 'la, a me kekahi palapala e kauoha i kakauinoaia e ka mea hoopii, a o kona loio paha, e kauoha aku ana i ua lunahooponopono waiwai a hooko kauoha la, e hele mai iloko o na la he iwakalua mahope iho o ka hooko ia ana o ia palapala kauoha maluna ona; a ina ua hana ole oia pela, ua hiki i ka mea hoopii ke noi aku e hoopuka ia mai ka olelo hooholo e kue ana iaia, ma kona ano he lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha; a e hana ia no na hihia o keia ano, ina ua hiki ole mai ka mea i hoopiiia mahope o ka loaa ana iaia o ka palapala e kauoha aku ana iaia e hele mai, e like me ka

hana ana ma kekahi palapala hoopii maoli e kue ana i ua lunahooponopono waiwai la a hooko kauoha paha, e pili ana i ke kumu hoopii; a ina ua pane ole mai ka mea i hoopii ia i kinohi, mamua o kona make ana, alaila, e pane ka mea hou i hoopiiia i ka wa hookahi i ka palapala hoopii a me ka palapala hoike, a ina ua pane mua ka mea i hoopiiia i kinohi, mamua o kona make ana, alaila, e pane ka mea hou i hoopiiia i ka palapala hoike wale no me ke ano hoole aku, a pale e ae paha i kupono iaia e waiho aku ma kona ano he lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha; aka, ina ua ae mai ka Aha a Lunakanawai paha, alaila, ua hiki no iaia e waiho aku i kekahi mau mea hou e pane aku ana i ka palapala hoopii, a e hookolokolo pu ia na hana e pili ana i ka palapala hoopii a me ka palapala hoike, a ina e ko ka aoao hoopii, alaila, e loaa iaia ka olelo hooholo no ka aie, he puu dala paha i makemakeia e hoihoi mai, a e loaa no iaia na koina no na hana mamua o ka waiho ia ana mai o ka palapala hoike, a mahope o ka waiho ana mai o ia palapala e like me he hihia la i hoomaka mua ia ma ka inoa o ka lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha.

§1283. Aole e lilo ka make ana o kekahi o na aoao elua ma keia hope aku mawaena o ka olelo hooholo o ka jure, a me ka olelo hooholo o ka Aha, i kumu e hewa ai, ina ua kakauia ka olelo hooholo iloko o ka moolelo o ke kau i hoopukaia ai ka olelo hooholo o ke jure, a ina ua make ka mea hoopii ma kekahi hihia mahope iho o kekahi olelo hooholo kuikawa, a mamua o ka olelo hooholo hope ma ia hihia, aole e lilo ia mea i kumu e pau ai ka hoopii, ina ua hiki ia hihia ke hoopiiia e ka lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha i kinohi. A ina make ka mea i hoopiiia mahope iho o kekahi olelo hooholo kuikawa, a mamua hoi o ka olelo hooholo hope ma ia hihia, aole e lilo ia mea i kumu e pau ai ka hoopii ina ua hiki ia hihia ke hoopiiia ma na lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha o ka mea i hoopiiia, a ua hiki i ka mea hoopii, a ina ua make oia mahope iho o ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo kuikawa, alaila, e loaa no i kona lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha, kekahi palapala hoala hou e like me ka mea i pakui ia ma-

hope o keia kanawai, a i ole ia, he palapala ano like me ia, e kue ana i ka mea i hoopiiia, ina oia e ola ana mahope o ka olelo hooholo kuikawa, a ina ua make oia, alaila, e loaa iaia ua palapala la e kue ana i kona mau lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha, e hoike mai i na kumu e auhau ole ia ai, a e ohi ole ia ai na poho ma ia hihia; a ina ua hiki mai ka mea i hoopiiia, a o kona lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha, ma ka hoihoi ana mai o ia palapala i oleloia, a hiki ole iaia ke hoike i na kumu kupono e hoopuka ole ia ai ka olelo hooholo hope, a ina paha ua hele ole mai, alaila, e ninaninau ia ka nui o ke poho, a i ole ia, e waihoia ka nui o ke poho i manaoia e hookomo ma ka olelo hooholo hope i ke Kakauolelo o ka Aha, a ma ka hoihoi ia ana mai o ka palapala kena, a ma ka haawi ana paha i ke kauoha me ka nui o ka olelo hooholo i kakauia ma ke kua, i ka mea hoopii a i kona lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha, alaila, e haawiia ka olelo hooholo hope loa no ka mea hoopii, a no kona lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha, nana i hana ia palapala hoala hou, e kue ana i ka mea i hoopiiia, a i kona lunahooponopono waiwai a hooko kauoha paha.

§1284. Aole e lilo ka mare ana o kekahi wahine nana ka hoopii, a oia paha ka mea i hoopiiia, i kumu e pau ai ia hihia, aka hoi, e mau no ka hana ia ana o ia hihia a hiki i ka puka ana o ka olelo hooholo, a ua hiki ke hooko ia ua olelo hooholo la maluna o ka wahine wale no, a i ole ia mamuli o ka palapala hoike, a palapala hoala hou e like me keia kanawai, ua hiki no ke hoopukaia ka olelo hooholo e kue ana i ke kane a me ka wahine, a e hoopukaia ka palapala hoomalu waiwai mamuli o ia olelo hooholo. A ina e hooholo ia ka pono no ka wahine, alaila, ua hiki ke hoopukaia ka palapala hoomalu waiwai ma ka mana o kana kane, me ka hana ole i kekahi palapala hoala hou, a palapala hoike paha; a ina ma kekahi hihia o ia ano ua hoopii ka wahine, a ua pale aku paha i ka hihia ma o kona loio, ana i koho ai mamua o kona mare ana, he mana no ko ia loio e hoomau aku i ka hoopii ana, a pale ana paha i ka hihia, ke ole e hoopauia kona mana e hana pela e ke kane a ua wahine la i mare ai, a hoololi ia ka loio e like me ka mea mau o ka Aha.

§1285. Aole e lilo ka banekarupa, a haawi ana paha o ka waiwai i na komisina e ka mea hoopii ma kekahi hoopii ma na hihia i hiki i na komisina, a kahu waiwai, ke hoopii no ka pomaikai o ka poe i aie ia, i mea e pale aku ai i ka hoopii ke ole ae na komisina a kahu waiwai paha e hoomau aku ka hihia a e hoopaa no ka hookaa ana i na koina o ua hihia la, ma ke kauoha o kekahi Lunakanawai i loaa no ia mea iloko o ka wa kupono a ua Lunakanawai la i kauoha ai, aka, ua hiki no ke kali ka hihia a hiki na komisina a kahu waiwai paha e hooholo i ko lakou manao e hoomau aku, a e hoopau paha i ka hoopii; a ina ua hana ole a hoole paha na komisinà a kahu waiwai paha e hoomau aku i ka hihia a e hoopaa no ka uku ana i na koina iloko o ka manawa i olelo ia ma ke kauoha, alaila, ua hiki i ka mea i hoopiiia, iloko o na la ewalu, mahope o ia hana ole a hoole ana paha, e hoike aku ma ke ano pale i ka banekarupa a haawi ana i na waiwai i na komisina.

§1286.

PALAPALA KENA.

Ka Repubalika o Hawaii, etc.

Ia.....Esquire,

Ilamuku o ka Repubalika, a i kona hope,

Aloha: Ke kauohaia aku nei oe e kii ia..... o.....e hele mai imua o ko makou Aha Hookolokolo Kiekie, (a Aha Kaapuni paha) ma ke kau o..... oia Aha, e malama ia ana ma ke Keena Hookolokolo o ka Hale Hookolokolo ma.....Mokupuni o..... ma ka la.....o.....e hiki mai ana, e hoike i ke kumu e helu a e ohi ole ia ai na poho e A. B. (a i ole ia e C. D. ka luna hooko kauoha o ka palapala kauoha hope loa a A. B.) e kue ana ia oe (a, ina he hoopii e kue ana i ka hope ma ke kanawai, e hookomo maanei kona inoa, a me kona ano hooko kauoha o ka palapala kauoha hope loa o.....) ma kekahi olelo hooholo kuikawa no ka pono o A. B. i olelo ia ma ka la..... o..... ma ia Aha i olelo ia, e kue ana ia oe. A e koi aku oe ia.....

i olelo ia, ina aole oia e hana pela ua hiki ia A. B. (a i ole ia, kona hope) ke helu a e ohi malalo o ka palapala hoomalu.

I hoike, a pela aku.

HOAKAKA I KA MOKUNA 87.

§§1279-1286 oia no Kau 1876, Mok. 34, Kan. Kiv. aoao 424.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Bishop v. Lokana, 6 Haw. 557; Kukea v. Keahi, 10 Haw. 505.

MOKUNA 88.

Kaupalena ana o ka Hoopii ma ke Kanawai.

KA MANAWA E HOOMAKA AI KA HOOPII KIVILA ANA.

§1287. E hoomaka ia ka hoopii ana o keia mau hihia i olelo ia malalo iloko o na makahiki eono mahope iho o ka loaa ana o ke kumu e hoopii aku ai, a hala ia manawa, aole hiki ke hoopii hou:

1. O ka hoopii e kaa mai ai ka aie ma kekahi olelo hoolimalima, a aelike paha, koe nae ka hoopii mamuli o kekahi olelo hooholo, a kekahi Aha Hookolokolo Kakau.

2. O ka hoopii mamuli o kekahi olelo hooholo a kekahi Aha Hookolokolo, aole nae he Aha Kakau.

3. O ka hoopii no ka aie, no ka uku hoolimalima aina, a hale paha, i kaa ole.

4. O ka hoopii no ke komo hewa ma ka aina.

5. O ka hoopii no ka lawe ana, hoopaa ana, a hana ino ana paha, i ka ukana, a i ka waiwai lewa paha, me ke komo pu malaila o ka hoopii e hoihoiia mai ai ka waiwai lewa.

6. O ka hoopii poho no ka moekolohe, no ka laibila, a no ka poino e ae paha o ke kino a o ka waiwai, koe nae na mea i oleloia iloko o na pauku elua malalo iho.

§1288. E hoomakaia na hoopii i hoakakaia mahope ae nei iloko o eha makahiki mahope iho o ka loaa ana o ke kumu e hoopii ai, aole mahope iho. O na hoopii no kekahi aie i aieia mamuli o kekahi aelike a hoopaa ana, ina ua ulu ae ke kumu hoopii ma kekahi aina e, koe na mea i laweia mai mamuli o ka olelo hooholo a kauoha paha a kekahi Aha Kakau; eia nae, aole

e hiki e hoala hou ia kekahi hoopii i kaupaleia e kekahi kanawai i keia manawa mamuli o ka hooholoia ana o keia kanawai.

§1289. E hoomakaia ka hoopii no keia mau hihia ilalo nei iloko o na makahiki elua, mahope iho o ka loaa ana o ke kumu e hoopii ai, a hala ia manawa, aole hiki ke hoopii.

1. O ka hoopii no ka hoehaia mai.

2. O ka hoopii no ka hoopaahao hewa.

3. O ka hoopii no ka olelo hoino inoa, e pono ai ke ano a me ke kuleana paha o kekahi.

4. O ka hoopii no ka olelo e poho ai ka waiwai o kekahi.

5. O ka hoopii i ka Luna Makai Kiekie, Makai Nui, a luna makai e ae paha, no ka hemo ana o kekahi paahao, a no kekahi hihia paha maluna o lakou, no ka hana ana i kekahi mea ma ka lakou oihana, a no ka hana ole paha i kekahi mea kupono ia lakou.

§1290. Ma na hoopii apau no ka aie, no ka hoike mai i ka loaa a me ka lilo, a no ka hooko i ka hoohiki ana, i mea e hookaaia mai ke koena o ka aie, ma ka palapala helu waiwai, e manaoia ua loaa ke kumu e hoopii ai mai ka la i palapalaia ai ka itamu hope i hoomaopopoia iloko o ua palapala la.

§1291. Ina kupono i kekahi e hoopii e like me na olelo o keia Mokuna (koe nae ka hoopii ana i ka Luna Makai Kiekie, Makai Nui, a luna e ae paha), i ka manawa i loaa mai ai ke kumu hoopii, a ua—

1. Malalo o na makahiki he iwakalua, a i ole ia—

2. Ua pupule, a i ole ia—

3. Ua paa i ka hao no ka hoopii karaima; a i ole ia, aia paha malalo o ka hoopai ana a kekahi Aha Hookolokolo Karaima, no ka manawa malalo iho o kona ola ana; a i ole ia,

4. He wahine ua mareia i ke kane, alaila, e hiki no ia poe ke hoopii iloko o na manawa i oleloia ma keia Mokuna, ke pau ka mea i hiki ole ai.

§1292. Ina make kekahi kanaka kupono ke hoopii e like me

ka olelo a keia Mokuna; mamua o ka pau ana o ka manawa i oleloia maanei no ka hoomaka ana i ka hoopii, ina e mau ana ke kumu hoopii i kona hope, alaila, e hiki no i kona mau hooko kauoha, a luna hooponopono waiwai paha, e hoomaka i ka hoopii iloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka manawa i oleloia, a mahope o laila, aole hiki.

§1293. Ina e hiki i ka manawa hoopii no kekahi kanaka, mamuli o kekahi kumu i oleloia ma keia Mokuna, a ua hele oia mawaho o keia Repubalika, alaila, e hiki no ke hoopii iloko o ka manawa i oleloia mahope o ka hoi ana mai o ua kanaka nei iloko o keia Repubalika; a ina hoi mahope o ka loaa ana o ke kumu hoopii, hele aku ua kanaka nei a noho mawaho o keia Repubalika, alaila, aole e manaoia kona manawa ma kahi e oia kauwahi o ka manawa i oleloia no ka hoomaka ana i ka hoopii.

§1294. Ina i waihoia kekahi hoopii i hoomakaia iloko o ka manawa i oleloia ma ke Kanawai, no ka make ana o ka aoao hoopii, a ua paa no nae ke kumu hoopii i kona hope, alaila, e hiki no i kona hooko kauoha, a lunahooponopono waiwai paha, ke hoomaka i ka hoopii iloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka make ana.

§1295. Ina olelo kekahi aoao hoopii, ua hoomakaia kona hoopii ana iloko o ka manawa, a hoole no ka aoao i hoopiiia ia olelo, alaila, e hiki no i ka aoao i hoopiiia e hoomaopopo ma ka hookolokolo ana, aole no i hoopukaia aku ka palapala kena e ka aoao hoopii ma ke ano a me ka manao i kupono i ke Kanawai; a i ole ia, ua keakea paha ka aoao hoopii a o kona loio paha i ka haawi ana i ka palapala kena i ka mea i hoopiiia, a he naaupo paha, alaila, oia no ka puka ana o ua palapala kena nei.

§1296. Ma ka maopopo ana ua hanaia pela, a ua hoopukaia ka palapala kena me ka manao aole i haawiia ka aoao i hoopiiia, alaila, aole manaoia ua palapala kena nei oia ka hoomaka ana i ka hoopii ma ke ano o keia Mokuna.

§1297. Aole no e lilo no kekahi kanaka ka pono, ke hiki

ole ka hoopii i oleloia ma keia Mokuna, ke ole ke kumu o ua hiki ole la i ka manawa e loaa ai ke kumu hoopii.

§1298. Ina elua a keu na kumu i hiki ole ai ke hoopii, i ka wa e loaa mai ai ke kumu hoopii, alaila, aole pili na manawa i oleloia maanei, aia apau loa na kumu i hiki ole ai ke hoopii.

§1299. Aole no e pili na olelo o keia Mokuna i kekahi hoopii, i oleloia ma kekahi Kanawai, e hoomakaia iloko o ka manawa pokole iho i ka manawa i oleloia maanei; aka, e hoomakaia ia hoopii iloko o ka manawa i oleloia ma ua Kanawai nei.

§1300. Ina i huna kekahi kanaka kupono ke hoopiiia ma na kumu i oleloia ma keia Mokuna, ma ke ano kolohe, i ke kumu no ka hoopii ana i lohe ole ka mea nona ia mea, alaila, e hiki no ke hoomakaia ka hoopii iloko o na makahiki eono, mahope o ka ike ana o ka mea nona ia mea, he kumu maoli nona no ka hoopii, a mahope o laila, aole hiki.

§1301. E pili no na olelo o keia Mokuna i na aie apau mamuli o ka olelo aelike i hoikeia mai e ka aoao i hoopiiia, a o ka manawa oia aie e heluia me he mea la ua hoomakaia ka hoopii i ka manawa i hoomakaia ai ka hoopii ana o ka aoao hoopii.

§1302. E manaoia na olelo hooholo iloko o na Aha Hookolokolo Kakau apau o keia Repubalika ua ukuia a ua kaa i ka pau ana o na makahiki he iwakalua mahope o ka hooholo ana.

§1303. Ina ma ka aina e ke kumu o kekahi hihia, a ma ke Kanawai o ua aina e la aole hiki ke hoopii ma ke ano kue i kekahi no ka hala loa o ka manawa, alaila, aole no e hiki ke hoopii kue ia ia no ia kumu iloko o keia Repubalika, koe wale no ka pono o kekahi mea noho kamaaina iloko o keia Repubalika, nona ke kumu o ka hoopii, mai ka manawa i kupu mai ai.

§1304. Mai ka la aku e hooholoia ai keia Kanawai, aole no e hiki ke hoopii iloko o na Aha Hookolokolo o keia Repubalika no kekahi aie no ka waiona e haawiia a e kuaiia paha e kekahi

mea nona ka palapala ae kuai liilii i na waiona mahope oia hoolaha ana.

HOOPII NO KA HOIHOI ANA MAI I KA AINA.

§1305. Aole no e aeia e hoomaka kekahi i ka hoopii no ka hoihoi mai i ka aina, aole hoi e komo aku i ka aina, ke ole e hoomakaia ua hoopii la iloko o na makahiki he iwakalua mahope iho o ka loaa ana iaia ke kuleana e hoopii ai pela.

§1306. Ina ua loaa mua ia kuleana hoopii i ke kupuna, a mua paha o ka mea e hoopii ana, a e komo aku ana paha i ka aina, a i kekahi mea e ae paha malalo ona e koi ana ka mea hoopii, alaila, e heluia na makahiki he iwakalua i oleloia mai ka manawa i loaa mua ai ke kuleana i ua kupuna la, a mua paha, a mea e ae paha.

§1307. Ma ka hookoia ana o keia Kanawai, e manaoia ua ulu mai ke kuleana e komo aku ai i ka aina, a e hoomaka ai paha i ka hoopii, ma na manawa i haiia malalo, oia hoi penei:

Akahi—Ina i hoonele kanawai ole ia kekahi, alaila, e manaoia ua hoomaka kona kuleana e komo aku i ka aina, a e hoopii paha, mai ka manawa mai o ka hooneleia ana pela.

Alua—Ina i koi mai ua mea la ma ke ano he hooilina ma ke kanawai, a ma ka palapala hooilina paha o kekahi mea i make oiai e noho ana ma ka aina, alaila, e manaoia ua hoomaka kona kuleana i ka wa i make ai ua mea la i make, ke ole nae he kuleana e, ma ke ano ua mare ka mea i make, a loaa na keiki, a ma ke ano hoi o ka mahele wahine kane make, a o kekahi hoopii waiwai i hookomoia mai mahope o ka make ana o ua kupuna a mea palapala hooilina la paha, a ina pela, e manaoia e ili mai kona kuleana i ka manawa i pau ai ke kuleana o kela hoopii waiwai e ae, a i ka manawa paha i hoopauia ai ma na olelo iloko o ua kuleana hoopii la.

Akolu—Ina he kuleana waiwai no hoi e komo mai ana mawaena e like me ka mea i oleloia maluna, a i na manawa apau e kali ai ke kuleana waiwai o ka mea e hoopii ana a hala kekahi manawa i oleloia, a i hoi mai paha ua waiwai la i ka mea kuleana

mahope o kekahi manawa i oleloia, alaila, e manaoia ma keia kanawai e hoomaka ke kuleana o ka mea e hoopii ana mai ka manawa i pau ai kela kuleana komo kue mai mamuli o kona mau olelo iho, a aole no e nanaia kekahi kumu i aneane e hiki i ua mea hoopii nei ke komo aku ma ua wahi la mamua ae oia manawa.

Aha—Aole no e manaoia mamuli o na olelo maluna ae nei, he mea ia e hiki ole ai i kekahi ke komo aku i kekahi aina ina he kuleana kona mamuli o ka uhakiia ana o ka olelo aelike, aka hoi, ina ma ia ano kona koi ana mai, alaila, e mnaoia ua hoomaka kona kuleana mai ka manawa i uhakiia ai ua olelo aelike la.

Alima—Ma na hihia i hoakaka ole ia ma na ano e ae, e manao ia ua hoomaka ke kuleana e hoopii ai i ka manawa i akaka mua ai kona kuleana, a o ko ka mea paha malalo ona ke kuleana hoopii, e lawe ai nona ka aina i hoopiiia.

§1308. Ina i ka manawa i loaa mua ai i kekahi ke kuleana e hoopii ai, a e komo aku ai paha e like me ka mea i oleloia maluna iho, ua emi kona mau makahiki malalo o ka iwakalua, a he wahine paha i mareia, a he kanaka pupule paha, a ua hoopaahaoia paha, alaila, e hiki no i ua mea la, a i kekahi mea e ae paha e noho ana malalo ona, e komo aku i ua aina la, a e hoopii paha no ia mea, i kela a me keia manawa, iloko o na makahiki elima mahope mai o ka pau ana o ia pilikia ona, me ka manao ole nae i ka pau ana o na makahiki he iwakalua i olelo mua ia.

§1309. Ina i make e ka mea nona ia kuleana komo aku, a kuleana hoopii paha no ka aina, oiai e noho ana oia malalo o kekahi o na pilikia i oleloia maloko o ka pauku maluna ae nei, aole no hoi i hoopukaia kekahi olelo hooholo no ka mea nona maoli ia aina, a o ka mea paha nona ke kuleana hoopii i ili maluna ona, alaila, e hiki no ke hookomoia ia hoopii ma ka inoa o kona poe hooilina, a mea e ae paha e koi ana malalo ona, i kela me keia manawa maloko o na makahiki he umi mahope o kona make ana, me ka hoomanao ole no i ka pau ana o na makahiki he iwakalua i olelo mua ia.

§1310. Ina i ka manawa i ili mua mai ai ke kuleana hoopii

i olelo mua ia, a e noho ana ka mea nona ia kuleana malalo o o kekahi o na pilikia i oleloia maluna, a ua make hoi oia me ka loaa ole mai o ka aina, alaila, aole e haawiia ka manawa hou e komo aku ma ua aina la, a e hoopii paha, mawaho o ka manawa i olelo mua ia, mamuli o ka pilikia o kekahi mea e ae.

§1311. Aole e manaoia ua noho aku kekahi maluna o kekahi aina a mau aina paha malalo o na olelo o keia kanawai mamuli o kona komo ana aku ilaila, ke ole e hoomauia kona noho ana malaila, a me ke akea no ka makahiki hookahi mai ka manawa aku i komo ai, a ke ole hoi i hoomakaia kekahi hoopii no ia komo ana iloko o ka makahiki hookahi ma ia hope mai.

§1312. O na palena i haiia maluna ae nei, e hookoia i kanawai mai ka la kanakolu-kumamakahi aku o Iulai, i ka makahiki hookahi tausani ewalu haneri me kanahiku-kumamakahi, a ina ma ia manawa o kekahi mea nona ke kuleana e hoopii e hoihoiia mai ka aina, aole nae i loaa iaia na makahiki he iwakalua, a he wahine mare paha, a ua pupule paha, a ua hoopaahaoia paha, alaila, e hiki no ke laweia mai ia hoopii iloko o na makahiki elima mahope o ka pau ana o ia pilikia, a i ole ia, mahope o ka make ana o ia mea i loohia i ka pilikia. Aka hoi, aole no e hookoia kekahi hoopii o ia ano mahope o ka manawa i papaia e na kanawai e waiho ana mamua iho o ka manawa i lilo ai keia i kanawai.

§1313. Ina i haule kekahi hoopii no ka make ana o ka mea nona ia hoopii, i kaupalenaia ma keia kanawai ka wa e hoomaka ai ua hoopii la, a ina no hoi mahope o ka hoopuka ana o kekahi olelo hooholo, ua kaohiia ia olelo hooholo, a ua hooloiia paha no ke kuhihewa, alaila, e hiki no i ka mea nona ia hoopii, a o ka mea paha e koi ana malalo iho ona, ke hoopii hou no ia kumu hookahi no iloko o ka makahiki hookahi mahope o ka hooholo ana no ka hoopii mua no ka hooloi ana o ia olelo hooholo.

HOAKAKA I KA MOKUNA 88.

§1287 oia no Kan. Kiv. §1036.
§1288 oia no Kau 1892, Mok. 26.
§§1289-1302 oia no Kan. Kiv. §§1037-1051.

§1303 oia no Kan. Kiv. §1167.
§1304 oia no Kau 1865, Kan. Kiv. aoao 565.
§§1305-1313 oia no Kau 1870, Mok. 22, Kan. Kiv. aoao 590.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Pustan v. Rixman, 2 Haw. 730; Kahoomana v. Minister, 3 Haw. 635; Akowai v. Lupong, 4 Haw. 259; Kalakaua v. Keaweamahi, 4 Haw. 571, 577; Kaia v. Kamaile, 4 Haw. 352; Beckley v. Afong, 6 Haw. 547; Ahlo v. Hayselden, 8 Haw. 440; Defries v. Cartwright, 10 Haw. 249.

MOKUNA 89.

Na Mea e Epa ole ai, a me na mea e Hoohiki Wahahee ole ai, ma na Olelo Aelike, a me na Hoopii Nolaila.

§1314. Aole no e hoopiiia no keia mau kumu malalo nei:

1. E koi aku kekahi hooko kauoha a luna hooponopono waiwai hooilina paha no kekahi olelo hoohiki ana e pani i kekahi poho no loko mai o kona waiwai ponoi.

2. E koi aku i kekahi no kekahi olelo hoohiki ana e uku no ka aie, no ka hana ole, a no ka hana hewa paha a kekahi.

3. E koi aku i kekahi mamuli o kekahi olelo aelike no ka mare ana.

4. No kekahi olelo aelike no ke kuai ana i kekahi aina a me na mea paa e pili pono ana i ka aina.

5. No kekahi olelo aelike aole i hookoia iloko o ka makahiki hookahi mai ka la i hanaia ai,—

Ke palapala ole ia ia olelo hoohiki, a olelo aelike paha, a ua palapalaia nae kekahi olelo hoomanao no ia mea, a mamuli o laila ka hoopii ana, a ua kakauinoaia hoi e kekahi mea kupono; a i ole ia, e kekahi mea paha ana i koho ai, a like me ke Kanawai.

§1315. Ina aole i palapalaia ke kumu no ia olelo hoohiki, a olelo aelike paha, ma ka palapala i kakauinoaia e ka mea kupono, pono no, e hiki no ke hoomaopopo ia kumu ma na mea hoike e ae, i kupono i ke Kanawai.

§1316. Aole no e hoopaiia kekahi kanaka no kana olelo hoomaikai no ke ano o kekahi, a no kana hana ana, a no kona ano waiwai, a no kona ano akamai, a no kona kalepa ana paha, ke palapala ole ia ua olelo hoomaikai nei, a kakauinoaia, e ka mea i hoopiiia, a e kekahi mea paha ana i kauoha ai, ma ke Kanawai.

§1317. Aole no e paa ka olelo aelike no ke kuai ana i kekahi

ukana a waiwai kalepa paha, no na dala hookahi haneri a keu paha, ke lawe ole ka mea kuai mai i kauwahi o ua waiwai nei i kuaiia, a i ole ia, ua haawi paha i kauwahi o ka uku i mea e paa ai ke kuai ana, a o kekahi palapala aie, a palapala hoomanao paha no ia kuai ana, i kakauinoaia e ka mea nana i kuai mai, a e kekahi hope ona paha, ana i kauoha ai, e like me ke Kanawai.

§1318. Ina i make e kekahi, a ua paa mua oia ma kekahi palapala aelike e hoolilo ia hai i kekahi waiwai paa ona, e hiki no i kela aoao ke hoopii ma ka bila kaulike imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e koi aku e hooko ia olelo aelike e na hooilina, waihona, hooko kauoha, a lunahooponopono waiwai paha o ka mea i make, ke hoikeia mai ia bila kaulike iloko o ka makahiki hookahi mahope o ke koho ana i ka lunahooponopono waiwai hooilina.

§1319. Na ka Aha Hookolokolo e lohe a e hooholo ia mau hoopii apau, e like me ka hana mau ana o na Aha Kaulike, a e lohe hoi me ka pololei a me ka pono.

§1320. Ina i maopopo ka pono e haawiia ka palapala hoolilo i ka aoao hoopii, alaila, e hiki no i ka Aha ke koi aku i ka hooko kauoha a lunahooponopono waiwai paha o ka mea i make e hoolilo aku i kela waiwai e like me ka mea kupono i ka mea i make i kona wa e ola ana; a ina maloko o keia Repubalika kona mau hooilina a waihona paha, a o kekahi paha o lakou, a ua kupono ia lakou e hana, e hiki no i ka Aha ke koi aku ia lakou, a i kekahi o lakou paha, a i ole i ka hooko kauoha, a lunahooponopono waiwai paha, e hoolilo i kela waiwai e like me ka olelo maluna, a i ole ia, e hui me ka hooko kauoha a lunahooponopono waiwai paha ma ia hoolilo ana.

$1321. E manaoia kela palapala hoolilo keia palapala hoolilo, i hanaia mamuli o ke koi ana a ka Aha, i mea e lilo maoli ai ka waiwai i hoolimalimaia, e like me ka hana ana o ka mea hoolimalima mua.

§1322. Ina e hoole ka aoao i hoopiiia aole hana i palapala

hoolilo e like me ke koi ana a ka Aha, alaila, e hiki no i ka Aha ke hooholo e haawiia ka aina i hoolimalimaia i ka aoao hoopii, a e lilo no iaia e like me ka olelo aelike no ia aina, a e hoopuka aku i ka palapala hoolilo, a e paa no ia aina no ka manawa oia palapala hoolilo, e haawi ana i ka aina iaia e like me ka hoolilo ana mamuli o ke koi a ka Aha.

§1323. Aole o ka pauku maluna iho ka mea e hiki ole ai i ka Aha Hookolokolo ke hooko i ka lakou olelo hooholo ma ka hana e ae e like me ka hana mau ana iloko o ka Aha Hookolokolo Kaulike.

§1324. Ina i make e ka mea e hooliloia aku ai ka aina mamua o ka hoopii ana, a mamua paha o ka paa ana o ka palapala hoolilo, alaila, e hiki no i ka mea nona ke kuleana malalo ona ma ke ano hooilina a waihona, a ma ke ano e ae paha, ma ka palapala hoolilo mamuli o ka aelike ana, ke hanaia mamua o kona make ana, e hoomaka i ka hoopii, a e koi aku paha ina ua hoomakaia mamua, a e hanaia ka palapala hoolilo mamuli o laila, i mea e lilo ai ke kuleana o ia aina i ka mea nona maoli ia kuleana i hooliloia ai.

§1325. Ina aole hoomaka ka mea nona e hooliloia ai, a o ka poe mea kuleana malalo ona paha, i ka hoopii e like me ka olelo mamua, a ina paha malalo iho o na makahiki oo na hooilina o ka mea i make, a me ke ano e ae paha, ua hiki ole ke hoolilo aku i ka aina i hoolimalimaia, alaila, e hiki no i ka hooko kauoha a lunahooponopono waiwai paha o ka mea i make ke hoopii ma ka bila kaulike imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e hoike ana i ke ano o ka aelike ana a me ka hana ana, a malaila e hiki no i ka Aha ma kana olelo hooholo e koi aku i ka hooko kauoha a lunahooponopono waiwai paha e hoolilo aku ia aina ma ke ano kupono i ka mea i make i kona wa e ola ana; a e manaoia ua palapala hoolilo nei o ka hooko ana no ia o ka olelo aelike a ka mea i make,a he mea e kuleana ai kona mau hooilina a hooko kauoha a lunahooponopono waiwai hooilina paha e koi aku e hookoia mai nona e kela aoao.

HOAKAKA I KA MOKUNA 89.

§§1315-1325 oia no Kan. Kiv. §§1053-1064.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Brown v. Koloa, 5 Haw. 68; Hackfeld v. Akina, 6 Haw. 114; Apolo v. Kano, 7 Haw. 756; Opunui v. Kauhi, 8 Haw. 649; Ice Co. v. Electric Co., 9 Haw. 436; Harrison v. Gear, 10 Haw. 395.

MOKUNA 90.

JIURE A ME NA HOOKOLOKOLO ANA ME KE KIURE.

KOHO ANA I NA KIURE.

§1326. Na kela a me keia Kiaaina i hui pu me kekahi Lunakanawai Aha Kakau, ma kela a me keia hapalua makahiki, ma na malama o Maraki a me Sepatemaba, e hoomakaukau i papa inoa o na kanaka hanau ma Hawaii nei, a i papa inoa o na kanaka, he poe haole ma ka hanau ana, e noho ana iloko o ko lakou mau palena Kiaaina, a i kupono ma ka noonoo ana o ke Kiaaina a me ka Lunakanawai, e hana ma ke jure, aka nae, aole e hanaia ka papa jure haole ma Hawaii a me Kauai. E kakauinoaia kela a me keia papa inoa e ke Kiaaina a me ka Lunakanawai a e hooiliia aku i ke Kakauolelo o ka Aha Kaapuni, a ma ka Mokupuni o Oahu, i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie, a ma ka Mokupuni o Hawaii i ke Kakauolelo mua.

Na na Kakauolelo e kakau maoli i kela inoa keia inoa o ua mau papa inoa nei ma kekahi apana pepa kaawale a e hookomo iho iloko o kekahi mau pahu kupono, a e kaawale hoi na pahu inoa haole me na pahu inoa kanaka Hawaii.

§1327. O ka hana i haawiia mamua aku nei i na Kiaaina e pili ana i ka hoomakaukau ana i na papa inoa o na jure a me ke koho ana i na jure, ma keia ke hoihoiia nei i ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie no ka Mokupuni o Oahu, a i na Kakauolelo o na Aha Kaapuni ma na Apana Aha Kaapuni pakahi.

§1328. Na ke Kakauolelo o kela a me keia Aha, he iwakalua la mamua ae o ke kau hookolokolo o kona Aha, e unuhi mailoko mai o ka pahu kupono i na jure, he iwakalua-kumamaha mau kanaka maoli a he iwakalua-kumamaha hoi haole, eia nae, aole e ohiia ke jure haole ma Hawaii a me Kauai.

O keia unuhi jure ana e hanaia imua o kekahi Lunakanawai o

ka Aha Kiekie, Lunakanawai Kaapuni a o ke Kiaaina paha, a nana no e hooiaio i ka pololei o ka hana ana.

§1329. Ina he jure haole wale no, a ina he poe haole paha kekahi hapa o lakou ka mea e pono ai ka hookolokolo ana o kekahi hihia imua o ka Aha Kaapuni o na apana ekolu a eha paha, alaila, na ka Lunakanawai Peresidena o ia Aha Kaapuni no ia manawa e kena aku i poe haole kupono e noho ana maloko oia apana e noho ma ke jure no ia hihia.

§1330. Na na Kakauolelo, maloko o na hora he iwakaluakumamaha mahope o ka unuhi jure ana, e haawi i ka Hamuku o ka Repubalika, a i ole ia, i ka Makai Nui o ka Mokupuni, i na inoa o na jure i ohiia, e like me ka mea i oleloia maluna, i mea e kiiia ai lakou e like me ke kanawai.

§1331. Ma na hoopii kivila apau, he kanaka Hawaii ma kekahi aoao, a he haole ma kekahi aoao (ina paha he haole hoohiki ole, a he kupa Hawaii paha), alaila, e like a like na kanaka Hawaii me na haole maloko o ke jure, a e lawe kike ia lakou noloko ae o na pahu inoa o na kanaka Hawaii a me na haole i kena mua ia ai e hele mai i ka aha e noho jure ma ia mau hoopii; aka hoi, e hiki no i kela aoao a me keia aoao ke kapae i kona kuleana iloko o ke jure hui ke ae mai kekahi aoao.

§1332. E hookolokoloia na kanaka maoli apau i hoopiiia no ka hihia karaima, imua o ke jure o na kanaka maoli wale no, a o na haole apau imua o ke jure haole wale no, a e laweia noloko ae o ka poe jure kanaka maoli a me na haole i hoomaopopoia no ia kau hookolokolo.

§1333. Ma ka hookolokolo ana i kekahi hoopii kupono i ke jure iloko o ka Aha Kiekie a iloko o na Aha Kaapuni paha, na ke Kakauolelo o ka Aha e unuhi ae i na jure he umikumamalua noloko ae o ka pahu a o na pahu paha kahi i waiho ai na inoa o ka poe i kenaia e hele mai e noho jure; a ina e hoohalahalaia a e kapaeia ae paha kekahi o ia poe he umikumamalua, e unuhi hou no oia, noloko ae oia pahu a o na pahu paha, a loaa ka poe jure

kuikawa he umikumamalua, alaila, e hoohikiia lakou e hookolokolo pololei i kela hihia.

§1334. Ina manawa apau i emi ai mamuli o kekahi kumu ka nui o na jure kupono malalo o ka iwakalua-kumamaha ma kekahi papa jure, Hawaii a haole paha, i hiki ae imua o ka Aha ma kekahi kau o ka Aha Hookolokolo Kaapuni ma kekahi Apana Kaapuni, a i ole ia, i na manawa apau iloko o ke kau o kekahi Aha Kaapuni, mamuli o kekahi kumu ua emi ka nui o na jure kupono ma kekahi o na papa jure elua i aeia ma ke kanawai i keia manawa malalo o ka iwakalua-kumamaha, ua hiki i ka Lunakanawai Kaapuni me ke Kakauolelo o ka Aha e hoomaka koke aku, e like me ka mea i pono i ka Lunakanawai, e koho mailoko mai o ia Apana Hookolokolo Kaapuni ma ke ano i hoakakaia ma ka Pauku 1335, i papa jure hou, a i ole ia, i poe i nui kupono e lawa ai ka papa jure he kanakolu-kumamaono ma ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi, a i iwakalua-kumamaha ma na Apana Kaapuni e ae, a o ka poe i kohoia pela e hana no lakou no ke koena o ke kau i kohoia ai lakou me ka poe i kupono o ka papa jure mua ina ua koe kekahi.

§1335. Na ia Lunakanawai Kaapuni me kekahi Kakauolelo o ka Aha Kaapuni, a i ole ia o ka Oihana Hookolokolo, e koho i ka papa jure hou e like me keia mahope iho nei: No ke jure Hawaii ma kekahi Apana Kaapuni na ia Lunakanawai e koho i na inoa o kekahi poe o ke koko kanaka maoli a koko hapa kanaka maoli paha, a mailoko ae o ia poe inoa he kanalima e unuhi ae oia i na inoa i lawa ka nui e hoopiha pono ia ai ka papa jure. No ke jure haole no ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi, na ka Lunakanawai i oleloia e koho i na inoa o kekahi poe he kanalima aole lakou he poe kanaka Hawaii maoli, a mailoko mai o ia kanalima e unuhiia na inoa i nui kupono e hoopiha pono ia ai ka papa jure. Ma na Apana Hookolokolo Kaapuni apau mawaho ae o ka Apana Hookolokolo Kaapuni Ekahi i na manawa apau i kupono e loaa he jure holookoa a hapa paha mawaho ae o ke jure kanaka Hawaii maoli, na ka Lunakanawai Kaapuni e kau-

oha ia jure e hele mai i kela me keia manawa mai ka Apana Kaapuni mai.

§1336. Ua hiki i na Lunakanawai Kaapuni e koho i na papa jure hou mahope o ke koho mua ana i like ka nui me ka mea i kupono.

§1337. I na manawa apau e hiki ole ae ai na jure i kohoia e lawa ai, a i ole ia, aole i loaa e lawa ai ke jure ma kekahi hihia kivila a hewa paha, ua hiki no i ka Aha e kauoha aku i ka Ilamuku e kii i mau jure kui. Ua hiki e kii ia he elua mau jure kui mai waena ae o ka poe e ku mai ana ina aole i kueia e kekahi mea ma kekahi aoao o ka hihia. Ina ua oi aku mamua o elua ka nui o na jure kui i makemake ia, a i ole ia, ua kueia ke kii ia ana o kekahi mea e ku mai ana, na ke Kakauolelo e unuhi ae i ka nui o na inoa i makemakeia mailoko ae o kekahi pahu aia maloko o laila na inoa a pau o ka poe i koe o ke kanalima poe i koho hope ia ma ka hapalua makahiki i mau jure e ke Kakauolelo i hui pu me kekahi Lunakanawai e like me ia i hoakakaia ma ke Kanawai. I na manawa apau e pau ai o ia papa inoa i oleloia mamua o ka hoomaka ana e hookolokolo i ka hihia imua o ka Aha e hoomakaukauia he papa inoa hou o kanalima inoa ma ke ano i hoakakaia ma ke Kanawai, e kohoia na jure kui i kupono e ke Kakauolelo mai loko ae o ia papa inoa. A e hanaia na papa inoa hou o kanalima inoa i kela a me keia manawa e like me ka mea i kupono. O ka poe no lakou na inoa i kohoia e kii koke ia aku lakou e hele ae i mau jure ma ka hihia e hookolokolo ia ana.

§1338. Na ka Luna Makai Kiekie, a o kona hope paha, e kena aku i ka poe i kauoha ia pela, a e hoihoi mai i ko lakou mau inoa i ka Aha. E hele koke mai no kela mea keia mea i kenaia pela, a e hana ma ke jure, ke kuu ole ia e ka Aha; a e hoopaiia kela mea keia mea hele ole mai e ka Aha, e like pu me ka poe jure i kenaia e like me ka hana mau ana, a e like pu me ka poe jure i kenaia e like me ka hana mau ana, a e like hoi me ka olelo mamua. E hiki no ke hoohalahalaia ka poe i kenaia ma keia ano,e like me ka poe jure e ae.

§1339. O na hoakaka ana iloko o ka Pauku 1337, e manao ia a e hooholoia ua pili wale no i ke koho ana i na jure kui iloko o ka Aha Hookolokolo Kiekie a aole e manaoia ua pili a e hooponopono paha i ke koho ana i na jure kui iloko o kekahi o na Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Repubalika.

§1340. Maloko o na Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Repubalika i na manawa a pau e hiki ole ae ai na jure i koho pono ia e lawa ai, a i ole ia, i na manawa a pau mamuli o ke kue ia ana, a i ole ia, no kekahi kumu e ae aole i loaa ka heluna kupono o na jure mai ka papa inoa mau no ka hookolokolo ana i kekahi hihia a mau hihia paha, ua hiki no i ka Aha e kauoha aku i ka Makai Nui, a i ole ia, i kekahi o kona mau hope e kii mai waena ae o na poe e ku mai ana, a i ole ia, mai ka apana kaapuni ae i poe kupono ka nui e lawa ai e hana ma ke ano i mau jure.

§1341. Ma ka Aha Hookolokolo Kiekie o ka nui o na poe e kohoia i mau jure ma kekahi kau o ka Aha he kanakolu-kumamaono kanaka Hawaii maoli a i kanakolu-kumamaono haole ma kahi o ka iwakalua-kumamaha pakahi e like me ka hoakaka ana o ke Kanawai mamua aku nei.

§1342. Ma na hoopii apau, kivila, karaima paha, e hiki no i keia aoao a me kela aoao, ke hoohalahala i kela mea keia mea i kohoia no ke jure e hookolokolo ia ia, no ke kumu ana e manao ai e hai aku i ka Lunakanawai Peresidena, nana e nana i ka oiaio a me ka oiaio ole o ke kumu o ka hoole ana i ua kanaka jure nei, a i ole ia, e haawi i ekolu kanaka o ke jure, a na lakou e nana a e hooholo.

§1343. Mawaho ae o na hoohalahala i ae ia e ka Pauku 1342 e pili ana i ka poe kiure ke ae ia aku nei ke Aupuni ma na hihia hewa, a me na mea hoopii, a poe hoopii ia paha, ma na hihia apau imua o na kiure, ina he hihia Kivila a Karaima paha, koe na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1344 e hiki ke hoohalahala i ekolu poe kiure me ka hoakaka ole i na kumu o ia hana ana pela; aka nae, ina he lehulehu ka poe ma kela, a me keia aoao

paha, alaila, e hui ua poe la apau e kue ana ma ia hoohalahala ana.

§1344. E ae ia kela a me keia mea e hookolokolo ia ana no kekahi hewa, ina e hoahewa ia oia no ia mea, ua hiki e hoopai ia ua mea nei me ka hoopai e make oia, a e hoopaahao ia a pau ke ola paha, e kue aku, me ka hoakaka ole i ke kumu, i kekahi poe he umikumamalua o ka poe i kahea ia i mau jure, aole e oi ae; a e ae ia ka loio ma ka aoao o ka Repubalika ke kue aku me ka hoakaka ole i ke kumu, i kekahi poe eono o ka poe i kahea ia i mau jure, aole e oi ae.

§1345. Aole no e emi na jure nana e hookolokolo na hoopii kivila a karaima paha, malalo o ka umikumamalua; aka hoi, ina i aelike na mea eiwa o ia poe ma ke jure ma kekahi olelo hooholo, e hiki no ia lakou ke hoike mai, a e paa no ia olelo hooholo maluna o kela aoao a me keia aoao, e like me ka mea i hooholoia e ka poe jure he umikumamalua apau.

§1346. Ina e hoi mai kekahi jure iloko o ka Aha Hookolokolo, a olelo mai, aole i loaa ia lakou ka aelike no ka olelo hooholo, alaila, e hiki no i ka Aha, ke manao oia he pono, e hookuu aku i ua poe jure nei, a i ole ia, e hoihoi hou aku ia lakou iloko o ke keena jure e noonoo hou.

§1347. He mana ko ka Lunakanawai Kiekie ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia pohihihi i hoopiiia mai, a ina o ka ike o na mea ku i ke akamai loa ka mea e maopopo ai, a ua noi aku kekahi aoao iaia, e kena aku i kekahi aoao ma ia hoopii e hele mai imua ona, a e hoomaopopo i ke kumu, ina he kumu kona, e koho ole ia ai ke jure kuikawa, e hookolokolo ai ia hoopii.

§1348. Ina i hele ole mai kela aoao i kenaia, a ua hele mai paha, aole nae i hoomaopopo mai i ke kumu kupono no ka hoole ana, a ua manao hoi ka Lunakanawai Kiekie, o ka hookolokolo ana, imua o ke jure o ia ano, ka mea e maopopo ai ka pono, alaila, e hiki no iaia ke kauoha ae, e koho ia ke jure e.

§1349. Penei ke koho ana i na jure kuikawa; na ka Lunakanawai Kiekie e hoakaka i ka manawa a me kahi e koho ia ai, a ia wa, e hai aku ka aoao, i noi aku e kohoia keia jure i kela aoao kue iaia e hele mai. Na ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie ia wa, a me kela wahi, e kakau ma ka pepa kaawale i na inoa o ka poe jure i haawiia iaia no ka hookolokolo ana i na hoopii kivila (oia hoi na kanaka maoli a me na haole paha), alaila, na kela aoao me keia aoao, a o na loio paha o lakou, e hana mua nae ka aoao hoopii, e holoi kike i hookahi inoa ma ua pepa inoa nei, pela aku a koe he umikumamalua inoa wale no ma ia pepa, a oia umikumamalua, o ka poe jure no ia nana e hookolokolo ia hoopii a lakou i koho ia ai. Ina e hele ole mai kekahi aoao i ka wa, a me kahi i koho ia ai, aole hoi i holoi i na inoa, e like me ka olelo maluna, alaila, na ke kakauolelo e holoi nona.

§1350. E hana ia kela poe jure he umikumamalua i koho ia, e like me ka olelo a ka pauku maluna iho, ma ke ano hookahi me ka poe jure e ae; a ina e hele ole mai lakou, maluna o lakou ka hewa imua o ka Aha e like me ka poe jure a pau, aole nae lakou e hoohalahala ia.

§1351. Na ka mea noi i jure kuikawa, e uku i ka lilo no ke koho ana, aole hoi e hookomo ia kela lilo iloko o ke koina no ia hookolokolo ana.

§1352. E hiki no ke hoopai ia kela mea keia mea i koho ia ma ke jure, ina ua kena ia he kanahakumamawalu hora mamua o ke kau hookolokolo, no kona hele ole mai, ma ka uku hoopai, aole oi aku mamua o na dala hookahi haneri, e like me ka manao o ka Aha he pono, no kela la keia la ana e hele ole mai ai me ke kumu ole; a e hiki no ke hopu, a e lawe mai iaia imua o ka Aha no ia mea.

Hookolokolo Kiure Ana.

§1353. Mai ka la aku e hooholoia ai keia Kanawai, o na hoopii kivila apau no ka aie, a no ka uku hoolimalima paha, i hoomakaia a e hoomakaia ana ma keia hope aku, imua o kekahi

Aha Apana, a ua koiia ma ia hoopii na dala e emi ana malalo o ke kanalima, a ua hoopii hou ae ia hihia imua o ka Aha Kaapuni o kekahi Mokupuni, a i ka Aha Kiekie paha o ka Repubalika, alaila, e hookolokoloia kela hihia e ka Aha wale no, aole o ke jure kekahi.

§1354. I na manawa apau, ina ua hoopii hou ae ka mea hoopii i kekahi hihia mai ka mea i hooholoia e kekahi Aha Apana, a ua maopopo i ka Aha kahi i hoopii hou ai, ua koiia na dala he kanalima a oi ae paha ma ka Aha malalo, me ke kumu pono ole e manao ai e loaa mai ana na dala he kanalima, aka, i mea wale no e lawe ia aku ai ia hihia imua o ke jure, alaila, e hiki no i ka Aha kahi i hoopii hou ai e kau maluna o ka aoao i hoopii hou, i na koina o ke jure ke manao ia he pono.

§1355. O ke kiure no ma na hihia apau na Lunakanawai kaokoa no na mea i hooiaioia ma na hihia i hanaia imua o lakou, a aole loa ka Lunakanawai e noho hoomalu ana ma kekahi hookolokolo kiure ana (i kapaia ma keia hope aku o ka Aha) e wehewehe no ka mea e pili ana i ke ano ka loina maikai, ka ikaika, ka nawaliwali, a i ke ku paha i ka hilinaiia o kekahi olelo hoike i waihoia mai, a i ole ia, i ke ano, ke kulana, ka nanaina, ka manao a i ka hiki paha ke hilinaiia aku o kekahi hoike i hoohikiia ma kekahi hihia. Aka nae, aole loa kekahi mea maloko nei e manaoia he mea e papa ai i ka Aha ke ao ana aku i ke kiure ina paha aia he olelo hoike a aole paha (e kuhikuhi ana i ka olelo hoike), e manaoia ana he mea ia e hookahua ai a e kue ai paha i kekahi kumu maopopo i ikeia ma ia hihia, a aole no hoi e manaoia he mea ia e papa ai i ke kapae ana ae i kekahi olelo hooholo i haawiia e ua kiure la, ma kekahi hihia kupono, ma ke ano kue i ke koikoi o ka olelo hoike, a me ka ae ana i kekahi hookolokolo hou ana ma ia hihia.

§1356. Ua kau ke koikoi maluna o ka Aha koe wale no e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku mahope koke iho nei, e kakau a e heluhelu i kana olelo ao i ke kiure, ke ole e waiho mai na aoao a i elua i pili i ka hihia e hookolokoloia ana ma o lakou ponoi iho, a i ole ia, ma o ko lakou mau kokua kanawai paha, i ka olelo ac-

like ma ke kakau, he hiki i ka Aha ke ao waha aku i ke kiure; a o ka palapala i kakauia o ua olelo ao nei, i kakauinoaia e ka Aha, e waihoia no ia ma ua hihia la, a e lilo no i mahele no ka moolelo o ia hihia. I kela a me keia manawa, a e like me ka pinepine o ka ka Aha kapae ana mai ia hana mai, ua hiki no i kela a me keia mea iloko o ua hihia la, ma ke ano he mana, e koi aku a e aeia mai no e hookolokolo hou ia ua hihia la.

§1357. Ma na hihia aia malaila he mea kakau pokole pili oihana, a e kakau ana i ka moolelo o na hana o ka hookolokolo, aole no e kakau ka Aha i kana olelo ao, aka, ua hiki no ke haawi waha ia, a e kakauia e ua mea kakau pokole la. Na ua mea kakau pokole nei, ma na hihia o ia ano, e kakaulima maoli i kana mau olelo o ua olelo ao la iloko o hookahi pule mahope iho, a e waiho mai ia moolelo i hooiaio pono ia, ma ka hihia i oleloia, a he hiki no mahope iho ke laweia mai a hoomaopopoia ua moolelo nei i kakau maoli ia me he mea la ua kakauia no, ua aoia a ua waihoia e ka Aha, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku hope mamua koke ae nei. Aka nae, ina e hooleia ka pololei o ua moolelo la i kakauia e kekahi o na aoao iloko o ka hihia, a e waihoia mai kekahi kumu kue e kekahi o ua mau aoao la i pili i ka hihia i ka lawe ana mai i kekahi mahele a mau mahele paha o ua moolelo la e koiia ana ua hewa, na ka Aha Hookolokolo Hoohalahala imua ona e hiki aku ai ua hihia la no ka noonoo hou ana (koe wale no ke waiho mai na aoao i pili i ka hihia i kekahi olelo aelike i kakauia i pili no na mahele i hoopaapaaia), e hooholoholo mua a hoike i ka manao oiaio o ua mahele la o ka olelo ao a ka Aha malalo e like me ka mea i komo iloko o ua mea la ma ia hoopaapaa a kue ana.

§1358. Na ke kokua kanawai o kela a me keia aoao pakahi ma kekahi hihia, e haawi aku i ka Aha i palapala i kakauia o ka lakou noi no ke ao e ana aku i ke kiure ma na kumu kanawai i pili i ka hihia, aole no nae ka Aha, ma na hiihia e ku ana he kokua kanawai no na aoao i pili i ka hihia, e ao aku i ke kiure ma ke kanawai, aia wale no a noiia aku ma ke kakau ana e hana pela. Aka, ina aole he mea e ku ana ma ke ano kokua kanawai

no kela a me keia aoao, na ka Aha no e ao aku i ke kiure ma kona aoao, ua hiki no i ka Aha, mamuli o kona manao ponoi iho, ke ao aku i ke kiure ma kela a me keia kumu kanawai i komo iloko o ka hookolokolo.

§1359. Ina e waihoia mai na noi no ke ao ana aku e like me ka mea i hoakakaia mamua iho nei, ua hiki no i na kokua kanawai pakahi ke wehewehe manao ma ia mau kumu, mamua ae o ka hooholo ana o ka Aha i kona manao no ua mau olelo ao nei. I ka wa e noiia aku ai o kekahi mau olelo ao i hiki ole i ka Aha ke haawi, e kakau oia ma ka aoao o ua mau olelo ao nei, i ka huaolelo "hooleia," a o ua olelo la i aponoia e ka Aha, e hoike oia ma ke kakau ana ma ka aoao i ka huaolelo "haawiia." Ua hiki no hoi i ka Aha ke hoololi i kekahi olelo ao ina e noiia mai pela, a e haawi aku ia mea ma ke ano i hoololiia ai, aka, ma ke ano e hiki ai ke hoomaopopo pono ia, o ka olelo ao hea la ka i haawiia, a o ke aha la ka i hooleia, ma ka holookoa a ma ka hapa paha. O na noi apau no na olelo ao i kakauia, e waihoia no ia me ka hana, a e lilo no i mahele no ka moolelo o ua hihia la; a aole loa e hiki i ka Aha ke hoomaopopo, hoano e ae a hoomoakaka aku paha i ua mau olelo ao nei i ke kiure ma ka olelo waha ana.

§1360. Ma ka hookolokoloia ana o kekahi hihia kivila e ke kiure, koe ina he hoopii no ka hoino inoa maikai, laibila, kamailio launa hewa, hoowalewale e moekolohe, hopu manaoino wale, hoopii manaoino wale, a me ka hoopaahao hewa, na ka Aha no mamuli o ka ae ana o na aoao a i elua, ma kahi hoi o ke kauoha ana aku i ke kiure e haawi mai i olelo hooholo laula, e kauoha aku no i ke kiure e pane mai i kekahi o na ninau kumu i hooiaioia i hoikeia aku ia lakou e ka Aha no ia mea, a ma ia mea e pane mai no ke kiure i ua mau ninau la, a aole no hoi e haawi i kekahi olelo hooholo, a ma o ka hoomaopopo ana o ke kiure mamuli o na ninau a lakou e pane ai, e hoopaa no ka Aha i ka olelo hooholo a e like no ke ko pono o ka olelo hooholo i hoopaaia pela, a e hiki no ke kueia ma na ano apau (ina e kueia), me he mea la o ka olelo hooholo no ia a ke kiure.

§1361. Ma ke kue ana i na kiure, e hookoia no ke ano a

me ka hoonohonoho ana mahope iho, oia hoi: na ka mea hoopii ma na hana kivila, a na ka Repubalika ma na hihia karaima, e kue mua aku no ke kumu, ma ia hope aku na ka mea hoopiiia a mau mea hoopiiia paha e kue aku no ke kumu. Mahope o ka hoomaopopoia ana o na kue ana no ke kumu, ina he mau kumu kekahi, na ka Repubalika a mea hoopii paha (e like me ka mea e ulu ae ana), a me ka mea hoopiiia e hoike like aku no i ka lakou mau kue kumu ole, ina he mau kue kumu ole kekahi, na ka Repubalika a mea hoopii paha e hoomaka a na ka mea hoopiiia e hoopau. Ina he elua a oi aku paha poe i hoopiia ma kekahi hihia hewa, aole no lakou e koiia aku e hui pu mai ma kekahi kue ana, aka, e ae pakahi ia no lakou e kue kaawale aku, e like ka nui o na poe kiure me ka ke kanawai e ae ai i kekahi mea hoopii kaawale a hookahi paha malalo o na haawina like. E hoomaopopoia no e ka Aha ke ano o ka hoomaka ana i ka lakou mau kue ana, ina i aelike ole ia e lakou.

§1362. Ma ka pau ana o ka olelo hoike (aia a kauoha ka Aha i ka hoopau wale ia, a kauoha paha i olelo hooholo no ka mea hoopiiia), e loaa no ke kuleana i na aoao pakahi a'i ko lakou kokua kanawai paha, e hoonohonoho aku i na kumu i hooiaioia i ke kiure. Ma ka lakou mau haiolelo hoonohonoho ana i ke kiure, e loaa no ia lakou ka mana laula a me ke kuokoa kupono no ka paio ana aku, a me ka hoomaikeike ana aku i kekahi a me na kumu a pau i pili i ka hana, a i ka olelo hoike no hoi e hooiaio ana a e hooiaio ole ana paha ia mea. Aole no lakou e papaia ke wehewehe aku i ke kanawai o ka hihia i ke kiure, aka, aole no e hiki ia lakou ke lawe ae i ke ao ana aku i ke kiure i ke kanawai, ma ke ano hoi e komohewa aku ai maluna o ko ka Aha kuleana e ao aku i ke kiure pela.

§1363. E loaa no i ka Repubalika a mea hoopii paha, e like me ka mea e ulu ae ana, ke kuleana e wehe aku i ka hihia i ke kiure a e waiho aku hoi i na hooia ana. Ina e waiho mai ka mea hoopiiia i kekahi olelo hoike, nana, a na kona kokua kanawai paha, mahope o ka pau ana o na olelo hoike e haiolelo hoonohonoho mua aku i ke kiure maluna o na mea i hooiaioia, a mahope

hoi o ia e loaa no i kekahi aoao aku ke kuleana e hoopau aku i ka haiolelo hoonohonoho ana maluna o na kumu i hooiaioia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 90.

§1326, oia no Kau o 1870, Mok. 17, Kan. Kiv. aoao 396.
§1327, oia no Kau 1888, Mok. 37, §5.
§§1328-1330, oia no Kau 1870, Mok. 17, Kan. Kiv. aoao 396.
§§1331-1333 oia no Kan. Kiv. §§1196-1198.
§§1334-1336, oia no K. R. Kan. 2.
§1337, oia no Kau 1890, Mok. 26.
§§1338, oia no Kan. Kiv. § 1200.
§§1339-1341, oia no Kau 1892, Mok. 7.
§1342, oia no Kan. Kiv. §1202.
§1343-1344, oia no Kau 1888, Mok. 24.
§§1345-1352, oia no Kan. Kiv. §§1203-1211.
§§1353-1354, oia no Kau 1865, Kan. Kiv. aoao 400.
§§1355-1363, oia no Kau 1892, Mok. 56.

O na Kiure ma ka Aha Kiekie ua hoopau ia §1337 (kaupalenaia e ka §1339) §1341, §§1347-1351 no ka wa i hala.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: R. v. Cornwell, 3 Haw. 165; R. v. Camacho, 3 Haw. 385; Minister v. Loo Ngawk, 4 Haw. 439; Estate Queen Emma, 5 Haw. 501; R. v. Macfarlane, 7 Haw. 352; Ahlo v. Tai Lung, 9 Haw 273; Govt. v. Gertz, 9 Haw 290; R. v. Pahu, 10 Haw. 74; Dowsett v. Maukeala, 10 Haw. 166; R. v. Ah Ping, 10 Haw. 459; Goo Kim v. Holt, 10 Haw. 653.

MOKUNA 91.

Olelo Hoike.

Haawina I.—Na Mea e Loaa ai na Olelo Hoike.

§1364. Na ke Kakauolelo o kela a me keia Aha Kakau, e hoopuka ae, na ka Loio Kuhina, a i ole ia, na ka Makai Kiekie a i kekahi Makai Nui a Hope Makai Nui paha, a no kela a me keia aoao iloko o kekahi hihia kivila a karaima paha e waiho ana imua o ia Aha, a i ole ia, no ka Loio oia poe, i mau palapala kii hoike i pai hakahaka ia i mea e hookomoia ai na inoa o na hoike mahope o ka hoopuka ana ae o ia mau palapala kii.

§1365. E kakauinoaia ua mau palapala kii nei e ke Kakauolelo, a o kona hope paha, a e paiia me ke sila o ka Aha, a he mana ko ia palapala maluna o ka Makai Kiekie a me kona poe hope, a me ka poe apau i kii maoli ia.

§1366. Ina aole i hele mai ka poe hoike i kiiia, a ua hooiaioia no ka hoike ana ia lakou i ka palapala kii ma o ka hoohiki o ka Makai nana i lawe, alaila, he mana ko ka Aha e kena aku e laweia mai a e hoopaiia lakou no ka hoowahawaha.

§1367. E hiki no i ka Loio Kuhina a o ka Makai Nui paha o kela a me keia Apana Hookolokolo e noi aku i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau ma ke Keena e kiiia na hoike i kupono no kekahi hoopii karaima i hoomakaukauia, a e hoomakaukauia ana paha, e haawi i palapala hoopaa e hele ae a e hoike ma ka hookolokolo ana o ua hoopii la, a i ole ia, e hoopaaia lakou ma ka halepaahao a hiki aku ia manawa, a ua ku no i ke kanawai na ka Lunakanawai i noiia pela e hoopuka i ka palapala kena e like me ia.

§1368. Aole no e koiia kekahi e hele ae i hoike ma kekahi hihia kivila iloko o kekahi Aha Kakau, ke ole i haawi mua ia na

lilo o kona hele ana aku a me ka hoi ana mai i ka wa i hoikeia ai ka palapala kii iaia.

§1369. Ma na hihia karaima aole no e loaa kekahi uku i na hoike o kela aoao a me keia aoao.

§1370. E ku no i ke kanawai, na kekahi Aha Kakau, a o kekahi Lunakanawai paha oia Aha, ma kekahi hihia a hoopii paha e waiho ana iloko o ka Aha, mamuli o ke noi o kekahi o na aoao oia hihia a hoopii paha, e kena aku i aha komisina no ka ninaninau ana i na hoike e noho ana ma kekahi aina e, a ma kekahi apana hookolokolo e, aole nae o ka apana kahi e noho ana ia Aha, mamuli o ka hoohiki ma na ninau i kakauia a ano e ae paha; a maloko oia olelo kena, a iloko paha o ka olelo kena ma ia hope aku, e hai aku i na olelo kuhikuhi apau e pili ana i ka manawa, kahi a me ke ano oia ninaninau ana, a me na mea apau e pili ana ia hana, e like me ka mea i ikeia ua pono a ua pololei, a e hiki no i kela a me keia mea i hookohuia e lawe i na ike o na hoike mamuli o ka olelo kauoha a palapala kauoha paha i hanaia a hoopukaia paha mamuli o na olelo o keia kanawai, a ma keia ua hoomanaia a ua kauohaia oia e lawe ia mau hoike.

§1371. Ua hiki no i kekahi mea a mau mea paha i haiia ko lakou mau inoa iloko o ka olelo kena i hai mua ia, no ka lawe ana i kekahi olelo hoike i kauohaia ma ia olelo kena, a ma keia ua koiia lakou e hana (ina i makemakeia) i palapala i ka Aha kahi o ka hoopii e hanaia ana e pili ana i ua hoike la, a me ke ano, a o ka hele ole mai paha o kekahi hoike a mea e ae paha i pili; a e hiki no i ka Aha Kiekie nana i hoopuka i ka palapala kena e hookumu i na hoopii a e hoopuka i ka palapala kauoha a mau kauoha paha, mamuli oia hoike ana mai, e like me ka mea i ku i ke kaulike a e like hoi me ka mea e hiki ai i ua Aha la ma na hihia hoowahawaha e ae.

§1372. O na koina no kela a me keia noi ana i ka olelo hooholo a kauoha paha no ka nieniele ana i na hoike mamuli o ke komisina malalo o keia kanawai, a me na koina no ka olelo hooholo a kauoha paha a me na hana ana malaila, he koina no ia

iloko oia hihia, ke ole nae i kauohaia ma kekahi ano e ae e ka Lunakanawai nana i hoopuka ia olelo hooholo a kauoha paha, a e ka Lunakanawai paha e hoolohe ana ia hookolokolo a nieniele paha, a o ka Aha paha nana e hookolokolo ana ia hihia.

§1373. I na manawa apau ina ua nienieleia kekahi hoike mamuli o keia kanawai imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau a imua paha o ke Kakauolelo a Hope Kakauolelo paha oia Aha, a imua paha o kekahi mea a mau mea e ae paha e like me ka mea i olelo mua ia, o ka olelo hoike i kakau palapala ia e ua mea la e hoihoi aku a e waihoia a malamaia iloko o ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha nana i hoopuka ia palapala, a e hiki no ke hoopukaia na kope oia olelo hoike no kela me keia aoao.

§1374. Aole no e hiki ke heluheluia kekahi palapala hoike i hanaia mamuli o keia kanawai ke ole e ae mua ia e ka aoao kue ma ia hihia, koe nae ka manawa i ike maopopoia e ka Aha a mea e ae paha i kuleana e hoolohe a e ninau, o ka mea e ninau ia ana oia ka mea nona ka aoao kue, a i ole ia, e noho ana oia mawaho o ka mana oia Aha, a e noho ana paha iloko o kekahi Aha Hookolokolo e ae, a i ole ia, ua make paha, a hiki ole paha ke hele mai mamuli o ka ma'i a hemahema e ae paha, a ina i loaa kekahi o keia mau kumu, alaila, o na olelo hoike i kakauia e hooiaioia e na komisina a poe e ae paha nana i lawe, e hiki no ke hoololi koke ia ia olelo hoike me ka hooiaio ole i ke kakauinoa ana, koe nae na kumu nui e kue ai ke ulu mai.

§1375. Ma ka hookolokolo ana o kekahi hihia a o kekahi ninau paha i ulu mailoko ae o kekahi hihia a hana paha e waiho ana imua o kekahi Aha, a imua paha o kekahi mea iaia ka mana ma ke Kanawai, a mamuli paha o ka ae ana mai o na aoao a i elua e hoolohe, e lawe a e ninau i na hoike o kela a me keia e noho mai ana, he mea paha i kupono malalo o keia kanawai e ku hoike, e hiki no ke kaheaia oia a e kauohaia e hai mai i kona ike, a e haawi mai paha i kekahi palapala, a ina mahope oia kahea ana a kauoha ana aole e hele mai ua mea la a hai mai i kona ike, a e hoike mai i ka palapala (aia hoi ua hiki iaia), alaila, e pili iaia

na hoopai e like me ka mea i haawi maoli ia ka palapala kii e hele mai e hoike, a palapala kena paha, a palapala mana e ae o ka Aha, a me he mea la hoi ua loaa iaia kona uku mile a me ka uku no kona mau lilo a me ke poho o ka manawa.

§1376. Ua hiki no i kela a me keia aoao iloko o kekahi hihia a hoopii paha e waiho ana iloko o kekahi Aha Kakau e noi aku i kela aoao ma ka palapala e ae mai i kekahi mea a palapala paha, koe nae i na manawa kuikawa; a e kakauia kela palapala noi a palapala e ae paha ma ke ano i haiia ma ka papa helu alua iloko o keia kanawai a ma ia ano like paha, alaila, e kauia ke koina no ka hooiaio ana ia mea a palapala paha maluna o ka aoao i hana ole a hana ole ia paha me ka nana ole i ka aoao i hookoia, ke ole nae ma ia hookolokolo ana e hoike mai ka Lunakanawai he kumu pono no ia hoole ana ana, aole no hoi e aeia na koina no ka hooiaio ana i na palapala ke ole i noi mua ia, koe nae ka manawa e manao ana ka Lunakanawai a Aha paha nana i hookolokolo ia hihia he mea ia e hoemi ai i na lilo.

§1377. O ka palapala hoohiki o ka loio a hope paha ma ia hihia, a o ke kakauolelo paha no ke kakauinoa ana ma kekahi palapala ae i hanaia mamuli o ka palapala noi i hai mua ia a i hoopili pu ia me ua olelo hoohiki la, e manaoia i na manawa apau ua lawa no ka hooiaio ana no ia lawe ana mai; a o ka palapala hoohiki o ka loio a hope paha ma ia hihia, a o kona kakauolelo paha, no ka haawi ana aku o kekahi palapala noi e lawe mai i kekahi mea, oiai hoi ua hai mua ia e noiia ana pela, a o ka manawa i haawiia ai pela, a e hoopili pu ia me ke kope oia palapala noi e haawi mai, alaila, he mea ia e hooiaio ai no ka haawi io ia ana oia palapala noi a me ka manawa i haawiia ai.

§1378. Ma ka hookolokolo ana i na hihia kivila iloko o keia Repubalika, ina ua makemakeia ka olelo a kekahi hoike e noho ana ma ka Mokupuni e, aole ma ka Mokupuni kahi e kukuluia ana ka Aha, a e hoomakaukau ana paha ua hoike la e holo aku mai keia Repubalika aku me ka hoi ole mai oiai aole i pau ia hookolokolo ana, a ua ma'i a nawaliwali, a ua elemakule paha, a no ia mea ua manaoia ua hiki ole iaia ke hele mai i ka hookolo-

kolo, alaila, e hiki no ke laweia kana olelo i hoohikiia ma ke ano i haiia mahope ae nei. E like nae me ka makemake o ka hoike, aole hoi ma o na komisina la e like me ka mea i hai mua ia.

§1379. I kela a me keia manawa mahope o ka hoomaka ana i ka hoopii ma ka hoopuka ana i palapala kena a mahope paha o ka haawi ana o ka hihia iloko o ka lima o ka poe kuokoa a poe kuikawa paha e hooholo ai, e hiki no i kela aoao a me keia aoao iloko oia hihia e noi aku i kekahi Lunakanawai Apana, Lunakanawai Kaapuni a Kakauolelo paha o kekahi Aha Kakau, a nana no e hoopuka i ka palapala kauoha na kekahi aoao e kauoha ana iaia e hele mai imua o ua Lunakanawai Apana la, Lunakanawai Kaapuni a Kakauolelo paha o ka Aha Kakau ma ka manawa, a me kahi i hoakakaia e laweia ai ka olelo a ka hoike, a malaila e hoopuka ai oia i na niele ana i manao ai he pono.

§1380. E waihoia ua palapala kauoha la i ka hope a loio paha o ka aoao kue, a e manaoia ua like ia me he mea la ua haawiia ma ka lima o ka mea nona ia aoao.

§1381. Ina he mau mea elua a oi ae ma ka aoao hoopii a hoopiiia paha o ka hihia, alaila, ina e waihoia ua palapala kauoha la i ka mea hookahi o lakou ua lawa ia.

§1382. E waihoia ke kope o ua palapala kauoha la ma ka hale noho o ka mea e kauoha ia ana he iwakalua-kumamaha hora mamua ae o ka manawa i oleloia e hooloheia ai ka olelo o ka hoike, a e haawi hou i hookahi la okoa (me ka helu ole i ka la Sabati) no kela a me keia iwakalua-kumamalima mile i hele mai ai ka aoao kue, ina nae he iwakalua-kumamalima mile ke kaawale o kona wahi noho mai kahi e hooloheia ana ka olelo o ka hoike.

§1383. E hoohikiia ka hoike, a e ae maoli mai paha e hai mai i ka oiaio, a o ka oiaio apau loa, a o ka oiaio wale no, e pili ana i ka hihia ana e hoike ai, alaila, e ninauia e ka Lunakanawai Apana, Lunakanawai Kaapuni a Kakauolelo paha i olelo mua ia, a e kela a me keia aoao paha iloko o ka hihia, a e kakau palapala

ia kana mau olelo. A o na niele i ua hoike nei, e kakau palapala ia paha a e ninau waha wale no paha.

§1384. E kakauia na olelo a ka hoike e ka luna nana e hoolohe ia, a i ole ia, e kekahi mea i kohoia e ia, e kakau imua o ke alo, a mamuli o ke kuhikuhi o ia luna; e paa ia mau olelo i ke kakauia, alaila, e heluhelu pololei imua o ka hoike, a nana no paha e heluhelu, a e kakauinoaia e ia.

§1385. Na ka luna nana e hoolohe i ua olelo hoike la e pakui pu me ke kope i kakauia i palapala e hoike ana no ka manawa a me ke ano i kakauia ai, a me ka inoa o ka aoao i noi i ua mea la, a me ka hihia i pili, a e hoike ana hoi no ka hiki mai a me ka ole o ka aoao kue, a ina aole i hiki mai, e hai ana no ka palapala kauoha ina he palapala kauoha i waihoia aku iaia.

§1386. Na ka luna nana i lawe i ka olelo hoike, e haawi aku ia imua o ka Aha, ka poe kuokoa, a poe kuikawa paha, nona ka hookolokolo o ia hihia, a i ole ia, e wahiia, a e silaia, a e kakauia mawaho ka inoa o ia Aha, a poe paha, a e waihoia pela me ka sila a hiki i ka wa i kenaia, e wehe, mamuli o ke kauoha a kekahi Lunakanawai o ia Aha, a o ka poe kuokoa, a kuikawa paha.

§1387. O na kumu kue apau no ke kupono ole a no ka pono ole paha o kekahi niele iaia a me kana olelo pane, e hiki no ke hoopukaia ia mau manao kue, i ka wa i laweia mai ai ka olelo hoike i kakauia, me he mea la, ua noho kino mai ka hoike iloko o ia hookolokolo ana, a he mana no ko ka Aha e kauoha e kapaeia na olelo o ka hoike, ke manaoia he pono; aka hoi, ina i laweia na olelo o kekahi hoike mamuli o na niele i kakau palapala ia, alaila, e hoopuka e ia na manao kue i kekahi olelo niele, mamua ae o ka pane ana o ka hoike, a ina aole i haalele ia niele, alaila, e kakauia na kumu kue i hoopukaia; a ina nae e haaleleia ka niele, alaila, aole e manaoia na manao kue.

§1388. Ina e haalele ka aoao hoopii iloko o kekahi hihia i kana hoopii, a ua haule paha no kona hoopii ole, a ma ia hope ua hoomaka hou ia kekahi hoopii no ia kumu hihia hookahi

iwaena o ia mau aoao elua, a e ko laua mau hope paha, alaila, o na olelo hoike apau i laweia a i waihoia me ka Aha, e like me ke Kanawai, e hiki no ke hookomoia a e hoikeia ma ia hoopii alua ana; me he mea la ua kakauia no ia hoopii ana.

§1389. E hiki no ke kenaia kekahi hoike e hele mai ma kahi i kauohaia ma ka Mokupuni kahi ona i noho ai, a e koiia no a ko, e hai mai i kana olelo ike, ma ke ano like a malalo hoi o na hoopai i hoakakaia no ka hele ana mai a me ka hoike iloko o kekahi Aha e ae.

HAAWINA 2.—KA MALAMA ANA I NA OLELO.

§1390. I kela a me keia manawa ina ua makemakeia e malama a e hoomauia ka olelo o kekahi hoike, na ka mea e manao ana pela e waiho aku kona palapala noi me ke Kakauolelo o kekahi Aha Kakau, e hoakaka ana i kona kuleana iloko o ka hihia i makemake e kakau i na olelo hoike, a me na inoa a me kahi noho o ka poe e ae i kuleana iloko o ia mea, a me ka inoa a mau inoa paha o ka hoike a mau hoike paha i manaoia e kukulu ae; e noi ana i ka Lunakanawai o ia Aha, e kauoha aku i ka aoao kue e hele mai i ka manawa a me kahi i oleloia ma ia palapala kauoha, e laweia na olelo o na hoike i mea e malamaia ai.

§1391. Ina ua manao ka mea nona ka palapala noi, e lilo ana oia ka mea hoopii iloko o ka hihia ma ia hope ae, alaila, e hoakaka aku oia iloko o ka palapala noi i na mea e kaohi nei i ka hoopii koke.

§1392. Ina i hoopukaia ka olelo kauoha i noiia, alaila, e laweia na olelo hoike imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha, kahi i waihoia ai ka palapala noi, a e aeia na niele o kela me keia aoao e like me ka mea e hookolokolo maoli ana; e kena aku ka Lunakanawai i na hoike e kakauinoa ma kela me keia aoao pepa kahi i kakauia ai ka olelo hoike, alaila, e kakau iho ka Lunakanawai i kona hooiaio ana, no ka pololei o ke kakau ana, a e waihoia me ke Kakauolelo o ka Aha e malamaia ai.

§1393. Ina ma ia hope ua hookolokoloia, mawaena o na aoao i oleloia ma ka palapala noi, a i ko laua mau hope paha ma ia hihia, alaila, e hiki no ke laweia mai e kela me keia aoao ma ke ano hoike, na olelo hoike i palapalaia mamuli o na olelo o na pauku maluna iho, ina nae ua pupule, ua make, a ua hiki ole paha i ua poe hoike nei ke hele kino mai, aka hoi, ua hiki no ke hoohalahalaia ia mau olelo hoike i palapalaia; e like me ka mea hiki no na olelo hoike e ae, oiai e hookolokolo ana ka hihia, no ka pili ole a kumu e ae o ia ano.

§1394. Na ka mea e noi ana e uku i na koina apau malalo o keia hapa o keia kanawai.

HAAWINA 3.—NO NA MEA E KOKUA AI I NA AOAO E HULI I MEA HOIKE ILOKO O KA HIHIA.

§1395. Ua aeia kela a me keia aoao iloko o ka hihia e waiho ana imua o kekahi Aha Kakau, e noi aku i ka Aha, a i kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie paha e hoopuka i ka olelo hooholo e ae aku ana iaia, a i kona poe hoike paha, e hele a e nana i ka waiwai paa a waiwai lewa paha, i mea e hoomaopopo ai no kona mau pono ma ia hihia; a ua hiki no i ka Aha a o kekahi o ia poe Lunakanawai paha, e hoopuka i ka olelo hooholo o ia ano, a e kau i na koina, e like me ka mea kupono.

§1396. I kela a me keia manawa, ina e hookolokolo ana i kekahi hihia imua o kekahi Aha Kakau, ua hiki no i ua Aha la a o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie paha, ke noiia mai, e kekahi o na aoao iloko o ia hihia, e kena aku i kekahi aoao e ae i ka mea e noi ana e nana i na palapala apau e waiho ana ma kona lima a iaia paha ka mana, e pili ana i ua hihia la, a hana e ae paha e pili ana, a e kakau kope ia paha, ma na hihia apau, kahi i aeia ma ka Aha Kaulike mamua ae o ka hooholo ana o keia kanawai.

§1397. Mamuli o ke noi ana o kela a me keia aoao iloko o kekahi hihia a hewa e ae imua o kekahi Aha Kakau, ke noiia malalo o ka hoohiki e kekahi o na aoao, e olelo ana ua manao ia e

waiho ana ma ka lima o kela aoao, a malalo o kona mana paha, he palapala i ku i kona pono ke laweia mai, alaila, ua hiki no i ka Aha a o kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie paha e kena aku i ka mea i hoopiiia (a ina paha he poe hui) i kekahi o na luna o ia hui, e pane mai i ka palapala i hoohikiia, e hai mai ina he mau palapala kona, a o lakou paha e waiho ana, e pili ana i ua hihia la, a o kona ike paha no kahi i waihoia ai, a ina paha ua kue oia, a o lakou paha, i ka laweia ana mai, a me na kumu o ia kue ana, ina hoi e waiho io ana ma kona lima, a mahope o ka hana ana o ia palapala hoohiki, ua hiki no i ka Aha a Lunakanawai paha e hoopuka i ka olelo hooholo hou e like me ka mea i ku i ka pono.

Haawina 4.—Na Hoike Palapala.

§1398. O na palapala kuahaua, na kuikahi a me na palapala mana e ae o keia Repubalika, a o kekahi Aupuni e paha, a o na olelo hooholo, na olelo kauoha, a olelo mana e ae i hoopukaia a i hanaia paha e kekahi Aha Hookolokolo iloko o keia Repubalika a ma kekahi Aupuni e paha, a o na palapala i hoohikiia, a me na palapala e ae o na Aha, na palapala kauoha hope a me ka palapala hoohui, i waihoia iloko o ka Aha; ua hiki no ke hooiaioia ia mau mea iloko o kekahi Aha, a imua paha o kekahi mea i hookohuia e lawe a e hoolohe i na olelo hoike ma o na poe i hoohalikeia, a i ole ia, ma o na kope i hooiaioia ma ke ano i haiia mahope ae nei; penei: Ina o ka palapala e hooiaioia ana he palapala kuahaua, he kuikahi, a palapala mana e ae paha o ke Aupuni, alaila, e aeia e lawe mai, ina i silaia ke kope me ke sila nui o keia Repubalika, a i ole ia, me ke sila nui a mea nona ia palapala, a ina he olelo hooholo a olelo mana e ae paha o kekahi Aha iloko o keia Repubalika, a o kekahi Aupuni e paha, a ina he palapala i hoohikiia a palapala e ae paha o na Aha, a he palapala kauoha hope, a palapala hoohui paha i waihoia iloko o kekahi Aha, alaila, e aeia e lawe mai ina i silaia me ke sila o ia Aha, a ina aole sila oia Aha, e kakauinoaia e kekahi Lunakanawai o ia Aha, a e hoike ae ua Lunakanawai la, aohe sila o kona Aha. A ina ua silaia a ua kakauinoaia paha ke kope o ia palapala e like

me ka mea i olelo mua ia, alaila, e aeia e lilo i mea hoike, e like me ka mea e hiki ai i ka palapala oiaio me ka hooiaio ole ia i ke sila, a o ke kakauinoa ana paha a o ka oiaio o na olelo i hoohuiia malaila, a o ka noho Lunakanawai ana o ka mea i kakauinoaia; aka, e manaoia o na kope apau o ia ano, e like me ka mana ma ke Kanawai, me he mea la ua laweia mai ka palapala mua aole o ke kope.

§1399. I kela a me keia manawa imua o na Aha Hookolokolo ua makemake e hooiaio no ka haawi ana a hoolimalima ana paha i kekahi aina Aupuni a waiwai paa, alaila, aole e koiia e lawe mai ka Palapala Sila Nui, palapala hoolimalima, a palapala hoolilo e ae paha, aka, o ke kope o ia palapala i kakauinoaia a i silaia e ke Kuhina Kalaiaina, e hooliloia i mea hoike imua o ka Aha, e like kona mana me ka palapala mua.

§1400. O kela a me keia palapala hoike moku i malamaia malalo o kekahi o na Kanawai e kau nei, a e kau ana paha ma keia hope aku, e pili ana i ke kakau kope ana i na palapala hoike moku, ua hiki no ke hooiaioia imua o kekahi Aha, a imua paha o kekahi mea i hookohuia ma ke kanawai, a i aeia paha e na aoao a i elua, ma ka lawe ana mai i ka palapala hoike moku, a i ke kope paha i hoohalikeia, a i ole ia, i hooiaioia, e ka mea iaia ka malama i ua palapala la, a o kela a me keia palapala hoike moku, a kope paha o ia palapala a me ka hooiaio ana, i hanaia malalo o kekahi o ia mau kanawai i oleloia a i kakauinoaia, e like me ke kanawai, e hiki no ke laweia mai i mea hoike imua o ka Aha, a imua paha o ka mea i hookohuia i olelo mua ia, i mea e hoomaopopo ai no na mea apau i oleloia iloko o ua palapala hoike moku la, i ka wa i laweia mai ai, a me na mea apau i kakauia ma ke kua o ia palapala hoike moku, i ka wa i laweia mai ai.

§1401. I kela a me keia manawa, ina ua makemakeia e hoomaopopo ua hookolokolo a ua hoahewaia a hoaponoia paha kekahi mea i hoopiiia no kekahi ofeni malalo o ke kanawai, alaila, aole no e koiia e lawe mai ka moolelo o ia hoahewa a hoapono ana paha, aole hoi o ke kope o ia mea, aka, e lawe mai i palapala hooiaio wale no, ma ke ano pokole, no ka hoopii ana a me ka

hoahewa a hoapono ana paha o ua mea la, i kakauinoaia e ka luna iaia ka malama i na moolelo o ka Aha, kahi i ahewaia a aponoia paha oia, a i ole ia, ka hope o ia luna, a ina e hoomaopopo ia oia no e ke kanaka i oleloia, alaila, e lilo kela palapala hooiaio i mea e hoakaka ai, no ke ahewa a apono ana paha ia kanaka, me ka hooiaio ole ia o ka inoa, a no ka noho luna ana paha o ka mea i kakauinoa ma ua palapala la.

§1402. I kela a me keia manawa, ina malalo o kekahi kanawai e kau nei a e kauia ana ma keia hope aku, ua laweia mai i mea hoike imua o kekahi Aha Hookolokolo i kekahi palapala hooiaio, palapala aupuni, palapala hoike o kekahi hui, palapala hooiaio o kekahi mahele iloko o kekahi hui, kope i hooiaioia o kekahi palapala, a kanawai liilii, a buke moolelo o kekahi hana, alaila, e aeia ua mau mea la, e lilo i mea hoike imua o ia Aha, a imua paha o kekahi mea i hookohuia malalo o ke kanawai, a ma o ka ae ana o na aoao a elua paha, e lawe a e hoolohe i na hoike, ina nae ua silaia ua mau palapala la, a ua pai hoailona ia paha a kakauinoaia, a ua silaia a pai hoailona wale ia no a ua kakauinoa wale ia no, a ua pai hoailona ia a kakauinoaia paha, e like hoi me ka mea i oleloia ma na kanawai i oleloia i kauia a e kauia ana paha, me ka hooiaio ole ia ka sila a hoailona pai paha, ke pono ke silaia a hoailona pai ia paha a pela no me ka inoa a me ka noho ana ma ka oihana, ina ua pono e kakauinoia, aole hoi e koi hou ia ka hooiaio ana o ia mau kope i oleloia.

§1403. I kela me keia manawa, ina he ano aupuni a ano laulaha loa ko kekahi buke, a palapala paha, a nolaila, ua hiki no ke laweia mai i mea hoike, mamuli nae o ka haawi ana ae i ka mea iaia ka malama, a ina hoi aole kanawai e kauoha ana e hooiaio ia mea ma o kekahi kope, alaila, e hiki no ke laweia mai kela a me keia kope o ua mea la, imua o kekahi Aha, a imua paha o kekahi mea i hookohuia ma ke kanawai, a i ole ia, ma o ka ae ana o na aoao a i elua, e lawe a hoolohe i na olelo hoike. Aka nae, e hooiaioia mai, he kope ia i hoohalikeia, a ua kakauinoaia paha a hooiaioia e ka luna iaia ka malama i ua buke a palapala la paha.

§1404. Ina i laweia mai kekahi nupepa i oleloia, aia iloko na olelo hoolaha i paiia mamuli o ke kauoha, alaila, e manaoia ua hoolahaia no ma ka la i paiia ma ua nupepa la. A ina mamuli o kekahi kanawai e kau nei a e kauia ana, ma keia hope ae, ua kauohaia ka Peresidena, me ke kuka pu ana me kona Aha Kuhina, a i kekahi Kuhina a Kiaaina paha, e hana i kekahi hana a mamuli o ia kanawai paha, ua kauohaia e hooiaioia kekahi mea e kekahi Kuhina, a e hoolahaia ma kekahi nupepa o ka lawe ana mai o ia nupepa me ke kope i paiia maloko o ia mea i hanaia, a hooiaio ana paha, he mea ia e manaoia ai; ua hana maoli ia ua mea la, a ina ua paiia maloko o ia nupepa kekahi rula, kanawai liilii, a mea hooponopono paha, i aeia, hooholoia, hoopauia, aponoia, a hooiaioia paha, alaila, e manaoia pela io no ke ano o ka hana ana o ia rula, kanawai liilii, a mea e ae paha.

§1405. O na kope apau o ka mea i hooholoia a i hanaia iloko o ka Ahaolelo Kau Kanawai a me na olelo kuahaua a ka Moi, ina ua oleloia ua paiia ma ke kauoha, e hiki no ke hoolilo ia i mea hoike no ia mea imua o na aha apau, a imua paha o ka poe i hookohuia ma ke kanawai, a ma ka ae ana o na aoao a elua, a e hoolohe i na mea hoike, me ka hooiaio ole ia no ke paiia ana mamuli o ke kauoha.

§1406. O ka hooiaio ana o kekahi palapala kauoha hope, a o ka pauku hou i pakuiia, a o ka palapala hookohu luna hooponopono me ka palapala kauoha hope, a pauku hou paha i pakui ia, he mea ia e hoomaopopoia no ka oiaio o ia palapala kauoha me ka pauku pakuiia, me he mea la, ua laweia mai ia mau mea a hooiaioia e like me ke Kanawai.

§1407. I kela a me keia manawa, ina ua kopeia kekahi palapala me kekahi mikini a papa pai paha, kahi i kope pololei ia na mea kakau, e hiki no ke hooliloia mau mea i mea hoike ke hoomaopopoia imua o ka Aha a mea paha i hookohuia ma ke kanawai, a mamuli o ka ae ana o na aoao a elua e lawe a e hoolohe i na hoike, he kope maoli ia mai ka palapala mua me ka mikini a papa pai paha, a e manaoia o ka hooiaio no ia o ua kope la, me ka lawe ole mai o ka palapala mua.

§1408. O na palapala hoike a me na olelo hoike apau i kakauia mamuli o kekahi kanawai e kau nei e hiki no ke heluheluia i mea hoike imua o na Aha Hookolokolo, me he mea la aole no i hooholoia keia kanawai.

§1409. E laweia no ke kope o ka moolelo a me ka hana ana o kekahi Aha Kakau ma ke keena i hoike, ma ka hooiaio ana e ke kakauolelo o ua aha nei, a me sila o ka aha i paiia maluna, a i ole ia, ma ka hooiaio ana o na Lunakanawai ma ke Keena, nana i hookolokolo ia mea, me ke sila i oleloia maluna.

§1410. E laweia no ke kope o ka moolelo a kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a o kekahi Lunakanawai Hoomalu, a Apana paha, no kekahi mea ana i hooholo ai, no kekahi palapala ohi ana i hoopuka ai malaila, ina i hoopukaia, a no ka hoihoiia mai o ia palapala ohi, ina i kakauinoaia e ua Lunakanawai la, he hoike maoli no ia e maopopo ai ka hana ana i oleloia iloko o ua kope nei, iloko o kekahi Aha Hookolokolo.

Haawina 5.—Na Mea e pili ana i ka Hoohiki.

§1411. O kela a me keia Aha Hookolokolo a mea paha i hookohu ia, a e hookohu ia ana paha, ma keia hope aku e ke kanawai, a mamuli o ka ae ana paha o na aoao a elua e lawe a e hoolohe i na olelo hoike, ma keia ua hoomana ia a ua kauoha ia e hoohiki pakahi ia na hoike a pau i kahea pono ia imua o lakou, aka hoi, ina hoole a makemake ole paha kekahi mea i kahea ia e ku hoike, aole oia e hoohiki, no kekahi kumu e pili ana i kona aoao pule, alaila, e hiki no i ka Aha, a mea e ae paha i ae ia e lawe a e hoolohe i na olelo hoike, a o kekahi Lunakanawai, a mea e ae paha i hookohu ia e lawe i na palapala hoike, ina i hoomaopopo ia ua kanalua io ua hoike la i ka hoohiki, alaila, e hiki no ke haalele i ka hoohiki ana, a e lawe ana ma ka ae hemolele ana o ua mea la, a penei ke ano: Owau o.....me ka oiaio loa, ke olelo paa nei au, ua kue ka olelo hoohiki i ke kanawai o kuu manaoio, a ke ae hemolele nei au, a me ke kuoo o ka manao, e hai no au i ka oiaio, a pela aku; a o ka ae ana e like me ia, e lilo ia i mea paa e like me ka mea i hoohiki maoli ia.

HAAWINA 6.—KA POE I AE IA E I AWE I KO LAKOU OLELO HOOHIKI.

§1412. Ma keia hope aku, aole no e hoole ia kekahi i lawe ia mai e ku hoike, no kona ahewa ia, i ke karaima (koe nae ka hoohiki wahahee a hookonokono e hoohiki wahahee paha) a no ka pili paha i kona pono, aka, e ku no oia no kona pono, a e hoike a ma o kona palapala hoike paha e like me ke ano mau o ia Aha, ma ka hookolokolo ana a me ka niele ana no kela a me keia hihia e hana ia ana imua o kela a me keia Aha Hookolokolo, a imua paha o kekahi mea i hookohu ia ma ke kanawai, a ma ka ae ana paha o na aoao a elua, e lawe a e hoolohe i na olelo hoike, aka, e ae ia no kela a me keia mea e lawe ia mai e ku hoike, oiai paha he kuleana kona iloko o ka mea e hookolokolo ia ana, a i lawe ia mai paha e ku hoike, a oiai paha ua hoahewa mua ia ua hoike la i kekahi karaima a ofeni paha, koe nae na mea i hai mua ia.

§1413. Ma ka hookolokolo ana o kela a me keia hihia, a me ka niele e pili ana i kekahi hihia a hookolokolo paha, imua o kekahi Aha Hookolokolo a imua paha o kekahi mea i hookohu ia ma ke kanawai, a ma ka ae ana paha o na aoao a elua, a e lawe a hoolohe i na olelo hoike, e ku no i ke kanawai e lawe i ka olelo hoike o kela a me keia keiki oo ole, oiai paha aole i ike ua keiki nei, i ke Akua a me ka oiaio, a me ka manaoio iaia, a me ka hoola a me ka hoopai ma kela ao, aka hoi, e lawe ia ka olelo hoike o ua keiki nei ma o kona ae ana e hai mai i ka oiaio o ka oiaio a pau loa, a me ka oiaio wale no, a ma ke ano kupono e ae i manao ia ua pono e ka Aha, a mahope hoi o ke ao ia ana e ka Aha, e like me ia hoakaka ia mamua ae nei a mahope o kona ao ia ana mai paha e ka Aha a e kekahi mea paha, e hoopai ia no oia ke hoike wahahee. Aole hoi e lawe ia ka olelo hoike o ia ano, aia a akaka i ka noonoo o ka Aha, ua hoomaopopo lea ua keiki nei i kana mea i ae ai a me ke ano o ia mea, a me ke kumu o ka lawe ana i kana olelo hoike.

§1414. Ma ka hookolokolo ana o kela a me keia hihia a me ka niele e pili ana i kekahi hihia a hookolokolo paha, imua o kekahi Aha Hookolokolo paha a imua paha o kekahi mea i hookohu ia ma ke kanawai a ma ka ae ana paha o na aoao a elua, e lawe

a e hoolohe i na olelo hoike, e hiki no i na aoao a i elua iloko o ia hihia, a me ka poe nona ke kuleana ma kela a me keia aoao, a me na kane mare a wahine mare paha oia poe (koe nae na mea i hai ia mahope ae nei) e ku hoike ma ia hihia, e hiki no ke koi ia lakou e hoike mai, ma ka hele kino ana ae, a ma o ka palapala i hoohiki ia paha, e like me ke ano mau o ia Aha ma kela a me keia aoao iloko o ia hihia a hana e ae paha.

§1415. Ma kela a me keia hihia karaima, ua hiki no i ka mea i hopu ia e ku hoike nona iho, a e niele ia oia e like me na hoike ae, aka hoi, ina ku ole mai ka mea i hoopii ia a hoole paha aole oia i makemake e ku hoike, alaila, aole e manao ia ua hewa no ia hoole ana, aole hoi e ae ia e hoohulihuli ia i ke jure a o ka Aha paha, no ia hoole ana a ka mea i hoopii ia, aole e ku hoike nona iho.

Haawina 7.—No na Mea i ae ia, i Papa ia, a i koi ia i na Hoike.

§1416. Aole no e manao ia mamuli o kekahi olelo o keia kanawai, ua hiki ke koi ia kekahi kanaka i hoopii ia no kekahi ofeni a karaima paha, e ku a e hoike ma kona aoao iho a ma ka aoao paha e kue ana iaia iho; aole hoi e koi ia kekahi e pane no kekahi ninau i mea e ahewa ai iaia iho, (koe nae na mea i hai ia mahope ae nei) aole hoi e koi ia ma kekahi hoopii karaima kekahi kane e hoike mai ka mea e ahewa ai i kona wahine mare, a o ka wahine paha e ahewa ai i kona kane mare, koe nae na hihia i ae ia na olelo hoike o ia ano i keia manawa. Aka hoi, ma na hoopii karaima a pau, ua ae ia ke kane mare a wahine mare paha, o ka mea i hoopii ia e ku hoike ma ka aoao pale.

§1417. Aole no e koi ia ke kane e hoike ae i na mea i hai ia nona e kana kane mare, oiai laua e noho mare ana no, aole hoi e koi ia ka wahine e hoike ae i na mea i hai ia nona e kana kane mare, oiai laua e noho mare ana.

§1418. Ua papa ia na kahunapule o kela a me keia aoao hoomana, aole e hoike wale i na mea i hai ia nona ma kona ano

he kahunapule, e like me ka mea mau o kona aoao hoomana, me ka ae ole o ka mea nana ia i hai, ma kekahi hihia a hookolokolo paha, o ke ano kivila a karaima paha, a ua papa ia na kauka lapaau a pau, aole e hoike wale, me ka ae ole o ka mea nana ia i hai iloko o kekahi hihia a hookolokolo kivila paha, i kekahi mea ana i ike ai a i lohe ai, oiai, e lapaau ana a e hana ana i kekahi mai, he mea hoi i kupono iaia e ike i mea e lapaau ai i ua mai la, (koe nae na niele e pili ana i ka pupule a pupule ole paha o ua mea la.)

§1419. Aole no e ae ia kekahi hoike, ma kekahi hookolokolo ana a niele paha e pili ana i kekahi hihia kivila a karaima paha e hoole e pane i kekahi ninau e pili pono ana i ua mea la, no ke kumu he mea ia e hoopai, e hoohaahaa a e hoohihia ai paha iaia, ke ole nae i manao ka Aha a mea paha i hookohu ia ma ke kanawai, a ma ka ae ana paha o na aoao a elua, e hoolohe a e lawe i na olelo hoike, e lilo auanei kana olelo pane i mea e hoopai ia ai ka hoike no ke kipi, ka feloni a mikamina paha.

Haawina 8.—Na Mea e Kanalua ai no na Olelo Hoike.

§1420. E hiki no ke ninau ia ka hoike, ina paha ua ahewa ia oia no kekahi ofeni i kupono ke hoopii ia; a ma ia ninau ana, ina hoole oia aole i hoahewa ia, a ina ua ekemu ole paha no ia ninau, alaila, ua ku no i ke kanawai, a na ka mea nona ia ninau e hooiaio ae no ia mea.

§1421. Ua papa ia ka mea nana i lawe mai i kekahi hoike, aole oia e hoahewa i kona hoike me ka hoakaka ana no kona hilinai ole ia; e hiki no nae ke hoole i kana mau olelo hoike me ka hoakaka ana no kona hilinai ole ia; e hiki no nae ke hoole i kana mau olelo ma o na hoike e ae (ina hoi ma ka manao o ka Aha a o ka mea paha i ae ia e hoolohe a e lawe i na olelo hoike ua kue na olelo o ua hoike la) a ua hiki no hoi mamuli o ka ae ana mai o ka Aha, e hoomaopopo ae, he okoa loa kona olelo i kekahi manawa, e like ole me kona olelo imua o ka Aha. Aka nae, mamua ae o ka hoomaopopo ana pela e kuhikuhi ia ka hoike

no ka manawa a me kahi o ia olelo mua ana, a e ninau ia oia ina paha ua olelo oia pela.

§1422. Ina ma ka ninau pale ana i kekahi hoike e pili ana i kana mea i olelo mua ai no ka mea e hookolokolo ana, i like ole me kana o olelo nei, a ina i hoole oia aole i olelo pela, alaila, ua hiki no ke lawe mai i mau hoike no ia olelo ana; aka nae, mamua ae o ka lawe ana i na hoike o ia ano, e hoomaopopo ia oia no kahi a me ka manawa i olelo ia; a e ninau ia oia ina ua olelo io no pela, aole paha.

§1423. E hiki no ke ninau pale ia kekahi hoike no na olelo mua i olelo ia e ia ma ka palapala a ua kakau palapala ia paha, e pili ana i ka hihia a hoopii paha, me ka hoike ole nae ia palapala iaia. Aka nae, ina ua makemake ia e hoolohe i kana ma o ua palapala la, alaila, e kuhikuhi mua i kona noonoo ana i ua palapala nei a i kau wahi paha o ia palapala i manao ia e kukulu ae ma ke ano e kue iaia. E hiki no nae i ka Aha a mea e ae paha iaia ka mana i olelo mua ia, i kela a me keia manawa oiai e hookolokolo ana, e kena a e lawe ia mai a e nana ia ua palapala nei, alaila, e hana a e hooponopono no ia mea e like me ka mea i manao ia ua pono.

HAAWINA 9.—KELA A ME KEIA RULA.

§1424. O na Aha Hookolokolo a pau, a me na mea e ae i hookohu ia ma ke kanawai, a ma ka ae ana paha o na aoao a elua e hoolohe a lawe a e ninau i na olelo hoike, ua kauoha ia e ike a e hoomaopopo iloko o ka Aha i ka inoa i kakau ia o kela a me keia mea e noho nei, a ua noho mamua paha ma ka Oihana Kuhina o ka Moi, Lunakanawai o ka Aha Kiekie a Aha Kaapuni paha, na Komisina o ka Poe Hoona Kuleana Aina, a o ka Luna Buke Helu paha o ka Aha Kiekie; ina nae ua kakau ia kela inoa malalo o kekahi olelo hooholo, palapala kena, palapala hooiaio, palapala i hoohiki ia, a palapala mana e ae paha o ka Aha Hookolokolo, a o ke Aupuni paha.

§1425. Aole no e koi ia e hooiaio mai kekahi e ka hoike nana

i kakauinoa ma ia palapala, ina hoi he palapala ia i makemake ole ia ka inoa o ka hoike e kakau pu, a ua hiki no ke hooiaio ia ma o ka ae ana mai o kekahi aoao, a ma ke ano e ae paha, me he mea la, aole no i kakauinoa ia na hoike.

§1426. E hiki no ke hoohalike ka lima kakau o kekahi palapala i hoopaapaa ia me ka lima kakau o kekahi palapala e ae, e na hoike ke hoomaopopo nae i ka ike o ka Aha, a mea paha iaia ka oihana, he palapala oiaio no ia; a e hiki no i ka Aha ke waiho aku ia palapala e nana ia e ke jure, a poe e ae paha, nana e noonoo ana ka hihia i mea e hooiaio ai no ka palapala i hoopaapaa ia.

§1427. Aole no e hoole ia ka olelo o kekahi hoike, e ae wale aku ana oia i kana mau hana i hana ia, no ke kumu he makana i haawi ia oia, a i ole ia, ua hooweliweli ia ke ole i maopopo i ka ike o ka Lunakanawai a luna e ae paha iaia ka Aha, he mea io no ia e hoohuli pono ole ai ka ae o ka hoike; aole hoi e hoole ia ka lawe ana o ka ae ana mai o kekahi i kona hewa, no ke kumu ua ae oia malalo o ka hoike, ina nae i hooiaio ia imua o ka Aha aole no i hoohiki ia.

§1428. Mai ka la aku i kau ia ai keia kanawai, aole no e ae kekahi Lunakanawai a mea e ae paha, e hoohiki i kekahi a e lawe paha, a e lawe ia paha i kekahi olelo hoohiki a palapala paha i hoohiki ia, e pili ana i kekahi mea i loaa ole i na Lunakanawai a mea e ae paha, i ka mana e noonoo a e hookolokolo, malalo o kekahi kanawai e kau ana ia manawa, aole nae i manao ia ua pili na pauku a me na olelo o keia pauku i ka hoohiki ana a me ka ae hemolele ana, a me ka palapala i hoohiki ia, imua o kekahi Lunakanawai e pili ana i ka maluhia o ka lehulehu, a o ka hoopii ana a me ka hookolokolo ana i na ofeni, a o ka niele imua o kekahi Lunakanawai ma ke ano koronero e pili ana i na make emole, a o na hana imua o ka Ahaolelo, a o kekahi komite paha o ka Ahaolelo, aole hoi e pili i kekahi olelo hoohiki a palapala paha i hoohiki ia malalo o na kanawai o kekahi aina e, i mea e hooiaio ai i na palapala i manao ia e lawe aku i ka aina e.

§1429. NA PALAPALA HOAKAKA.

Hoakaka Mua.

Iloko o ka .....
Iwaena o A. E.....mea hoopii,
a me I. O.....mea i hoopiiia,

E hoomanao, o ka.....ke manao nei e hooiaio ae i na mea a me na palapala i hai ia malalo ae nei, a i mea e nana ia ai ia mau palapala e ka mea hoopii (a mea hoopiiia paha) a o kona loio a hope paha, ma.....ma ka la..... e hiki mai ana iwaena o ka hora.....a me ka hora..... a ma keia, ua kauoha ia ka mea hoopii (a mea hoopii ia paha) iloko o na hora he 48, mai ka hora hope i hai ia ae la, e ae mai ia mau mea i olelo ia, a e ae hoi i na palapala i olelo ia, ua kakau pakahi ia a me ka inoa i kakau ia, a o na palapala i olelo ia ua kope ia, he mau kope oiaio, a o na kope i olelo ia ua haawiia, a hoouna ia, a i hoike ia, ua haawiia, hoike ia, a hoouna no; koe nae na mea i kupono ole ke ae ia e pili ana i ua mau mea la i oleloia, a me na palapala.

Hanaia i keia la.....o.....18..
.....Loio a hope paha,
Ia Mr.....Loio a hope paha.

NA PALAPALA MUA.

KE ANO O KA PALAPALA.	LA I KAKAU IA.
1. He aelike i kakauinoaia e ka mea hoopii a me Keoni Kamaka.	1. Ianuari, 1860.
2. He leta mai o ka mea i hoopii ia i ka mea Hoopii.	1 Feberuari, 1860.

NA KOPE.

KE ANO O KA PALAPALA.	KAKAU IA.	KA PALAPALA MUA A KOPE PAHA I HAAWI IA A HOOUNA IA PAHA, A ME KE ANO O IA HANA.
1 Leta mai ka mea hoopii a i ka mea i hoopii ia.	1 O Ianuari, 1860.	Hooili ia ma ke eke leta ma ia la no.

NA MEA E HOOIAIO ANA.

1. Ua kauoha ia o Keoni Kamaka i olelo mua ia e ka mea i hoopiiia, e kakauinoa ma ia aelike ma ka aoao o ka mea i hoopiiia.

2. Ma ka la 1 o Maraki 18 ua make kauoha ole o Keoni Kamaka.

3. I ka wa i hoomaka ai keia hoopii o Keoni Kala oia ka hooilina o Keoni Kamaka i olelo ia ma ke kanawai.

Hoakaka Alua.

Ke ae aku nei au i na palapala helu 1, na kope helu 1, a me na mea e hooiaio ana helu 2.

A. E., Loio o ka mea Hoopiiia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 91.

§§1364-1429 oia no Kau 1876, Mok. 32 Kan. Kiv. aoao 401.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie:
§1372 Foster v. Hayward, 9 Haw. 563.
§§1395,1397 Govt. v. Brown, 6 Haw. 753.
§1412 Pahukula v. Parke, 6 Haw. 211.
§1413 R. v. Ah Wong, 10 Haw. 524.
§1414 Briggs v. Mills, 4 Haw. 450.
§1416 R. v. Kahakauila, 10 Haw. 28.
§1420 Govt. v. Aloiau, 9 Haw. 400.
§1427 R. v. Hong Cheong, 10 Haw. 94.

MOKUNA 92.

Hoohalahala a me na Hoohalahala Kumu.

HOOHALAHALA.

§1430. E aeia no na hoopii hoohalahala mai na olelo hooholo a na Lunakanawai Apana ma na mea apau, ina he hihia kivila a karaima paha, a i ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ia Apana Kaapuni like, i na manawa a pau a ka mea hoopii e hoohalahala ana e waiho aku ai i ka hoolaha o kana hoopii hoohalahala iloko o elima la, a e uku i na koina i maopopo iloko o na la he umi; a ina he hoopii kivila, alaila, e waiho pu aku i ka bona lawa kupono ma ka huina o hookahi haneri dala i hoomaopopoia no ka hookaa ana o na koina e ili hou mai ana ina oia e haule ana i ka Aha Hookolokolo maluna ae, a i ole, ma na dala maoli paha ma ia huina like, iloko o umi la mahope mai o ka olelo hooholo i hoopii hoohalahala mai ai, aka nae hoi, ina iloko o kana olelo hoolaha o ka hoopii hoohalahala ua hoike mai oia i kona makemake e kapaeia ke kiure e kauoha wale ia no oia e waiho mai ma ke ano hoopaa no na koina hou aku i kekahi bona ma ka huina o iwakalua dala, a dala maoli paha i hiki e like me ia ka nui. A ma ia ano ina he hihia kivila, ina ka mea i hoopii hoohalahala ia, a i ole ia, o kekahi mea i hoopii hoohalahalaia ma ia hihia, e makemake e hoao iaia imua o ke kiure ma ka hoopii hoohalahala ana, aole oia e hooleia ina e hana oia iloko o iwakalua la mahope iho o ka olelo hooholo i hoopii hoohalahalaia mai ai, e waiho aku i kana palapala nonoi me ia ke ano i ka Aha Hookolokolo Kaapuni, a e waiho i kana bona a dala paha, ma ka huina o hookahi haneri dala no ka hookaa ana i na koina e ulu ae ana ina oia e haule ana i ka Aha Hookolokolo maluna ae. Aka, ina nana hoi ke noi e kapae i ke kiure a ka mea hoopii hoohalahala aole i kueia mai e kekahi mea i hoopii hoohalahalaia e like hoi me kana i hoike ai ma ke noi no ka hookolokoloia e ke kiure e like me ia i olelo mua ia, e hookolokolo ia no

ka hoopii me ke kiure ole, a e hiki no ke hookolokoloia e ka Lunakanawai Kaapuni i ka manawa hoomaha o ke kau mamuli o ka aelike ana o na aoao. A mahope iho o ka hookolokoloia ana a me ka pau ana o ia hoopii ma ka hoohalahala, ina ma ka hooholo ana a ke kiure a ma ka olelo hooholo paha a ka Lunakanawai Kaapuni, oiai ke kiure ua kapaeia e like me ia i olelo mua ia ae nei, aole he hookolokolo hou ana aku ma ia hoopii no na hopena o na olelo hoike (ke ole kekahi hookolokolo hou o ia ano hihia i aeia e like me ke kanawai), aka, e laweia no na hoopii hoohalahala ma na ninau Kanawai i ka Aha Hookolokolo Kiekie; a ua hoakaka hou ia nohoi, ina e lawe ia ana kekahi hoopii hoohalahala maluna pono wale no o na kumu ma ke kanawai mai ka olelo hooholo mai a kekahi Lunakanawai Apana e hoakakaia no e like me ia ma ka olelo hooholo o ka hoopii hoohalahala a e hana ia no ia ano hoopii hoohalahala ma na kumu ma ke kanawai i ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ia Apana Hookolokolo Kaapuni hookahi, a i ka Aha Hookolokolo Kiekie paha, aia i ka manao o ka mea e hoopii hoohalahala ana, a o ia hoopii hoohalahala e hooloheia a e hookoloia no me ke komo pu ole mai o kekahi kiure; a o ka bona e like ana no ia me ka mea i hoakaka mua ia ma ka mea i pili i ka waiho ana i ke kiure.

§1431. Ina o ka hoopii hoohalahala ua pili i kekahi hihia hewa, mawaho ae o na hihia he make ka hoopai, ua hiki i ka mea hoohalahala e hoike maloko o kona hoolaha hoohalahala i kona makemake e kapae ae i ka hookolokoloia ana o ia hoopii hoohalahala e kekahi kiure, a i ole ia, i ka manawa e kaheaia ai kekahi hihia o ia ano no ka hookolokoloia ana imua o kekahi kiure ua hiki i ka mea hoopii hoohalahala e kapae ae i ka hookolokoloia ana imua o ke kiure ma ka hoakaka ana pela imua o ka Aha. Ina ua kapaeia kekahi hookolokolo imua o ke kiure e like me ia i olelo mua ia ae nei ua hiki e hoonohoia ka hihia no ka hookolokolo ana i kela manawa keia manawa iloko o ka manawa e noho ana ke kau, a i ole, ia manawa o na kau, a i ka manawa e hookolokoloia ai ia hihia a hooholoia aole no e hanaia kekahi hookolokolo hou ana e pili ana i na mea e pili ana ia hihia koe ma ka ae ia ana o kekahi hookolokolo hou ana e like me ke kanawai,

aka ua hiki no e laweia na kumu hoohalahala ma na ninau kanawai i ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1432. Ina i hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai Apana, no kekahi hihia kivila a karaima paha, a ua kupono ole ma ke Kanawai i ka Lunakanawai Kaapuni i hoopiiia aku ai e lohe a e hooholo no ia mea, alaila, e hiki no ke hoopii pololei i ka Aha Kiekie, a i ole ia, i ka Aha Kaapuni o ka Apana Hookolokolo kahi e noho ai, ma kana hana e like me ka hana mau ana ma ka hoopii hou ana i kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena.

§1433. E aeia no na hoopii hoohalahala mai na olelo hooholo, na olelo hooko, na olelo kauoha a mau olelo kuahaua paha a na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, i ka Aha Hookolokolo Kiekie, koe ma na hihia i kuleana ai ka mea e hoohalahala ana e hoohalahala aku i ke kiure, i na manawa a pau a ka mea hoopii hoohalahala ana e waiho ae ai i ka olelo hoolaha o kana hoohalahala iloko o elima la, a e uku i na koina i maopopo, a e waiho aku i bona lawa kupono ma ka huina o kanalima dala, i hoomaopopo ia no ka hookaa ana i na koina e ili hou mai ana ina oia e haule ana ma ka Aha Hookolokolo Hoopii Hoohalahala, a ma ka dala maoli paha e like me ia ka nui, iloko o umi la mahope mai o ka waihoia ana aku o ka olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha i hoopii hoohalahalaia mai ai; aka nae hoi, ma kekahi hihia a ke kanawai i ae ai i kekahi hoohalahala mai ka olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha a kekahi Lunakanawai ma ke Keena e hookolokoloia imua o kekahi kiure, alaila, aole ka Lunakanawai nana ka olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha i hoohalahalaia mai ai e noho ma ka hookolokoloia ana o ia hoopii hoohalahala imua o kekahi kiure, aka, e kupono no e hooloheia ua hoopii hoohalahala ma ke kau mau mahope aku o ka Aha Hookolokolo Kaapuni o ka Aha Kaapuni iloko ona i hookolokoloia ai ua hihia la ma ke Keena, a o ka Lunakanawai Kaapuni o kahi Apana Kaapuni e aku, i hoomanaia hoi no ia mea ma ka palapala nonoi i kakauia e ka Lunakanawai Nui, a e kahi Lunakana-

wai e ae paha o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e noho aku ma ka hookolokoloia ana o ia hoopii hoohalahala; aka, eia hou aku nae hoi, ina i laweia mai ia hoopii hoohalahala mai ka olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha e kekahi o na Lunakanawai o ka Apana Kaapuni Ekahi ma ke Keena, e kupono no hoi e hooloheia ma ke kau mau mahope aku o ia Apana Kaapuni, aka, aole ka Lunakanawai nana ka olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha i hoopii hoohalahalaia mai ai e noho ma ka hookolokoloia ana o ia hoopii hoohalahala.

§1434. Ina hoi ua hoohalahala la i ka Aha Hookolokolo Kiekie mai kekahi olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha a kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, ua mana i ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoolohe hou, hoololi, hooia, hooponopono hou, hoemi mai a hoihoi hou paha no ka hoolohe hou ana, ma ke Keena, ia olelo hooholo, olelo hooko, olelo kauoha a olelo kuahaua paha, ma ka holookoa a ma kekahi hakina paha, a e pili ana i kekahi a i na poe no paha a pau. O kela ame keia hoopii hoohalahala o ia ano e laweia no ma o ka moolelo la a aole e hookomo hou ia mai ma ka Aha Hookolokolo Hoohalahala kekahi olelo hoike hou aku; aka nae, ua hiki no i ka Aha Hookolokolo Hoohalahala, ina e waihoia mai ana kekahi olelo hoike, a o ia olelo hoike he mea maopopo he olelo hoike hou loa i loaa aku, a ua koikoi kupono e loaa ai ka olelo hooholo pololei o ka hoopii hoohalahala, alaila, e aeia aku ia mea. Aole kekahi mea iloko o keia mau olelo e manaoia e ae ana i kekahi hoopii hoohalahala e laweia mai kekahi kauoha a kekahi Lunakanawai e ae ana i kekahi palapala hopu, hoomalu, palapala a kauoha kanawai e ae paha, a no kekahi kauoha e ae paha o ke ano e like ana me ia.

§1435. O ka hoopii hoohalahala i laweia i ka manawa kupono a hooko kupono ia ma kekahi hihia i hoakakaia maloko o keia Kanawai e lilo koke aku ma ia hope mai, he mea e kaohi ai i ka hoopai a me ka hookoia ana, eia nae, ua hiki ke puka ka palapala hoomalu waiwai i ka wa e kali ana no ia hoohalahala mamuli o na kumu maikai a lawa kupono e hoike ia ana ma ia mea.

NA HOOHALAHALA KUMU.

§1436. I na manawa a pau e ulu mai ai kekahi ninau kanawai ma kekahi hookolokolo ana a hana e ae paha imua o kekahi Aha Hookolokolo Kaapuni e hiki no i ka Lunakanawai e noho hoomalu ana ke waiho ia mea no ka noonoo ana o ka Aha Hookolokolo Kiekie; a ma ia ano hoopii e hoike aku i ke kumu, a o kekahi paha o ia mea e ikeia ana he kupono e loaa ai ka ike piha ia o ka ninau, i ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1437. He hiki no i kekahi ninau ke waihoia e like ae la me keia ano mamuli o ke noi ana a kekahi o na aoao elua, mamuli o kekahi manao, kuhikuhi, ao ana, rula ana a kauoha ana paha a ka Lunakanawai ma kekahi mea ma ke kanawai.

§1438. E hiki no i kekahi mea ke hoike aku i na olelo hoohalahala i kekahi o ia manao, kuhikuhi, ao, rula a kauoha paha, a oiai ia mea ua hanaia a paa ma ke kakau ma ke ano awiwi, a waihoia aku i ka Lunakanawai iloko o ke kau, a i ole, iloko o umi la mahope aku o ia manawa; a ina ma na hana i hanaia iloko o ka manawa hoomaha me he la ua like no me ko ke kau, iloko o umi la mahope iho o ka manao ana, kuhikuhi ana, ao ana, rula ana a kauoha ana paha i kueia ai, a ina ua ikeia ua kulike me ka mea oiaio, e aeia no a e kakauinoaia e ka Lunakanawai, aka, ina ka Lunakanawai e hoole i ka ae ana a kakauinoa no ia mau olelo hoohalahala kumu, ua hiki no nae hoi i ka oiaio o na mea i oleloia maloko o ia palapala ke hooiaia imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a me na kumu hoohalahala i aeia mamuli o ia; eia nae, ina e haawi hou ia ana he manawa hou aku e ka Lunakanawai ma kona manao ana.

§1439. I ka aeia ana o ia mau kumu hoohalahala a me ka waihoia ana aku o na dala he iwakalua-kumamalima a o kekahi bona paha ma keia huina ae la e ka aoao e hoohalahala ana, me ke Kakauolelo o ia Aha Hookolokolo, no na koina e ulu ae ana iloko o ka Aha Hookolokolo Kiekie, alaila e noonooia no e ka Aha Hookolokolo Kiekie na ninau e ala mai ana ma ia mea. Aka, ina nae, e ikeia na kumu hoohalahala e ka Lunakanawai

imua ona ka hookolokolo e malamaia ai he ano ole, pili ole a manao wale ia paha e hoololohi, e hoopukaia no ka olelo hooholo ma ka hoopii, a e haawiia a kaohiia paha ka hoomalu waiwai ana maluna o na kumu e like me ko ka Lunakanawai ike he kupono, me ka nana ole ae no ka aeia o na kumu hoohalahala.

§1440. Ina, i ka manawa e ikeia ai mamuli o ka hooloheia ana o kekahi hihia i laweia aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie maluna o na olelo hoohalahala kumu, he ano ole na kumu hoohalahala a he pili ole paha, a ua manaoia paha i mea e hoololohi ai, na ka Aha Hookolokolo no e hookau aku i na uku koina papalua maluna o ka mea e lawe ana i na kumu hoohalahala, mai ka manawa mai o ia mea i oleloia ai; a me ka ukupanee pu no hoi kekahi mai ia manawa mai, ma ka eiwa pakeneta no ka makahiki maluna o ke dala, ina he dala io kekahi, e loaa ana no ka aie a poho paha; a e hookau aku paha i kekahi mahele o ua mau koina hou la a me ka ukupanee e like me kana e manao ai ua kupono.

§1441. I ka manawa e hoopaaia ai o ka olelo hooholo ma kekahi hihia i aeia ai na kumu hoohalahala, he hiki no ke haaleleia ka olelo hooholo e ka Aha Hookolokolo Kiekie me kekahi palapala hai hewa ole, e like pu ke ano me he la ua hookomoia ma ke ano kuhihewa, a mamuli o ia mea e malamaia no ia mau hana hou ana aku ma ka hihia e like me ka mea e pili ana i ke kanawai a me ka pono.

§1442. Aole kekahi hookolokolo ma ke kiure e alaiia a e kaohiia paha mamuli o ke kapa ana, waiho ana a ae ana paha o ia mau kumu hoohalahala; aka, e laweia mai no ka olelo hooholo a e hanaia no ia mau hana hou aku ma ka hoopii e like me ka ka Aha Hookolokolo e kauoha ai, i kulike ai hoi me na hoakaka ana mamua ae.

HOAKAKA I KA MOKUNA 92.

§§1430-1431 oia no Kau 1896, Kan. 54.
§1432 oia no Kan. Kiv. §938.
§1433 oia no Kau 1892, Mok. 109.
§§1434-1442 oia no Kau 1892, Mok. 57 §§70-78.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: §1430 Luce v. Chin Wa, 5 Haw. 629; R. v. Lee Choy, 7 Haw. 63; Humuula v. Ahlo, 7 Haw. 213; Afong v. Kale, 7 Haw. 521; Paa v. Richardson, 7 Haw. 301; Rego v. Mahoe, 7 Haw. 621; Castle v. Bowler, 8 Haw. 368; Ah Leong v. Kee You, 8 Haw. 419; Atty. Gen. v. Hughes, 8 Haw. 609; Govt. v. Smith, 9 Haw. 179; Ah Ping v. Govt., 9 Haw. 284; Govt. v. Aloiau, 9 Haw. 401; Murray v. Colburn, 9 Haw. 424; Govt. v. Mura, 9 Haw. 429; Titcomb v. Naeole, 10 Haw. 346.

§1433. R. v. Aiona, 5 Haw. 142; Pupuka v. Maiwela, 6 Haw. 368; Makaweli v. Himeni, 7 Haw. 169; Castle v. Bowler, 8 Haw. 368; Kaluahi v. Grinbaum, 9 Haw. 141; Est. Banning, 9 Haw. 256; Re Walters, 10 Haw. 25; Barthrop v. Kona Coffee Co., 10 Haw. 398.

§1434. Onomea v. Austin, 5 Haw. 605; Thurston, v. Aylett, 7 Haw. 573; Re Tai v. Wo Chan, 9 Haw. 511.

§1436. Govt. v. Poor, 9 Haw. 220.

§§1438-1439. R. v. Paakaula, 3 Haw. 30; Luka v. Poohina, 3 Haw. 728; Kamalu v. Lovell, 4 Haw. 601; Coleman v. Coleman, 5 Haw. 302; Dowsett v. Jones, 9 Haw. 548; Cummings v. Iaukea, 10 Haw. 1; Kapuakela v. Iaea, 10 Haw. 99; Carter v. Mutual Life Ins. Co., 10 Haw. 117; Fraga v. Port. Mut. Ben. Soc., 10 Haw. 128; Haae v. Kuluwaimaka, 10 Haw. 347; McGrew v. McGrew, 10 Haw. 600.

§1441. Est. Kamaka, 9 Haw. 251; Byrne v. Aleen, 10 Haw. 327.

MOKUNA 93.

Palapala Hai Hewa.

§1443. E loaa no ka palapala hai hewa i kekahi mea i manao aole i loaa iaia ka pono mamuli o ka hooholo ana a kekahi Lunakanawai, a i ole ia, ma ka olelo hooholo a kekahi Aha Hookolokolo, koe ka Aha Hookolokolo Kiekie, a i ole ia, ma ka olelo hooholo a kekahi jure i kekahi manawa mamua o ka hoolawa piha ia ana o kekahi palapala hoomalu i hoopukaia mamuli o ia hooholo ana, iloko o eono malama mai ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo.

§1444. E loaa no na palapala hai hewa e pili ana i kekahi hooholo ana a rula ana paha o kekahi Lunakanawai ma kekahi hihia i waihoia ai i ke jure.

§1445. Ua hiki no e loaa ka palapala hai hewa i mea e hoopololeiia ai kekahi hewa i ikeia ma ka moolelo ma ke kanawai, a i ole ia, ma na mea i hoikeia, a i ole ia, no kekahi kumu e olelo ia ai he hewa ma ke Kanawai Manao (Common Law); eia no nae hoi, aole e hoopukaia kekahi palapala hai hewa no kekahi hemahema wale no ma ka palapala hoopii, aole hoi no kekahi mea i paa ia no ka pono o ka mea hoopii i hewa.

§1446. No na hana a pau o keia Kanawai e manaoia ua komo ma ka moolelo na pane ana a pau, na noi, na nota, a i ole ia, na bila hoohalahala, na mea hoike, ko ke Kakauolelo, a i ole ia, ko ka Lunakanawai moolelo o na mea i hanaia, a ina ua makemakeia e ka mea hoopii i hewa he kope o na olelo ike ma ia hihia.

§1447. Aole e hanaia kekahi hoololi ana ae ma ka hai hewa o kekahi mea i hooholoia i kukuluia maluna o ka hilinaiia o ka oiaio o na olelo a na hoike, a i ole ia, o ke koikoi o na olelo ike.

§1448. Ua hiki no e hoopukaia na palapala hai hewa ma na hihia kivila e ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo, a i olē ia, e kona mau hope ma ke ano o na mana i loaa ia lakou ma ka manawa o na kau, a i ole ia, mawaena o na kau mau, ma ke noi ana o kekahi mea oia kekahi o na mea maloko o ka hihia i kinohi, a i ole ia, o kekahi mea ma o kekahi mea iloko o ka hihia i make.

§1449. Aole e hoopukaia kekahi palapala hai hewa ma kekahi hihia karaima ina aole i aeia e kekahi Lunakawai o ka Aha Kiekie. E lilo ka hoopukaia ana o ka palapala i mea e kaohiia ai ka hookoia ana o ka hoopai ma na hihia he make ka hoopai, aka, aole e kaohiia ka hoopai ma na hihia aole he make ka hoopai.

§1450. Aole e hoopukaia kekahi palapala hai hewa aia a waihoia ae na dala he iwakalua-kumamalima i mea e hookaaia ai na koina, a me kekahi bona me ke Kakauolelo, i hanaia no ka pono o ka aoao e pono ana ma ka hana i oleloia ai ua hewa ka hana ana, a i ole ia, i kona mea ma kona wahi, e hoakaka ana no ka hookaa ana i ka olelo hooholo ma ua hihia la ina aole e hiki ana e hookoia ka palapala hai hewa. E waihoia aku ka hoakaka ana o na hewa i ka manawa e kii ia ai ka palapala hai hewa.

§1451. E kakauia aku no na palapala hai hewa a pau i ke Kakauolelo o ka Aha, ina he Kakauolelo, o kahi i oleloia ai ua loaa ka hewa, a i ole ia, i ka Lunakanawai nana i hana i ka rula ana, a ua hiki e hookoia maluna o ia Kakauolelo a Lunakanawai paha ma ka hoouna ana iloko o ka eke leta.

§1452. E hanaia no na palapala hai hewa ma ke ano nui ma ke ano e like me keia mahope iho nei:

"Aha Hookolokolo Kiekie o ko Hawaii Paeaina.

".....

"Ka mea Hoopii ma ka Hai Hewa kue ia

".....

"Ka mea i Hoopiiia ma ka Hai Hewa.

Ia.....Kakauolelo, etc.

"No ka mea, ma kekahi hoopii i waihoia mamua iho nei imua o ka Aha.....o ka Apana Hookolokolo Kaapuni....., a o ..... ka mea hoopii, a o.....ka mea i hoopiiia, ke oleloia nei ua loaa ka hewa e like me ia i hoakakaia iloko o ka hoakaka ana o na hewa e waiho nei ma keia Aha, ke kauohaia aku nei oia e hoouna mai ano i keia Aha i ka moolelo a me na mea hoike a pau i waihoia ae ma ia hana ana.

"Hoike ka Mea Hanohano.....

"Lunakanawai Kiekie o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

".....

"Kakauolelo.

Aole e hoopau wale ia kekahi palapala hai hewa no ka hemahema o ke ano o ka hanaia ana.

§1453. E hanaia no ka hookoia ana o ke kope o na hoakaka ana i na hewa e ka Hamuku, a i ole ia, e kona mau hope maluna o ka mea i hoopiiia i hewa, a i ole ia, maluna o ka mea e lawelawe ana no kekahi mea ma ia hihia i make. E hookomoia ma ia kope he hoolaha mai ka loio aku, e hoakaka ana ua hoopukaia ka palapala hai hewa. Aole e hooloheia ka hana ma kekahi palapala hai hewa aia a hala na la he iwakalua mai ka hookoia ana.

§1454. Aole no i koiia he pane ana ma na hana hai hewa. Mahope iho o ka hooko pono ia ana ua hiki i ka Aha ke hana aku ma ka aoao hookahi wale no ina aole i hele ae ka mea i hoopiiia i hewa.

§1455. Aole e lilo ka hooloiia ana o ka mea i hooholoia ma na hai hewa i mea e hoano e ia ai kekahi kuaiia ana o ka waiwai lewa a waiwai paa paha i hanaia ma ka hoomalu ana mamua aku o ka hookoia ana o ke kope o na hoakaka ana o na kumu hewa. O ka hoopukaia ana o ka palapala hai hewa a me ka waihoia ana o ka bona e like me ia i hoakakaia maluna ae he mea ia e kaohi ai i ka hoomalu ana mai a mahope aku o ka hiki ana aku o ka hoolaha o ia mea i ka makai e hana ana i ka hoomalu o ia

mea. He hana ia na ke Kakauolelo, a i ole ia, na ka Lunakanawai o ka Aha i kau ia aku ai ka palapala hai hewa e hoike aku i ua makai la, a e manaoia ua loaa ia hoolaha iaia ma ka hiki mua ana o na leta mahope iho o ka loaa ana o ka palapala hai hewa i oleloia, ina e hana ana i ka hoomalu ma kekahi wahi e aku mawaho o kahi i noho ai o ia Kakauolelo a Lunakanawai paha, ina aole, alaila, ma ia la no.

§1456. E loaa no i ka Aha Hookolokolo Kiekie ka mana e hana i ka hooholo ana ma ka hihia e like me ka mea a lakou i manao ai ua kupono mamuli o na olelo hoike a me ke kanawai.

§1457. Ua loaa no i ka Aha Hookolokolo Kiekie ka mana e kauoha e waihoia ae he mau bona hou ke noiia, a e hoomaopopo i ka nui o ka hoopai o ia mea a me ka lawa kupono o na hope ma ia bona, a i ole ia, i ka bona i haawiia, mamua ae o ka hoomaka ana e hoolohe i na mea e pili ana i ka hai hewa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 93.

§§1443-1457 oia no Kau 1892, Mok. 95, mamua hoi keia o ke Kan. Kiv. §§1157-1160.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Peacock v. Lovejoy, 5 Haw. 231; Ahiu v. Widemann, 7 Haw. 333; Ami v. Parke, 7 Haw. 214; Phelps v. Carter, 9 Haw. 640; Cummings v. Iaukea, 10 Haw. 1; Woodward v. Republic, 10 Haw. 416; Goo Kim v. Holt, 10 Haw. 653.

MOKUNA 94.

Bona Hoohalahala.

§1458. I na manawa apau iloko o kekahi hana imua o kekahi Aha Hookolokolo, ma kekahi noi e hookolokolo hou, a i ole ia, ma kekahi hoopii hoohalahala, a i ole ia, ma kekahi noi no kekahi palapala hai hewa, a i ole ia, ma kekahi mau kumu hoohalahala, ua kupono e waihoia kekahi bona no na koina, a i ole ia, e kue ana i ka laweia ana, a i ole ia, ka hoolilo ia ana o ka waiwai i kupono e hoomaluia, ua lawa no ina e haawiia he hookahi bona no kekahi huina i hooholoia e ka Lunakanawai e noho hoomalu ana, a ua hiki no e huiia ka hoopaa no na koina a me ka hoopaa ana aole e lawe, a i ole ia, hooliloia paha ka waiwai, a aole e koiia e waiho hou ia ae kekahi bona hou aku. A oia bona e mau no kona mana a me kona paa a hiki i ka hoopau loa ia ana o ia hana apau imua o ia Aha Hookolokolo, a i ole ia, a hiki i ka pau loa ana o ia hana imua o ka Aha Hookolokolo i laweia aku ai ia noi no ka hookolokolo hou ana, noi no ka palapala hai hewa, hoopii hoohalahala a kumu hoohalahala paha.

§1459. Aole e hoopau wale ia kekahi bila kumu hoohalahala, a i ole ia, hoopii hoohalahala no kekahi hemahema, a i ole ia, lawa ole o kekahi bona, aia wale no a hooko ole ka mea nana i waiho ae i ka bona i kekahi kauoha o kekahi Lunakanawai e hooponoponoia ua bona la mahope iho o ka hala ana o kekahi manawa kupono i emi ole malalo o 24 hora i haawiia no ia hooponopono ana.

§1460. O ka bona i kauohaia ma ka Pauku 1458 e hanaia no i na manawa apau i ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolo-

kolo a me kona mau hope ma ia oihana. E nanaia malalo o na kumu no ka hookaa ana i na koina apau e ulu ae ana mahope iho o kona waihoia ana aku a no ka lawe ole ana, a i ole ia, hoolilo ana i ka waiwai.

§1461. I na manawa apau e loaa ai i kekahi mea nona ka pomaikai i waihoia ai ia bona ke kuleana e ohi malalo oia bona, ua hiki no e laweia kekahi hoopii imua o ka Aha Hookolokolo kupono ma ka inoa o ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo no na pono o ia mea, aka, aole loa e ili maluna o ia kakauolelo kekahi o na koina, na poho, a i ole ia, na lilo o ia hoopii ana, a o kekahi olelo hooholo i ohiia e hookaaia aku no ia i ka mea nana ia hoopii i hoomakaia ai, a o ka palapala hookaa o ia mea e lilo no ia i hoike lawa no ka hookoia ana o ia olelo hooholo.

HOAKAKA I KA MOKUNA 94.

§§1458-1461 oia no Kau 1895, Kan. 25.
E nana no hoi §1463.

MOKUNA 95.

Olelo Hooholo, Palapala Ohi Waiwai, a me Hookolokolo Hou.

§1462. Na ke kakauolelo e palapala i ka olelo hooholo, me ke noi ole ia, mahope koke iho o ka puka ana mai o ka olelo hooholo a ke jure, a o ka aha paha ma ka baneko, a o ka Lunakanawai paha ma ke Keena, a e hiki no ke hoopuka i ka palapala ohi waiwai i kela manawa keia manawa, ke noi ia mai mahope olaila, ke hoakaka ole ia i ka manawa i hoopuka ia mai ai ka olelo hooholo, o ka manao e hookolokolo hou, a e waiho mai hoi i bila hoakaka i na kumu hoohalahala, a me ka palapala hoopaa, e like me ka olelo a ke Kanawai iloko o na la he umi mahope iho o ka olelo hooholo. E hiki no nae ke hoopuka ae i ka palapala ohi waiwai iloko o na la he umi, me ka nana ole, i kela olelo noi e hoakaka ana no ka hookolokolo hou, ke maopopo ke kumu kupono no ka hana ana pela. Aole pilikia ka hoopii hou ae ma na olelo a keia pauku.

§1463. E hiki no i kela mea keia mea ke hooholo ia ma ke ano kue iaia, e like me ke ano o ka pauku maluna iho, ma kona haawi ana mai i palapala hoopaa, i mea e uku ai oia i na koina a pau ma ka hookolokolo hou ana, aole hoi e lawe aku a hoolilo aku paha i kekahi waiwai ona i ku i ka ohi ia mamuli o ia olelo hooholo, a ma kona hoakaka ana hoi i kona manao pela i kela aoao, a me na kumu o ia manao, e hiki no iaia ke noi i ka Aha, iloko o na la he umi mahope iho o ka hooholo ana, e hookolokolo hou, no ke kumu kupono ma ke kanawai e ae ai e hookolokolo hou. E lilo ka bila hoakaka i na kumu hoohalahala, a me ka palapala hoopaa, i mea e waiho malie ai ka palapala ohi waiwai, a hooholo ka Aha i kona manao no ka hookolokolo hou a me ka ole.

§1464. E hoopuka aku kela a me keia o na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a me ka Lunakanawai Apana, i kana palapala ohi i ka waiwai o ka aoao i ko ole ma ke noi ana o ka aoao i ko, ma ka hooholo ana ma ka hihia kivila iloko o kona Aha, ke hoopii hou ole ia ia hooholo ana; a penei ke ano o ua palapala ohi la:

Na kekahi makai o ka Apana o....Mokupuni o....K. H. P.

Ke kauoha aku nei au ia oe, e ohi i ka waiwai lewa o....., ina e loaa iloko o kona apana, a ina aole i loaa ka nui kupono, alaila, e ohi aku no i kona waiwai paa, ma ua apana la, a mahope o ka hoolaha ana i ka olelo hoakaka no ia mea, he kanakolu la mamua, alaila, e kuai aku, a i kauwahi paha o ia waiwai, e like me ka mea e pono ai, ma ke kudala ana, i ka mea haawi nui, i mea e kaa'i; e like me ka hooholo ana a'u ma ke ano kue iaia, no .....i ka la ....o.....18.., no na dala.....me na koina pu kekahi, a me ka uku hoopanee mai ka la i hooholo ia ai, a me kou koina, a me ka lilo no ka ohi ana me ka hoolaha ana a me ke kuai ana. E hoihoi mai i keia palapala ohi ia'u me ka hoakaka mai i kau hana ana malaila, a me ke dala i loaa ia oe, i ka pau ana o na la he....a mamua mai paha, e hooko maoli oe i keia, o poino auanei.

Kakau ia e ko'u lima i keia la....o.....18....

.....

Lunakanawai Apana.

(aia no i ke ano o ka Lunakanawai.)

§1465. Aole e pili ka olelo a ka pauku maluna iho i na palapala ohi, i hoopuka ia'ku ma ke kauoha a kekahi Lunakanawai Kaapuni, no kekahi hihia, imua o ka Aha Kaapuni ma ia mau hihia, aka, e hoopuka ia'ku no ka palapala ohi e like me ke ano o ka hoopuka ia ana o ia mau palapala ma na Aha Hookolokolo Kakau.

§1466. E hoihoi ia mai na palapala ohi apau i hoopuka ia'ku e kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a Lunakanawai

Hoomalu a Apana paha iloko o na la he kanaono, mai ka la i palapala ia ai.

§1467. E like no ke ano o na palapala ohi, e hoopuka ia ai e na Aha Kakau, me ka hana mau ana mamua iloko o ia mau Aha; e hiki no nae ke hooholo ia i kela manawa keia manawa e ka Aha Kiekie, ina ia he mea e pono ai, no ka hoololi ana i ke Kanawai, a no na kumu pono e ae paha.

§1468. E kakau ia na palapala ohi apau, no ka hihia kivila a karaima paha, i hoopuka ia'ku i kekahi Aha Kakau, i ka Luna Makai Kiekie, a i kona hope paha, a e kakauinoia e ke Kakauolelo o ua Aha nei, a e pai ia me kona sila.

§1469. Na kela luna keia luna makai, i kona lawe ana i ka palapala ohi i hoopuka ia ma ke ano kupono i kekahi Aha, a e kekahi Lunakanawai paha, e kakau ma ke kua i ka la a me ka hora i loaa ai iaia, a e hooko mua oia ma ka ohi ana, i ka waiwai i olelo ia, o ka mea i hoopii ia e like me ka manawa i loaa iaia.

§1470. Ma ka ohi ana apau o na luna makai, mamuli o ka palapala ohi i hoopuka ia'ku e kekahi Aha Hookolokolo, a Lunakanawai paha, e lawe ia ka waiwai i ohi ia iloko o kona lima, e malama, a e kiai, a ina e manao oia pela, e lawe ma kahi maluhia. Na ua luna makai nei e hana i ka palapala moowaiwai o ka waiwai i ohi ia.

§1471. Na ka luna makai mahope o ka ohi ana, e hoolaha aku i olelo kuai no ia waiwai i ohi ia, ina he waiwai paa a waiwai lewa paha, a hala na la he kanakolu, a o ka manawa paha i olelo ia e ka Aha, ma ke kau ana i ka palapala hoolaha kakau lima, a pai ia paha ma na wahi akea ekolu iloko o ia apana, kahi i waiho ai ua waiwai nei, a ina ma ka Mokupuni o Oahu, ma ka hoolaha ana i ekolu manawa iloko o kahi nupepa, a mau nupepa paha i pai ia ma Honolulu, Mokupuni o Oahu, ko Hawaii Paeaina.

§1472. Na ua luna makai nei, ma ka la a ma kahi i olelo ia no ke kuai ana, e kudala aku i ka waiwai i hoolaha ia i ka mea haawi nui, ke kaa ole ka mea i hooholo ia e ka Aha, a me ka ukuhoopanee, a me na koina, me kona uku a me kona lilo no ua palapala ohi nei. E lawe no oia no loko mai o ke dala i loaa mai, i ke dala kupono i ka palapala ohi, ina i lawa, a me na koina, me na lilo, a me kona uku, a e hoihoi no i ua palapala ohi nei, i kaa pau loa, a kaa hapa paha, me ka uku aku i ke dala i loaa i ka aoao hoopii, a i kona hope paha.

§1473. A hiki i ka manawa e kudala aku ai, ina manao ka luna makai he mea e pomaikai ai na mea kuleana apau, e hiki no iaia ke hoopanee i ke kudala ana, no ka nele o ka poe makemake kuai, a no ke kumu kupono e ae paha, aole nae e oi aku mamua o na la ehiku, a pela no mai ia manawa aku ia manawa aku, no ke kumu kupono, a pau pono ke kuai ana, me ka hoolaha nae no ia hoopanee ana, ma ka hai ana ma ke akea, i ka manawa a me kahi i olelo ia mamua no ke kudala ana.

§1474. Na ka luna makai e haawi aku i ka mea kuai ma ia kudala ana, i ka palapala hoakaka no ke kuai ana a me ka hoolilo ana, e like me ka mea e pono ai.

§1475. Aole e hoolilo ia ma ke kudala ana mamuli o ka palapala ohi kekahi kuleana e ae iloko o ka waiwai i kudala ia, eia wale no, e like me ke kuleana o ka mea i hoopii ia i ka wa i kudala ia ai, a o ke kudala ana apau o ka waiwai i pili ole i ka aoao i hoopii ia, he kumu no ka hoopii ana o ka mea kuai i ua luna makai nei, no ka lawe ana o ka ona o ia waiwai mahope.

§1476. Maluna o ka luna makai nana i hooko i kekahi palapala ohi, ka hihia no kana hana ana apau mawaho o kona mana ma ke Kanawai, a no kona haalele ana i ke ano o ka palapala ohi a kauoha paha ma kona lima.

§1477. Ina i hoopuka ia'ku kekahi palapala ohi e kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a e kekahi Lunakanawai

Apana, aole nae i loaa ka waiwai, a ua lawa ole paha ka waiwai i loaa o ka aoao i hoopii ia iloko o ka apana hana o ua Lunakanawai nei nana i hoopuka i ka palapala ohi, a ua hoihoi ia mai me ke kaa ole, a ua kaa hapa paha, alaila, e hiki no i ka aoao hoopii, ma ka loaa ana iaia ke kope i hooiaio ia o ka olelo hooholo, a me ka palapala ohi iloko o ka Aha malalo, e waiho ia i ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e noi aku i palapala ohi o ka Aha Kiekie, i mea e ohi ai i ka waiwai o ka mea i hoopii ia, ma na wahi apau iloko o keia Repubalika.

§1478. Ina ua hoopuka ia'ku kekahi palapala ohi e kekahi Aha Kaapuni, a ua hoihoi ia mai ua palapala ohi nei me ke kaa ole, a kaa hapa paha, e hiki no i ua Aha Kaapuni nei ke hoopuka aku i palapala ohi hou, e hooko ia iloko o ia apana hookolokolo, a iloko o kekahi apana hookolokolo e ae paha, i mea e kaa ai ke koena o ka olelo hooholo, a me na koina, a me na lilo, a me na uku, a e hooko ia ua palapala ohi hou nei e ka Luna Makai Kiekie, a e kona hope paha, e like me ka hana ana ma ka palapala ohi mua.

§1479. Aole no e hoopuka ia'ku kekahi palapala ohi mua, ke hoopuka ole ia iloko o ka makahiki hookahi mahope iho o ka wa kupono e noi mai ai, aole hoi i hoopuka ia'ku kekahi palapala ohi hou mahope, ke noi ole ia iloko o ka makahiki hookahi mahope o ka la e hoihoi ia mai ai ka mea i hoopuka mua ia.

§1480. Ina i kaa ole ka olelo hooholo a hala ka wa pono no ka lawe ana i ka palapala ohi malaila, e hiki no ke haawi ia i ka aoao hoopii i palapala *scire facias*, i mea e loaa mai ai ka palapala ohi hou, a i ole ia, e hiki no iaia i na manawa apau, mahope o ka hooholo ana i ka olelo hooholo e hoopii no ka aie malaila.

§1481. He mana ko kela ko keia o na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo Kakau, ma kana kauoha iloko o kona keena, ina ua hoopuka ia'ku ka palapala ohi, e kauoha aku e hooki ia

ma ka lima o ka luna makai, no na kumu kupono, ina ua hoopii hou ole ia, a ina ua puka ole ka palapala hoike i ka hewa, ma ka haawi ana o ka aoao i hoopii ia i palapala hoopaa me ka hope, i mea e hookaa ai me na koina a hiki i ka wa i hooki ia ai. Aole no e kuu ia ka waiwai i ohi ia no ka hooki ia ana o ka palapala ohi, a ina i ka pau ana o ka manawa i haawi ia, aole i hana ia e like me ka olelo a ka palapala hoopaa, alaila, na ka aoao hoopii e kudala aku i ka waiwai i ohi ia; a i ole ia, e hooko i ka palapala hoopaa. Ina nae, aole lawa ka waiwai i ohi ia, e hookaa i ka olelo hooholo, me na koina apau, a me ka lilo, a me na uku, no ka hooki pu ana kekahi, alaila, maluna o na hope iloko o ko palapala hoopaa ke koena. A ina o ka hana hou ana i palapala ohi mea e pono ai, a i ole ia, ka hoopanee ana o ka manawa no ka hoihoi ana i ka palapala ohi, alaila, e hiki no i kela a i keia o na Lunakanawai o na Aha Kakau ke kauoha pela.

§1482. E ohi ia ke dala i olelo ia iloko o ka palapala hoopaa i haawi ia i kekahi luna makai i mea e maluhia ai oia, e like me ka Pauku 274, o ke Kanawai Kivila e ua luna makai nei i haawi ia ai, ma ke kena ana e hoike i ke kumu, a me ka hoomaopopo i na inoa i kakau ia ilaila, me ka hookolokolo jure ole, a o ke dala i auhau ia malaila, oia ke dala a ua luna makai nei e uku ai, me ka ukuhoopanee, a me na koina no ka hookolokolo ana, a me na lilo no ia kena ana, a no ka hooholo ana e maluhia ai, a e hiki no ke hoopuka ia aku ka palapala ohi i ka waiwai o ka poe i kakauinoa pu i ka palapala hoopaa, ma ke ano kaawale, a e hooko ia e like me ka hana ana ma na mea aie e ae.

[Kan. Kiv. §274 hoopau Kau 1888, Mok. 8.]

§1483. E kuu ia keia waiwai o ka poe mea hale, a me ka ohana, aole hoi e kudala ia aku.

O ka Baibala ohana, o na kii ohana, a me na buke kula, elua puaa, eono kao, a me na ia apau e pono ai, a me ka io, a me ka palaoa, a me hookahi apana aina, kahi e ulu ana ke kalo, a mea ulu e ae paha i hoomakaukau ia no ka ohana, aole nae e oi aku ka nui oia apana aina mamua o ka hapa eka hookahi, a me ka pa

hale, aole nae e oi aku mamua o ka hapa eka ka nui, a me ka hale noho, a mau hale e ae paha e ku ana maluna iho o ua pa hale la, ina nae aole e oi aku ka waiwai iloko oia hale, a mau hale paha, mamua o na dala elua haneri a me kanalima. Aole nae keia e pili i ka poe nana i hoolako na mea kukulu hale, a me na mea nana i hana, oia hoi ka hana i hana ia, a me na lako hale i hoolilo ia no ke kukulu ana i keia mau hale. Na aahu apau e pono ai, o na moena, na bela moe a me na laau bela moe no ia kanaka, a me kona ohana. Hookahi papa kui poi, elua umeke, hookahi oo, hookahi papaaina, eono noho, eono pahi a me na o, eono pa, eono pa-ki, hookahi ipu-ko, hookahi ipu-waiu, hookahi ipu-ti, hookahi ipu-kope, a eono puna, o na mea paahana e pono ai ka hana ana i kana oihana, aole oi aku mamua o na dala he kanalima iloko.

O ke kahiko koa o kekahi luna koa a koa maoli paha e pili ana i ka Oihana Koa o ka Repubalika, a me kona mau pu a me ka lako.

HOAKAKA I KA MOKUNA 95.

§§1462-1463 oia no Kan. Kiv. §§1155-1156.
§§1464-1470 oia no Kan. Kiv. §§1016-1022.
§1471 oia no Kau 1886, Mok. 58.
§§1472-1483 oia no Kan. Kiv. §§1024-1035.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: §1462. Kamalu v. Lovell, 4 Haw. 601; Ah Chu v. Sung Co., 5 Haw. 292; R. v. Awana, 7 Haw. 305; Joliva v. Kaulukou, 7 Haw. 732; Kaheana v. Nalimu, 8 Haw. 228; Re Keliiahonui, 9 Haw. 5; Herblay v. Norris, 9 Haw. 125; Kaleialii v. Grinbaum, 9 Haw. 215; Kukea v. Keahi, 10 Haw. 505.

§1463. Kekana v. Kalei, 3 Haw. 683; Luka v. Poohina, 3 Haw. 728; Gonsalves v. Brito, 8 Haw. 225; Kaniku v. Monsarrat, 8 Haw. 229; Kahula v. Kuamu, 6 Haw. 226; Dowsett v. Jones, 9 Haw. 548.

§1469. Holmes v. Soper, 6 Haw. 565.

§1470. Everett v. Bowles, 6 Haw. 154.

§1475. Lopez v. Kaiaikawaha, 9 Haw. 31; Hackfeld v. Ludovico, 10 Haw. 348.

MOKUNA 96.

Koina Iloko o na Aha Hookolokolo.

§1484. Iloko o na Aha Hookolokolo Apana.

No kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, oki, a me na palapala ano like e ae paha, i hoopuka ia e ka Lunakanawai Apana, hookahi dala.

No kela palapala keia palapala kii hoike, he hapalua dala.

No ka hoohiki ana i ka hoike, (he hapawalu dala).

No ka hooholo ana, a me ke kakau ana i ka olelo hooholo, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka olelo hoopii hou a me ka hoike ana ia mea i ka Aha i hoopii ia ai, hookahi dala.

Ka uku o na Hoike.—No kela mea keia mea i hele mai e hoike, a ua hoohiki ia ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, he hapaha dala.

Ka uku o na Makai.—No ka lawe ana i ka palapala hopu a palapala kena paha, hookahi dala.

No ka lawe ana i ka palapala hoomalu, hookahi dala, a no ke kope o ia palapala, a me ka moowaiwai o ka waiwai i hoomalu ia i waiho ia me ka mea i hoopii ia a ma kona wahi paha, hookahi dala.

No ka hele ana e pono ai ka lawe ana i ka palapala kena, hopu, hoomalu, ohi, a palapala e ae paha o ia ano, elima keneta no kela mile keia mile, i oi aku mamua o ka mile hookahi.

No ka lawe ana i ka palapala kii hoike, (he hapawalu dala) o kela mea keia mea hoike.

No ka hooko ana i ka palapala ohi, he umi keneta no kela dala keia dala i ohi ia a hiki i ke kanalima dala, alaila, elima keneta no kela dala keia dala i ohi ia maluna o na dala he kanalima.

§1485. Iloko o na Aha Hookolokolo Hoomalu.

No kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, a ano e ae paha, e like me ia i hoopuka ia e kekahi Lunakanawai Hoomalu, hookahi dala.

No ka hoopanee hookolokolo ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha dala.

No kela palapala keia palapala kii hoike, he hapalua dala.

No ka hoohiki ana i ke Akua, (he hapawalu dala).

No ka malama ana i kekahi pepa ma ke noi ana o kekahi aoao (he hapawalu dala).*

No ka hooholo ana a me ke kakau ana i ka olelo hooholo, hookahi dala.

No kela kope keia kope o ka olelo hooholo, he hapalua.

No kela palapala keia palapala hoopaa, a palapala hoomalu e ae i kakau ia e ka Lunakanawai, hookahi dala.

No ka palapala ana i ka olelo hoopii hou, (he hapawalu), a no ka hoike ana ia palapala, hookahi dala.

Ka uku o na Hoike.—No kela hoike keia hoike i hele mai, a ua hoohiki ia ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, he hapaha; ina i hele mai maiwaho mai o ka apana kahi e hookolokolo ai, he hapalua no kela la keia la ana e noho mai ai ma ka Aha.

Ka uku o na Makai.—No ka lawe ana i kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, a palapala e ae paha o ia ano, hookahi dala.

No kela kope keia kope o ka palapala hoomalu, a me ka moowaiwai o ka waiwai i hoomalu ia, a i haawi ia i ka aoao i hoopii ia, hookahi dala me ka hapalua.

*Aha Kaapuni Rula 24d. Ina o ke koina ma ke Kanawai he hapawalu dala umi keneta wale no e auhauia.

No ka hooko ana i ka palapala ohi, he umi keneta no kela dala keia dala i ohi ia a hiki i ke kanalima dala, a elima keneta no kela dala keia dala e oi aku ana mamua o ke kanalima.

No ka lawe ana i ka palapala kii hoike, (he hapawalu) no kela hoike keia hoike.*

No ka hele ana i kela mile keia mile e pono ai, maluna o ka mile hookahi ma ka lawe ana i kekahi palapala i hoopuka ia e ka Aha, elima keneta.

No ka malama ana i ka waiwai i lawe ia, mamuli o kekahi palapala hoomalu, no kona mau lilo kupono.

§1486. Na Aha Hookolokolo ma ke Keena imua o na Lunakanawai Kaapuni.

No kela palapala keia palapala kena, hopu, hoomalu, a ohi paha, hookahi dala.

No kela palapala keia palapala kii hoike, he hapalua.

No ka hoopanee hookolokolo ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha.

No ka hoohiki ana i ke Akua, (he hapawalu.)*

No ka malama ana i kekahi pepa ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha.

No ka hooholo ana a me ke kakau ana i ka olelo hooholo, hookahi dala.

No kela kope keia kope o ka olelo hooholo, he hapalua.

No kela palapala keia palapala hoopaa, a palapala hoomalu e ae paha i kakau ia e ka Lunakanawai, hookahi dala.

No ke kakau ana ma ka palapala i ka olelo hoopii hou, he hapalua; a no ka hoihoi ana i na palapala, hookahi dala.

Uku i na hoike.—O kela hoike keia hoike i hele mai a hoohiki ia ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, he hapaha;

*Aha Kaapuni Rula 24d. Ina o ke koina ma ke Kanawai he hapa walu dala umi keneta wale no e auhauia.

a ina ua hele mai waho mai o ka apana kahi e hookolokolo ai, he hapalua no kela la keia la ana i noho mai ai i ka Aha.

Ka Uku o na Makai.—E like no ka uku o na makai me na mea i olelo ia ma ka pauku maluna iho, no na Aha Hoomalu.

§1487. Ma ka Aha Kiekie a me na Aha Kaapuni, e kau ia na koina no kela me keia palapala kena, palapala hoomalu, palapala ohi, a palapala e ae o ia ano, i elua dala pakahi no kela me keia palapala kii hoike, hookahi dala; aole no e kau i koina no ka wae ana i ke jure, a me ka hoopuka ana i ka palapala kena no ia jure, a me ke kii ana i kekahi papa jure.

§1488. O ka uku o ka Luna Makai Kiekie, a o ka Makai Nui paha, no ka hooko ana i kekahi palapala kena a palapala mana e ae i hoopuka ia e ka Aha (koe nae na palapala kii hoike) i hookahi dala no kela kanaka keia kanaka i kii ia; no ka hooko ana i kekahi palapala ohi, a palapala mana e ae no ka ohi ana i ke dala, elima keneta no kela me keia dala i ohi ia a hiki i ka elima haneri dala, a elua me hapalua keneta no kela me keia dala i ohi ia i oi aku i ka elima haneri dala; no ka hooko ana i kekahi palapala e hoonoho aku a e hoihoi paha i ka waiwai, a e hoonoho aku i kekahi maluna o kahi wahi, a hookaawale aku ka mea hoolimalima e noho ana, mamuli o ke kauoha a ka Aha, hookahi dala; aole no e kau ia ke koina no ka ukali ana i ka Aha.

§1489. O ka uku o ka Lunakanawai no kela a me keia noho ana mai ma ke Keena, no ka hoolohe i kekahi olelo noi, i hookahi dala no ia.

§1490. Na na Aha hooponopono waiwai hooilina, e kau ia na koina no kela me keia kauoha a palapala kena paha, i hookahi dala; no kela a me keia palapala kii hoike, hookahi dala; no ka hoolohe ana no ka hooiaio ana a me ka hooholo ana no kekahi palapala kauoha hooilina, elua dala; no ka lawe ana, hoomaopopo ana a me ka hooholo ana no kekahi moo buke helu e waiho ia mai a no ka hooholo ana paha no ka mahele o ka waiwai lewa,

hookahi dala; no ka hoolohe a me ka hooholo no na mea kue i ka hookohu ana o kekahi lunahooponopono waiwai hooilina, a o ke noi paha no kona hoopau ia ana, a no ka hoopau ia ana paha o kekahi kahu, a o ke noi paha no ka hoolilo i mea ole ka hooiaio ana o kekahi palapala kauoha hooilina, hookahi dala: Aka nae, ma na hihia a pau, ina aole i oi ke kumukuai o ka waiwai o ka mea i make, mamua o na dala he elima haneri, aole e kau ia ka uku koina mamua o na dala he umi, koe ka uku no ka hoolaha ana; a o keia uku koina, he uku pau ia no ka hana ana i ka waiwai o ka mea i make, ma na noho ana o ka Aha i kauoha ia e na kanawai a me ka Aha a pau ka hana, a hookuu ia ka hooko kauoha, ka luna hooponopono, kahu a hope malama waiwai.

§1491. Ma na Aha a pau o keia Repubalika, ma na hoopii ano "assumpsit" a pau, ma ka auhau koina ana, e auhau ia no ka uku loio (mawaho ae o na uku loio i ae ia i keia manawa) no ka aoao i haule e uku mai ia koina, a e helu ia no keia koina iloko o na dala i komo iloko o ka palapala ohi waiwai, penei: umi keneta no kela dala keia dala a hiki i ka hookahi haneri dala, a ina i oi na dala mamua ae o ka haneri hookahi, alaila, elua keneta me ka hapalua no kela dala keia dala, ma na dala i oi maluna ae o ka hookahi haneri dala e helu ia ai. E auhau ia keia koina uku loio, ina i ko ka mea hoopii, ma ke dala i hooholo ia ma ka olelo hooholo a ka Aha; a ina i ko ka mea hoopiiia, alaila, e auhau ia keia koina ma ke dala i koi ia ma ka hoopii.

§1492. Iloko o na Aha Kaapuni a me ka Aha Kiekie.

No ka malama ana i kahi palapala hoopii, pale, a ano e ae paha ma ke noi ana o kekahi aoao, he hapaha.

No kela palapala keia palapala kena, hoomalu, ohi, a o ia ano e ae paha, elua dala.

No ke kope ana i kekahi palapala hoopii hoopuka, pale, a ano e ae paha, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No kela palapala keia palapala kii hoike, hookahi dala.

No ka unuhi ana i na jure, a no ka hoopuka ana i na palapala kii, aole uku.

No ke kahea ana a me ka hoohiki ana i ke jure, hookahi dala.

No ka hoohiki ana i kela hoike keia hoike ma ka hookolokolo ana, (he hapawalu.)*

No ka hoohiki ana i ka Makai Nui a makai e ae paha nana e malama i ka poe jure, (he hapawalu.)*

No ke kakau ana i ka hihia ma ka papa hihia o ka Aha, a no ke kope ana ia mea no na loio, hookahi dala.

No ka lawe ana mai i ka olelo hooholo a ke jure a o ka poe kuikawa paha, a me ke kakau ana ma ka buke, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka olelo i hooholo loa ia, hookahi dala.

No ke kope o ka olelo i hooholo loa ia, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka olelo hookaa no ka olelo i hooholo ia, hookahi dala.

No ka huli ana iloko o ka buke moolelo, a no ka palapala hoike no ka oiaio, ma ke noi ana o kekahi, he hapalua.

No ka auhau ana i ka nui o ke poho ma ka palapala hoaie, a palapala e ae paha, hookahi dala.

No ka palapala ana i ka olelo kauoha, a i ka olelo hooholo paha a ka Aha Hookolokolo, a no ke kope ana paha o ia mea, he hapaha no ka haneri huaolelo hookahi.

No ka palapala ana i ka olelo hooki a i ka hoopau ana i ka hookolokolo no ka hana ole mai o kekahi aoao, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka palapala hoopaa, a i ka palapala hoomalu e ae paha, hookahi dala.

No ka lawe ana i ka palapala hoakaka i kekahi aoao, hookahi dala.

Uku no na Loio:—No ke kakau ana i ka palapala hoopii, a i ka palapala pale paha, ekolu dala; a no ke kope hookahi o ia mea, hookahi dala me hapalua.

*Aha Kaapuni Rula 24d. Ina o ke koina ma ke Kanawai he hapawalu dala umi keneta wale no e auhauia.

No ka olelo hoakaka no ka hookolokolo, no ke kope a me ka hoike ana, hookahi dala.

No ka olelo hoakaka e ae, ma kekahi hihia, no ke kope a me ka hoike ana, hookahi dala.

No ka hele ana i ka hookolokolo, a no ka hoopaapaa ana paha no kekahi manao, ekolu dala.

No ke kakau ana i ka bila koina, no ke kope hoi a me ka hoike ana, hookahi dala.

No ka hele ana imua o ka Lunakanawai no ka auhau ana ma na bila koina, hookahi dala.

No ke noi ana i ka manao hooholo loa, a me ka manao like e ae, he hapalua. O na dala lilo a pau a ke kokua i hoohiki ai ua lilo, a i manao ia hoi ua pono i ka luna nana e auhau koina, e ae ia no ia ma ka auhau ana i na koina.

Uku no ka Luna Makai Kiekie a me ka Makai Nui:—No ka lawe ana i ka palapala kena a palapala hoopuka e ae paha, (koe wale no ka palapala kii hoike), hookahi dala no kela mea keia mea i hoikeia ai.

No ka lawe ana i ka palapala kii hoike, he hapalua no kela hoike keia hoike.

No ka hele ana ma ka lawe ana ia palapala, he umi keneta no ka mile hookahi, ke oi aku mamua o ka mile hookahi.

No ke kope o ka palapala kena, a o ka palapala hoopii, a palapala hoopuka e ae paha, hookahi dala me ka hapalua.

No ka hooko ana i ka palapala ohi, a palapala e ae paha no ka ohi ana i ke dala, he elima keneta no kela dala keia dala i ohiia a hiki i na dala elima haneri, a elua me hapa keneta pakahi no ke dala i oi aku mamua o na dala elima haneri. E hookaa ia na dala a pau i lilo i kekahi mea paipalapala, no ka hoolaha ana i ka olelo no ke kuai i kekahi waiwai.

No kela bila keia bila kuai, hookahi dala.

No ka hoomakaukau ana, a me ke kakauinoa ana, a me ka hooiaio ana i kekahi palapala hoolilo aina mamuli o ke kuai ana

i kekahi waiwai paa, elima dala, e hookaaia e ka mea i loaa iaia ka waiwai paa.

No ke kakau ana i ka palapala hoopaa kupono i ke kanawai, hookahi dala.

No ke kii ana i kekahi poe jure e hele mai i kekahi kau hookolokolo elima dala.

No ke kii ana i kekahi poe jure e, ekolu dala.

No ka lawe ana i ka palapala hookomo a palapala hoihoi paha, e haawi ana i kekahi i kona kuleana i ka waiwai paa, a e hookuke ana i ka mea noho mamua, mamuli o ke kauoha a ka Aha Hookolokolo, hookahi dala.

No ka lawe ana mai i ka mea pio e hookolokoloia, a mamuli o ka palapala kii kino paha e hoike ana, a e pane mai ana paha imua o ka Aha, hookahi dala.

No ke kuai ana aku i kekahi waiwai mamuli o ke kauoha a ka Aha, aole nae ma ka palapala ohi, e like no ka uku no ka hooko ana a me ke kuai ana mamuli o ka palapala ohi.

No ka noho ana ma ka Aha Hookolokolo, aole uku.

O ka uku no ka hooko ana i na palapala ohi, a me ka ohi ana ma na olelo hooholo, a me na koina a pau mahope o ka hooholo loa ana, aole nae i hookomo ia iloko o ka olelo hooholo iloko o na Aha Hookolokolo a pau o keia Aupuni, e ohi ia no a e hui ia me ke dala i auhau ia a ohi ia hoi iloko o ka palapala ohi.

Uku o na Hoike:—Hookahi dala no kela la keia la i noho mai ai iloko o ka Aha, a ina aole lakou i noho maloko o ke kulanakauhale kahi i hookolokolo ia ai, e uku ia lakou elima keneta no kela mile keia mile a lakou i hele mai ai i ka Aha, a hoi aku no hoi.

E hookomo ia ka uku o ka poe jure a me na hoike iloko o ka bila koina, e uku ia e ka aoao poho.

Ka Uku o na Jure.

E uku ia na poe ma ke jure penei: Elua dala no kela la keia la i noho mai ai iloko o ka Aha, elima keneta no kela mile keia

mile a lakou i hele mai ai i ka Aha a hoi aku no hoi, hookahi dala no kela olelo hooholo keia olelo hooholo a lakou i hooholo ai.

E hookomo ia ka uku o ka poe jure a me na hoike iloko o ka bila koina, e uku ia e ka aoao poho.

Uku o na Lunakanawai:—No ka noho ana ma ke Keena e lohe i ka manao noi o kekahi aoao, hookahi dala.

No ke kauoha ana i poe luna nana e niele i ka poe hoike ma kahi e, a no ka palapala ninaninau hoike i ka Lunakanawai ma ka aine e, ekolu dala.

No ka noho ana a me ka hooiaio ana, a me ka hoomaopopo ana i na niele e hui ia me ka palapala hookohu i na luna niele, a me ka palapala i ka Lunakanawai paha, ekolu dala.

No ke kauoha ana e niele aku i ka hoike no ke kumu pono, a i mea paha e paa ai kana olelo hoike, hookahi dala.

No ka noho ana e niele aku i ka hoike, no kela la keia la, elima dala no ka la.

No kela olelo keia olelo kauoha e hooponopono ana i ka hihia, hookahi dala.

No ka auhau ana i ka bila koina, hookahi dala.

No ka noho ana e hooponopono i ka hihia, a i ka palapala kumu hoohalahala paha, hookahi dala.

No ka hooiaio ana i ke kaa ana o ka olelo hooholo loa, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka ae ana ma ka palapala kaohi i ke kino, a i ka waiwai o kekahi paha, hookahi dala.

No ka lawe ana i ka palapala hoopaa, mamuli o ke kanawai, hookahi dala.

No ka hoohiki ana i kekahi kanaka, he hapaha.

No ke koho ana i kekahi poe kuikawa a me ka hooiaio ana i ko lakou hookohu ia ana, ekolu dala.

No ka palapala hopu, hoomalu, a palapala e ae paha ke hoopuka ia ma kekahi hana okoa, elima dala pakahi.

No ka olelo hoakaka i kekahi aoao, i kekahi luna, a i ka mea e ae paha i haawi ia e kekahi Lunakanawai, hookahi dala.

No ka palapala hoike, a me na palapala e ae a pau i kupono iaia e hoomakaukau i mea e kakuinoaia, iaia iho, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

§1493. Iloko o na Aha Hooponopono Waiwai Hooilina.

No ka palapala kena, hookahi dala.

No ka palapala kii hoike, hookahi dala.

A no ke kope o ka palapala kena a kii hoike paha, hookahi dala.

No ke kakau ana i ka palapala hoike no ka hooiaio ana i ka palapala kauoha, a no na palapala hooiaio e ae e pono ai, he hapalua.

No ka hoolohe ana i na hoike, a me ka hooholo ana i ka olelo no ka oiaio o ka palapala kauoha, elua dala.

No ke kope ana iloko o ka buke i ka palapala kauoha me na olelo hooiaio a me na palapala kauoha i na luna hana, na palapala lunahooponopono waiwai me ka hoonoho ana i ke kahu a me na hana e ae, e pono ke kope ia; he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No na kope o na palapala hooiaio i ka palapala kauoha o na palapala hookohu i na lunahooponopono, a o na palapala e ae, no na mea i hana ia imua o ka Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo hooponopono waiwai hooilina, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No ka hoonoho ana i ka lunahooponopono a i ke kahu a i ka luna helu waiwai paha, elua dala.

No ka hoohiki ana i ka lunahooponopono i ka mea helu waiwai a i ke kahu paha, he hapaha.

No ka palapala hoopaa a kekahi lunahooponopono waiwai a kekahi kahu paha a i ka mea e ae e pono ai ke haawi i palapala hoopaa, hookahi dala.

No ke kakau ana, a me ka malama ana i ka palapala a kekahi kanaka e haalele ana i kona kuleana, i lilo ai i lunahooponopono, a i kahu paha, hookahi dala.

No ka waiho ana i ka palapala moowaiwai, a me ka palapala hoike hope, e akaka ai ua pau ka hana, a no ke kope ana iloko o ka buke, he hapaha no na huaolelo hookahi haneri.

No ka olelo kauoha, e kuai i ka waiwai paa, a i ka olelo kauoha e ae paha e pono ai, hookahi dala.

No ka lawe ana, a me ka hoomaopopo ana i ka bila dala i hoike ia mai, a me ka hooholo ana no ka mahele ana i ka waiwai lewa, hookahi dala.

No ka hoolohe ana, a me ka hooholo ana, no ka manao hoole o kekahi i ke koho ana i kekahi lunahooponopono waiwai, a me ka palapala hoopii e hoopau ia ka hana ana, a no ka hoopau ana i kekahi kahu, a no ka palapala noi, e pau ka hooiaio ana i ka palapala kauoha waiwai hooilina, hookahi dala.

No ka hoolohe ana, a me ka hooholo ana no ka palapala noi, e hoolimalima, e moraki paha, a e kuai maoli paha i ka waiwai paa, ekolu dala.

No ka huli ana i na buke o keia oihana, a me ka haawi ana i ka palapala hooiaio, hookahi dala.

No ka hoonoho i poe komisina nana e mahele i ko ka wahine kanemake hapakolu, a e mahele i ka waiwai paa paha, elua dala.

No ka hoolohe a me ka hooholo ana no ka palapala hoike, a ua poe komisina la, elua dala.

Na dala a pau i lilo no ke pai palapala ana.

No ka lawe ana, a me ka haawi aku i na dala loaa mai no ke kuai ana i ka waiwai paa, elima hapa-haneri ma na puu dala a pau malalo ae o na dala elima haneri, a elua hapa-haneri a me ka hapalua, ke oi aku ka puu dala, mamua o elima haneri.

Uku o na Luna Hooko Kauoha, Lunahooponopono Waiwai Hooilina a me na Kahu.

E haawiia i na luna hooko kauoha, lunahooponopono waiwai hooilina a me na kahu na uku komisina mahope ae nei maluna o na dala a pau i loaa a i hoikeia e lakou, oia hoi keia:

Maluna o na dala a pau i loaa oia ka waiwai e malamaia ana

i ka manawa i hoomaka ai ka malama ana, e like me ke dala maoli e waiho ana a me na dala i loaa mai mai na mea i hoopaaia, na dala i hoopukapukaia a mai ke kuaiia ana o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa mawaho ae o na ukupanee, uku hoolimalima, na puka mai na mahele waiwai mai a me na puka e ae e hiki ana i ka manawa e hookaaia ai mahope iho o ka hoomaka ana e malama, he elua me ka hapalua pa-keneta.

Ma ka hookaa hope loa ia ana o ia mea, a i ole ia, o kekahi hapa o ia mea, elua me ka hapalua pa-keneta.

Eia no nae hoi, aole e aeia kekahi mau uku komisina ma na uku hope loa ana o ia mau dala, koe wale no maluna o na huina i hoolilo maoli ia a me na koena i hookaaia aku i ka Aha Hookoloko, a i ole ia, i na poe i kuleana ia mea, ma ka hooponopono hope loa ana i na hana i hoonoho a hookohuia ai ia mau luna hooko kauoha, lunahooponopono waiwai hooilina a mau kahu paha.

Maluna o na dala a pau i loaa ma ke ano he loaa mai ka waiwai e malamaia ana, e like me na uku hoolimalima ukupanee a me na puka o kela a me keia ano, he umi pa-keneta maluna o ke tausani dala mua, ehiku pa-keneta ma ka eha tausani dala hou iho, a he elima pa-keneta ma na huina a pau i oi ae maluna o ka elima tasuani dala mua. O oia mau uku komisina o umi, ehiku a me elima pa-keneta, e aeia no ma kela a me keia hoike ana, aole nae e oi ae mamua o hookahi manawa i kela a me keia makahiki.

E pili no keia mau hoakaka ana i na waihona waiwai i keia wa a me na waihona waiwai hou.

Ka Uku o na Komisina, a me na Luna Helu Waiwai:—No kela la keia la hana ma ka mahele ana i ko ka wahine kanemake hapa-kolu, a me ka waiwai paa a me ka helu ana i ka waiwai, elima dala; a me ke dala lilo no ke ana ana i ka aina, a me na dala lilo maoli.

Uku o na Hoike, Luna Makai Kiekie, a me ka Makai Nui:—E like ia me ka manao o ka Aha, a o ka Lunakanawai paha, he pono.

I ka hooponopono hooilina ana, ina aole oi aku ka nui o ka waiwai mamua o na dala hookahi haneri; alaila, aole auhau koina, koe wale no ke dala lilo maoli; a ina i oi aku ka waiwai i hooponopono ia mamua o na dala hookahi haneri. a malalo hoi o na dala elima haneri, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoemi mai i na koina, e like me kona manao he pono, me ka noonoo nae, i ke ano o ka hooilina a o na hooilina paha.

O na uku a pau o na Lunakanawai a me na Kakauolelo, i oleloia ma keia Mokuna, e hoike ia a hoihoi ia i kela hapaha keia hapaha makahiki i ke Kuhina Waiwai, a no ke Aupuni ia dala.

§1494. E hiki no i na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, i kela manawa, keia manawa, e hooponopono hou i na koina, a me na uku i oleloia iloko o keia Mokuna; aole nae ma ke ano hooi aku; a e hiki no hoi ia lakou ke kau i na koina, me na uku no na mea e ae i hoakaka ole ia, i kupono i ko lakou manao.

§1495. Ma na hihia a pau, e hooholo ia na koina no ka aoao e ko ana ma na mea hoopii hou, koe nae keia mau mea malalo nei:

1. Ina ua hooholo ia ma ke ano kue i ka mea i hoopiiia, a ua hoopii hou oia, a ua hooholo ia mamuli o kona aoao iloko o ka Aha i hoopii hou ia ai, a ua hoemi ia ka mea i loaa ma ka Aha malalo, i hookahi hapalima a keu, alaila, e hooholo, no ka aoao hoopii hou na koina.

2. Ina ua hooholo ia mamuli o ka aoao i hoopiiia, a hoopii hou oia aole hoi i loaa iaia iloko o ka Aha ana i hoopii hou aku ai ka mea i loaa iaia ma ka Aha malalo, a me ka hapalima hou iho a keu paha, alaila, e hooholo ia no kela aoao na koina.

3. Ina ua hooholo ia mamuli o ka aoao hoopii a hoopii hou oia, aole nae i loaa iaia iloko o ka Aha ana i hoopii hou aku ai e like me ka mea i hooholo ia nona ma ka Aha malalo, a me ka hapalima hou iho a keu paha, alaila, e hooholo ia no kela aoao na koina.

4. Ma na hihia e ae a pau, e hooholo ia no ka aoao e ko ana na koina.

§1496. Ina i hooholo ia no ka aoao hoopii hou na koina e ae ia no ia e hui me na koina o ka Aha maluna, na koina a me na uku ana i uku ai iloko o ka Aha malalo, i kona manawa i hoopii hou ai. A ina paha ma ka hoopii hou ana, ua loaa i kekahi kana aie, a o kona poho paha, e hooholo ia na koina no kela aoao, alaila, e hoolilo ka Aha ia koina oia kekahi hapa o ia aie a poho paha, a e hooholo no ka aoao i ko ke koena.

HOAKAKA I KA MOKUNA 96.

§§1484-1486 oia no Kan. Kiv. 1277-1279.
§§1487-1491 oia no Kau 1872, Mok. 29 Kan. Kiv. aoao 460.
§1492 oia no Kan. Kiv. §1280, hooloili (na hoike a me na kiure) Kau 1882, Mok. 24 a me Kau 1884, Mok. 30.
§1493 oia no Kan. Kiv. §1281, hooloili (Uku o na Luna Hooko Kaucha, Luna Hooponopono Waiwai a me na Kahu) Kau 1892, Mok. 98.
§1494 oia no Kan. Kiv. §1282.
§§1495-1496 oia no Kan. Kiv. §§1013-1014.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: §1485. Lopez v. Ahman, 7 Haw. 2.
§1486. Barthrop v. Kona Coffee Co., 10 Haw. 398.
§1491. Bowler v. Board Immigration, 7 Haw. 716.
§1492. Rose v. Smith, 7 Haw. 3; Spreckels v. Giffard, 10 Haw. 462.
§1493. Est. Long, 7 Haw. 372; Est. Banning, 9 Haw. 456.
§§1495-1496. Nakanehia v. Kailanu, 5 Haw. 179; Kamalu v. Lovell, 5 Haw. 181.

MOKUNA 97.

MANA HOOKOLOKOLO KAULIKE, HIHIA MOKU A ME WAIWAI HOOILINA.

MANA HOOKOLOKOLO KAULIKE.

§1497. I hui hou ia aku ai ka mana kaulike i loaa i ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Lunakanawai o ia Aha a me na Aha Hookolokolo Kaapuni ka mana hookolokolo maluna o na hihia a pau i hoomaka ia, ina ma ka palapala hoopii, palapala kena, palapala noi a ma kekahi ano e ae paha i noi ia aku ai e haawi mai i ka pono kaulike, koe na mea i hoakaka ia ke ano o ka hana ana a e hoopuka i na palapala kena akea, a me na palapala kuikawa, a me na palapala e ae i makemake ia, ma na hana kaulike i na Aha malalo iho, na hui i hoohui ia, a me kekahi poe i komo iloko, i mea e loaa ai ka pono a me ke kaulike.

§1498. Ua hiki i ka Aha Kiekie a me na Lunakanawai o ia Aha, a pela no hoi me na Aha Hookolokolo Kaapuni, e hoolohe a e hooholo ma ke kaulike i na hihia a pau i hoakaka ia mahope iho nei, ina aole i loaa ka pono i na aoao a i elua ma ke ano moakaka, a me ke ano lawa kupono ma ke ano kanawai i maa mau, oia hoi:

Na hoopii e hookaa i na moraki, a i ole ia e hoopau.

Na hoopii a me na hana no ka hooko, a me ka hooponopono ana i na waiwai i malama ia no kekahi ina ua pili i ka waiwai paa, a i ole ia, i ka waiwai lewa.

Na hoopii no ka hooko ana i na olelo aelike, a kekahi aoao iloko o ka aelike e kue ana i kekahi aoao, a me kona mau hooilina ma ke kanawai, na hooilina mamuli o ka palapala kauoha, hooko kauoha, lunahooponopono waiwai, a me na waihona waiwai.

Na hoopii e kauoha ana e hoihoi ia kekahi waiwai i lawe ia a i paa ia mai ka ona, a i hunaia, a i paaia i hiki ole ai ke hoomaluia.

Na hoopii mawaena o na hooilina, na hooilina mamuli o ka palapala kauoha, a hooilina ma ke kanawai e uku i ko lakou mahele, ina ua ili maluna o lakou ka uku ana i na aie o kekahi mea i make kauoha, a kauoha ole paha, a ma ka hoopii ana, a mawaena paha o kekahi poe e ae i ili like maluna o lakou ka hookaa ana i kekahi aie, ina ua ili ia aie maluna o na mea i oi aku mamua o ka mea hookahi.

O na hihia e ae i komo na mea he elua a oi aku me na kuleana kaawale i hiki ole ke hooholo pono ia me ka moakaka ma ka hoopii hookahi ma ke kanawai maa mau.

Na hoopii mawaena o na hoa hui, na hoa hui hoolimalima a me na mea e noho like ana me ke kuleana hookahi, me ko lakou mau hope ma ke kanawai, me ka mana e koho aku i mau mea e ohi i na uku hoolimalima a me na puka, a e mahele, a e hoolilo aku ia mea i mea e hoopau ai i na aie a me na koi maluna o ua waiwai la, a i ole ia, mawaena o na mea e noho like ana iluna o ka aina.

Na hoopii mawaena o na kahu malama waiwai, na hooko kauoha a me na lunahooponopono waiwai a me ko lakou mau hope ma ke kanawai.

Na hoopii e pili ana i ka hoopoino a me na mea ino wale, ina ua pili i ka waiwai paa a waiwai lewa paha.

Na hoopii ma na aie buke ina mamuli o ke ano o ia aie buke ua hiki ole ke hooponopono a e hookaa ia ma kekahi hoopii ma ke kanawai.

Na palapala hoopii o ka poe i aie ia i mea e loaa ai a e hoolilo ma ka hookaa ana o kekahi aie i kekahi waiwai, kuleana ma ke kanawai, a ma ke kaulike paha o kekahi mea aie maloko o keia Aupuni i hiki ole ke loaa e hoomalu ia a lawe ia ma ka palapala hoomalu, ma kekahi hoopii ma ke kanawai e kue ana i ua mea aie nei.

Na hana apuka a me na hoolilo ana o ka waiwai paa ma ke ano moraki.

Na hihia ulia wale, a i ole ia ma ke kuhihewa.

Na hihia a me na palapala hoopii e huli na mea e huna ia ma kekahi hihia, ina ua hiki ke koi ia mamuli o ke kanawai e like me ka hana ana o na hihia ma ke kaulike.

A e loaa no hoi ka mana hookolokolo kaulike piha e like me ka mea mau a me na hana o na Aha Kaulike ma na hihia e ae a pau i loaa ole na pono maopopo ma ke kanawai.

§1499. E hiki no ke hoomaka ia na hihia ma ke kaulike ma ka palapala hoopii a palapala noi paha, me ka palapala kena e like me ka mea i hana mau ia ma ke kaulike, a i ole ia, e hookomo ia iloko o ka palapala kena i hoopuka mua ia a palapala kena a me ka palapala hoomalu paha, a i ole ia, ma ka palapala hoakaka ma kekahi hoopii ma ka aelike, a hana hewa paha e like me ke ano o ka hihia, me ke kauoha a kauoha ole paha no ka hoomalu ana i ka waiwai, a hopu ana paha o ka mea i hoopiiia a e hoihoi ia mai ma na kau o ka Aha, a i ole ia, ma na la i kauoha ia e ka Aha.

E hoakaka pokole ia na mea ano nui a me na mea e pili ana i hilinai ia, me ka waiho aku i na mea ano nui ole a me na mea pili ole i ka hihia.

§1500. Ina e makemake ia e huli kekahi mea iloko o ka hihia, ua hiki no ke lawe ia mai ma ka palapala noi, a i ole ia, e hui ia iloko o ka palapala hoakaka, a i ole ia, ma na ninau i kakauia.

A o na pane e pili ana ia mea e hoike koke ia aku me ka hoohakalia kupono ole, a e hooholo ia na ninau e ulu mai ana ma ia mea mamuli o na rula e pili ana i na palapala huli iloko o na hihia.

§1501. O ka olelo pale ma ka Aha Kaulike e hana ia no ia ma ka palapala hoohalahala, palapala pale, a i ole ia, ma ka palapala pane.

E hui pu ia ma ka palapala hoohalahala, kekahi palapala hoike e olelo ana aole i hana ia pela me ka manao e hooloihi i na hana, a o ka palapala pane e hoohiki ia no ia, ke ae ole mai kekahi aoao aole e hana pela.

§1502. O na palapala hoopii apau no ka hooko ana i ka moraki ma ka waiwai paa a me ka waiwai lewa; no ka lawe aku i kekahi mea ino wale, ma kahi akea, a ma kahi mehameha paha; no ka hoopau ana i na palapala ahahui, a me na pono e ae o na ahahui; a no ka papa ana paha i ka hana mamuli o ia poho; no ka hoolaha ana ma ke *scire facias;* no ka hoonele ana i ka waiwai ma ke Kanawai, a ma ke kaulike paha; no ke oki mare, me ka hookaawale i ka poe mare no ka hookama ana i na keiki kamehai; no ka mahele ana i ka waiwai paa; no ka hookaawale ana i ka mahele hapakolu o ka wahinekanemake; no ka ninaninau ana no ka mea pupule; a me *de ventre inspiendo*, e maopopo ai ke kuleana waiwai; e pau ia mau palapala i ka hoohiki ia, a e haawi ia i ka Aha Hookolokolo a i ka Lunakanawai kupono paha nana e hooponopono ia mea.

§1503. Ma ka loaa ana mai o ua palapala hoopii nei, na ka Aha Hookolokolo, a na ka Lunakanawai paha, e hooholo *ex parte*, e haawi aku, a e hoole paha i ka palapala kena i noi ia mai. Ma na hoopii kupono i ka hana ole, a ku i ke kanalua paha, e hiki no i ka Aha a i ka Lunakanawai paha, mamua o ka hoopuka ana i ka palapala kena, e kauoha aku i kela aoao e hai mai i ke kumu hoole o ke noi ana, a e ninau no hoi no ia mea, i mea e maopopo ai ka pono.

§1504. Ina e hoopuka ia'ku ka palapala kena, mamuli o ka hoopii e like me keia, e haawi i ke kope o ka palapala hoopii, a me ka palapala kena i na aoao i hoopii ia a ina e loaa ole, e haawi i ke kope i kekahi kanaka ma kahi i hoopaapaa ia, a ma ke ano e ae paha a ka Aha a o ka Lunakanawai paha e olelo ai. A na ka makai nana i haawi aku i ka palapala kena, ina e kauoha ia e ka Aha, a e ka Lunakanawai paha e hana pela, e hoolaha ma ka

nupepa aupuni, i olelo hoolaha no keia hana, e kahea ana i na mea kuleana apau e hele mai, a e hoike mai i ke kumu kue iaia, i ka manawa a ma kahi hoi i hoakaka ia no ka lohe ana ia mea.

§1505. E hiki no i ka Aha a i ka Lunakanawai paha, ke hooholo i ka nui o ke dala e uku ia'i ma na moraki, ina paha ma ka waiwai paa a waiwai lewa paha, me ke jure ole, mahope o ka lohe ana i na aòao, a me ka lawe ia mai o na mea e maopopo ai; a e kauoha aku e palapala ia ka nui o ke dala i hooholo ia, a e hoopuka ia'ku ka palapala ohi no ia dala; e hiki no nae ke hoopii hou ia na hihia apau, koe wale no na mea i hooholoia e ka Aha Kiekie.

§1506. E komo pu iloko o ka palapala hoopii, na mea moraki apau, mamua a mahope, i maopopo ko lakou mau inoa i ka mea e hooko ana i kona moraki, a ina e ikeia mamua o ka la e hoakaka ia ai no ka lohe ana, alaila, e haawiia ke kope o ka palapala hoopii ia lakou.

§1507. E ukuia na mea moraki, e like me ka la i kakauia ai ko lakou moraki, aole *pro rata*, a e lilo ka hooko ana i kekahi i mea e pau ai na moraki mahope ma ia waiwai hookahi, me ka hooko ole o ka mea moraki mamua i kona moraki. E haawiia ke koena dala mahope o ka hookaa ana i kekahi moraki, i ka mea moraki mahope iho, a pela aku no e hookaa apau loa, a e hookaa hapa paha i na moraki apau mahope iho o ka mea i hookaaia.

§1508. E hiki no i ka mea nana i haawi i ka moraki, a o ka mea i haawi ia ai ka moraki mahope mai paha, ke hele imua o ka Aha, a e pane mai ma ka oiaio, a ma ke Kanawai paha, e kue i ka hoopii no ka hooko ana, a e hiki no ke hoike mai i ka mea i hooko ole ia ai ka moraki ma ke Kanawai a ma ke kaulike.

§1509. O na palapala hoopii apau no ka hooko ana i ka moraki ma ka moku o keia aina, a o ka aina e paha, a no ka hooko ana i na kuleana o ka poe hoopakele i ka waiwai o na

moku, a no ka poe haawi i na mea e hana ai a e lako ai ka moku, a no ke poho ina i naha ka moku, kekahi i kekahi, a no ka lilo o ka moku a o ka waiwai e ae paha, no ka haihai ana i ke Kanawai no ke dute a no ke poho, ke loaa ke kumu hoopii mawaho o keia Aupuni; e pau ia mau palapala i ka hoohikiia, e like me ke ano o ka laibela, a e haawiia i ka Lunakanawai Kiekie, a i ole ia, i kekahi Lunakanawai akahi o ka Aha Kiekie.

§1510. Ma ka loaa ana mai o ua palapala hoopii nei, na ka Lunakanawai e hooholo *ex parte* no ka haawi a me ka haawi ole, i ka palapala kena i noiia. E hiki no iaia mamua o ka hoopuka ana o ka palapala kena, e kauoha aku e haiia mai ke kumu no ka haawi ana, ina i manao oia, oia ka mea e maopopo ai ka pono.

§1511. Ina i hoopukaia aku ka palapala kena ma ka hoopii o ia ano, e haawiia ke kope o ka palapala hoopii, a me ka palapala kii a ka Lunakanawai i ka aoao i hoopiiia, a ina i loaa ole, e waiho i ua kope nei maluna o ka moku i hoopiiia no ka moraki, a no ka uku i kekahi aie, a no ka haihai ana i kekahi Kanawai no ke dute paha; a ina he mea hiki ole ke haawi pela, e haawiia no e like me ka olelo a ka Lunakanawai. Mahope koke iho o ka haawi ana ia palapala kena, na ka Luna Makai Kiekie a o kona hope paha, e like me ka manao o ka Lunakanawai he pono, e hoolaha ma ka nupepa aupuni, a hala ka manawa ana i manaao ai he pono i olelo hoolaha no ia hana ana, no ka lawe ana, no ka hooko ana i ka moraki, no ke kuai ana i ka moku mamuli o ka moraki, no kekahi aie, no ka holo ana ma ka moana, a no ka lilo o ka moku paha, a e kahea ia na mea apau e hoike mai i ke kumu o ka hoole ana i keia hana, i ka la i hoakakaia no ka hoolohe ana, a mamua mai paha.

§1512. Ma na hoopii apau, e like me keia, e hiki no i ka Lunakanawai ke lohe, a e hooholo me ke jure ole; a i ole ia, e hiki no iaia ke hoonoho i jure, e hookolokolo i ka hana ana ma keia hihia, e like me ka olelo a ka Pauku 854 o ke Kanawai

Kivila. Mahope o ka lohe ana i na aoao ma keia hoopii, a me na hoike, a me ka olelo hooholo a ke jure, no ka hana ana ma keia mea, a ua hooholoia paha e ka Lunakanawai, alaila, nana no e kauoha ae e palapala i ka olelo hoohòlo no ia mea; e hiki no nae ke hoopii hou ae, a e hooholo hou pàha, a e hoopuka aku i ka palapala ohi malaila, e like me ka hana ana ma na hoopii pili ole i na moku.

[Kan. Kiv. §884 hoopauia Kau 1892, Mok. 57.]

§1513. Ina e hoopii hou kekahi ma ka hihia e like me keia, no ka hoohalahala i ka olelo hooholo a ka Lunakanawai me ke jure ole, alaila, e lohe ia a e hooholo ia ua hoopii nei e ka Aha Kiekie ma ka baneko.

§1514. E hooponopono ia na palapala ano moraki ma na moku, a me na aie o na moku, mamuli o na Kanawai maluna o na lahuikanaka apau, mamuli hoi o ke Kanawai kahi i hana ia'i ua palapala nei, a me ke kanawai hooholo moku a me ke kalepa, ma na hoopii e like me keia a ka Lunakanawai paha o ka Aha i manao ai ua kupono i keia hihia, a me ka mahele ana i ka waiwai i loaa malaila.

§1515. E lohe ia a e hooholo ia na mea e pili ana i ka waiwai hooilina, a me ka hooponopono ia mea e ka Lunakanawai, a i ka Aha paha nana ia hana, (me ke jure ole).

No KA MEA, ua manao ia aole no i ae ia malalo o ka Pauku 1515, e hoopii hou, e hookolokolo jure, ma ka hooiaio ana i kekahi palapala kauoha hope, a no kekahi mea e pili ana i ka ili ana aku o ka waiwai, oiai e hooiaio ana ia mea: nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§1516. Mai ka la aku e hooholo ia ai keia Kanawai, ina ua oi aku ka waiwai o kekahi mea i make, mamua o na haneri dala elima, a ua koi ia imua o kekahi Lunakanawai hooponopono waiwai hooilina e kekahi, e haawi ia mai nona ia waiwai hoo-

ilina, a i ke kauwahi paha, a o kekahi kuleana paha iloko, mamuli o kekahi palapala kauoha hope a palapala haawi paha, a mamuli paha o na Kanawai o keia Repubalika, e pili ana i ka ili ana aku o ka waiwai, a o kekahi mea paha e hoole ana i ka oiaio o kekahi palapala kauoha hope a palapala paha imua o kekahi Aha hooponopono waiwai hooilina o keia Repubalika, a ua manao oia ua kue i kona pono ma ka mea i hooholo ia e ka Lunakanawai ma ke keena, alaila, e hiki no iaia ke hoopii hou ae i ka Aha Kaapuni a Aha Kiekie paha, ke pili ia hihia i ka oiaio a oiaio ole paha o kekahi mea, a e noi aku i ua Aha la ana e hoopii hou ae e hookolokolo jure ia ua mea la, aole no hoi e hoole ia kona noi ana.

§1517. A hoopii hou ae ka aoao i hooholo kue ia e ka Lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, alaila, ua hiki no i ka mea nona ka aoao i hoopii ole, e noi aku i ka Aha, e hookolokolo jure ia no ka oiaio a me ka ole o kekahi mea e pili ana ia hihia, aole no hoi e hoole i kona noi ana.

§1518. I na manawa apau i hoopii hou ae mai ka mea i hooholo ia e ka Lunakanawai ma ke keena, ina paha e hookolokolo jure ana, a imua o ka Aha paha me ke jure ole, alaila, e hiki no ke heluhelu ia ka moolelo o ka Aha ilalo, ma ke ano he olelo hoike, a ua hiki no i kela aoao keia aoao iloko oia hihia, ke lawe mai i mau hoike hou, a e hiki no ke ninaninau hou ia imua o ka Aha a me ke jure, i na hoike ana i lawe mua mai ai, a i ninau ia ma ka hookolokolo mua ana ma ke keena.

§1519. Ina i make kekahi iloko o keia Repubalika, ina he kanaka no keia Repubalika, a ua waiho mai hoi i palapala kauoha no kona waiwai iloko o keia Repubalika, a ma ka aina e paha, a ua make paha ma ka aina e, a ua waiho malaila i palapala kauoha, e kauoha ana i kona waiwai iloko o keia Repubalika, alaila, no ka mea i olelo ia iloko o ua palapala kauoha nei, oia ka mea nana e hooko; a i ole ia, no ka mea e pomaikai ana ma ia kauoha, a i olelo ia no ka mea i haawi i ua palapala kauoha

nei, a i ole ia, no kekahi mea o ka poe kuleana iloko o ua palapala kauoha nei, e hoopii i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau ma ke keena, e hooiaio i ua palapala kauoha nei, a no ke kii ana i na hoike maloko a me ka mea i pili loa i ke koko o ka mea i make.

§1520. Pela no hoi ka mea makemake e hooponopono, e like me ka pono e hoakaka ia ana mahope, i ka waiwai o kekahi mea make me ke kauoha ole iloko o keia Repubalika a he waiwai hoi kona; a i ole ia, ua make paha ma ka aina e, a he waiwai no hoi kona iloko o keia Repubalika, e hoopii oia i ka Lunakanawai o kekahi Aha Kakau ma ke keena i loaa iaia ka mana e hooponopono ai ia waiwai.

§1521. E hoohiki ia na palapala hoopii apau no ka hoomaopopo ana i na palapala kauoha a ka mea make, a i loaa hoi ka palapala hookohu e hooponopono ai'i ka waiwai o ka mea make, a ma ia palapala e hoakaka liilii ia na kumu apau no kona hoopii ana.

§1522. Ma ka hookohu ana i na lunahooponopono waiwai hooilina, no ka waiwai o ka poe make, penei ke ano o ka hana ana mai ka mua a i ka lua, a pela aku:

1. Ke kane a ka wahine make.
2. Ka wahine a ke kane make.
3. O na keiki oo.
4. Na kaikuaana a me na kaikuahine o ka mea i make.
5. Na koukini maoli o ka mea i make.
6. O ka mea a ka mea make i aie ai, a ua noi mai i palapala hookohu hooponopono waiwai hooilina.

Aka hoi, e hiki no i ka Lunakanawai no ke kumu pono, e kapae ae i keia hoonohonoho ana ma keia ano.

§1523. Na ka Lunakanawai e hana i na palapala kauoha, a e hoakaka hoi i ka loihi o ka manawa; no ka hoolaha ana o na luna hooko kauoha, a me na lunahooponopono waiwai hooilina, i ka

poe i hoaie ia, a me ka poe aie mai i ka mea make, a me ka lawe ana mai i na moowaiwai.

§1524. Aole loa e hiki ke hoopii ia na hooko kauoha, a me na lunahooponopono waiwai hooilina, a hala na malama eono mahope iho o ka hooiaio ana i ka palapala kauoha, a o ka haawi ana paha i ka palapala hookohu i ka lunahooponopono waiwai hooilina. Koe nae na hoopii no na koi i hoole ia e ka lunahooponopono waiwai, a o ka mea hooko palapala kauoha e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1526.

§1525. Ina e hookohu ia kekahi i lunahooponopono waiwai, a i mea hooko palapala kauoha paha, alaila, e hoolaha oia ma na nupepa e hoolaha ia nei ma ke kulanakauhale o Honolulu, e like ka loihi o ka manawa me ka manao o ka Aha, aole nae e emi malalo o ka hoolaha pakahi ana ma ka pule hookahi no na pule eha, i olelo hoolaha no na mea i ae ia apau o ka mea i make, e hoike mai i ko lakou koi i hooiaio pono ia a me na palapala e maopopo ai ko lakou pono, a me na koi pu i moraki ia ma ka waiwai paa, imua ona ma kona hale noho a ma kona hale hana paha iloko o na malama eono mahope iho o ka hoolaha mua ana. A ina aole e hoike ia mai na koi oia ano iloko o na malama eono mahope iho o ka hoolaha mua ana, a i ole ia, iloko o na malama eono mahope iho o ka la i kupono i ka hookaa, alaila, e hoolilo ia keia mau koi i mea ole. Aole no e hiki i na Luna hooponopono waiwai a me na mea hooko palapala kauoha ke hookaa i keia mau koi.

§1526. Ina e hoole ia ke koi e ka lunahooponopono waiwai, a o ka mea hooko palapala kauoha paha, alaila, e hoopii ia ka lunahooponopono waiwai a o ka mea hooko palapala kauoha paha, iloko o na malama elua mai ka la o kona hoole ia ana, a i ole ia, iloko o na malama elua mai ka la aku i kupono ai ka hookaa ana, a i ole, alaila, ua hoole mau loa ia.

§1527. Aole no e ku i ke Kanawai ke ae i kekahi koi i hoole ia e ke Kanawai e kau palena ana i na hoopii kivila o keia Repubalika.

§1528. Ma na mea apau i manao ia ma na pauku o keia haawina, e hiki no i ka aha hookolokolo a i ka lunakanawai paha, ke hoopuka aku i na palapala e noi ana i na mea e maopopo ai, a me na kauoha paha e lawe i na olelo a na hoike, e like me ka mea i maopopo ai imua o ka aha.

No KA MEA, ua ala mai na manao kanalua e pili ana i ka mana hookolokolo o na Aha hooponopono waiwai make o keia Repubalika, no ke kauoha ana aku e kuai ia ka waiwai paa o ka poe make i mea e hookaa ia ai ka aie o ua poe la, a he mea kupono hoi e hoopau loa ia kela kanalua ana; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§1529. Ua loaa mua no i na Aha hooponopono waiwai make o keia Repubalika ma ka manawa mai o ka hookumu ia ana o ia Aha, he mana, a ke hoomaopopo ia aku he mana no i keia manawa, a e mau aku no hoi ma keia hope aku ka mana e kauoha ai a e haawi ai i ka mana e kauoha e kuai aku ai i kekahi waiwai paa o na kanaka i make, i mea e hookaa ia ai ko lakou mau aie ke lawa pono ole na waiwai lewa o ua poe make nei no ka hookaa ana i ua mau aie nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 97.

§§1497-1501 oia no Kau 1878, Mok. 15 Kan. Kiv. aoao 429.
§§1502-1515 oia no Kan. Kiv. §§1228-1241.
§§1516-1518 oia no Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 435.
§§1519-1523 oia no Kan. Kiv. §§1242-1246.
§1524 oia no §1247, hololi Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 439.
§§1525-1527 oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 438.
§1528 oia no Kan. Kiv. §1248.
§1529 oia no Kau 1876, Mok. 57, Kan. Kiv. aoao 439.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: §1498. Asing v. Aiona, 6 Haw. 281. §1502. Haw. Com. Co. v. Waikapu, 8 Haw. 449; Day v. Day, 8 Haw. 715.
§1504. Byrne v. Allen, 10 Haw. 668.

§1516. Est. Bishop, 5 Haw. 289; Est. Brenig, 7 Haw. 642; Est. Banning, 9 Haw. 254; Est. Akahi, 9 Haw. 610.

§1519. Est. Engelhardt, 7 Haw. 264.

§§1525-1526. Larsen v. Waterhouse, 7 Haw. 399; Emele v. Williams, 10 Haw. 123; Poor v. Smith, 10 Haw. 467; Defries v. Cartwright, 10 Haw. 249.

§1529. Kapena v. Kaleleonalani, 6 Haw. 582.

MOKUNA 98.

NA HOOPII O KE AUPUNI HAWAII A ME NA HOOPII KUE I KE AUPUNI.

§1530. E loaa no i ka Aha Hookolokolo Kiekie ka mana kaokoa e hoolohe a hooholo i na hana mahope iho nei, a e hooholo no ma na ninau e pili ana i ka oiaio o na mea i ulu ae me ka waiho ole ia imua o ke jure:

Akahi. Na koi apau loa i ke Aupuni i hookumuia ma o kekahi Kanawai o ka Repubalika, a i ole ia, mamuli o kekahi rula o kekahi Kanawai Keena Hooko, a i ole ia, mamuli o kekahi aelike i hanaia a i manaoia ua hanaia paha me ke Aupuni, a me na koi apau i waihoia aku imua o ia Aha e kekahi o na Hale elua.

Elua. Na koi ana apau he aie ko ka mea koi (set off), na koi ana i ka mea nana ke koi (counter claim), na koi poho ina ua hoomaopopoia a hoomaopopo ole ia paha, a i ole ia, na koi ana o na ano apau ma ko ke Aupuni aoao i kekahi kanaka e koi ana i ke Aupuni malalo o na olelo o keia Kanawai, keia maloko o keia nei.

§1531. Ma ka hookolokolo ana i kekahi hihia i waihoia ae he koi ana he aie ko ka mea hoopii, koi ana i ka mea hoopii, koi no ke poho a koi e ae paha ma ka aoao o ke Aupuni e kue ana i ka mea nana ke koi i ke Aupuni imua o ka Aha i oleloia, na ka Aha e hoolohe a hooholo no ia koi ma ka aoao o ke Aupuni a e kue ana no hoi i ke Aupuni, a ina ma ka nana ana i ka hihia apau loa ua ike ka Aha ua aie ka mea koi i ke Aupuni, e hooholo no ia pela, a e lilo no ia olelo hooholo i mea paa mau loa.

§1532. Aole no e waiho aku a hoopii paha ma ke ano i olelo mua ia kekahi kanaka i kekahi koi i loaa iaia, a i ole ia, kekahi lunawaiwai ona (assignee) he hihia e waiho ana imua o kekahi aha hookolokolo e ae kekahi hoopii a palapala kena e kue ana i kekahi kanaka e lawelawe ana, i ka manawa i loaa ai ke kumu hoopii i hoakakaia ma ia hoopii ana, a i ole ia, ua olelo e lawelawe ana oia malalo o ka mana o ke Aupuni.

§1533. O ka poe kupa ole, he poe kupa nae no kekahi Aupuni nana i haawi i na kupa o keia Repubalika i ke kuleana e hoopii i na koi ia Aupuni imua o kona mau aha hookolokolo, e loaa no ia lakou ka pono o ka hana ana i na koi i keia Aupuni e like me ia i hai mua ia ae nei.

§1534. O na koi apau loa e kue ana i keia Aupuni, i hiki e hanaia ma ke ano i olelo mua ia ae nei, e pale ia no ka manawa pau ole ina aole ka palapala noi e hoakaka ana i ke ano o ia koi e waihoia ae imua o ka Aha, a i ole ia, e hoounaia i ka Aha e ke kakauolelo o ka Senate, a i ole ia, e ke kakauolelo o ka Hale o ka Poeikohoia, e like me ia i hoakakaia ma ke Kanawai, iloko o elua makahiki mahope iho o ka loaa mua ana o ke koi. Eia no nae, o na koi o ka poe i komo malalo o kekahi kumu e kupono ole ai ma ke Kanawai, aole e pale ia ina e waihoia ae ke koi imua o ka Aha, a i ole ia, e hoounaia e like me ia i olelo mua ia ae nei, iloko o hookahi makahiki mahope iho o ka pau ana o na kumu i kupono ole ai.

§1535. Na ka mea koi i na manawa apau e hoakaka piha maloko o kona palapala noi i ke koi, ka hana i hanaia e pili ana i ua koi la maloko o ka Ahaolelo, a i ole ia, e kekahi o na keena oihana, ina ua hanaia pela, ka poe nona ia a i kuleana paha iloko o laila, ka manawa a me ke ano i kuleana ai ia poe pela; aole i waihoia aku a hooliloia aku paha ia koi, a i ole ia, kekahi hapa paha a kuleana paha iloko o ia mea i hanaia, koe wale no ma ke ano i hoakakaia ma ka palapala noi, ua kuleanaia ka mea noi i ka huina i noi ia mai keia Aupuni, mahope iho o ka hoolaweia

ana ae o na koi ana a aie paha i ke Aupuni; a o ka mea koi, a ina ua waihoia aku a hooliloia paha o na ona mua aku o ia koi, ina he kupa a kupa ole paha, aole oia ma kekahi ano i kokua me ka manao ponoi e kokua, hoohoihoi, a hana kokua e kipi ana i ke Aupuni, a ua manaoio no oia he oiaio na mea i hoakakaia maloko o ka palapala noi. A e hooiaioia ka palapala noi i oleloia ma ka olelo hoike (affidavit) o ka mea noi, a i ole ia, o kona agena a hope paha.

§1536. O kekahi mea nana i hana, a i ole ia, nana i hoao e hana kolohe i kekahi hana hoopunipuni i keia Repubalika ma ka hooiaio ana, hoakaka ana, hoomaopopo ana, a ae ia ana paha o kekahi koi, a i ole ia, hapa paha o kekahi koi i keia Repubalika, e lilo no ia koi i keia Repubalika; a e lilo no i hana na ka Aha i oleloia ma na hihia o ia ano, e hooholo ua hanaia no ia hana kolohe, a i ole ia, ua hoaoia e hana, a ma ia manawa no e haawi i olelo hooholo ua lilo ia koi i ke Aupuni, a e pani paa mau loa ia ka mea koi mai ka hana hou ana ia koi.

§1537. Aole e haawiia kekahi ukupanee ma kekahi koi a hiki i ka manawa e hoopukaia ai ka olelo hooholo ma ia koi e ka Aha, koe wale no ina he aelike e hoakaka maopopo ana e hookaaia ka ukupanee.

§1538. O na olelo hooholo o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma na hana apau i laweia imua o ia Aha, malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, oia no ka hana hope loa ana o ia mea.

§1539. Aole no e hanaia kekahi hoopii, palapala hoopii hana a koi ana imua o kekahi Aha Hookolokolo ma ke ano hihia hewa a kivila paha e kue ana i kekahi luna o ke Aupuni a mea e ae no hoi e lawelawe maoli ana me ka manao maikai malalo o ka mana o ka Peresidena, a i ole ia, a me ke manao maikai no ke kinai ana i ke kipi, no kekahi mau hana a mea paha i hanaia, a i ole ia, hana ole ia paha, a i ole ia, e hanaia ana ma ka la 6 o Ianuari, 1895, mai ia la mai a mahope mai o ia la a hiki i ka

manawa e kukalaia ai ua pau ka paa ana a me ka mana o ke Kanawai koa, ina ua hanaia ma kekahi apana kahi i kukalaia ai a e mana a e paa ana ke Kanawai koa, a i ole ia, ua hanaia ma kekahi apana i kukala ole ia ke Kanawai koa, ma ke kinai ana i ke kipi, a i ole ia, ma ka hooholo pono ana i ka manao o ke Kanawai koa, a i ole ia, ma ka hopu ana, hoopaahao ana, kipaku ana mai ka aina aku, hookolokolo ana, hoahewa ana, a hoopai ana i kekahi kanaka i hoopiiia no ke kipi, huna i ke kipi, ohumu e paipai, a i ole ia, e hana i ke kipi, a i ole ia, no kekahi hana kue a hoala kipi, a i ole ia, no kekahi hana kue i ke Aupuni a ohumu e kue ana i ka maluhia, a i ole ia, i ke ola a me ka waiwai, a i ole ia, no ka hopu ana i kekahi poe i paa ia no ka ninaninauia.

§1540. I mea e pale aku ai i ka ulu ana ae o na manao kanalua no kekahi hana i hanaia ma ke ano i olelo mua ia ae nei me ka oleloia ua hanaia malalo o ke kauoha, a i ole ia, mamuli o ka mana o ka Peresidena, a i ole ia, ua hanaia me ka manao maikai (bona fide) i mea e kinai a e hoopauia ai ka haunaele me ke kipi, ua ku no i ke Kanawai i ka Peresidena, a i ole ia, i kona hope mai e kukala ae ua hanaia ia mau hana malalo o ia kauoha a mana paha, a i ole ia, me ka manao maikai (bona fide) no na hana me na kumu i olelo mua ia ae nei; a o ia kukala ana pela ma kekahi mea i kakauia malalo o ka lima o ka Peresidena, a i ole ia, e kona hope mai, e lilo no ia ma na hana apau i hoike maopopo loa e kanalua ole ai ka hanaia ana no ua mau hana la ma ia ano, a ua hiki no e hoikeia ia kauoha a kukala ana paha malalo o ka pale ana ma ke kumu aole i pololei ka hoopii (general issue), a i ole ia, ua paa ma ke kanawai (plea in bar), a ina ua paneia a waihoia ae paha pela, ua lawa no ia pane ana, ina no ua hoikeia ae ke ano nui wale no o ia kauoha a kukala ana paha, a i ole ia, o ka hoike wale ana aku no ua haawiia ke kauoha, a i ole ia, ke kukala ana mamua ae o ka manawa i hanaia ai na hana i hoopiiia, a i ole ia, ua loaa mai mahope iho.

§1541. I na manawa a pau i kupono a he mea maikai i ke Aupnni Hawaii i mea e hiki ai ka ohi ana a loaa ana paha o

kekahi dala a hoopai paha, a e hoihoi mai malalo o ka paa ana o ka Repubalika i kekahi waiwai paa a lewa paha a e hooko i kekahi pono a kuleana e ae (koe na mea e pili ana i na hoopii no na hihia hewa) e hoomaka i na hoopii ana ua hiki no i ka Loio Kuhina, koe ma na mea i hoakakaia ma kekahi ano e ae, e hoomaka a malama i hoopii a mau hoopii paha no kekahi o ia mau mea ma kekahi Aha a mau Aha Hookolokolo kupono o ka Repubalika. E lawe ia mai na hoopii ana apau o ia ano ma ka inoa o ke Aupuni Hawaii ma o ka Loio Kuhina o ka Repubalika, e kue ana i ka mea a mau mea, a mea e ae i hoopiiia ma ke ano oia ka mea hoopiiia a pane mai paha e like me ka mea i hana ia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 98.

§§1530-1538 oia no K. R. Kan. 26.
§§1539-1540 oia no K. R. Kan. 24.
§1541 oia no Kau 1888, Mok. 51 §1.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Bowler v. Board Immigration, 7 Haw. 717; Widemann v. Thurston, 7 Haw. 474; Govt. v. Luce, 8 Haw. 417.

MOKUNA 99.

Waiwai o ka Lehulehu.

§1542. Ua hiki e laweia ka waiwai ponoi o kekahi poe no na hana mahope iho nei, a ke hoakakaia nei he mau hana ia no ka lehulehu, oia hoi keia, na kahua no na hale Aupuni, na papu kaua, na wahi hoahu pauda, na wahi waiho lako kaua, na pa kapili moku, na kahua koa a moku kaua, na hale kukui, na kukui kuhikuhi a alakai, na ilina, na kahua hoomalu, na kahua ma'i, na hale ma'i, na wahi e lu ai no na opala a me na mea ino, na uapo pili, na kumano, na lua hookio wai a me na alahaka, pela no hoi me ka aina kupono apau maluna olaila e hanaia ai na alanui, alawai, na auwai, na auwai papa, na paipu a me na auwai lawe i na mea ino; a pela no hoi me ka aina apau i kupono no ka hooulu ana a me ka hoomalu ana i na ulu laau, na kuea o ka lehulehu a me na kahua hooluolu; a pela no hoi me ka aina apau i kupono no ka hoomaikai ana i kekahi awa, muliwai a kahawai paha, no ka hookaawale ana aku i na mea ke'ake'a maloko olaila, no ka hooakea ana, hoohohonu ana, a i ole ia hoopololei ana i ko lakou wahi e kahe ai; a pela no hoi me ka aina apau i kupono mailaila e loaa mai ka lepo, iliili, pohaku, na kumu laau, na laau hana a me na mea hana apau i kupono no ka hana ana i kekahi hana o ka lehulehu.

§1543. Ua hiki no e loaa ke kuleana alodio no na mea apau i hoakakaia maloko o ka Pauku 1542.

§1544. O ka waiwai i hiki e laweia mamuli o ka mana o keia Kanawai ua huiia iloko olaila na waiwai paa apau o kekahi mea, a i ole ia, o kekahi poe, a i ole ia, i na hui i hoohuiia i huipuia me na mea apau i kukuluia a me na hana hou maluna

iho, na pono, a i ole ia, na mea e pili ana, a me ka waiwai apau i laweia mamua aku nei no kekahi hana o ka lehulehu; eia no nae, ina e laweia ana pela e hoikeia o ka hana i makemakeia ai ia waiwai e hoohana, ua oi aku kona kupono no na hana o ka lehulehu mamua o ka hana i hookaawale mua ia ai.

§1545. Ua hiki i ke Kuhina Kalaiaina e lawelawe ana ma kona ano oihana e hoomaka i na hoopii mamuli o ka Repubalika o Hawaii, no ka lawe ana i ka waiwai e like me ia i hoomaopopoia maloko o keia Kanawai, a ua hiki e oleloia ke Kuhina Kalaiaina maloko o keia Kanawai oia ka Mea Hoopii.

§1546. E loaa no i na Aha Hookolokolo Kaapuni ka mana e hookolokolo a e hooholo i na hihia apau e ulu ae ana malalo o keia Kanawai, malalo wale no o ka hiki e hoopii hoohalahala aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie e like me ke Kanawai.

§1547. Aole e laweia kekahi waiwai mamuli o keia Kanawai, ina aole i ikeia e hooliloia ana ia no kekahi hana o ka lehulehu, a o ka lawe ana ua kupono ia no ia hana.

§1548. Ua hiki no i kekahi agena, a i ole ia, kauwa paha o ke Aupuni, i mea e hoomaopopo pono ai kahi i waiho ai, a i ole ia, no ke ana ana i kekahi aina e hooliloia ana e like me na olelo o keia Kanawai, e komo maluna oia aina a e nana, a hana i na ana ana, a aole e lilo ia komo ana i kumu hoopii no ka mea nona ka aina, koe wale no, no na poho i loaa mamuli o ka hemahema o ia agena.

§1549. O na hoopii malalo a mamuli hoi o keia Kanawai, e hoomakaia no ma ka waiho ana aku i kekahi palapala noi a me ka hoopuka ana i kekahi palapala kii mamuli oia palapala noi. O na poe apau o lakou na ona, a i ole ia, ka poe e olelo ana no lakou ka waiwai i manaoia e lawe, e huiia no lakou ma ke ano he poe i hoopiiia; eia no nae, ina aole i ike ka mea hoopii i ka ona, a i ole ia, mea e koi ana nona ia aina, alaila, ua lawa no ina ua hookomoia maloko o ka palapala noi kekahi hoakaka

ana pela, a ua hiki e huiia ia mea i hoopiiia maloko o ka palapala noi malalo o kekahi inoa kapakapa. E hookomoia no hoi maloko o ka palapala noi kekahi hoakaka ana no ke ano o ka hana i manaoia ai e hoohana i ka aina i manaoia e lawe, i kekahi hoakaka ana o kela a me keia apana aina i manaoia e lawe, a ina paha oia ka aina apau, a i ole, he hapa wale no paha o kekahi apana aina holookoa. E huipuia me ka palapala hoopii kekahi kii e hoike pololei ana i ka aina i manaoia e lawe a me kahi i waiho ai o ka aina.

§1550. Ina ua ikeia ka mea i hoopiiia, a i ole ia, ka mea e koi ana nona ka aina i manaoia e lawe, e hookoia no ka palapala kii ma ka haawi ana aku iaia i kekahi kope, i hooaioia i huipuia me kekahi kope o ka palapala noi a ka mea hoopii. Ina ua ikeia ka mea hoopiiia, a i ole ia, mea e koi ana nona ia aina, aole nae oia i loaa, ua lawa no ka hooko ana ma ka waiho ana i ke kope i hooiaioia, i oleloia me kekahi agena, a i ole ia, me kekahi mea e ae e lawelawe ana i ka hana o ka mea i hoopiiia a mea koi paha, a i ole ia, ma ka waiho ana o ia mea ma kona wahi hana, oihana a wahi noho hope i ikeia. Ina o ka mea i hoopiiia he mea no ua ikeia, eia nae, aole i noho iki ma ko Hawaii Pae Aina, a i ole ia, ua kaawale mailaila aku, a i ole ia, aole i ikeia ka mea i hoopiiia, a i ole ia, ka mea koi, alaila, ua hiki e hookoia ka palapala kii maluna oia mea i hoopiiia a mea koi paha, ma ka hoolahaia ana o ia mea iloko o kekahi nupepa i hoolahaia ma ko Hawaii Pae Aina, no ka manawa e kauohaia ai e ka Aha Hookolokolo, aole nae e emi malalo o ekolu malama. O ka hookoia ana o ka palapala kii e like me ia i hoakakaia maloko o keia Pauku e lawa no ia e loaa ai i ka Aha Hookolokolo ka mana e hana aku e hooholo i ka hihia.

§1551. Ua hiki no e huiia na waiwai apau i kupono no kekahi hana o ka lehulehu iloko o hookahi hoopii. O kekahi mea e noho ana maluna, a i ole ia, he kuleana kona iloko o kekahi waiwai i manaoia e lawe, a i ole ia, iloko o na poho no ka laweia ana o ia aina, ina no aole i hoikeia kona inoa maloko o

ka palapala noi ua hiki no iaia e hele ae e pane a e pale aku, e pili ana i kona waiwai ponoi a kuleana paha, e like no me he mea la oia kekahi i haiia ka inoa maloko o ka palapala hoopii.

§1552. E loaa no i ka Aha Hookolokolo ka mana e hooholo i na koi kue apau i ka waiwai i manaoia e lawe a me ka uku, a i ole ia, poho paha e hooholoia ana no ka laweia ana o ia aina.

§1553. Ma ka hoomaopopo ana i ka uku, a i ole ia, na poho, e ukuia no ka lawe ana i kekahi waiwai e helu kaawale ia ka waiwai io o ka waiwai i makemakeia e lawe a me na hana hou hoopomaikai maluna iho; a ina o ka waiwai i manaoia e lawe he hapa wale no ia o kekahi apana nui ae e heluia na poho e loaa ana i ka hapa i koe aole e laweia ana mamuli o kona okiia ana mai kahi i manaoia e lawe a me ka hana ana o na hana hou hoopomaikai ma ke ano i manaoia e ka mea hoopii; a pela no hoi me ka nui o ka hoowaiwaiia ana o kahi i koe i manao ole ia e lawe mamuli o ka hanaia ana o na hana hou i manaoia e ka mea hoopii; a ina e like ka pomaikai me ka huina o ka uku i heluia no ka waiwai i laweia a me ke poho mamuli o kona okiia ana aku mai kekahi wahi oia apana hookahi, alaila, aole no e haawiia kekahi uku i ka ona; aka ina ua emi iho na hoopomaikai ana malalo o ka huina i heluia ma ke ano he mau poho a uku paha, alaila e hoolaweia no ia a o ke koena iho oia ka huina e haawiia aku no ia uku a poho paha. Aka aole no e oi aku ka uku, a i ole ia, na poho e ukuia no ka aina i manaoia e lawe mamua o kona waiwai io i heluia no na auhau a me iwakalua pa-keneta (20%) hou iho, aole no hoi e oi aku ka uku, a i ole ia na poho, ina ua loaa kekahi e ukuia no ka okiia ana aku o kahi i manaoia e lawe mai i ka aina holookoa mamua o umi pakeneta (10%) o ka waiwai io i heluia no na auhau o ia wahi i koe.

§1554. O ka waiwai io i heluia o kekahi aina no na auhau e like me ia i oleloia ma ka Pauku mamua iho nei, e hoomaopopoia no ia ma ka nana ana i na hoike i hanaia e ka ona, a i

ole ia, ka mea e koi ana nona ia aina, no na makahiki elua mamua koke iho o ka hoomaka ana o ka hoopii no ka lawe ana i ka aina, a ina aole he mau hoike i hanaia e ka ona, a i ole ia, e ka mea e koi ana, nona ka aina, alaila, e nanaia ka waiwai io o ka aina i heluia e ka luna helu no ia manawa. O ka averika o ia mau hoike ana, a i ole ia, oia heluna i heluia e ka luna helu, e manaoia o ia no ka waiwai i heluia o ka aina no ka hoomaopopo ana i ka uku, a i ole ia, i na poho e ukuia e ka mea hoopii. Ina o ka aina i manaoia e lawe he hapa ia o kekahi apana okoa i helu hui ia, alaila, e hoomaopopoia ka waiwai o kahi i laweia e like me kona hapa iloko o ka aina holookoa.

§1555. No ka hana o ka helu ana i ka uku a me na poho, e manaoia ua loaa ke kuleana ia mea i ka la i hanaia ai ka palapala kii, a o ka waiwai io maoli ma ia la oia no ke ana waiwai o na waiwai apau e laweia ana, a oia no ke kahua o ka hoomaopopo ana i ke poho i ka waiwai mamuli o kona okiia ana aku mai kahi i manao ole ia e lawe, me ke kaa no nae hoi malalo o na mea i hoakakaia maloko o ka Pauku 1552.

§1556. Ina ua hoopukaia kekahi kauoha e haawi ana i ka mea hoopii ka paa ana o ka aina, e like me ia i hoomaopopoia ma ka Pauku 1559, e kauia no maluna o ka uku, a i ole ia, na poho i hooholoia ka uku-panee e like me ke kanawai mai ka la mai o ia olelo hooholo. Aole e huiia iloko o ka helu ana no ka uku, a i ole ia, na poho, kekahi mau hana hou i hanaia maluna iho o ka waiwai mahope o ka la i hookoia ai ka palapala kii.

§1557. E uku no ka mea hoopii iloko o elua makahiki mahope iho o ka olelo hooholo hope loa, i ka huina i heluia ma ke ano he uku, a i ole ia, he mau poho, a ina e hana ole pela e lilo wale no na pono apau i loaa i ka mea hoopii mamuli oia olelo hooholo, a ina e hooloihiia aku ia hookaa ana a oi aku mamua o kanakolu la mahope iho o ka olelo hooholo hope loa, alaila e huiia aku ka uku-panee o ehiku pa-keneta (7%) i ka makahiki. E haawiia aku ka hookaa ana i ke kakauolelo o ka Aha nana

i hoopuka i ka olelo hooholo, a nana e mahele aku ia mea e like me ka mea i kauohaia e ka Aha. Ina e hookaa ole ka mea hoopii e like me ia i olelo mua ia ae nei, ua hiki no i ka mea i hoopiiia e koi aku e hoihoiia ae iaia na koina o ka Aha, na lilo kupono a me ke poho i loaa iaia mamuli oia hoopiiia ana.

§1558. I ka wa e pau ai na hookaa ana apau i kauohaia ma ka olelo hooholo hope loa i ka hanaia, e hoopuka no ka Aha i ka olelo kauoha hope loa no ka lawe ana i ka aina, maloko olaila, e hoakakaia ka waiwai i laweia a me na hana i laweia ai, e waihoia kekahi kope i hooiaioia o ia olelo kauoha ma ke Keena, a e kopeia ma ke Keena o ka Luna Kakau Kope; a ma ia manawa e pili no ka waiwai i hoakakaia i ka mea hoopii.

§1559. I kela manawa keia manawa mahope iho o ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo ma ka Aha Hookolokolo Kaapuni no ka pono o ka mea hoopii, a i ole ia, iloko o ka manawa e hoopii hoohalahala ana i ka Aha Kiekie e ka mea hoopii, a i ole ia, e ka mea hoopiiia, ua hiki no e hoonohoia ka mea hoopii maluna o ka aina i manaoia e lawe ma ka uku ana aku i ka Aha i ka huina i heluia ma ke ano he uku, a i ole ia, he mau póho, me ka uku no nae hoi i na uku a me na poho e hooholoia ana ma ia hope iho.

Ma ka ukuia ana o ke dala i heluia ma ke ano he uku, a i ole ia, he mau poho ma ke ano i olelo mua ia, e hana no ka Aha i kekahi kauoha e hoonoho ana i ka mea hoopii maluna o ka waiwai i manaoia e lawe, me ke kuleana e lawelawe i ua waiwai nei iloko o ka manawa e mau ana a hiki i ka hoopau loa ia ana o ka hihia.

O ka mea i hoopiiia nona ke kuleana i ke dala i waihoia aku i ka Aha e like me ia i olelo mua ia ae nei, he kuleana no kona e koi aku a loaa mai iaia ia dala i kela a me keia manawa ma ia hope iho ma ka waiho ana aku i kekahi palapala hookaa no ia mea e hoopau ana i na koi apau maluna o na aina i manaoia e lawe. Ma ia hookaa ana i ka mea i hoopiiia, e hana no ka Aha

i ka olelo kauoha hope loa no ka lawe ana i ka aina e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1556.

§1560. Ma na wahi i hoomaoppo ole ia maloko o keia Kanawai, e like no ka hana ana me ka mea i hanaia ma na hihia kivila e ae.

HOAKAKA I KA MOKUNA 99.

§§1542-1560 oia no Kau 1896, Kan. 45.

Na Kanawai kuikawa o ka Mokuna: Na Alanui, e nana Mok. 22. Oihana Wai o Honolulu, Mok. 41. Aina ma Molokai, K. K. §§1006-1020. Aina i haalele ia e ka Papa Ola, K. K. §946.

MOKUNA 100.

Na Awapae.

§1561. Ma keia, ke kauohaia nei ke Kuhina Kalaiaina e hoomakaukau i papa kuhikuhi o na awapae apau maloko o keia Repubalika, a e hoomaopopo hoi i ko ke Aupuni kuleana ma ia mau wahi, a me na pono kahiko a mau kuleana alahele ma ia mau wahi i pili i ka lehulehu ma o ka hoolilo ana mai o na ona o ka aina kahi i weheia ai ua mau awapae la, a ma o ka hoohanaia ana paha e ka lehulehu.

§1562. Ina, ma kekahi ano, ua hoole mai na ona o ka aina kahi waiho ai o ke awapae i ke kuleana o ka lehulehu e hoohana aku i ua awapae la, e hiki no i ke Kuhina i oleloia ke kauoha aku e ninaninau a e imi hoomaopopo piha aku i ke kumuhana, a ina, mahope o ia imi hoomaopopo ana, ua manao oia he pono kahiko ko ka lehulehu ma ia awapae, alaila, ua hiki no iaia ke lawe aku i ua hana la imua o kekahi Aha i loaa ka mana hookolokolo kupono i mea i hiki ai ke hooponopono i ua ninau la.

O ke ano o ka hana e lawelaweia ai ma ka hooponopono ana i kekahi ninau o ia ano, e like no ia me ka mea i hoakakaia ma ka Mokuna 113, e pili ana i ka hoakaka ana a maopopo na kuleana, waiwai a me na mahele iloko o ka waiwai paa.

§1563. Mahope koke iho o ka makaukau ana o ka papa kuhikuhi o na awapae i ikeia he kuleana keakea ole ia ko ka lehulehu, e hoolaha aku ke Kuhina i oleloia i ua papa kuhikuhi la ma na olelo Enelani a me Hawaii; a i kela a me keia manawa e hoolaha aku i na inoa o na awapae, na pono kahiko hoi i hoomaopopoia e na Aha Hookolokolo ua pili ia i ka lehulehu.

§1564. Aole no e keakeaia kekahi mea mai ka hoohana ana i kekahi awapae i onaia e ke Aupuni, a i ole ia, o na awapae paha i hoomaopopoia he pono kahiko ko ka lehulehu, a aole no hoi e paaia no ka uku i kekahi uku i kekahi mea e aku no ia hoohana ana ma ua mau awapae la, koe wale no ke Aupuni.

Aka nae, ina ua hoomaopopoia he mea ku i ka pono ke hanaia i mau *kewe* ma kekahi mau awapae, i hiki ai ke lawelaweia na hana ma ia mau wahi, a i hiki ai hoi ke hiuia ka ukana e kekahi poe kuokoa, aole no e lilo na olelo o keia Kanawai i mea e papaia ai ka hoouku ana o ia mea i kekahi auhau kupono no ia hiu ana i ua ukana la.

HOAKAKA I KA MOKUNA 100.

§§1561-1564 oia no Kau 1892, Mok. 44.

MOKUNA 101.

Hoi hou ana o Kekahi Waiwai Paa.

§1565. Ina manawa apau e hoi hou ai kekahi waiwai paa ma ke Kanawai i ke Aupuni Hawaii, e waiho aku ka Loio Kuhina o ka Repubalika i palapala hoopii imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoakaka ana hoi i na kumu kupono a ke Aupuni Hawaii e manao ai e hookahua i ke koi e hoihoi hou ia ai ua Aina la. A ina e ike ka Aha Hookolokolo ua hooiaio ia na kumu i hooia ia iloko o ka palapala hoopii, a he mau kumu kupono ma ke Kanawai, e hoopuka a e kope ia ka olelo hooholo a ua Aha la ma na buke e hooia ana ua hoi hou ua waiwai la i ke Aupuni Hawaii, alaila, e pai pu ia hoi ia mea ma kekahi nupepa i hoolaha akea ia ma Honolulu iloko o ekolu malama no ka hoolohe ana i ua hana la.

§1566. Ma na hihia apau i hoakaka ia iloko o ka Pauku 1565 e lilo na mea apau i hoakakaia malalo iho i mau kumu e hooiaio ia ai.

1. Ua make ka mea hope loa nona ua waiwai la me ka hooilina ole, ke hoike ia mai ua kaawale aku ua mea la nona ka aina mai ko Hawaii Pae Aina aku, a i lohe ole ia mai no umikumamalima makahiki, a aole hoi i noho paa ponoi, a i ole, noho haku maluna o ua waiwai la, a i ole, ma o kekahi agena la i loaa ka mana e hana pela me ke kakau ana, a i ole ma o kekahi mea hoolimalima e noho ana maluna o ua aina la, malalo o kekahi palapala hoolimalima, a aole hoi e waiho ia mai kekahi palapala noi luna hooko kauoha, a i ole, lunahooponopono waiwai imua o kekahi Aha Hookolokolo iloko o keia Repubalika i loaa ka mana e hookolokolo i na hihia hooponopono waiwai iloko o ia manawa.

2. Aohe he pilikoko i koe o ka mea hope loa nona ka waiwai ke hoike ia aole i koi mai kekahi mea e olelo ana oia ka pilikoko o ka mea nona ua waiwai la iloko o na makahiki elima, mahope iho o ka hala ana o na makahiki he umikumamalima i hoakaka mua ia iloko o keia pauku.

§1567. Ma na hihia i hoakakaia iloko o keia Kanawai, aole e ae ia kekahi mea e pale aku i ke Aupuni Hawaii maluna o ke kumu kupono aia oia iluna o ka waiwai kahi i noho ai ke ole oia e hooiaio mai, aia oia ke noho la maluna o ua waiwai la malalo o kekahi ano kuleana, a i ole, ua noho oia maluna o ua aina la me ke keakea ole ia no kekahi manawa i emi ole malalo o iwakalua makahiki, a ua uku ia e ia na auhau o ke Aupuni iloko o na makahiki hope eono o ia manawa.

§1568. Ina e hookomo ia ke olelo hooholo no ka pono o ke Aupuni Hawaii e waiho aku ke Kuhina Kalaiaina i ua aina la e kuai ia ma ke kudala, a o na dala loaa o ua kuai ana la mahope iho o ka hoolawe ana i na koina a me na lilo apau, e waiho ia ma ka Waihona o ke Aupuni Hawaii, a malaila e waiho ia ai no ke koi ana mai o kekahi hooilina, a i ole, o kekahi mea i kuleana ma ke Kanawai i ua mau dala loaa la, aka nae, aole e ae ia kekahi noi no ua mau dala loaa la, ke ole e waiho ia mai ua koi la iloko o elima makahiki mahope mai o ka waiho ia ana o ua mau dala loaa la.

§1569. O kekahi mea e koi ana i na dala loaa o na kuai ana o na waiwai i hoi hou i ke Aupuni, he hiki no iaia ke waiho mai i kana noi imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie no ia mea a e haawi ia aku ka lohe i ka Loio Kuhina, a he hiki no iaia ke hele mai a pale no ke Aupuni Hawaii, a ina e hooholo ua Aha Hookolokolo la i ka pono no ua mea noi la, e uku aku ke Kuhina Waiwai i ua mau dala loaa la i ua mea la me ka uku-panee i oi ole mamua o eono keneta i ka makahiki hookahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 101.

§§1565-1569 oia no Kau 1888, Mok. 8.

MOKUNA 102.

Hookupa ana i Kekahi Kanaka o ka Aina e.

§1570. Ua hiki i kekahi kanaka o na aina e e hooliloia i kupa no ka Repubalika o Hawaii ma ke ano mahope iho nei, a aole ma kekahi ano e ae:

E waiho aku oia i kekahi noi i kakauia i hooiaioia mamuli o ka hoohiki me kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1571. E hoakaka oia maloko o kana palapala noi:

1. Ua noho oia maloko o ko Hawaii Pae Aina no kekahi manawa aole i emi malalo o elua makahiki.

2. Ua manao oia e lilo i kupa mau loa no ka Repubalika o Hawaii.

3. Ua hiki iaia me ka hoomaopopo pono e heluhelu, kakau a kamailio i ka Olelo Beritania.

4. Ua hiki iaia e wehewehe maopopo nona iho ma ka Olelo Beritania i ke ano nui a me ka manao o kekahi Pauku, a i ole ia, mau Pauku paha o ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii.

5. He kupa oia no kekahi aina i loaa he kuikahi me ka Repubalika o Hawaii e hoakaka ana no ka hookupa ana (me ka hoakaka mai i ka aina).

6. He kanaka ano maikai a hoopono oia, aole hoi he mahuka mai ka lima mai o ke kanawai.

7. E lawelawe ana oia i kekahi oihana, a i ole ia, i kekahi hana i ku i ke kanawai (me ka hoakaka i ua hana la), a i ole ia, ua loaa iaia kekahi mea e ola pono ai oia i ku i ke kanawai (me ka hoakaka i ua mea la).

8. Oia ka ona ma kona kuleana ponoi iloko o ka Repubalika o Hawaii, o ka waiwai nona ka waiwai io i emi ole malalo o elua haneri dala maluna a mawaho ae o na hihia apau.

9. U hoohiki oia i ka olelo hoohiki i hoakakaia maloko o ka Pauku 101 o ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii.

§1572. Maloko o ka palapala noi e hoakakaia ka inoa piha o ka mea noi, kona mau makahiki, kona wahi hanau a me ka la o kona komo ana mai iloko o ko Hawaii Pae Aina.

§1573. Na ka mea noi i ka manawa o kona noi ana, a i ole ia, mamua ae paha o ke noi ana e hooliloia i kupa, e hoike ae mamuli o ka hoohiki a kakauinoa i ua hoohiki la ua hoopau a haalele loa oia i kona noho kupa ana a kokua ana malalo o kela a me keia alii o na aina e, poo, aupuni, a i ole ia, aina paha, a oi loa aku hoi ma ka hoakaka ana i ka inoa o ke alii, poo, aupuni, a i ole ia, aina i noho ai oia he kupa mamua, ina paha mamuli o ka hanau ana, hookupaia ana, a i ole ia, ma kekahi ano e ae, a e kokua oiaio no oia i ka Repubalika o Hawaii. Ua hiki no e hoohikiia aku ka olelo hoohiki o ia ano e kekahi mea i hoomanaia e hoohiki i na olelo hoohiki.

§1574. E koiia no ka mea noi e hooiaio i na mea apau i hoakakaia maloko o kona palapala noi a lawa i ka manao o ka Lunakanawai e hoolohe ana i kana noi, a ma keia ua hoomanaia ka Lunakanawai i oleloia e ninaninau i ka mea noi malalo o ka hoohiki a e kauoha aku a e ninaninau i na hoike ana i manao ai ua kupono no ka loaa i ka mea noi na kumu e kupono ai e like me ia i hoakakaia maloko o kana palapala noi.

§1575. Ma ka hooko ana i na mea apau i kauohaia ma keia Kanawai e loaa i ka mea noi ke kuleana e loaa iaia kekahi palapala hoike no ka hoopukaia ana ma ke ano i hoakakaia e na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, malalo o ka lima o ka Lunakanawai nana i hoolohe ka palapala noi, i hoopiliia me ka Sila o ka Aha Hookolokolo Kiekie a i hooiaioia e kekahi Kakauolelo o ia Aha.

§1576. O ka palapala noi, ka olelo hoohiki i kauohaia ma ka Pauku 1573, ke kope o ka palapala hoike hookupa a me kekahi hoakaka pokole ana o na olelo ike i waihoia ae e malamaia no ia me na moolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§1577. O kela a me keia palapala noi o kekahi kanaka o na aina e e kuniia no ia e like me ke kuniia ana o na palapala noi i na Aha Hookolokolo Kaapuni, a e koiia aku kekahi uku o elima dala ma ke ano he mau koina ma ia hana ana.

§1578. Ina ua loaa i ka mea noi mai ke Kuhina Kalaiaina mai kekahi palapala hoike no ka hana e like me ia i hoomanaia a i hoakakaia maloko o ka Mahele 2 o ka Pauku 17 o ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii aole no oia e koiia e hoakaka iloko o kana palapala noi ua loaa iaia na mea e kupono ai i oleloia maloko o ka Pauku 1571, aka e olelo no oia maloko o kana palapala noi ua loaa iaia ia palapala hoike a e hoike aku no ia ia mea, a i ole ia, ina ua nalowale e hoike aku i kekahi kope i hooiaioia i ka Lunakanawai e hoolohe ana i kana noi. Ma na ano e ae apau e hookoia no ma kana palapala noi na mea i hoakakaia ma keia Kanawai.

§1579. E manaoia kela haole keia haole i kupaia pela, he kanaka Hawaii no ia, e noho ana malalo o na Kanawai o keia Aupuni a me kona malu; e hoomaluia no hoi ia e na Kanawai o nei, aole hoi oia e noho malalo o ke Alii o kona aina hanau, oiai oia maloko o keia Aupuni, aole hiki iaia ke hoopii i kona Aupuni e hoomaluia, a hooponopono ia hoi. Ina hoopii oia pela, maluna ona ka hoopai ana e like me ke Kanawai Karaima no ke kipi. No kela haole keia haole i hookupaia pela na pono, na pomaikai, a me ka hoomana ana, e like me ke kanaka Hawaii.

§1580. He mana no ko ka Peresidena me ka ae ana o ka Aha Kuhina e haawi aku i kekahi kanaka e noho ana ma ka Aina E, a e noho ana paha iloko o keia Aupuni no ka manawa wale no i palapala hookupa e haawi ana i ua kanaka nei o ka Aina E

i na pono a me na pomaikai a pau o ke kupa maoli me kona haalele ole i kona kupa ana i kona aina ponoi; ma ia palapala hookupa ua hoolilo ia ua kanaka la o ka Aina E i kanaka malalo o na Kanawai o keia Aupuni i hoolohe ai oia i ke Aupuni e like me ka mea i hookupa ia e like me na olelo mamua ae.

§1581. O kela a me keia Lunakanawai o kekahi Aha Kakau mahope koke o kona hoohiki ana aku i kekahi kanaka o na Aina E i ka hoohiki hookupa e like me na olelo o ka pauku mamua ae, e hoouna koke aku oia i ke Kuhina Kalaiaina i ka mua oia olelo hookahi me ka malama iho i kope oia mea.

§1582. Ma keia ua wehe ia na pilikia a pau o na haole o na Aina E, no ko lakou lawe ole ana i na palapala noho, a e wehe ia no.

§1583. Ina e hoole ia ka hana pu ana me kekahi haole o ka Aina E, e noho ana iloko o keia Aupuni no ka loaa ole iaia ka palapala noho, e waiho ia kela palapala hoole me ke kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, mawaena mai o na malama elua mai ka hoolaha ana aku o keia Kanawai, (June 28, 1854), a i ole ia, ua pale loa ia aku ka hoole ana, aole loa e hiki iaia ke hoole mai ia manawa aku.

§1584. Mai ka la aku e hooholoia ai keia Kanawai, o na kanaka apau i hanau ma ka aina e, i hookohuia i kekahi oihana loaa malalo o ka Repubalika, mamua ae o kona hoomaka ana e lawelawe ia oihana, e hoohiki oia e hookupa e like me na mea i hoakakaia ma na Pauku 1586 a me 1587.

§1585. O na kanaka apau e lawelawe ana i kekahi oihana loaa malalo o keia Repubalika, a hookupa ole ia e like me ka mea i hoakakaia maluna, a ua hana ole pela, a ua hoole maoli paha, i ka hookupa ana a hala na mahina ekolu, mai ka hooholo ia ana o keia Kanawai e manao ia ua waiho mai oia i kana oihana, a ua hakahaka ia oihana i ka pau ana o ka manawa i olelo ia.

§1586. Penei ka olelo hoohiki i oleloia maluna ae nei:

O ka mea nona ka inoa i kakauia malalo ae nei, he kanaka no ....., ua noho iho nei ma....., ua hoohiki pono mai oia, a ma keia hoohiki ana, ke olelo nei oia e kokua mau ia i ke Kumukanawai, a me na Kanawai o ko Hawaii Pae Aina, a e lilo maoli no ia i kanaka kupa no ka Repubalika o Hawaii.

Kakauinoaia a hoohiki ia i keia la..o....., M. H. 18..,

Imua o'u, ...

§1587. E kakauinoaia ka olelo hoohiki e ka mea i hoohikiia i kupa, a e hoohikiia oia ma ke ano ana e manao ai he paa loa, a e kakauinoaia ka olelo hoike no ka hoohiki ana, e ke Kuhina Kalaiaina; (a i ole ia, e kona kakauolelo nui paha).

HOAKAKA I KA MOKUNA 102.

§§1570-1578 oia no Kau 1896, Kan. 77.
§1577 oia no Kan. Kiv. §432.
§§1580-1581 oia no Kau 1887, Kan. 10.
§§1582-1583 oia no Kau 1854, Kan. Kiv. aoao 549.
§§1584-1585 oia no Kau 1876, Mok. 8 Kan. Kiv. aoao 114.
§§1586-1587 oia no Kan. Kiv. §§430-431.

Ua kaa keia mokuna mamua o ke Kau 1890, Mok. 24, e hoopau ana i ke Kau 1887, Mok. 10.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Aliens and Denizens, 5 Haw. 167; Ahlo v. Smith, 8 Haw. 433; R. v. Self, 8 Haw. 435.

MOKUNA 103.

Ka Hooponopono ana i na Hihia ma ka Haawi ana i na Mea Kuokoa.

§1588. E hiki no ke waiho imua o na mea kuokoa hookahi a keu paha na lakou e hooholo e like me ke ano o keia Haawina i na hihia kivila apau, i kupono ke hoopii ia ma ke Kanawai a ma ke kaulike paha.

§1589. E hiki no i na aoao elua iloko o ia hihia ke aelike ma ka palapala, e haawi aku na na kanaka paewaewa ole hookahi a keu paha e hookolokolo no ia mea, e kakau ia na inoa iloko o ka palapala aelike, a i ole ia, e koho ia e like me ke ano o ka aelike ana, a e olelo ana hoi e palapala ia ka olelo hooholo a ua poe paewaewa ole nei, me he mea la he olelo hooholo a kekahi Aha Kakau, Aha Apana paha o keia Aupuni, i olelo ia ma ua palapala aelike nei.

§1590. E hele kino mai na aoao iloko o ia hihia a ma ka Loio paha imua o ka Aha Apana a o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha Kakau paha i aelike ia, a ma ka hooiaio ana i kekahi palapala aelike, a hoike mai no hoi imua o ua Lunakanawai nei, alaila, nana no e palapala ia mea ma kona buke i olelo paa ma kona Aha, a mahope olaila aole hiki i kekahi o na aoao ke haalele i kela aelike ana me ka ae ole o kekahi.

§1591. E palapala ia na mea apau e waiho ia imua o ka poe kuokoa iloko o ka palapala aelike, a i ole ia, iloko o kekahi palapala i pakui ia me ia.

§1592. E hiki no i na aoao iloko o ia hihia ke hoakaka iloko o ka palapala aelike i ka manawa e hooholo ia ai, a e hoihoi ia iloko o ka Ahahookolokolo, a o na olelo hooholo mahope o ia manawa, aole no e paa maluna o na aoao iloko o ia hihia ke ae ole ia imua o ka Aha.

§1593. Na ka poe kuokoa e hoakaka i na aoao iloko o ia hihia i ka manawa a me kahi no ka hana ana, a ina i hiki ole mai kekahi aoao imua o ka poe kuokoa mahope o ka hoakaka ana e hana no lakou a e hooholo no ma na mea i hoike ia mai e kekahi aoao.

§1594. E halawai no ka poe kuokoa a pau e lohe i na aoao, e hiki no nae i ka hapanui ke hana i ka olelo hooholo, a ua paa no ia e like me ka mea i kakauinoa ia e lakou a pau, ina aole i olelo ia iloko o ka palapala aelike, e kakauinoa ia e lakou apau.

§1595. Na kekahi o ia poe kuokoa e haawi i ka palapala hooholo i ka Lunakanawai Apana, a i ole ia, i ke Kakauolelo o ka Aha Kakau kahi i hooholo ia ai ka olelo aelike, i olelo paa iloko o kona Aha.

§1596. Ina aole olelo iloko o ka palapala aelike no na koina, alaila, na ka poe kuokoa e hooholo no ia mea e like me ko lakou manao he kupono, a e komo iloko o laila ka uku no ka lakou hana iho; e hiki no nae i ka Aha ke hoemi i ka uku o ka poe kuokoa ke manao ia ua nui kupono ole.

§1597. Ma ka puka ana mai o ka olelo hooholo, e hiki no i kela aoao a o keia aoao iloko o ia hihia, eha la mahope o kona hai ana i kona manao i kela aoao ke noi aku i ka Lunakanawai Apana a i kekahi Lunakanawai o ka Aha Kaapuni paha, aia i ko lakou ae like ana e hoolilo i ka olelo hooholo iloko o kona Aha; a ina aole hoomaopopo kela aoao imua o ka Lunakanawai, ua hooholo ole ia keia e like me ka aelike ana, a ua hooholo ia paha mamuli o ka ohumu ino a o ka epa paha, alaila, e hoolilo ia no ia

olelo hooholo i olelo hooholo iloko o kona Aha; aka hoi, ina i hoomaopopo kela aoao i na kumu o kona hoohalahala ana imua o ka Lunakanawi, alaila, e hooholo no ia, ua lilo kela olelo hooholo i mea ole.

§1598. Aia a kakau ia ua olelo hooholo nei ma ka buke moolelo o ka Aha, alaila, e hiki no ke hoopuka aku i ka palapala ohi waiwai, e like me ka hana ana ma na hihia e ae.

§1599. Ina e hoohalahala kekahi no ka olelo hooholo o ka Lunakanawai i noi ia'ku e kakau i ka olelo hooholo o ka poe kuokoa ma kana buke, e hiki no iaia ke hoopii hou ae i ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ka banco, ma kona waiho ana i ka Lunakanawai i palapala hoakaka i kona manao e hoopii pela, iloko o na la elima mahope iho o ka hooholo ana o ua Lunakanawai nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 103.

§§1588-1599 oia no Kan. Kiv. §§925-936.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Merrill v. Lenehan, 4 Haw. 670; Thomas v. Lunalilo, 5 Haw. 39; Bankruptcy Johnson, 8 Haw. 732.

MOKUNA 104.

Na Mea e Pono ai ma ke Kanawai.

I.—Ka Palapala Koi, (Mandamus.)

§1600. He kauoha keia i hoopuka ia e ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ka inoa o ka Repubalika, i ka wa e noho ana ke kau hookolokolo, a i ole ia, e kekahi Lunakanawai o ia Aha mawaena o na kau, i kekahi kanaka, a i kekahi ahahui, a Aha Hookolokolo malalo iho paha, e kauoha aku ana e hana i kekahi hana e pili ana iaia a lakou paha.

§1601. O ka manao o keia kauoha he mea e pale aku ai i ka hoole ana i na mea e pololei ai ka hookolokolo ana, a nolaila ua hoopuka ia ma na hihia apau a ke Kanawai i hoakaka ole ai i ka mea e pau ai ka pilikia, a he hiki no ke hoopuka ia ma na hihia i hoakaka ia e ke Kanawai, ka mea i pau ai ka pilikia ina he mea e pilikia ai ka pono o ka lehulehu a me ka hooko ana i ke Kanawai, ma ka hakalia o ka hana ana ma na ano mau o ke Kanawai, a ma kahi ike ia, he mea pono a pololei e loaa kekahi mana e hoopau i kekahi hana hewa a hana pono ole paha, o kela ano keia ano.

§1602. He hiki no ke hoopuka ia keia kauoha i kela kanaka keia kanaka ina no e lawelawe ana a e lawelawe ole ana kekahi oihana, i na aha hui, a i na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo malalo iho.

§1603. He hiki no ke hoopuka ia keia kauoha i kekahi kanaka e like me ka hooilina a hope e ae paha ma ke Kanawai o kekahi Luna Aupuni i make, a i ole ia, i ua luna la, ina oia e ola

ana, a ua haalele paha i ka oihana, a i ole ia, ua hoopau ia oia mai kana oihana, e koi aku iaia e haawi i ka mea lawelawe hou ana i ua oihana la, i na palapala a me na waiwai e ae e pili ana i kona oihana.

§1604. He hiki no ke hoopuka ia keia kauoha i kekahi mau Luna Aupuni, e koi aku ana ia lakou e hana i kekahi hana e pili ana i ko lakou oihana, a i koi ia lakou e hana ma ke Kanawai.

§1605. He hiki no ke hoopuka ia keia kauoha i na ahahui apau i hoohui ia malalo o ke Kanawai.

1. E koi aku ana ia lakou e koho ko lakou mau luna a e hana i na hana e ae i kauoha ia ma ko lakou palapala hoohui.

2. E koi aku ana ia lakou e hoonoho i kekahi o ko lakou mau lala a lakou i hoole ai, ina no ua koho pono ia, a ua hoopau ia paha lakou me ke kumu kupono ole.

§1606. He hiki no ke hoopuka ia keia i na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo malalo iho, e kauoha ana ia lakou e hooko i ka pono e like me ke Kanawai, a e hana i na hana e ae e pili ana i ko lakou oihana, e like me ke Kanawai.

§1607. Ma keia mea i hoike hope ia ae nei, ua hoopuka ia ka palapala koi, aole i ka manawa wale no a na Lunakanawai o na Aha Hookolokolo malalo, i hoole ai e hana ke pono, a i ole ia, ua hakalia kupono ole ma ka hoopuka ana i ka olelo hooholo o na hihia imua o lakou; aka, e hoopuka ia no ina lakou e hoole a hana ole paha i kekahi o na hana i kauoha ia ai lakou e hana ma ke Kanawai.

§1608. O ka mea e makemake ana e loaa iaia kekahi kauoha ma kekahi o na mea i hoike ia maluna, e noi aku oia ma ka palapala noi i na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a ina mawaena o na kau, i kekahi o na Lunakanawai oia Aha, e hoakaka ana i ke ano o kona kuleana a o ka poino i loaa iaia, a i ole ia, o ka hana pono ole ana i hoohalahala ai, a oia palapala noi e hoohiki

ia e ka mea noi, a i ole ia; e kekahi mea i hele mai mamuli ona i ike a kamaaina paha i na mea i olelo ia.

§1609. Na ka Aha a Lunakanawai paha, ina ua hoike ia ke kumu kupono e hoopuka i ke kauoha i ka mea i hoopii ia e kauoha aku ana iaia e hana i ka mea i koi ia aku iaia e hana, a i ole ia, e hoike mai i ke kumu e hana ole ai oia iloko o kekahi manawa i hoomaopopo ia mahope iho o ka loaa ana aku iaia o ka palapala kauoha, a na ka Aha a Lunakanawai paha e hoakaka i ka loihi o ka manawa.

§1610. Ina ma ka la i koho ia no ka pane ana i ke kauoha, ua hoike mai ka mea i kauoha ia i na kumu, e aponoia ai kana hana, alaila, e hoopau wale ia ka hoopii, a na ka mea hoopii e uku i na koina i ulu mai ma kona hoopii ana.

§1611. Aka, ina hele ole mai ka mea i hoopii ia a hoike mai i na kumu, a ina paha he kumu kupono ole kana i hoike mai ai, alaila, e hoopuka ia he palapala kauoha e hana i ka mea i kauoha ia aku, a e uku i na koina, aole hoi e hiki e ae ia kekahi hoike e ae, koe wale no kekahi palapala e hoike ana ua hooko pololei ia ua kauoha la. Ina hoole ole ka mea hoopii ia, alaila, ua hiki e hoopuka ia ka palapala hopu, ina ua hoike ia mai ua hooko ia ka palapala kauoha maluna ona a hoopaahao ia oia a hiki kona wa e hooko ai i ke kauoha.

§1612. Ina e hoopuka ia ke kauoha i kekahi ahahui e kauoha aku ana e hana ia kekahi hana i hoakaka ia e hiki no ke hooko ia maluna o ka Peresidena, Kakauolelo a Puuku paha oia ahahui, a ina hoolohe ole ka ahahui, a o na luna paha oia ahahui, e hoopai ia oia no ka hoowahawaha ma ka hoomalu ia ana o ko lakou waiwai a hiki i ka wa e ae ai e hooko i ke kauoha.

§1613. Na ka Ilamuku, Makai Nui a makai e ae paha e hooko na palapala kauoha ma ka haawi ana aku i kope oiaio o ua

palapala la, me ka hoike pu aku iaia ia manawa i ka mua o ua palapala la.

II.—Na Palapala Papa Aku, (Of the writ of Prohibition.)

§1614. He kauoha keia i hoopuka ia e ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ka inoa o ka Repubalika, i ka wa e noho ana ke Kau Hookolokolo, a i ole ia, e kekahi Lunakanawai oia Aha, mawaena o na Kau, i ka Lunakanawai a me ka mea hoopii ma kekahi Aha Hookolokolo malalo, e papa aku ana ia laua, aole e hana i ka hihia, no ke kumu, aole mana oia Aha e hoolohe ia hihia, a i ole ia, o kekahi mea pili ia hihia a e ulu mai ana paha mai ia hihia, aia mawaho o ka mana oia Aha, a i ole ia, he hihia hiki ole i ua Aha la ke hooholo.

§1615. O ka mea i hoopii ia, nana i noi i keia palapala papa, e noi oia ma ka palapala noi i na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a ina mawaena o na Kau Hookolokolo, i kekahi Lunakanawai oia Aha e hoakaka aku ana i ke kumu a me ke ano o ka hoopii e kue ana iaia a e hoike aku ana no hoi aole mana o ka Aha malalo e hookolokolo ia hihia, a i ole ia, ua hele ia Aha mawaho o kona mana, ma ka hookolokolo ana ia hihia, a oia palapala noi e hoohiki ia e ka mea noi, a i ole ia, e kekahi mea i hele mai mamuli ona i ike a kamaaina paha i na mea i olelo ia.

§1616. Na ka Aha a Lunakanawai paha, ina ua hoike ia ke kumu kupono, e hoopuka aku i ke kauoha e papa aku ana i ka Lunakanawai e hookolokolo i ua hihia la, a e papa aku ana i ka mea hoopii, a i ka mea paha e lawelawe ana ma ka aoao hoopii, aole hoopii hou aku.

§1617. Ina i ka wa e hooko ia aku ai ka Lunakanawai o ka Aha malalo i ka palapala papa, ua ae oia aole ona mana ma ia hihia, alaila, e hooki oia i ka hana ana ma ia hihia.

§1618. Aka, ina ua manao ka Lunakanawai, a o ka mea hoopii, a o ka mea paha e lawelawe ana ma ka aoao hoopii, he

mana no ko ka Aha malalo e hookolokolo i ka hihia, alaila, e waiho aku oia a o lakou paha, i palapala pane i kakauia i ka palapala paha, a mahope iho o ka waiho ia ana mai oia palapala pane, na ka Aha a Lunakanawai paha nana i hoopuka ka palapala papa, e hooholo koke ma ia mea, a ina ua manao ka Aha a Lunakanawai paha, ua pono ka aoao noi, alaila, e hoomau loa ia ka papa ana, aka, ina aole pela, alaila e ae ia aku ka Lunakanawai, o ka Aha malalo e hookolokolo a e hooholo i ka hihia.

§1619. Ina ua hoopuka ka Lunakanawai o ka Aha malalo i kona olelo hooholo ma kekahi o na mea i hoakaka ia maluna, a ua hoopukaia ka palapala hoomalu waiwai, alaila, e hiki no ke hoopuka ia ka palapala papa i ka mea hoopii a i ka mea e lawelawe ana ma ka aoao hoopii, a i ole ia, i ka makai e hooko ana i ka palapala hoomalu, e papa aku ana ia lakou aole e hana aku ma ka hoomalu ana, e like no me ka papa ana, ina ua hoopuka ia ka palapala papa i ka Lunakanawai mamua ae o kona hoopuka ana i ka palapala hoomalu.

§1620. E hiki no i ka mea hoopii, a i ka mea paha e lawelawe ana ma ka aoao hoopii e pane aku i ka palapala papa e like me ka mea i hoakaka ia maluna no na mea e pili ana i ka hoomaopopo ana i ka mana o na Lunakanawai o na Aha malalo.

§1621. E kauia na koina maluna o ka aoao e haule ana.

§1622. E hiki no e hooko ia keia palapala papa e like me na mea i hoakaka mua ia e pili ana i ka hooko ana o na palapala koi.

§1623. Ina ma ke ano hoowahawaha i ka palapala papa, ua hoomau aku ka Lunakanawai, a mea hoopii paha i ka hana ana i ka hihia, alaila, e kauoha ka Aha maluna e hopu ia lakou, a e hoopai aku ia lakou no ia hoowahawaha, a ua hiki i kekahi aoao ke hoopii poho ia lakou.

III.—Ka Palapala Kii Moohookolokolo, (Of the Writ of Certiorari.)

§1624. He kauoha keia i hoopuka ia e ka Aha Hookolokolo Kiekie, ma ka inoa o ka Repubalika i ka wa e noho ana ke kau hookolokolo, a i ole ia, e kekahi Lunakanawai oia Aha mawaena o na kau i kekahi Lunakanawai malalo iho e kauoha aku ana iaia e hoouna ae i ka Aha Hookolokolo Kiekie i kope i hooiaio ia o na hana ma kekahi hihia e waiho ana imua ona i mea e maopopo ai ka pololei o ka hana ana.

§1625. Ma ka hapa hope o keia palapala kii moohookolokolo, ua kauohaia ka Lunakanawai o ka Aha malalo, aole e hana hou aku ma ia hihia a hiki ka wa e hoopuka ia aku ai ka olelo hooholo no ka pono a me ka pono ole paha o kana hana ana.

§1626. Ua hoopuka ia keia palapala ma na hihia wale no i hiki ole e hoopii hou iluna, a mamuli o keia palapala ua hiki ke kapae ia na hana mana ole e like hoi me keia, ina ua hoole ka Lunakanawai malalo, aole hoolohe i ka mea noi a me kona mau hoike, a ua hoopuka paha i ka olelo hooholo me ke kauoha ole iaia e hele mai imua ona.

§1627. O ka mea e makemake ana e loaa keia palapala kii, e kakau oia i kona palapala hoopii i ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ke Kau, a i kekahi Lunakanawai paha oia Aha mawaena o na Kau, a maloko o ia palapala noi e hoike oia i na kumu i mana ole ai na hana o ka Aha malalo.

§1628. E hoohiki ia ka oiaio o na mea i olelo ia ma ka palapala noi e ka mea hoopii, a e kekahi mea paha i ike a i kamaaina me na mea i hoike ia, i hele mai mamuli ona, aka, o na mea e pili ana i na mea mana ole, e hooia wale mai oia e like me kona ike.

§1629. Na ka Lunakanawai malalo iho i kauoha ia ma keia palapala, e hooili koke aku i ka Aha Hookolokolo Kiekie, a i ka

Lunakanawai paha o ia Aha nana i hoopuka i ka palapala kii moohookolokolo i kope i hooiaioia o ka moolelo i kauohaia mai, a oia kope e sila ia me ka sila o ia Aha ina he sila ko ia Aha.

§1630. Ina mahope iho o ka hooko ia ana o ka palapala kii a me ka olelo papa iloko o ia palapala, aole i hooili ka Lunakanawai o ka Aha malalo i ke kope o ka moolelo i kauoha ia aku, a ina e hoomau oia i ka hana ana i ka hihia, a hoopuka ia ka palapala hopu, ma ka hoomaopopo ia ana o ka hooko ia ana o ka palapala kii maluna ona, e hiki no ke hoopaahao ia ka Lunakanawai malalo a hiki kona wa e hooko ai i ka mea i kauoha ia aku iaia.

§1631. Ma ka hooko ana i ke kauoha iaia e hooili ae i ka moolelo, ua hoolilo ia na hana apau i hanaia e ua Lunakanawai la, mahope iho o ia loaa ana iaia o ka palapala kauoha i mea ole, a pela no hoi me na hana i hana ia mamuli o kana kauoha.

§1632. Ina ma ka nana ana i ka moolelo i hooili ia mai ua maopopo i ka Aha Hookolokolo Kiekie a i ka Lunakanawai paha oia Aha nana i kauoha e hoopuka ia ka palapala kii moohookolokolo ua lilo na mea i hana ia i mea ole, a aole hoi i aponoia e ka mea e hoohalahala ana, alaila, e hoolilo ka Aha a Lunakanawai paha i na mea i hana ia i mea ole, a ua hiki no ke kauoha aku i ka Lunakanawai malalo e hookolokolo hou ka hihia e like me ke Kanawai.

§1633. Ina ua maopopo i ka Aha Hookolokolo Kiekie a i ka Lunakanawai paha i oleloia ua pololei na mea i hanaia, a i ole ia, ua haalele ka mea noi i kona kue i na mea i hanaia, alaila, e hoopau wale ia ke kauoha, a e uku ka mea nana i noi i na koina.

§1634. Ua hiki no ke hooko ia keia palapala kii, e like me ka mea i hoakaka mua ia no ka hooko ana i na palapala koi.

IV.—Na Palapala Ninau Kumu, (Of the Writ of Quo Warranto.)

§1635. He kauoha keia i hoopuka ia e ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ka inoa o ka Repubalika, i ka wa e noho ana ke Kau Hookolokolo, a i ole ia, e kekahi Lunakanawai o ia Aha, mawaena o na kau i kekahi kanaka e lawelawe ana i kekahi oihana, iloko o kekahi ahahui e ninau aku ana i ka manawa e lawelawe ana ia oihana.

§1636. Ua hiki no hoi e hoopuka ia keia palapala ma ke noi o ka Loio Kuhina e kue ana kekahi poe e hana ana me ke ano ahahui, i hoohui ole ia e like me ke Kanawai, a e kue ana no hoi kekahi ahahui e kue ana i na Kanawai e pili ana i na ahahui, no ka hana ana a no ka hana ole ana paha i kekahi mau hana e hiki ai ke hoopau ia kona palapala hoohui, a me ka lawelawe ana i kekahi mana i loaa ole ia lakou.

§1637. Ua loaa keia palapala kauoha, ma ke noi i ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ke Kau, a i kekahi Lunakanawai paha o ia Aha mawaena o na Kau ma ka hoike ana i na kumu kupono e loaa ai keia kauoha, a e hoohiki ia ina he kanaka oihana ole ka mea noi.

§1638. No ka mea i kauoha ia aku, e waiho mai kona palapala pane iloko o ka manawa i hoakaka ia ma ka palapala ninau kumu, a e hoike pu aku no hoi i ka mana i hana ai oia i ua hana la.

§1639. Ina e pane ole mai ka mea i kauoha ia iloko o ka manawa i hoakaka ia, alaila, e hooholo ka Aha a Lunakanawai paha, aole oia i kupono e lawelawe i ka oihana ana i noho ai, a e papa aku iaia aole e lawelawe hou i mau hana, a e hoopai iaia e uku i na koina, a kauoha aku i ka ahahui e koho i luna hou.

§1640. Aka, ina e pane ole mai ka mea i kauoha ia iloko o ka manawa i hoakaka ia, nolaila, e hooholo koke ka Aha, no ka

olelo pane, a ina mahope o ka hoolohe ana i na aoao elua, ua manao ka Aha a Lunakanawai paha nana i hoopuka i ke kauoha ua lawe wale ae ka mea i kauoha ia i ka oihana ana e lawelawe ana, a ua hoomau paha i kona noho ana ma ia oihana ma ke ano kue i ke Kanawai, alaila, e hoopukaia ka olelo hooholo e kue ana iaia e like me ka mea i hoike ia maluna, aka, ina aole i manao ka Aha a Lunakanawai paha pela, alaila, e hoopau wale ia ke noi, a na ka mea noi e uku i na koina.

§1641. O na hihia apau i manao ia ma ka Pauku 4, e hoopuka ia ka olelo hooholo e like me ke ano o ka hoopii, aka hoi, ina ua hoopau wale ia ke noi, aole e kauoha ia ka Loio Kuhina e uku i na koina.

§1642. E hooko ia keia palapala ninau kumu, e like me ka mea i hoakaka ia mamua e pili ana i ka hooko ana o na palapala koi.

§1643. Ina ua haawi ka Ahaolelo i ka mana i kekahi ahahui, e hoomaopopo i ka mana o ke koho ana o na lala a me na luna oia ahahui, aole e hoopuka ia ka palapala ninau, e ninau ana no ia mea.

§1644. Ina i hoopuka ia he palapala koi, palapala papa, palapala kii moohookolokolo, a palapala ninau kumu paha e kekahi Lunakanawai mawaena o na Kau Hookolokolo, ua hiki no iaia ma kona manao ana he pono e kauoha aku e hana imua ona, a i ole ia, imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ke Kau oia Aha e hiki mai ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 104.

§§1600-1644 oia no Kau 1876, Mok. 39 Kan. Kiv. aoao 634.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Palapala *Mandamus;* Castle v. Kapena, 5 Haw. 36; Riemenschneider v. Wilson, 6 Haw. 379; Peacock v. Luna Oihana Dute (Collector of Customs), 8 Haw. 531; Brown v. Spencer, 8 Haw. 543; Hospital v. Luna Dute (Collector), 9 Haw. 581; Spreckels v. Lunakanawai Mua (First Judge), 10 Haw. 198; Hackfeld v. King, 11 Haw. 5. Palapala Papa (*Prohibition*): Re Hobron, 6

Haw. 409; Hui Kope o Kona (Kona Coffee Co.) v. Aha Kaapuni (Circuit Court), 10 Haw. 571. Palapala Kii Moohookolokolo (*Certiorari*): Mattos v. Wilcox, 10 Haw. 186; Aldrich v. Lunakanawai Mua (First Judge), 9 Haw. 471. Palapala Ninau Kumu (*Quo Warranto*): Kilauea v. Macfie, 5 Haw. 4; Canairo v. Serrao, 11 Haw. 22.

MOKUNA 105.

Ka Palapala Kuu Kino.

§1645. O kela me keia mea i hoopaaia kona kino, koe nae na hihia i hai ia ma ka pauku malalo iho, e hiki no ke hoopii ma o kona kuleana ponoi; a loaa mai ka palapala kuu kino, e like me ka olelo o keia Kanawai, e hookuu ia oia, ina ua hoopaa Kanawai ole ia.

§1646. Eia ka poe i ae ole ia ke kuleana e koi aku a e hoopii no ia palapala kuu kino.

Akahi. Ka poe i hoopaa ia no ke kipi, a o ka feloni paha, a ua manao wale ia paha ua hana ia mea, a ua kokua paha mamua o ka hana ia ana o kekahi feloni, ina ua moakaka lea ke kumu oia hoopaa ana ma ka palapala hoopaa, koe nae ka manawa i koiia ka bela nui kupono ole.

Alua. Ka poe i hoahewaia, a e noho ana paha malalo o ka hoopai Kanawai mamuli o ka palapala hoopaa, ma ka hihia kivila a karaima paha.

Akolu. Ka poe i hoopaaia mamuli o ka palapala hoopaa, oiai i pau ole ka hookolokolo ana o kekahi hihia kivila, he hihia hoi e hiki ke hopu a hoopaahao ia, koe nae ka manawa i koiia ka bela nui kupono ole.

§1647. E noiia ka palapala kuu kino imua o ka Aha a Lunakanawai paha, iaia ka mana e hoopukaia, ma ka olelo hoopii i kakau palapala ia a i kakauinoaia e ka mea i manaoia e hookuu mai, a i ole ia, e kekahi mea e ae ma ona la, e hoomaopopo ana penei:

Akahi. Ka mea nana i hoopaa i ua mea hoopii la, a me kahi i

hoopaaia ai, e hai i ka inoa o ka mea i hoopaaia a me ka mea nana ia i hoopaa, ke maopopo na inoa, a ina aole i maopopo ia, alaila, e hoike ae i ko laua mau ano e hoomaopopo ia ai.

Alua. Ke kumu, a o ke kumu paha i olelo ia no ka hoopaa ana a kaohi ana paha, e like me ka ike a me ka manaoio o ka mea hoopii.

Akolu. Ina i hoopaa ia a kaohi ia paha mamuli o kekahi palapala hopu a palapala mana e ae paha, alaila, e pakui pu ia ke kope me ka palapala hoopii, ke ole i hoomaopopo ia mai ke kumu pono no ia hookui ole ia ana.

Aha. E hoolaio ia na mea i olelo ia ma ka olelo hoohiki a kekahi mea e hiki ke hilinai i kana mau olelo, i hoohiki ia imua o kekahi mea i ae ia e haawi i ka olelo hoohiki.

§1648. O ka Aha a Lunakanawai paha, i hoopii ia'i e like me ka mea i hai ia maluna, e haawi a e hoopuka me ka hakalia ole i palapala kuu kino, ma ke ano penei:

[Hoailona Pai.]

Repubalika o Hawaii:

Ia.....Aloha oe:

Ke kauoha aku nei makou ia oe mahope koke iho o ka loaa ana ia oe o keia palapala, e lawe mai imua o ko makou Lunakanawai.....ma.....i ke kino o .....i hoopaa hewa ia a i kaohi ia kona pono kino, pela ka i olelo ia, i mea e hana a e loaa ma kona aoao i na mea i noonoo pono ia nona, ma ia wahi a me ia manawa hoi.

A malaila e hoike aku oe i keia palapala kauoha, me kau mau hana maluna iho.

Hoike ka Mea Hanohano.....Lunakanawai
Kiekie o ko makou Aha Kiekie a me ke Kaulike o ka Repubalika, ma.....i keia la....o..... .....i ka makahiki hookahi tausani ewalu haneri me.....

[Sila.] Lunakanawai o.....

§1649. Ina i hoopukaia ia palapala no loko ae o ka Aha e kakauia ka inoa o ka Lunakanawai Peresidena, a ina aole pela, alaila, e kakauinoaia e ka Lunakanawai nana i hoopuka.

§1650. O ka Aha a Lunakanawai paha nana i hoopuka i ua palapala nei, he mana no kona e hoopuka i na palapala kena e hele mai ai na hoike, a e lawe mai ai i na palapala apau.

§1651. Ina i hoopuka ia ua palapala kuu kino nei e kekahi Lunakanawai Kaapuni, e hiki no ke kauoha e hoihoi ia mai imua ona, imua o ka Aha Kaapuni, o ka Aha Kiekie, a imua paha o kekahi Lunakanawai oia Aha.

§1652. Ina i ka manawa e hoihoi ia mai ana ka palapala kuu kino imua o ka Aha, a ua hoopanee ia nae ka Aha mamua o ia hoihoi ia ana, alaila, e hiki no ke hoihoi ia imua o kekahi o na Lunakanawai oia Aha; a ina e hoihoi ia imua o kekahi Lunakanawai hookahi, oiai e noho ana ka Aha, ua hiki iaia ke waiho aku ia hihia na ka Aha okoa e hoolohe a e hooholo, me he mea la ua kauoha ia pela i kinohi.

§1653. Ina ua ike ole a maopopo pono ole paha ka inoa o ka mea i olelo ia nana i hoopaa ke kino o ka mea i paa, alaila, e hiki no ke kapa aku ma kekahi inoa kuikawa, a o ka mea i waihoia iaia ka palapala kuu kino, e manaoia oia no ka mea i kauoha ia ma ia palapala.

§1654. E hoomaopopo ia ka inoa o ka mea nona ke kino e lawe ia mai ana, ke ikeia, a ina aole i ikeia, a ua akaka ole paha, e hiki no ke kuhikuhi aku iaia ma kekahi ano e ae, e hiki ai ke hoomaopopo i ka mea i manaoia.

§1655. Ina i hoopaa ia ua mea paa la iloko o kekahi halepaahao, a iloko paha o ka lima o kekahi makai, alaila, na ka Aha a Lunakanawai paha nana e hoopuka ka palapala kuu kino, e kakau a hooiaio malaila i ka nui o na dala e hoolilo ia aku no ka

lawe ana mai i ua mea paa la mai kahi i hoopaa ia ai, aole no hoi e kauoha ia ka makai nona ka inoa ma ia palapala i hooko ia, ke ole i uku mua ia ia mau dala iaia. Aka nae, aole i manaoia ma keia pauku, e uku pau loa i na koina e like me ke Kanawai ma na hihia apau, aka, na ka Aha, e like me kona noonoo pono, e kauoha aku e uku mai i kekahi puu dala malalo ae o na koina kanawai, a o ke koena, e uku ia e like me ka hana ana ma na hihia karaima.

§1656. O kela me keia mea i hoounaia aku ai kekahi palapala kuu kino, a ua haawi ia hoi i na uku me na lilo kupono no ka hooko ana, alaila, e hoike mai no oia iloko o ka manawa pokole e hiki ai.

§1657. O ka mea e hoihoi mai ana i ua palapala kuu kino nei, e kakau iho oia me ka moakaka lea, a me ka pololei, penei:

Akahi.—Ina he oiaio, ua paa ke kino o kela kanaka maloko o kona lima a malalo o kona mana paha, ma kekahi ano kaohi.

Alua.—Ina ua paa io ua kanaka nei ma kona lima a malalo paha o kona mana, ma ke ano e kaohi ia'i, alaila, e hoomaopopo lea mai oia i ke kulana, ka manawa, a me na kumu a pau o ia hoopaa ana a kaohi ana paha, me ke kope pu o ka palapala e kauoha ana i ka hoopaa i ua kanaka la.

Akolu.—Ina ua hoihoi aku oia i ke kino o ua kanaka la i hoopaa ia, mai kona lima aku a i ka lima o kekahi e hoopaa a e kaohi ia, a ina ua ike, a manao wale paha oia, ua hoopaa ia a ua kaohi ia paha ua kanaka la e hai, alaila, e hai mai oia i kana mau mea a pau i ike ai a i manao wale ai paha. A ina manawa a pau, ina ua hoopau ia a ua kaohi ia kekahi ma ka lima a malalo o ka mana o kekahi, aole e manaoia ua pololei a ua lawa ka hoihoi ia ana mai o ka palapala kuu kino, ke ole i hoakaka ia ma ia palapala na mea a pau i pili, i ikeia e ua mea la nana i hoopaa a i kauoha paha, ke ole nae hoi, ua olelo maoli mai aole oia i ike, aole i manao wale, aole hoi he kumu e manao wale, i kekahi mea e pili ana i ka hoopaa ana a kaohi ana paha o ke kanaka i

olelo ia ua hoopaa ia, a hiki wale i ka manawa i kakau ia ai kona olelo hoike.

§1658. E kakauinoaia ua olelo hoike la e ka mea nana ia i hana, a e hoohikiia, ke ole he luna ia o ke Aupuni malalo o ka hoohiki oihana, a e hoike mai ana ma ia ano. E lawe ka Aha ia olelo, i hoike ma ia hihia; aka hoi, aole malaila wale no e hooholo ai.

§1659. Na ka mea e hoihoi mai ana i ka palapala kuu kino, e lawe pu mai me ke kino o ka mea i hoopaaia, ina maloko o kona lima a maloko paha o kona mana e kaohi ai, e like me na olelo kauoha o ka palapala, ke ole nae i ma'i, a nawaliwali paha ua kanaka la, e hiki ole ai. Aole nae e lilo ia i mea e koi ole ai ka mea nana e hoihoi i ua palapala la, e uku e ia kona mau lilo no ka hele ana mai a me ka hoi ana aku, a me na lilo maoli e ae, ina nae he kanaka ia i lawelawe ole i ka oihana Aupuni.

§1660. Ina no ka ma'i a nawaliwali paha o kekahi i hoopaa ia, aole e hiki ke lawe ia mai ma kahi i kauoha ia, alaila, e hoakaka ia ia mea ma ka palapala, a ina i hooiaio ia a hoomaopopo ia i ka ike o ka Aha a Lunakanawai paha, alaila, e hiki no ke hoopanee ka hoolohe ana o ia mea a i ka manawa a me kahi i manao ia ai he pono, a me ke ano e ae paha e loaa ai ka pono.

§1661. I ka hoihoi ia ana mai o ka palapala kuu kino, alaila, na ka Aha a Lunakanawai paha e ninaninau me ka hakalia ole, no na kumu o ka hoopaa ana a kaohi ana paha; aka hoi, e hiki no ke hoopanee ka hana i kela me keia manawa, e like me ka mea pono.

§1662. Ina i hoopaa ia ua mea paa la mamuli o ka palapala hopu, a he kuleana ko kekahi iloko o ia mea, alaila, aole no e hookuu ia ua kanaka la, aia no a hiki i ua mea kuleana la ke hele mai, oia a o kona hope paha, a e hoolohe ia kona aoao, ina nae e noho ana maloko o keia Repubalika ia manawa.

§1663. Ina i hoopaa ia ua mea paa la mamuli o kekahi hoopii karaima, alaila, iloko o ka manawa kupono e hai ia aku ka lohe i ka Loio Aupuni, a o kona hope paha malalo o ke kanawai e hele mai a e kue, ina i manao oia he pono.

§1664. E hiki no i ka mea i hoopaa ia a i kaohi ia paha, ke hoole i na olelo i hoike ia ma ka hoihoi ia ana mai o ka palapala kuu kino, a e hiki no hoi iaia ke hoike mai he mau mea e ae i pili, a na ka Aha a Lunakanawai paha e ninaninau koke no na kumu o ka hoopaa ana a kaohi ana paha, a e hoolohe i na olelo o na hoike i lawe ia mai e kela a me keia aoao, o ka aoao hoi o ka hoopaa ana a kaohi ana paha, a me ka aoao kue, alaila, e hooholo no ua kanaka la e like me ke kanawai a me ka pono.

§1665. Ina aole e hoike ia mai kekahi kumu malalo o ke kanawai e hoopaa ia a e kaohi ia paha ua kanaka la, alaila, e hookuu koke ia.

§1666. Ina ua hoopaaia ua kanaka la no kekahi hihia a ofeni paha i hiki ke hookolokolo ia, alaila, e ae aku e bela ia, ina i lawa ka bela i waiho ia mai, a i ole ia, e hoihoi ia aku e paa, me ka palapala kauoha a ka Aha a Lunakanawai paha, e hoakaka ana i ka nui o na dala bela i koiia, a me ka Aha kahi e hele ai.

§1667. Ina ua paa ua kanaka la mamuli o ka palapala hoopaa, oiai e hookolokolo ana i kekahi hihia kivila, no ka nele i ka bela, a o ka bela i koiia ua manaoia he nui kupono ole, alaila, na ka Aha a Lunakanawai paha e hooholo i ka bela kupono, a ina i haawi mai ia bela, alaila, e hookuu i ua kanaka la.

§1668. Ina ua paa ua kanaka la, a kaohi ia paha malalo o ke kanawai, aole hoi he kuleana e hookuu ia oia ma ka bela, alaila e hoihoi ia aku iloko o ka lima o ua kanaka a makai paha iaia ka mana ma ke kanawai e hoopaa i ua kanaka la.

§1669. A hiki i ka wa e hooholo loa ia, e hiki no i ka Aha a Lunakanawai ke kauoha e hoihoi aku i ua kanaka la, a i ole ia,

e ae i bela nona mai kekahi la a i kekahi la ae, a e hiki no hoi ke kauoha e waiho aku i ka malama o kekahi, e like me ka mea i ikeia he pono.

§1670. Ina palaka kekahi, a hoole paha, aole e hana i ka mea i kauohaia iaia ma kekahi palapala kuu kino, e like me na olelo o keia kanawai, e hiki no ke hoopiiia oia ma ka hihia kivila e kela me keia mea i poino no na poho i loaa ma ia mea, a e hiki no i ka Aha nona ka mana e hoopai iaia i ka uku hoopai aole e oi aku i na dala elima tausani, a i ole ia, ma ka hoopaahao ana ma ka hana oolea, aole e oi aku i na makahiki he umi, a oia mau hoopii elua paha, ke manao ka Aha he pono.

§1671. O na rula me na hoopai i olelo ia maloko o ka pauku maluna iho, e kau like ia maluna o kela me keia kanaka nona ka malama a iaia paha ka mana maluna o kekahi mea nona ke kuleana e loaa i ka palapala kuu kino, a me ka mea hoi, ma kona manao e hoopakele i ka hooko ana i ua palapala kuu kino la, a e hooliloia i mea ole, nolaila, ua hoihoiia oia ke kino o ka mea i paa, a waiho ia aku maloko o ka lima a malalo hoi o ka mana o kekahi mea e ae, a e hoopaaia paha ma kahi e ae.

§1672. Ina e hoike ia me ka maopopo, ma ka palapala hoohiki a ma ke ano e ae paha, imua o kekahi Aha a Lunakanawai paha iaia ka mana e hoopuka i na palapala kuu kino, e olelo ana, ua hoopaa ia, a ua kaohiia kekahi me ke kanawai ole, a he kumu pono no e manao ai e laweia ana kela kanaka mawaho ae o ka mana hookolokolo o ia Aha a Lunakanawai paha, a i ole ia, e loaa ana i ua kanaka la i kekahi poino nui mamua o ka hiki ana i ka hooko io ana i na palapala kuu kino, alaila, e hiki no i ua Aha a Lunakanawai la, ke hoopuka i ka palapala i ka Ilamuku, kona hope, a i kekahi makai paha, e hoakaka ana ia mau mea, e kauoha ana iaia e lawe i ke kino o ua mea la i hoopaaia a i kaohi ia paha pela, a e lawe koke imua o ia Aha a Lunakanawai paha, malaila e hoopaaia ai, a hoopuka ia a haawiia ka palapala kuu kino, alaila, e manaoia e noho ana ka mea i oleloia ua hoopaa kewa ia, imua o ia Aha e like me ka palapala kuu kino.

§1673. O na palapala kuu kino a me na palapala e ae i kauohaia e keia kanawai, e hiki no ke hoopukaia a e haawiia ma ka la Sabati.

§1674. Ina i hookuu ia kekahi mamuli o ka palapala kuu kino, alaila, aole no e hoopaahao hou ia a kaohi ia paha oia no ia kumu hookahi, ke ole i hoopiiia ma ka palapala hoopii, a i ahewa ia paha, a i ole ia, ua hoopaa ia no ka bela ole, e kekahi Aha Kakau, nona ka mana ma ia hihia, a ke ole hoi mahope o ka hookuu ia ana no ke ko ole o ka hoopii, a no kekahi kumu hemahema maoli ma ka hoopaaia ana, ma ka hihia karaima—ma ia mau mea, ina e loaa ka hoike maopopo, alaila, e hopu hou ia oia, a e hoopaaia malalo o ka palapala kanawai no ia hewa hookahi.

§1675. Aole e lilo kekahi o na olelo o keia kanawai i mea e kaohi ai ka mana o kela a me keia Aha Kakau e hoopuka i ka palapala kuu kino mamuli o ke noi ana mai o kekahi a ka mea paha i aie ai, a he kumu hoopii e ae paha iaia i mea paha e laweia mai imua o ia Aha kekahi mea i hoopaaia e hookolokolo oia no kekahi hihia karaima e waiho ana imua o ia Aha; a ma ka palapala kuu kino e lawe ia mai ka mea i hoopaa ia i hoike, mamuli o kekahi palapala kii a palapala e ae o ka Aha, ke manaoia ua Aha nei he mea ia e loaa ai ka pono. E hiki no ke hoopukaia na palapala o ia ano e na Aha Kakau, me ka noonoo akahele ia, a me ka nana pololei i na pono o kela a me keia aoao, aole hoi e manao ia ua kue kekahi o na olelo o keia kanawai i kela manao.

§1676. Aole e lilo kekahi o na olelo o keia kanawai i mea e kaohi ai i ka mana o ka Aha Kiekie, a o kekahi Lunakanawai paha o ia Aha, e like me kona manao he pono, e hoopuka i ka palapala kuu kino maoli, ma na hihia e hiki ke koiia mai ma ke ano he kuleana, a malaila e belaia ka mea i hoopaaia, ina hoi i hoopaaia a i kaohiia paha no kela a me keia kumu, a e hookuuia malalo o ke kanawai a me ke kaulike, koe nae ka poe i hoopaaia mamuli o ke kauoha o ka Peresidena, a o ka Hale Ahaolelo paha, ma ke ano a no na kumu i haiia ma ke Kumukanawai.

§1677. E loaa no i na Aha Hookolokolo Kaapuni a me na Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, maloko iho o ko lakou Apana Kaapuni, ka mana e hoopuka i na Palapala Kuu Kino, ma na hihia i loaa ole ke kuleana e koi i na palapala o ia ano ma ke ano he kuleana no ia mea, e like no me na hihia i hoopukaia na palapala o ia ano, ma ke ano he kuleana e hoopuka ia, maloko o na hoakaka ana o keia Mokuna.

§1678. O na olelo a pau o keia kanawai, ua waihoia malalo o ke kuleana o ka Peresidena, e kapae i ka pono o ka palapala kuu kino, i na manawa kipi, a kaua ia mai paha, e like me ke Kumukanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 105.

§§1645-1676 oia no Kau 1870, Mok. 32 Kan. Kiv. aoao 439.
§1677 oia no A. K., Kan. 75.
§1678 oia no Kau 1870, Mok. 32 §33.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Apuna, 6 Haw. 734; Re Man Min, 7 Haw. 460; Re Matsuji, 9 Haw. 402; Re Kalanianaole, 10 Haw. 29; Re Hoopai, 10 Haw. 610; Re Tatsu, 10 Haw. 701.

MOKUNA 106.

Na Pono o na Hakuaina.

KA HANA POKOLE E HOIHOIIA MAI AI KA AINA HOOLIMALIMA.

§1679. A noho hoolimalima kekahi ma ka aina a ma ka hale paha, a ua noho paha kekahi mea e malalo iho ona, ma ka aina a ma ka hale hoolimalima paha me ke kuleana ole, mahope o ka pau ana o ka manawa i hoolimalima ia ai, a ua hoopau ia paha ka hoolimalima ana, mamuli o na olelo o ka olelo aelike, a ina he olelo waha wale no ka hoolimalima ana, ma ka hoike ana iaia e hele he umi la mamua o ka wa e hele ai, alaila, e hiki no ke hoihoi ia mai ua aina nei i kona ona, e like me ka olelo mahope iho.

§1680. E hiki no i ka mea nona ka aina ke hoopii i ka Lunakanawai Apana, i palapala kena, e like me na palapala kena maoli no na hihia kivila e ae imua o ua Lunakanawai nei, e hele mai ka mea i hoopii ia e pane mai no ka olelo hoopii a ka mea hoopii, no ka mea, aia no ka aina a me ka hale i ka aoao i hoopii ia, a iaia me ke kue i ke kanawai a me ka pono o ka aoao hoopii, aole hoi e manao ia kekahi olelo hoopii e ae.

§1681. E haawi ia ua palapala kena nei, penei:

Akahi. Ma ka haawi ana i ka mea hoopii ia i kope oiaio, a ia manawa hookahi no e hoike iaia i ka palapala kena kumu, a i ole ia;

Alua. Ina ua hele ma kahi e ka mea i hoopii ia, e waiho i kope o ia palapala ma kona wahi ma ka lima o kekahi kanaka makua, e noho ana malaila.

§1682. E hoihoi ia mai ia palapala kena iloko o ka manawa kupono i ka manao o ka Lunakanawai, aole malalo o na la ekolu,

aole hoi oi aku mamua o na la elima, a e hanaia ia hihia e like me na hihia kivila e ae imua o ua Lunakanawai nei.

§1683. Ina i hooholo ole ia no ka hiki ole mai o ka aoao i hoopii ia, a ina paha ma kahi hookolokolo ana ua maopopo i ka Lunakanawai, ua pono ke hoihoi ia kela wahi no ka aoao hoopii, alaila, e hooholo ia, e haawi ia nona a me na koina, a e hoopuka ia ka palapala hooko ma ia ano.

E haawi ia ka palapala hooko i ka Luna Makai Kiekie, a i kekahi Makai Nui paha, a makai maoli paha o ke kulanakauhale a apana paha kahi e waiho ai ua aina la, e olelo ana iaia e hookuke aku i na kanaka a pau oia wahi, a e hoihoi no i ka aoao hoopii, a i kona hope paha.

§1684. O ka luna i haawi ia ai ka palapala hooko, e hooko ia mea e like me ke ano maoli maloko.

§1685. Aia a hoopuka ia mai ka palapala hookuke i kekahi mea hoolimalima aina, alaila, ina he palapala hoolimalima no ia aina iwaena o ka haku aina a me kona hoa, e lilo no ia i mea ole, a ua hoopau ia no.

§1686. Ina no ka uku hoolimalima ka hoopii ana, a me ka hoopuka ana i ka palapala hookuke, alaila, e hoike ia no, ina i uku e ia mamua ka uku hoolimalima a me na koina, mamua o ka puka ana o ua palapala hookuke nei, a i ole ia, ina i haawiia ka palapala hoopaa e uku ai e like me ka mea kupono i ka manao o ka Lunakanawai, a i ka aoao hoopii paha iloko o na la elima.

§1687. Ina i hoopii ia imua o kekahi Lunakanawai, e hoihoi ia kekahi aina ma ke noi o kekahi aoao, e hiki no iaia ke hoopanee aku i ka lohe ana i mea e hiki ai i ua aoao nei ke kii aku i kona mau hoike, ke manao ka Lunakanawai he mea ia e pono ai; aole nae e hoopanee aku mamua o na la elima.

§1688. Ina i hoopii ia kekahi no ka uku ole i ka uku hoolimalima, a hooholo hoi ka Lunakanawai, e hoihoi i ka aina i ka

aoao hoopii, alaila, aole hiki i ka aoao i hoopii ia ke hoopaa iho a hoopii hou aku, aia a haawi mua oia i palapala hoopaa i ka aoao hoopii, me ka hope a i mau hope kupono paha e uku i ka uku hoolimalima a pau, e loaa mai ana mahope o kana hoopii hou ana; ina nae e hooholo loa ia mahope, no ka aoao hoopii kela wahi, a e hoihoi ia nona.

§1689. Ina haalele ka mea hoolimalima aina me ka uku ole i ka uku hoolimalima, a waiho wale ia wahi me ka makaukau ole, alaila, e hiki no i kekahi Lunakanawai Apana ma ke noi a ka haku aina, a ma ka maopopo ana ua haalele ia ua wahi nei pela, e ka mea nana i hoolimalima me ka uku ole, ke hele malaila e nana i ua wahi nei a ma kona ike maopopo ana, ua haalele no i ua wahi nei, alaila, e kau aku oia i palapala hoolaha ma kahi akea o ua wahi nei, e kahea ana i ka mea hoolimalima e hele mai imua ona, a e hookaa i ka uku, a e hoakaka i ka manawa e hele mai ai ma ua palapala nei, aole emi malalo o na la he umi, aole hoi oi aku mamua o na la he kanakolu, mahope o ke kakau ana ia palapala hoolaha.

§1690. I ka manawa i olelo ia ai ma ua palapala hoolaha nei, e nana hou ka Lunakanawai i kela wahi, a ina e hele mai ka mea hoolimalima, a hookaa i ka uku hoolimalima i ka haku aina; a i ole ia, e hoole i kana aie i ua haku aina la, alaila, e pau ka hana ana malaila. Ina nae ma ka nana hou ana, aole hele mai ka mea hoolimalima a o kona hope paha, a hookaa no i ka uku hoolimalima i koe; a i ole ia, e hoole i kana aie; alaila, e hiki no i ka Lunakanawai ke hoihoi i ua wahi nei i ka haku aina, alaila, pau ka hoolimalima ana o ua wahi nei i ka mea i hoopii ia, mai ia manawa aku.

§1691. E hiki no i ka mea i hoolimalima ke hoopii hou, no ka hana ana a kekahi Lunakanawai ma na pauku elua maluna iho, i kekahi Lunakanawai Kaapuni ma ke Keena, a i ka Aha Kiekie paha, maloko o ka malama hookahi mahope o ka hoihoi ana i ka aina, ma ka hoakaka ana i kona manao pela ma ka pala-

palapala i ua Lunakanawai nei, a ma ka haawi ana hoi i ka palapala hoopaa, no na dala hookahi haneri, me na hope kupono i ae ia e ka Lunakanawai, e uku i ka haku aina i na koina a pau no ia hoopii ana, e hooholo ia nana no e uku, a malaila e hooili aku no ka Lunakanawai i kope o ka moolelo no ka hana ana imua ona, i ka Aha maluna iloko o na la he umi mahope o ka hoopii hou ana, a e hai aku no i ka haku aina i ua hoopii nei.

OHI ANA I NA UKU HOOLIMALIMA.

§1692. I na manawa a pau, ina o kekahi mea nana i hoolimalima i kekahi aina a hale paha, a o ka mea paha e noho ana malalo ona, mamuli o ka palapala hoolimalima, a ua hoolimalima waha paha, no kekahi manawa a me ka uku i aelike ia, a ua hookaa ole ia ke dala hoolimalima a waihoia ma ke ano aie, alaila, e hiki no i ka haku áina, a i ka mea paha nona ke kuleana e komo aku iluna o ua wahi la i hoolimalima ia, me ka hoopii ole mamua i ke Kanawai, a malaila e hoomalu ai a lawe aku ma kahi e malama pono ia ai na waiwai a me na kahiko hale o ka mea aie, i mea e hookaa ai i ka uku hoolimalima; a ina aole e hookaa ia ma ia aie a me na lilo pu kekahi o ka hoomalu ana a me ka lawe ana aku i na waiwai i olelo ia, iloko o na la he umikumamalima ma ia hope iho ,alaila, e hiki no i ka mea aina a hale paha, a o ka mea paha nana e hoomalu ana, mahope o ka hoolaha ana i umikumamalima la, e kuai aku ia mau waiwai ma ke kukala, a o na loaa apau ma ia kuai ana e hooliloia ma ka hookaa ana i ka aie hoolimalima a hiki i ka la i kuai kudala ia ai, a me na lilo hoi o ka hoomalu ana, lawe ana aku, malama ana, a me ke kuai ana, a e haawi aku i ua mea hoolimalima la i na dala i koe, ina no nae he dala no e koe ana.

§1693. Aole no e hiki i kekahi mea e, ke hoomalu Kanawai ia na waiwai a me na kahiko hale o kekahi mea hoolimalima aina a hale paha malalo o ka aelike, e like me ka mea i hoike ia ma ka pauku mua, ke ole e haawi mai ka mea nona ia hoomalu ana, mamua o ka lawe ana i na waiwai ma ke ano hoomalu, i na dala

hoolimalima a pau o ia wahi e koe ana a i hookaa ole ia, aole nae e oi aku ka uku hoolimalima e uku ia pela i ka makahiki hookahi, ina ma ka makahiki ka hoolimalima ana, a ina hoi ma ka hebedoma a malama paha ka hoolimalima ana, alaila, aole mana o ka mea aina a hale paha, maluna o ia mau waiwai i olelo ia no na aie, a hala na hebedoma eha, a o na malama eha paha.

•

HOAKAKA'I KA MOKUNA 106.

§§1679-1691 oia no Kan. Kiv. §§939-947, §§949-952.
§§1692-1693 oia no Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 304.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Kaaihue v. Crabbe, 3 Haw. 768; Coney v. Manele; 4 Haw. 154; Kong Kee v. Kahalekou, 5 Haw. 548; Tregloan v. Bertelmann, 5 Haw. 603; Bankruptcy Ching On, 6 Haw. 287; Re Hobron, 6 Haw. 408; Bankruptcy On Chong, 7 Haw. 377; Wundenberg, v. Campbell, 9 Haw. 206; Kualana v. Yong Young, 9 Haw. 226; Cartwright v. Widemann, 9 Haw. 692; Henrique v. Paris, 10 Haw. 408; Widemann v. Thomas, 10 Haw. 366.

MOKUNA 107.

Ka Hoi hou ana mai o Kekahi Waiwai Lewa.

§1694. E hiki no i ka mea hoopii ma kekahi hoopii e hoihoi mai i kekahi waiwai lewa e koi aku, i ka manawa e hoopuka ia ana o ka palapala kii, a ma kekahi manawa e ae paha mamua iho o ka pane ia ana mai ma ia hoopii, e haawi ia iaia ua waiwai nei e like me ia i hoakaka ia ma keia Mokuna.

§1695. Ina ua koi ia e haawi i ka waiwai ma ka lima o ka mea hoopii e hana ua mea hoopii la i palapala hoike (affidavit) a o kekahi mea e ae ma kona wahi e hoike ana.

1. O ka mea hoopii no ka mea nona ka waiwai i koi ia (e hoakaka pono loa i ke ano o ua waiwai nei) a i ole ia, ua loaa iaia ma ke Kanawai ka mana e paa a e malama ai i ua waiwai nei.
2. Ua paa ia ua waiwai nei e ka mea i hoopiiia ma ke ano kue i ke Kanawai.
3. Aole i lawe ia ua waiwai nei no kekahi aie a hoopai paha e like me ke Kanawai a ua hopu ia a hoomalu ia paha malalo o kekahi palapala ohi a hoomalu paha i ka waiwai o ka mea hoopii, a i ole ia, ina ua hoomalu ia pela ua hookuu ia ma ke Kanawai mai ia hoomalu ana.
4. Ka waiwai io o ka waiwai.

§1696. Alailą e hiki no i ka mea hoopii, a o kona Loio paha ma ke kakau ana ma ua palapala hoike nei, a i ole ia, ma kekahi palapala noi e ae i hui pu ia, e kauoha aku i ka Ilamuku, a o kona hope paha, a o ka Makai Nui o ka Mokupuni kahi i hoomaka ia ai ka hoopii, a i kona hope paha e lawe ae i ka waiwai mai ka mea hoopiiia. Eia nae aole e lawe ia kekahi waiwai mamuli o

keia Kanawai mawaho aku o ka mana hookolokolo o ka Aha nana i hoopuka aku ka palapala kii.

§1697. I ka loaa ana aku o ka palapala hoike (affidavit) me ka hoolaha me kekahi palapala hoopaa i kakauinoa ia e elua a oi ae paha mau hope kupono, i aponoia e ka Ilamuku a o kona hope paha, a i ole ia, e ka Makai Nui a o kona hope paha e olelo ana ua hoopaaia lakou i ka mea i hoopiiia i na dala i palua i ka waiwai io o ka waiwai i hoakaka ia ma ka palapala hoike (affidavit) no ka hana ana i ka hihia, no ka hoihoi ana i ka waiwai i ka mea i hoopiiia ina e hooholoia e hoihoi i ka waiwai, a no ka uku ana aku iaia i na dala e hooholo ia ana paha e uku ia iaia e ka mea hoopii, alaila, e lawe koke ka Ilamuku, a o kona hope Makai Nui, a o kona hope paha i ka waiwai i hoakakaia maloko o ka palapala hoike (affidavit) ina aia ma ka lima o ka mea i hoopiiia, a o kona hope paha a e malama ma kona lima. E haawi koke aku no hoi oia me ka hakalia ole i ka mea i hoopiiia i kope o ka palapala hoike (affidavit) hoolaha a me ka palapala hoopaa ma ka haawi kino ana aku iaia, ina e loaa oia, a i kona akena i lawe ia ae ai ka waiwai, a ina aole loaa laua a elua, ma ka waiho ana ma kahi noho mau o laua a o kekahi paha o laua, me kekahi mea nona na makahiki kupono a ua ano naauao, a i ole ia, ina ua ike ia kahi noho o kekahi o laua, ma ka hookomo ana iloko o ka Hale Leta me ka hookaa ia o ka uku leta a ua kakau ia ka inoa o ka mea i hoopiiia.

§1698. Ua hiki no i ka mea i hoopiiia iloko o elua la mahope iho o ka hooko ia ana aku maluna ona a o kona akena paha e like me ia i hoakaka ia maluna o ka palapala hoike a palapala hoopaa, a i ole ia, ina ua hooko ia ua kope la maluna ona ma kekahi Mokupuni okoa mai ka Mokupuni i hoomakaia ai ia hoopii, iloko o umi la mahope iho o ia hooko ana, e hoolaha ma ka palapala i ka Ilamuku a i kona hope paha, Makai Nui a o kona hope paha ma kahi e noho ai ka Aha nana i hoopuka i na palapala e pili ana i ua hana nei i kona hoohalahala i na hope no ka lawa ole. Ina aole oia e hoolaha aku pela iloko o ka manawa i hoa-

kakaia e manao ia ua haalele oia i ka hoohalahala ana ia lakou. Ina e hoohalahala ka mea hoopiiia, alaila, na na hope a poe ma ko lakou wahi paha e hoike no ka lawa o lakou e lilo i mau hope e like me ia i hoakakaia mahope iho nei, aka, ina e waiho ia mai he mau hope hou, alaila, e hanaia no i hoopaa hou ana.

§1699. Maluna o ka makai nana i apono i na hope e like me ia i hoakaka ia ma ka Pauku 1697 a me ko lakou poo ma ka oihana ka hoomaopopo ana i ka lawa kupono o na hope a hiki i ka manawa i hoopauia ke kue ia lakou e like me ia i hoakaka mua ia, a i ole ia, a hiki i ka manawa e hoomaopopo ai lakou ua lawa.

§1700. Na na hope o ka mea hoopii ina ua hoohalahala ia ko lakou lawa ole, e like me ia i hoakaka ia ma ka Pauku 1698, iloko o elua la mahope iho o ia hoohalahala ana e hoomaopopo ko lakou lawa imua o kekahi Lunakanawai a Kakauolelo paha o kekahi Aha Kakau, a i ole ia, imua o kekahi Lunakanawai Apana e like me ia i hoakakaia mahope iho nei. Ina aole lakou, a o kekahi poe e ae ma ko lakou wahi paha e hoomaopopo, alaila, e hoihoi ka Ilamuku a Makai Nui paha i ka waiwai i ka mea i hoopiiia ke koi ia mai e hana pela.

§1701. Penei e hoomaopopo ai ma ka hoohiki ana i keia mau mea pakahi e kela a me keia hope.

1. He kanaka oia e noho ana iloko o keia Repubalika (e hoakaka i kona wahi noho) a he waiwai paa kona, a i ole ia, he hale kona iloko o keia Repubalika.

2. Ua loaa iaia ka waiwai i like kona waiwai io me ka huina dala i hoakaka ia maloko o ka palapala hoopaa i ka mea i hoopiiia mawaho ae o na aie a pau maluna o na waiwai i hihia ole, a i hookuu ole ia mai ke kuai ana malalo o ka hoomaluia ana. Ua hiki ke ninauia ia lakou e ka Lunakanawai a Kakauolelo, a i ole ia, e ka mea i hoopiiia, a e kona Loio paha ina ua hiki ae malaila, e pili ana i ka lawa o ko lakou waiwai ma na hana ana apau, e kakau ia na mea i ninau ia a kakauinoa ia e ka poe e noho hope

ana ina e koi ia pela e ka mea i hoopii ia. Na ka luna e malama ana i ua Aha Ninau nei e hooiaio i ua moolelo nei, o ka ninau ia ana a hui pu aku me ka palapala hoopaa a na hope i hana ai.

§1702. Ina ua haalele ia ka hoohalahala ana i ka poe hope e like me ia i hoakaka ia ma ka Pauku 1698, a i ole ia, i na ua hoohalahala ia no a ua hooiaio na hope a o kekahi poe e ae paha no lakou no ka lawa o ka waiwai e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1701, na ka Ilamuku a makai e ae iaia kahi i paa ia ai ka waiwai i laweia ae mai ka mea i hoopiiia e haawi koke aku i ua waiwai nei ma ka lima o ka mea hoopii.

§1703. Ma na hoopii a pau imua o na Aha Apana malalo o keia Mokuna na ka Ilamuku a o kona hope paha e haawi koke aku i ka waiwai ina ua lawe ia i ka mea hoopii.

§1704. Ina ua koi ia mai ka waiwai i lawe ia e kekahi mea e ae mawaho ae o ka mea i hoopiiia, a o kona Akena paha, a waiho mai ua mea la i kekahi palapala hoike (affidavit) no kona kuleana i ua waiwai nei me ka hoakaka mai i na kumu o ia kuleana a haawi aku i ka Ilamuku, kona Hope Makai Nui a o kona hope paha, aole e haawi aku ua makai la i ka mea hoopii, a malama paha, ina aole e hoopaa mai ka mea hoopii iaia no kona poho ma kekahi palapala hoopaa i kakauinoaia e na hope kupono elua (a ina e koi ia aku e ua luna nei) e hoike mai, ma ka hoohiki ana ua like ko laua waiwai pakahi me ka palua o ka waiwai io o ka waiwai i koi ia a i hoakaka ia ma ka palapala hoike o ka mea hoopii mawaho ae o na aie moraki a me na koi e ae ma ka waiwai, a he mau ona waiwai paa laua e noho ana iloko o keia Repubalika.

§1705. Ua hiki no i ka mea i hoopiiia i kela a me keia manawa mamua ae o ka haawi ia ana aku o ka waiwai i ka mea hoopii, ina aole oia i kue i na hope o ka mea hoopii, e koi aku e hoihoi ia mai ka waiwai iaia ma kona haawi ana aku i ka makai i palapala hoopaa i kakau ia, i kakauinoa ia e na hope elua a oi

ae paha i kupono, e olelo ana ua hoopaa ia lakou ma ka palua o ka waiwai io o ka waiwai i hoakaka ia maloko o ka palapala hoike (affidavit) o ka mea hoopii, no ka hoihoi ana o ka waiwai i ka mea hoopii, ina e hooholo ia pela, a me ka uku ana iaia o na dala e hooholo ia ana e uku ia e ka mea i hoopiiia. Ina aole e koiia e hoihoi mai ka waiwai iloko o na la elima mahope iho o ka lawe ia ana a me ka hooko ia ana o ka lohe i ka mea i hoopii ia, alaila, e haawi ia no i ka mea hoopii; koe ma na manawa e koi ia mai ai ka waiwai e kekahi mea okoa e like me ia i hoakaka ia ma ka Pauku 1704.

§1706. Na ka Ilamuku a makai e ae e waiho aku i na hoolaha, palapala hoopaa, palapala hoike (affidavit) a me kana mau hana e pili ana imua o ka Aha kahi e hana ia ana ia hihia ma ka la a mamua ae paha e hoihoi ia mai ai ka palapala kii.

HOAKAKA I KA MOKUNA 107.

§§1694-1706 oia no Kau 1884, Mok. 38.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Alau v. Everett, 7 Haw. 83; Peacock v. Collector, 8 Haw. 532; Ah Leong v. Kee You, 8 Haw. 416.

MOKUNA 108.

No ka Hopu ana i ka Poe Aie.

§1707. Ma ka hoopii ana i hooiaio ia i ka hoohiki a ka mea hoopii, a o kona hope paha, imua o ke Kakauolelo o kekahi Aha Hookolokolo Kakau o keia Repubalika, a imua o kekahi Aha Apana paha, e olelo ana, ua aie kolohe ka mea i hoopii ia, a ua huna paha i kona waiwai i mea e kaa ole ai kekahi aie, a i mea e hana ole ai paha i kekahi mea kupono iaia, a ma ka hoolilo ana i kana waiwai na kekahi mea e ae, a e lawe ana paha i kana waiwai ma kahi e, mawaho ae o kahi kupono i kela Aha e hana ai, a ua makaukau paha e haalele i ka Repubalika, me ka hookaa ole i kona aie, alaila, e hiki no i ua Aha Hookolokolo la, mahope o ka waiho ana mai i ka palapala hoopaa i olelo ia malalo ae nei, e hoopuka aku i palapala hopu, a e hoopaa hoi i ua mea la i hoopii ia a hiki i kona wa e haawi ai i bela me na hope kupono, e ae oia i ka mea e hooholo ia'na e ka Aha Hookolokolo, a e uku aku no e like me ka mea a ka Aha Hookolokolo e hooholo ai. Aka hoi, aole no e hoopuka ia ka palapala hopu e ua Aha la, aia a haawi ae ka mea hoopii, a o kona hope paha, i palapala hoopaa no na dala kupono, e uku aku oia i ka mea i hoopii ia no kona poho, a me kona mau lilo apau no keia paa ana, ke ko ole ka hoopii no ka aie maoli.

§1708. Ina i hopu ia a hoopaa ia kekahi mea i hoopii ia no ka hihia kivila hookahi a keu paha no kona aie kolohe ana, alaila, maluna o ka mea a mau mea hoopii ka uku no kona ola i kona wa paa i ka hao.

§1709. No ia mea, e uku no ka aoao a o na aoao hoopii paha, i ka luna nana i hoopaa iaia i hapalua dala no ka la, a ina i hoo-

kaa ole ia ka uku no ke ola o ka mea i hoopii ia a hala na la he umi i ka manawa hookahi, alaila, na ka luna nana i hoopaa i ka mea i hoopii ia, e kuu aku iaia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 108.

§§1707-1709 oia no Kan. Kiv. §§953-955.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Congdon, 6 Haw. 635; Congdon v. Ackerman, 7 Haw. 570; Yuen Chock v. Chung Hoy, 8 Haw. 161; Kan Chew v. Wong Lung, 8 Haw. 187.

MOKUNA 109.

Na Palapala Ganisi.

§1710. Ina i huna ia ka waiwai o kekahi iloko o ka lima o kona loio, hope, hoahana, a puuku paha, i mea e hiki ole ai ke loaa a hoomalu ia, a ohi ia paha, a ina he mau aie, ko kekahi poe iaia, alaila, ua hiki no i kela a me keia o na ona i aie aku ai ke hoopii aku nona, a ua hiki no iaia ke hookomo iloko o kana palapala hoopii i ka Aha i noi, e kena aku ka Aha i ka makai maloko o ia palapala e waiho aku oia i ke kope oiaio o ka palapala hoopii, me kona loio, hope, hoahana a puuku paha, a i ole ia, ma kona wahi e noho ai, a o ko lakou wahi paha e noho ai, a e kena aku i ua loio la, hope, hoahana a puuku paha e hele kino mai i ka la a i ka manawa hookolokolo i olelo ia iloko ua palapala kena la, no ka hoolohe ana o ia hihia, a ma ia manawa a ma ia wahi, ma ka hoohiki ana, e hai aku oia ina aia iaia kekahi waiwai a ukana paha o ka aoao i hoopii ia, i ka wa i haawi ia ai ke kope o ka palapala kena iaia; a ina pela e hai mai i ke ano, a me ka nui paha o ia waiwai; a ina paha he aie ko ka mea i hoopii ia iaia, e hai i ke ano a me ka nui o ia aie; e kakau ia a hoopuka ia ka palapala kena, e like me ka hana mau ana ma na hihia kivila, a e hooko ia e ka makai e like me ka olelo o ia palapala. Mai ka wa i hooko ia ai ua kope la o ka palapala kena, e paa no ka waiwai a pau o ka mea i hoopii ia ma ka lima o ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, a o ka aie apau a ka mea aie i aie aku ai i ka aoao i hoopii ia, e paa no ia ma kona lima i mea e uku aku ai e like me ka mea i loaa i ka aoao hoopii mahope o ka hookolokolo ia ana, aole hoi e hiki ke hoolilo ia no ka mea e, e ua loio la, hope, hoahana a puuku paha; a o ia kope o ka palapala kena i hooko ia e manao ia oia ka lohe pono ana o ka aoao i hoopii ia i mea e hiki ai ka aoao hoopii e koi aku e hookolokolo ia kana hoopii. Ina

nae ua noho ka aoao i hoopii ia iloko o keia Repubalika, a i ole ia, ua noho paha i kekahi manawa ma keia Repubalika, alaila, e haawi like ia ke kope iaia a e waiho ia paha ma kona wahi i noho mau ai.

§1711. E hiki no i ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, ke makemake oia e hana pela, ke kokua i ka mea i hoopii ia ma ia hookolokolo ana, a ina ua hooholo ia mamuli o ke koi o ka aoao hoopii, alaila, maluna o ka waiwai a pau e waiho ana ma ka lima o ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, a me ka aie i aie ia ka mea i hoopii ia a o ka hapa kupono paha o ia āie e hoolilo ia no ka hookaa ana e like me ka olelo hooholo, a e hiki no i ka aoao hoopii ma kona noi ana i palapala hoomalu waiwai, e kauoha aku i ka makai nana e hooko i ua palapala hoomalu la, e koi aku i ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha e hoike mai iaia i na waiwai a pau o ka aoao i hoopii ia e waiho ana ma kona lima, a nana no e haawi aku i ua waiwai nei i hoomalu ia, a e koi aku i ka mea aie e hookaa mai, a i ole ia, e hookaa hapa mai e like me ka mea kupono i ka olelo hooholo e uku ai i ka mea i hoopii ia, a na ka mea aie e hookaa mai ia mea, a ina paha ua hoolilo aku ua loio nei, hope, hoahana a puuku paha, i ka waiwai o ka mea i hoopii ia e waiho ana ma kona lima, i ka wa i hooko ia ai ke kope o ka palapala kena maluna ona, aole hoi e hoike mai ia waiwai i hiki ai ke hoomalu ia, a ina paha aole oia e uku mai i ka aie i aie ia, i ka makai i kona wa e koi ai i ka aie o ka aoao i hoopii ia, i ka wa i hooko ia ai ke kope o ka palapala kena maluna ona, alaila, na ua loio nei, hope, hoahana, puuku a mea aie paha, e hookaa i ka mea i hooholo ia noloko ae o kona waiwai ponoi, me he aie ponoi la nona, ina ua lawa ka waiwai a aie paha e hana pela, a ina lawa ole, alaila e hookaa hapa e like me ka nui o ua waiwai nei a aie paha.

§1712. Ina e hiki ole mai ua loio nei, hope, hoahana, puuku a mea aie paha i ka la a me ka hora i kauoha ia no ka hookolokolo ana, ma ka palapala kena i olelo ia maluna, a i ole ia, ina ua hiki mai a hoole nae, aole hoike mai ma ka hoohiki ana, he

waiwai paha a he waiwai ole paha ma kona lima, a o ka mea i hoopii ia a me ka nui o ia waiwai, a ua aie paha oia i ka mea i hoopii ia, a ua aie ole paha, a i ka nui hoi o ia aie, alaila, e hookolokolo ia no ka hihia; a ina e hooholo ia mamuli o ke koi o ka aoao hoopii, e hoopuka ia ka palapala hoomalu ma kona noi ana, e ohi i ka waiwai o ka loio, hope, hoahana, puuku a mea aie paha i hana hoowahawaha ai pela, e like me ka nui o ka mea i hooholo ia e ka Aha, e like me he aie ponoi la nona, a me na koina ku i ke Kanawai. Ina nae ua maopopo ma ka hookolokolo ana, ua emi ka waiwai a me ka aie malalo o ka mea i hooholo ia, alaila, e hooholo ia e uku na ganisi e like me ka nui o ka waiwai a o ka aie paha. A ina maopopo aole waiwai o ka mea i hoopii ia ma ka lima o ke ganisi, aole hoi i aie iaia, alaila, e hoihoiia aku iaia na koina e like me ke Kanawai. Aka hoi, ina i hele mai oia, a ma ka hoohiki ana, hai pololei mai, ma kona lima ka waiwai o ka aoao i hoopii ia, a ua aie paha iaia; a ina maopopo i ka Aha, aole iaia kekahi waiwai o ia ano, aole hoi ona aie i ka mea i hoopii ia, alaila, e hooholo ia e loaa no iaia na koina kupono i ke Kanawai.

§1713. Ua ku no i ke Kanawai i ka mea hoopii i loaa iaia kekahi olelo hooholo e noi aku i ka Aha, a Lunakanawai paha o ia Aha, e hoopuka ia kekahi rula kauoha a palapala kena paha, e ninaninau ia ka mea i hoopii ia e hooholo ia nana e uku e like me ka olelo hooholo o ka Aha, imua o ka Lunakanawai o ia Aha, a o kekahi mea e ae paha a ia Aha a Lunakanawai paha, ina he Aha Kakau ia, e koho ai i na aie, ina he aie ia iaia, a me ke ano o ia aie, a ua hiki no i ka Aha a Lunakanawai paha, e hoopuka i ke kauoha no ka ninaninau ana, o ka mea i hoopii ia, a no ka lawe ana mai i na buke a me na palapala e ae, a e lawelawe ia ka ninaninau ana e like me ka ninaninau ana o na hoike malalo o ke Kanawai i hana a i hoomakaukau ia no ia mea.

§1714. Ua ku no i ke Kanawai i kekahi Lunakanawai o kekahi Aha ma ke noi ana o ka mea hoopii i loaa iaia ka olelo hooholo, mamua iho a mahope iho paha o ia ninaninau ana, a ma

kona palapala hoike i hoohiki ia a i kona loio paha, e hoike ana ua loaa ka olelo hooholo, aka, aole i hookaa pau ia, a me ka nui i koe, a ua aie kekahi mea i ka mea i hoopii ia, a aia ua mea la iloko o ka mana hookolokolo o ia Aha, e kauoha aku e hoomalu ia na aie i aie ia e ua poe la (a e kapa ia lakou ma keia hope iho ke ganisi) i ka mea i hoopii ia i hooholo ia nana e uku, e like me ka olelo hooholo o ka Aha, e pane no ka aie, a ma ia kauoha, a ma kekahi kauoha paha i hoopuka ia mahope iho, ua hiki ke kauoha ia ke ganisi e hele aku imua o ka Lunakanawai e hoike aku i ke kumu e uku ole aku ai oia i ka mea hoopii, i loaa iaia ka olelo hooholo, i ka aie ana i aie ai i ka mea i hoopii ia i hooholo ia nana e uku e like me ka olelo hooholo o ka Aha, a o kekahi hapa paha o ia aie i lawa no ka hookaa ana i ka aie i hooholo ia e uku ia, aka hoi, ua hiki no i ka Lunakanawai ke hoole e lawelawe ma ia mea, ke manao oia he pono, ina ua maopopo iaia he ano makehewa a hooluhi wale ka hana ana pela, mamuli o ka uuku loa o ka aie i manao ia e loaa mai, a o ka aie paha i manao ia e hoomalu.

§1715. Ma ka hooko ia ana o ke kauoha e hoomalu ia na aie i aie ia i ka mea i hoopii ia i hooholo ia nana e uku, a o ka hoike ana paha oia mea i ke ganisi e like me ka mea i kauoha ia e ka Lunakanawai, ua hoopaa ia ka aie ma kona lima.

§1716. Ina aole i uku koke mai ke ganisi imua o ka Aha i ka nui o ka aie i aieia e ia, i ka mea i hoopiiia, i hooholo ia nana e uku, a o kekahi mau dala paha i like ka nui me ka aie i hooholo ia e hookaa, a aole hoi oia i hoole i ka aie i olelo ia ua aie oia i ka mea i hoopii ia, a i ole ia, ina aole oia i hiki mai mamuli o ka palapala kena, alaila, ua hiki i ka Lunakanawai ke hoopuka i ka palapala hoomalu waiwai, me ka hana ole i kekahi palapala mamua, e hoomalu ana i ka aie i aie ia e ua ganisi la, i mea e hookaa ai i ka aie i hooholo ia e ka Aha e uku ia.

§1717. Ina hoole ke ganisi i kona aie, ua hiki i ka Lunakanawai ke kauoha aku, ua hiki i ka mea hoopii i loaa ka olelo

hooholo, e hoopii i ke ganisi, ma kahi o ka hoopuka ana o ka palapala hoomalu, ma kekahi palapala e kahea aku ana iaia e hoike mai i ke kumu e hoopuka ole ia ai ka palapala hoomalu waiwai nona, no ka aie ana i aie aku ai i ka mea i hoopii ia i hooholo ia nana e uku i ka mea hoopii, ina ua emi ia aie malalo o ka mea i hooholo ia e ka Aha, a me na koina o ka hookolokolo ana: a o na hana ma ia palapala, e like no ia me ka hookolokolo ana i kekahi hihia ma ka palapala hoala hou. Ina ua hoike aku ke ganisi no kekahi mea e aku ka aie i manao ia e hoomalu, a he kuleana a koi paha maluna o ia aie, ua hiki i ka Lunakanawai'ke kauoha aku i ua mea la e hele mai imua ona a hoakaka mai i ke ano o kona koi maluna o ia aie; a mahope iho o ka hoolohe ia ana o na hoakaka ana o ua mea e la mamuli o ia kauoha, a o kekahi mea e ae paha, a ka Lunakanawai i manao ai e kauoha aku e hele mai imua ona, ma ia kauoha a ma kekahi kauoha paha i hoopuka ia mahope mai, a ina ua hele ole mai paha ua mea e la i kauoha ia ai e hele mai, alaila, ua hiki i ka Lunakanawai e kauoha e hoopuka ia ka palapala hoomalu waiwai no ka aie a ka ganisi i aie ai, a i ole ia, ua hiki no iaia ke kauoha i ka mea hoopii e hoopii aku i ke ganisi e like me na mea i hoakaka ia maanei, a ua hiki iaia ke hoole i ke koi o ua mea e la, a i ole ia, e hana i kekahi kauoha e ae i manao ai he pono me ka nana i ke koi (ina he koi o ua mea e la,) a e hooholo no na mea pili ana i na koina e like me kona ike ana he pono.

§1718. Ina ua lawe ia kekahi waiwai o ka mea i hoopii ia, a ma ka hookaa ana paha o kekahi aie i aie ia iaia i olelo ia maluna, a o ka hookaa ana o ke ganisi, mamuli o ka palapala hoomalu a ano e ae paha, ma kekahi o na hana i hoakaka ia maluna, he hookuu oiaio ia nona no ka nui o na dala ana i hookaa ai i ka mea i hoopii ia, ina no ua hooloili ia ka hooholo mahope iho, a ua hooloili ole ia paha.

§1719. E uku ia kela a me keia loio, hope, hoahana a puuku paha, no kona uku mile a me na lilo no kona hele ana imua o kekahi Aha malalo o keia Kanawai, e like ke ano a me ka

nui me ko na hoike i kii ia ma ka palapala kii hoike ma na hihia kivila imua o ia mau Aha.

§1720. Ina ua makemake kekahi mea i kii ia ma kona ano loio, hope, hoahana a puuku paha, no ka mea i hoopii ia, e noi aku i ka Lunakanawai nana i hoopuka i ka palapala kena, e kakauia kana ike, alaila, mahope iho o ka hoike ana aku o ka Lunakanawai i ka mea hoopii, ua hiki no iaia ke lawe i ka ike o ua mea la i noi mai ai, a e hana i na mea ana i manao ai he pono, i na manawa apau mamua iho o ka la i koho ia no ka hoolohe ana o ka hihia, a e manao ia ua hoolohe ka mea i kauoha ia ma kona ano loio, hope, hoahana a puuku paha o ka mea i hoopii ia, i ka palapala kena.

§1721. Ina mamuli o ka hoikè ana o ua mea aie la ma ka hoohiki, ua ikeia ua aie ke ganisi i ka mea i hoopii ia; aka, aole e hiki mai ana ka manawa hookaa o ia aie, no kekahi manawa i koe, alaila, e lilo ka olelo hooholo i hoopuka ia no ka mea hoopii i koi kupono maluna o ia aie a hiki i ka wa e hookaa ia ai.

§1722. Ua pili na mea i olelo ia a me na mana i hoakaka ia ma keia Kanawai i na Aha Kanawai a pau o keia Repubalika, e like me ko lakou mana i keia manawa a ma keia hope aku paha.

§1723. E pai ia a kakau moakaka ia ka Pauku 1720 maluna ae nei iloko o na palapala kena a pau i hoopuka ia e kekahi Aha iloko o keia Repubalika, i manao ia e hooko maluna o kekahi loio, hope, hoahana a puuku paha ma kekahi hoopii.

HOAKAKA I KA MOKUNA 109.

§§1710-1723 oia no Kau 1876, Mok. 35 Kan. Kiv. aoao 306.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Frag v. Adams, 5 Haw. 665; Lee Ah Sue v. Chu Kee, 6 Haw. 624; Hackfeld v. Kavanagh, 6 Haw. 660; Byrne v. Allen, 10 Haw. 327; Lai Say v. Kaaahu; 10 Haw. 409.

MOKUNA 110.

GANISI ANA I NA LUNA AUPUNI.

§1724. O kekahi luna a mea paha i hoohanaia, a mea e ae paha e hana ana malalo o ke Aupuni Hawaii, a i ole ia, ua loaa iaia a ua kuleana paha i kekahi uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha mai ke Aupuni mai i oleloia, a mai kekahi Oihana, Papa, a Buro paha o ke Aupuni, e manaoia a e kapaia ma keia Kanawai no na hana o keia Kanawai, a me kekahi o na hana malalo o keia, he mea i hoopomaikaiia e ke Aupuni, a maloko o keia Kanawai mahope iho o keia e kapaia he Mea Pomaikai.

§1725. Ua hiki e hoomaluia ka uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha o ia mea pomaikai, a e hooliloia no ka hookaa ana i kona mau aie, ma ke ano i hoakakaia ma keia Kanawai.

§1726. Ua hiki i ka mea i aie ia e ua mea pomaikai la e lawe aku i kana hoopii i ka mea aie, a ma kana palapala hoopii a hoakaka paha e hoakaka e like me ka maikai o kona ike ana: 1 ka oihana a hana paha i paa ia a i lawelaweia e ua mea pomaikai la, maloko a malalo paha o ka Oihana, Papa a Buro paha o ke Aupuni, kona wahi i noho ai, a me kahi i hoohana nui ia ai oia; 2 ka nui o ka uku mahina, uku, a haawina, a i ole ia, ka uku paa o ka makahiki a uku hoomau paha, a o ka uku makahiki paha o ia mea pomaikai; 3 ka inoa a me kahi o ka luna Aupuni a ua mea pomaikai la i walea ai a i kuleana ai paha e unuhi i kona uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha.

§1727. Ma kana noi e hoopukaia ka palapala kena ua hiki i ua mea la i aie ia e hookomo i noi i ka Aha a Lunakanawai paha e hoopuka aku ana ia mea e hookomo maloko, oiai kekahi kauoha i ka makai e hooko ana i ua mea la e waiho i kope oiaio o ia mea, (e hooiaioia hoi e ka Ilamuku, kona Hope, kekahi Makai Nui, Hope Makai Nui a Kapena Makai paha,) me ka luna Aupuni aia ma kona mau lima ka uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha o ia mea aie i makemakeia e hoomalu, e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1731, e kapaia ua luna Aupuni la ma keia hope iho maloko o keia o ke Ganisi.

§1728. Ua hiki e hooko ia aku ia kope maluna o ua ganisi la ma kekahi o na ano i hoakakaia maanei, penei: Ina he noho oia, a i ole ia, he keena hana kona ma ka apana kahi i hoopukaia ai ia palapala, ma ka haawi ana aku o ka makai iaia ponoi i ua kope la, a i ole ia, ma ka waiho ana ma kona keena hana; ma ka malama ana o kekahi hope, a kakauolelo a mea e ae paha i hoohanaia a i pili paha i ua keena hana la; ina he noho oia ma kekahi apana okoa mai ka apana i hoopukaia ai ia palapala, ma ka haawi ponoi ana aku iaia i ua kope la, a i ole ia, ma ka hookomo ana iloko o ka hale leta e kokoke mai ana, iloko o ka wa-hi i silaia, me ka hookaaia o ka uku leta, a i kakauia ma ka inoa o ua luna la ma kona hale leta maa mau.

§1729. Ma ka hooko ana aku i ua ganisi la ina ua hookoia e kekahi makai, o kona hoike o ia hooko ana, e hoakaka ana i na mea i hanaia, e lilo no ia i *hoike kumu* no ia hookoia ana, e lawa no ia no na hana o ka Pauku 8 o keia Kanawai, mai ka manawa e haawiia aku ai, a i ole ia, waihoia ma ke keena hana o ua ganisi la, a i ole ia, loaa aku iaia, a i ole ia, hiki aku ma kona keena hana ma ka leta.

§1730. Ua hiki no e hookoia aku ka palapala maluna o ua mea pomaikai la ma ke ano e like me ka mea i hana mau ia, a i ole ia, e hoakakaia aku ana ma na hihia kivila.

§1731. Aole no e hele ua ganisi la imua o kekahi Aha a waiho aku paha i kekahi pane i ua palapala kena la, aka, e hanaia aku no ka hookolokolo o ua hoopii la ma na ano a pau me he mea la aole i hoohuiia ua ganisi la iloko o ka hihia. Aka, mai ka manawa aku e hookoia ai o ia kope maluna o ua ganisi la ua ku ole i ke kanawai ke uku oia a kauoha a ae paha e ukuia i ua mea pomaikai la i hoikeia kona inoa maloko o ua kope la, mamua aku o kanahiku-kumamalima pa-keneta o ka uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha i piha ma ia manawa, a e piha aku ana paha, a e aieia aku ana a e uku ia ana i ua mea pomaikai la, a hiki i ka manawa e hoopau ia ai, unuhiia, a i ole ia, o ka olelo hooholo e kue ana iaia, ina he olelo hooholo kahi, ua pau i ka hookaa piha ia me ka ukupanee i aeia ma ke kanawai, a o kekahi o ia mau mea elua i hanaia e hooiaioia aku e ka Aha imua o laila i hanaia ai ia hihia. O ka huina a mau huina paha i paaia mai ua mea pomaikai nei malalo o keia Kanawai, e manaoia ua waihoia ma ke ano malama ma ka lima o ke Aupuni, mai ka manawa aku o ka hookoia ana maluna o ua ganisi la. Eia nae, aole e oi aku ka nui o ka mea e waihoia aku ai pela ma ke ano e malamaia mamua o ka puka ana o ka olelo hooholo hope loa mamua o ka mea e lawa ai ke koi a ka mea hoopii a mau mea hoopii paha ma ia hoopii a mau hoopii paha.

§1732. E like no ka paa o na hana a me na mea i papaia i kauia maluna o ua ganisi la ma keia me kona mau poo oihana, a me kona mau hope mai ma ka oihana, i ike a i lohe i ka hookoia ana o ka palapala maluna o ua ganisi la.

§1733. Mahope iho o ka hookolokolo ana a hooholo ana paha o ia hihia, imua o ka Aha i hoomakaia ai i kinohi a imua paha o kekahi Aha i hoopii hou ia aku ai, e loaa no i ka aoao i ko ma ia hookolokolo ana a hoolohe ana paha, mai ka Aha mai iloko a imua paha o ia i hookolokolo ia ai a i hoolohe ia ai, he palapala hoike, e hoakaka ana me ka lawa kupono i ka hihia e maopopo ai i ke ganisi ka hihia, a e hoakakaia ke ano o ka mea i hooholoia, ina ua hooholoia ma ia hihia; ina paha ua hoopii

hou ia ae, a i ole ia, ua laweia he mau kumu hoohalahala no ia hooholo ana i ka manawa i hoopukaia ai o ia olelo hooholo, a i ole ia, ina paha ua unuhi hou ia aku, a i ole ia, ua hoopau wale ia paha, a e haawi koke ia aku no ua hoike la i ke ganisi.

§1734. Ina ua unuhi hou ia, a i ole ia, ua hoopau wale ia ka hoopii, a i ole ia, ua hoopukaia ka olelo hooholo ma ia hihia ma ka aoao wale no o ua mea pomaikai la, a aole i hoopii a i laweia paha na kumu hoohalahala mai ia olelo hooholo i ka manawa i hoopukaia ai, a me ka hoikeia ana aku no ia mea i ua ganisi la, e lilo na papa ana i kauia mamuli o ka hookoia ana o ke kope maluna o ua ganisi la i mea ole, a e lilo i mea mana hou ole aku. Aka, ma ua hoopukaia he olelo hooholo no ka pono o kekahi o na aoao elua ma ia hoopii, a ua hoopii hou ia, a i ole ia, ua laweia na kumu hoohalahala ma ia manawa i hoopukaia mai ai, e hoopaaia no ua ganisi la mamuli o ia hooko ana a hiki i ka manawa e hoikeia aku ai iaia ka hopena o ia hoopii hou ana a lawe ana paha i na kumu hoohalahala e like me ka mea i hoakaka mua ia ae nei.

§1735. Ina ua hoikeia aku i ua ganisi la he olelo hooholo no ka mea hoopii, aole i hoopii hou ia, a i ole ia, aole mau kumu hoohalahala i laweia i ka manawa i hoopukaia ai, i kakauia, e ili no maluna o ua ganisi la a me kona mau poo maluna ae ma ka oihana e uku ae a kauoha paha e uku ia i ua mea hoopii la i ua huina a mau huina la paha i paaia ma ke ano malama mamuli o ia hoopii, ina ua like a ua oi aku paha ka mea i hooholoia me ua huina a mau huina la paha. Ina aole i lawa ka huina i paaia pela ma ke ano malama e kaa pau ai ia mea i hooholoia, alaila, e mau aku no ua paa ia ana la ma ke ano malama a me ka hookaa ana i ka mea hoopii e ua ganisi la a me kona mau poo maluna ae ma ka oihana, mai kela a me keia pule, a i ole ia, mai kela a me keia mahina, a hiki i ka wa e pau pono ai ua mea la i hooholoia, a me ka ukupanee ku i ke kanawai maluna o ia, i ka hookaa piha ia, a i ole ia, a hiki i ka manawa a ua mea pomaikai nei e haalele ai i ka oihana a hoopau i kona pili i ke Aupuni

mamuli hoi o laila i hookumuia ai ua paaia ana la ma ke ano malama.

No na hana o keia Kanawai, e lawa no ina e hookoia ua kope la o ka palapala kena e like me ia i olelo mua ia aku nei maluna, o na luna i haiia mahope iho nei, oia hoi ka olelo ana:

1—Ma na hoopii e kue ana i kekahi Kuhina o ke Aupuni, Lunakanawai o kekahi Aha Kakau, kekahi mea e ohi ana a ua kuleana paha i kekahi uku hoomau, a i ole ia, i kekahi uku makahiki paha i hoakakaia malalo o na Lilo Kivila, ka Luna Hooia a o kekahi luna e ae paha a mea nona kekahi uku hoomau a mea e ohi mau ana a i kuleana paha e kikoo ponoi no kona uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha, maluna pololei o ke Kuhina Waiwai, me ka loaa ole mai o kekahi kikoo dala no ia mea mai kekahi Kuhina mai,—ke Kuhina Waiwai.

2—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoohanaia malalo o ka Oihana Hookolokolo, koe na mea i haiia maluna a me na Lunakanawai Hoomalu a me Apana,—ka Lunakanawai Nui, a i ole ia, ina ua kaawale oia ma kahi e, ka mea kahiko o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e noho ana a i loaa aku ma kona keena.

3—Ma na hoopii e kue ana i na Lunakanawai Hoomalu a me Apana, Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Kaapuni a ua mau Lunakanawai nei i noho ai, koe nae ina e laweia na hoopii o ia ano e kue ana i na Lunakanawai Hoomalu a Apana paha ma ka Mokupuni o Oahu, e hookoia aku ia hooko ana maluna o kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e like me ia i hoakakaia ma ka mahele 2 o keia Pauku.

4—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna, kumua'o a mea i hoohanaia o ka Papa Hoonaauao, koe na kumua'o ma na Mokupuni e ae mawaho aku o ka Mokupuni o Oahu,—ka Peresidena o ka Papa Hoonaauao.

5—Ma na hoopii e kue ana i kekahi kumua'o i hoohanaia e ka Papa Hoonaauao ma kekahi Mokupuni mawaho o Oahu,—ka Agena Kula no ka Apana i hoohanaia ai ia kumua'o.

6—Ma na hoopii e kue ana i ke poo a luna oihana nui o kekahi Papa a Buro paha i komo na haawina no ia mea malalo o

ke kikoo a ke Kuhina Kalaiaina, a i huiia me ka Papa Ola,—ke Kuhina Kalaiaina.

7—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoohanaia o ka Oihana Kalaiaina i hoakaka ole ia ma kekahi ano e ae maloko o keia nei,—ke Kuhina Kalaiaina.

8—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoohanaia malalo o kekahi Papa a Buro paha e like me ia i hoakakaia ma ka mahele 6 o keia, koe e like me ia i hoakakaia maloko o ia mahele,—ke poo a luna hooko nui paha o ua Papa a Buro la paha e like me keia, ina he luna a mea paha i hoohanaia malalo o ka Buro o na hana hou, e hookoia no ia maluna o kā Luna Nui o na Hana Hou; a ina he luna a mea paha i hoohanaia malalo o ka Papa Ola, e hookoia aku no ia maluna o ka Peresidena o ka Papa i oleloia.

9—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoohanaia malalo o ka Oihana Waiwai, (koe nae na mea i hoakakaia ma na mahele 11, 12, 13 a me 14 o keia), a i huiia me ka Luna Leta Nui, me na Luna Helu a Ohi Auhau no na Mahele Auhau, —ke Kuhina Waiwai.

10—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoohanaia ma ka Buro Oihana Leta,—ka Luna Leta Nui.

11—Ma na hoopii e kue ana i kekahi Hope Luna Helu a Ohi Auhau a luna e ae malalo iho o kekahi Luna Helu a Ohi Auhau—ka Luna Helu a Ohi Auhau no ka Mahele Auhau i hoohanaia ai ia Hope a mea e ae paha malalo iho.

12—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna o ka Buro o ka Oihana Dute ma ka Mokupuni o Oahu, (koe ka Luna Dute Nui), a Luna Dute o kekahi awa e ae mawaho aku o Honolulu—ka Luna Dute Nui.

13—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoohanaia malalo o ka Buro o ka Oihana Dute ma na Mokupuni mawaho aku o Oahu, aole oia he Luna Dute o kekahi awa—ka Luna Dute o ke Awa a Apana Dute paha i hoohanaia ai ua luna la a mea paha i hoohanaia.

14—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna a mea paha i hoo-

hanaia ma ka Oihana o ko na Aina E—ke Kuhina o ko na Aina E.

15—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna, luna i hookohu ole ia, koa a lala paha o ka Puali Puhi Ohe, a o kekahi Pualikoa Aina a Moana paha,—ka luna i kauoha ia ma ke kanawai nana e haawi i ka uku o ia Puali Puhi Ohe a Pualikaua e ae, e like me ka mea i ikeia.

16—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna maloko o ka Oihana o ka Loio Kuhina, i hookaawaleia nona he uku kaawale e ka Ahaolelo,—ka Loio Kuhina.

17—Ma na hoopii e kue ana i kekahi makai a mea e ae malalo o ka Ilamuku ma ka Mokupuni o Oahu, koe e like me ia i hoakakaia ma ka mahele 16 o keia Pauku—ka Ilamuku o ka Repubalika.

18—Ma na hoopii e kue ana i kekahi makai a mea e ae malalo o ka Makai Nui o kekahi Mokupuni a mau Mokupuni paha mawaho aku o Oahu, koe nae e like me ia i hoakakaia ma ka mahele 16 o keia Pauku,—ka Makai Nui a Hope Makai Nui paha o ka Mokupuni a mau Mokupuni paha kahi i hoohanaia ai ia makai a mea e ae paha malalo.

19—Ma na hoopii e kue ana i kekahi luna malalo aku a mea paha i hoohanaia e kekahi Papa Alanui a Luna Alanui paha,—ka Lunahoomalu o ia Papa Alanui, a i ole ia, ka Luna Alanui, e like me ka mea i hanaia.

§1737. Ina he nui na hoopii i laweia e kue ana i kekahi mea pomaikai i manaoia ai e paa ia ma ke ano e malamaia kekahi hapa o kona uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha e like me ia i hoakaka ia ma keia Kanawai e haawi mua ia e ke ganisi ka pono i ka mea nona ka palapala kena i hooko mua ia maluna o ua ganisi la; a ina ua hooko like ia i ka manawa hookahi he elua a oi ae paha mau palapala o ia ano, e loaa ia lakou ka pono e like me ke ano o ko lakou hoopukaia ana e ka Aha a mau Aha paha i hoopukaia mai ai, malalo nae o na mea i hoakakaia ma ka Pauku mahope iho nei.

§1738. O ke ano o ka loaa ana o ka pono i hoakakaia ma ka Pauku mua ae nei, aole e hoano e ia mamuli o ka puka mua ana o ka olelo hooholo o kekahi hihia i hoomaka hope ia mamua o ka hihia mua o ka hooko ia ana maluna o ke ganisi; aka, ma ia hihia e uku aku a kauoha paha ke ganisi e ukuia ma ia olelo hooholo mua i na dala wale no i kupono e ukuia ma ia hooholo ana, mailoko ae o na huina e ukuia aku ana ma ia hope aku i ua mea pomaikai la. O na huina i paa ia ma ke ano malama mamuli o ia hoopii hope e paaia no, e kali i ka hopena o ia hoopii, a ina e hooholoia ka olelo hooholo e kue ana i ua mea pomaikai la, e hooliloia na huina i paaia no ka hookaa ana i ka mea i hooholoia. Ina aole i lawa ia mau huina no ka hookaa pau ana i ka mea i hooholoia, alaila, e hoopanee hou ia ka hookaaia ana o na olelo hooholo ma na hihia hope a pau ka olelo hooholo ma ka hihia mua i ka hookaaia a pau.

§1739. O na hookaa ana a pau ma kekahi olelo hooholo, e like me ia i hoakakaia mamua ae nei, e kakauia a kakiia i ka mea pomaikai ma ke ano me he mea la ua hookaaia aku iaia ponoi ma o kona uku paa, haawina, uku hana, uku makahiki a uku hoomau paha.

§1740. E paiia ma ke alo o ka palapala i hoopukaia ma kekahi hoopii i laweia malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, he kope pololei o ka Pauku 1731 me ka la i aponoia ai ia mea.

HOAKAKA I KA MOKUNA 110.

§§1724-1740 oia no Kau 1890, Mok. 50.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Morse v. Robertson, 9 Haw. 195; Sun Hop Sing v. Wright, 10 Haw. 260.

MOKUNA 111.

Mana Hoopaa Waiwai.

Mahele I.—Mana Hoopaa o ka Poe Hana.

§1741. O kela a me keia mea a poe i hui ia paha e hoolako ana i ka hana, a i ole ia, i na lako hana e lawelawe ia ma ke kukulu ana, a i ole ia, hana hou ana i kekahi hale, mea e hana ia ana, alanui kaamahu a hana e ae paha, e loaa iaia he mana hoopaa waiwai no ka uku i aelike ia e uku ia no ia hana a mau lako hana paha (ina aole i oi aku mamua o ka waiwai io o ia mea i hana ia) maluna o ia hale, mea e kukulu ia ana, alanui kaamahu a mea e ae paha e hana ia ana, a me ke kuleana pu o ka mea nona ia hale, mea e kukulu ia ana, alanui kaamahu a mea e ae paha e hana ia ana iloko o ka aina kahi o ia mea e waiho ana.

§1742. Aole e pili ka mana hoopaa i hoakaka ia mai ka pauku mua o keia Kanawai, ina aole e waiho ia aku kekahi hoolaha i kakau ia no ia hoopaa ana ma ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kaapuni a Kiekie paha e like me ka mea i hana ia ma kahi i waiho ai ka waiwai, a e haawi ia aku ke kope o ia hoolaha i ka mea nona ka waiwai. E hoike ia ma ia hoolaha ka nui o ia koi, ke ano o ka hana i hana ia, a i ole ia, na mea lako hana i hoolako ia aku, ka hoakaka pono ana i ka waiwai e lawa ai ka hoomaopopo ia ana a me na mea e ae i kupono e hiki ai e hoomaopopo pono ia ai. E mau no ka mana hoopaa no ekolu malama, aole hoi e oi ae, mahope iho o ka paa ana o ka hale, mea e kukulu ia ana, alanui kaamahu a mea e ae paha e hana ia ana i waiho ia mai ai ia hoopaa ana, ina aole

i hookaa ia, a i ole ia, ua hoomaka ia ka hoopii ana e ohi ai ia huina i hoopaa ia ai ma ka hooko ana i ua mea nei.

§1743. E malama na Kakauolelo o na Aha Hookolokolo Kiekie me Kaapuni ma kela a me keia keena i kekahi buke i kapaia "Moolelo mana hoopaa o ka poe hana," a maloko o ia buke e kakau ia hoomanao ana o kela a me keia mana hoopaa i waiho ia aku. E hoonohonoho ia ka buke moolelo ma na hua piapa ma ka inoa o ka mea nona ka waiwai, a e hoakaka ia mawaho ae o ia ka nui o ka mea i hoopaa ia a koi paha, me ka inoa o ka mea nana i waiho mai, ka manawa i waiho ia ae ai, he hoakaka pokole ana e maopopo ai ke ano o ka waiwai i waiho ia aku ai, ka manawa i hoomaka ia ai ka hoopii ana e hooko, ka manawa i hoopauia ai a me na mea e ae i manao ia he kupono.

§1744. E mana wale no ka mana hoopaa i hoakaka ia ma keia Kanawai mai kona la aku i waiho ia aku ai. E loaa ka pono ma ia hoopaa ana e like me ka waiho ia ana mai maluna o na mana hoopaa e ae o kela me keia ano, a kaa no malalo o kekahi mana hoopaa e ae a olelo hooholo paha i hookomo mua ia. Ina ua hoopaa ia kekahi mana hoopaa i hoakaka ia ma keia Kanawai (me ke ano okoa ae mai ka mea i hoakaka ia ma ka Pauku elua), e waiho ia aku he hoolaha i kakau ia no ia mea me ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie a Kaapuni paha e like me ka mea i hana ia, a e kakau ia ia mea maloko o ka moolelo mana hoopaa o ka poe hana.

§1745. Ua hiki no e hookoia na mana hoopaa i hoakakaia ma keia Kanawai mahope iho o ke koi ia ana aku a me ka hoole ia ana mai o na dala i kupono e uku ia ma ka hoopii ana imua o na Aha Hookolokolo Apana, ma ka hooko ana aku i ka palapala kii e like no me ia e hana ia nei i keia wa. Ma ia palapala kii e hoakakaia na olelo mua ma na koi aie, a mawaho ae oia e hoakaka ia ua waiho ia aku he mana hoopaa. Mamua o ka hoomaka ana i ka hookolokolo, e hooko ia aku ka mea i hoopiiia me kekahi hoike hoakaka piha o ke koi, ina aole i haawi mua ia

kekahi hoike hoakaka o ia ano mamua o ka hoomaka ana e hoopii. E like no ka olelo hooholo ma na hana o ia ano me na hihia e ae, a ua hiki e hookoia aku mamuli o ka palapala hoomalu e like no me ia i ae ia ai i keia manawa. Ina o ka aelike no ka hana, a i ole ia, no na mea lako hana i loaa ai ka mana hoopaa, ua hana ia me ka ona ponoi o ka waiwai, ua hiki no e hoopukaia kekahi palapala hoomalu, me ka palapala hoopii ma ka waiho ia ana aku o kekahi palapala hoopaa poho i ua mea nei nona ka waiwai no na dala a ka Lunakanawai a Aha paha e hooholo ai. Ina e ike ia aole i lawa ia palapala hoopaa e kauoha ka Lunakanawai a Aha paha e waiho ia mai i palapala hoopaa hou no kekahi puu dala mahuahua ae, a i ole ia, me na hope hoopaa hou ae.

§1746. I na wa a pau i hoolako ia ai ka hana a mau lako hana paha i hana ia ai ka mana hoopaa i kekahi mea hana aelike kukulu no na hana i hoakaka ia ma ka Pauku 1741, ua hiki i ka mea nona ka waiwai e aua i kela a me keia mailoko ae o ka huina e ukuia ai i ka mea hana na dala e lawa ai na dala i aie ia ia wa, a e aie ia aku ana paha i ka mea a poe paha nana i waiho aku i ka mana hoopaa.

MAHELE II.—NA HOOMAIKAI ANA I KE ALANUI O KA LEHULEHU.

§1747. I na manawa a pau e loaa ai kekahi kuleana hoopaa e pili ana i kekahi waiwai paa, a i ole ia, i kekahi kuleana iloko o ka waiwai paa a waiwai e ae no na pomaikai, a i ole ia, na hooia ia ana ae o ka waiwai io, a i ole ia, no kekahi hapa o na lilo o kekahi wehe ana, pani ana a hoomaikai ana ae i kekahi alanui o ka lehulehu iloko o ka Repubalika Hawaii, a aole i hoakaka ia ka huina dala o ia kuleana hoopaa iloko o kanaiwa la mahope iho o ka loaa ana o ia kuleana hoopaa, ua hiki i ke Kuhina Kalaiaina e hooko i ua kuleana hoopaa la ma ke ano mahope iho nei:

1. Ma kekahi hoopii ma ke kaulike e like me na hoopii e hooko i na kuleana hoopaa moraki.

2. A i ole ia, ma ka hoolaha ana aku me ke kuai ana i kahi, na pono, a kuleana a waiwai paha i pili ai ua kuleana hoopaa la.

3. A i ole ia, ma kekahi hana a hoopii paha ma ke Kanawai a ma ke kaulike paha e like me ka mea i hoakakaia ma ke Kanawai a kaulike paha no na hana o ia ano.

§1748. I na manawa a pau e hooko ia ai kekahi kuleana hoopaa ma ka hoolaha ana a me ke kuai ana, na ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, ke Kakauolelo Nui o ka Oihana Kalaiaina e hoolaha a pai iloko o hookahi a oi ae paha mau nupepa i paiia ma keia Repubalika no hookahi manawa i kela a me keia pule a hala na pule eha ma ka olelo Hawaii a me ka olelo Beritania, i kekahi hoolaha no ke kuai ana o kahi i pili aku ai ua kuleana hoopaa la; ua hiki no e hana ia na hoolaha ana a pau a e malama ia na kuai ana ma Honolulu.

E kakauinoa ia ua hoolaha la e ke Kuhina, a i ole ia, e ke Kakauolelo Nui a e hoakaka ma ke ano nui.

1. Ka la i loaa ai o ke kuleana hoopaa a me ke kumu i loaa ai.

2. Ka huina o ke kuleana hoopaa a me ka ukupanee.

3. Kahi i waiho ai o kahi a me na hoakaka ana no ia wahi e lawa ai ka hoomaopopo ia ana.

4. Ka inoa o ka mea nona ia wahi, a i ole ia, ka mea i kuleana iloko o ia wahi, a i ole ia, iloko o na pono a waiwai paha i pili aku ai ke kuleana hoopaa i ka manawa i pili ai ina ua ikeia, ina aole i ikeia, alaila, e hoikeia no pela aole i ikeia.

5. Ka manawa a me kahi e kuai ia ai.

6. He hoolaha aku i ka mea nona ia wahi a poe paha i kuleana e kii ae e hookaa a hoihoi i ko lakou waiwai ia lakou.

7. Na mea e ae i manao ia he kupono i mea e hoomaopopo ia mai ai a e lawa pono ai ka hoolahaia ana a e loaa ai ke kuai kupono ia ana.

§1749. O ke kuai ana ma ke kuai kudala akea no ia, a e kuai ia kahi a me na pono iloko o ia wahi a waiwai paha i ka mea koho kiekie loa no ke dala kuike.

Mailoko ae o na loaa ma ke kuai ana e hoolawe ia ae a hookaa ia aku ka huina ma ke kuleana hoopaa me ka ukupanee, na koina, na auhau a me na lilo o ke kakau kope ia ana o ke kuleana hoopaa a me ka hooko ana, a i huipu ia me ka palapala hoike kuai a me ka palapala a mau palapala hoolilo i ka mea nana i kuai.

O kekahi koena o ke kumukuai e hookaa ia aku no ia i ka mea nona ka waiwai a mea paha i kuleana ia mea, ina ua ike ia, ina aole i ike ia e hoihoi ia i ka Waihona o ka lehulehu malalo o ke kauoha o ka mea i kuleana ia mea.

§1750. I ka manawa e loaa ai o ke dala kumukuai ma kekahi kuai o ia ano, e kakauinoa a haawi aku ke Kuhina Kalaiaina i kekahi palapala hoolilo i ka mea nana i kuai.

Maloko o ia palapala hoolilo e hoakaka ia na mea ano nui e pili ana i ke kuleana hoopaa ame ka hookoia ana, a me ke kope o ka hoolaha kuai a me na mea a pau e pili ana. O ia palapala hoolilo no ka hoike o na mea ano nui i hoakaka ia maloko a me ka pono o na mea a pau i hana ia, a ma ka haawiia ana aku o ia palapala hoolilo e lilo loa aku ke kuleana iloko o ia wahi a waiwai paha a kuleana i kuai ia i ka mea nana i kuai.

§1751. Aole e lilo ke kuai a hoolilo ia ana aku o ka waiwai a o kahi paha me na kuleana paha iloko, i pili aku ai ke kuleana hoopaa, e ka mea nona ia a i kuleana paha iloko o laila i mea e ano e ai ke kuleana hoopaa, a i ole ia, ka hooko ana i ke kuleana hoopaa me ke kuai ana aku.

§1752. Iloko o kanakolu la mahope o ke kuai ia ana na ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, ke Kakauolelo Nui, e waiho aku i palapala hoike i hoohiki ia e hoakaka ana i na mea e pili i ka hooko ia ana o ke kuleana hoopaa a me ke kuai ana ma ke Keena o ka Luna Kakau Kope ma Honolulu, e kope ia, a o ia palapala hoike e kopeia a kakau ia ma ke ano kuhikuhi ma na inoa o na mea nona ka aina, waiwai a kuleana paha i kuai ia (ina ua ike ia, ina aole i ike ia a e hoike ia aole i ike ia) a me ka mea nana

i kuai; a e kakau kuhikuhiia malalo o ka hua "H" he kuleana hoopaa alanui (Highway Lien) me kahi i waiho ai o ke alanui a me ka Buke me ka aoao i kope ia ai o ka palapala hoike.

§1753. I kela a me keia manawa maloko o eono malama mahope o ke kakau kope ia ana o ka palapala hoike no ke kuai ia ana, ua hiki no i ka mea a mau mea nona a i kuleana paha iloko o ka aina, waiwai a kuleana paha i pili ai ke kuleana hoopaa a i kuai ia e hoihoi i ka waiwai me lakou ma ka uku ana aku i ka mea nana i kuai i ke kumukuai i kuaiia ai, na lilo o ka palapala hoolilo me ke kope ana me ka ukupanee maluna o ia kumukuai, na koina a me na lilo, ma ke ano he umi pa-keneta no ka malama hookahi mai ka la o ke kuai ia ana.

A i ka haawiia ana aku o ka huina e hiki ai e hoihoi hou ia ka aina e hana ka mea nana i kuai i palapala hoolilo haalele kuleana a hookuu kuleana kupono, malalo nae o na lilo o ka mea nana ke dala i haawi aku.

§1754. I ka manawa e hookuu ia ai a hookaa ia paha kekahi kuleana hoopaa, a i ole ia, ua kuai ia ma ke ano hooko i ke kuleana hoopaa, na ka Luna Kakau Kope e kakau iho ma ka aoao o ka Buke Kope ma kahi e kupono ana i ua kuleana hoopaa la i ka buke me ka aoao kahi i kopeia ai ka hookuu ana, a i ole ia, ka palapala hoike no ke kuai ia ana, a me ka manawa i hoakaka ia ai i ke Kuhina Kalaiaina e kakau oia ma ka aoao o ka Buke Kope i kekahi olelo o ia ano.

Mahele III.—Mana Hoopaa maluna o na Moku apau o keia Paeaina.

§1755. E paa ke kuleana aie hoomoe maluna o na moku a pau o keia Paeaina no na mea hoolako i haawiia no ka pono o ka moku a me na hana hou ia ana paha; e paa ia kuleana o ka aie no na la he iwakalua wale no, koe nae na mea i olelo ia ma ka pauku malalo iho. Aka nae, aole e paa ia kuleana no ka aie hoomoe ke ole he palapala, e kauoha ana ia mea, i kakauinoaia

e ke kapena o ka moku, a palapala e ae paha o ia ano, i hana ia i ka manawa a mamua ae paha, o ia hoolako ana ma ia palapala, o kela hoolako ana a hana hou ia ana paha, he mea ia i ike maoli ia he pono no ka moku, a ua noi ia ma ke ano he aie no ka moku.

§1756. Ina o kekahi moku, i pili ai ke kuleana aie hoomoe ma na olelo o ka pauku maluna iho, ua holo aku mamua o ka pau ana o na la he iwakalua ,a mahope e hoi mai ia moku ma ke awa o Honolulu, alaila e pili iaia ka aie hoomoe i olelo ia, iloko o na la he umi mahope o ia hoi ana mai o ua moku la ma Honolulu.

§1757. E hiki no ke hooko ia ua kuleana aie hoomoe la, ma ka hoopii ana ma ka Aha Hookolokolo Moku, e waiho ia ia hoopii ma ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie, a e hana ka Aha ma ia mea e like me ke ano mau ma na hihia moku. Aka nae, aole no e hapai ia kekahi hihia o ia ano, ke ole i waiho ia mai ka olelo hoopii iloko o ka manawa i kauoha ia e paa ke kuleana aie hoomau.

§1758. O na kanawai a me na hapa kanawai a pau i kue i keia, ua hoopau ia. Aole no hoi e hiki ke hooko ia i kekahi koi ana no na mea hoolako, a hana hou ia ana paha o kekahi moku Hawaii, ke ole e like me ka mea i olelo ia ma keia kanawai.

Mahele IV—Malama ana i na Holoholona.

§1759. O kekahi mea e hooholo ana i na holoholona ma na kula, e hanai a e malama ana paha mamuli o kekahi olelo aelike me, a mamuli paha o ka ae ana o ka ona o ia mau holoholona no kekahi kumu uku i hooholoia, he kuleana hoomalu kona maluna o ia poe holoholona no ia hooholo ana ma ke kula hanai a malama ana i hoopaa no ka uku ana o ia mea a me na lilo.

§1760. Ina ka ona o ia holoholona a mau holoholona paha mahope o ke koiia ana a hoolahaia ana aku ma ke kakaulima e

hookoia aku ana ua hoopaa la, ua hiki ole ke uku i ka huina aie no ka hooholo ana ma ke kula, hanai a malama ana iloko o kanakolu la, ua kuleana i ka mea e paa ana i ka hoopaa e kauoha i ua holoholona a mau holoholona la paha e kuaiia ma ke kudala akea ana ma o ka hoolahaia ana o ia kuai ana no na la he umikumamalima ma ka hoolaha ana ma na nupepa olelo Enelani a me Hawaii a me ke pai ana i ua hoolaha la ma na olelo Hawaii a me Enelani ma ka Hale Hookolokolo o ka Apana, kahi pai ole ia o na nupepa.

§1761. O ka oi aku o na loaa maluna o ka aie a me na lilo o ke kuai ana a me hoolaha ana i loaa ma ia kuai ana, e ukuia no ia i ka ona o na holoholona i kuaiia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 111.

§§1741-1746 oia no Kau 1888, Mok. 21.
§§1747-1754 oia no Kau 1890, Mok. 42.
§§1755-1758 oia no Kau 1870, Mok. 6 Kān. Kiv. aoao 586.
§§1759-1761 oia no Kau 1892, Mok. 9.
Ka lawelawe ana i ke kuleana aie hoomoe maluna o na moku; E nana §§1509-1514.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: *Mahele I.* Lucas v. Redward, 9 Haw. 23; Allen & Robinson v. Redward, 10 Haw. 151; Allen & Robinson v. Redward, 10 Haw. 273.

MOKUNA 112.

Hooponopono ana o Kekahi Mea me Kekahi Mea ma Kekahi Hihia.

§1762. Ma ke noi ana o kekahi mea i hoopiiia, a ma ke noi ana paha o kekahi mea nona, i hoopiiia imua o kekahi Aha Kakau, a oia noi ana mahope iho o ka hoopii ana, a mamua o ka pane ana aku ma ka palapala pane i hoohiki ia a ano e ae paha e hoike ana aole kuleana o ka mea i hoopii ia iloko o ke kumu hoopii, aka ua koi ia ke kuleana a ua manaoia paha no kekahi mea e aku ke kuleana a ua hoopii oia a e manao ana e hoopii no ia mea, aole no hoi i hui ka mea i hoopiiia me ia mea e aku, aka, ua makaukau oia e lawe mai imua o ka Aha, a e uku a hoolilo aku paha i ke kumu hoopii e like me ka mea, a ka Aha (a o kekahi Lunakanawai paha o ia Aha) e kauoha a e kuhikuhi ai paha, alaila, e ku no i ke kanawai i ua Aha la, a o kekahi Lunakanawai paha o ia Aha, e hana i na rula a me na kauoha, e kahea aku ana i ua mea e aku la e hele mai a e hoakaka i ke ano o kona kuleana, a e malama a e haalele paha i kona kuleana, a mamuli oia rula a kauoha paha e hoolohe i na olelo hoopii a ka aoao o ua mea la, a o ka aoao hoopii paha, a iloko o ia manawa e kaohi ia na hana ma ia hihia, a mahope e kauoha aku i ua mea e la e hooliloia oia iho i mea hoopiiia ma ia hihia a ma kekahi hihia e ae paha, a i ole ia, e hookolokolo ma kekahi mau hihia ma ke ano hoohalike; a e kauoha aku i kekahi o na aoao elua i lilo i mea hoopii a hoopii ia paha ma ia hookolokolo ana; a i ole ia ina ua ae mai ka mea hoopii a me ua mea e la, a o ko laua mau loio paha, e hookolokolo a hoomaopopo koke i ke ano o ko laua mau kuleana a e hoopuka i na rula a me na kauoha e pili ana i na koina me na mea e ae i ike ia he pono a he pololei.

§1763. O ka olelo hooholo ma na hoopii o ia ano i kauoha ia e ka Aha a Lunakanawai paha, a o ka olelo hooholo paha o ka Aha a Lunakanawai paha ma ia hookolokolo koke ana e paa loa no ia maluna o na aoao a pau, a me ka poe a pau e koi ana, mamuli a malalo paha o lakou.

§1764. Ina e hele ole mai ua mea e la mamuli o ka rula a kauoha paha iaia e malama a e haalele paha i kona kuleana mahope o ka hooko ana o ia rula a kauoha paha, a ua hana ole a hoole maoli paha aole hooko i kekahi rula a kauoha paha e hana ia aku ana mahope o kona hiki ana imua o ka Aha, alaila, ua ku no i ke kanawai ke hooholo ka Aha a Lunakanawai paha, ua pani mau loa ia ua mau mea e la a me na mea a pau e koi ana mamuli ona a malalo paha ona, aole hiki ia lakou ke hoopii i ko lakou kuleana i ka mea i hoopiiia a me kona mau hooko kauoha, a me kona mau lunahooponopono waiwai, koe nae ka pono a me ke kuleana o ua mea e la, e kue ana i ka mea hoopii, a e hoopii i na kauoha mawaena o ka mea i hoopiiia a me ka mea hoopii e pili ana i na koina a me na mea e ae i ike ia he pono a he pololei.

§1765. Ina ma ke noi ana i kekahi Lunakanawai ma kinohi, a mawaena paha o ka hana ana, ua manao oia he mea pono e hooholo ia e ka Aha, alaila, ua ku no i ke kanawai kona waiho ana aku ia mea imua o ka Aha, a ua hiki no i ka Aha e hoolohe a e hana i ua mea la, e like me he hana la i hoomakaia i kinohi mamuli o kekahi rula o ka Aha, aole hoi ma ke kauoha o kekahi Lunakanawai.

§1766. A no ka mea i kekahi manawa, ua ulu mai na pilikia ma ka hooko ana o na palapala hoomalu maluna o na waiwai, i hoopukaia mamuli a malalo paha o ka mana o na Aha Hookolokolo iloko o keia Repubalika, mamuli o na koi ana no ia mau waiwai, a na lunahooponopono waiwai banekarupa, a me kekahi poe ae i hoopuka ole ia ka palapala hoomalu a ma ia hana ana ua ulu mai ka pilikia a me na lilo maluna o ka Hamuku, na

Makai Nui a me na makai e ae, no ka hoopiiia, a he kumu kupono hoi e paleia aku ia mau pilikia o ka Ilamuku, na Makai Nui a me na makai e ae ma na hihia o ia ano. Nolaila, e hooholo hou ia ina e ulu mai kekahi koi oia ano i kekahi waiwai i lawe ia a i manao ia paha e lawe ma ke ano hoomalu malalo o kekahi palapala o ia ano, a ina loaa mai ia waiwai i hoomalu ia, ua ku no i ke kanawai i ka Aha nana i hoopuka i ua palapala hoomalu waiwai la, a o kekahi Lunakanawai paha o ia Aha ma ke noi ana o ka Ilamuku, na Makai Nui a makai e ae paha, mamua iho, a mahope mai paha o ka hoihoi ana mai o ua palapala hoomalu waiwai 'la, a mamua iho a mahope mai paha o ka waiho ana aku o kekahi hoopii e kue ana i ka Ilamuku, na Makai Nui a me na makai e ae paha, e kahea imua ona, a imua o lakou paha, ma ka rula kauoha, a palapala kii paha i ka mea nana i noi e hoopukaia ka palapala hoomalu waiwai a me ka mea e koi ana i ua mau waiwai la, a ma ia manawa e lawelawe oia i na mana a pau i haawiia iaia maluna, no ka hooponopono ana o ia mau koi ana, a e hoopau i na pilikia o ka Ilamuku, na Makai Nui a me na makai e ae paha a me na mea a pau i lawelawe pu, a e hana i na rula kauoha a me na olelo hooholo i manaoia he pono, ma ka nana ana i ke ano o ka hihia, a o na koina a pau ma na hihia o keia ano, e kau ia e like me ka manao o ka Aha a Lunakanawai paha he pono.

§1767. Ina ua hoomaka ia kekahi hoopii ma ke kanawai manao, (common law) no ka hoihoi ana mai i kekahi dala a mau waiwai paha, a no ka laweia ana paha o kekahi mau waiwai, a ua manaoia paha e lawe ma ke ano hoomalu, malalo o kekahi palapala hoomalu waiwai i hoopukaia e kekahi Aha Hookolokolo, a ua noi mai ka mea i hoopiiia, a o ka Ilamuku, na Makai Nui a makai e ae paha e hoopauia ko lakou pilikia malalo o keia kanawai, alaila, ua ku no i ke kanawai i ka Aha a Lunakanawai paha i noi ia aku e hana a e lawelawe i na mana a pau i haawiia ia lakou ma keia kanawai, ina no aole i like ke kuleana o ka poe koi i ke dala a waiwai paha e hanaia ana, a o na loaa paha ma ia mau waiwai, aka ua kue, a ku kaawale kekahi mai kekahi.

§1768. Ina ua hoomaluia kekahi mau waiwai e ka Ilamuku, na Makai Nui, a me na makai e ae paha, malalo o kekahi palapala hoomalu o kekahi Aha, a ua koiia mai e kekahi mea e, he kuleana kona malalo o kekahi palapala kuai, moraki waiwai lewa, a ano e ae paha, i ua mau waiwai la ma ke ano hoopaa no kekahi aie, ua hiki i ka Aha a o kekahi Lunakanawai paha e kauoha aku e kuai ia ua mau waiwai la a pau, a o kekahi hapa paha oia mau waiwai, i mea e hookaa ai i ka aie, a o kekahi hapa o ia aie i hoopaaia, a ma ke ano e ae paha i manao ai oia a o lakou paha he pono, a e hoolilo aku i na loaa o ia kuai ana e like me ka manao o ka Aha a Lunakanawai paha he pono.

§1769. Ma ka hoolohe ana o kekahi rula a kauoha paha mai kekahi Aha Kakau e kahea ana i kekahi poe e hele mai a e hoakaka i ke ano o ko lakou mau koi ana, ua ku no i ke kanawai i ka Aha a Lunakanawai paha ina ua uuku na dala i hoopaapaaia, a o ka waiwai paha i hoomaluia ua maopopo iaia a ia lakou paha he mea pono e hana pela ma ke noi o kekahi o na aoao e hooponopono i na koi o ia poe a e hooholo koke ma ia mea e like me ka mea i manaoia e ia a e lakou paha he pono, a e hana i na rula a me na kauoha e pili ana i na koina a me na mea e ae i ike ia he pono.

§1770. Ma na hihia a pau o keia ano, ina he ninau kanawai wale no, aole hoopaapaaia ma na mea e ae iloko o ka hihia, ua hiki no ka Lunakanawai ke manao oia pela, e hooholo ia ninau me ke kauoha ole e hoomakaia kekahi hihia, (a ina oia i manao he pono) e kauoha oia e hoakakaia kekahi hihia i mea e loaa ai ka manao o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a ma ka hana ana o ia mau hihia e hoohalikeia (e like me ka hihia) me na hihia i waihoia imua o ka Aha, malalo o na kanawai e kau nei.

§1771. O na olelo hooholo ma na hihia i kauohaia e ka Aha a Lunakanawai paha ma na hihia o keia ano, a me ka olelo hooholo a ka Aha a Lunakanawai paha, ma ka hookolokolo koke ana, e paa mau no ia maluna o na aoao elua a me na mea a pau e koi ana malalo o lakou.

§1772. O na rula, kauoha a me na olelo hooholo a pau i hanaia ma na hihia o keia ano malalo o keia kanawai (koe wale no na palapala pane i hoohikiia) a me na palapala hoopii, a me ka palapala kii, (ina he palapala o ia ano) e kakauia ma ka buke moolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, me kekahi olelo hoakaka ma ka aoao e hoike ana i ka manao oiaio i kakauia ai malaila i mea hoike ma ia hope aku, ke makemakeia, a i mea e hoopaa ai a e ukuia ai na koina i kauohaia ma ia rula a olelo hooholo paha; a o na rula a me na olelo hooholo i kakauia ma ka buke moolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie, ua like no kona mana me he olelo hooholo la no ka Aha Hookolokolo Kiekie.

HOAKAKA I KA MOKUNA 112.

§§1762-1772 oia no Kau 1876, Mok. 33 Kan. Kiv. aoao 420.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Akana, 6 Haw. 254.

MOKUNA 113.

Kue ana i ke Kuleana o kekahi mea iloko o ka Waiwai Paa.

§1773. Ua hiki no e hookomoia ka hoopii imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie, a i ole ia, imua o kekahi o na Aha Hookolokolo Kaapuni e kekahi mea e kue ana i kekahi mea e koi ana ma ke ano kue i ka mea hoopii i kekahi kuleana a mahele paha iloko o ka waiwai paa i mea e maopopo ai ia koi kue.

§1774. Ua hiki no e hooliloia kela a me keia mea i mea i hoopiiia ma ia hoopii ana i loaa iaia he kuleana, a i ole ia, ua koi oia he kuleana kona iloko o ka waiwai ma ke ano kue i ka mea hoopii, a i ole ia, ua kupono e hoohuiia oia i mea e hooholoia ai me ka maopopo o ka ninau ma ia hihia.

§1775. Ina i ka manawa e hoomakaia ai o ia hoopii aia ka waiwai i hoopaapaaia malalo o ka mana o kekahi mea hoolimalima aku i ka mea i hoopiiia.

§1776. Ina ma ia hoopii ana ua haalele ka mea i hoopiiia iloko o kana olelo pane aole ona kuleana iloko o ka waiwai, a i ole ia, ua hookuu aku e haawiia ka olelo hooholo e kue ana iaia me ka pane ole aole e hiki i ka mea hoopii e ohi i na koina ma ia hihia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 113.

§§1773-1776 oia no Kau 1890, Mok. 8.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Kahoiwai v. Limaeu, 10 Haw. 507.

MOKUNA 114.

Ka Loaa ana o ke Kuleana Hele.

§1777. I ka manawa a pau e makemake ai kekahi mea e loaa kekahi kuleana hele ponoi maluna o ka aina o kekahi mea, a i ole ia, kekahi poe no kekahi alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai, a i ole ia, auwai paha no na hana mahiai, na hana ana i na mea hana, na hale wili, na hana iloko o ka honua, na hana pili i ka noho ohana ana, a i ole ia, na mea pili i ka malama ana i ke ola kino, a ua hiki ole e hooholo like me ka mea a mau mea paha nona ka aina, a i ole ia, mau aina paha maluna olaila i makemakeia ai e loaa ia kuleana hele, ua hiki no e noiia aku kekahi Lunakanawai Kaapuni o ka Apana Hookolokolo iloko olaila i waiho ai ia aina, me ka hoakaka i ka inoa o ka ona, a i ole ia, na ona o ka aina, a i ole ia, na aina maluna aku o laila i makemakeia ai e loaa ia kuleana hele, a me na mea a pau a me na kii i kupono no ka hoomaopopo pono ana i ka hihia.

§1778. Mahope o ka hookoia ana o ka palapala noi e like me ia e kauohaia nei ma ke kanawai i keia manawa no na hana ma ke Keena, e hoomaka aku no ka Lunakanawai i noiia maloko o ka palapala hoopii e lawe i na olelo hoike e pili ana i ke kupono a me ka pomaikai e pili ana i ka haawi ana oia kuleana hele, a me ka nui o na poho maoli a mamuli paha oia mea e loaa ana i ka ona, a i ole ia, na ona o ka aina i manaoia e hele aku maluna. Ina e ike ka Lunakanawai he mea kupono a pomaikai ka loaa ana oia kuleana hele e hooholo e hoomana ana i ka hanaia ana o ia mea a e hooholo i ke poho, aka, aole e loaa kekahi kuleana hele e like me ia i hoakakaia ma ia olelo hooholo ina aole i hookaaia ka huina o ke poho i haawiia a me na koina i ka aoao hoopii iloko

o kanakolu la mai ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo, ua hiki e hookaaia ia mea i ka mea nona ka pono ma ia olelo hooholo, a i ole ia, i ka Aha.

§1779. *Oia olelo hooholo, ina no ka pomaikai o ka mea noi* e hoakaka no i kahi e moe aku ai ke alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai, a i ole ia, auwai paha i manaoia, a me na pa, alahaka a me na wahi e ee aku ai ma kekahi aoao, ina he mau mea kekahi oia ano e malamaia e ka mea nonoi. Mahope iho o ka hanaia ana oia alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai, a auwai paha, e ili no maluna o ka ona o ia alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai a auwai paha, me kona mau hooilina a me kona mau waihona e malama i ke alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai a auwai paha, na pa, na alahaka, a me na wahi e ee aku ai me ka maikai, a no ia hana e loaa iaia ke kuleana e komo i na manawa kupono a pau; a oia ona oia alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai, a auwai paha me kona mau hooilina, a i ole ia, na waihona, e hoopaaia no lakou i na manawa a pau i ka ona o ka aina me kona mau hope a waihona no kekahi mau poho e loaa ana mamuli o kekahi kahe wale ana o ka wai a poho e ae i loaa mamuli o ka malama pono ole ana ia alahao, auwai hoomaloo, auwai papa, paipu wai a auwai paha, a i ole ia, no ka malama kupono ole ia o na pa me na alahaka a me na wahi e ee aku ai.

Ina e ike ka Lunakanawai imua ona i hooloheia ai kekahi hihia oia ano he kupono ole, a i ole ia, waiwai ole ke kuleana hele i manaoia, e hooholo no oia i olelo hooholo no ka pono o ka mea i hoopiiia.

§1780. Ina ua hoohalahala kekahi o na aoao a i elua i ka olelo hooholo a kekahi Lunakanawai imua ona i laweia ai kekahi hihia malalo o keia Kanawai, ua hiki iaia e hoopii hou aku imua o na Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e noho ana ma ka Banako, a e hooloheia no kana hoopii hoohalahala ma ka moolelo, aka, ua hiki no i na aoao a i elua ke lawe mai imua oia mau Lunakanawai i na mea hoike hou. Ina na ka mea i hoopiiia

ka hoopii hoohalahala, a aole i hiki iaia ke hoololi i ka olelo hooholo o ka Aha malalo, a i ole ia, e hoomahuahua hou ae i ke poho i hookahi-hapalima hou iho, e uku no oia i na koina o ka hoopii hoohalahala ana, aka, ma na hana e ae ana a pau e ukuia na koina o ka hoopii hoohalahala ana i oleloia e ka mea hoopii.

§1781. O ka huaolelo "mea" e like me ia i lawelaweia ma keia Kanawai, e manaoia ua pili, aole i na kanaka wale no, aka, i kekahi a me na ahahui, a i ole ia, hui i hoohuiia a pau, na Komisina o na aina o ka lehulehu, a e hui pu no hoi i ka ona a me ka mea e noho ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 114.

§§1777-1781 oia no Kau 1895, Kan. 18.

MOKUNA 115.

Kuai ana aku i ka Waiwai i Morakiia.

§1782. Ina ua komo pu ka mana e kuai aku iloko o kekahi palapala moraki, alaila, e hiki no i ka mea iaia ua palapala moraki nei a o ka mea paha nona ke kuleana waiwai maloko a mea paha i hookohuia e hana ma ia mea, ina hoi ua haki na olelo o ia palapala moraki, e hoike aku oia i kona manao e hoopau i ua moraki nei, ma ka hoolaha ana ia mea ma ka olelo Hawaii a me ka olelo Beritania i kela a me keia hebedoma a pau na hebedoma ekolu mamua ae o ka hoolaha ana no ke kuai aku i ka waiwai i morakiia, a pela no oia e hoolaha ai a e hana ai e like me ka mea i oleloia iloko o ka palapala moraki, a nana no iloko o na la he kanakolu mahope iho o ke kuai ana aku o ka waiwai mamuli o ka mana i haawiia e waiho ae ma ke keena o ka Luna Kakau Kope ma Honolulu, he kope o ka olelo hoolaha no ia kuai ana me kona palapala hoohiki pu, e hoakaka pololei ana i kana mau hana a pau ma ia mea. E kopeia ua palapala hoohiki la a me ka olelo hoolaha me kekahi palapala kuhikuhi ma ka aoao o ka buke kahi i kakau kopeia ai ka palapala moraki, ina hoi ua paa ua moraki nei ma ia keena.

Oiai ua ulu mai ke kanalua no ka manao a me ke ano oiaio maoli o ka Pauku 1782.

A oiai o ka manao maoli o ua Pauku la, a o kekahi Kanawai e hoomaopopo ana no ka hooko ana i na Moraki me ka hoopii ole ana, oia no ka hoemi ana i na lilo ma ka aoao o ka mea haawi Moraki, oiai nae e loaa ana ke akea laulaha o ka hoolaha ana no ke kuai ana i ka aina i moraki ia, i mea hoi e loaa ai ke kumukuai kiekie, nolaila:

E Hooholoia, a pela aku.

§1783. O ka manao a me ke ano oiaio maoli o ka Pauku 1782, oia no keia: e komo pu no maloko o ka olelo hoolaha hooko a hoopau moraki ka olelo hoakaka no ke ano o ka waiwai moraki ia, a me ka olelo hoike no ka manawa a me kahi i manaoia no ke kuai aku i ua waiwai la, ma kekahi wa mahope iho o ka pau ana o na pule ekolu mai ka la i hoolaha mua ia ai; a o ka palapala hoohiki hoi i hoakakaia ma ua pauku la e hiki no ke hanaia e kekahi mea i hookohu pono ia e hana ma ka aoao o ka mea haawi moraki a ma ia ano hoi ka lawelawe ana e hooko a e hoopau i ka moraki.

§1784. A ina ua akaka ma ia palapala hoohiki, ua hooko pololei no oia i na mea a pau i kauoha ia iloko o ka mana kuai aku na mea hoi a pau i kauoha ia e hana mamua o ke kuai ana aku, a ua kuai io no ma ke ano i kauohaia, alaila, e hiki no ke hoolilo ia ua palapala hoohiki nei i hoike e hooiaio ai ia mau mea, a i ole ia, he kope i hooiaio ia o ua palapala hoohiki la.

§1785. Ina o ka mea nana i hana i ua moraki nei, he kane i mare ole me ka wahine ia wa, a ina paha he wahine mare no kana a ua hui pu ka wahine ma ke kakauinoa ana i mea e hookuu ai ka hapa o ka wahine kanemake, alaila o ke kaui ana aku o ka waiwai ma ke ano i hai ia ae la maluna, he mea ia e pale loa aku i ke kuleana e koi hou no ka hapa a ka wahine kanemake iloko o ia waiwai.

§1786. Ina ua haawiia ka mana ma ke ano hope a agena paha iloko o kekahi palapala moraki e kuai a hoolilo aku paha ka waiwai i morakiia, alaila he mana ole ko ka mea nana i hana i ua moraki nei, e kuai a hoolilo aku paha i ua waiwai nei ia hai. A i ka wa e kuai kudala ia aku ai ka waiwai i morakiia malalo o keia kanawai, alaila e hoihoi pono ia aku ke koena dala ina he koena i ka ona nona ka waiwai moraki i kuaiia aku ai mahope iho o ka ohi ana i ka aie a me na lilo e ae e pili ana i ka hooko ana ma ia mea.

§1787. Ina ua haki ka olelo hoopaa, a ua makemake ka mea moraki mai, a o kekahi mea paha malalo ona, e komo aku a e lawelawe i ka waiwai i moraki ia, alaila, i mea e hookoia ai ka moraki, e hiki no iaia ke hana ma kekahi o na ano i hai ia malalo ae nei, penei:

Akahi. E hiki no iaia ke komo kino a noho aku ma ua wahi la me ka ae mai ma ka palapala e ka mea nana ia i moraki aku, a o ka mea paha e noho ana malalo ona.

Alua. E hiki no iaia ke komo kino aku me ka maluhia a me ke akea, ke ole i kue ia mai, me ka ikemaka o na hoike elua, a e lawe maoli i kela wahi maloko o kona lima; a ina pēla, e hana i kekahi palapala, e hoike ana ia mea i kakauinoaia a i hoohikiia e ua mau hoike la elua, imua o kekahi Lunakanawai o kekahi Aha, a oia palapala ae i olelo mua ia, a me ka palapala hoike, e kakau kopeia ia mau mea ma ke keena o ka Luna Kakau Kope o ke Aupuni, aole hoi e manaoia, ua mana ia komo ana aku i ka waiwai ke ole i kakau kope ia ua palapala hoike nei, a o ua palapala ae la paha iloko o na la he kanakolu, mahope mai o ke komo ana aku i ka waiwai.

§1788. O ka mea nana i moraki mai, a e noho aku ana hoi maluna o kahi i morakiia, ua aeia oia e hoolilo aku i ke dala e pono maoli ai ka waiwai i morakiia, a e hoomau i kona ano maikai, a e kakau oia i na loaa ma ka aoao hookaa, a o ke koena i koe, e hoihoiia ma ka aoao aie mai a aie aku paha o ka waiwai i morakiia, ke manao hoi ka mea moraki aku e haawi mai ke dala i mea e hoi hou ai ka waiwai iaia.

§1789. Ina ua hookomoia a noho aku ma kahi i moraki ia, ma kekahi o na ano elua i haiia ae la maluna, a hala ka makahiki hookahi, alaila, e lilo ia i mea e hoopau loa ai ke kuleana o ka mea moraki aku, e hoihoi hou ia iaia ua wahi nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 115.

§1782 oia no Kau 1874, Mok. 33 §1 Kan. Kiv. aoao 614.
§1783 oia no Kau 1890, Mok. 9.
§1784 oia no Kau 1874, Mok. 33 §§2-4.
§§1787-1789 oia no Kau 1874, Mok. 48 Kan. Kiv. aoao 619.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Watson v. Akanaliilii, 6 Haw. 572; Wailuku v. Dean, 8 Haw. 108.

MOKUNA 116.

Banekarupa (Banekorupa).

§1790. O kela a me keia mea i aie a hiki i ka elima haneri dala a hoole a hookaa ole paha i kekahi o kona mau aie kupono a hala na la he umi mahope iho o ka manawa i oleloia no ka hookaa ana, a ua haalele paha i keia Repubalika me ka manao e keakea, hoohakalia, a hoonele i ka mea ana i aie aku ai, a ua pee a noho paha ma kona hale, i mea e keakea a hoohakalia ai i ka hooko ia ana o ka palapala kena no ka ohi ana i kekahi mau aie; a ua hoolilo hewa aku a ma ke ano malu paha i kona waiwai i kekahi mea a mau mea paha, a ua lawe malu aku a hoolilo aku paha ma ke ano e ae i kona waiwai me ka manao e keakea, hoohakalia a hoonele paha i ka mea ana i aie aku ai; ma ka hoopii ana imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie, e kekahi mea a mau mea paha ana i aie aku ai i hiki ka huina o ko lakou mau koi i ka elua haneri me kanalima dala ua hiki e hooholo ia oia he mea aie kaa ole (banekorupa).

§1791. E hiki no i kela me keia mea e aie ana a hiki ka huina he elima haneri dala i loaa ole ma kona hana hewa ana iloko o kekahi Oihana Aupuni, aole hoi ma kona ano Hooko Kauoha, Lunahooponopono Waiwai, Hooko Kauoha, Kahu Malama Waiwai, a Kahu paha, aole hoi ma kona hana ana ma ke ano e ae me ka waiwai o hai, e waiho aku i kona Palapala Noi, i hooiaio ma ka hoohiki, imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e noi aku ana e hooholoia mai oia he mea aie kaa ole (banekorupa) a e hooloheia a hana koke ia ua Palapala Noi la.

§1792. E hooiaioia kela a me keia Palapala Noi, e hooholoia kekahi kanaka he mea aie kaa ole (banekorupa) ma ka hoohiki

ana, a e hoakaka no hoi ua palapala noi nei i na hana a ka mea aie i hana ai, i lilo ai oia he mea Aie Kaa ole, (banekorupa) e hui pu ia no me ka Palapala Noi kekahi Palapala Hoopaa (bona) no na dala e like ka nui me ka mea a ka Lunakanawai e manao ai he kupono e hoakaka ana e hookaa i na koina a pau o ka hookolokolo ana a me na poho o ka mea i hoopiiia, ina aole i hooiaioia he mea aie kaa ole (banekorupa) oia.

§1793. 'A waihoia mai ua palapala noi nei me ka palapala hoopaa e like me na olelo o ka Pauku 1792, a hele maoli mai paha kekahi mea aie kaa ole imua o kekahi Lunakanawai e like me ka mea i oleloia ma ka Pauku 1791, a hooholoia oia he mea aie kaa ole (banekorupa) alaila, e hoopuka aku ka Lunakanawai i palapala i ka Ilamuku o ka Repubalika, a i kona hope paha, a i ka Makai Nui o kekahi Mokupuni paha e like me ke ano o ka hihia, e lawe i ka waiwai o ka mea aie a e hoopaa i kona halekuai a hale oihana, na waiwai, buke a me na pepa, a e malama a hiki i ka manawa e kohoia ai i luna a mau luna puuku paha. Eia nae, ma na hana ana a pau, ina ma ka manao maikai ana o ka Lunakanawai he pono ke kuai koke ia kekahi waiwai a mau waiwai paha o ka mea aie a ma ia kuai ana he mea ia e pomaikai ai ka poe ana i aie aku ai, alaila, na ka Ilamuku i oleloia, a o kona hope paha, a Makai Nui paha, ma ke kauoha a ka Lunakanawai, e kuai aku i ua waiwai nei, a e malama i na dala i loaa ma ia kuai ana, a hiki i ka manawa e kohoia ai he luna puuku a mau luna puuku paha.

§1794. Mahope iho o ka waihoia ana aku o ka palapala noi a me ka palapala hoopaa e like me ia i hoakakaia ma ka Pauku 1792, e hoakaka ka Lunakanawai i manawa no ka hoolohe ana i ke noi e hooholo i mea aie kaa ole (banekorupa) a e hoolahaia aku i manawa e hooloheia ai a me ke kope pu o ka palapala noi ma ka haawi ana i ka mea i hoopiiia, a i ole ia, ma ka waiho ana i kope o ia palapala noi me kekahi hope a akena a mea paha e hana ana i ka hana a ua mea aie kaa ole nei i oleloia, a i ole ia,

ma kahi noho hope o ua mea aie kaa ole nei i oleloia, a ma kekahi ano e ae paha i kauohaia e ka Lunakanawai.

§1795. I ka hooholo ana a ka Lunakanawai Kaapuni he mea aie kaa ole oia (banekorupa) ma kona noi ponoi ana, a i ole ia, ma ke noi ana o ka mea a poe paha ana i aie aku ai, e waiho koke aku oia me ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo Kiekie i papa inoa o ka poe a pau ana i aie aku ai a me ka nui o ka aie ia lakou pakahi, a malalo o ia papa hoike e hookomoia na aie i hoopaaia a i hoopaa ole ia paha, a ina ua hoopaaia, e hoike i ke ano o ka hoopaa ana, e waiho pu mai no hoi oia i ka hoike no kona mau waiwai a pau i huiia me na waiwai i hookuuia ma ke kanawai, a o ia papa a me ka hoike e hanaia malalo o ka hoohiki.

§1796. I ka hooholo ana a ka Lunakanawai Kaapuni he mea aie kaa ole (banekorupa) kekahi mea, e kauoha ka Lunakanawai Kaapuni e hoolahaia kekahi olelo hoolaha ma kekahi nupepa, e kahea aku ana i na poe a ua mea la i aie aku ai e hele mai e hooiaio a waiho mai i ka lakou mau koi ma ka la i hoakakaia ma ia olelo hoolaha, a e kauoha no hoi oia i ka Ilamuku, kona Hope a Makai Nui paha, e hoouna aku i na hoolaha ma na eke leta i na poe i aieia, no ka manawa o ia hoolohe ana, a o na poe a pau i aieia aku i hooiaio a i waiho mai i ka lakou mau koi ma, a i ole ia, mamua ae o ka la i hoikeia ma ia hoolaha, ma ka nupepa a me ka palapala ma na eke leta, e hiki no ia lakou e koho koke i hookahi a oi ae paha luna puuku no ka waiwai o ka mea aie kaa ole e like me ka mea i hoakaka mua ia ma keia Kanawai; a ina aole i kohoia kekahi luna puuku a mau luna puuku e na poe i aieia ma ka la i hoikeia ma ia hoolaha ma ka nupepa a me ka palapala, alaila, na ka Lunakanawai Kaapuni e hoonoho i luna a mau luna puuku paha, a nana no e hoolaha koke aku i ka lohe no ia hoonoho ana. O kela a me keia mea i hoomanaia e ke kanawai no ka lawe ana i na hoohiki, ma keia ke hoomanaia aku nei oia e lawe i na hoohiki a na poe i aieia a pau e hooiaio mai ana i ka lakou mau koi i ka waiwai o ka mea aie kaa ole.

§1797. E waiho na mea i aie ia i hoopaa ia ko lakou mau aie me ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i kekahi hoakaka e hoike ana i ka nui o kana koi, a me ke ano o ka mea i hoopaa ia, a e hoike oia maloko o ia hoakaka ina paha ua hilinai oia maluna o ia hoopaa ana, a i ole ia ua manao paha oia e hookuu i ua mea nei i hoopaa ole ia kona aie.

Ina aole e waiho aku kekahi mea i aie i hoopaa ia kona aie i ka hoakaka i olelo ia a hala na la he kanaono mahope iho o ia hooholo ia ana he mea aie kaa ole (banekorupa) kekahi mea, aole e loaa ia ia ke kuleana e koi aku ai no ke koena o ka aie ia ia iloko o ka waiwai o ia mea aie kaa ole (banekorupa) mahope iho o ka pau ana o ka waiwai i hoopaa ia no kona aie. Ina e waiho aku kekahi mea i aie ia i olelo ia ae la, maloko o na la he kanaono mahope mai o ka hooholo ia ana he aie kaa ole (banekorupa) me ke Kakauolelo o ka Aha Hookolokolo, i kekahi olelo hoakaka, ua manao oia e hilinai ma na pono no a i elua i oleloia ae la mamua, alaila, e hoomaka koke oia me ka hoohakalia ole e imi mua i kona pono mai loko mai o na hoopaa, a mahope o ka pau ana o na mea e loaa ai iaia mai loko mai o ua mau hoopaa nei, e hiki no iaia ke hoike hou mai i kona kuleana no ka mea i koe; aka nae, e komo wale mai no oia ma na ano mahele e hoike ia ana mahope mai o ka hooiaio ia ana o ua kuleana nei ona i ke koena.

§1798. Ua hiki no i kekahi mea i aieia e kue i ka waiho ana mai i kekahi aie, a e hooloheia imua o ka Lunakanawai Kaapuni. A ina ua kueia ka hooiaio ana o ka aie o kekahi mea i aieia, alaila, aole oia e kohoia ma ka hoonoho ana i na luna puuku; eia nae, e waiho aku ka mea a poe paha i aieia e kue ana i ka palapala hoike (affidavit) e hai aku ana he kue kupono ia, a aole i hanaia me ka manao e hoonele i ka mea a mau mea i aieia, i kueia i kona koho ana i ka manawa e kohoia ai o na luna puuku, ua hiki no i kekahi o na aoao elua, a i ole ia, o ka luna puuku, e hoopii hou mai i ka olelo hooholo o ka Lunakanawai Kaapuni, ma ka hooko ana e like me na mea i hoakakaia ma ka Pauku 1812, e pili ana i na hoopii hou ae.

Na ka luna puuku a mau luna puuku paha iloko o hookahi mahina mahope iho o kona a o ko lakou hookohu ia ana, a i ole ia, iloko o ia manawa no mahope iho o ka loaa ana iaia a ia lakou paha o kekahi koi i hooiaio ia e kue ana i ka waiwai o ka mea aie kaa ole, e hoike aku i ka mea a poe paha nana i hooiaio i ua koi nei ina ua hoole ia ua koi nei e ia a e lakou paha.

§1799. E hiki no e hooiaio ia na koi e ka poe i aieia aku i kela a me keia manawa mamua o ka hookuu ia ana o ka mea aie, aka, e loaa wale ana no ia lakou na mahele maloko o na dala e maheleia ana mahope iho o ka hooiaioia ana o ka lakou mau aie. E hiki no e hooiaioia ka aie mamua o ka manawa e hookaaia ai, e hoemi ia nae ka uku panee no ka manawa i koe: a o ka poe apau i kakau Kua a Hope paha no ka mea aie, a ua aie paha oia ia lakou no ka hana i ka palapala kikoo a no ke kakau kua ana paha, a no kekahi koi a hana e ae o kela a me keia ano i manaoia he poe lakou i aie ia, ke hana ia nae ka Bila Aie, Palapala hoopaa, Nota a Aelike e ae mamua o ka wa i lilo ai oia i mea aie kaa ole, (banekorupa) a e pau ai hoi ka manawa e hookaa ai i ka aie, a mamua o ka mahele hope ana o ka waiwai o ka mea aie kaa ole (banekorupa.)

§1800. I ka manawa e kohoia ai a e hoonohoia ai paha he Luna a mau Luna Puuku, na ka Hamuku a o kona Hope a Makai Nui paha o ka Mokupuni kahi i waiho ai ka waiwai e hoihoi koke aku i na waiwai ma kona lima, a malalo o kona malu i ka Luna Puuku a mau Luna Puuku paha; a ma ke koho ia ana a hoonoho ia ana e kekahi Luna Puuku a mau Luna Puuku paha, he mea ia e lilo koke mai ai na waiwai apau ma ke ano lewa, a paa a hui paha o ka mea aie kaa ole (banekorupa) ma ka lima o ka luna a mau luna Puuku paha.

§1801. E hooiaioia na koi apau imua o kekahi mea i hoomana kupono ia no ka lawe ana i na hoohiki, ma ka hoohiki ana a ka mea i aieia, a i mea e hiki ai i kekahi mea i aieia e koho ma ke koho ana i na luna puuku, e hooiaio mua oia i kana koi a e

waiho hoi i ua koi la me ke Kakauolelo o ka Aha. Ma na koho ana apau no na luna puuku e hanaia no ia ma ka balota. Aole no e aeia kekahi mea i aieia e koho ina ua emi ka nui o kona koi aie malalo o hookahi haneri dala. Aia a loaa ka hapanui o na poe i aieia a me na waiwai i hooiaioia ka lakou mau koi, alaila, na ka puuku a mau luna puuku paha, a ina aole e koho na poe i aieia i luna puuku a mau luna puuku paha, alaila, na ka Lunakanawai Kaapuni e noho ana ma ia hihia e hoonoho i luna puuku a mau luna puuku paha e like me kona manao he pono. Ua hiki no i ka Lunakanawai Kaapuni e kauoha aku i ka luna puuku a mau luna puuku paha i kohoia e waiho mai i palapala hoopaa no kana hana a e hookupono ana i ka hana no na dala e like me ka mea ana i manao ai he pono.

§1802. E hiki no i ka Luna Puuku a mau Luna Puuku paha e hoopii aku ma kona, a o ko lakou inoa ponoi, a e ohi mai i na aie apau i aie ia i ka mea aie kaa ole (banekorupa) a e hiki no hoi e hoopii ma kona, a o ko lakou inoa ponoi paha ma na hoopii i manaoia no ka hoihoi ana mai i kekahi o na waiwai o ka mea aie kaa ole, (banekorupa.) Ua hiki no i na Luna Puuku a mau Luna Puuku e hoolilo aku i na waiwai apau o ka mea aie kaa ole (banekorupa) o kela a me keia inoa, a ano paha ma ke kuai maoli ana, a i ole ia, ma ke kuai akea ana, eia nae, ina he kuai maoli ma ke ano akea ole, alaila, aia wale no ka paa oia kuai ana a aponoia mai e ka Lunakanawai nana e hooponopono ana ia hana. Ina e make kekahi Luna Puuku paha, a i ole ia, ua hiki ole no kekahi kumu e hana i na hana e pili ana i ka Luna Puuku, alaila, na ka Lunakanawai e hookohu aku i kekahi mea kupono e hoopiha i kona wahi a mau wahi paha. Ua hiki no i kekahi Luna Puuku paha i kela a me keia manawa, e ninaninau i ka mea aie kaa ole (banekorupa) malalo o ka hoohiki ana imua o ka Lunakanawai ma na mea e pili ana i kona aie kaa ole (banekorupa) ana a o lakou paha i manao ai he pono no ka poe i aieia aku. E loaa ia lakou ka mana e hana ai i na Palapala o na ano apau malalo o ke Sila a ano e ae paha, i kupono no

ka hoolilo ana aku i na waiwai i kuai ia e lakou i ka mea nana i kuai a lilo iaia.

§1803. E waiho koke aku ka Luna a mau Luna Puuku paha mahope iho o kona a o ko lakou kohoia a hoonohoia ana paha, me ke Kakauolelo o ka Aha Kiekie i hoike o na waiwai a loaa, i loaa a i ike ia e lakou e pili ana i ka mea aie kaa ole (banekorupa.) E mahele a puunaue lakou i ka waiwai o ka mea aie kaa ole (banekorupa) i waena o ka poe i aie ia e like me ka mea i manaoia he pono, aole nae e oi aku mamua o elima puunaue ana i waena o ka poe i aieia, i hooiaio i ka lakou mau koi aie, e like me ka nui o ka aie a me ka paewaewa ole, eia nae, ina he aie i ke Aupuni Hawaii e hookaa mua ia apau mamua ae o ka hoomaka ana e mahele a puunaue, a ina he kauwa a kanaka hana paha na ka mea aie kaa ole (banekorupa) e loaa no iaia ka uku no hookahi mahina i aie ia iaia i ka manawa i lilo ai kona haku i mea aie kaa ole (banekorupa.)

Ka Hopena o ka Banekarupa.

§1804. E hooneleia ka banekorupa i kona waiwai apau loa, mai ka la i lilo ai oia i banekorupa, koe nae kona mau aahu a me kona hale a me na mea e ae e pono ai, ma ka noonoo ana a ka Lunakanawai, aole nae e oi aku mamua o na dala ekolu haneri a e lilo i mea ole kona hoolilo ana i kekahi waiwai ona ia hai mahope o kona lilo ana i banekorupa, a o kona hana ana paha i mea e banekorupa ai, koe nae ka hoolilo ana i kekahi waiwai no ke kumu kupono i kekahi hoa kuai i loaa ole kekahi kumu e manaoio ai ua lilo i banekorupa a aole hoi oia e manao ana e komo ana i ka banekarupa ma ia hope aku, a e hiki no hoi i na Luna Puuku ke koi aku a loaa mai ua waiwai nei no ka poe nana ka aie.

§1805. Ma ka waihoia ana aku o kekahi palapala noi e like me ka mea i hoakakaia ma na Pauku 1790 a me 1791 e kaohi ia na hihia waiwai a me na palapala hoomalu a ohi paha i kau ia maluna o ka waiwai o ka mea aie kaa ole (banekorupa) e hiki

no nae ke hopu ia a hoopaahao ia kekahi mea aie kaa ole ma ke ano he mea aie kolohe, mamuli o ka palapala hoopii i hoohiki ia e kekahi mea i aie ia, e hoakaka ana i na kumu kupono no ia hopu a hoopaahao ana.

Ina e hoole kekahi mea aie kaa ole(banekorupa) i ka haawi a waiho ana aku paha i kona mau waiwai, buke a waiwai a mau pepa paha i ka Luna Puuku a mau Luna Puuku paha, a hoole paha aole e pane i na ninau (i ninauia iaia ma ke ano ku i ke kanawai) i ninauia aku iaia ma kekahi ninaninau ana i hanaia e pili ana iaia ma kona ano aie kaa ole, ua hiki no i ka Lunakanawai e hoolohe ana i ua hana nei e hoopaa i ua mea aie kaa ole nei i ka halepaahao a hiki i kona manawa e haawi mai ai, a e pane mai ai paha i na ninau i ninauia aku iaia.

§1806. Ina ua hana ka mea aie kaa ole (banekorupa) i kekahi o keia mau hewa i hoakaka ia mahope iho nei ua hiki no i ka Aha i ka manawa e hoolohe ia ai no ka ninau ana i ka mea aie kaa ole, a i ole ia, ma ka manawa e hooloheia ai ke noi o ka mea aie kaa ole e hookuu ia oia, mamuli o ke kauoha malalo o ka sila o ka Aha, e hooholo e hoopaahaoia ua mea aie kaa ole (banekorupa) nei no kekahi manawa aole i oi aku mamua o eono mahina me ka hana oolea, a hana oolea ole paha, oia hoi keia, ina ua hana ka mea aie kaa ole, (1). Ua lawelawe i ka hana malalo o ke kumupaa oiaio ole, (2). Aole i loaa iaia i ka manawa i aie ai oia he mau kumu kupono e hiki ai e manao e hiki ana iaia e uku aku ia mau aie, a i ole ia, (3). Ua hana oia me ka manao e huna i ke ano oiaio maoli o ke kulana o kana hana, a no ia mea aole i malama i mau buke a hoike kupono, a i ole ia, (4). Iloko o ekolu makahiki mamua iho o ka hoomaka ia ana o na hana e hoolilo iaia i mea aie kaa ole aole oia i malama i na buke a me na hoike mau e hoike ana me ka oiaio i ke kulana o kana hana, a i ole ia, (5). Ua hoonui wale aku oia i na lilo makehewa ana o kekahi o ka poe ana i aie aku ai mamuli o na pale kumu ole ana i kekahi hoopii e hoihoi mai i kekahi aie a dala mai iaia mai, a i ole ia, (6). Ua aie oia i kekahi aie, a i ole ia, ua loaa iaia ka hoaie ia mai mamuli o na olelo hoopunipuni a hana eepa e ae paha, a i ole ia, (7). Me ka

manao e hoonele i ka poe ana i aie ai, a o kekahi paha o lakou ua haawi oia, a i ole ia, ua kauoha paha oia e haawiia, a hooliloia paha, a hoano-e ana paha i kona waiwai, a i ole ia, (8). Me ka manao e hoonele i ka poe ana i aie aku ai ua huna a lawe aku ma kahi e i kekahi o kona waiwai mahope mai a iloko paha o elua mahina mamua iho o ka la i hoopuka ia ai o kekahi olelo hooholo e uku i kekahi dala i hookaa ole ia e kue ana iaia.

E hiki no i ka mea aie kaa ole (banekorupa) ke hoohalahala imua o ka Aha Kiekie a i ole Aha Baneko paha, mai kekahi o ua mau olelo kauoha nei, a olelo hoahewa paha, malalo o keia pauku ma o kona hoopiha ana i kana hoohalahala maloko o na la he umi mahope iho o ua olelo kauoha nei, a olelo hoahewa paha.

Ka Hookuu ana i ka Banekarupa.

§1807. E hiki no i kela a me keia mea aie kaa ole (banekorupa) i haawi a i hoike aku i kona mau waiwai apau ma ke ano waiwai lewa a waiwai paa i ka Luna a mau Luna Puuku paha, mahope o ka pau ana o na mahina eono mai kona hooholo ia ana he mea aie kaa ole (banekorupa) e noi aku i ka Aha Hookolokolo i palapala hookuu mai kona mau aie apau. I ka loaa ana o ke noi o ia ano, e kauoha ka Lunakanawai e hoolaha ia ma ka hoolaha ana no elua pule a ma ka leta ma ke eke leta i ka poe apau i aie ia, i hele mua mai e hooiaio i ka lakou mau koi aie, e hele mai ma ka la i hoakaka ia ma ia hoolaha a me ia palapala, e hoike i ke kumu, ina he kumu ka lakou e haawi ole ia ai i hookuu i ka mea aie kaa ole (banekorupa.)

§1808. Aole e hookuu ia kekahi mea aie kaa ole (banekorupa) a ina paha ua hookuu mua ia, aole e mana ia hookuu ana, ina ua ike ia kekahi o keia mau mea i hoike ia mahope iho nei.

1. Ina ua hoohiki wahahee maoli ka mea aie kaa ole (banekorupa) ma kona palapala noi, papa hoike a moowaiwai, a ma kekahi ninaninau ana paha e pili ana i kona aie kaa ole (banekorupa.)

2. Ina ua huna ka mea aie kaa ole (banekorupa) i kekahi

o kona mau waiwai, a buke, a mea i kakauia e pili ana i kona waiwai, a ua hana i kekahi mea hewa a malama ole i ka waiwai a me ka haawi ana aku ia mau waiwai i na Luna Puuku waiwai.

3. Ina i kekahi manawa ua hana ino, hoonalowale, hooloili a hoanoe paha i kekahi o kona mau buke, palapala, pepa, mea i kakau ia a mau mea hoopaa paha, a ua kakau a kokua paha i ke kakau ana i kekahi mea oiaio ole a kolohe paha ma kekahi buke helu a palapala e ae paha me ka manao e hoopoino i ka poe ana i aie aku ai, a i ole ia, ua lawe aku a ua kauoha paha e lawe ia aku kekahi o kona mau waiwai me ka manao e hoopoino i ka poe ana i aie aku ai.

4. Ina ua hookaa kolohe, haawi, hoolilo a waiho ana aku paha ma ke ano kolohe ka mea aie kaa ole (banekorupa) i kekahi o kona waiwai, a ua lilo aku paha kekahi o kona waiwai ma ka pili waiwai, a ina paha ua ae wale oia i kekahi koi oiaio ole e koi ia mai i kona waiwai.

5. Ina ua ike ka mea aie kaa ole (banekorupa) ua hooiaio kekahi kanaka i kekahi koi oiaio ole, aole nae oia i hai aku ia mea i ka Luna Puuku iloko o hookahi mahina mahope o kona ike ana ia mea.

6. Ina he mea malama halekuai a he kanaka kalepa ua mea aie kaa ole (banekorupa) nei, aole nae oia i malama i mau buke helu waiwai kupono i na manawa apau mahope iho o ka hooholo ia ana o keia Kanawai.

7. Ina paha, oiai e hana ia ana na hana, ua hana ka mea aie kaa ole i kekahi mea paha nona ma ka haawi ana i kekahi uku i kekahi mea i aie ia, i mea e hoano e ia ai kana mau hana.

8. Ina mamua ae o ka lilo ana o ua mea aie nei i mea aie kaa ole (banekorupa) ua hookaa a ua hoolilo aku, a waiho a haawi aku i kekahi o kona mau waiwai ma ke ano lilo loa a ano e ae paha, i mea e pomaikai ai kekahi mea i aie ia a kanaka he koi kana iaia, a e aie ana paha iaia mahope, a i ole ia, i mea e pale aku ai i ka lilo ana o ia waiwai ma ka lima o na Luna Puuku a i mea paha e mahele ole ia ai i mea e kaa ai kona mau aie.

9. Ina ua hana kolohe ka mea i aie kaa ole (banekorupa) ma kona mau aie ana.

§1809. Na kela a me keia mea i aie ia i hooiaio i kona koi e kue ana i ka hookuu ia o ka mea aie kaa ole (banekorupa) e waiho ae i palapala e hoakaka ana i na kumu o kona kue ana, alaila, e hoomaka ka Lunakanawai e hoolohe a hooholo no ia mau kumu kue.

§1810. Mamua ae o ka ae ia ana e hookuu, e hoohiki a kakau inoa ka mea aie kaa ole (banekorupa) i kekahi olelo hoohiki e hoakaka ana, aole oia i hana a ae aku e hana ia kekahi hana a mea paha i hoakakaia, oia kekahi kumu e ae ole ia mai ai ia hookuu ana, a e lilo ai paha ia ae ia ana i mea ole ina ua ae ia.

§1811. Ina ua maopopo i ka Lunakanawai ua hana ka mea aie kaa ole (banekorupa) ina mea apau i kauoha ia ma keia Kanawai a mamuli o na olelo o keia Kanawai ua kupono e loaa iaia ka hookuu ia, e haawi no ka Aha iaia he Palapala hookuu mai kona mau aie apau; eia nae aole e pili ia hookuu ana i na aie i loaa mamuli o ke kolohe a ma ka aihue ana i ka waiwai i haawiia e malama a hana hewa e ae, aia oia he Luna Aupuni a e lawelawe ana i ka waiwai o hai.

§1812. Ua hiki no i kela a me keia mea i kuleana e hoohalahala i kekahi olelo hooholo o ka Lunakanawai ma ka hana ana malalo o keia Kanawai, hoopii aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ka Baneko, eia nae e hai aku ua mea nei e hoohalahala ana i kona manao hoopii hou iloko o na la elima mahope iho o ka hoopuka ia ana mai o ka olelo hooholo a waiho aku i Palapala hoopaa iloko o ua mau la nei elima no na dala $100 me ke Kakauolelo o ka Aha e hoakaka ana e uku ia na koina apau e ulu ae ana ma ia hoopii hou ana ina e ko ole ia hoopii hou ana.

§1813. Ua hiki no i ka Lunakanawai i kela a me keia manawa ke noi ia mai e hookahi a oi ae paha mea i aie ia i hooiaio

i kona a o ka lakou mau koi kauoha aku i ka Luna Puuku paha e waiho mai i kana a o ka lakou hoike, a ina he mau dala kona a o lakou paha e malama ana i kupono e mahele ia, e kauoha ia oia a o lakou paha e mahele koke aku. Ua hiki no i ka Lunakanawai e hoopau aku i kekahi Luna Puuku no ke kumu kupono i hoike ia aku iaia, a e haawi koke aku ka Luna Puuku i hoopau ia i kona mau hoa Puuku, a i ole ia, i ka Puuku i hoonoho ia ma kona wahi i na dala, waiwai, buke, palapala hookaa a mau mea hoopaa paha a pau loa ma kona lima e pili ana i ka waiwai o ka mea aie kaa ole (banekorupa) me ke koi a malama ole i kekahi uku, komikina a uku e ae paha no kana hana.

§1814. Mamua ae o ka hoike a me ka mahele hope ana e hoike aku ka Luna Puuku a mau Luna Puuku i kana a i ka lakou hoike imua o ka Lunakanawai a waiho aku ma ka Aha, a mahope iho e hoolaha aku oia i ka poe a pau i aie ia i hooiaio i ka lakou mau koi e noi aku ana oia e nana a aponoia ua hoike la a e hookuu ia oia mai kona noho Luna Puuku a mau Luna Puuku ana ma kekahi manawa i hoakaka ia ma ia hoolaha. I ka manawa e hoolohe ia ai ua noi nei, e nana ka Lunakanawai i ka hoike a na Luna Puuku, a ua hiki no i kela me keia mea i kuleana e hele aku a kue. Ua hiki no e nana ka Lunakanawai a ina ua manao oia he pono e apono i ka hoike, a kauoha e mahele ia ke koena o ka waiwai i mahele ole ia, a e hookuu i ka Luna Puuku a mau Luna Puuku paha.

§1815. E uku ia na koina no na hana malalo o keia Kanawai, koe wale no na noi i ko ole ke noi e hooholoia kekahi mea he mea aie kaa ole (banekorupa) mailoko ae o ka waiwai o ka mea aie kaa ole.

§1816. E uku ia ka Luna Puuku a mau Luna Puuku paha, i umi pa keneta no na dala a pau i loaa mai, a i hookaa ia aku, a hiki i ka huina, a i oi ole aku hoi mamua o hookahi tausani dala, a i elima pa keneta no na huina dala a pau i oi aku mamua o hookahi tausani dala, a e uku pu ia hoi oia, a o lakou paha i na

lilo kupono e ae a pau i puka mai mamuli o ka lakou hooponopono ana i ka hana i waiho ia aku ia lakou.

§1817. E hiki no ke hooholo ia kekahi mau mea elua a oi ae paha e hana pu ana ma ke ano hui he mau mea aie kaa ole (banekorupa) ma ke noi o na hoa hui a o kekahi paha o lakou, a i ole ia ma ke noi o hookahi a oi ae paha o ka poe i aie ia e ua hui nei, alaila e hoopuka ia ke kauoha e like me ia i hoakaka ia ma keia Kanawai a e lawe ia na waiwai o ka hui a pau loa, a me na waiwai o kela a me keia lala o ka hui, koe wale no na waiwai i hookuu ia mai ke Kanawai mai ka hoomalu a ohi ia, a e ae ia na poe a pau i aie ia e ka hui, a me ka poe a pau i aie ia e na lala pakahi o ka hui e hooiaio i ka lakou mau koi a e koho ia ka luna a mau luna puuku e ka poe a ka hui i aie aku ai; e malama kaawale na Luna Puuku a mau Luna Puuku i na hoike o na waiwai ponoi o kela a me keia lala o ka hui a e hoolilo ia aku na loaa mai na waiwai o ka hui no ka hookaa ana i na koi aie o ka poe a ka hui i aie ai, a o na loaa mai na waiwai ponoi o kela a me keia lala o ka hui e hoolilo ia aku no ka hookaa ana i na koi aie o ka poe i aie ia e kela a me keia lala pakahi o ka hui, a ina he koena kekahi i koe mahope o ka hana ana pela e hoohui ia aku ia koena me na waiwai o ka hui i mea e hookaa ai i ka poe a ka hui i aie ai.

§1818. Ma na hana e ae a pau e pili ana i kekahi mau hoa hui e hana ia no e like me ka hana ana e pili ana i ke kanaka hookahi. Ina ua waiho ia mai ka palapala noi e kekahi poe malalo iho o ka huina pau o na lala o kekahi hui, e hana ia aku no na lala o ka hui i komo ole iloko o ke noi ana e like me ka hana ana e pili ana i kekahi mea aie ma ke noi ana o kekahi mea i aie ia e hoike mai i ke kumu e ae ole ia ai ke noi.

§1819. E pili no na olelo o keia Kanawai i na hui i hoohui ia, a ma ke noi ana o kekahi luna o kekahi hui i hoohui ia, i haawi ia iaia ka mana ma ke koho o na luna o ka hui a o na Kahu waiwai paha, ma kekahi halawai i kahea ia no ia hana, a i ole ia, ma ka ae ana i kakau ia e ka hapa nui o na luna o ka hui

a kahu paha o ia hui i hoohui ia, a i ole ia ma ke noi ana o ka poe i aie ia i hana ia a waiho ia ae e like me ka mea i hoakaka ia ma keia Kanawai, alaila, e hanaia no e like me ka hana ana e pili ana i ka poe aie. O na mea a pau ma keia Kanawai e pili ana i ka poe aie, e pili no ia i na luna a pau o kela a me keia hui i hoohui ia. Ina e hoohui ia e mahele a puunaue ia kona mau waiwai a loaa a pau i waena o ka poe i aie ia.

HOAKAKA I KA MOKUNA 116.

§1790 oia no Kau 1888, Mok. 22.
§§1791-1793 oia no Kau 1884, Mok. 35.
§§1794-1795 oia no Kau 1888, Mok. 22.
§1796 oia no Kau 1892, Mok. 93.
§1797 oia no Kau 1888, Mok. 22.
§1798 oia no Kau 1892, Mok. 93 a me Kau 1888, Mok. 22.
§§1799-1800 oia no Kau 1884, Mok. 35.
§1801 oia no Kau 1892, Mok. 93.
§§1802-1804 oia no Kau 1884, Mok. 35.
§§1805-1806 oia no Kau 1888, Mok. 22.
§§1807-1815 oia no Kau 1884, Mok. 35.
§1816 oia no Kau 1888, Mok. 22.
§§1817-1819 oia no Kau 1884, Mok. 35.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: *Hooiaio Banakarupa*: (§§1790-1792), Puly v. Waldo, 1 Haw. 32; Fallon v. Robinson, 2 Haw. 227; Bolles v. Padeken, 3 Haw. 664; Peacock v. Lovejoy, 5 Haw. 231; Bankruptcy Padeken, 6 Haw. 169; Re Aldrich, 9 Haw. 237; Re Tai Wo Chan, 9 Haw. 507.

Ka Luna Puuku me ka hooiaio ana i na koi: (§§1796-1803), McDonald v. Green, 5 Haw. 325; Kerr v. Hyman, 6 Haw. 308; Austin v. Michiels, 6 Haw. 595; Hopper v. Parke, 7 Haw. 185; Re Richardson, 9 Haw. 488; Re Tai Lung, 9 Haw. 128.

Ka Hopena o ka Banakarupa: (§§1804-1805), Raymond v. Dole, 4 Haw. 232; Spencer v. Parke, 4 Haw. 452; Hackfeld v. Ing Choi, 5 Haw. 136; West v. Kerr, 5 Haw. 445; Parke v. See Hop, 6 Haw. 747; Parke v. Austin, 7 Haw. 79; Bankruptcy On Chong, 7 Haw. 377; Castle v. Smith, 7 Haw. 579; Damon v. Dickson, 7 Haw. 694; Kamakuolua v. Thow Choy, 8 Haw. 245; Bankruptcy Johnson, 8 Haw. 730; Cannon v. Poor, 10 Haw. 576.

Na Kuai e Apuka ana i na Poe i Aieia aku: (§1804), Fallon v. Robinson, 2 Haw. 227; Parke v. Lau Ng, 5 Haw. 515; Bishop v. Davies, 6 Haw. 520; Lenehan v. Akana, 6 Haw. 538; Cartwright v. Hoffnung, 6 Haw. 601; Smith v. Castle, 6 Haw. 697; See Hop v. Soper, 7 Haw. 4; Cook v. Dayton, 8 Haw. 8; Vierra v. Hackfeld, 8 Haw. 436; Macfarlane v. Spencer, 8 Haw. 645; Jones v. Norton, 9 Haw. 444; Bossee v. Branco, 10 Haw. 335; Lose v. Davies, 10 Haw. 591.

Hoopaahaoia ka mea Banakarupa: (§1806), Re Ahung, 9 Haw. 448.

Hookuu ana i ka Banakarupa: (§§1807-1812), Bankruptcy Allen, 6 Haw. 146; Bankruptcy Gonveia, 8 Haw. 253; Alee v. Wong Leong, 8 Haw. 442; Re Borba, 9 Haw. 442.

Hookuu i ka Luna Puuku: ((§§1813-1816), Bankruptcy Aiona, 8 Haw. 203.

MOKUNA 117.

Komisina o na Ala Liilii a me na Pono Wai.

§1820. O ka huaolelo "Komisina," ina e lawelawe ia malalo o keia Kanawai, e pili a e manao ia oia no ke Komisina o na Ala Liilii a me na Pono Wai. O ka huaolelo "Aha" e pili a e manao ia oia ka Aha Kaapuni, a i ole ia, o ka Aha Kiekie ma ka baneko, e like me ke ano o ka lawelawe ia ana. O na huaolelo "Poe ma ia Hihia" e pili a e manao ia oia no ka poe nona ka hihia imua o ke Komisina, a o ka Aha paha. O ka huaolelo "hihia" e pili a e manao ia oia ka hana a ninau paha imua o ke Komisina. O ka huaolelo "Mea," a "poe paha," e pili a e manao ia, oia no kekahi kanaka, na hui, hui i hoohui ia, na Komisina o na Aina Lei Alii, a mea e ae paha, koe ke Aupuni.

§1821. E hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina ma kela a me keia apana koho o ka Repubalika, i hookahi kanaka kupono e hana ma ke ano, he Komisina o na Ala Liilii a me na Pono Wai, eia nae, aole e lilo kekahi mea maloko o keia Pauku i mea e hiki ole ai ka hoonohoia ana o ka mea hookahi ma na Apana elua, a oi ae paha, ina he mea hiki ke hanaia pela me ka hoopilikia ole i na pono o na kanaka e noho ana ma ia Apana. Aole e noho kekahi mea, ma ke ano Komisina, ma kekahi hihia, ina he pono a he kuleana kona maloko, a ina he pili kona ma ke ano hana me ka poe ma ia hihia, a ina ua pili ia lakou, a i kekahi o lakou, ma ke ano pilikoko, a ma ka mare ana paha. Ina ua kupono ole ua Komisina nei mamuli o kekahi o keia mau kumu, a kumu e ae paha, e hoonoho koke ia i Komisina kuikawa e ke Kuhina Kalaiaina. E hoopiha koke ia ka hakahaka e ke Kuhina Kalaiaina e like me ka hikiwawe kupono ma ka hoonoho hou ana i Komisina e like me ka mea i olelo mua ia.

§1822. Na ua Komisina nei maloko o kona Apana, e hoolohe, a hooholo i na hihia a pau e pili ana i na pono Alanui Liilii, a me na Pono Wai, mawaena o kekahi poe, a i ole ia, mawaena o kekahi poe a me ke Aupuni. Ua hiki no i kela a me keia mea e pili ana, a i ole, i ke Aupuni paha ke noi e hooponoponoia kekahi mau pono malalo o keia Kanawai, alaila, e hoopuka ke Komisina i palapala kii i kakaulimaia, a i ole ia, i paiia e like ke ano me na palapala kii e lawelaweia nei ma na Aha Apana, i ka mea, a i ka poe i hoopiiia paha. E haawi kino ia ka palapala kii, i kela a me keia mea aina, a mea paha e noho ana maluna o ka aina i loaa he kuleana iloko o ia hihia, i na manawa a pau e hiki ai ke loaa aku ua poe la. Ina nae aole ka mea, a mau mea nona ka aina a poe paha e noho ana i ka aina e hiki ai ke hooko aku, na ke Komisina e hoolaha aku ma ka olelo Hawaii me ka olelo Beritania, a i ole ia, e hoolahaia ma ke kapili ana ma kahi o ua mea la nona ia wahi, a poe paha e noho ana malaila i loaa ole aku, a i ole ia, ma ka hoolaha ana iloko o hookahi a oi ae nupepa, a o ia hoolaha ana nae e hoomauia aole e emi malalo o elua pule piha pono, mamua ae o ka la i hoakakaia ai no ka hoolohe ana i ua hihia la. Ma ia hoolaha e hoakakaia ka manawa a me kahi e hooloheia ai, e hoakaka ana i ke ano o ke noi i waihoia mai, a e hoike aku ana i ka poe a pau i pili, e hele mai e hoomaopopo i ko lakou mau pono, o hooholoia auanei me ko lakou hele ole mai; a me na mea e ae i manaoia e ke Komisina he ano nui. Ua hiki nae ke hoolahaia ua mau hoolaha nei ma na wa a pau a ke Komisina e manao ai he kupono. Aole e kapae wale ia kekahi palapala kii no na hemahema liilii, ina no ua hoakaka pono ia maloko o ua palapala nei ka manawa a me kahi e hooloheia ai, a me ke ano o ka pono i koiia, ma na olelo moakaka kupono e hiki ai i ka poe a pau i pili ke hoomaopopo. E hiki no ke hele kino mai ka poe i pili, a i ole ia, ma o kekahi hope la i hoomana pono ia.

§1823. Ma ka manawa i hoakakaia no ka hoolohe ana, ina i hooiaioia ka hookoia ana o ka palapala kii, a me ka hoolahaia ana o na olelo hoolaha, alaila, e hoolohe ke Komisina i na hoike

i waihoia mai, e pili ana i ka pono e hoopaapaaia ana, a e like me ka mea hiki iaia, e imi ai oia i na pono o ka poe i hiki ole mai, i hooko ole ia i ka palapala kii, ina no ua hoolahaia ka olelo hoolaha i hoakakaia ma keia Kanawai. Ua hiki no iaia, ina i manao oia he mea ia e kokua ai i ka hoopuka ana i olelo hooholo pololei, e hele aku e makaikai i ua wahi nei i ulu ae ai ka hihia. E hoopuka oia i ka olelo hooholo ma kela a me keia hihia i ikeia ua kulike me na pono pilipaa, a i ku i ka pono a me ke kaulike mawaena o na aoao elua. Ma ka olelo hooholo e hoakaka pono ia ka mea i hooholoia, mamuli o ka olelo o na hoike, a ina he hihia e pili ana i kekahi Pono Alanui, e hoakaka moakaka ia kahi i waiho ai (ina he hiki), a me ke ano o ke Alanui; ina he hihia e pili ana i kekahi Pono Wai e hoakakaia ka mahele ana, a o ka manawa paha e hoohanaia ai ua pono wai la a me na mea e ae i kupono no ka lawelawe ana i ua pono wai la. Ua hiki pu no hoi ke hooponoponoia na ano e loaa mai ai o ka wai a me na mea e hiki ai ke hooponoponoia ka hoomauia ana o ia wai. E kakauia na olelo hoike a pau a me ka olelo hooholo maloko o kekahi mau buke moolelo e malamaia e ua Komisina nei. O na buke i oleloia, ina e piha, e waihoia me na Kakauolelo o na Aha. E mana a paa ka olelo hooholo a ke Komisina maluna o na mea a pau, koe ka poe i noho mawaho aku o keia Repubalika i loaa ole kekahi hope kupono ma ke kanawai iloko o keia Aupuni, mai ka wa mai o ka hoomaka ana a hiki i ka pau ana o ka hihia i oleloia me ka kuleana pu hoi e hoohalahala hou ai i kekahi Aha okoa.

§1824. E auhauia ma ke ano he mau koina, ma na hihia e ulu ana malalo o keia Kanawai, mawaho ae o na koina mau ma ke kanawai i aeia ma ka Aha Apana no ka hooko ana i na palapala kii, hoohiki ana, me na mea e ae, ka uku o ua Komisina nei oia hoi he eono dala no kela a me keia la i hooloheia ai ka hihia, a me kona lilo ponoi kupono, no ka hele ana e makaikai i kahi o ka hihia, a aole hoi e oi ae mamua o iwakalua keneta no ka haneri huaolelo, no na kope o na olelo hoike, a me ka olelo hooholo, ma na hoopii hou ana, a i ole ia, i haawiia paha i kekahi mea i

makemake i ua mau kope nei. Ua hiki no, ina ua manao ke Komisina he pono, e maheleia na koina, a i ole ia, e auhauia maluna o ka aoao i haule. Ina ua hoohalahalaia ka hihia, alaila, e kaliia ka hooholo ia ana o na koina a na ka Aha i hoohalahalaia aku ai e hooholo mai.

§1825. Ua hiki no i kela a me keia mea ke hoopii hou ae mai ka olelo hooholo a ke Komisina, a imua o ka Aha, iloko o na la he umi, mai ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo, a iloko o ia manawa i oleloia, e hookaa i na koina i ulu mai i kela manawa a me ka palapala hookuu, a me ka moolelo ma ka hoohalahala ana, a e waiho pu aku me ke Komisina, i palapala hoopaa maikai kupono i ke Kakauolelo o ka Aha, no na dala he hookahi haneri no ka hookaa ana i na koina e ulu hou mai ana, ina e haule ka hoopii. Ma na hihia i hoopii hou ia, e hoouna koke aku ke Komisina i ke Kakauolelo o ka Aha i kope o ka moolelo i hoaponoia e ia a me na palapala hoike e ae i waihoia mai, a me ka palapala hoopaa pu hoi no na koina, a me na koina a pau i kuleana ole e auaia e ia, a i hoolilo maoli ole ia e kana Aha. Ua hiki no i ka Aha ke ae i ka lawe hou ia ana mai o na olelo hoike hou ae, i loaa ole mamua, a i hooikaikaia nae e loaa, a loaa ole nae, a e paa no ka ia Aha olelo hooholo, koe wale no na mea i olelo mua ia.

§1826. He mana ko ke Komisina e hoohiki ai, e hoopai ai i ka hoowahawaha i ka Aha, e ae ai i na hoopanee, e hoopuka ai i na palapala kii hoike, a e koi aku ai i na hoike e hele mai, a e hoopuka ai i na palapala hoomalu no na koina, a e koi aku ai e hookoia ka mana o kana olelo hooholo, a ma ke ano laula maoli, e lawelawe oia ma ke ano like o ka mana maloko iho o ka mana hookookolo, e like la me ka mana a ke kanawai i haawi ai i na Aha Hoomalu.

§1827. Aole no e manao ia kekahi olelo o keia Kanawai e kue aku i na Kanawai lehulehu i hooholoia e haawi ana i ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e lawe ai i ka aina a me ka wai no

ka pono o ka Oihana Wai o Honolulu, a me ke Kanawai e hooponopono ana i ka lawe ana i ka wai maluna o na aina i hoopomaikai ole ia ma ia mea, i aponoia Sepatemaba la 18, M. H. 1876.

KA WAI MA KA APANA O LAHAINA, MOKUPUNI O MAUI.

NO KA MEA, Ua nui ka pilikia i ikeia ma Lahaina iloko o na makahiki i hala ae nei, no ke ano o ka lawelawe ana i ka oihana mahiai; a no ka mea, he mea pono loa e hoomahuahuaia ka mana o na Komisina o na Ala Liilii a me na Pono Wai; nolaila,

E Hooholoia, a pela aku.

§1828. Ma ke noi ana mai o kekahi poe ma ka palapala imua o na Komisina o na Ala Liilii a me na Pono Wai, e hooponopono hou ia na kuleana wai ma ka Apana o Lahaina, Mokupuni o Maui; alaila, na ia poe Komisina e hai aku i ka lohe i ka poe a pau i pili, ma ka haawi ana aku ia lakou i ke kope o ia noi ana mai, a me ka hoakaka ana hoi i ka manawa a me kahi e hooloheia ai, a e kauia ka olelo hoolaha akea ma ka hale hookolokolo ma Lahaina, a ma na wahi akea e ae ekolu ma Lahaina; o ke kauia ana oia mau olelo hoolaha, aole e emi iho i na la he umi mamua ae o ka hooloheia ana o ia noi.

§1829. I ka manawa a me kahi i kohoia no ia hoolohe ana, e hoolohe no ke Komisina i na aoao a pau i pili, a me na hoike a lakou e lawe mai ai, a e hiki no hoi i na Komisina ke hele kino aku e nana i kahi i hoopaapaaia; alaila, e hooholo no lakou, ina e hiki ia lakou ke mahele kaulike hou i na kuleana wai, a ma ia mea e hooholo ai no ka uku poho, ina ua poho io kekahi. Ma ia olelo hooholo e hiki no i ua poe Komisina la, ke hoomahuahua a hoemi paha i ka wai i haawiia i kela a me keia mea.

§1830. Ina he kuleana ko kekahi iloko o ka la wai, o kekahi ahupuaa, a ili-aina a apana aina paha, ma ka haawi hou ia ana

paha ma keia hope aku, aole no e hiki iaia ke lawe aku ia kuleana wai ona, a o lakou paha mai ia ahupuaa aku, a ili-aina a apana aina aku paha a i ke ahupuaa e aku, a ili aina, a apana aina e aku.

§1831. E loaa no i ua poe Komisina nei ka uku no ka lakou hana, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 1001 o ke Kanawai Kivila, i hoololiia ma ka la 28 o Augate, M. H. 1860.

§1832. Ina ua kueia ka pono o kekahi mea ma ka olelo hooholo a ua poe Komisina nei, e hiki no ke hoopii hou aku imua o ka Aha Kaapuni o ka Apana Hookolokolo Elua ma ke ano hookahi e like me ka hoopii ana mai na olelo hooholo e ae a ua poe Komisina la.

HOAKAKA I KA MOKUNA 117.

§§1820-1827 oia no Kau 1888, Mok. 26.

§§1828-1832 oia no Kau 1870, Mok. 35, hoololiia e ke Kau 1872, Mok. 14, Kau 1874 Mok. 21, Kau 1892 Mok. 57, Kan. Kiv. aoao 595.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Davis v. Afong, 5 Haw. 217; R. v. Aiona, 5 Haw. 144; Kahai v. Rose, 7 Haw. 272; Lishman v. Perry, 7 Haw. 267; Lonoaea v. Wailuku Co., 9 Haw. 652; Chun Lai v. Mang Yong, 10 Haw. 133; Horner v. Kumuliilii, 10 Haw. 174; Wong Leong v. Irwin, 10 Haw. 265; Kaleiopu v. Booth, 10 Haw. 453; Wailuku Co. v. Cornwell, 10 Haw. 476.

MOKUNA 118.

Luna Kakau Kope.

§1833. E malamaia kekahi Buro, iloko o ka Oihana Kalaiaina, e kapaia ka Buro no na palapala hoolilo, a na ka Peresidena, ma ke kuhikuhi ana a ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho i kanaka makaukau nana e malama ia Buro, malalo o ua Kuhina nei, a e kapaia oia he "Luna Kakau Kope;" a e noho oia ma ka oihana a pau ka makemake o ka Peresidena.

§1834. E hoohiki ua Luna Kakau Kope nei e hana pololei i kana oihana, a e haawi hoi i ke Kuhina Kalaiaina, i mea e pono ai ka lehulehu, i palapala hoopaa no na dala, aole emi malalo o ke tausani hookahi, e uku aku i ka mea kaumaha ke hoolilo ia nona no kona poho, no ka palapala nanea a hewa e ae paha ma kana oihana; a no kona haawi ana paha i na palapala hooiaio hoopunipuni, no ka imi ana iloko o kona mau buke a no na hoomalu ana ma ka waiwai ana i haawi ai i kekahi manawa, i mea e poino ai ka aoao hoopii.

§1835. E ukuia ua Luna Kakau Kope nei a he mana kona e koi aku a ohi mai i keia mau uku penei:

1. No ke kope ana i kekahi palapala hoolilo, hoolimalima, moraki a palapala e ae i kauohaia ma ke Kanawai e kopeia, a i waihoia mai paha e kopeia, he kanalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

2. No ka hooiaio ana mamua o ke kope ana, he hookahi dala no kela mea keia mea nana i kakau inoa.

3. No kela me keia kope o na palapala a pau i kopeia iloko

o kona keena oihana, a i hooiaioia e ka sila o kona oihana, he knalima keneta no na huaolelo hookahi haneri.

4. No ka huli ana i na buke a me ka haawi ana i ka palapala hoike i kauohaia ma ke Kanawai, he iwkalua-kumamalima keneta no kela a me keia makahiki i huli ia.

E hoihoiia ua mau uku la i ka Waihona o ka Lehulehu i kela a me keia pule, a e hoikeia aku ia mau mea i ke Kuhina Kalaiaina i kela a me keia mahina.

E loaa i ka Luna Kakau Kope ka uku e like me ka mea i hooholoia nona e ka Ahaolelo.

§1836. Na ua Luna Kakau nei, mamuli o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, e hoonoho i hope nona, a maluna ona ka hihia no ka hana ana a kona hope, a e hoolahaia ma ka nupepa Aupuni ka mea i kohoia i hope kakau. Na ua hope nei e hana ma ke ano kakau kope, i ka wa kaawale ma kahi e o ka Luna Kakau Kope ponoi, a ua hakahaka paha kana oihana.

§1837. Ua hiki no i ua Luna Kakau Kope nei, mamuli o ka olelo a ke Kuhina Kalaiaina, ke hoonoho i na luna kupono ma kela wahi keia wahi, iloko o ka Repubalika, e hooiaio i na palapala, e kopeia maloko o kona hale oihana.

§1838. Aole no e kopeia kekahi palapala hoolilo a palapala e ae paha i kupono ma ke kanawai e pai hoailona ia, ke pai ole ia mamua i ke sila hoailona pai o ke Aupuni, e like me ka Pauku 422 o ke Kanawai Kivila.

[Pauku 422, hoopau Kan. 1876, Mok. 55, Pauku 9.]

§1839. I mea e kope ia ai kekahi palapala hoolilo a palapala e ae paha, e hooiaioia no ia e ka mea a e na mea paha nana i hana, imua o ka Luna Kakau, a o kona hope paha, a o ka Lunakanawai paha o kekahi Aha Kakau, a luna hooiaio e paha o keia Repubalika; a imua hoi o kekahi Kuhina, Komisina a Kanikela paha o ko Hawaii Pacaina, a luna hooiaio e ae a Lunakanawai o kekahi Aha Kakau, ma ka aina e. Aka hoi, ina i make kekahi

me ka paa o kona inoa i kekahi palapala i hanaia iloko o keia Repubalika; a i ole ia, ua holo paha mawaho o ke Aupuni, me ka hooiaio ole i ka mea ana i hana ai, a hoole maoli paha, aole e hooiaio, alaila e hiki no ke kopeia ia palapala, ke maopopo ma ka olelo a na hoike iloko, e olelo ana ua hana maoli ia no me ka oiaio, ma ka hoike ana imua o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kakau iloko o keia Repubalika. Ina i pau i ka make na hoike a pau iloko oia palapala hoolilo, a palapala e ae paha a ua holo paha mawaho o ka Repubalika, alaila e hiki no ke hooiaioia ua palapala nei imua o kekahi Aha Kakau iloko o keia Repubalika, ma ka hoomaopopo ana i ke kakauinoa maoli ana o ka mea nana i haawi i ua palapala nei, a me ka inoa hoi o kekahi hoike iloko.

KAUOHA ANA I KA HOOMAOPOPOIA O KA POE E KOI ANA E HOOIAIOIA NA PALAPALA.

§1840. Aole no e laweia ka hooiaioia ana o kekahi palapala hoolilo a palapala e ae e hoolilo ana, a e lawelawe ana no kekahi waiwai paa, ke ole i ike kino ia ka mea i hele mai e hooiaio pela e ka luna e lawelawe ana ma ia mea, oia no ka mea nona ka inoa i kakauia maloko o ia palapala hoolilo a palapala e ae paha ma ke ano kuleana iloko; a i ole pela, e hoakakaia mamuli o ka olelo i hoohikiia a olelo ike paha o kekahi hoike kupono i ikeia e ua luna nei.

§1841. Ma ka palapala hoike no ia hooiaio ana, e hoakakaia no keia hooiaio ana, a no ka ike o ka luna i ke kino o ia kanaka, aia no ka mea nona ka inoa i kakauia ma ka palapala i hooiaioia ma ke ano kuleana iloko, a i ole ia, ua hoomaopopoia oia mamuli o ka olelo hoohiki a olelo ike paha o kekahi hoike kupono i ikeia e ka luna, a e hookomoia kona inoa maloko o ka palapala hoike.

§1842. E kakauia ua olelo hoike la penei:

Ko Hawaii Pae Aina,
Mokupuni o.....

I keia la.....o....., M. H....., ua hele kino mai imua o'u o A. E., a ua ike au oia no ka mea i hoakakaia maloko o ka

palapala mamua ae a nana no ia i hana, a ua ae mai kela ia'u ua hanaia me ke kuokoa a me kona manao ponoi, a no na kumu i haiia maloko.

§1843. Ina i ike ole ia ka mea nana i lawe mai i ka palapala e hooiaio i kona inoa e ka luna nana ia oihana, alaila e hanaia ka palapala hoike ma ke ano penei:

Ko Hawaii Pae Aina,
Mokupuni o.....

I keia la....o....., M. H....., ua hele kino mai o A. E. imua o'u i hoomaopopo io ia oia no ka mea i hoakakaia maloko o keia palapala, a nana no i hana, i hooiaioia ma ka hoike ana mai o I. O., he hoike kupono no ia mea, a'u i ike ai a na'u no i hoohiki iaia; a ua ae mai o A. E., ua hana oia i keia palapala me ke kuokoa a mamuli o kona makemake ponoi, a no na kumu i hai ia maloko.

§1844. Na palapala hoike oiaio, palapala a pau, aole no e laweia he mea oiaio maloko o kekahi Aha Hookolokolo o keia Aupuni, aole hoi e kakauia ma na Buke o ka Luna Kakau Kope, ke kulike ole ka hana ana me na olelo o keia kanawai.

§1845. E lilo keia i kanawai mai kona la aku i hooholoia ai, aka o na palapala hoike hooiaio palapala a pau i hanaia mamua o ke kau ana o keia kanawai, aole no e lilo i mea ole mamuli o na olelo o keia kanawai.

§1846. Aole no e kopeia kekahi palapala a ka wahine mare i oki ole ia, e haalele ana i kona kuleana iloko o na aina a o ka waiwai e ae paha, aia a hooiaioia mamua kela wahine imua o ka luna kakau palapala hoolilo, a o kona hope paha, a o kekahi luna kupono e ae paha ma ke kanawai, e lawe i kela hooiaio ana, me ka neenee aku o kana kane ma kahi mamao, a ua ae pono mai hoi kela wahine, ua kakau oia i kona inoa me ka hoopilikia ole ia a me ka makau ole, i kana kane.

§1847. Na kela luna keia luna nana i hoomaopopo i ka hooiaio ana i kekahi palapala, e kakau no maluna iho i ka hooiaio

ana, a me kona inoa pu, a me na mea i hoomaopopoia ma ka olelo a na hoike, e kakau no i na inoa o na hoike i ninau ia imua ona, me ko lakou wahi e noho ai, a me ke ano nui o na olelo a lakou i hoike ai.

§1848. E heluheluia kela palapala keia palapala hoolilo, a palapala e ae paha, ua paiia i ke sila hoailona pai o ke Aupuni, a ua hooiaioia e like me ka olelo mamua, e kekahi luna i hoakakaia maluna i mea hoike, aole he olelo i koe e maopopo ai, a e hiki no ke kopeia iloko o ka buke Aupuni.

§1849. E hiki no ke heluheluia ka palapala i kope pono ia, a o ke kope o ia palapala paha i hooiaio ia, i mea hoike, e like pu me ka palapala mua. Aole no e manaoia ka palapala hooiaio i ka inoa, a me ka mea e maopopo ai kekahi palapala, he kumu pono ia no ka hookolokolo; aka, e hiki no ke hoopaapaaia e kela aoao keia aoao kuleana malaila. Ina i hoomaopopo ka mea hoole i ka oiaio o ua palapala nei, ua laweia ka olelo a na hoike ma ka hoohiki ana o kekahi mea kuleana maloko, a ma ka hoike kupono ole paha, alaila, aole no e lawe ia ua palapala nei, aole hoi ke kope, i hoike, aia a hoomaopopo ia ma na mea e ae.

§1850. E kopeia kela palapala keia palapala kupono i ke kanawai, e like me ka manawa i haawiia mai i ka luna kakau kope, a e manaoia, ua kope maoli ia, mai ka wa i haawiia ai iaia.

§1851. Na ka luna kakau kope ,e kakau i na huaolelo a pau o na palapala kupono i ke kanawai, e kopeia iloko o kona hale oihana iloko o na buke kupono. Na ke Kuhina Kalaiaina e imi, a e haawi aku ia mau buke; a mahope o ke kope ana e kakau hoike i ke kulike loa me ka palapala i kopeia, i ka la a me ka buke iloko o kona hale oihana, kahi i kope ia ai, a me ka aoao no hoi o ia buke, kahi e palapala ia ai.

§1852. E kopeia iloko o ka hale oihana o ka luna kakau kope, na palapala hoolilo waiwai paa a pau, a me na palapala

hoolimalima waiwai paa no ka manawa i oi aku i ka makahiki hookahi, a me na palapala hoolilo waiwai paa e ae, maloko o keia Repubalika; a o kela palapala keia palapala i kope ole ia malaila, e lilo ia i mea ole, i ka mea kuai mahope ma ke ano oiaio, a me ke kumukuai kupono ke lohe ole oia i ka hooliloia ana o ua waiwai paa nei ia hai, a o ke kauwahi paha o ia waiwai, a ua kope mua ia kona palapala hoolilo.

§1853. E kopeia no hoi iloko o ka hale oihana o ka luna kakau kope, na moraki a pau no ka waiwai lewa, na palapala aelike e hoolilo ana i kekahi haumana ao oihana, na palapala aelike no ka waiwai o ka poe mare, na palapala haawi i ka mana i kekahi e hiki ai ke hoolilo loa aku i ka waiwai paa iloko o keia Repubalika, a me na palapala aelike no ka hookama ana, ma ke ano o ko lakou lilo ana i mea oiaio, a i kope ole ia hoi, aole no e paa na palapala o ia ano i mea e poino ai ka poe kaawale aku, aole hoi he mea e poino ai ko lakou mau pono.

§1854. Na ka luna kakau kope, ke noi ia aku oia, e haawi aku i ke kope i hooiaioia, o na palapala i kopeia iloko o kona hale oihana, i ka mea makemake, a e haawi no hoi i na palapala hoakaka no ka imi ana, a no ka hoomaluia ana paha maluna o ka waiwai a o kekahi mea paha, i maopopo ma kona mau buke kope, ke ukuia nae oia e like me ka olelo mamua.

§1855. E manaoia na palapala a pau, i kopeia iloko o ka hale oihana o ka luna kakau kope mamua o ka la 10 o Iulai, M. H. 1850, ua kope pono ia, ina paha iloko o ka buke i oleloia ma ke kanawai, a ma ke ano e ae paha ke kope ana.

§1856. O na palapala a pau no ka hoolilo i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, i kakauia mamua o ke kau ana i keia kanawai, a me na palapala no ka haawi i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, i kakauia mamua o ke kau ana i keia kanawai, ina aole i hookoia i ka wa e laha aku ai keia kanawai, e kakau kope ia kela mau palapala maloko o ka hale hana o ke kakau kope, na

ka mea loaa e lawe mai, a nana no e uku no ke kakau ana maloko o na la he kanaiwa mahope iho o ka laha ana aku o keia kanawai. Ina aole e hanaia pela, aole e ko ma ke kanawai ia mau palapala imua o na mea loaa ia waiwai mahope me ka lohe ole i ka hoolilo, a me ka haawi mua ana.

§1857. Aole no e kopeia kekahi palapala aia iloko olaila kekahi mau huaolelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hooloiia e ka Luna Kakau Kope, ina aole i kauia i na huakumu e kakauia e ka luna, a i ole ia, e na luna nana i hooiaio ia palapala.

§1858. O kela a me keia huaolelo i puumanaia, mea i holoiia a i ole ia, i hooloiia i hanaia iloko o kekahi moolelo iloko o ke Keena o ka Luna Kakau Kope, e kakau huakumu ia ma ke ka'e e ka Luna Kakau Kope, a i ole ia, e kona Hope, a e kakauia no ia mau olelo i puumanaia, mea i holoiia, a i ole ia, i hooloiia malalo o ka moolelo ma ka lima kakau a maluna ae o ke kakauinoa ana o ka Luna Kakau Kope, a i ole ia, o kona Hope.

HOAKAKA I KA MOKUNA 118.

§§1833-1834 oia no Kan. Kiv. §1249-1250.
§1835 oia no Kau 1888, Mok. 13.
§§1836-1839 oia no Kan. Kiv. §§1252-1255.
§§1840-1845 oia no Kau 1872, Mok. 28 Kan. Kiv. aoao 450.
§§1846-1855 oia no Kan. Kiv. §§1256-1265.
§1856 oia no Kau 1846, Kan. Kiv. aoao 455.
§§1857-1858 oia no Kau 1896, Kan. 55.

Ka hoopai no ke kue ana i ka Mokuna, e nana Kanawai Karaima §§1340-1341.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Rives v. Makulu, 2 Haw. 166; Ellis v. White, 3 Haw. 205; Davis v. Spencer, 3 Haw. 274; Achi v. Kauwa, 5 Haw. 298; Hackfeld v. Akina, 6 Haw. 114; Lenehan v. Akana, 6 Haw. 540; Black v. Castle, 7 Haw. 274; Cook v. Dayton, 8 Haw. 9.

MOKUNA 119.

Na Notere no ka Lehulehu.

§1859. E hoonohoia e ke Kuhina Kalaiaina hookahi a oi ae paha kanaka kupono ma kela a me keia Apana Hookolokolo Kaapuni o ka Repubalika, i mau Notere no ka lehulehu, a noho lakou ma ia oihana a hiki i ka wa e hoopauia ai e ke Kuhina i oleloia.

§1860. Aole no e hoonohoia kekahi mea kupa ole o keia Repubalika he *noteri* no ka lehulehu, a o kela mea keia mea i hoonohoia ma keia oihana, mamua o ka hana maoli ana, e kakau i kona inoa i ka palapala hoohiki i ke Akua, e hana pololei i kana mau hana, a e waihoia ia palapala hoohiki iloko o ka hale oihana o ke Kuhina Kalaiaina.

§1861. Na kela *noteri* keia *noteri* o ka lehulehu, e malama mau i sila no kana oihana, a e okiia kona inoa maluna iho, a me na hua *noteri lehulehu* a me na hua "Ko Hawaii Pae Aina."

§1862. Nana no, ina e noiia, e palapala i na poho a pau a me na poino i loaa mai, a i manaoia e loaa mai ana paha maluna o ke kai a maluna o ka honua, a me na *awarake* a pau, a me na mea e ae e pili ana i kana oihana, e like me ka hana mau ana a ka poe kalepa, a nana no e kakau pololei i *palapala hai* a ka mea nona ka waiwai.

§1863. E kakauinoaia a e hoohikiia no hoi na palapala a pau a me na kope a me na hana e pili ana, e ka poe i hele mai imua o ka luna e hai, a nana no e palapala iho i ka olelo i haiia,

a e haawi i na kope o ia olelo i kakauia me kona inoa, a me kona sila i ka poe makemake, a e uku no hoi no ia mea. Nana no hoi mamuli o kekahi mea kuleana, e haawi i ka bila kikoo, a palapala aie e ae paha i ka mea aie, nana i haawi ia palapala, a i ka mea paha nana e uku, i hookaaia, a nana no hoi e hai aku i keia i ka poe i kakau i ko lakou inoa ma ke kua o ua bila aie nei, a ma ke ano nui o kana oihana, e hana no ua luna nei i na hana a pau i hanaia e na *noteri* lehulehu, mamuli o ka hana mau ana o ka poe kalepa, a ua kupono i na kanawai o keia Repubalika.

§1864. O ka palapala hai no kekahi bila kikoo o ka aina e, a oonei paha, a palapala aie i hooiaioia e ka *noteri* no ka lehulehu, a ua kauia kona lima, a me kona sila, e manaoia no ia ma na Aha Hookolokolo, he hoike no na mea iloko o ua palapala nei no ia mau mea, a me ka hoakaka ana hoi i ka mea nana e haawi i ka bila, a me kona hope paha.

§1865. A hiki i ka manawa e hookaa ai i kekahi palapala aie, a bila kikoo paha iloko o keia Repubalika i kekahi la mahope, a i ole ia, i ka la e ikeia ai ua palapala nei, aole hoi i ka la e koiia ai, alaila, e haawiia i ka mea nana e haawi ia bila aie, a i ka mea hoi i ae e hookaa i kekahi bila kikoo, ekolu la oluolu, ke ole o ka la Sabati ke kolu o ka la, a he la hookeai paha, a he la hoomaikai paha i ke Akua, i hoakakaia e ka Peresidena, a ina pela, e haawiia elua la oluolu wale no.

§1866. Na kela *noteri* keia *noteri* e kakau loihi ma ka buke i na hana a pau, a me na *palapala hai*, na palapala hoohiki, a me na mea e ae ana i hana ai iloko o kana oihana, a e kakauia kona inoa, a e pai i kona sila ma na kope, a ma na palapala hooiaio a pau ana i haawi ai, a e lawe ia no ia i hoike no ia hana ana.

§1867. Ma keia, ua haawiia ka mana i na Notere o ka Lehulehu a pau iloko o keia Repubalika e hoohiki aku i na olelo hoohiki ma na hana a pau i kauohaia ai e hoohiki ma ke kanawai, a i aeia e hoohiki, a i kupono paha ka hoohiki ana, a o na hoo-

hiki ana a pau i hoohikiia mamua e na Notere Lehulehu ke hoikeia nei ua mana a ua paa ia mau hoohiki ana.

§1868. E uku ia kela *noteri* keia *noteri lehulehu*, penei:

1. No ka palapala hai no na palapala aie, elua dala;

2. No kela palapala keia palapala hoolaha, a me ke kope o ka palapala hai, elua dala;

3. No ka palapala ana i ka palapala hai e ae, ekolu dala.

4. No kela palapala keia palapala hoolaha no ia mea, a me ke kope o ka palapala hai i hooiaioia, ekolu dala.

5. No kela palapala keia palapala hoohiki, a me ka palapala hooiaio mamuli o kana oihana, elua dala.

6. E auhauia ka uku o Iwakaluakumamalima keneta no ia hoohiki ana aku i ka olelo hoohiki i huiia me ka olelo hoike no ia hoohiki ana.

HOAKAKA I KA MOKUNA 119.

§1859 oia no Kau 1887, Mok. 11.
§§1860-1866 oia no Kan. Kiv. §§1267-1273.
§1867 oia no Kau 1888, Mok. 6.
§1868 oia no Kan. Kiv. §1276 a me Kau 1888, Mok. 6.

Na hana a na Notari o ka Lehulehu, e nana Kanawai Karaima §§1334-1335.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Lenehan v. Akana, 6 Haw. 538; Re Notaries, 8 Haw. 562; Bishop v. Williams, 9 Haw. 299.

HOAILONA IX.

KA NOHO OHANA ANA.

MOKUNA 120.

Ka Mare ana

§1869. Aole no i kupono i ke kanawai, ke hooko kekahi kahunapule o kela aoao me keia aoao pule, a o kekahi kanaka e ae paha, i ka olelo mare iloko o keia Repubalika, ke loaa ole mamua mai ke Kuhina Kalaiaina, ka palapala ae e hana ia hana.

§1870. Aole e paa ka mare ana o ke kane a me ka wahine, ke pili ko laua koko iloko o ka degere eha o na hanauna o laua, aole hoi e paa ina ua hala ole na makahiki o ke kane he umikumamahiku, a o ka wahine he umikumamaha mai ko laua hanau ana mai a i ka wa i mare ai laua. Aole no hoi e paa ka mare ana ina he wahine ka ke kane e ola ana, aole nae i okiia; a ina he kane ka ka wahine e ola ana, aole i okiia. A aole hoi e kupono ka mare ana iloko o keia Repubalika, ke ole i loaa mamua ka palapala ae mare a ka luna i hookohu pono ia no ia hana, nana e haawi e like me ke kanawai.

§1871. E kohoia ka mare ana e ka poe i hookohu pono ia e like me ke kanawai, ma ka hoike ana iaia i palapala ae, i oleloia ma ka pauku maluna iho; a e hiki no iaia ke lawe i ka uku i aelike ia, a i ole ia, i ka uku paha i haawi wale ia iaia.

§1872. O ka poe i mareia ma ka aina e, a ua pono ka mare ana ma kahi i mare ai, e manaoia ko lakou mare ana ua kupono iloko o na Aha Hookolokolo o keia Repubalika.

§1873. Ina makemake kekahi kane malalo o na makahiki iwakalua, a he wahine paha malalo o na makahiki he umikumamawalu, e mare, aole pono ia laua ke mare, aia a loaa mai ka ae o ka makua, kahu a mea e ae paha nana e malama, ina paha e noho ana ia iloko o keia Repubalika.

HOAKAKA I KA MOKUNA 120.

§1869 oia no Kan. Kiv. §1283.
§1870 oia no Kau 1872, Mok. 23 Kan. Kiv. aoao 470.
§1871 oia no Kan. Kiv. §1285.
§§1872-1873 oia no Kan. Kiv. §§1290-1291.

E malama ia i Buke Kakau o na poe i mareia, e nana K. K. §1343, a pela aku; a e hoihoiia i na Luna Kakau Kope, e nana K. K. §966.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Puuku v. Kaleleku, 8 Haw. 78; R. v. Waipa, 10 Haw. 442.

MOKUNA 121.

Na Keiki.

§1874. E manaoia na keiki a ka poe i mare pono ia, ua ku i ke kanawai, a na ke kane mare e malama ia lakou, ma na mea kupono a pau, a hiki i ka wa oo, alaila, aole maluna ona ka malama ana. Na ke kane e hoomalu, a e hooponopono hoi i kana mau keiki, ma na mea a pau i ka wa e oo ole, a nana no hoi e hoohana ia lakou, e like me ka mea kupono. Oia no ke kahu maoli ma ka hanau ana o ko lakou mau kino, a me ko lakou waiwai; maluna ona ka hihia, ke hana kekee lakou ia hai; nana no e hoopii, a e pale aku ma ke kanawai, ma na hookolokolo ana a pau no lakou, a me ko lakou waiwai.

§1875. E manaoia na keiki a na makua i mare ole ia, e like me keia haawina he keiki kamehai, aole hoi e ili aku ka waiwai o ka makuakane ia lakou, ke kauoha ole ia aku hoi; na ka makuahine e malama i ke ola o na keiki kamehai o ia ano, i ko lakou wa oo ole; a e ili aku no ka waiwai o ka makuahine i ke keiki, me ka palapala kaouha ole.

§1876. O na keiki a pau i hanauia me ka mare ole ia o na makua, ke hooliloia nei he mau keiki kupono mamuli o ke kanawai ke mare na makua ponoi o ua mau keiki la kekahi me kekahi; a e loaa no hoi ia lakou na pono, e like me he mau keiki la i hanauia mahope o ka mare ana.

'HOAKAKA I KA MOKUNA 121.

§§1874-1875 oia no Kan. Kiv. §§1288-1289.
§1876 oia no Kau 1866, Kan. Kiv. aoao 474.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Hopkins v. Chung Wa, 4 Haw. 650; Hanuna v. Unna, 6 Haw. 486.

MOKUNA 122.

Na Inoa.

§1877. O na wahine mare a pau e ola nei, me na wahine a pau e mare ia ana ma keia hope aku, ma keia Paeaina, mai ka la aku o ka hooholo ana o keia kanawai, e lawe no lakou i ka inoa o ka lakou mau kane i inoa ohana.

§1878. O na keiki a pau i hanauia iloko o ka mare ana, mai ka hooholo ana aku o keia kanawai, e lawe no lakou i ka inoa o ka makuakane, i inoa ohana. E lawe no hoi lakou i inoa Karistiano kupono no ko lakou ano, he kane a he wahine paha.

§1879. O na keiki kamehai a pau i hanauia mahope o ka hooholo ana o keia kanawai, e lawe no lakou i ka inoa o ka makuahine i inoa ohana. E lawe no hoi lakou i inoa Karistiano kupono no ko lakou ano, he kane a he wahine paha.

§1880. O na keiki a pau malalo o na makahiki iwakalua, e lawe no lakou i ka inoa o ka makuakane i inoa ohana.

§1881. O na inoa a pau i lawe ia e like me ia e hoakaka aku no ia, i na luna i hoonohoia e helu i ka nui o kanaka o ka makahiki e noho nei.

§1882. Aole no e ku i ke kanawai ke hoololi ia kekahi inoa i laweia a haawiia paha mamuli o keia kanawai. Aole no hoi e ku i ke kanawai ke hoololiia kekahi inoa i laweia a haawiia paha mamua o ke kau ana o keia kanawai, koe nae mamuli o ka olelo hooholo a ka Peresidena i hookumuia kela olelo hooholo maluna

o ka palapala hoopii o ka mea e makemake ana e hoololi i kona inoa, a e hoolaha pono ia no ka lohe ana o ka lehulehu, aole e emi malalo o na hebedoma eha iloko o kahi nupepa i oleloia maloko o ua olelo hooholo nei.

§1883. O ka makuakane a makuahine paha o kekahi keiki i hanauia mamua o ka hooholo ana o keia kanawai, e hoike aku ia i ka inoa, a mau inoa paha, o ua keiki nei i ka mea nana i kakau i na hanau no ka apana kahi i hanau ia ai ua keiki nei iloko o na mahina ekolu mai ka hanau ana aku o ua keiki nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 122.

§§1877-1883 oia no Kau 1860, Kan. Kiv. aoao 559.

MOKUNA 123.

Kuleana o na Wahine Mare.

§1884. O na waiwai paa a me ka waiwai lewa o kekahi wahine i kona manawa e mare ai e mau no ia i waiwai kaawale nona a e kaawale mai ka hooponopono, mana, a me na aie o kana kane; a e hiki no i ka wahine i mare ia e lawe mai, paa, hooponopono a hoolilo aku i ka waiwai paa a lewa paha e like me he mea la aole oia i mare ia, aka nae aole e ae ia oia malalo o keia Kanawai e hana i kekahi palapala kuai a moraki paha o kona waiwai paa me ka ae ole o kana kane i kakauia ua ae ana la.

§1885. E hiki no i ka wahine i mareia e hana i na aelike ma ka waha wale no, a ma ke kakau ana paha, i sila ia a i sila ole ia, e like me he mea la aole oia i mare ia, koe wale no aole oia i ae ia ma keia e hana i aelike na kana hana kino ponoi me ka ae ole i kakauia e kana kane aole no hoi oia e hana aelike me kana kane.

§1886. O na hana a pau i hanaia a i hookoia e kekahi wahine i mare ia no kekahi mea e aku, aole o kana kane a me kana mau keiki, e manaoia no ina aole he aelike maopopo e hoike okoa ana, ua hanaia a hookoia paha ma kona pomaikai ponoi iho.

§1887. E hiki no i kekahi wahine i mareia e lilo i Hookokauoha, Luna Hooponopono Waiwai, Kahu, a Malama Waiwai paha, a e hoopaa iaia iho, a me ka waiwai ana e malama ana me ka hana, a ae ole ia mai e kana kane.

§1888. E hiki no i kekahi wahine i mare ia, e hoopii aku, a e hoopiiia mai, e like me he mea la aole oia i mare ia, aka nae

aole e manaoia ma keia Pauku, ua aeia na hoopii mawaena o ke kane me kana wahine i mareia.

§1889. Aole kauia maluna o kekahi wahine i mareia, na aie o kana kane, aole no hoi e hiki ke lawe ia kona waiwai ma ka hoomalu ana, a ma kekahi palapala e ae paha, e kue ana i kana kane, koe wale no ma ke ano i hoakakaia ma ka Pauku 1893.

§1890. Maluna o ke kane ina paha ua mareia iloko o keia Repubalika, a ma kekahi aina e paha, a e noho ana maanei, e malama i kana wahine, oiai e paa ana ka mare, e like me kona malama ana iaia iho, a e ili no maluna ona na aie a pau o kana wahine i aie ia no na mea kupono nona a me kona ohana iloko o ka wa mare, koe nae na aie i aie ia e ka wahine iloko a e pili ana i ka lawelawe ana i kekahi hana kaawale ana i lawelawe ai e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 1893. E ili no maluna ponoi o ke kane na hana hewa a pau a ka wahine i hanaia ma kona mana, a ae ana paha, aole no kekahi mea e ae. Ina e make mua ka wahine, me ke kauoha ole, alaila, e ili koke aku no kona waiwai i kona mau hooilina; eia no nae ina e make kauoha, a kauoha ole paha, alaila, e loaa no i kana kane mare ke kuleana oiai oia e ola ana iloko o ka hapa-kolu o ka waiwai paa o kana wahine.

§1891. Aole no e hoopiiia ke kane mare ma kekahi hoopii, ina ua ulu ae ia mea e kue ana i kana wahine mamua o ko laua mareia ana, aole no hoi oia e koiia e uku i kekahi mea i hooholoia e ukuia e kana wahine, koe wale no e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 10.

§1892. O na aelike i hanaia e kekahi wahine i mareia e pili ana i kona waiwai kaawale, hana lima, oihana, a hana maoli paha, aole no ia e kauia, a paa paha maluna o kana kane koe ma ke ano i hoakakaia ma ka Pauku mahope iho nei, aole no hoi e hoopaa iaia a me kona waiwai no ia mea, aka, o ka wahine no a me kona waiwai kaawale no ka hoopaaia ma ia mau aelike, e like no me he mea la aole oia i mare.

§1893. Ina e hana kekahi wahine i mareia, a ua manao paha e hana ma ke ano kaawale, nana no, a i ole ia, na kana kane e waiho aku ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina, i palapala hoike, e hoakaka ana i ka inoa o ua wahine nei, a me kona wahi noho, a me ka inoa a me kahi noho o kana kane; i ke ano o ka hana, a me kahi o ia hana, a i manaoia paha e hana, me ka hoakaka, ina he mea hiki, i ka inoa o ke alanui, a me ka helu ma ia alanui; a ina e hoanoe ia ka hana, a hooneeia paha ma kahi e aku, e waiho ia aku i palapala hoike hou. Na ke Kuhina Kalaiaina e kauoha e malama ia i buke, a maloko o ia buke, e kakauia ai na palapala hoike i waihoia aku a e auhau aku oia i hookahi dala, no ke kope ana i kela a me keia palapala hoike. E hanaia ua buke la me ka papa kuhikuhi kupono, a iloko o na hora hana a pau e hamama no ka nanaia e ka lehulehu me ka uku ole. Ina aole e waihoia aku ka palapala hoike e like me ka mea i olelo mua ia, alaila, e hiki no ke hoomaluia ka waiwai lewa, e hoohanaia ana ma ia hana ma ke ano he waiwai no ke kane, a e laweia ma ka palapala ohi e kue ana iaia, a e hoopaaia no ke kane ma na aelike a pau, i ku i ke kanawai i hanaia, e pili ana i ua hana nei, e like ke ano, a me ka nui, me he mea la he mau aelike i hana pono ia e ia.

§1894. Aole e lilo kekahi mea i hoakaka ia ma na Pauku mamua ae i mea e lilo ai na aelike i hana ia mamua o ka mare ana, i mea ole.

§1895. Aole e lilo kekahi mea maloko o keia Kanawai i mea e kue ai i kekahi mau pono i ka waiwai i loaa mua mamuli o kekahi Kanawai e paa nei i keia manawa.

Haalele Wahine.

§1896. E hiki no i kela, a i keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o kekahi Aha Kaapuni paha, ke hoopiiia aku imua ona, e kekahi wahine i mare i ke kane, a ua haalele ua kane la i keia Repubalika, a ua haalele no hoi iaia, aole hoi malama i kona

ola, ke haawi i ua mea hoopii la i ka mana, i ka wa noho kaawale o ke kane ma kahi e, a hiki i kona manawa e hoi mai ai, e hana ma kona inoa ponoi, i na olelo aelike me ke sila a me ke sila ole paha.

§1897. E hiki no hoi ke haawi i ka mana iaia e kuai aku i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, ina nona ponoi ke kuleana iloko o ia waiwai, a e hiki no iaia ke hana i na palapala kupono a pau, e maopopo ai ke kuai ana.

§1898. E hiki no i ua wahine nei ke hoomaka, ke koi aku, a ke pale aku hoi ma na hoopii apau ma ke kanawai, a i ke kaulike paha, a puka mai ka palapala hooholo a me ka ohi, e like me kana hana ana, i kona wa i mare ole ia.

§1899. E hiki no hoi i ka Aha Kiekie, a me na Aha Kaapuni, ma ka hoopii a ka wahine, ke haawi i ka mana i ka mea malama i ke dala, a i ka waiwai lewa paha o ke kane, i loaa iaia ma o kana wahine; e uku aku a e hoihoi aku i ua waiwai nei i ka wahine; a e haawi hoi i ua wahine la i ka mana e haawi i na palapala hookaa no ia waiwai, a ua paa no ia palapala hookaa no ia waiwai a me ka hana ana me ua waiwai nei, i ka wa kaawale aku o kana kane, e like me kana hana ana i kona waiwai ponoi.

§1900. Ma ka hoopii ana no na mea i olelo ia maluna, na ka Lunakanawai, mamua o kona haawi ana i ka mana i olelo ia maluna, e hoolaha aku ma kekahi nupepa ma Honolulu, i ekolu pule, a o ka hoolaha hope ana aole ia e emi malalo o na malama ekolu mamua o ka haawi ana i na mea i noi ia mai.

§1901. E paa na olelo aelike a pau i hana ia ma ke ano kupono i ke kanawai e kekahi wahine i mare i ke kane, mamuli o ka mana i haawiia iaia e like me ka olelo maluna, ua paa ia maluna ona a me kana kane, e like me ka paa ana ina ua mare laua mahope oia olelo aelike; a i ka wa kaawale aku paha o kana kane, e hiki no nae e hoopiiia oia no ia mea e like me ka hana

ana ina ua mare ole ia ua wahine nei i ke kane, a no na hana e ae hoi apau ana i hana ai oiai e paa ana iaia ua mana nei.

§1902. Aole no e pau ka hookolokolo ana i ka hoopii, o ka wahine kekahi aoao, mamuli o ka mana i haawiia iaia e like me ka olelo maluna, no ka hoi ana mai o kana kane iloko o keia Repubalika; aka hoi, ma kona hoopii ana e hiki no ke ae ia ke koi pu a ke pale pu me kana wahine e like me ka hana ana, ina ua mare ia laua mahope o ka hoomaka ana i keia hoopii; ina nae aole i ae ia o ke kane kekahi aoao e hui me kana wahine ma ka hoopii, alaila, e hooholo ia a e hoopuka ia ka palapala ohi, a e hooko ia ma ka inoa o ka wahine a ma ke ano kue iaia paha e like me ka hana ana, ina ua hooholo ia mamuli o kona aoao a ma ke ano kue paha iaia mamua o ko laua mare ana.

Hoopaa Ola.

§1903. E hiki no i ka wahine mare, ma kona inoa a ma ka inoa o kona kahu waiwai paha, me ka ae pu nae o kana kane mare, ke hana i palapala aelike no ka uku ana iaia i na dala hoopaa ola no kana kane. Ina e make ke kane iloko o ka manawa e ola ana ka wahine, alaila, e lilo ia mau dala nona ponoi, a aole e lawe ia i mea e hookaa ai na aie o kana kane.

§1904. Ina e make ka wahine mamua o ka make ana o kana kane, alaila, e uku ia ia mau dala i kona hooilina, a e manaoia oia no kekahi mahele o kona waiwai ponoi, aka nae, e hiki no ke hookaa ia i kekahi keiki a mau keiki paha.

§1905. Aole e ae ia ma keia kanawai e uku ia mailoko mai o ka waiwai o ke kane kekahi mau dala no ka uku hooi, e oi aku i na dala elima haneri iloko o ka makahiki hookahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 123.

§§1884-1895 oia no Kau 1888, Mok. 11.
§§1896-1902 oia no Kan. Kiv. §§1292-1298.
§§1903-1905 oia no Kau 1868, Kan. Kiv. aoao 477.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Kamakaohua v. Thow Choy, 8 Haw. 245; Silva v. Silva, 8 Haw. 496; Bankruptcy Johnson, 8 Haw. 732; Nam Chong v. Lau Kona, 9 Haw. 370; Dowsett v. Jones, 9 Haw. 544; Iaukea v. Cummings, 9 Haw. 558.

MOKUNA 124.

No ka Waiwai Hapakolu.

§1906. E hooili ia no kela wahine keia wahine, ka noho ana ma kekahi hapa-kolu o na aina apau i pili i kana kane i na manawa apau o kona mare ia ana, i na aina konohiki, alodio, a me ka hoolimalima no na makahiki he kanalima a keu, ke koe na makahiki he iwakaluakumamalima, aole nae iloko o ke kuleana malalo iho, ke ole oia i hoonele ia, e like me ke kanawai. A ua lilo loa no ka wahine kekahi hapa-kolu o ka waiwai lewa o kana kane, ma ke ano waiwai hapa-kolu, mahope o ka hookaa ana i kona mau aie kupono.

§1907. Ina he kane mea aina alodio, a kuleana malalo iho o ka alodio, a hoolimalima paha no na makahiki he kanalima, e like me ka olelo ma ka pauku maluna iho, e kuai lilo i kona aina i aina e ae, alaila, aole e hooili ia ka hapa-kolu o keia mau aina elua maluna o kana wahine i ka make ana o ke kane; aka, e koho no ua wahine la i kekahi aina o ua mau aina la, o ka aina paha i lilo a o ka aina paha i loaa mai, kahi e lawe ai i kona hapa-kolu maloko o na malama mua eono, mahope o ka make ana o kana kane; a ina i ole ia e koho, alaila, e lawe oia i kona hapa-kolu no loko o ka aina i loaa mai ma ke kuai ana.

§1908. Ina e haawi kekahi mea aina i ka palapala moraki maluna o kona aina, mamua ae o kona mare ana, e loaa no nae i ka wahine kane make, ka hapa-kolu no loko mai o na aina i moraki ia, me ka hoole i na mea apau, koe wale no ka mea nona ka moraki, a me na mea kuleana malalo ona.

§1909. Ina e kuai kekahi kane i ka aina i ka wa e ola ana ka wahine mare, a ia wa hoi e haawi i palapala moraki e hoomalu

ia aina no kona aie iloko o ia kuai ana; alaila, aole no ua wahine kanemake nei ka hapa-kolu iloko o ua aina la i moraki ia, a pau e kela aie i ka hookaa ia, aka, e pono no iaia ke lawe e ia, mamua o na aie e ae a pau.

§1910. Ina o ka mea lawe moraki, a o kona mau hope paha, mahope o ka make ana o ke kane haawi moraki, e kudala i ka aina i moraki ia, a koe na dala, mahope o ke kaa ana o ka aie maloko o ia moraki, me na koena, a me na uku e ae ma ke kanawai, alaila, e lilo no i ka wahine kanemake ka uku hoopanee, a o ka hua paha o ka hapa-kolu oia waiwai koena, i kuleana waiwai nona, i kona wa e ola ana ma ke ano waiwai hapa-kolu.

§1911. Aole no e loaa i ka wahine kanemake ka hapa-kolu o na aina i lilo mai i ke kane ma ke ano moraki, ke loaa ole iaia ke kuleana maoli iloko o ua aina la, i ka wa e noho mare ia'i.

§1912. Ina e pono, no kekahi wahine kanemake, ke lawe i kekahi hapa-kolu, iloko o na aina o kana kane i make, e hiki no iaia ke hoomau i kona noho pu ana me na keiki, a me na hooilina e ae paha, o ka mea make; a e lawe paha i ka hapa-kolu o ka uku hoolimalima, a o ka hua paha o ka aina, me ka hookaawale ole ia o kona hapa-kolu aina, ke keakea ole na hooilina.

§1913. E hiki no i ka wahine kanemake, ke noho ma ka hale o kana kane, i na la he kanaono, mahope iho o kona make ana, me ka hoouku ole ia, a e haawi wale ia kona mea e ola ai ia manawa no loko mai o ka ke kane waiwai.

§1914. Ina ua hooki ia ka wahine, a ua hoopau ia paha ka mare ana no ka hewa o ua wahine la, aole no e loaa iaia ka hapakolu o ka waiwai o kana kane.

§1915. E hiki no i kekahi wahine, ke hoopau i kona pono, iloko o ka aina kuai o kana kane, i kona hui pu ana me ia, iloko o ka palapala hoolilo, e hoolilo ana ia mea, a malaila, e hookuu

ana i kona pono iloko o ka hapa-kolu o ia aina; a i ole ia, ma ka palapala hoolilo kaawale, e hookuu ana i kona kuleana hapa-kolu iloko o ia aina i ka wa hookahi i hana ia ai ko ke kane palapala hoolilo, a i ka wa mahope paha.

§1916. E hiki no hoi ke pale ia ko ka wahine hapa-kolu, iloko o na aina o kana kane, ma ka haawi e mamua o ke kane, me ka aelike o ka wahine, i aina ponoi nona mamua o ka mare ana, e hooko ana i ko ka wahine kuleana mahope iho o ko ke kane make ana, a e mau ana ko ka wahine kuleana, i kona wa e ola ana; a ina he wahine oo i ka wa o ka mare ana, alaila, e kau ia kona ae ma kekahi aoao, iloko o ka palapala aelike; ina hoi, aole ia he wahine i oo ma ke kanawai, e hui no ia me ka makua-kane a makua hanai paha, iloko o ua palapala aelike la.

§1917. Ina ma ka palapala, ua hoohiki e ia paha kekahi puu dala no kekahi wahine i hoopalau ia i pani no kona kuleana hapa-kolu, a ua ae ia mai e ia e like me ka olelo ana iloko o kela pauku maluna iho, ma ia mea hoi, e pale ia kona hapa-kolu, iloko o ko ke kane make mau aina a pau.

§1918. Ina e hana ia ka palapala hoolilo aina, a ua hoohiki ia kekahi puu dala, me ia olelo maluna, mamua o ka mare ana, me ka ae ole o ka wahine hoopalau, a i hana ia paha mahope o ka mare ana, he pale no ia i kona kuleana hapa-kolu, ke koho ole oia iloko o na malama eono, mahope o kona ike ana i ka make ana o kana kane, e waiho ia puu dala, a i ka waiwai paa paha i hoohiki ia nona, ma ka palapala, a e lawe i ka hapa-kolu o ka aina o kana kanemake.

§1919. Ina ma ka palapala kauoha a kekahi kane i make, ua haawi ia kekahi waiwai no ka wahine o ua kane make la, alaila, maloko o na malama eono, mahope o ka hooiaio ana i ua kauoha la, e koho no ua wahine la i kana mea e makemake ai, ma ia waiwai kauoha paha, a ma ka hapa-kolu o ka aina paha, e like me ke kanawai; aka, aole e ili ia mau mea a i elua maluna ona, ke

maopopo ole ia ma ka palapala kauoha, pela ka manao o ka mea kauoha, e lilo pu ia nona, a me ka hapa-kolu aina kekahi.

HOAKAKA I KA MOKUNA 124.

§§1906-1919 oia no Kan. Kiv. §§1299-1312.

Na Olelo Hooholo Aha.Kiekie: Re Vida, 1 Haw. 63; Reynolds v. Barnard, 2 Haw. 72; Laanui v. Puohu, 2 Haw. 161; Est. Kamehameha, 2 Haw. 715; Wei See v. Young Sheong, 3 Haw. 489; Jacobs v. Cummings, 4 Haw. 113; Luha v. Holt, 5 Haw. 183; Long v. Pfluger, 6 Haw. 85; Carter v. Carter. 10 Haw. 687.

MOKUNA 125.

Ke Oki a me ka Hookaawale i ka Poe Mare.

Mahele I.—Hoololi.

§1920. He mana ko ka Aha Hookolokolo Kiekie a me na Aha Kaapuni, a me kela a me keia Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ke keena, ma ka hooholo ana i olelo hoopau, e hai aku ua lilo ka mare ana o kekahi mau mea i mea ole, no kekahi o na kumu i olelo ia malalo nei, ina ua maopopo ia mau kumu i ka wa i mare ai.

1. No ka pili ana o ko laua koko iloko o ka degere eha o ka hanauna.
2. No ka hiki ole aku o laua, a o kekahi o laua paha, i na makahiki kupono ma ke kanawai no ka mare ana.
3. He wahine ka ke kane e ola ana, aole hoi i oki ia; a i ole ia, he kane ka ka wahine e ola ana, aole hoi i oki ia.
4. He hupo, a ua pupule paha kekahi o laua i ka wa i mare ai.
5. Ua kina kekahi o laua, a ua hiki ole ke komo pono iloko o ka mare no kona kina ana.

§1921. E hiki no i ka makua, a i ke kahu paha, oia hoi ka mea nana e malama i ka mea i oo ole ma ke kanawai, a ua hiki no hoi i ka mea i ae ia e ka Aha Hookolokolo no kona ano makamaka o ka mea oo ole, ke hoopii e hoopau ia ka mare ana, no ka hiki ole aku o kekahi o na mea i mare ia i na makahiki kupono ma ke kanawai no ka mare, aole nae e hoopau ia kekahi mare ma ka hoopii ana o kekahi mea mare i kona wa kupono i ka mare, e like me ke kanawai. Aole hoi e hoopau ia, ke maopopo ua launa

pu na mea mare, ma ke ano mare, mahope o ko laua wa oo, a pono i ka mare e like me ke kanawai.

§1922. E hiki no ke hooholo, ua lilo ka mare ana i mea ole, ke maopopo he wahine ka ke kane, a he kane paha ka ka wahine, i oki ole ia, ma ka hoopii ana o kekahi o na mea i mare hope ia, oiai e ola ana laua elua; a ma ka hoopii ana paha o ke kane mua, a o ka wahine mua paha.

§1923. Ina i hoopunipuni ia kekahi wahine e mare i ke kane mea wahine e ola ana, me ka manao kuhihewa he kane mea wahine ole kela, alaila, he kuleana ko kela wahine iloko o kekahi mahele o kona waiwai, i ola nona a me kona ohana; a e loaa iaia ia mahele waiwai ma ka hoopii ana imua o kekahi Lunakanawai o kekahi aha kakau, ma kona keena, aole nae e oi aku ka haawina mamua o ka hapa-kolu o ko ke kane waiwai lewa a me kona waiwai paa.

§1924. E kuleana like na keiki i loaa mai ma ia mare kue i ke kanawai, iloko o ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa o ko lakou mau makua, iloko o keia Repubalika, e like me na keiki o ka poe i mare kupono maoli ma ke kanawai.

§1925. E hoopau ia ka mare ana o ka mea hupo, a me ka mea pupule, ma ka hoopii ana mai o ka mea hupo ole, pupule ole, a o kekahi hoahanau paha o ka mea hupo a o ka pupule, a o kekahi mea e ae paha i ae ia e ka Aha Hookolokolo, e hoopii no kona ano pili makamaka i ka mea hupo a pupule, a ma ka hoopii paha o ua pupule nei, ke pau kona ano pupule, a ua loaa iaia ka naauao; aka, aole no e hoopau ia keia mare ke maopopo ua noho pu laua ma ke ano mare, he kane a he wahine, mahope o ka naauao ana o ua pupule nei a hupo paha.

§1926. Ina e hoopau ia ka mare ana o kekahi mau mea, no ke oo ole, no ka pupule, a hupo paha, alaila, e manao ia no na keiki, he mau keiki kupono ia a ka makua i kupono i ke kanawai mare, i ka wa i mare ai.

§1927. Ina i hoopau ia ka mare hewa, no ka pili kokoke loa o ke koko o na mea mare; e manao ia na keiki i loaa mai ma ia mare ana, he mau keiki kupono ole i ke kanawai.

§1928. O ka hoopii e hoopau ia ka mare ana no ke kina o kekahi i ka wa o ka mare ana, e hoopii ia e ka aoao poino wale no ma ke ano kue i ka mea kina, a e hoopii ia hoi iloko o na makahiki elua mahope iho o ka wa i mare ai.

§1929. Aole no e hooholoia ka hoopau ana i kekahi mare, mamuli o ka hai ana a me ka ae ana o na mea mare wale no; aka, na ka Aha Hookolokolo ma ia mau hoopii apau, e koi aku i na mea e ae e maopopo ai ka oiaio o na kumu a laua i hoike mai ai, i mea e hoopau ia'i ko laua mare ana.

MAHELE II.—OKI MARE.

§1930. E ae ia no ke oki mai ka berita mare aku no na kumu i hoakaka ia malalo ae nei, a no ia mau kumu wale no penei:

Akahi. No ke kumu o ka moekolohe ma kekahi aoao a ma kekahi paha, a no ka haalele mau a haalele loa a hala na makahiki ekolu, a ina paha ua hoopaahao ia kekahi o na aoao elua a pau ke ola, a i ole ia, no na makahiki ehiku a oi aku paha; a ina no ua loaa i ka mea i hoopai ia pela ka palapala kala mahope o ka hooki ia ana o ka mare no ke kumu i olelo ia, alaila, aole no e lilo ia kala ana i mea e hoihoi hou ia aku ai na pomaikai mare i ka mea i oki ia; a ina hoi i hoomaopopo ia imua o ka Aha, ua loaa i kekahi o laua ka ma'i i kapa ia ka Ma'i Lepera Pake i hiki ole ke hoola ia.

Alua. No ke kumu o ka hana ino loa ana, no ka ona mau, a ina hoi aole e malama kupono mai ke kane i ke ola o kana wahine, me ka hoole aku kekahi, oiai ua hiki no i ua kane la ke malama pela i ke ola o kana wahine. Aka nae, ina o ka mea e noi mai ana e oki, aole ia i koi e oki mai ka berita mare aku, alaila, e hooholo ia no e oki mai kahi moe aku a me ka ai wale

no; a ia manawa e hooponopono ia ka noho ana o na aoao elua, e like me na kanawai e waiho nei no ka hookaawale ana.

§1931. No na Aha Kaapuni wale no ka mana e hookolokolo ai i na hihia oki mare ma ka apana hookolokolo kahi i noho ai na aoao elua ma ke ano he kane a he wahine mare, eia nae, ina ua noho hope laua ma ke ano he kane a he wahine ma ka Mokupuni o Oahu, alaila, na ka Aha Kiekie ka mana e hookolokolo. Aka, o na hihia apau o ia ano, e hookomo ia ma na papa moohihia e like me na hihia kivila e ae. Aole no e hoolohe ia kekahi hihia o ia ano ma ke keena, aole no e hiki i na Aha ke hoolohe i na hihia oki mare a o kekahi mea paha e pili ana, ina no ua ae mai na aoao a i elua, aia wale no ma na kau mau ma na keena hookolokolo akea. Aole no e haawi ia aku ka hooki mare no kekahi kumu ke ole i noho pu iloko o keia Repubalika na aoao elua ma ke ano he kane a he wahine.

E hoolohe ia na hoopii oki mare e kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie e malama ana i kekahi kau mau o ka Aha Hookolokolo Kiekie a Kaapuni paha.

§1932. E hoomaka ia no na hihia oki mare apau ma ka palapala hoopii i kakauinoa ia e ka mea hoopii, a i hoohiki ia, a e hoakaka ia ma ia palapala ka mare ia ana o na aoao elua, a me na kumu no ke oki mare ana ma ke ano moakaka kupono, e lilo ai i mea e hapai ia ai e ka Aha. E waiho ia na palapala hoopii o ia ano ma ke keena o ke Kakauolelo o ka Aha i hoopii ia aku ai, a ma ka waiho ia ana aku pela e hoopuka ia i palapala kena me ke kope pu i hooiaio ia o ka palapala hoopii, a hoihoi ia mai ua palapala kena la i ka Aha e noho ana mahope o ka waiho ia ana o ua palapala la i ke Kakauolelo. E hooko ia kela palapala kena ma ka haawi kino ana aku i ka mea i hoopii ia, aole no e hapai ka Aha i ka noonoo ana no ia hoopii ke ae ole mai ka mea i hoopii ia, ke ole e hooko maoli ia ia haawi kino ana aku iloko o na la he iwakalua a keu, mamua ae o ka la mua o ke Kau Hookolokolo i kauoha ia e hoihoi malaila ka palapala kena, koe nae na mea i hoakaka ia ma ka pauku malalo ae nei.

§1933. Ina aole i haawi kino ia ka palapala kena e like me ka mea i olelo ia maluna, a ua hoomaopopo ia ma ka olelo hoike a ka makai, aole no i loaa iaia ka mea i hoopii ia mahope iho o ka huli ikaika ana, alaila, na ka Aha o ia Kau e kauoha aku e hoomau ia kela hihia a hiki i kela Kau aku, a oiai e hiki aku ana ia Kau aku, e pai ia no ma na nupepa aupuni ke kope i hooiaio ia o ka palapala hoopii a me ka palapala kena, aole emi iho malalo o na hoopuka ana eono, a o ka hoolaha hope loa ana aole e emi iho malalo o na la he iwakalua mamua ae o ke Kau Hookolokolo o ka Aha e hiki mai ana, a na ka Aha no hoi e kauoha aku e hoolaha hou ia no ia mea, e like me ka mea i ike ia he pono no ia hihia.

§1934. Ma ka hoolohe ana i kela a me keia palapala no ke oki mare, e koi no ka Aha e lawe ia mai na hoike e hooiaio ai no na mea apau i olelo ia e ka aoao hoopii, me ka nana ole i ka aelike ana o na aoao a i elua, a o ka ae ana mai o ka mea i hoopii ia no kona hewa, aole no e manao ia he hoike kupono, koe nae ka hoike e hooiaio ai no ka mare ana i kinohi.

§1935. Aole no e ae ia ke oki mare, no ke kumu moekolohe, ina: Akahi. Ina he kumu kupono e manao ia ai ua hana ia ka ofeni mamuli o ka hookonokono a o ka ae wale ana aku paha o ka mea hoopii; Alua. Ina ua kala ia ka ofeni e ka aoao i hoopoino ia aku, a oia huikala ana e hiki no ke hoakaka ia ma ka hooiaio pololei ana mai, a ma ka moe pu ana o na aoao a elua me ko laua ike i ka hana ia ana o ia ofeni; Akolu. Ina aole i waiho ia mai ka palapala hoopii iloko o ka makahiki hookahi mahope o ka ike ia ana e ka mea hoopii o ka ofeni i hoopii ia; Aha. Ina he kumu kupono e manao ia ai ua hana ka mea hoopii i kekahi hana e loaa ai i ka mea i hoopii ia ke kuleana oki mare ke hewa ole ia.

O ke kumu eha e hoole ia ai ke oki mare i olelo ia maluna, aole no ia e hoopili i kekahi noi oki mare no kekahi kumu e ae, koe nae no ka moekolohe, aole no hoi e lilo ka hoakaka ana o ia kumu i mea nui iloko o ka palapala hoopii.

§1936. Ina he kumu e manao ia ai ua hui na manao o na aoao elua, a ua hiki paha ke lawe ia mai na olelo hoike ano nui, i lawe ole ia mai mamua, alaila, e hoopanee no ka Aha i kela hihia a ia Kau Hookolokolo aku, a pela mai ia Kau aku a ia Kau aku, oiai e mau ana ke kumu e kanalua ai, a e hoolohe ia ka olelo hoike a ka Loio Kuhina, a me ka poe i komo ole ko lakou inoa iloko o ka moolelo o ka hihia, e hooiaio ai no ka hui ana o na manao o na aoao a i elua, a i ole ia, no ka hoomaopopo ana he mau olelo hoike kekahi aole i lawe ia mai.

§1937. Ina mahope o ka hooholo pono ana, ua manao ka Aha e haawi ia ka palapala oki mare e hoopau ana i ka berita mare, a i ole ia, e hookaawale ana mai kahi moe aku a me ka ai ana, alaila, e hookomo ia ma ka moolelo o ka Aha ka olelo hoo-holo paa.

§1938. Ina i kekahi manawa, ua hoomaopopo ia imua o ka Aha, mahope o ka waiho ana mai o kekahi palapala hoopii, ua hoopilikia kino ia ka wahine a ua nele paha i na mea e pono ai kona ola kino, e hiki no i ka Aha ke hooholo i na olelo kauoha e loaa ai i ua wahine la ka hookuu kino ana a me na mea e pono ai kona ola kino, oiai, e waiho ana ka palapala hoopii imua o ka Aha, e like me ka mea i ku i ke kanawai a me ke kaulike, a e hiki no hoi i ka Aha ke hooko ia mau olelo kauoha mamuli o ka palapala mana o ka Aha. E hiki no i ka Aha ke kena aku i ke kane e haawi mai i ka haawina kupono no ka uku o na hoike, a me na lilo kupono e ae no ka hookolokolo ana e kau ana maluna o ka wahine.

§1939. Ua ae ia na Lunakanawai o ka Aha Kiekie, ma ke keena, mahope iho o ka waiho ana mai o kekahi hoopii oki mare, e hooholo i na olelo kauoha i olelo ia ma ka Pauku 1928, a o ua mau olelo kauoha la e nana ia, a e hooponopono ia, i kela a i keia manawa, e ua Aha nei, a e kekahi Lunakanawai paha, a e kekahi Aha Kaapuni, nona ka mana hookolokolo maluna o ua hoopii la.

§1940. O kela a me keia i hoopoino ia mamuli o kekahi olelo kauoha a olelo hooholo paha o ka Aha Kau Kaapuni, e hiki no iaia ke hoohalahala no ia mau mea, a e kakau ia kana mau hoohalahala ana ma na moolelo o ka Aha, a e hoike oiaio imua o ka Aha Kiekie, a aole e hoopuka ia kekahi olelo hooholo paa no ke oki mare ana, a hiki i ka wa e hooponopono ia ai ia mau hoohalahala. E hoopaapaa ia a e hooholo ia ia mau hoohalahala ana imua o ka Aha Kiekie e noho ana ma ka baneko, a ina e manao ka Aha iloko o ka baneko, ua kuhihewa ka olelo kauoha a olelo hooholo paha i hooholo ia iloko o ka Aha Kau Kaapuni, e hoike ia mai no pela, alaila, e hookolokolo hou ia kela hihia.

§1941. Ina i oki ia kekahi kane mare no kona moekalohe ana, aole ia he mea e kupono ole ai kana mau keiki i ke kanawai.

§1942. Ina oki ia kekahi wahine kane mare no kona moekolohe ana, aole ia he mea e kupono ole ai na keiki ana me kana kane mare i ke kanawai; aka hoi, ina i haohao ia ua mau keiki nei, alaila, na ka Aha Hookolokolo e hooholo no ke kupono a me ka ole o ia mau keiki i ke kanawai. E manao ia no kela mau keiki apau ua kupono, aia a hoomaopopo ia ko lakou kupono ole.

§1943. Ma ka haawi ana i ka palapala oki mare no ka moekolohe a hewa e ae paha o ia ano o ke kane, e hiki no i ka Aha ke hooholo i olelo okoa no ka mea i hoopii ia, i mea e malama ai oia i na keiki i loaa ma ka mare ana; a e haawi hoi i wahi ola i ka wahine e like me ka manao o ka Aha he pono; me ka noonoo no nae i ka waiwai a ua kane nei, a me ke ano a me ka noho ana o laua a me na mea e maopopo ai ka pono.

§1944. Ma ka hoopau ana i ka mare a me ka haawi ana paha i ka palapala oki mare, e hiki no i ka Aha Hookolokolo ke hooholo okoa e like me kona manao ua kupono, no ka malama ana, hoonaauao ana a me ka hanai ana i na keiki oo ole, a na ka mea i wehe ia a oki ia paha; a e hooholo i ka makua e noho pu ai na keiki a o kekahi o na keiki paha; e hiki no hoi i ka Aha i

kela manawa keia manawa mahope, ma ka hoopii ana o kekahi o na makua e hooponopono hou a e hooholo hou i ka olelo hooholo no ua mau keiki nei, a e hooholo i olelo hou e like me ka mea kupono i ka noho ana o na makua a e pono ai hoi na keiki.

§1945. Ina i hooholo ia ka palapala oki mare no ka moekolohe a hewa e ae paha e like pu me ka moekolohe o ke kane, a he waiwai paa ka ka wahine, a iaia paha kekahi waiwai lewa a ke kane i haawi iaia, a ua loaa paha iaia ma kana hana iho, ma ke kauoha a kekahi mea make a ma ke ano e ae paha no ka make ana o kekahi hoahanau, alaila, nona wale no kela waiwai lewa apau loa.

§1946. Aole kuleana o ka wahine i oki ia no kona moekolohe a hewa e ae paha i like pu me ka moekolohe iloko o ka waiwai paa a kana kane, aole no hoi ona mahele iloko o kona waiwai lewa.

§1947. Ina i hooholo ka Aha Hookolokolo i olelo paa e malama ai ke kane i kana mau keiki, e hanai a e hoonaauao ia lakou, a haawi paha i haawina e ola ai kana wahine, e hiki no i ka Aha Hookolokolo ke koi aku iaia e haawi mai i palapala hoopaa no ia malama ana a me ka hoolilo ana ia waiwai malaila, ina i hoole ke kane, aole hoi e haawi ia palapala hoopaa, aole nae hana oia a kona hope paha e like me ia, a malama ole paha i kana wahine a me kana mau keiki; alaila, e hiki no i ka Aha Hookolokolo ke lawe okoa i kana waiwai lewa, a me uku hoolimalima a me na loaa a pau ma kona waiwai paa, a e haawi i ka mea nana e malama a e hoolilo hoi ia waiwai lewa, a me na uku hoolimalima a me na loaa o kona waiwai paa, i mea e malama ai i na keiki a me ka wahine, i kela manawa keia manawa, e like me ka manao o ka Aha he pono.

§1948. Ina e oki ia ka mare no ka moekolohe a hewa e ae paha i like pu me ka moekolohe, alaila, e hiki no i na mea o na aoao elua ke mare hou.

§1949. I ka wa e noi mai ai kekahi mea i oki ia i ka Luna i loaa ka mana e haawi aku i na palapala ae mare i palapala ae e mare hou, alaila, o ua Luna la mamua o ka haawi ana i ua mea la i ka palapala ae e mare e koi aku e hoike ia mai imua ona ka palapala hooki mare o ua mea la i oki ia, a i ole ia, o ke kope i hooiaio ia malalo o ke sila o ka Aha Hookolokolo kahi i hooholo ia ai ke oki.

Hookaawale ana i na Mea Mareia.

§1950. E hiki no i ka Aha Kiekie, i kekahi o na Aha Kaapuni, a i kekahi o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie ma ke keena, ke haawi i palapala hookaawale loa a hookaawale no kekahi manawa paha i na mea mare, i ole e noho pu a e moe pu, no keia mau kumu i olelo ia malalo nei:

1. No ka hana ino mau a kekahi i kekahi.
2. No ka ona pinepine o kekahi o na mea mare.
3. No ka hoole ana o ke kane aole e malama i kana wahine ma na mea e pono ai kona ola.

§1951. Ma ka hookolokolo ana no ka hookaawale ana i kekahi mau mea mare, e ae ia no ka mea i hoopii ia e hoike mai i ka hewa o ka mea hoopii i mea e pono ai nona; a ina i maopopo keia i ka Aha Hookolokolo, e hiki no iaia ke hoopau i ka hoopii.

§1952. Ina i hooholo ia ka olelo hooholo hookaawale, e hiki no i ka Aha ke hooholo i olelo okoa e pono ai ke ola o ka wahine a me na keiki i ke kane, a maloko ae paha o kana waiwai, e like me ko ka Aha manao he pono a he pololei.

§1953. Ina i hooholo ia e hookaawale i kekahi mau mea mare elua, alaila, e hiki no i ka wahine ina he hewa oia a he hewa ole paha, oiai laua e noho kaawale ana ke hoopii a e hoopii ia paha; a e hiki no hoi iaia e kuai a e hoolilo loa aku paha i ka waiwai, a e hana hoi i na olelo aelike a me na hana e ae paha, e like me na pono i haawi ia i ka wahine mare ole ia e ke kane.

§1954. Ina i hooholo ia ka olelo hookaawale mau loa a no kekahi manawa paha, e hiki no ke wehe hou ia mahope mamuli o na rula o ka Aha Hookolokolo e kau iho ai ma ka hoopii pu ana nae o na aoao elua, a me ko lakou hoomaopopo ana ua oluolu paha laua kekahi i kekahi.

§1955. Ma ka hookolokolo ana i kekahi palapala hoopii no ke oki mare a no ka hookaawale ana paha, e hiki no i ka Aha ke manao oia pela, e ninaninau i ka mea hoopii a i ka mea hoopii ia paha me ka hoohiki, i mea e pale aku ai i ko laua manao hui malu.

HOAKAKA I KA MOKUNA 125.

§§1920-1929 oia no Kan. Kiv. §§1313-1322.

§§1930-1938 oia no Kau 1870, Mok. 16 Kan. Kiv. aoao 482. Ua hoopauia keia Kanawai e ke Kau 1874, Mok. 51, aka o ke Kanawai e hoopau ana, ua ike ia aole ia i ku i ke Kumukanawai a ua hoopauia ma ka hihia o Marchant v. Marchant, 3 Haw. 661; a mahope mai ua hoololiia keia Kanawai.

Ka hoopai no ka launa ana o na mea i oki ia, e nana Kanawai Karaima §98.

Ka Mana Hookolokolo o ka Aha Kiekie ua hoouuku ia, e nana i na Mokuna 80 a me 81.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Kalua v. Kamaua, 4 Haw. 58; Briggs v. Briggs, 4 Haw. 448; Hana v. Mehekula, 4 Haw. 447; Mitchell v. Mitchell, 5 Haw. 161; Coleman v. Coleman, 5 Haw. 302; Estate Gordon, 6 Haw. 289; Re Fortado, 7 Haw. 219; Opiopio v. Kane, 7 Haw. 342; Kailiahi v. Kepau, 8 Haw. 87; Southerland v. Southerland, 8 Haw. 408; Puuku v. Kalelehu, 8 Haw. 79; McGrew v. McGrew, 9 Haw. 487; Lazarus v. Lazarus, 9 Haw. 350; Carter v. Mutual Co., 10 Haw. 117; Trousseau v. Cartwright, 10 Haw. 138; Laing v. Laing, 10 Haw. 183; Carter v. Mutual Co., 10 Haw. 562; Trousseau v. Cartwright, 10 Haw. 614.

MOKUNA 126.

Na Kahu a me na Hanai.

§1956. E hiki no i kela Lunakanawai keia Lunakanawai o ka Aha Kaapuni o keia Repubalika, ina i maopopo iaia he mea ia e pono ai ke hookohu i kahu no na keiki oo ole ma ke Kanawai a no na mea e ae paha e noho ana iloko o ka apana ana i noho Lunakanawai ai.

§1957. Ina malalo o na makahiki umikumamakolu e hiki no i ka Lunakanawai ke koho a e hookohu hoi i kahu nana; a ina ua oi aku kona mau makahiki i ka umikumamakolu, alaila, nana no e koho i kahu nona iho; a ina i ae ia oia e ka Lunakanawai, alaila, e hookohu ia no; a ina i hoole ia ua kahu nei i koho ia ai e ke keiki oo ole a ina paha aole noho ke keiki oo ole iloko o keia Repubalika, a ina paha koho ole oia i kahu kupono mahope o ka olelo ana a ka Lunakanawai, alaila, nana no e koho, a e hookohu hoi i kahu, e like me ka hana ana, ina ua emi na makahiki o ke keiki malalo o ka umikumamakolu.

§1958. Na kela kahu keia kahu, i hookohu ia e like me ka olelo maluna, e malama i ke kino, a e ao hoi i kana keiki hanai; nana no hoi e malama i kona waiwai, a e mau no kona noho kahu ana, a hiki aku ke keiki hanai i kona makahiki iwakalua, a i ole ia, a hoopau ia paha ke kahu ma ke Kanawai; aka hoi, o ka makuakane o ua keiki oo ole nei, ina e ola ana a ina paha ua make oia, alaila, o ka makuahine no hoi, ke noho kane ole, a makaukau kela a o keia o laua e hana i ka laua hana, alaila, oia no ke kahu nana e malama i ke kino, a e hoonaauao hoi i ua keiki la.

§1959. E haawi no kela kahu keia kahu, i ka Lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, i palapala hoopaa me ka hope a me na hope paha, no ke dala a ka Lunakanawai i olelo ai me na kumu e like me keia malalo:

1. E hana i moowaiwai, o ka waiwai paa apau a me ka waiwai lewa o kela ano keia ano, o ke keiki hanai i loaa iaia, a i ike ia paha e ia, a e haawi mai hoi ia moowaiwai imua o ka Aha hooponopono waiwai hooilina, i ka manawa i olelo ia ma ke kanawai.

2. E malama a e hooponopono i ua waiwai nei apau, e like me ke kanawai, i mea e pono ai ua keiki hanai nei; a e hana pololei i ka hana i waiho ia iaia, no keia mea; a pela no hoi no ka malama ana, hoonaauao ana, a me ka hanai ana i ua keiki nei.

3. E hoike mai, ma ka hoohiki, i ka waiwai ma kona lima, me ka loaa mai ma ke kuai ana i ka waiwai paa, a me kona hooponopono ana i kela waiwai apau loa iloko o ka makahiki hookahi, mahope o kona hookohu ia ana, a i na manawa e ae, a ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina e olelo ai.

4. I ka pau ana o kona noho kahu ana, e hooponopono oia i kana mau palapala helu waiwai me ka Lunakanawai, a me ke keiki hanai paha, a me kona hope paha ma ke kanawai; a e haawi i na waiwai apau i koe ma kona lima, ana i aie aku ai paha, ma ia hooponopono ana, i ka mea kupono ma ke kanawai ke lawe.

§1960. E hiki no i kela makuakane keia makuakane, ma kana kauoha hope ma ka palapala, ke hookohu i kahu, a i mau kahu paha no kela keiki keia keiki ana, ina paha ua hanau mamua a mahope paha o ia kauoha ana; a e mau no kona noho kahu ana a hiki i ka wa e oo ai ke keiki, a no ka manawa uuku iho paha; a he mana no ko ua kahu nei i hookohu ia pela, e hana no ia ma ka malama ana i ke kino a me ka waiwai o ke keiki hanai, e like me ka mea i hooholo ia e ka Lunakanawai.

§1961. E haawi no ke kahu i hookohuia ma ke kauoha, i palapala hoopaa, e like me ke kahu i hookohuia e ka lunakanawai

hooponopono waiwai hooilina, ina nae ua olelo ka mea nana ke kauoha, e hookohu ana i ke kahu, aole e haawiia ka palapala hoopaa, alaila, aole no e haawiia ka palapala hoopaa ke ole ke ano okoa o ke kahu, a no kekahi kumu e ae paha a ka lunakanawai i manao ai he pono, ke haawi.

§1962. Aole no e lilo ka olelo iloko o keia Mokuna, i mea e emi ai ka mana o kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a o ka Aha Kaapuni paha, e hookohu i kahu nana e malama na pono o ka mea i oo ole, i hoopiiia iloko o ka Aha Hookolokolo, a he kuleana paha kona iloko o kekahi mea e hookolokoloia ana malaila, aole hoi i mea e emi ai ko lakou mana, e hiki ole ai ke koho, a ae aku paha i kekahi o ka ohana o ka mea oo ole, e hoomaka, e hoopii, a e koi aku, mamuli ona; ma ka hookolokolo ana.

§1963. Ina noi mai na hoahanau a hoalauna paha o kekahi mea pupule, i kekahi o na Lunakanawai i oleloia maluna, e hookohuia ke kahu no ua pupule nei, alaila, na ka Lunakanawai e hai aku i ua mea la i manaoia he pupule, i ka manawa a me kahi i hoakakaia no ka hana ana ma ia noi, aole nae e emi malalo o na la he umikumamaha, mamua o ka manawa i oleloia; a ina ma ka lohe pono ana, ua maopopo i ka Lunakanawai, ua hiki ole i ua mea nei i hoopiiia no ka pupule ana, ke malama iaia iho, alaila, e hookohu no ka Lunakanawai i kahu no kona kino, a me kona waiwai, me ka mana e hana e like me ka olelo mahope nei.

§1964. Na kela kahu keia kahu i hookohuia pela, no ka mea pupule, e malama i kona kino, a me kona waiwai, a hiki i kona manawa i hoopauia ai ma ke kanawai, a e haawi no hoi oia, i palapala hoopaa, i ka Lunakanawai nana e hookohu, e like ke ano me ka mea i oleloia mamua, no ka mea malama i ke keiki oo ole, e waihoia no nae ka olelo no ka hoonaauao ana, i ka mea pupule.

§1965. Ina e uhauha loa ana kekahi, a e pau ana paha kona waiwai ma ka inu rama, pili waiwai, palaualelo, a uhauha paha,

o kela ano keia ano, a malaila, e hoopilikia ana iaia iho, a i kona ohana paha, no ka nele, alaila e hiki no i kona mau hoahanau ma ke kino, a i kona mau hoalauna paha, ke hoopii i kekahi o na Lunakanawai i oleloia maluna, a e hoike i na kumu a pau no ia hoopii ana, a e nonoi aku hoi iaia e hoonoho i kahu nona.

§1966. Na na lunakanawai e hai aku i ua mea nei i manaoia he uhauha wale, i ka manawa, a me kahi i hoakakaia no ka lohe ana i ua noi nei, aole nae e emi malalo o na la he umikumamaha mamua o ka manawa i hoakakaia; a ina ma ka hookolokolo ana, ua maopopo i ka lunakanawai, ua hoomaunauna io ka mea i hoopiiia, e like me ka olelo a ka Pauku 1965, alaila, e hookohu no oia i kahu no kona kino, a me kona waiwai, me kona mana a me ka hana e oleloia ana mahope.

§1967. Mahope o ka hoopukaia ana o ke kauoha a ka lunakanawai, e hiki no i na mea hoopii, ke waiho ma ke keena o ka luna kakau kope, i kope o ua palapala hoopii nei, a me ke kauoha pu; a ina i hookohuia ke kahu ma ia palapala hoopii, alaila, e lilo i mea ole ka hoolimalima ana, koe nae na mea i pili i ka pilikia maoli, a me na makana, a me ke kuai ana, a hoolilo ana paha i ka waiwai paa, a me ka waiwai lewa, a ka mea uhauha wale, mahope o ka waiho ana i ua palapala nei, iloko o ke keena o ka luna kakau kope, a mamua ae paha o ka pau ana o kona noho kahu ana.

§1968. Ina i hookohuia ke kahu no kekahi mea pupule, a mea uhauha paha, alaila, na ka lunakanawai e hookaawale i wahi haawina, e ukuia e ke kahu no na lilo pono a pau o ka hanai, ma ke pale ana'ku i ua hoopii nei.

§1969. Na kela kahu keia kahu i hookohuia pela, no ka mea uhauha, e malama i ke kino o ka hanai, a me ka hooponopono i kana waiwai a hiki i kona wa e hoopauia ai, e like me ke kanawai; a e haawi no hoi i na lunakanawai nana e hookohu i palapala hoopaa, e like me ke ano me ka mea i haawiia e ke kahu o ka mea pupule.

§1970. Na kela kahu keia kahu i hookohuia, mamuli o keia mokuna, ina paha na ka mea i oo ole, a na ka mea e ae paha, i hookaa i na aie pono a pau o kana hanai, no loko ae o kona waiwai lewa, ina i lawa ia; ina aole lawa ilaila, alaila, no loko ae hoi o kona waiwai paa, ke loaa iaia ka palapala ae a ka lunakanawai e kuai aku, e like me ka olelo mahope nei, a nana no hoi e hooponopono i ka palapala helu waiwai a ka hanai, a e koi aku a e hoopii, a e lawe hoi i na aie kupono, a e hiki no hoi iaia me ka ae pu o kekahi o na lunkanawai i oleloia maluna, ke hooholo i ka olelo aelike no ua aie nei, a e haawi i ka palapala hookaa i ka mea aie mai, ma ka loaa ana mai o kekahi mahele pono o ka waiwai o ua mea aie nei, a na ke kahu no e hele a e hana ma kahi o ka hanai, ma ka hookolokolo ana a me ka hana nona, ke hookohu ole ia kekahi mea e ae, he kahu a o kekahi hoalauna paha, no ia hana.

§1971. Na ke kahu hoi e malama i ka waiwai o ka hanai, me ka hoomaunauna ole, a e hoolilo i ka waiwai puka mai ma kona waiwai e like me ka mea e pono ai ke ola, a me ka noho oluolu ana o ka hanai, a me kona ohana, ina he ohana kona; a ina lawa ole ka waiwai puka mai no ia mea, alaila, e hiki no i ke kahu ke kuai aku i ka waiwai paa, ma ka loaa ana iaia o ka palapala ae, e like me ke kanawai, a e hoolilo aku i ka waiwai loaa mai ma ia kuai ana, i mea e pono ai ke ola o ka hanai a me kona ohana.

§1972. E hiki no i ke kahu, ke ae aku i ka mahele ana o ka waiwai paa o ka hanai, ma ka palapala noi mai e mahele, a no kekahi kumu e ae paha, a e hiki no iaia ke mahele, a hookaawale aku i ka hapa kupono no ka wahine kanemake, mea kuleana malaila; a e hoonoho hoi i luna helu waiwai nana e helu i ka waiwai ma ka puka ana mai o ka palapala ohi, ma ka aoao o kona hanai, a me ka aoao kue iaia paha.

§1973. Ma ka hana ana i ka palapala moowaiwai, e like me ka olelo o keia mokuna e heluia ka waiwai, ina e manao ka luna-

kanawai he pono, e na luna kupono, mai ka akahi a hiki i ke ekolu, e kohoia a e hoohikiia e ka lunakawai, a e hoike mai kela kahu keia kahu, no ka waiwai lewa a ka hanai a hoolilo aku hoi e like me ka olelo a ka lunakanawai.

§1974. Ina i lilo kekahi kahu i hookohuia ma ke kauoha, ma ka olelo a kekahi lunakanawai i oleloia mamua, i mea pupule, a ua pono ole paha keia hana iaia; alaila, e hiki no i kekahi o ia mau lunakanawai, ke hoopau iaia mahope o ka hai ana iaia, a me na mea kuleana a pau iloko ona; a e hiki no hoi i kela kahu keia kahu, ke waiho i kana hana, ke manao ka lunakanawai he pono; a ina haalele, a hoopauia paha, a make paha ke kahu, alaila, na ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, e hookohu hou i mea pani i kona hakahaka.

§1975. Ina e mare kekahi kaikamahine oo ole e noho ana malalo o kekahi kahu, o ka pau no ia o kona noho kahu ana nona; a e hoopauia ke kahu o ka mea pupule, a uhauha paha e ka lunakanawai, ke maopopo iaia ma ka hoopii o ka hanai, a ma ke ano e ae paha, he makehewa ka noho kahu ana.

§1976. E hiki no i ka aha hooponopono waiwai hooilina, ke koi aku i ke kahu, e haawi i palapala hoopaa hou, a e hookuu i na hope, ke manao ka aha, he pono ke hana pela.

§1977. E hiki no ke hoopiiia ka palapala hoopaa a kekahi kahu, ma ke kauoha a ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, i mea e pono ai ka hanai, a o kekahi mea kuleana iloko o kona waiwai paha.

§1978. Aole no e hiki ke hoopiiia na hope, iloko o kekahi palapala hoopaa, i haawiia i kekahi kahu ke hoomaka ole ia ka hoopii, iloko o na makahiki eha, mahope iho o ka manawa i hoopauia ai ua kahu nei; aka hoi, ina mawaho o ka Repubalika ka mea kupono i ka hoopii i ka wa i hoopauia ai ua kahu nei, alaila, e hiki no iaia ke hoopii i na manawa a pau, iloko o na makahiki eha, mahope iho o kona hoi ana mai iloko o keia Repubalika.

§1979. Ina i hoopii kekahi kahu a hanai paha, a mea aie paha, a o kekahi mea kuleana e ae, iloko o ka waiwai a ka hanai, a o kekahi mea e manao ana e lilo ana oia i hooilina mahope, a no ke kumu e ae paha, imua o kekahi lunakanawai i oleloia maluna, ma ke ano kue i kekahi mea i manaoia, ua huna, ua lawe hewa, a hoolilo aku paha i kauwahi o ke dala, a o ka waiwai e ae paha a ka hanai, alaila, e hiki no i ka lunakanawai ke kena aku i ka mea hoopiiia, a e hookolokolo iaia, a e hana aku iaia ma ia hoopii, e like me ka mea i hoopiiia, no ka huna ana, a me ka lawe kolohe ana paha, i ka waiwai o ka mea make me ke kauoha a kauoha ole paha.

§1980. Ina e noho mawaho o keia Aupuni kekahi mea oo ole, a o ka mea e ae paha i kupono e haawiia i ke kahu nana e malama e like me ka olelo a keia Mokuna, a he waiwai no nae kona iloko o keia Repubalika, alaila, e hiki no i kekahi hoalauna o ua mea la, a i kekahi mea kuleana iloko o ia waiwai paha, ke hoopii i kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a mahope o ka hai ana i na mea kuleana a pau iloko o ia mea, e like me ka mea a ka lunakanawai i manao ai he pono, a mahope hoi o ka lohe ana, a me ka hookolokolo ana, e hiki no i ua lunakawai nei, ke manao oia he pono, e hookohu i kahu no ua mea la ma ka aina e.

§1981. He mana ko kela kahu keia kahu i hookohuia mamuli o ka pauku maluna iho, a e like no ka hana ana i ka waiwai a ka hanai iloko o keia Repubalika, a me ke kino ke hoi mai oia e noho maanei, e like me na kahu e ae i hookohuia mamuli o keia Mokuna.

§1982. E haawi no ke kahu i hookohuia pela, i ka lunakanawai nana i hookohu, i palapala hoopaa, e like me na kahu e ae, koe ka olelo no ka moowaiwai, a me ka hoolilo ana aku i ka waiwai, a me ka palapala helu waiwai, e hoikeia mai e na kahu, e pili no ia i ka waiwai i loaa iaia iloko o keia Repubalika; aole hoi pili iaia ka olelo no ka malama ana i ke kino o ka hanai ke holo ole mai ua hanai nei, e noho iloko o keia Repubalika.

§1983. E ukuia no kela kahu keia kahu no kona dala lilo a pau ma kana ohi ana, a e ukuia no hoi oia no kana hana ana, e like me ka manao o ka Aha nana e hooholo i kana mau palapala helu waiwai, i kupono a me ka pololei.

§1984. Ina i haawi mai elua kahu a keu paha i huiia i ka palapala helu waiwai imua o ka Aha, e hiki no i ua Aha nei, ke manao oia he pono, ke hooholo i ua palapala helu waiwai nei ma ka hoohiki ana o ka mea hookahi.

§1985. Ua komo iloko o kela huaolelo "pupule" na mea hupo ike ole *noncompos*, a ano hehena e ae paha; a ua komo hoi iloko o kela huaolelo, "hoomaunauna wale," kela mea keia mea kupono e noho ana malalo o ke kahu, no kona inu rama nui, piliwaiwai, palaualelo a me ka uhauha; a e manaoia keia mau huaolelo iloko o na pauku a pau no na kahu a me na hanai, iloko o keia kanawai, a me na kanawai e ae a pau.

Kuai ana i na Waiwai Paa.

§1986. Ina i lawa ole ka waiwai puka mai o kekahi mea i malamaia e ke kahu, he mea oo ole paha, he pupule, a he mea hoomaunauna wale paha, no ka malama ana i ke ola o ka hanai, a me kona ohana paha, alaila, e hiki no i ke kahu ke kuai aku i ka waiwai paa no ia mea, ke loaa iaia ka palapala ae, a e hana oia e like me na olelo mahope nei.

§1987. Ina i maopopo ma ka hoike ana mai o kekahi kahu, he mea ia e pono ai ka hanai, ke kuaiia aku kona waiwai paa, a o kauwahi paha o kona waiwai paa, a e hoomoeia ke dala loaa mai ma ka ukuhoopanee, a e hui me kekahi kumupaa, i mea e puka ai ka waiwai; alaila, e hiki no i ke kahu ke kuai aku, a e hana pela, ke loaa iaia ka palapala ae, a ke hana e like me na olelo mahope nei.

§1988. Ina i kuaiia aku ka waiwai paa, i mea e pono ai ke ola o ka hanai, a me kona ohana e like me ka Pauku 1971, alaila,

e hoolilo ke kahu i ke dala loaa mai malaila, e like me ka mea e pono ai; a ina he koena, e hoomoeia ma ka ukuhoopanee, a hiki i ka manawa e pilikia hou ai ke ola o ka hanai a me kona ohana, alaila, e hiki no ke hoolilo i ke kumupaa no ia hana, e like me ka mea e pono ai, a e like hoi me ka hoolilo ana i ka waiwai lewa.

§1989. Ina i kuaiia aku ka waiwai paa, me ka manao e hoomoe i ke dala loaa mai, ma ka ukuhoopanee, e like me ka Pauku 1987, alaila, na ke kahu no e hoomoe e like me kona manao he pono, a i ole ia, e like me ke kauoha a ka Aha Hookolokolo nana i haawi ka palapala ae.

§1990. Ma ke kuai ana a pau o ka waiwai paa, e like me ka olelo a keia Mokuna, ina i koe ka waiwai ma ka hooponopono hope ana i na buke helu a ke kahu, e manaoia no ua koena nei, he waiwai paa ia no ka hanai, a e hanaia, a e maheleia iwaena o ka poe mea kuleana iloko, e like me ka mahele ana i ka waiwai paa, ke kuai ole ia.

§1991. E hiki no i kela a i keia o na Lunakanawai o ka Aha Kiekie a me ka Aha Kaapuni o ka mokupuni, kahi i waiho ai ka waiwai paa i manaoia e kuaiia aku, ke haawiia ka palapala ae i oleloia maluna; aka hoi, ina mawaho o keia Repubalika ka hanai, alaila, na kekahi Lunakanawai o ka Aha Kiekie wale no e haawi i ka palapala ae.

§1992. I mea e loaa ai ka palapala ae i oleloia maluna, na ke kahu e hoike imua o ka aha i palapala, e hoike ana i ke ano o ka waiwai, a me na mea pilikia malaila, i maopopo ka pono o ke kuai ana; a ina ma ka noonoo pono ana, ma ka hoohiki o ka mea noi, a ma ke ano e ae paha, a ua maopopo i ka aha, he mea ia e pono ai, a e pomaikai ai ka hanai ke kuaiia aku ka waiwai paa, a o kau wahi paha o ka waiwai paa, alaila, e hiki no i ka aha ke haawi i ka palapala ae, me ka hoakaka no hoi no ke ola o ka hanai, a me kona ohana, ke kuai ana; a i ole ia, e hoomoeia ke dala loaa mai, me ka ukuhoopanee e like me ka olelo mamua.

§1993. Aole no e haawiia ka palapala ae i oleloia maluna, ke hoolaha ole ia mamua, ma ka nupepa, a ma ke ano e ae paha, e like me ka olelo a ka aha, i na hoahanau pili kokoke loa ke koko i ka hanai, a me na mea kuleana e ae iloko o ia waiwai, e hele mai, a e hoike mai i ke kumu e haawi ole ia'i, ua palapala ae nei.

§1994. E haawi no kela kahu keia kahu i aeia e kuai aku i ka waiwai paa e like me ka olelo mamua, mamua o ke kuai ana, i palapala hoopaa i ka lunakanawai nana e haawi i ka palapala ae, me ka hope a me na hope paha i kupono, e hoopaa ana iaia iho e kuai aku ia waiwai, e like me ke kauoha a ka lunakanawai, a e hoike pono mai, a e hooponopono hoi i ke dala loaa mai, ma ia kuai ana e like me ke kanawai.

§1995. Mamua o kona hoakaka ana i ka manawa, a me kahi no ia kuai ana, e hoohiki ke kahu, a e kakau i kona inoa i ka palapala hoohiki, penei: ma ka hoolilo ana aku i ka waiwai i ae ia e kuai aku, e hana no ia e like me kona ike maopopo ana i ka hoakaka ana i kahi a me ka manawa e kuai aku ai, a e hooikaika maoli e hoolilo aku i ka waiwai loaa mai ma ke ano e pomaikai ai na mea kuleana a pau loa iloko.

§1996. E hoolaha aku no hoi oia i kahi a me ka manawa e kuai ai, ma ke kau ana i palapala hoolaha ma na wahi akea, ma ka mokupuni kahi e waiho ana ua waiwai nei, a ina ma ka mokupuni o Oahu, e hoolahaia ma ka nupepa a ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina e kauoha ai, aole emi malalo o na la he umikumamaha, mamua o ka la kuai. A ina i pau ke kuaiia ana a me ka loaa ana mai o ke dala, e imi aku oia i ka hoaponoia o ka lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, mamua o ka hana ia ana o na palapala hoolilo waiwai.

§1997. E manaoia ke kope o ka olelo hoolaha, i hooiaioia ma ka hoohiki ana o ke kahu, a o ka mea paha nana e hoolaha nona, a e waihoia iloko o ka hale oihana o ka lunakanawai hoo-

ponopono waiwai hooilina, mahope iho o ke kuai ana, he hoike oiaio no ia no ka manawa, a me kahi, a me ke ano o ka hoolaha ana.

§1998. Aole no e paa kekahi palapala ae i haawiia mamuli o keia mokuna, no ka manawa oi aku mamua o ka makahiki hookahi, mai ka la i hoopauia ai.

§1999. Ina e noho ana ka mea oo ole, mea pupule, a mea uhauha paha mawaho o keia Repubalika, malalo o ke kahu ma ka aina e, aole nae ona kahu iloko o keia Repubalika, alaila, e hiki no i ke kahu ma ka aina e, ke waiho mai i kope i hooiaioia o kana palapala hookohu, imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie o keia Repubalika, a mahope olaila, e hiki no i kekahi lunakanawai, ke haawi iaiai palapala ae, e kuai aku i ka waiwai paa o ua hanai haawi iaia i palapala ae, e kuai aku i ka waiwai paa o ua hanai keia mokuna, no na kahu i hookohuia maanei, koe wale no na mea i oleloia mahope nei.

§2000. E hoohiki ke kahu ma ka aina e i aeia e kuai aku i ka waiwai paa, a e kakau i kona inoa i ka olelo hoohiki, e like me na kahu i hookohuia iloko o keia Repubalika, a e hai aku oia i ka manawa a me kahi e kuai aku ai, a e hana e like me na kahu i hookohuia maanei a e hoopaa i ka mea e maopopo ai ke kudala ana e like me ka hana ana maanei.

§2001. O na hana a pau i kupono ke hanaia iloko o kekahi aha hooponopono waiwai hooilina o keia Repubalika, no ke kuai ana aku o kekahi kahu, no ka aina e, e hanaia no ia iloko o ka Aha Kiekie.

§2002. Mahope o ke kuai ana aku o ke kahu no ka aina e, e manaoia no ka waiwai loaa mai, a o kauwahi paha o ia waiwai i loaa mai, i koe mahope o ka hooponopono hope ana o ke kahu, he waiwai paa ia no ka hanai, a e maheleia ua waiwai la imua o ka poe nona ia waiwai paa ma na kanawai o keia Repubalika,

ina i kuai ole ia aku, a mamua o ke kuaiia ana e haawi no ke kahu no ka aina e, i palapala hoopaa, me ka hope kupono a mau hope kupono paha, e like me ka manao o ka lunakanawai, nana e haawi ka palapala ae he pono, me ka manao e hoike pono mai i ka waiwai loaa, iloko o ia kuai ana.

§2003. Ina e hele mai kekahi, a e hoole i ka palapala ae i noiia mai, e like me ka olelo o keia mokuna; a ina ua maopopo i ka aha a i ka lunakanawai paha, ua kupono ole ka hoopii, a o ka hoole paha, e hiki no ia lakou ke hooholo, e ukuia ke dala koina e ka aoao e ko ole ana, e like me ko lakou manao he pono.

§2004. Aole e hiki i ka hanai, a i kekahi hope ona ke hoopii i mea e loaa hou mai ai ka waiwai i kuaiia aku, e kekahi kahu, mamuli o na olelo a keia mokuna, ke hoomaka ole ia iloko o na makahiki elima, mahope koke iho o ka pau ana o kona noho kahu ana; aole hoi pono ke laweia kekahi aina i kuaiia aku, e like me ka olelo maluna, i mea e lilo ai keia kuai ana i mea ole, ke hooholo ole ia e hana pela, e like me ke kanawai, a mahope o ka pau ana o na makahiki elima i oleloia maluna, koe nae ka poe mawaho o keia Repubalika, a me na mea oo ole, a me na mea e ae, i kupono ole ma ke kanawai ke hoopii, i ka manawa mua i kupono no ka hoopii ana, a no ka lawe ana paha; e hiki no ia lakou ke hoopii, a lawe paha, i na manawa a pau, maloko o na makahiki elima, mahope o ka pau ana o ka mea e hiki ole ai ke hoopii mamua, mahope paha o ko lakou hoi ana mai iloko o keia Repubalika.

§2005. Ina i hoopii kekahi no ka waiwai paa, i kuaiia aku mamuli o na olelo o keia Mokuna, a ua hoole ka hanai, a o kekahi mea mahope ona, i ka oiaio o ia kuai ana; aole no e lilo kela kuai ana i mea ole, no ka hemahema o ke kuai ana, ke maopopo keia mau mea malalo nei, penei:

1. Ua ae pono ia ke kahu e kuai lilo aku, e kekahi lunakanawai kupono no ia hana, ma ke kanawai.
2. Ua haawi ke kahu i ka palapala hoopaa, i aponoia e ka

lunakanawai hooponopono waiwai hooilina, ina ua koiia ka palapala hoopaa e ka aha, i ka wa i haawiia ai ka palapala ae.

3. Ua hoohiki oia e like me ka olelo a keia mokuna.

4. Ua hai aku oia i ka manawa, a me kahi no ke kuai ana, e like me ka olelo iloko o keia mokuna.

5. Ua kudalaia ua waiwai nei, a ua paa i ka mea nana i kuai me ka oiaio.

§2006. Ina paha, no ka palaka a hana paha o ke kahu ma ia kuai ana, a malaila, ua poho kekahi mea kuleana iloko o ia waiwai, e hiki no iaia ke hoopii, e ukuia oia no kona poho, ma ka palapala hoopaa, a ma ke ano e ae paha, e like me ka mea e pono ai.

§2007. Ina i hoohalahalaia kekahi, no ke kuai ana o kekahi kahu, mamuli o na olelo o keia mokuna, a e hoole ana paha ka mea hoohalahala i ke kuleana o ka hanai, a ua koi paha mamuli o kekahi kuleana e ae, i loaa ole no ua hanai nei; alaila, aole no e lilo kela kuai ana i mea ole no ka hemahema o ka hana ana, ke maopopo ua ae pono ia ke kahu e kuai aku, e kekahi lunakanawai kupono, a ua hana no oia me ka hooiaio, elike me ke kanawai, i palapala hoolilo no ua aina la.

§2008. O ke kuai ana a pau, me ka haawi aku haawi mai, a me ka hoolilo ana, me ka haawi wale ana i ka waiwai paa, a i kauwahi paha o ka waiwai paa, o kekahi hanai iloko o ka Repubalika i hanaia e kekahi kahu o ua hanai nei, mamua o ka la 4 o Augate, M. H. 1851, ua paa no ia, a ua oiaio no, ma ka kanawai.

HOAKAKA I KA MOKUNA 126.

§§1956-2008 oia no Kan. Kiv. §§1343-1395.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Lishman v. Perry, 7 Haw. 267; Meek v. Aswan, 7 Haw. 751; Guardianship McGrew, 9 Haw. 427; McGrew v. McGrew, 9 Haw. 480.

HOAILONA X.

MAU KANAWAI KELA ANO KEIA ANO.

MOKUNA 127.

Na Aha Hoohui.

§2009. E haawiia ka mana i kela ahahui keia ahahui, iloko o keia Repubalika i hoohuiia, a e hoohuiia ana paha ma keia hope aku:

1. E hoomau aku ma kona inoa hoohui a hala ka manawa i ololeia ma kana palapala hoohui; a ina aole i oleloia ka manawa e pau ai, alaila e mau loa aku no.

2. E hoopii aku, a e hoopiiia mai, iloko o na Aha Hookolokolo.

3. E hana a e hooloili ae i sila, e like me kona makemake.

4. E hoopaa, e kuai, a e hoolilo aku, i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa kupono i kana hana, aole nae e oi aku mamua o ke kumupaa i oleloia ma kana palapala hoohui, a e like hoi me ka mea e pono ai ka hana a ia ahahui.

6. E kau i na kanawai no lakou iho, aole nae e kue i na kanawai o ke aupuni, i mea e hiki ai ke hooponopono i kana waiwai, a me ke koho ana, a me ka hoopau ana i kona poe luna, e hooponopono i kana mau hana a pau, a e hoolilo aku hoi i kona waiwai.

§2010. Aole no e haawiia ka mana e ae i na ahahui i hoohuiia mamuli o keia Mokuna, e like wale no me na mea i oleloia ma ka pauku maluna iho, a me ka mana hoi e pono ai ka hana i olelo

ia malaila, a me ka mana i haawiia iloko o ka palapala hoohui, e like me ka olelo mahope nei.

§2011. Aole no e manaoia he mana ko na ahahui e kuai i na bila aie ma ka uku hoemi, a me na palapala e ae e maopopo ai ka aie; aole hoi e hiki ia lakou ke lawe i ke dala e waiho me lakou, a e kuai i ke gula a me ke dala, a me ka buleona, a me na dala o na aina e, a me ke kuai lilo aku, a kuai lilo mai i na bila kikoo, a me ka hoopuka aku i na bila aie, a me na mea e ae e maopopo ai ka aie; eia wale no, e like me ka mea kupono maoli, e pono ai ka hana i hoohuiia ai; aole hoi e hiki i kekahi ahahui, i ae ole ia e ka Ahaolelo, ke hoopuka aku i na bila aie, a mea e ae paha e maopopo ai ka aie, e kuaiia i kela wahi keia wahi e like me ke dala.

§2012. Ma na halawai o na ahahui, ua kupono i ke kanawai, ke koho ka poe i komo iloko o ka ahahui, ma ka hana ana i ka lakou hana, ma o lakou iho, a ma ko lakou mau hope paha; aole nae e manaoia ma keia pauku, he mea hiki ole i na ahahui a pau ke kau kanawai no lakou iho, e hooponopono ana i ke koho ana, ma na halawai o kona mau kahu, a me na lunahooponopono ana.

§2013. Ina i akoakoa mai na mea a pau iloko o kekahi ahahui o lakou, a o ko lakou mau hope paha, i kekahi halawai i kaheaia ma kela ano keia ano, a kakau i ko lakou inoa ma ka buke moolelo o ia halawai, alaila, ua paa no na hana i hanaia iloko o ia halawai.

§2014. E hiki no i ka poe komo iloko o ia ahahui, ke hoakoakoa lakou, e koho i na luna, e pani i na hakahaka ia manawa, a e hana i na hana e ae, e like me ka hana ana iloko o na halawai o ka ahahui i kahea pono ia.

§2015. Ina no ka make, no ka hele, a no ka pilikia e ae paha o na luna o kekahi ahahui, aole mea nana e kahea i ka halawai, a e noho luna hoomalu paha, ma ka halawai o lakou i kupono i

ke kanawai, alaila, e hiki no i kekahi Lunakanawai Kaapuni o ka mokupuni kahi i noho ai ua ahahui nei, ma ke noi ana ma ka palapala o eha a keu aku paha, o ka poe iloko o ua ahahui nei, e kauoha ae i kekahi o lakou, e kahea i manawa halawai no ka ahahui, ma ka hoolaha ana i olelo kahea, e like me na kanawai o ka ahahui, a e hiki no hoi i ua lunakanawai nei, ke kauoha ae i kekahi o ia ahahui, e noho luna hoomalu ma ia halawai, a e paa no kana hana ana.

§2016. Ina i maheleia ke dala kumupaa o kekahi ahahui, i hoohuiia iloko o na mahele maopopo, a ua hoopukaia hoi na palapala kuleana no na mahele kumupaa, alaila, e hiki no ke hooliloia aku na mahele ia hai, ma ke kakau ana i ka inoa o ka mea nona ia mahele, ma ke kua o ia palapala kuleana mahele, a e haawi aku hoi, alaila, e haawiia ka palapala kuleana hou i ua mea nei, iaia ka palapala mua ma ia hooliloia ana, ma kona hoihoi ana i ka palapala kuleana mua i ka ahahui; aole hoi e paa ia hoolilo ana, aia a loaa ka palapala kuleana hou, iwaena o na aoao elua wale no nana i hana e paa ai, a i ole ia, ua palapalaia paha ka hoolilo ana ma na buke o ka ahahui, i mea e maopopo ai ka la i hooliloia ai, a me na mea kuleana iloko, a me kahi i noho ai, a me ka nui, a me ke ano hoi o na mahele, i hooliloia ia hai.

§2017. Aole hiki i na luna o na ahahui i hoohuiia, ke puunaue i ka waiwai o lakou, eia wale no, o ka mea i puka mai ma ka hana a ka ahahui; aole e hiki i ua mau luna nei ke puunaue, lawe aku, a e uku aku paha ma kekahi ano e ae, i na mea kuleana kupaa, a i kekahi o lakou paha, i kekahi o ke kumupaa; aole hoi e hoemi i ke kumupaa, me ka ae ole o ka mea nana i haawi i ka palapala hoohui, a o ka Ahaolelo paha. Ina i paleia ka olelo a keia pauku, alaila, maluna o na luna nana e hooponopono ia wa ka hihia ma ko lakou waiwai ponoi, a na lakou pakahi e uku i ka ahahui, a me ka poe a lakou i aie aku ai paha, ke hoopauia ka ahahui, e like no me ka nui o ka waiwai i punaueia, laweia a hoemiia paha pela; aole nae i manaoia ma keia pauku, ua hewa ka puunaue ana i ke koena o ke kumupaa, mahope o ka hookaa

ana i ka aie a pau, ke hoopauia ka ahahui, a ua pau paha ka manawa i oleloia iloko o kona palapala hoohui.

§2018. Ina aole pau loa ke kumupaa o kekahi ahahui i ka haawiiia mai, aole hoi i lawa ke dala kumupaa i ukuia mai, e hookaa i ka aie o ka ahahui, alaila, na kela mea keia mea dala iloko o ua ahahui nei, e uku a pau pono kona mahele kumupaa, e like me ka olelo a ka palapala hoohui, a i kauwahi o kona mahele paha, a lawa pono ke dala, e hookaa aku ai i ka aie o ka ahahui.

§2019. Maluna o ka waiwai a pau o ka ahahui, i hoohuiia mamuli o keia Mokuna, ka aie a ia ahahui; aole nae maluna o kela mea keia mea mahele kumupaa iloko, ka aie o ka ahahui, e like wale no nae na dala kumupaa me kana i aie aku ai i ka ahahui, ma kona mahele, a mau mahele paha.

§2020. Aole pono ke oi aku ka aie a pau o kela ahahui keia ahahui, i na manawa a pau, mamua o ko lakou kumupaa.

§2021. Na na luna o kela ahahui keia ahahui i hoohuiia, mamuli o keia Mokuna, i ko lakou hooponopono ana i na mea o ka ahahui, e malama i buke, kahi e palapalaia ai, na inoa a pau o ka poe mea kumupaa maloko o ia ahahui, a me ka nui o na mahele o kela mea keia mea o lakou, a me ka manawa e loaa ai ia lakou ia mau mahele, a e waiho wale ia ia buke iloko o na hora hana o kela la keia la, koe na la Sabati, a me na la o ke Aupuni; e nanaia e na mea kumupaa iloko o ia ahahui, a me ka poe a lakou i aie aku ai, a na ke kakauolelo a mea e ae paha, nana e malama ia buke, e haawi i kope o kekahi mea iloko o ia buke, i ka mea kumupaa iloko o ia ahahui, a i ka mea paha a lakou i aie aku ai, me ka hooiaio i ka pololei o ua kope nei, ke noiia mai, a he hoike oiaio no ua kope nei no na mea i oleloia malaila, ma ka hookolokolo ana, ma ka hoopii a hoopiiia paha, i ua ahahui nei.

§2022. Ina i makemake kekahi ahahui e hoopauia oia, mamua o ka pau ana o kana palapala hoohui, e hoopii no oia i ke Kuhina Kalaiaina, me ka palapala hooiaio, e olelo ana ma kekahi halawai o ka poe mea kumupaa o ia ahahui, i kaheaia no ia hana, i hooholoia e na hapa-kolu elua o lakou, e hoopauia ia ahahui, a e kakauinoaia i palapala hooiaio e ka lunahoomalu, a me ke kakauolelo o ia halawai. E waiho pu no ke Kuhina Kalaiaina ia hoopii me ka palapala hooiaio, ma kona hale oihana, a mahope o na la he kanaono o ka hoolaha ana ma ka olelo Hawaii a me ka olelo Beritania, ma ke ano kupono i kona manao, e noonoo oia i kela mea, a ina i maopopo iaia ua hooholoia e like me ka palapala hooiaio, a ua hookaaia ka aie a pau o ia ahahui, alaila, e hai aku oia, ua hoopauia ua ahahui la.

§2023. A hoopauia ka palapala hoohui o kekahi ahahui, a ua pau paha ma ke ano e ae, ina aole i hoonohoia kekahi poe nana e hooponopono na mea a pau o ua ahahui nei, e ka Ahaolelo, e ke Kuhina Kalaiaina, a e kekahi Aha Hookolokolo kupono paha, alaila, o na luna o ka ahahui, i maopopo ko lakou inoa ma ke kanawai, oia no na kahu nana e malama i na pono o ka poe i aieia aku, a me ka poe mea kumupaa, me ka mana e hooponopono i na mea a pau o ia ahahui. Mamuli o ko lakou ano kahu o ia ahahui, e hiki no ia lakou ke hoopii, a ma ke ano e ae paha, e ohi i ke dala, a e hookaa aku i na aie, a e puunaue aku hoi iwaena o ka poe nona ke kumupaa i ke dala, a me ka waiwai e ae i koe, mahope o ka hookaa ana i ka aie, a me na lilo kupono; a maluna o lakou pakahi, a ma ko lakou ano hui paha ka hihia, ke malama ole lakou i ka waiwai o ia ahahui, ma ko lakou lima, no ka pono o ka poe mea kumupaa, a me ka poe a lakou i aie aku ai.

§2024. Na kela ahahui keia ahahui, aole nae he ano manawalea kona, aole hoi ma ke ano hoohui no ka pono o ke Akua, a me ka hoonaauao ana, e hai pololei mai i ke Kuhina Kalaiaina, i ke ano o ka lakou hana, i kela makahiki keia makahiki, i ka wa a ua Kuhina nei i olelo ai. He mana ko ua Kuhina la ma ona iho, a ma kekahi komisina, a mau komisina paha ana e hoonoho ai,

e kii aku i na buke a me na palapala o na ahahui, a e ninaninau i kona mau luna, a me na mea iloko ona, a me na mea e ae, no kana mau hana, me ka hoohiki. E hiki no i ua Kuhina nei, ke manao oia he pono, ke hoike aku i na palapala makahiki i oleloia maluna, a me na mea e maopopo ai iaia, ma ia ninaninau ana, imua o ka Peresidena, a e hoolaha aku no hoi. Ina e hoole kekahi ahahui, aole e hoike mai i kana mau buke, a me na palapala, ma ke noi ana a ke Kuhina Kalaiaina, a o na komisina paha ana i koho ai, a ina hoi e hoole kekahi o na luna, a o na hoa paha iloko o kekahi ahahui, aole e ninaninauia me ka hoohiki, no na mea i pili i ka ahahui, alaila, e hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, a i na komisina paha, ke hoopii aku imua o ka Aha Hookolokolo Kaulike, i loaa mai ka palapala kii, e koi aku, e laweia mai na buke a me na palapala, a e ninaninauia paha ua poe luna la, a poe hoohui paha o ua ahahui la, a e hiki no ke hookoia ia palapala kii e ka aha, e like me na palapala kii a kauoha e ae paha.

§2025. E haawi ke Kuhina Kalaiaina e like nae me na olelo a me na kumu o keia mokuna me ka ae pu o ka Peresidena i ka poe noi a pau e waiho mai ana i na palapala noi i kulike me na olelo o keia mokuna, i na palapala hoohui no ka poe hoohui mahiai, kalepa, paahana, ahahui ilina, a me na ahahui no na hana e ae, ka hana ekalesia a me ka ekalesia ole, koe nae na ahahui no na baneko a me na ahahui kuleana kulanakauhale, na ka Ahaolelo wale no e hoohui ia mau mea.

§2026. He mana ko ke Kuhina Kalaiaina, ke hana hou i palapala hoohui no kekahi ahahui i pau kona manawa, ke noi aku na hapa-kolu elua o na mea nona ke kumupaa iloko o ia ahahui, me ka hoakaka pono i ke ano o ua ahahui la.

§2027. Aole e manaoia ma keia mokuna e hiki i ke Kuhina Kalaiaina ke haawi i palapala hoohui no kekahi monapole, e hana i kekahi hana okoa, no ka manawa oi aku i na makahiki elima, me ka ae ole o kaAhaolelo, aole hoi e hiki iaia ke haawi i ka palapala hoohui mau loa aku i kekahi poe, me ka ae ole o ka

Ahaolelo, eia wale no, no ka manawalea ana, no ka hoonaauao ana, a me na hana ekalesia, a me na ahahui ilina.

§2028. O ke noi ana i ke Kuhina Kalaiaina i palapala hoohui, e hanaia no ia ma ka palapala lima, a e huiia me na mea e akaka ai, ua kakauia ekolu hapaha o na mea mahele kumupaa o ia ahahui, a ina he ahahui waiwai, alaila, e haawi pu ia me ia palapala noi iloko o ka hale oihana, kekahi palapala e hoakaka ana i kahi e noho ai o ua ahahui nei, a me ka hana e hui ai, a me ka nui o ke kumupaa i manaoia, a ina i makemakeia e hoonui i ke kumupaa, e hai ae i ka nui a me na makahiki i manaoia e hui ai, a me ka manawa e hooponopono ai i kana hana, a o ke dala a kela mea keia mea i palapala ai, oia wale no kona dala lilo, a me ka olelo, a e haawiia mai paha ka hapa wale no o ke dala kumupaa, mamua o ka hoomaka ana i ka hana, a ina o ka hapa wale no o ka hapa aha.

Aka nae, ina e like ole me na mea i makemake ia e keia pauku kekahi palapala noi i palapala hoohui i waiho ia aku i ke Kuhina, e hoihoi hou aku ke Kuhina Kalaiaina i ua palapala noi la i ka mea noi iloko o na la he umi, me ka hoike pu aku i kahi i hooko ole ia ai o ka makemake o ua pauku la i olelo ia, alaila, e hiki no i ua mea noi la i olelo ia ke hololi i ua palapala noi la a waiho mai i palapala noi i hololi ia pela, alaila, na ke Kuhina Kalaiaina e waiho koke aku i ka palapala noi me na mea hoike i huipu ia imua o ka Peresidena.

§2029. Ma keia ua haawi ia ka mana i ke Kuhina Kalaiaina e lawelawe i ka mana a pau i loaa iaia, a i ole ia, iaia me ka ae pu ana o ka Moi iloko o ka Ahakukamalu mamua o ka la ehiku o Iulai, A. D. 1887, e pili ana i na Palapala Hoohui.

Eia nae hoi, aole e haawi ia kekahi Palapala Hoohui e ke Kuhina Kalaiaina i olelo ia me ka ae ole o ka hapa nui o ka Aha Kuhina.

§2030. E manao ia ma ke kanawai, o na mahele o kela hoa keia hoa iloko o ka waiwai o kekahi ahahui, he waiwai lewa no

ia mahele, ina paha he waiwai paa ka ka ahahui, a ina paha he ole.

HOAKAKA I KA MOKUNA 127.

§§2009-2024 oia no Kan. Kiv. §§1426-1441.
§2025 oia no Kau 1884, Mok. 16.
§§2026-2027 oia no Kan. Kiv. §§1443-1444.
§2028 oia no Kau 1884, Mok. 16.
§2029 oia no Kau 1887, Mok. 13.
§2030 oia no Kan. Kiv. §1446.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Grieve v. Gulick, 5 Haw. 75; Ellis v. Wilcox, 5 Haw. 238; Smith v. Castle, 6 Haw. 609; Spreckels v. Macfarlane, 9 Haw. 167.

MOKUNA 128.

Ka Hoohui ana i na Ahahui i Hoohuiia.

§2031. Ua hiki no e hoohuiia na Ahahui i Hoohuiia no ka lawelawe ana i kekahi hana a oihana paha ma ke ano Kalepa, Mahiai a Hana Lima Akamai, a i ole ia, no ke kuai ana aku, kuai mai, hoolimalima ana, a i ole ia, ma kekahi ano e ae e kalepa i ka waiwai paa a me na hale a me na mea e ae i kukuluia, ina ua lawelaweia, a i ole ia, ua manaoia e lawelaweia ma ke ano he mau hale hana, hale-kuai, hale hoahu ukana, keena hana, hale-aina, me hale moe, hotele, a i ole ia, ma kekahi ano e ae paha i hiki i kekahi poe e hoohuipu ia lakou iho ma ke ano ku i ke kanawai, (koe wale no ka hana baneko a me na oihana akamai) ma ke ano i hoakakaia mahope ae nei, aole ma kekahi ano e ae.

§2032. O kekahi poe aole i emi malalo o elima, o ka hapanui o lakou he poe e noho ana iloko o keia Repubalika e makemake ana e hoohui ia lakou iho ma ke ano he Ahahui i hoohuiia e kakauinoa i ka palapala hoohui a hooiaio aku ia mea imua o kekahi luna i loaa iaia ka mana e hooiaio, a ma ia palapala e hookomo ia keia mau mea mahope iho nei:

Akahi. Ka inoa o ka hui i hoohuiia a e kauia ka huaolelo "Kaupalenaia" mahope iho.

Elua. Kahi o kona keena oihana nui.

Ekolu. Ka hana i hoohui ia ai.

Eha. Ka nui o kona kumupaa.

Elima. Ka nui me ka hoakaka ana o na luna i manaoia.

§2033. E kopeia ua palapala hoohui la i oleloia ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina maloko o kekahi buke i malamaia no ia

hana, a e hamama mau ia buke iloko o na hora hana a pau e nanaia e ka lehulehu me ka uku ole.

§2034. E waihoia aku no hoi kekahi olelo hoike i hoohikiia e ka Peresidena, Kakauolelo a me ka Puuku o ia hui ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina i ka manawa e waihoia aku ai ka palapala hoohui, ma ia palapala hoike e hoakakaia ai ka nui o na mahele, ka nui o ke kumupaa, na inoa o ka poe i lawe i na mahele a me ka huina i hookaaia ae. Ina o ke kumu o ka hoohui ana oia no ka lawe ana ae a lawelawe i kekahi oihana mahiai, hanai holoholona, hana lima· akamai, hooholomoku a kalepa paha, e hookomoia maloko o ka hoike i hoohikiia ka hoakaka piha ana i ka waiwai i manaoia oia ke kumupaa o ka hui a ahahui paha i manaoia, he hoonohonoho pakahi ana i ka waiwai io o kela a me keia itamu o ua waiwai la a me ke kope o ka palapala hoolilo e hanaia ana e ka ona a mau ona paha o ia hana a oihana paha i ka Ahahui i manaoia.

§2035. I ka waihoia ana aku o ka palapala hoohui i oleloia a me ka olelo hoike e manaoia ma ia hope aku o ka poe i kakau inoa ma ia mea, ko lakou mau hoa, na hope a me na waihona, he hui i hoohuiia malalo o ka inoa a me ke ano i hoakakaia ma ia mau palapala hoohui, a e mau aku ma ke ano he hui no ka manawa i aelikeia, aole nae e oi aku mamua o kanalima makahiki; a e loaa na mana a pau; a e noho malalo o na hoopaa ana a pau i hoakakaia ma ke kanawai no na hui i hoohuiia; a e noho malalo o na kanawai a pau e hooholoia ana ma keia mua aku e pili ana i na hui i hoohuiia.

§2036. Aole e lawelawe kekahi hui i hoohuiia i ka hana iloko o keia Repubalika ina aole i kakauinoaia ka laweia ana o ekolu-hapaha o na mahele waiwai; aole no hoi ina aole i ukuia ae he umi pa-keneta o ke kumupaa, a i ole ia, ua loaa i ua hui nei kekahi waiwai i like kona waiwai io me umi pa-keneta o kona kumupaa.

§2037. E hoakaka maopopo ia ma kela a me keia pepa mahele waiwai i hoopukaia e kekahi hui i hoohuiia ka nui o ka waiwai io o ia mea i hookaaia.

§2038. Ua hiki no i kekahi ahahui i hoohui ia malalo o na kanawai o keia Repubalika, ma ke koho ana o ekolu-hapaha o ka poe apau loa ia lakou na mahele, e hoopuka a hoolilo aku i na mahele waiwai i hooiia, a ua hiki e aelike e loaa i ka poe e paa ana ia mau mahele ka puka aole e oi mamua o umi pa-keneta i ka makahiki hookahi mailoko ae o na puka o ia hui, mamua o na mea e ae a pau e paa ana i na mahele waiwai, a ua hiki i ka poe e paa ana i ua mau mahele waiwai hooia la, e hoolilo ae i mau mahele waiwai maoli, e like me ko lakou makemake i kela a me keia manawa. O kekahi emi ana o na puka maluna o na mahele waiwai malalo o ka mea i ae ia, aole ia e pani ia mailoko ae o na puka o kekahi makahiki mahope iho.

§2039. Ua loaa no i na luna hoohana o kekahi ahahui i hoohui ia ka mana e kuai aku ma ke kuai kudala akea i na mahele waiwai i kupono ka nui o kekahi mea mahele waiwai i hookaa ole i kekahi auhau ana i kau pono ia maluna o na mahele, a hiki i ka hookaa ia ana a piha pono ka waiwai o ia mau mahele. Mamua o ia kuai ana e haawi mua ia he hoolaha no umi la i ka poe mea mahele waiwai i hookaa ole e noho ana iloko o keia Repubalika, a i hoolaha i ka manao e kuai aku no ekolu pule i ka poe mahele waiwai i hookaa ole mawaho o keia Repubalika.

§2040. O kekahi mea a mau mea paha e hana ana i kekahi hoakaka oiaio ole iloko o kekahi palapala hoike, hoakaka a palapala hoakaka no na mahele waiwai e pili ana i kekahi ahahui i hoohuiia, a i ole ia, ua koho a kiekie loa ka waiwai io o kekahi waiwai i hoakakaia maloko o ia palapala hoike, hoakaka a hoike paha, a i ole ia, ua hana i na hana ma ke ano he ahahui i hoohuiia, a i ole ia, ua hoike aku ia lakou ma ke ano he ahahui i hoohui ia me ka hooko ole i na mea i hoakakaia ma keia Kanawai, o manaoia ua hana i ka hewa mikamina, a ina e ku i ka hewa,

e hoopai ia e uku i na dala aole oi mamua o elima tausani dala. Ua loaa i na Lunakanawai Apana ma na wahi apau o ka Repubalika ka mana e hookolokolo i na hewa a pau malalo o keia Kanawai; a e kau aku i na hoopai i hoakakaia malalo nei.

§2041. O ka Pauku 2028 aole e manaoia ua pili i na ahahui i hoohui ia malalo o keia Kanawai, koe nae no na mea e pili ana i ka hoomahuahua i ke kumupaa, aka, o na olelo e ae a pau o ka Mokuna 127 e kue ole ana i keia e pili no i na ahahui i hoohuiia malalo o keia Kanawai.

§2042. Aole e hoohui ia kekahi ahahui no kekahi o na hana i hoakakaia ma keia Kanawai ma kekahi ano e ae mawaho o ka mea i hoakakaia maluna.

§2043. E loaa no i ke Kuhina Kalaiaina ka mana, me ka apono ana o ka Aha Hooko, e ae aku e hanaia na hooloili i na Palapala Hoohui o na hui i hoohuiia, a me na Palapala Hoohui o na Hui e haawiia aku ana ma keia hope aku, ina nae hoi ma ia mau hooloili aole i haawiia na mana, a i ole ia, na pono i oi ae mamua o ka mea e hiki ana ma ke kanawai e haawiia a e loaa paha ma kekahi Palapala Hoohui o kekahi hui i hoohuiia, a Palapala Hoohui paha i hana mua ia.

§2044. O na hooloili a pau i hanaia i na Palapala Hoohui o na hui i hoohuiia, a i ole ia, na Palapala Hoohui i ae ia mamua aku nei, ma keia, ke hoikeia aku nei ua mana a ua lilo i mea paa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 128.

§2031 oia no Kau 1896, Mok. 39.
§§2032-2042 oia no Kau 1890, Mok. 43.
§§2043-2044 oia no K. R. Kan. 13.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Widemann v. Thomas, 10 Haw. 366; Hackfeld v. King, 11 Haw. 5.

MOKUNA 129.

Na Hui Banako.

§2045. E hiki no ke haawiia na Palapala Hoohui no ka lawelawe ana i ka Oihana Banako e ke Kuhina Kalaiaina, me ka ae pu mai o ka Peresidena malalo o na hoakaka ana o keia Kanawai, e like me ka haawiia ana o na Palapala Hoohui e ae mamuli o ke Kanawai.

§2046. E hoakakaia maloko o kela a me keia Palapala Hoohui o ia ano:

Ka Inoa o ka Hui.

Kahi e lawelawe ia ai ka nui o na hana.

Ka huina o ko lakou waiwai kumupaa.

Ka heluna o na mahele i mahelehele ia ai ka waiwai kumupaa.

Na inoa a me na wahi noho o ka poe hoohui, a me ka nui o na mahele waiwai ia lakou pakahi.

Ka nui o na mahele i kakau inoa ia e ka poe hoohui.

Ka huina o na makahiki e noho hui ai ua ahahui nei.

Na inoa a me na wahi noho o na lunahooponopono i hookohuia no ka makahiki mua.

§2047. Mamua ae o ka waiho ana aku i noi i palapala hoohui o ia ano, na ka poe e noi ana no ia mea e kakau inoa i kekahi palapala hoomanao hoohui e hoakaka ana i keia mau mea.

1. Ka inoa o ka hui me ka pakui ia mai mahope o ka inoa o na huaolelo "Kaupalenaia."
2. Kahi e lawelawe ia ai ka nui o na hana.
3. Na kumu i hoala ia ai ka ahahui.

4. E hoakakaia ina e kaupalenaia ana na lala o ka hui no na aie o ka hui.

5. Ka huina o ke kumupaa a me ka heluna o na mahele i mahelehele ia ai ka waiwai kumupaa, a me ka nui o na dala kumupaa i kakau ia e kela me keia o ka poe nona na mahele waiwai.

6. Ina paha e manaoia ana e hoomahuahua i ke kumupaa.

7. A me na palapala hoohui e hoakaka ana i ka hoohui ana, ka hana ana, a me ke kumupaa o ka hui, ka nui, ka hoolilo ana, a me ka lilo wale ana o na mahele waiwai, na auhau ana a koi ana i ka poe lala o ka hui, ka hoonoho ana, ke kupono ana, a me ka uku ana, na mana, a me na hana o na lunahooponopono, a me na luna a me na hooponopono e ae a ka poe i kakau inoa i ka palapala hoomanao i ike ai he kupono.

§2048. E waiho pu ia aku na kope i hooiaio ia o ka palapala hoomanao a me ka palapala hoohui, a me ka palapala noi e haawiia mai ka palapala hoohui.

§2049. I ka manawa e haawiia mai ai ka palapala hoohui, e hoopaaia no ka hui a me kona mau lala e ka palapala hoomanao a me ka palapala hoohui, e like me he mea la ua kakau inoa pakahi lakou i keia mau palapala me he mau palapala hoolilo la.

§2050. O ka haawiia ana o ka palapala hoohui he mea ia e hoomaopopo ia ai ua hooko ka hui i na mea i kauoha ia ma keia Kanawai a hiki i ka la i hoopuka ia ai ua palapala hoohui nei.

§2051. E hiki no i ka hui ma ka hooholo ana i kekahi mau olelo hooholo e hoano e a pakui aku paha i na rula hooponopono maloko o kona palapala hoohui a o ia mau rula hooponopono i hoano e a i pakui ia e manao ia ua like no ka mana me he mea la ua komo mua no iloko o ka palapala hoohui.

§2052. Aole e haawiia ka palapala hoohui malalo o keia Kanawai i kekahi hui i emi iho kona waiwai kumupaa malalo o elua haneri tausani dala.

§2053. E kakau inoa mua ia aole e emi malalo o kanahikukumamalima hapa-haneri o ka waiwai kumupaa, a aole e emi malalo o kanalima hapa-haneri o ke kumupaa holookoa o kela a me keia hui e hookaa mua ia mamua o kona ae ia ana e hoomaka i ka hana, a ina no kekahi kumu, ua hoemi ia ua kumupaa nei i hookaa mua ia, na ka Hui no iloko o kanakolu la e hoomahuahua hou ae a piha e like me ka mea i kauohaia ma keia Pauku, a ina e hana ole ia pela e pani a e hoopau ia na hana o ia hui e kekahi luna i koho ia e like me ke Kanawai. E hiki no ke hoomaka ia na hoopii no ka hooko ana i na mea i olelo hope ia maluna ae e ke Kuhina Kalaiaina, a i ole ia, e kekahi mea mahele waiwai iloko o ka hui, a mea paha a ka hui i aie aku ai.

§2054. I kela a me keia manawa a kekahi mea he mahele waiwai kona, a o kona waihona paha, e uku ole mai ai i kekahi hapa o ke kumu waiwai i koi ia e na lunahooponopono e hookaa ia mai, a aole i kuhikuhi ia kekahi ano e ae e loaa mai ai maloko o ka palapala hoohui, alaila, e hiki no i na lunahooponopono ke kuai aku i na mahele waiwai o ia mea hookaa ole mai ma ke kuai kudala ma ke kulanakauhale o Honolulu mahope iho o ka hoolaha ia ana o ia kuai ana ma ka olelo Beritania maloko o kekahi nupepa i pai ia ma ke kulanakauhale o Honolulu, a ina he oi aku kekahi ma ia kuai ana mahope iho o ka hoolawe ia ana o ka huina dala i hiki mai ka manawa e hookaa ia ai, a me na lilo e pili ana ia kuai ana, e uku ia aku no i ua mea hookaa ole nei, eia nae, ina aole e loaa ma ia kuai kudala ana kekahi mea koho nana e uku no ua mau mahele waiwai nei na dala i hiki mai ka manawa hookaa, e lilo i ka hui na dala i hookaa mua ia no ia mahele waiwai a iloko o na mahina eono mai ka manawa i lilo ai ua mau dala nei i hookaa mua ia, e kuai ia aku ua mau mahele waiwai nei e like me ke kauoha o na lunahooponopono, a ina aole e lilo i ke kuai ia e holoi ia mai na buke aku o ka hui.

§2055. He mea ku no i ke Kanawai no kekahi hui i kukuluia malalo o keia Kanawai ka hoolako ana maloko o na Pauku o ka palapala hoohui, no ka hoomahuahua ana i kela a me keia manawa i ke kumu waiwai, mamuli o ka ae ana o ka elua hapakolu o ka poe mea mahele waiwai mamuli o kekahi olelo hooholo kuikawa; aka, aole nae e ku i ke Kanawai ia hoomahuahua ana ke ole e uku ia mai ke kumupaa i hoomahuahua ia, a ke ole no hoi e hoikeia aku i ke Kuhina Kalaiaina, a ua hoopukaia e ia kekahi palapala hoike e hoakaka ana i ka huina o ia hoomahuahua ana o ke kumupaa, a ua lawa pono iaia ka hoomaopopo ana, ua uku pono ia ka hoomahuahua ana o ke kumupaa; a e hoolaha ia no ua palapala hoike la ma ke ano a me ka manawa, i like me ko ka palapala hoike i kinohi, e haawi ana i ka mana i ka hui e hoomaka i ka Oihana Banako, a e hiki no i ua hui nei ma ia ano hookahi me ka ae o ka elua hapakolu o ka poe mea mahele waiwai e hoemi i ke kumupaa i kekahi huina aole e emi malalo iho o ka huina i kauohaia ma keia Kanawai no ke kukulu ana o ia hui, a aole hoi malalo iho o ka huina i makemakeia no ka uku ana i na koi ana i hoopuka ia, aole no hoi e hanaia ia hoemi ana aia a hoapono ia ka huina o ia hoemi ana i manaoia e kekahi kauoha mai ka Aha Hookolokolo Kiekie mai, a mai kekahi o na Lunakanawai paha o ia Aha. Ina e loaa mai ia hoapono ana me ka olelo hooholo kuikawa, ua hiki no ke hoemi ia ke kumupaa ina no ua pau i ka ukuia mai, a ua pau ole paha.

§2056. Na ke Kuhina Kalaiaina e nana i ke kulana o ka hui i kukuluia malalo o keia Kanawai, a e hoomaopopo hoi i ka huina o ke dala i ukuia mai no ke kumu waiwai, ka inoa a me kahi noho o kela a me keia lunahooponopono, a me ka huina o ke kumu waiwai i ona pono ia e kela a me keia lunahooponopono, a ina ua hooko pono ua hui la e like me na hoakaka ana o keia Kanawai, i loaa ai ia lakou ka mana kupono e komo ai ma ka Oihana Banako, a ina ua maopopo pono i ua Kuhina Kalaiaina la i oleloia ua loaa pono i ua hui la ka mana e hoomaka ai ka Oihana Banako, e haawi aku oia i ua hui la he palapala

hoike e hoakaka ana ua hooko pono ua hui la me na hoakaka ana i makemakeia e hooko mamua ae o ka hoomakaia ana o ka Oihana Banako, a ua haawiia ka mana i ua Hui la e hoomaka i ka oihana; a e hoolaha ia ua palapala hoike la maloko o kekahi nupepa i paiia ma ke kulanakauhale o Honolulu nei no na la aole emi mai i ke kanaono mahope iho o kona hoopukaia ana a e lilo ia hoolaha ana i hoike maopopo no ko ka hui hooko pono ana i na kauoha o keia Kanawai a hiki i ka la i hoopuka ia ai ka palapala hoike.

§2057. E ili no maluna o kela a me keia mea iaia kekahi mau mahele iloko o kekahi hui i kukuluia malalo o keia Kanawai na aie o ia hui, e like me ka nui o na mahele i lilo iaia, ke hoohalikeia me ka huina o na mahele i kakau inoa ia, a no ke kumupaa paha o ka hui, a no ka hapa e like me ia no na koi a ka poe a ka hui i aie aku ai. A ina ua hoopukaia kekahi olelo hooholo e kue ana i ka hui, a ua lawa ole na waiwai o ka hui e hookaa ai ia mea i hooholoia, ua hiki i ka Aha kahi i loaa mai ai ia olelo hooholo, a o kekahi Lunakanawai oia Aha paha e kauoha e hoopukaia na palapala ohi i kela a me keia mea mahele waiwai pakahi no na mahele dala e ukuia e lakou pakahi, a i ole ia, e hiki no i kekahi mea i aie ia e ka hui e lawe i mau hoopii hui a hoopii kaawale paha i kekahi o ka poe e paa ana i na mahele waiwai iloko o ia hui no ka hapa o kana koi e ukuia e lakou pakahi, a ma na hihia oia ano, e hoomaopopo ka Aha i ka nui o ka aie e ukuia e kela a me keia mea i hoopiiia, a e kakauia ka olelo hooholo pakahi no lakou e like me ka mea i hoomaopopoia e uku ai lakou pakahi. Ina e hookaa kekahi mea iaia i kekahi mau mahele waiwai o ka hui i ka hapa o ka aie o ka hui i hoomaopopoia nana e uku, alaila, he mea ia e hookuu ai iaia mai ia aie, a ina e hoopiiia oia no ia aie, e hoopau wale ia ua hoopii la ma kahi e pili ana iaia. E hoomaopopoia ka nui o ka mahele aie o kela a me keia mea iaia kekahi mau mahele waiwai iloko o ka hui, ma ka nui o na mahele waiwai i paa ia e ia i ka manawa i hoomakaia ai ka aie, a aole i hookuuia ua aie la mamuli o ka hoolilo ana aku o ua mau mahele waiwai la ma-

hope iho. E pili ka huaolelo "mea mahele waiwai" ma keia Pauku i ka poe i ikeia ko lakou mau inoa maloko o na buke o ka hui, he poe na lakou na mahele waiwai, a me ka poe no lakou na mahele waiwai ma ke ano kaulike, ina no ua paa maloko o ka buke ma ka inoa o kekahi mea e aku. O na mahele waiwai i paa ia e kekahi mea ma ke ano he mea hoopaa, a e kekahi mea malama waiwai, ma kekahi ano e ae paha, ma ke ano malama wale no, aole ia he mea e lilo ai ua mea la nana i paa i mea nona na mahele waiwai o ka hui, ma ka manao o keia Pauku e hiki ai ke koi ia aku oia no kekahi hapa o na aie o ka hui, aka, o ka mea nana i waiho aku e hoopaaia, a o ka mea waiwai paha nona ia mau mahele ka mea i manaoia he mea e paa ana he mau mahele waiwai iloko o ia hui, a oia ke hoopaaia no na aie.

§2058. E hoike aku kela a me keia hui i ae ia e lawelawe i ka hana Banako malalo o keia Kanawai, mamua ae o kona hoomaka ana e lawelawe i ka hana, a ma ka Poakahi hope iloko o Ianuari a me Iulai ma kela a me keia makahiki i hoike ma ke ano i like me ka papa i hui ia me keia Kanawai, a i ole ia, i ano like me ka mea i hiki ke hana ia. A oia hoike e hooiaio ia ma ka hoohiki ana o ka Peresidena, Kakauolelo a Puuku paha, a o kela a me keia mea e hoohiki ana i ua hoike la me ka ike no he oiaio ole ia a o kekahi hapa paha e pili iaia ka hewa hoohiki wahahee ma ka degere elua a e pili iaia ina e hoahewa ia na hoopai a pau i hoakaka ia ma ke Kanawai no ia hewa.

E kau ia ke kope o ia hoike ma kahi e ike akaka ia ai maloko o ke keena oihana nui a maloko o kela a me keia lala a wahi e ae kahi e lawelaweia ai na hana o ka hui. A na na lunahooponopono e kauoha e hoolaha ia ua hoike la ma ka olelo Beritania a me Hawaii, maloko o hookahi nupepa puka pule no na pule ekolu, a me hookahi nupepa puka la i paiia ma Honolulu no hookahi pule.

Ina e hooko ole ka hui i kekahi o na mea i kauohaia ma keia Pauku e kau no maluna o ia hui ka hoopai aole e emi malalo o kanalima dala no kela a me keia la e hooko ole ia ai, a o kela a me keia lunahooponopono a luna nui e a'e e ae ana e hooko

ole ia e kau ia no maluna ona na hoopai e like me ka mea i hoike ia ae la. Ua hiki no ke hoopii ia keia mau hewa a pau imua o kekahi Lunakanawai Hoomalu.

§2059. Na ka Peresidena a me ka mea malama dala o kela a me keia hui i hoala ia malalo o keia Kanawai e malama i na manawa a pau i papa inoa piha a pololei o na inoa a me na wahi noho o ka poe a pau no lakou kekahi mau mahele waiwai iloko oia hui a me ka nui o na mahele waiwai i paa ia e lakou pakahi ma ke keena kahi e hana ia ai na hana o ka hui. E hiki no e nana ia ua palapala la e ka poe mea mahele waiwai a pau a me ka poe a ka hui i aie aku ai iloko o na hora hana mau o ka hui.

E waihoia aku ke kope o ia papa inoa i hooiaio ia ma ka hoohiki ana o ka Peresidena a mea malama dala paha ma ka Poakahi mua o Sepatemaba o kela a me keia makahiki ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina.

§2060. Na ke Kuhina Kalaiaina a me ka Luna Buke Helu o ke Aupuni e nana no na manawa aole emi malalo o elua aole hoi i oi i ka eha i ka makahiki i na mea a pau e pili ana i kekahi hui i hoalaia malalo o keia Kanawai, a no ia mea e ninau i na luna a agena o ka hui malalo o ka hoohiki, a e hoike piha aku no na mea e pili ana i ka hui i ka Peresidena iloko o ka Aha Kuhina aole hoi e kau ia kekahi mana e nana ia ua ahahui nei, koe wale no na mana i haawiia i na Aha Hookolokolo.

§2061. Aole no e ae ia ka poe na lakou na mahele waiwai iloko o kekahi hui i hoala ia malalo o keia Kanawai e aie i ka hui ma ke ano o lakou a pau ma ke ano aie ponoi a me ke ano hope paha no kekahi mea e ae, a laua a elua paha no kekahi puu dala i oi ae mamua o ekolu hapalima o ke kumupaa i hookaa maoli ia a e koe ana me ka hoemi ole ia mamuli o na poho a ano e ae paha; aole no hoi e aie na lunahooponopono o ka hui pela koe wale no ka huina i oleloia a me ke ano i hoakakaia e na Kanawai o ia hui.

§2062. E maheleia ke kumupaa o kela a me keia hui i hoala ia malalo o keia Kanawai iloko o na mahele i like ka waiwai a no ka huina dala e like me ka mea i hoakakaia maloko o ka palapala hoohui, a e hiki no e hoolilo ia ua mau mahele nei maloko o na buke o ka hui, e like me na kanawai o ka hui; aka, aole e loaa i kekahi mea iaia kekahi mau mahele waiwai iloko o ka hui e paa ia ana ma kona kuleana iho ina he aie kona i ka hui a me ke ano aie ponoi a ma ke ano hope paha no kekahi mea e ae a ma kekahi ano e ae paha, i hiki mai ka manawa hookaa aole nae i hookaa ia, aole no hoi e loaa i ua mea la nona na mahele waiwai kekahi dala puka ukupanee a loaa paha no ia mau mahele waiwai e like me ka loihi o ka manawa o ia noho aie ana, aka, e malama ia na dala puka a pau, ukupanee a loaa paha e ka hui, a e hoolilo ia no ka hookaa ana i ua aie nei.

§2063. Aole no e lawe kekahi hui i hoalaia malalo o keia Kanawai i mea e hoopaa ai i kekahi aie i hoaie ia aku a hookaa mua i kekahi hoopaa ana i kekahi hapa o kona kumupaa ponoi, aole no hoi e lilo kekahi hui o ia ano i mea kuai i kekahi hapa o kona kumupaa ponoi, aole hoi he kumupaa o kekahi hui e ae i hoalaia malalo o keia Kanawai, a o kekahi hui i hoohuiia a hui e ae paha, ke ole ia he mea pono loa e hana ia i mea e pale aku ai i ke poho ma kekahi aie i aie mua ia me ka manao maikai, a i ole ia, ua haalele wale ia kekahi mau mahele waiwai no ke kaa ole o ka aie no ia mea i hiki mai ka manawa hookaa; a o na mahele waiwai i kuai ia pela, e hoolilo hou ia aku no ia iloko o eono mahina mahope iho o ke kuai ia ana.

§2064. E hooponoponoia na hana o na hui a pau i hoalaia malalo o keia Kanawai e kekahi poe lunahooponopono, aole e emi ko lakou nui malalo o elima, aole hoi e oi aku mamua o umikumamakahi; malalo o na mea i hoakakaia maloko o keia Kanawai, e ku no i ke Kanawai i ka hui e hoakaka ma kona mau kanawai iho i na mea e pili ana i kona mau lunahooponopono, ka manawa a me ke ano o ke koho ana ia lakou, ka loihi o ka

manawa e noho ai lakou ma ka oihana, a e hoakaka i ko lakou mau mana, e hoakaka no ka hookaawale ana ae ia lakou mai ka oihana ae, ka hoopiha hou ana i na wahi hakahaka, a me na mea e ae a pau e pili ana i ko lakou oihana a me ka hooponopono ana i ka hana o ka hui, eia nae, o na lunahooponopono i kohoia a i hoonoho ia paha, i poe noho ma Hawaii nei.

§2065. Aole no e noho kekahi mea i lunahooponopono i loaa ole iaia ma kona kuleana ponoi aole e emi malalo o umi mau mahele waiwai iloko o ke kumupaa o ka hui i oleloia, a ina aole oia i kona manawa e kohoia ai a e hoonoho ia ai paha e hoohiki e like me ka pili o ia hana maluna ona e hana me ka makaala a me ka pololei i na hana o ua hui nei, a aole oia e hana, me ka ike no, ma ke ano kue, a ae aku paha i kekahi poe e ae e kue i na olelo o keia Kanawai, a oia no ka ona ma ke ano maikai o na mahele waiwai i kauohaia ma keia Kanawai ma kona inoa iloko o na buke o ka hui a i kakau inoa ia e ia nana e lawe, a aole i hoopaa ia ua mau mahele waiwai nei no kekahi aie. Oia hoohiki i kakau inoa ia e ka mea i hoohiki ia a i hooiaio ia e ka luna nana i hoohiki, e hoouna ia aku i ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina.

§2066. Aole no e aie kekahi hui i hoalaia malalo o keia Kanawai i kekahi manawa, a e hoopaa ia paha no kekahi puu dala i oi ka nui mamua o kona kumupaa ma ia manawa i hookaa ia mai a e waiho ana me ka hoemi ole ia e ka poho a mea e ae paha, koe wale no keia mau kumu mahope iho nei, oia hoi:

Akahi. No na dala i waihoia mai a i ohi ia mai paha e ia hui.

Elua. No na Bila Kikoo Dala a kikoo no na dala e waiho ana ma ka inoa o ia hui, a ua aie ia paha i ka hui.

Ekolu. No na aie i ka poe ia lakou na mahele waiwai no na dala i ukuia mai no ke kumupaa, a no na dala puka paha.

§2067. Aole no e hoolilo ia kekahi hapa o ka waiwai kumupaa o kekahi hui i hoalaia malalo o keia Kanawai ma ke ano he puka a ma kekahi ano e ae paha oiai e mau ana ka noho hui ana.

§2068. Aole e emi malalo o elua manawa i kela a me keia makahiki e nana ia na buke o kela a me keia hui i hoalaia malalo o keia Kanawai e kekahi luna a mau luna hooia paha i kohoia i kela a me keia makahiki e ka hui iloko o kekahi halawai nui.

Aole no e kohoia kekahi mea i loaa iaia kekahi mau mahele waiwai iloko o ka hui, a luna paha o ka hui i luna hooia no ia hui.

Ina e pau ka manawa o kekahi luna hooia, ua hiki no ke koho hou ia oia.

Ina e hakahaka no ka manawa ka oihana o kekahi luna hooia, ua hiki i ka luna hooia a mau luna hooia paha (ina he luna o ia ano) e lawelawe i na hana, aka, ina aole luna hooia i koe e ola ana, alaila, e kahea koke na lunahooponopono i halawai nui kuikawa o ka poe mahele waiwai no ka hoopiha hou ana i ka hakahaka a mau hakahaka e pili ana i ka luna hooia. E haawiia i kela a me keia luna hooia i papa helu o na buke a pau o ka hui, a i na manawa kupono a pau e hiki no·iaia e nana i na buke o ka hui, a ua hiki no i kela a me keia luna hooia ma na mea o pili ana i na buke e ninau i na lunahooponopono a mau luna e ae o ka hui.

Na ka luna hooia a mau luna hooia paha e hana i hoike imua o na mea mahele waiwai o ka Hui e pili ana i na mea i nanaia e ia a e lakou paha, a ma kela a me keia hoike e waihoia ana imua o ka Hui ma ka halawai nui oiai kona a o ko lakou noho-ana ma ia oihana, a maloko o kela a me keia hoike e hoakakaia ina ma kona manaoa ua pololei na hoike, a i hanaia me ka pololei i ikeia ai ke kuleana oiaio o na hana o ka Hui e like me ia i ikeia ma na buke o ka Hui, a e heluheluia ua hoike la imua o ka Hui ma ka halawai nui.

E hoakakaia ka uku o ka luna a mau luna hooia paha ma ka halawai nui ana i kohoia ai i luna a mau luna hooia paha.

§2069. E kakauinoaia na hoike a pau i waihoia aku imua o ka halawai makahiki a halawai e ae o na lala o ka Hui e ka luna hooia, a i ole ia, na luna hooia a me ka Peresidena, Kakau-

olelo, Luna Nui (ina he luna nui) a me na lunahooponopono o ka Hui, a i ole ia, aole e emi malalo o ekolu o ia mau lunahooponopono.

§2070. E loaa no i na Hui i hoalaia malalo o keia Kanawai mawaho ae o na mana i haawiia i na Hui i hoohuiia maloko o ka Mokuna 127, ka mana hou e like me ka hoakaka ana o keia Kanawai no ka lawelawe ana i ka Oihana Banako ma keia Repubalika ma ka hoemi ana a hooponopono ana i na Palapala Hoaie Dala, a e hana i na Nota, Bila, Bila Kikoo a me na palapala e ae o ia ano. A e ku no i ke Kanawai i ka Hui e lawelawe i na hana e pili ana i na dala maoli, auka a metala waiwai e ae a me na Bila kukai me na aina e, a ma na Nota, Bila Kikoo a me na ano hoopaa e ae no ke dala, a e hana a lawelawe i na hana a pau i maa a e maa ana paha ma keia mua aku ma ke Kanawai e kekahi Hui Banako ma kona mau ano a lala a pau, koe wale no ma ke ano Banako hoopuka dala. A e lawe i na hoopaa ana ma ka hoopaa ana i na Bila ukana no ka hookaa ana i na Bila Kikoo no kekahi hooiliia ana mai o kekahi waiwai, dala, no na waiwai i hooiliia aku i kekahi aina e a mai na aina e mai paha i kekahi awa o keia Repubalika, a mai kekahi awa a i kekahi awa iloko o keia Repubalika. A e hoaie aku i na dala i na mea nona kekahi wiliko a mahiko a laiki paha no ka haawiia mai ma ke ano hookaa a hoopaa paha, na oo ko a mea kanu e ae paha a ia mea. A e lawe i na waiwai paa i morakiia mai me ka manao maikai ma ke ano hoopaa, me na aina i hooliloia mai i ka Hui no ka hookaa ana i na aie i aie mua ia, me na aina i kuaiia mamuli o na olelo hooholo e pili ana i na moraki i paaia e ka Hui, a i kuaiia paha i mea e loaa ai na aie i aieia i ka Hui. Aole nae e paa ia Hui i kekahi waiwai paa malalo o ka moraki, a i ole, i ke kuleana i kekahi waiwai paa i kuaiia i mea e paa ai kekahi aie no ka manawa i oi aku mamua o ka manawa o elima makahiki. E paa no ka Hui a hoolilo aku paha i kela a me keia ano o na waiwai lewa, pono Hui, waiwai kalepa i laweia e ka Hui me ka manao maikai ma ke ano hoopaa ma na hana mau o ka Hui e like me ka mea i ikeia he pono. Aole he hiki i kekahi

Hui e lawelawe i kekahi o keia mau Oihana hana, kalepa waiwai, mahiai, hana lima a halihali ukana paha no ka lehulehu.

A o kona pono i aeia e paa a e hoolilo aku paha i ka waiwai i loaa iaia, mamuli o na moraki a aie e ae paha, aole i manaoia e ae ana iaia e lawelawe i na Oihana i oleloia maluna.

§2071. Ina no kekahi kumu, ua makemake kekahi Hui i hoalaia malalo o keia Kanawai e hoopau i ka noho Hui ana, a e hoopau i na hana o ka Hui, e waiho aku ka Hui i palapala noi i ke Kuhina me ka palapala hoike e hoakaka ana ma kekahi halawai o ka poe no lakou na mahele waiwai i kaheaia no ia hana, ua hooholoia ma ke koho ana o ekolu hapaha a oi ae paha o ka poe mea mahele waiwai iloko o ia Hui e hoopau i ka hui ana, a e kakauinoaia ua palapala hoike la e ka Lunahoomalu a me ke Kakauolelo o ia halawai. E kakau ke Kuhina i ua palapala noi la me ka palapala hoike ma kona keena, a hala na la he kanakolu ma ka hoolaha ana ma ka olelo Hawaii me Beritania, ma kekahi mau nupepa elua i paiia ma Honolulu, alaila, e nana oia no ua noi nei, a ina ua maopopo iaia ua koho io ia no e like me ka mea i hoikeia mai iaia, a ua pau na aie a pau o ua Hui nei i ka hookaaia, alaila, e hooholo oia ua pau ua Hui nei.

§2072. Ina aole e hoonohoia he poe e ae e kekahi Aha Hookolokolo nona ka mana kupono e like me ke Kanawai, alaila, o na Lunahooponopono o ka Hui i ka manawa i hoopauia ai ka Hui, ke noho a lawelawe ma ke ano he mau kahu waiwai no ka poe na lakou ka mana hooponopono hoopau pono i na hana o ka Hui, a e mahele i na mea e loaa mai ana mawaena o ka poe nona na mahele waiwai.

§2073. O kahi o ka Mokuna 127, e pili ana i na Hui Banako, a me na Kanawai a me na hapa Kanawai o ka Ahaolelo, e like me ko lakou kue i keia Kanawai, ma keia ke hoopau loa ia nei.

§2074. Ua hiki ke oleloia keia Mokuna ma na hana a pau a me na mea e ae ma ka inoa o ke "Kanawai Banako o 1884.

§2075. *Ka papa i olelo mua ia.*

Kanawai Banako o 1884.

Hoike i kulike me ka Pauku 14 o ke Kanawai i oleloia.

O ke kumupaa o ka Hui he.....i maheleheleia i..... mahele no.....pakahi.

O ka nui o na mahele waiwai i hoopukaia he.....

Ua ohiia mai he.....no ka mahele hookahi, a ua loaa mai he.....no ia mea.

O na aie o ka Hui ma ka la mua o Ianuari (a i ole ia o Iulai) he.....

O na aie o ka Hui i kekahi poe:

Ma na olelo hooholo.

Ma ke ano kuikawa.

Ma na Nota me na Bila.

Ma na Aelike.

Ma na dala waihoia mai.

Ma na aie i manaoia.

O na loaa o ka Hui ma ia la he.

Na hoopaa Aupuni (e hoakaka i ke ano).

Bila Kikoo me na Nota aie.

Dala maoli e waiho ana.

Na hoopaa e ae.

HOAKAKA I KA MOKUNA 129.

§§2035-2075 oia no Kau 1884, Mok. 23.

MOKUNA 130.

Na Hui i Hoohuiia ma na Aupuni E.

§2076. Na kela a me keia Hui a Hui i Hoohuiia, i hoalaia malalo o na kanawai o kekahi Aupuni E, i makemake e lawelawe i ka hana maloko o keia Aupuni, a e lawe a e kuai a e hoolilo aku i ka waiwai paa maloko o keia Aupuni, e waiho ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina:

1. I kope i hooiaioia o ka palapala hoohui a kanawai a hoohui paha o ua hui nei.
2. Na inoa o na luna o ia hui.
3. Ka inoa o kekahi kanaka i hiki ke hookoia na palapala i hoopukaia mai na Aha Hookolokolo o keia Repubalika.
4. I hoike makahiki o na waiwai a me na aie o ia hui maloko o keia Repubalika, ma ka la mua o Iulai o kela a me keia makahiki.
5. He kope i hooiaioia o na kanawai o ia hui a hui i hoohuiia paha.

§2077. I ka manawa i hooko ai kela me keia hui a hui i hoohuiia paha, i na olelo keia kanawai, e loaa no ia lakou na mana a me na pomaikai a me na hoohaiki, e like me na mea i haawiia e ke kanawai i na hui i hoalaia malalo o na kanawai o keia Repubalika, a ua hiki ia lakou ke lawelawe i na hana i hoohuiia ai lakou e paa, lawe a hoolilo aku, ma ke ano kuai a moraki a ano e ae paha, ka waiwai paa, waiwai lewa a waiwai hui paha iloko o keia Repubalika, eia nae aole e hoalaia kekahi hui i hoohuiia no kekahi hana e kue ana i na kanawai o keia Repubalika.

§2078. Ina ua makemake kekahi hui a hui i hoohuiia o ka aina e, e lawelawe nei i ka hana iloko o keia Aupuni e loaa ia lakou na pomaikai o keia kanawai, alaila e waiho aku lakou i na hoakaka i olelo mua ia, me ke Kuhina Kalaiaina iloko o na mahina eha mai ka hoomaka o ka lawelaweia ana o keia kanawai.

§2079. E ukuia aku i ke Kuhina Kalaiaina no ka pomaikai o ke Aupuni Hawaii e kela a me keia hui a hui i hoohuiia, i lawelawe i na olelo o keia kanawai, he kanalima dala.

§2080. Aole e manaoia ua pili a kue paha keia kanawai i na olelo o na Pauku 2082 a me 2083.

§2081. Eia nae, ina aole i waiho aku kekahi hui o na aina e i pili ia lakou na olelo o ka pauku i hoakaka hope ia ae la ma ke keena o ke Kuhina Kalaiaina i na mea i hoakakaia na lakou e waiho aku ma ia pauku, e hiki no ia lakou e hana pela iloko o na mahina eono mai ka hoomaka ana o keia kanawai ma ka uku ana aku i ke Kuhina Kalaiaina no ka pono o ka Repubalika Hawaii i na dala he umi, alaila, e manaoia ua hana a hooko ua hui la o na aina e i na mea i kauohaia ma na mokuna i oleloia.

§2082. Na kela hui keia hui i hoohuiia mamua, malalo o na kanawai o kekahi aupuni e, a e hana ana i ka lakou hana maloko o keia Repubalika, iloko o na mahina eha, a o na hui e hoohuiia aku ana ma keia hope aku, a e hana ana i ka lakou hana maloko o keia Repubalika, iloko o na la he iwakalua, e koho i kekahi kanaka e noho ana ma ke kulanakauhale kahi e hanaia ai ka lakou hana ma keia Repubalika, a maluna o ia kanaka e hookoia ai na palapala e hoopukaia mamuli o ka mana a malalo paha o kekahi kanawai o keia Repubalika, a iloko o ka manawa i oleloia maluna e waiho aku i ka inoa o ia kanaka ma ke Keena Kalaiaina, a ua ku no i ke kanawai ka hooko ana o na palapala i hoakakaia maluna, maluna o ia kanaka, a e manao ia ua ku ia hooko ana i ke kanawai.

§2083. O na hui a pau i hoohuiia mamuli o na kanawai o kekahi aina e, e hana ana i ka lakou hana maloko o keia Repubalika, e hana ole ana e like me na mea i hoakakaia ma ka pauku mua, aole e loaa ia hui na pono malalo o na kanawai o keia Republika a me na kanawai e hoakaka ana i ka manawa e laweia mai ai na hihia kivil.

HOAKAKA I KA MOKUNA 130.

§§2076-2079 oia no Kau 1880, Mok. 36 Kan. Kiv. aoao 524.
§§2080-2081 oia no Kau 1882, Mok. 38 Kan. Kiv. aoao 525.
§§2082-2083 oia no Kau 1878, Mok. 11 Kan. Kiv. aoao 523.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Heeia v. Kahanamoku, 6 Haw. 385.

MOKUNA 131.

Hoohui no na Aie wale no.

Mahele I.—No ka Hoohui ana.

§2084. Ua hiki e hanaia kekahi hoohui ana mawaena o elua a oi ae mau mea no ka lawelawe ana i kekahi hana ku i ke kanawai. Ua hiki e hanaia kekahi hoohui ana ma ke ano ua hoopaa wale ia no na aie e like me ka nui o ka waiwai i hookomoia iloko o ka hui, mawaena o hookahi a oi ae mau mea i kapaia he mau hoahui i hoopaaia no na aie a pau o ka hui, a me hookahi a oi ae mau mea i kapaia he mau hoahui i hoopaa ia wale no e like me ka nui o kona waiwai i komo iloko o ka hui, no ka lawelawe ana i kekahi hana ku i ke kanawai.

§2085. O ka poe e makemake ana e hoohui ma ke ano e hoopaaia wale no e like me ka nui o ko lakou waiwai pakahi, i hookomo ai iloko o ka hui, e kakauinoa pakahi lakou i kekahi palapala hoike e hoakaka ana:

1. Ka inoa i manaoia ae e lawelawe i na hana o ka hui ana.

2. Ke ano nui o ka hana i manaoia ai e hana a lawelawe, a me kahi a mau wahi paha e lawelaweia ai ka hana, me ka hai, ina he mea hiki, i ka inoa o ke alanui, a me ka helu ma ke alanui.

3. Na inoa o na lala a pau o ka hui, a me kahi noho o lakou pakahi, me ka hoakaka owai o lakou he poe hoahui i hoopaaia no na aie a pau, a owai o lakou he poe hui i hoopaaia no na aie e like me ko lakou kuleana i hookomo ai iloko o ka hui wale no.

4. Ka nui o ke kumupaa o kela a me keia hoahui, i hoopaa wale ia na na aie e like me kona kumupaa i hookomo ai.

5. Na manawa e hoomaka ai ia hoohui ana, a me ka manawa e pau ai.

§2086. O na palapala hoike malalo o ka pauku mamua ae nei e hooiaioia e na lala a pau o ka hui, imua o kekahi luna i haawiia iaia ka mana e hooiaio i na palapala hoolilo, a e waihoia aku ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina, a nana no e malama ia mêa, a e malama i moolelo no ia mau mea me ka papa kuhikuhi. Oia moolelo o na palapala kuhikuhi me ka papa kuhikuhi e hamama no ia iloko o na hora hana a pau no ka nanaia e ka lehulehu me ka uku ole; e auhauia i uku he kanalima keneta no kela a me keia inoa i kakauia ma ia palapala hoike. Ina ua hookomoia kekahi olelo hoakaka oiaio ole iloko o ka palapala hoike oia ano, alaila, e ili no maluna o na mea a pau i kuleana iloko oia hoohui ana na aie, ma ke ano he poe hoahui i hoopaaia no na aie a pau loa o ka hui.

§2087. E waiho pu ia aku me ka palapala hoike i palapala hoike na kela a me keia hoahui pakahi e hoakaka ana o na dala i haiia iloko o ka palapala hoike, ua haawiia e kela a me keia hoahui ma ke ano hoopaaia no na aie e like me kona kuleana iloko o ka hui, ua hookaa io ia no me ke dala ku i ke kanawai o ka Repubalika.

§2088. Aole no e paa kekahi hoohui ana ma ke ano ua hoopaa wale ia no na lala no na aie e like wale no me ka nui o ko lakou kuleana iloko o ka hui, aia a hookoia na mea i hoakakaia ma na pauku eha i hala mua ae nei.

§2089. O ka palapala hoike i hoakakaia ma keia haawina, a i ole ia, e hoakaka ana i kona ano nui, koe ka nui o ke kumupaa i hookomo ia e kela a me keia hoahui i hoopaa wale ia no, no na aie o ka hui, e like me kona kuleana iloko o ka hui, e pai ia no iloko. aole e emi malalo o elua mau Nupepa i pai ia ma ka olelo Bertania ma Honolulu i hookahi manawa i kela a me keia pule, no eha pule, e hoomaka ana iloko o hookahi pule

mahope iho o ka waiho ia ana aku o ka palapala hoike. Ina aole e pai ia pela, alaila, e manao ia no ka hoohui ana he hoohui ana i ili maluna o na lala a pau na aie a pau o ka hui.

§2090. O ka olelo hoike i kakau ia no ke pai ana i hoakakaia ma ka pauku mamua iho nei, i hana ia e ka mea pai a hoolaha, o ka Nupepa i hoolaha ia aku ai ia mea, ua hiki ke waiho ia me ka palapala hoike mua i oleloia maluna, e lilo no ia i hoike kumu no na mea i hoakakaia maloko.

MAHELE II.—NA MANA, NA PONO A ME HANA O NA HOAHUI.

§2091. O na hoahui i hoopaaia no na aie a pau, o ka hui wale no na mea mana e hana i na hana o kekahi hui.

§2092. Ua hiki no i kekahi lala o ka hui i hoopaaia no na aie e like wale no me kona kuleana iloko oia hui, e nana i na wa a pau i na hana o ka hui, e ao aku i kona poe hoahui, a o ko lakou mau hope paha i ke ano e hooponopono ai i na hana o ka hui.

§2093. Ua hiki no i kekahi hoahui i hoopaaia no na aie o ka hui e like wale no me ka nui o kona mau dala iloko o ka hui, e hoaie dala aku i ka hui, a i ole ia, e hookaa mua i dala na ia hui, a i ua hui la paha, a no ia mau aie i hoopaaia, ua loaa iaia na pono i like me ko ka poe e ae a ka hui i aie aku ai; a ina e poho wale ka hui, e hoopanee ia kona mau koi e ae e pau i ka hui, aia a hookaa mua ia ka poe e ae a pau i aieia mamua.

§2094. Ma na mea a pau e pili ana i kekahi hui i hookomoia he mau lala i ili ole maluna o laua a o lakou paha na aie o ka hui i oi ae mamua o ka lakou mau dala i hookomo ai iloko o ka hui, ua hiki no i na hoahui i ili maluna o lakou na aie a pau o ka hui e hoopii aku a e hoopiiia mai e like me he mea la aole mau hoahui i ili wale no na aie o ka hui maluna o lakou, e like wale no me ka nui o ko lakou mau dala i hookomo ai iloko o ka hui.

§2095. Aole loa e hiki i kekahi hoahui i ili wale no maluna ona na aie o ka hui, e like me ka nui o kona mau dala i hookomo ai iloko o ka hui, e unuhi aku i ke kumupaa i hookomoia e ia iloko o ka hui, oiai, e mau ana ka hoahui ana.

§2096. E hiki no i kekahi hoahui i ili wale no maluna ona na aie o ka hui e like me ka nui o na dala ana i hookomo ai iloko o ka hui, e lawe i ka ukupanee e like me ke kanawai, a me ka hapa o ka puka i aelikeia, ina aole i ukuia mailoko ae o ke kumupaa i hookomoia e ia iloko o ka hui, a e kekahi hoahui e ae paha, i ili wale no maluna ona na aie o ka hui, e like me ka nui o na dala ana i hookomo ai iloko o ka hui, a aole e manaoia e hoihoi oia ia mau dala i mea e pani ai i na poho mahope iho.

§2097. Ina e unuhi aku kekahi hoahui i ili wale no maluna ona na aie o ka hui e like me ka nui o na dala i hookomoia e ia iloko o ka hui, i kekahi dala kumupaa mai ka hui aku ma ke ano kue i na mea i hoakakaia ma keia mahele ma kona hana ana pela, ua lilo oia i hoahui i ili maluna ona na aie a pau o ka hui.

Mahele III.—Ka Hoopaa ia ana o na Hoahui.

§2098. Ua like no ka hoopaaia o na hoahui i ili maluna o lakou na aie apau o ka hui, i komo ia e kekahi mau hoahui, i ili wale no maluna o lakou na aie o ka hui e like me ka nui o ka lakou mau dala i hookomo ai iloko o ka hui, e like me na hoahui iloko o kekahi hui, i ili na aie a pau maluna o na hoahui.

§2099. Ua ili no maluna o ka mea a kekahi hoahui, i ili wale no maluna ona na aie o ka hui e like me kana mea i hookomo ai, i komo aku ai iloko o ke kumupaa o ka hui a me ka puka oia mea, no na aie; aka, aole i ili maluna ona, ma kekahi ano e ae, koe wale no ma ke ano mahope ae nei; 1. Ina ua hana maoli oia, me ka manao e hana pela, a i ole ia, ua ae aku e hana ia kekahi mea oiaio ole, a mea hemahema maoli ma ka hoakaka

ana maloko o ka palapala no ka hoohui ana, a o ka palapala hoakaka i waiho pu ia aku, a ma ka hoolaha ana no ia mea, alaila, ua ili maluna ona ma ke ano he hoahui i ili maluna ona na aie a pau o ka hui, a ua hoopaaia i ka poe a pau a ka hui i aie aku ai, a i ole ia. 2. Ina ua hana kue maoli oia, me ka manao e hana pela i na hana o ka hui, koe wale no ma na ano i aeia maluna ae nei, alaila, ua hoopaaia no oia pela; a i ole ia; 3. Ina hui oia a ae aku paha, me ka manao maoli pela, ma kekahi hana e kue ana i na hoakaka ana o ka Mahele 2 o keia Kanawai ua hoopaaia no oia pela.

§2100. Ina ua hana kekahi hoahui i hoopaa wale ia no na aie o ka hui e like me ka nui o ke dala ana i hookomo ai iloko o ka hui, i kekahi o na mea i hoakaka ia ma ka pauku maluna ae me ka manao maoli e hana pela ua hoopaa ia oia ma ke ano he hoahui i ili maluna ona na aie a pau o ka hui, i kekahi mea a ka nui i aie aku ai, i alakai hewa maoli ia a ua poino io oia.

MAHELE IV.—HOOLOLI ANA A ME KA HOOPAU ANA.

§2101. E lilo no na hoohui ana i ili wale no na aie o ka hui maluna o kekahi mau lala e like me ka nui o na dala a lakou i hookomo ai iloko o ka hui, i hui, i ili maluna o na lala a pau na aie a pau o ka hui, ina aole iloko o umi la mahope iho o ka wehe ana aku o kekahi hoahui iaia iho mai ka hui aku, a i ole ia, ua komo mai he hoahui hou, a i ole ia, ua hoololi ia ke ano o ka hana o ka hui, a o ka inoa paha, aole i waiho ia aku he hoike no ia mea i hooiaio ia, a i kakau inoa ia e kekahi a oi ae paha o na hoahui me ke Kuhina Kalaiaina a pai ia ka hoolaha no ia mea e like me ka mea i hoakaka ia ma ka Haawina 1 o keia Mokuna, e pili ana i ka hoolaha ana i ka hoike.

§2102. E hiki no e hookomo ia na hoahui hou i ili wale no maluna o lakou na aie o ka hui, e like me ka nui o ka lakou mau dala i hookomo ai iloko o ka hui, ke waiho ia aku he palapala hoakaka a me ka palapala hoike e like me ka mea i hoakaka ia ma ka Haawina 1 o keia Kanawai.

§2103. Ua like no ke ano o ka hoopau ana i kekahi hoohui ana i ili wale no maluna o kekahi mau hoahui na aie o ka hui, e like me ka nui o ka lakou mau dala i hookomo ai iloko o ka hui, me ka hoopau ana o na hui i ili maluna o na hoahui a pau na aie a pau o ka hui; koe wale no keia, aole i mana kekahi hoopau ana ma na hana o na hoahui, aia waiho mua ia aku ka hoolaha no ia mea, a ua kope ia ma ke Keena o ke Kuhina Kalaiaina, a ua hoolaha ia aole e emi malalo o hookahi manawa. i kela a me keia pule, no na pule eha iloko aole e emi malalo o elua mau nupepa i pai ia ma Honolulu ma ka olelo Beritania.

§2104. Aole e lawelawe ia ka inoa o kekahi hoahui i ili wale no na aie o ka hui maluna ona, na aie o ka hui e like me ka nui o na dala ana i hookomo ai iloko o ka hui, me ka inoa o ka hui, ke ole e hui ia me ka huaolelo: "Kaupalenaia."

HOAKAKA I KA MOKUNA 131.

§§2084-2104 oia no Kau 1886, Mok. 70.

MOKUNA 132.

Ka Ili ana o ka Waiwai.

§2105. Ina e make kekahi iloko o keia Repubalika me ke kauoha ole, e ili aku kona waiwai lewa, a me ka waiwai paa, o kela ano keia ano, i kona poe hooilina, a e puunaue iwaena o lakou, e like me ka olelo malalo nei.

§2106. E puuanue like ia ka waiwai iwaena o na keiki ponoi a ka mea make me ke kauoha ole, a i ka moopuna paha a ka mea i make, i lilo i panihakahaka no kana keiki i make; a ina hoi, aole he keiki a ka mea make me ke kauoha ole, i kona wa e make ai, alaila, e ili aku kona waiwai i kana poe mamo e ae a pau; a ina i pili like lakou iaia ma ka hanau ana, alaila, e puunaue like ia ka waiwai ia lakou; a ina aole pela, alaila e puunaue like ia, i kana mau keiki ponoi, a me na moopuna, oia hoi na keiki a kana keiki make, e like ko lakou haawina me ko ke keiki ponoi hookahi, e puunaue ia no ia lakou mahope, me keia: Ua make o A, a ua ola kana mau keiki kane, o P, a me E, a me kana kaikamahine o K, alaila, e puunaue like ia kona waiwai ia lakou ekolu, no ka mea, ua like ko lakou pili ana i ka mea make me ke kauoha ole, ma ka hanau ana. A, ina paha ua make o A me ke keiki ole, a he mau moopuna wale no nae kana, o P, o E a me K, alaila, e puunaue like ia ka waiwai ia lakou ekolu, no ka mea, ua pili like lakou ma ka hanau ana i ka mea make me ke kauoha ole. Eia hoi keia; ina paha i make o A, a ua ola kana keiki ponoi o P, a me kana mau moopuna, o K, a me E, oia hoi na keiki a kana keiki ponoi o E, alaila, e ili aku ka hapalua o ka waiwai ia P, a e ili aku ka hapalua i koe ia K, a me E, a e

mahele like ia ia laua elua, no ka mea, oia ka mahele o ko laua makuakane, ina e ola ana oia.

Ina hoi aole mamo a ka mea i make me ke kauoha ole, alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana wahine kane make, a o kekahi hapalua i kona makuakane a me kona makuahine, e kuleana like laua; ina hoi, aole ana wahine kane make, aole ana mamo, alaila, e ili aku kona waiwai a pau loa i kona makuakane, a me kona makuahine, a i kekahi o laua paha, ina hookahi wale no o laua e ola ana.

Ina hoi, aole ana mamo, aole makuakane, aole makuahine, alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana wahine kane make, a o ka hapalua i koe i kona mau kaikuaana, kaikunane, kaikuahine a me na kaikaina, a ina keiki paha a kekahi kaikuaana, kaikunane, kaikaina a kaikuahine i make.

Ina hoi, aole ana mamo, aole makuakane, aole makuahine, aole kaikuaana, aole kaikunane, aole kaikaina, aole kaikuahine o ka mea make me ke kauoha ole; alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana wahine kane make, ina he wahine kana; a o kekahi hapalua hoi i na kaikuahine, kaikuaana, kaikunane a me na kaikaina o kona makuakane a me kona makuahine, a i na keiki a me na hooilina o lakou i komo i ko lakou wahi; a ina hoi aole ana wahine kane make, alaila, e ili aku ka waiwai a pau i ka poe i pili iaia ma ka hanauna, ina nae ua loaa iaia ka waiwai mai kekahi makua mai ona, alaila, e oi aku ke kuleana o na kaikuaana, kaikuahine, kaikunane a me na kaikaina o ua makua la iloko o kona waiwai mamua o na mea e ae.

Ina he wahine ka mea make, aole hoi ana mamo, e ili aku no ka hapalua o kona waiwai i kana kane, a hookahi hapalua i kona makuakane a me kona makuahine, e kuleana like laua. Ina hoi aole ana kane, aole hoi ana mamo, alaila, e ili aku kona waiwai a pau loa i kona makuakane a me kona makuahine a i kekahi o laua paha, ina hookahi wale no o laua e ola ana. Ina hoi aole ana mamo, aole ona makuakane, aole makuahine, alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana kane, a o ka hapalua i koe, i kona mau kaikuaana, kaikunane a me na kaikaina a i na

keiki paha, a kekahi kaikuaana, kaikunane paha i make, a ua komo lakou ma kona wahi.

Ina hoi aole ana mamo, aole makuakane, aole makuahine, aole kaikuaana, aole kaikuahine, aole kaikaina, alaila, e ili aku ka hapalua o kona waiwai i kana kane, ina he kane kana, a o kekahi hapalua hoi i na kaikuahine, kaikuaana, kaikunane a me na kaikaina o kona makuakane a me kona makuahine, a i na keiki a na hooilina o lakou, i komo i ko lakou wahi, a ina aole ana kane, alaila, e ili aku ka waiwai a pau i ka poe i pili iaia ma ka hanauna. Ina nae ua loaa iaia ka waiwai mai kekahi makua mai ona, alaila, e oi aku ke kuleana o na kaikuaana, kaikuahine, kaikunane a me na kaikaina o ua makua 'la, iloko o kona waiwai mamua o na mea e ae.

Ina he wahine mare ka ka mea make me ke kauoha ole, a make oia, aole nae ona hoahanau i koe, he wahine kanemake wale no, alaila, e ili aku kona waiwai apau i kana wahine; a ina he wahine ka mea make me ke kauoha ole, aole hoi ona hoahanau i koe, he kane wale no, alaila, e ili aku kona waiwai a pau i kana kane.

§2107. Ina he mau keiki ponoi ka ka mea make me ke kauoha ole, a hookahi wale no paha keiki ponoi, a me kekahi mau moopuna, a make paha kekahi o ua mau keiki nei i kona wa oo ole, aole hoi i mareia, alaila, e lilo ka waiwai a pau i ili mai i ke keiki make, mai ka makua make mai, e ili like aku no ia i na keiki e ae a ua makua nei, a me na moopuna, oia hoi, na keiki a kana keiki ponoi i make, a ua komo lakou ma kona wahi.

§2108. Ina i ka wa i make ai ua keiki ponoi nei, i kona wa oo ole, me ka mare ole hoi, ua pau pu no hoi i ka make na keiki a pau a kona makua, a ua ola nae kekahi mau keiki a lakou, oia hoi na moopuna, alaila, e ili aku ka waiwai a pau i loaa mai i ua keiki oo ole nei i kona mau makua, a i na moopuna a pau a kela makua; a ina i pili like ke koko o keia mau moopuna a pau i kela keiki make oo ole, alaila, e puunaue like ia ka waiwai ia lakou a

pau; ina hoi aole pela, alaila, e ili aku ia lakou e like me ko lakou pili ana.

§2109. Ina aole hanauna o ke mèa make kauoha ole, alaila, e lilo kona waiwai a pau i ke Aupuni Hawaii.

E HOOPILI HOU ANA I NA KULEANA AINA.

§2110. I ka make ana o kekahi mea a he ona ia a he kuleana paha kona iloko o kekahi apana aina ma ke ano ili mai na ke ano hooilina, a he kuleana paha kona iloko o kekahi aina a mau aina paha iloko o keia Repubalika, aohe nae ona pilikoko a pilikana e ae e ola ana; o ka aina a mau aina o ia ano a pau, e hoi hou aku no ia i ka ona nona ke ahupuaa a ili aina paha, a ano aina e ae paha kahi nona mai ua kuleana nei i kuleanaia ai i kinohou.

§2111. E manaoia kela keiki keia keiki kamehai, he hooilina ia no kona makuahine, a e ili aku no kona waiwai iaia, pau loa paha hapa wale no paha, e like pu me ka hana, ina ua hanau me ka mare pono.

§2112. Ina i make kekahi mea poo ole me ke kauoha ole, aole ana keiki, aole hoi he wahine kanemake, alaila, e ili aku kona waiwai i kona makuahine, ina nae he wahine kanemake kana, alaila, nana kekahi hapalua o kona waiwai, a na kona makuahine kekahi hapalua; a ina hoi ua make kona makuahine, a e ola ana kana wahine, alaila, na kana wahine ka waiwai a pau loa; a ina hoi, aole ia mau mea elua, alaila, e ili aku kona waiwai a pau loa i ke Aupuni Hawaii.

§2113. E ili aku ka waiwai i na keiki koko hapa, e like pu me na keiki koko hookahi, ke like ko lakou pili ana. Ina nae i loaa mai ka waiwai o ka mea make, me ke kauoha ole ma ka hooilina, a ma ka makana paha o kekahi kupuna ona, alaila, e nele ka poe a pau i komo ole kona koko iloko o lakou.

§2114. Ina he waiwai paa kekahi waiwai o ka mea make me ke kauoha ole, a e puunaue ia ana ua waiwai paa la iwaena o kekahi mau keiki, a ina ua manao ka Aha Hookolokolo Hooilina he mea pono ole ka mahele ana o ia waiwai paa, a o kekahi apana paha, alaila, e hiki no i ke keikikane hiapo, a me kona mau kaikaina e like me ko lakou hanau ana, a ina e haalele oia, a o lakou paha i keia pomaikai, alaila, ua hiki i na kaikamahine, e like me ko lakou hanau ana, mahope o ka helu ia ana o ia waiwai e ka Aha Hookolokolo Waiwai Hooilina, ke koho e uku aku i na keiki e ae ma ke dala no ko lakou kuleana iloko o ua waiwai paa nei, i ole ia e mahele ia, a pela no hoi ka rula, ina he mau keiki ponoi kekahi a he mau moopuna hoi kekahi o ka mea make me ke kauoha ole.

§2115. E ili like aku ka waiwai i na keiki hanau, mahope o ka make ana o ko lakou makuakane, me na keiki i hanau i kona wa e ola ana.

§2116. Ina paha i hoowaiwai ia mamua kekahi keiki a ka mea make me ke kauoha ole; i ka waiwai paa, i ka waiwai lewa paha, a i keia mau mea elua paha, alaila, i mea e ko ai keia pauku wale no, e helu pu ia keia waiwai me ka waiwai paa a me ka waiwai lewa a pau a ka mea i make, e ili pu aku i kona poe hooilina, a e haawi ia i ka poe pili kokoke iaia, e like me ke kanawai; a ina hoi, ua like ua waiwai nei me kona mahele o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa o ka mea make, e helu ia e like me ka olelo maluna, a ua oi aku paha, alaila, ua nele ua keiki nei a me kona poe mamo i ke kuleana ole, iloko o ka waiwai paa a me ka waiwai lewa, o ka mea make me ke kauoha ole.

§2117. Ina nae i like ole ka waiwai i haawi mua ia, me kona mahele, alaila, e haawi ia i ua keiki nei, kauwahi o ka waiwai lewa, a me ka waiwai paa a ka mea make me ke kauoha ole, a like a like na haawina o na keiki a pau.

§2118. O ka waiwai iloko o ka mea i haawi mua ia, ina paha he waiwai paa, a waiwai lewa paha, oia no ka mea i olelo ia

ma ka palapala a ke keiki; ina hoi aole palapala, alaila, e manao ia e like no me ka waiwai, i ka wa i haawi ia'i.

§2119. Aole e manaoia o ka hanai ana, ke ao ana, a me ka haawi ana i kauwahi dala i ke keiki me ka manao ole, o kona mahele no ia o ka waiwai, he waiwai i haawi mua ia nana no kona ola.

§2120. Aole e manao ia, he pono ole ka waiwai a ka mea make me ke kauoha ole, ke pili ole me ia, ina he kuleana kupono kona iloko o kana waiwai i kona wa i make ai, ua pono no.

§2121. Eia ke ano o ka hua "mamo" ma keia mokuna, ua komo ilaila na keiki, a me na moopuna, a me na pua a pau loa.

HOAKAKA I KA MOKUNA 132.

§§2105-2109 oia no Kan. Kiv. §§1447-1451.
§2110 oia na Kau 1866, Kan. Kiv. aoao 528.
§§2111-2121 oia no Kan. Kiv. §§1452-1462.
§§2111-2121 hooloiia e Kau 1874, Mok. 50, aka o ke Kanawai e hooloi ana ua hoopauia a o ka pauku kumu ua hooholo hou ia Kau 1876, Mok. 9.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Aihonua v. Ahi, 6 Haw. 410; Kahuaku v. Union Mill, 6 Haw. 487; Keamalu v. Luhau, 7 Haw. 326; Manaku v. Meanauli, 8 Haw. 382; Thurston v. Allen, 8 Haw. 403; Est. Kualii, 8 Haw. 613; Kahai v. Kamai, 8 Haw. 696; Est. Ehu, 9 Haw. 394; Peterson v. Kaanaana, 10 Haw. 384; Carter v. Carter, 10 Haw. 687.

MOKUNA 133.

Na Kauoha.

§2122. E hiki no i kela mea keia mea i hiki aku na makahiki i ka umikumamawalu, aole hoi he pupule, ke hoolilo aku ina he kane a wahine i kona waiwai paa a me ka waiwai lewa ma ke kauoha.

§2123. E hiki no i na wahine mare a pau, ke hoolilo aku, ma ke kauoha, i kona waiwai ponoi a pau, e like me na mea pilikia ole a pau, ma ka hoolilo ana'ku i kona waiwai.

§2124. Aole no e paa na kauoha a pau, ke palapala ole ia, a kakauinoa ia hoi e ka mea nana ke kauoha, a i ole ia, e kekahi mea ma kona alo, a mamuli hoi o kana olelo, a e kakauinoaia hoi e na hoike kupono elua a keu aku paha, imua o ke alo o ka mea nana ke kauoha.

§2125. Ina i kupono i ke kanawai na hoike nana i kakauinoa i kekahi kauoha waiwai hooilina, i ka wa kakau i ko lakou inoa, a mahope lilo lakou i poe kupono ole, aole ia he kumu e hoole ai i ke kauoha, ke maopopo ma na mea e ae, he oiaio.

§2126. E lilo i mea ole na waiwai hoolina a pau, a me na makana i haawiia ma ke kauoha; i kekahi hoike iloko o ia kauoha, ke ole na hoike kupono e ae elua, ma ia kauoha; aka hoi, o ka aie o ka waiwai o ka mea nana ke kauoha i kekahi no kona hookaa ana i kekahi aie, aole ia he mea e kupono ole ai kona lilo ana i hoike, iloko o kana kauoha waiwai hooilina.

§2127. Ina nae he kuleana ko ua hoike nei, iaia i haawi ia'i kekahi waiwai a makana paha, iloko o kekahi mahele o ka waiwai a ka mea nana ke kauoha, ke hoole ia ka palapala kauoha, alaila, e paa no ia i kauwahi o ia mahele i kupono e ili aku i ua hoike nei, aole oi aku mamua o ka waiwai i haawiia iaia ma ke kauoha; a e hiki no iaia ke koi aku i ka poe i haawiia'i ka waiwai i paa na inoa iloko o ka palapala kauoha, a loaa kona mahele no loko mai o na mahele waiwai a pau i haawiia ia lakou.

§2128. O ka haawi ana ma ke kauoha waiwai hooilina i olelo ia, o ke kauoha ana no ia i ka waiwai paa a me ka waiwai lewa a pau loa a ka mea nana ke kauoha, e manao ia no ia, o ka hoolilo ana ia i kona waiwai paa a me ka waiwai lewa a pau i kona wa i make ai, ke maopopo ole ma ke kauoha, aole pela kona manao.

§2129. Aole e hoopau ia kekahi palapala kauoha waiwai hooilina, ke ole ma ke puhi ana i ke ahi, ma ka haehae ana, ma ka palapala ana maluna ona ua hoopau ia, a ma ka holoi ana paha, me ka manao o ka mea nana ke kauoha e hoopau no; a i ole, e hana kekahi nona a imua o kona alo, a mamuli o kana olelo hoi; a i ole ia, ma ke kauoha e ae paha ma ka palapala i hana ia, e like me ka olelo a keia mokuna; aole nae e manao ia ma keia pauku, ua hoole ia ka hoopau ana e like me ke kanawai, no ke ano e ana o ka mea nana ke kauoha.

§2130. Ina mahope o ka hana ana i kekahi palapala kauoha, e hana ka mea nana ia kauoha i palapala kauoha hou, alaila, o ka hoopau ana a holoi ana i ke kauoha elua, aole ia he mea e ala hou mai ai ke kauoha mua, ke ole mahope o ka hoopau ia ana, holoi ia ana, a hoole ia ana paha o ke kauoha elua, ua hoolaha hou ia ka palapala mua.

§2131. Ina mahope o kana hana ana i palapala kauoha waiwai hooilina, e mare ka mea nana ia kauoha a loaa iaia ke keiki, aole hoi he haawina no ke keiki iloko o ka palapala kauoha, alaila, e lilo ia mare ana a me ia hanau ana i kumu e hoopau ia ai ua kauoha nei.

§2132. O ka palapala kauoha waiwai hooilina i hana ia e kekahi wahine i mare ole ia, e manao ia no ia ua hoopau ia ma ka mare ana o ua wahine nei mahope, aole hoi e hoala hou ia ka palapala kauoha, ma ka make ana o kana kane.

§2133. Aole no e ae ia kekahi palapala kauoha waiwai, e hooiaio ia mahope o ka pau ana o na makahiki elima, mahope iho o ka make ana o ka mea nana ke kauoha; aka hoi, ina he kuleana ko kekahi mea i oo ole, iloko o ka waiwai hooilina, alaila, e haawi ia kekahi makahiki iaia mahope o kona wa oo, e hoomaopopo i ua palapala kauoha nei i ae ia.

§2134. E manao ia ka huaolelo "palapala kauoha" ma keia mokuna, ua komo iloko o laila na palapala kauoha pakui hope a pau (codicil), e pili ana mahope o na palapala kauoha maoli.

§2135. Aole e manao ia kekahi olelo ma keia mokuna, ua kue i ke kanawai no ke kuleana hapakolu o na wahine kane make.

HOAKAKA I KA MOKUNA 133.

§2122 oia no Kau 1890, Mok. 48.
§§2123-2135 oia no Kan. Kiv. §§1464-1476.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Est. Nanino, 2 Haw. 762; Kahui v. Lauki, 5 Haw. 297; Aho v. Ahuna, 6 Haw. 151; Est. Kamaka, 9 Haw. 247; Re Newell, 10 Haw. 80.

MOKUNA 134.

Kekahi mau Pono Ponoi o na Kanaka.

§2136. Ina i loaa i na konohiki, a e loaa ana paha ma keia hope aku, ka palapala alodio no ko lakou mau aina, aole no e hoonele ia na kanaka i ke kii ole i wahie, i laau hale, i aho, i kaula, i pili, a i la-i no lakou iho, ma ka aina a lakou i noho ai, aole nae e hiki ia lakou ke kii wale aku ia mau mea i mea kuai aku i waiwai no lakou. E hiki no hoi i na kanaka o ia aina ke kii aku i ka wai inu, a me ka wai kahe, a no lakou na ala hele; e noa no hoi na punawai inu, a me na wai e kahe ana, a me na ala hele, no na kanaka a pau mai o a o, ma na aina a pau i hooliloia ma ka palapala alodio. Aole nae e pili keia olelo i na punawai a me na auwai a kekahi kanaka i hana ai nona iho.

§2137. O na laau a pau o kela ano keia ano, e pae wale ana i uka iloko o keia Repubalika, e lilo ia i ka mea i loaa mua; a e hiki no i ka mea i loaa iaia ka laau pae wale, ke lawe nona iho, me ka haawi ole i kauwahi i ke Aupuni; aole nae i manaoia ma keia pauku, ua pili i kekahi moku i pae mauka, iloko o keia Repubalika.

§2138. Ua hooliloia na papa akoakoa o ke Aupuni no na kanaka. O ke kanaka Hawaii i makemake i ka puna, a me ke one, ma na papa akoakoa, ma na aina o ke Aupuni e lawe no, ina paha nona iho, no ke kuai aku, a no ka lawe i ka aina e paha, aole nae e pili keia pauku i kahi o ke Aupuni ma Honolulu a me Lahaina a me na papa akoakoa a ke Kuhina Kalaiaina e hookaawale ai no ke Aupuni.

HOAKAKA I KA MOKUNA 134.

§§2136-2138 oia no Kan. Kiv. §§1477-1479.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Oni v. Meek, 2 Haw. 87; Haalelea v. Montgomery, 2 Haw. 63; Koa v. Kaahanui, 6 Haw. 167; Halton v. Piopio, 6 Haw. 336.

MOKUNA 135.

Uku Hoopanee.

§2139. Ina aole olelo aelike ma ka palapala, e maopopo ai ka uku hoopanee e ae, alaila, e ae ia he eiwa hapa-haneri no ka makahiki hookahi oia ka uku hoopanee no ke dala a pau, ua hiki mai ka manawa e hookaa aku ai ma na olelo hoopaa, bila aie, a palapala e ae no ke dala i aie ia a me ke dala aie i maopopo ma ka hooponopono ana i na buke helu, mai ka la i maopopo ai ke koena aie, a me ke dala i lawe ia no ka pono o hai mai, i ka la i koi ia mai ai.

§2140. E ae ia no ka uku hoopanee, he eiwa hapa-haneri no ka makahiki, aole oi aku, ma na olelo hooholo a pau imua o na Aha Hookolokolo o keia Repubalika, ma ka hoopii kivila.

§2141. Aole no e manaoia he mea kue i ke kanawai, ke hooholo mua ia ka olelo ma ka palapala no ka uku hoopanee, e like me ka mea i ae ia, aole nae e oi aku mamua o alua a me ka hapalua hapa-haneri no ka malama; e kakauinoaia no nae ua palapala aelike nei, e ka mea nana i uku ia uku hoopanee.

§2142. Aole no e hiki ke hoopii imua o kekahi Aha Hookolokolo o keia Repubalika, i mea e loaa mai ai ka uku hoopanee oi aku mamua o alua a me ka hapalua hapa-haneri no ka malama, mamuli o kekahi olelo aelike iloko o keia Repubalika, aole nae e pili keia pauku i na olelo aelike no ke dala i aie ia no na moku a me na mea holo ma ka moana.

§2143. Aole no e hiki ke hoopii iloko o na Aha Hookolokolo

o keia Repubalika, i mea e loaa mai ai ka uku hoopanee no ke dala uku hoopanee, mamuli o na olelo aelike.

HOAKAKA I KA MOKUNA 135.

§§2139-2143 oia no Kan. Kiv. §§1480-1484.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Jones v. Wight, 8 Haw. 618; Bolte v. Akau, 8 Haw. 743; Herblay v. Norris, 8 Haw. 338.

MOKUNA 136.

Ka Manawa Oo ma ke Kanawai.

§2144. E manaoia na kane a pau, i hala na makahiki he iwakalua, mai ko lakou hanau ana mai, a me na wahine a pau, i hala na makahiki he umikumamawalu, ua oo ma ke kanawai, a ua pau ko lakou manawa oo ole.

HOAKAKA I KA MOKUNA 136.

§2144 oia no Kan. Kiv. §1487.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Wood v. Green, 2 Haw. 168.

MOKUNA 137.

Na La Kulaia.

§2145. O na la mahope iho nei iloko o kela a me keia makahiki ma keia ke hookaawaleia nei a ke hoonohoia nei i mau la kulaia no ke Aupuni, oia hoi keia:

Ka la ekahi me ka la umikumamahiku o Ianuari, ka la umikumamakahi o Iune, ka la eha o Iulai, ka Poaono ekolu o Sepatemaba, ka la iwakalua-kumamawalu o Novemaba a me ka la iwakalua-kumamalima o Dekemaba.

HOAKAKA I KA MOKUNA 137.

§2145 oia no Kau 1896, Kan. 66.

MOKUNA 138.

Komisina Limahana.

§2146. Ma keia ua haawiia ka mana a ke kauohaia nei ka Peresidena o ka Repubalika e hoonoho i Komisina o ekolu kanaka, a e ikeia lakou ma ke ano o ke "Komisina Limahana," a e hana lakou a pau me ka uku ole.

Hookahi o na Komisina e hoakakaia e ka Peresidena i Lunahoomalu o ke Komisina, a e loaa iaia ka mana e hoohiki aku i na olelo hoohiki. Ua hiki no e hoopauia na lala o ke Komisina i kela a me keia manawa e ka Peresidena.

§2147. O na hakahaka i loaa mamuli o ka make, haalele ana, hoole ana aole e lawelawe i ka hana a mamuli paha o kekahi kumu e ae, e hoopihaia no mamuli o ka hoonoho ana o ka Peresidena.

§2148. E lilo i hana na ke Kimisina i oleloia e ninaninau piha a me ke akahele, me ka hoomaopopo pono i na mea mahope iho nei, ma na wahi o ia mau mea i hana ole ia e ke Komisina Limahana i hoomaopopoia maloko o ke Kanawai IV. o na Aha Hooko a me Kuka o ka Repubalika, a e hoike aku i kela a me keia manawa i ka Ahaolelo, ina e noho ana iloko o ke Kau, a i ole ia, i ka Aha Hooko ina ua hoopaneeia ka Ahaolelo.

1. I ka nui a me ka lahui a me kahi noho o na limahana oihana mahiai a pau loa e hoohanaia nei maloko o ka Repubalika, a e hoike ana i ka nui o na limahana i hoohanaia ma kela a me keia ano oihana mahiai.

2. Ka nui o ka uku hana i ukuia i na lahui like ole iwaena o na limahana ma na wahi like ole maloko o ka Repubalika.

3. Ka nui, ka lahui a me kahi noho o na mekanika a pau e hoohanaia nei ma na wahi a pau o ka Repubalika.

4. Ka nui o ka uku hana i ukuia i na lahui like ole iwaena o ia poe mekanika ma na wahi like ole iloko o ka Repubalika.

5. Na kumukuai i loaa i ka poe mahiko Hawaii no na kopaa i hoomaemae ole ia.

6. Ka lilo o ka hana ana a loaa ke kopaa e hoike ana e like me ka mea e hiki ana, i ka nui o na lilo o kela a me keia hana ana mai ka hoomaka ana e kanu a me ka hoike pono ana ika hapa mai ka hoomaka ana e kanu a me ka hoike pono ana i ka hapa

7. Ina paha, a i ole ia, aole e makemakeia ana e hoomahuahua hou ae ma keia mua koke iho na limahana mahiai a me na limahana akamai ole e ae, a ina pela, no na oihana hea a pehea ka nui o na limahana e makemakeia ana.

8. Na hoao ana i hanaia e pili ana i ka mahiai mahele, a i ole ia, ma ka mahele ana i na loaa, ma ka oihana hana kopaa, raiki a mea mahiai e ae paha iloko o keia Aupuni, me ka hoike pu mai e like me ka mea e hiki ana, i ke ano o na aelike a me ke ano o ka hana ana i hooholoia a me na hopena i loaa.

9. Ina paha, a i ole ia, aole e hiki ana e kukuluia ma ke ano kanu ma ka mahele, a i ole ia, ma ke ano mahele i na loaa, e pili ana i na hana oihana nui o ka aina nei, a ina he hiki, ma ke ano hea la e hiki ai.

10. Ina paha, a i ole ia, aole i hoohanaia kekahi hana o ia ano ma kekahi aina e aku i ano like kona kulana me Hawaii, a ma ka hooulu ana i na mea ulu i like me na mea ulu e hooululia nei maanei; a ina ua hanaia pela, heaha na mea i loaa.

11. Ina paha, a i ole ia, aole he mau mea kekahi e pili ana i ke ano o na kau, a i ole ia, he mea e ae paha e pili ana i keia aina i lilo i mea e hiki ole ai i na kanaka o Europa, a i ole ia, o Amerika e lawelawe me ka holopono i na hanalima ma na mahinaai iloko o keia aina. .

12. Ina ua ikeia ua hiki no i na kanaka Europa, a i ole ia, o Amerika e hana ma ke ano he mau limahana ma na mahinaai, e hiki no anei e loaa ka hele ana mai o na eemoku i kupono

ka nui mai Europa, a i ole ia, mai Amerika mai e lawa ai i keia wa a me keia mua iho na hemahema no na limahana akamai ole; a ina ua hiki, heaha ka uku a ma ke ano hea, a mai na aina hea mai.

13. Heaha na hopena i ikeia mamuli o ka hele ana mai o na eemoku Pake iloko o keia aina.

14. Heaha na hopena i ikeia mamuli o ka hoohaiki ana i ka hele ana mai.

15. He mea pono anei, a i ole ia, he mea pono ole paha, ka ae ana aku e hele hou mai na Pake. Ina he pono, malalo o na kumu hea e hele mai ai.

16. Heaha na hopena i ikeia mamuli o ka hele ana mai o na eemoku Iapana iloko o keia aina.

17. He mea pono anei, a i ole ia, he mea pono ole paha, ka ae ana aku e hele hou mai na Iapana. Ina he mea pono malalo o na kumu hea e hele mai ai.

18. Heaha ke kulana o na limahana ma na mahinaai a me na mekanika i keia wa a me ka wa mamua aku nei iloko o keia aina ke hoohalike ia me na aina e aku.

19. Heaha ka uku i haawiia ma na aina e i na limahana akamai a me ka poe mekanika ma ka hana ana i na mea hana i like me na mea i hooulu ia maanei.

20. Ma ke ano hea a me ka nui o ke komo ana o na kanaka i laweia mai ma ke ano he poe limahana e ake'ake'a a paonioni me na oihana hanalima akamai a kalepa paha o ka aina.

21. Na mea e ae i like ke ano a i pili hoi nana e hoomalamalama i keia kumuhana, a e kokua ai paha i ka imi ana i ka haina o na ninau e pili ana i na limahana iloko o keia aina.

§2149. Ua lilo i hana no na luna Aupuni a pau, na luna o na hui i hoohuiia, a me na poe e ae a pau, e hoike aku ia, ua Komisina ala ke noi ia e lakou i na ike a pau i loaa ia lakou e pili ana i ka mea i hoakakaia ma keia Kanawai; a ma keia ua haawiia ka mana i ua Komisina ala, a i ole ia, i ka hapanui o kona mau lala e hoopuka i na palapala kii hoike no na hoike e hele ae a e hoike imua o ia Komisina, a e hoike ae i na pepa

imua o lakou, ma ke ano i like me ka hoopukaia ana o na palapala kii hoike ma ka Aha Hookolokolo Kiekie. O ka hoolohe ole, a i ole ia, ka hoole e pane i na ninau i ninauia mamuli o kekahi palapala kii hoike i hoopukaia e ia Komisina ua hiki no e hoopaiia e kekahi Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma kekahi palapala hoike aku iaia mai ke Komisina mai, a i ole ia, mai ka hapanui mai o na lala e hoike aku ana iaia no ia hoolohe ole, e like no ka hoopai me ka hoopai no ka hoolohe ole i ka palapala kii hoike o ka Aha Hookolokolo Kiekie.

§2150. Ma keia ua haawiia ka mana i ke Komisina i oleloia e hoohana i kekahi kakauolelo, a i ole ia, mau kokua kakauolelo e ae i kupono no ka ohi ana a hooponopono ana i na mea i hoakakaia maluna; a pela no hoi kekahi kakau-pokole a me kekahi pa'i huapalapala i na manawa e makemakeia ai, a e hooholo i ko lakou uku malalo o ka hoaponoia ana e ke Kuhina Kalaiaina, a e hoolilo aku no hoi i na lilo kupono e pili ana me ka hooko ana aku i ka hana o ke Komisina, i huipuia ma na lilo kaahele o na lala o ke Komisina, a me na hoike i kauohaia e lakou; eia nae aole e hooliloia kekahi dala no ka hele ana aku mawaho o na palena o keia Repubalika.

§2151. No na hana o ka hookaa ana i na lilo o ia Komisina, ma keia ke haawiia nei ka mana e unuhi mai ka Waihona ae o ka Lehulehu i kekahi koena i hoolilo ole ia mai ka huina i hookaawaleia no na lilo o ke Komisina Limahana maloko o ke Kanawai IV. o na Aha Hooko a me Kuka o ka Repubalika, mahope iho o ka hookaa ana i na lilo i hooliloia e ke Komisina i oleloia, a hiki i ka manawa e hoonoho ia ai ke Komisina i hoomaopopoia ma keia Kanawai. O ke dala i hookaawaleia maloko o keia, e unuhiia no ia mai ka Waihona mai ma ke ano a malalo o na rula i hoakakaia e ka Aha Hooko.

§2152. Iloko o ka manawa kupono mahope iho o ka hoonohoia ana o ke Komisina i hoakakaia ma keia Kanawai, e hoihoi ae ke Komisina i hoomaopopoia ma ke Kanawai IV. o na

Aha Hooko a me Kuka o ka Repubalika i na buke, na palapala moolelo a me na waiwai a pau o ka lehulehu e waiho ana ia lakou, a i ole ia, malalo o ka lakou hooponopono ana i ke Komisina, a ma ia manawa iho e pau no ia Komisina.

HOAKAKA I KA MOKUNA 138.

§§2146-2152 oia no Kau 1895, Kan. 14.

MOKUNA 139.

Ka Mana o na Palapala Hooko Kuleana Aina.

§2153. O na palapala hooko apau a ka poe hoona kuleana i hoopii ole ia, mawaena o na la he kanaiwa, mai ke kakau ana o ia, e like me na kanawai e noho nei, e lilo kela palapala hooko i mea mau a paa no ka mea nona ia, i ka hooko ana, a no kona hooilina a hope paha, a e lilo hoi i kumu pono a maikai e hoopii ai no ke keakea mai, a no ke noi kipakuia, a no kekahi hoopii oiaio, e kue ana i kela mea a i keia apau, me he mea la ua loaa i ka mea nana i hoopii ka palapala alodio nona a no kona hooilina a hope paha; aole nae e manaoia kekahi olelo o neia pauku, ua hooleia ko ke Aupuni kuleana iloko o na hooko malalo o ke ano alodio, e like me na kanawai e noho nei.

HOAKAKA I KA MOKUNA 139.

Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Kekiekie v. Dennis, 1 Haw. 42; Kuliiahu v. Gill, 1 Haw. 54; Kalama v. Kekuanaoa, 2 Haw. 202; Boundaries of the Ili of Kewalo, 3 Haw. 9; Kanaina v. Long, 3 Haw. 332; Kahoomana v. Minister, 3 Haw. 635; Brunz v. Minister, 3 Haw 783; Pedro v. Chun Yun Fan, 4 Haw. 461; Boundaries of Paakea, 5 Haw. 154; Kenoa v. Meek, 6 Haw. 63; Harris v. Carter, 6 Haw. 195; Est. Kekauluohi, 6 Haw. 172; Thurston v. Bishop, 7 Haw. 421; Minister v. Papaikou, 8 Haw. 125.

MOKUNA 140.

HOOMAOPNPO ANA I KE ANO O NA KANAWAI INA UA KUE KA OLELO BERETANIA ME KA OLELO HAWAII.

§2154. Ina ua ikeia i kekahi manawa, ua kue loa ka olelo Beritania me ka olelo Hawaii, iloko o na kanawai o keia Repubalika i kau ia a e kau ia ana paha ma keia hope aku, alaila, e paa no ka olelo Beritania.

HOAKAKA I KA MOKUNA 140.

§2153 oia no Kau 1864, Kan. Kiv. aoao 543.
Na Olelo Hooholo Aha Kiekie: Re Ross, 8 Haw. 479.

PAKUI.

NA RULA AME NA HOOPONOPONO ANA

NO NA

HOOHIKI AME NA KOHO BALOTA

I kulike ai, a malalo a ma ka mana i haawiia maluna o ka Peresidena, me ka apono o ka Aha Kuhina, e ka Pauku 79 o ke Kumukanawai, e hana i na rula ame na hooponopono i kue ole i ke Kumukanawai no ka lawelawe ana i na olelo hoohiki a me na koho balota e like me ia i hookaawale ia ai e ke Kumukanawai a me na mana e ae a pau i hooili ia mai maluna o'u i hiki ai ia'u ke hana, nolaila, Owau o Sanford B. Dole, Peresidena o ka Repubalika o Hawaii, me ka apono o ka Aha Kuhina, ke hana a kuahaua aku nei i na rula a me na hooponopono ana malalo iho no ka lawelawe ana i na olelo hoohiki a me na koho balota i hookaawale ia e ke Kumukanawai, penei:

Na Wehewehe ana i ke Ano.

§1. Ina e komo ana maloko o keia mau rula a me na hooponopono ana na huaolelo a me na mamala olelo malalo iho, e manao ia ua pili ia i na mea a pau e hookomo ia nei, ina aole e kue na manao mamua a mahope mai ia wehewehe ana: "Ku-

hina," e pili a e manao ia o ke Kuhina ò ka Oihana Kalaiaina no ka manawa o ka Repubalika.

"Kumukanawai," e pili a e manao ia ò ke Kumukanawai o ka Repubalika o Hawaii, i kukala ia i Iulai 4, A. D. 1894, me ka hoololi a pau i pili ilaila.

"Luna Nana," a i ole "Na Luna Nana," a i ole "Mau Papa Nana," e pili a e manao ia oia ka Luna Nana, a i ole, o na Luna Nana Koho Balota i hoakaka ia maloko nei.

"Moho Holo Balota" a i ole "Mau Moho," ua pili ia i ke kanaka a mau kanaka i wae ia malalo o ke ano i hoakaka ia e keia mau rula a me na hooponopono i hookaawale ia maloko nei, no ke koho ia mai i loaa ai ka noho iloko o ka Ahaolelo.

"Aha," e pili ia i kekahi aha i loaa ka mana mamuli o keia mau rula a me na hooponopono ana e hookolokolo i na hihia i ulu ae malalo oia mea.

"Papa," a i ole "Na Papa," a i ole "Na Papa Hoopaa Inoa," ua pili ia i ka Papa a mau Papa Hoopaa inoa o ka poe koho i hookaawale ia ma keia mau rula a me na hooponopono.

"Koho Balota," e pili a e manao ia no ke koho balota ana i na Senate, a i ole, na Lunamakaainana e hoakaka ia nei maloko nei.

"Hoopaa Inoa," ua pili ia a e manao ia no ka mea hoopaa i na inoa o ka poe koho balota i hookaawale ia maloko nei.

"Apana," e pili ia i kekahi Apana Koho Balota e kuhikuhi ia nei.

Ka huaolelo "Maloko nei," i hookomo ia iloko o keia mau rula a me na hooponopono ana, e manao ia ua pili ia a o kona ano maoli, ua like me ko ka mea holookoa, aole hoi e hoopololei ia a ma ka pauku wale no i hookomo ia ai, ina aole i hoike maopopo loa na olelo he okoa ka manao.

Olelo Hoohiki o na Luna Aupuni, ka Poe Koho Balota, na Lunamakaainana a me na Kiure.

(Kumukanawai, Pauku 10.)

§2. Aole e kupono kekahi mea e lilo i Luna Aupuni, Senatoa a Lunamakaainana paha malalo o keia Repubalika, a i ole ia,

i mea koho i na Senatoa, Lunamakaainana ame kekahi jure paha, aia wale no a hoohiki a kakauinoa oia i ka olelo hoohiki mahope iho nei:

"Ke hoohiki nei au imua o ke Akua Mana Loa e kokua no au i ke Kumukanawai, na Kanawai a me ke Aupuni o ka Repubalika o Hawaii, a aole au ma kekahi ano e kokua ma ka hoihoi hou ana a hoala ana paha i Aupuni Moi ma ko Hawaii Pae Aina."

§3. Aole e noho kekahi i Senatoa a Lunamakaainana paha, iloko o ka Ahaolelo, aia wale no a koho ia malalo a i kulike me ke Kumukanawai a me keia mau rula a me na hooponopono ana.

KA AHA KIEKIE KA MEA NANA E HOOMAOPOPO KE KUPONO O NA LALA.

(Kumukanawai, Pauku 40.)

§4. Ina ua hoopaapaa ia ke koho ana i kekahi noho ma kekahi o na hale elua a ua ulu mai ka ninau kanawai, o ka Aha Hookolokolo Kiekie wale no ka lunakanawai nana e hooholo ina paha ua koho pono ia ka mea ma ia noho; a ina ua manao ka Aha ua malama ia no ke koho ana e like me ke kanawai, alaila, nana no e hooholo i ka mea i koho ia.

HOIKE ANA NO KE KUPONO.

(Kumuknawai, Pauku 41.)

§5. Ina ua kue ia ke kupono o kekahi mea e lilo i Senatoa a Lunamakaainana paha, a i ole ia, ke kupono o ka mea koho i na Senatoa a Lunamakaainana paha e kekahi mea i kupono i ke koho imua o kekahi aha i loaa he mana e noonoo no ia hana e ili no ke koikoi maluna o ka mea i hoopaaia no kona kupono e hoomaopopo i kona kupono. O ka olelo wale no, a i ole ia, o ka hoohiki ana o ke kanaka i kue ia ua kupono oia, aole e manao ia ua lawa, aka nana no e hoike mai mamuli o na olelo ike e ae, a maopopo i ka Aha ua kupono oia.

O na olelo i loaa ole na kakoo ia, a i ole ia, hoohiki paha a kekahi mea i kanalua ia kona kupono, aole ia e manao ia ua lawa no ka hoololi ae i ke koikoi o ka mea oiaio; aka, he pono iaia e lawe mai i mau ike hou aku, e lawa ai i ko ka Ahaolelo Hookolokolo, a aha, e ae, manao, ua kupono oia.

Kupono ole o ka Poe i Kohoia.

(Kumukanawai, Pauku 42.)

§6. Aole e hiki ke koho ia kekahi lala o ka Ahaolelo iloko o ka manawa i koho ia ai oia e noho ma kekahi oihana o ke Aupuni, koe wale no ka oihana Peresidena a Kuhina iloko o ka Aha Kuhina, Lunakanawai o ka Aha Hookolokolo Kiekie a lala paha o ka Ahakuka o ke Aupuni.

Kupono ole o na Luna Aupuni a me ka Poe i Hoomana ia malalo o ke Aupuni.

(Kumukanawai, Pauku 43.)

§7. Mawaho ae o na hoa o ka Ahakuka o ke Aupuni, aole kekahi mea e paa ana i kekahi oihana iloko a malalo iho, a i ole ia, mamuli o ka mana o ke Aupuni, i hui pu ia me na Noteri o ka Lehulehu ame na Agena Hooiaio Palapala, a kanaka paha i hoohana ia e ke Aupuni, e kupono e koho ia i ka Ahaolelo, a e noho ma ke ano he hoa i koho ia no ia hale.

Kupono ole o Kekahi Poe.

(Kumukanawai, Pauku 44.)

§8. Aole kekahi mea pupule a hupo, a aole kekahi mea i kipakuia mai ka Ahaolelo mai no ka haawi ana, a i ole ia, kokua ana ma ia hana, a aole no hoi kekahi kanaka i haawi ia ma ke kanawai no ka aihue, kipe, imi loaa ma ka hoopunipuni, a i ole ia, kekahi hihia hewa e ae i hoopai ia i keia manawa, a i ole ia, e hoopai ia aku ana paha ma ka hoopaahao ma ka hana oolea,

a i ole, hana oolea ole paha no kekahi manawa e oi aku ana mamua o elua makahiki me ka hoopai dala ole paha, e kakau i kona inoa e koho balota, a e koho paha, a i ole ia, e noho ma kekahi oihana iloko, a i ole ia, malalo, a i ole ia, mamuli o ka mana o ke Aupuni, ina aole ua mea ala i hoopai ia pela, i kalaia a hoihoi ia kona mau pono kivila.

KA HALE O KA POE I KOHO IA.

Ka nui o na Lunamakaainana.

(Kumukanawai, Pauku 57.)

§9. He umikumamalima ka nui o na lala o ka Hale o ka Poeikohoia i koho ia, koe ma na ano i hoakaka ia maloko nei, i kela a me keia elua makahiki.

Ka Manawa e Noho ai ma ka Oihana.

§10. O ka manawa e noho ai ma ka oihana o na Lunamakaainana i koho ia ma ke koho balota mua i malama ia malalo o keia Kumukanawai, e mau aku no ia a hiki i ka Poakolu hope o Sepatemaba, 1897, a o ka manawa o ka poe i kohoia ma ia hope aku ma kekahi koho balota mau, a i ole ia, koho kuikawa, e mau no ia a hiki i ke koho balota mau i malama ia ma ia hope iho.

Na Apana Lunamakaainana.

§11. No ka mahele ana iloko o ka Hale o ka Poeikohoia, a hiki i ka manawa e hoakaka ia ai ma kekahi ano e ae ma ke kanawai, ua mahele ia ka Repubalika iloko o na apana Lunamakaainana mahope iho nei, oia hoi:

Apana Ekahi, o kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Puna, Hilo a me Hamakua.

Apana Elua, kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Kau, Kona a me Kohala.

Apana Ekolu, na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe.

Apana Eha, o kela wahi o ka Mokupuni o Oahu e waiho ana ma ka hikina a me ka hema o ke alanui Nuuanu a me ka laina malaila aku mai ka Pali o Nuuanu a hiki i ka Lae o Mokapu.

Apana Elima, o kela wahi o ka Mokupuni o Oahu e waiho ana ma ke komohana a me ka akau o ka Apana Eha.

Apana Eono, na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

Ka Hoonoho ana.

§12. He kuleana ko ka poe koho ma na Apana i olelo ia e koho i na Lunamakaainana e like me keia olelo ia mahope iho nei:

Apana Ekahi, elua.
Ma ka Apana Elua, elua.
Ma ka Apana Ekolu, ekolu.
Ma ka Apana Eha, ekolu.
Ma ka Apana Elima, ekolu.
Ma ka Apana Eono, elua.

Na Mea e Kupono ai ka Poe i Koho ia.

(Kumukanawai, Pauku 58.)

§13. I mea e kupono ai e lilo i lala o ka Hale o ka Poeikohoia e loaa i ka mea e manao ana e koho ia i ka manawa koho keia mau mea:

Ua piha kona mau makahiki he iwakalua-kumamalima.

He kupa kane no ka Repubalika.

Ua hiki iaia ke heluhelu, kakau a kamailio i ka olelo Beretania, a i ole, i ka olelo Hawaii me ka maopopo pono.

Ua noho iloko o keia aina aole emi malalo o ekolu makahiki.

A he ona oia o kekahi waiwai iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io i emi ole malalo o hookahi tausani dala mawaho a maluna ae o na hihia a pau, a i ole ia, ua loaa iaia kekahi loaa dala aole emi malalo o eono haneri dala iloko o na mahina he umikumamalua mamua koke iho o ka la koho balota.

KA SENATE.

Ka Nui o na Lala.

(Kumukanawai, Pauku 54.)

§14. He umikumamalima lala o ka Aha Senate.

Ka Manawa e Noho ai ma ka Oihana.

§15. E koho ia na Senatoa ma ke koho balota mua e malama ia ana malalo o keia mau rula a me na hooponopono ana, e noho lakou ma ka oihana a hiki i ke koho balota nui e malama ia ana ma ka makahiki 1899.

E koho ia na Senatoa ma ke koho balota nui e malama ia ana ma ka Poakolu hope iloko o Sepatemaba, 1899, iloko o ekolu papa e noho ma ka oihana no elua, eha a me eono makahiki pakahi, a ma ia hope aku no na manawa o eono makahiki. O na hooponopono ana a me na mahele ana o na manawa e hoomaopopo ia no e ka Ahaolelo.

Na Apana Senatoa.

(Kumukanawai, Pauku 55.)

§16. O ka mahele ana iloko o ke Senate a hiki i ka manawa e hoakaka ia ai ma kekahi ano okoa e ke kanawai e mahele ia ka Repubalika iloko o na Apana Senatoa mahope iho nei, oia hoi:

Apana Ekahi: Ka Mokupuni o Hawaii.

Apana Elua: Na Mokupuni o Maui, Molokai, Lanai a me Kahoolawe.

Apana Ekolu: Ka Mokupuni o Oahu.

Apana Eha: Na Mokupuni o Kauai a me Niihau.

Ka Hoonoho ana i na Senatoa.

§17. He kuleana ko ka poe koho ma na apana i olelo ia e koho i na Senatoa e like me keia mahope iho nei:

Ma ka Apana Ekahi, eha.

Ma ka Apana Elua, ekolu.

Ma ka Apana Ekolu, eono.

Ma ka Apana Eha, elua.

Na Mea e Kupono ai e Lilo i Senatoa.

(Kumukanawai, Pauku 56.)

§18. I mea e kupono ai e koho ia i Senatoa e lilo ke kanaka i kupa kane no ka Repubalika;

Ua hiki aku oia i ke kanakolu makahiki;

E hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia, ka olelo Hawaii me ka maopopo pono;

Ua noho ma ko Hawaii Pae Aina aole e emi malalo o ekolu makahiki;

He ona oia ma kona kuleana ponoi iho o ka waiwai iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io i emi ole malalo o ekolu tausani dala maluna a mawaho o na hihia a pau, a i ole ia, ua loaa iaia he loaa dala aole i emi malalo o umikumamalua haneri dala iloko o ka makahiki mamua koke iho o ka la o ke koho ana, no ka hooiaio ana o ia loaa ua hiki no e koi ia oia e hoike mai i na hoike kumu o ka loaa ana iaia o ia loaa makahiki.

NA KOHO ANA.

Hookuu ana o ka Poe Koho ma ka la Koho.

(Kumukanawai, Pauku 72.)

§19. Aole e hopu ia kekahi mea koho ma ka la koho balota oiai oia ma kahi koho balota a me ka hele ana aku a me ka hoi ana mai mailaila mai, koe wale no ina ua kue ia ka maluhia ma ia manawa, a i ole ia, ua hana i ka hewa kipi a feloni paha.

§20. Aole e koi ia kekahi mea koho e hana i ka hana koa ma ka la koho balota, i mea e keakea ia ai kona koho ana, koe ka manawa kaua a pilikia e ae paha o ka lehulehu, a i ole ia, ua kaawale mai kona wahi noho aku mamuli o ka lawelawe maoli ana i ka oihana koa a ina pela ua hiki no e hana ia ma ke kanawai ka mea e hiki ai iaia ke koho.

§21. Aole e keakea ia kekahi mea koho ma na ano a pau e kona haku hana mai ka hele ana i kahi koho i na hora i hookaawale ia no ke koho balota, ma o ke ano paahana, kela la a ano e ae paha.

Kupono o ka Poe Koho i na Lunamakaainana.

(Kumukanawai, Pauku 74.)

§22. I mea e kupono ai e koho no ka Lunamakaainana e loaa no i ka mea koho keia mau mea:

1. He kupa kane no ka Repubalika, a ina he kupa i hookupa ia mamua o ka la 17 o Ianuari, 1893, he kanaka no kekahi aina i loaa ma ia manawa, a i ole ia, ua hana kuikahi mamua me Hawaii; a i ole ia,

Ua loaa iaia ka palapala hookupa e haawi ana iaia ka pono o ke kupa Hawaii; a i ole ia,

Ua loaa iaia mai ke Kuhina Kalaiaina mai ka palapala hoike o ka hana i hoakaka ia maloko nei.

2. Ua noho oia iloko o ka apana kahi ana i makemake ai e hoopaa ia kona inoa no ka manawa aole emi malalo o hookahi mahina mamua koke iho o ka manawa ana i makemake ai e hoopaa ia kona inoa.

3. Ua piha na makahiki he iwakalua iaia.

4. Ua hoohiki a kakau inoa i ka olelo hoohiki i hoakaka ia ma ka pauku 101 o keia Kumukanawai.

5. Mamua iho o kela a me keia koho mau ana iloko o ka manawa i hoakaka ia ma ke kanawai no ke kakau inoa ana ua hookomo oia i kona inoa iloko o ka papa inoa o ka poe koho i na Lunamakaainana no kona apana.

6. Mamua iho o ia hookomo ana i kona inoa ua hookaa ma, a i ole ia, mamua iho o ka la ekahi o Ianuari mamua iho o ka la e kakau ia ai na inoa i na auhau a pau ana e uku ai i ke Aupuni. Eia no nae hoi, no ke kakau inoa mua ana no ke koho balota mua e malama ia ana malalo o na hoakaka maloko nei ua hiki no e hookaa ia na auhau ma kekahi manawa mamua iho o ke noi ana e kakau i ka inoa.

7. E hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia, ka olelo Hawaii me ka hoomaopopo pono.

I mea e hiki ai ke hooko i keia mea i kauoha ia e hiki iaia ke kakau a heluhelu me ka hooholo kupono i kekahi pauku a mau pauku paha o keia Kumukanawai. Eia no nae hoi, o ke kauoha e hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beretania, a i ole ia, olelo Hawaii me ka moakaka kupono aole ia e pili i ka poe i loaa ia lakou ka palapala hoike no ka hana e like me ia i hoakaka ia ma ka Pauku 17.

Ke Ano o ke Koho ana i na Lunamakaaikana.

(Kumukanawai, Pauku 73.)

§23. Ua hiki i kela a me keia mea koho i na Lunamakaainana e hookomo i na koho ana i like ka nui me ka nui o na Luna-

makaainana e koho ia ana mai ka Apana koho Lunamakaainana i kuleana ai oia e koho. Ua hiki iaia ke haawi i kona mau koho ana a pau no hookahi Lunamakaainana, a i ole ia, e mahele iwaena o na Lunamakaainana ma ke ano ana i ike ai he pono, eia nae hoi e lilo i mea ole kekahi mahele ana o kekahi koho ana mawaho ae o ka hapalua.

O na Moho i kupono ka nui e loaa ana ia lakou ka heluna kiekie o na koho ana ma na Apana koho Lunamakaainana, o lakou no na Lunamakaainana no ia mau apana.

Na mea e Kupono ai ka Poe Koho i na Senatoa.

(Kumukanawai, Pauku 76.)

§24. I mea e kupono ai e koho i na Senatoa e loaa i ke kanaka na mea a pau i kauoha ia ma keia Kumukanawai no ka poe koho i na Lunamakaainana, a mawaho ae oia mau mea e lilo oia i ona a he kuleana kona ma kona pono ponoi i ka waiwai paa, iloko o ka Repubalika nona ka waiwai io aole i emi malalo o $1,500 maluna a mawaho ae o na hihia a pau, a i hookaa ia maluna o laila na auhau ku i ke kanawai ma ia helu waiwai ana, no ka makahiki mamua koke iho o ka makahiki i makemake ai ia mea e kakau ia kona inoa ma ka papa inoa o ka poe koho; a i ole ia, he waiwai lewa kona aole i emi malalo o $3,000 maluna a mawaho ae o na hihia a pau, a i ole ia, ua loaa maoli no iaia he loaa dala aole i emi malalo o eono haneri dala iloko o ka makahiki mamua koke iho o ka la mua o Aperila mamua iho o ka la o kela a me keia kakau ana i na inoa o ka poe koho; no ka hooiaio ana ua hiki ke kauoha ia oia e hoike mai i na hoike kumu o ka loaa ana mai oia loaa iaia.

Ke Ano o ke Koho ana no na Senatoa.

§25. Ua hiki i kela ame keia mea koho i na Senatoa e hookomo i hookahi wale no balota no kela ame keia Senatoa e kohoia ana mai ka Apana koho Senatoa i kuleana ai oia e koho.

O ka nui o na moho kupono e loaa ana ia lakou ka heluna kiekie o na koho ana ma kela ame keia Apana koho Senatoa o lakou no na Senatoa no ia apana.

Kakau ana i ka Poe Koho.

(Kumukanawai, Paúku 77.)

§26. Aole e koho kekahi mea ma ke koho ana i na Lunamakaainana, a i ole ia, na Senatoa ina aole oia i kupono e like me ka mea i kauohaia maloko nei, a ina aole i hookomoia kona inoa e kekahi papa kakauinoa iloko o ka papa inoa o ka poe koho e like me ia i hoakakaia maloko nei.

Na Mahele—Pehea e Kukulu a e Hoololi ai.

§27. Ua hiki no i ke Kuhina Kalaiaina, ke makemake ka poe koho no ko lakou maalahi, e hookaawale i elua a oi aku mau Mahele koho iloko o na Apana pakahi; a oia Mahele pakahi i kukuluia e hookaawaleia ona wahi e koho ai; koe keia, aole e hoololiia mahope iho na palena o kekahi Mahele maloko mai o na la he kanaono o ka wa koho balota.

Kahi Kakau Inoa a e Koho ai.

§28. O kela ame keia kane i kupono no ke kakau ana i ka inoa, ua hiki no ke hana pela iloko o kona Mahele e noho ana; a aole e aeia kekahi e kakau a koho i kekahi Mahele okoa aku, aia wale no ma kahi ona e noho ana.

Ina ua noho kekahi mea ma na wahi i oi aku mamua o hookahi Mahele, nana no e koho i ka Mahele kahi ana e hoopaa ai i kona inoa.

Eia no nae hoi, ma kekahi koho balota kuikawa ana, ua hoopaa mua kekahi mea i kona inoa, a mahope iho o ia hoopaaia ana ua nee oia ma kekahi Mahele e aku me ka loaa ole iaia he manawa e hoopaa ai i kona inoa malaila, ua hiki no iaia ke koho ma ka Mahele ona i hoopaa mua ai i kona inoa.

Na Papa Hoopaa Inoa.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 2.)

§29. I mea e ninauia ai ka poe noi e hoopaaia ko lakou mau inoa ma ke ano he poe koho a i mea e hoomaopopoia ai ai ko lakou kupono, e hoonohoia he elima papa kakau inoa; hookahi no kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Puna, Hilo ame Hamakua, hookahi no kela wahi o ka Mokupuni o Hawaii i kapaia o Kau, Kona ame Kohala; hookahi no na mokupuni o Maui, Molokai, Lanai me Kahoolawe; hookahi no ka mokupuni o Oahu; a i hookahi no na mokupuni o Kauai ame Niihau. He ekolu lala o kela ame keia papa, a e hookohuia lakou e ka Peresidena me ka apono o ka Senate. Ua hiki i ka Peresidena me ia apono ana e hoopiha i na hakahaka apau ma kekahi o ia mau papa. Eia no nae hoi, no ke koho balota mua e malamaia ana malalo o keia Kumukanawai, e loaa i ka Peresidena ka mana me ka apono ana o ka Aha Kuhina, e hoonoho a e hoopau paha i na lala o ia mau Papa, ame ia apono ana ua hiki iaia e hoopiha i na hakahaka ma ia mau Papa e loaa ana mamua o ka halawai mua ana o ka Senate. E mana na hookohu ana a ka Peresidena i hana ai iloko o ka manawa e noho ole ana ka Senate a hiki i ka halawai hou ana o ia aha ma ia hope iho.

Ua hiki no e hoopauia na lala o ia mau Papa e ka Peresidena me ka apono o ka Senate.

Ka Manawa Halawai.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 3.)

§30. E halawai na Papa Hoopaa Inoa iloko o kanakolu la mahope iho o ka mana ana o keia Kumukanawai no ka hoopaa ana i na inoa o ka poe kupono e hoopaaia ko lakou mau inoa no ke koho ana i na Senatoa ame na Lunamakaainana a e hoomau i ko lakou halawai ana ma na wahi maloko o ko lakou mau apana iho no ka manawa e hiki ai i na kanaka apau i kupono e hoopaaia ko lakou mau inoa e hana pela. Eia no nae hoi, o ka noho hope

ana o ia mau Papa no ia hana aole ia e emi malalo o iwakaluakumamakahi la mamua iho o ke koho balota mua i malamaia malalo o na hoakaka ana maloko nei.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 4.)

§31. E halawai na Papa iloko o ko lakou mau apana pakahi ma na manawa mawaena o ka la mua o Aperila ame ka la kanakolu o Iune iloko o ka makahiki, 1897, a mawaena o ia mau la iloko o kela ame keia elua makahiki ma ia hope iho e like me ka nui kupono o na manawa e hiki ai ia lakou e kakau i na inoa o ka poe apau i kupono e kakauia ko lakou mau inoa.

PAPA INOA MA NA KOHO KUIKAWA.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 5.)

§32. Ma kekahi koho kuikawa e lawelaweia no ka inoa o ka poe koho i lawelaweia ma ke koho mau ana i hala me ka hooloili ole ae.

E HELE KINO AE KA MEA NOI.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 6.)

§33. Aole no e hookomoia kekahi inoa ma ka papainoa o ka poe koho no na Senatoa, a i ole ia, na Lunamakaainana, aia wale no a hiki kino mai ka mea noi imua o ka papa kakau inoa ma kekahi halawai i hoolahaia o ka Papa.

NINANINAU ANA I KA POE NOI.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 7.)

§34. E ninaninauia kela ame keia mea noi e hookomoia kona inoa iloko o ka papa inoa o ka poe koho i na Senatoa, a i ole ia, na Lunamakaainana malalo o ka hoohiki a ka papa kakau inoa e pili ana i kela ame keia mea e kupono ai oia.

Eia no nae hoi, mahope iho o ka ninauia ana a aponoia ana o kekahi mea noi e pili ana i ka hiki iaia ke kamailio, heluhelu a kakau i ka olelo Beritania a Hawaii paha me ka moakaka, alaila aia no i ka manao o ka papa no ka ninaninau hou iaia e pili ana ia kumu makaukau.

§35. O ka ninaninauia ana o kekahi mea noi ame na hoike apau i ninauia imua o kekahi papa kakau inoa malalo no ia o ka hoohiki i hoohikiia aku e kekahi o na lala o ia papa, a ma keia ua haawiia ka mana ia lakou e hoohiki aku i na olelo hoohiki no ia hana.

§36. O ka ninaninau ana, ka nui o na hoike ame ka manawa a mau manawa paha e ninauia ai malalo no ia o ka hooponopono ana ame ke alakai ana a ka papa.

Na Mana o ka Papa.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 8.)

§37. Ma keia ua haawiia i kela me keia papa hoopaa inoa na mana apau no ke kii ana ame ka ninaninau ana i na hoike ame ka malama ana i ka maluhia, a i huipuia me ka mana e hoopai no ka hoowahawaha i haawiia ma ke kanawai i na Aha Hookolokolo Kaapuni.

Hoohiki Wahahee.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 9.)

§38. O kekahi kanaka malalo o ka hoohiki nana i hoike aku me ka ike no pela i kekahi olelo oiaio ole imua o kekahi papa, a i ole ia, me kona ike no aole oia i kuleana e kakauia kona inoa, a i ole ia, e koho, eia nae ua kakau no ia i kona inoa, a i ole ia, ua koho no, ua pili iaia ka hewa hoohiki wahahee.

Hoopaa Koke ana no ka Hoohiki Wahahee.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 10.)

§39. Ma keia ua haawiia ka mana i na papa pakahi e hoopaa koke aku i kekahi mea no ka hookolokoloia no ka hoohiki wahahee imua o kekahi oia mau papa, ina ma ko lakou manao ua loaa he mau kumu kupono e manao ai ina e hookolokoloia ua mea la e hoahewaia ana oia no ia hewa.

Kue ana aku.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 11.)

§40. Ua hiki no i kekahi mea koho i ku i ke kanawai e kue aku i ke kuleana o kekahi mea e hoopaaia kona inoa e olelo ana ua kupono oia e hookomoia kona inoa ma ka papa inoa o ka poe koho; e ninaninau i ka mea noi ame na hoike i laweia mai e ia a e lawe mai a e ninaninau i na hoike e kue ana i ke kupono o ia mea.

Hooponopono ana.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 12.)

§41. Aole no e hookomo kekahi papa kakau inoa i na inoa o kekahi kanaka iloko o ka papa inoa o ka poe koho aia wale no a maopopo pono ia lakou ua lawa na mea e kupono ai ua mea la.

Hoopii ana mai ka Papa ae.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 13.)

§42. Ina ua hoole ka papa i ka hoopaa ana i ka inoa o kekahi mea e noi ana e hoopaa i kona inoa ua hiki i ka mea i hooleia, a ina ua kakauia kekahi inoa, ua hiki i kekahi mea kupono i ke koho i kela ame keia manawa iloko o umi la mahope iho o ka hooholo ana oia papa e hoopii aku imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie ma ke ano i hoomaopopo ia ma ke kanawai no na hoopii

hou ae ma na hihia kivila imua o ka Aha Hookolokolo Kiekie mai ka Aha Kaapuni aku, a i ole ia, ma ke ano i hoakakaia ma keia hope aku ma ke kanawai.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 14.)

§43. I ka wa e hooko pono ia ai ia hoopii hou ana e hoomaka aku ka Aha Hookolokolo Kiekie e hoolohe i ua hihia nei ma ke Kau, a i ole ia, iloko o ka manawa mahope o ke Kau iloko o ka wa kupono ma ia hope iho, a o ka mea i hooholoia e ia Aha oia no ka mea paa.

Hoolaha ana i ka Papa i ka mea i Hooholoia.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 15.)

§44. Mahope koke iho o ka hoopukaia ana o ka olelo hooholo ma ia hoopii e hoike aku ka Aha Hookolokolo Kiekie i ka papa kakau inoa i hoopiiia mai ai, a ina ma ia olelo hooholo ua hooholo ua hoololi koke ka papa i ka papa inoa a kulike me ia olelo hooholo.

Kuleana o ka Mea i Kakau ia Kona Inoa Oiaio e Hana ia ana ka Hoopii.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 16.)

§45. Ina ua hoopii hou ia ka olelo hooholo o kekahi papa e hookomo ana i ka inoa o kekahi mea iloko o ka papa inoa e waiho ia no ka inoa oia mea ilaoko o ka papa inoa a loheia ka olelo hooholo o ka Aha Hookolokolo Kiekie e pili ana ia mea.

Ina ua koho ka mea i hookomoia kona inoa ma kekahi koho balota ana mamua iho o ka olelo hooholo o ka Aha a mamua paha o ka hanaia ana e like pu me ia olelo hooholo aole e lilo ia koho ana i mea e mana ole ai ia koho balota ana, ina no paha ua kue ka olelo hooholo o ka Aha i ka hookomoia ana oia inoa iloko o ka papa inoa.

Hoolaha o na Halawai.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 17.)

§46. E hoolahaia ka manawa ame kahi o na halawai ana apau o na papa ma ka olelo Beritania ame ka olelo Hawaii iloko o na nupepa, a i ole ia, ma na olelo hoolaha kapili i kauia ma na wahi hele mau ia aole e emi malalo o ekolu ma kahi kokoke i kahi e malamaia ana ia mau halawai.

Aole e manaoia ma keia mahele ua papaia ka hoopanee ana o kekahi o ia mau halawai i hoolahaia mai kekahi la a i kekahi la, a i kekahi manawa akaka i hoolahaia i ka manawa i hoopanee ai.

Manawa e Hookomo ai i na Inoa.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 18.)

§47. Aole e hookomoia kekahi inoa, a i ole ia, kapaeia paha mai ka papa inoa mai koe wale no ma kekahi halawai hamama o ka papa a ma ka hoike akea ia ana, koe wale no no na kumu mahope iho nei, oia hoi:

1. Ina ua hooholo ka Aha Hookolokolo Kiekie i kekahi olelo hooholo ma ka hoopii e hoololi ana i ka mea i hooholoia e ka papa.

2. Ina ua hooholo ka papa ua kupono kekahi mea e hookomoia kona inoa a ua haule kona inoa mai ka papa inoa mai, a i ole ia, ua kakau hewa ia, a i ole ia, ua kakau ano e ia kona inoa.

Buke Kakau Inoa o na Poe Koho—Moolelo o ka Poe Koho.

§48. O ka buke kakau inoa o ka poe koho, oia no ka papa inoa o na kanaka i hoopaa i ko lakou mau inoa ma ke ano he poe koho iloko o kekahi apana koho, i hoonohonohoia ma na hua pi-a-pa ma na mahele.

Na ka Papa, mawaho ae o ka hana kakau inoa o na poe koho, e hana i mau kope a hoouna aku i na Papa Nana Koho Balota, a e paiia, e like me ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 48, e hoo-

makaukau ma ke ano hoonoho papa ana i hookahi kope a e kauia ma o mai o ka inoa o kela ame keia mea koho, i moolelo pololei, e hoike ana i ka makahiki, wahi i hanau ai, ka hana, wahi e noho ai, ka la i kakau ai, he kupa, he kupa ma ka palapala, a i ole, he mea e paa ana i ka palapala hoike, ame na mea e a'e e maopopo ai e pili ana i ua mea koho la no kona kupono ma ke ano he mea koho balota.

E hoolakoia aku ona kope moolelo kupono e pili ana i ka mahele a lakou e noho luna nana ana, e ka Papa i kela ame keia Papa Nana pakahi mamua ae o kela ame keia kau koho balota nui ana.

E Hoouna ia na Kope o ka Papa Inoa i na Luna Nana Koho Balota.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 19.)

§49. E hoomakaukau na Papa iloko o ka wa kupono mahope iho o ka pau ana o ka papa inoa o kekahi mahele koho i ka hanaia i eha kope o ia papa inoa, a e hoouna aku i ka Luna Hoomalu o na Luna Nana Koho o ia mahele, a ina aole i hoonohoia ia luna ma ia manawa, alaila, i ka Hope Makai Nui o ka apana kahi o ia mahele i waiho ai.

E malama ka Luna i loaa aku ai iaia ia mau kope i hookahi i mea hana ma kahi koho, a e kapili koke aku i na kope i koe ma kekahi mau wahi hele nui ia e na kanaka maloko o ka mahele i mea e nanaia ai e ka lehulehu.

Aole e Hooloili na Luna Nana i na Papa Inoa.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 20.)

§50. Aole e pakuiia aku, a i ole ia, kapaeia kekahi inoa mai ka papa inoa mai o ka poe koho, aole no hoi e hooloiiia ma kekahi ano e na Luna Nana Koho Balota, koe wale no ma ke kauoha i kakauia mai ka papa kakau inoa o ia apana.

Hooponopono ana i ka Papa Inoa.

(Kumukanawai, Pauku 77, Mahele 21.)

§51. Ina e akaka i kekahi Papa i kekahi manawa ua haule, a i ole ia, ua kakau hewa ia, a i ole ia, ua kakau ano e ia ka inoa o kekahi mea i aeia e kakauia kona inoa ma ka papa inoa mai ka papa inoa mai, na ia papa no e hooponopono koke aku no ia haule ana a kakau hewa ana paha, a ina ua hoounaia aku ke kope o ka papa inoa i ka Apana Koho kahi a ua mea la i kupono ai e koho, alaila, e kauoha koke aku ma ka palapala i na Luna Nana oia apana e hooponopono iho i ke kope o ka papa inoa.

Ma ia kauoha e hoakakaia na kumu no ka hana ana i ka hana i kauohaia, a e malamaia ua kauoha la, a e waihoia e na Luna Nana Koho Balota oia kekahi o na moolelo o ke koho ana.

O ka mana hooponopono a hoopololei i haawiia ma keia nei aole e manaoia he mea ia e aeia ai ka wehe hou ana i ka ninau no ke kupono o kekahi mea i hookomoia kona inoa e ka Papa iloko o ka papa inoa o ka poe koho.

Moolelo o na Hana.

§52. Mawaho ae o ka Buke Inoa o ka poe koho ame ka moolelo kupono e hoakakaia nei e malama, e kela ame keia Papa i mau buke moolelo, a maloko olaila e malamaia ai na moolelo o ka lakou mau hana apau.

Oia mau hana e malamaia mai kahi la a i kekahi, a penei e hookomo ai:

(1) Ka la ame kahi o ka halawai ana.

(2) Na inoa o na lala o ka Papa i hiki.

(3) Ka inoa o kela ame keia mea i noi e hoopaa i ka inoa; ina paha ua hoopaaia ia inoa a ua hooleia paha, a ina ua hooleia, heaha ke kumu.

(4) Ka inoa o kela ame keia mea i lawelaweia ai ka hoohiki, a ina i ninaninauia, na inoa o na hoike ame ke ano nui o na pane a ka mea noi ame na hoike.

(5) Ka inoa o kekahi mea e kue mai ana i ka pono o kekahi mea noi e hoopaa i ka inoa, na kumu o ke kue ana mai, ka inoa o ka mea i kueia ame ka olelo hooholo i haawiia.

(6) O na mea e ae apau i manaoia malia o ala mai he mau ninau maluna o kekahi mea i pili i ka hana a ka Papa a o kekahi mea paha e hiki mai ana imua o ka Papa.

Ka Wehe ana e Nana i na Hana.

§53. O ka Buke Inoa o ka poe koho ame na mea apau i pili i ke kakau inoa ana o ka poe koho, a o kekahi koho balota paha, ma ka malu o ka Papa Hoopaa Inoa, na Luna Nana Koho Balota, ka Ilamuku a o kekahi Makai Nui paha, a o ke Kuhina paha, e weheia no ia no ka nana ana o kekahi mea koho, ma na wa kupono, koe ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 114 mahope ae nei.

Na ke Kuhina Kalaiaina e Hoolako aku i na Paihakahaka.

§54. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoolako aku i na buke kupono ame na paihakahaka no na hoopaa hana, kakau inoa, koho balota, palapala hoike ame na huina helu balota i hoakakaia maloko nei, a e like lakou ma ke ano.

Na na Lunahelu e Hoolako mai i na Papa Inoa o ka Poe i Hookaa i na Auhau.

§55. Na na Lunahelu pakahi, ma ka manawa aole e lohi a mahope aku o ka la 15 o Maraki o kela ame keia makahiki e malamaia ai ke koho balota nui, e hoolako i ka Papa i papa inoa pololei i hoonohonohoia ma na hua pi-a-pa, hooponoponoia ma na mahele, no na kane apau i iwakalua makahiki a pii aku iluna, e noho ana maloko o na Mahele koho maloko hoi o ko lakou Apana Auhau, ka poe hoi i hookaa i ko lakou mau auhau mamua ae o Ianuari 1 o ia makahiki.

Eia no nae hoi, aole e kau ka Lunahelu maluna o ia papainoa

i ka inoa o kekahi mea ana i ike ai aole oia i kupono no ke kakau ana.

O ia papainoa, e lilo ia i hoike o ka mea i hookaa ame ka mea i hookaa ole i kona auhau e like a'e la me mamua maloko oia mahele, aka, ua hiki no ke aeia kekahi mau ike e a'e e hoole ai ia manao.

NO NA POE HOLO BALOTA.

Na ka Poe Koho e Wae.

§56. Aole e aeia kekahi mea e holo balota ina aole oia i nonoiia ma ka palapala i kakau inoaia e na inoa aole emi malalo iho o ka iwakalua-kumamalima poe kupono i ke koho balota o ka Apana i kauohaia ai o ua koho balota ana la. Oia nonoi, koe na mea e hoakakaia aku ana mahope ae nei, e waihoia me ke Kuhina Kalaiaina iloko o na la aole e emi malalo o ke kanakolu mamua o ka la koho balota mau, a i ole ia, i iwakalua la mamua ae o ka la koho balota kuikawa, koe ka Mokupuni o Oahu, e waihoia ua nonoi nei aole e emi malalo o umi la mamua ae o na la koho balota apau.

E hoounaia mai kela ame keia noi ana me ka iwakalua-kumamalima dala no na lilo e pili ana i ke koho balota ana, a e ukuia aku ia huina dala iloko o ka Waihona Aupuni ma ke ano he loaa Aupuni.

Ma ka wa e loaa ai i ke Keena Kalaiaina o ke noi a ka mea koho balota, e kakauia iho maluna ka la, hora ame ka minute i loaa ai.

Eia no nae hoi, ina ua haalele a make paha kekahi mea holo balota, ua hiki no e hanaia kekahi noi a mau noi paha e pani ma kahi o ka inoa i make a haalele me ka hoomaopopo ole ae i ka palena o ka manawa i olelo mua ia, a waiho aku me ka Papa Nana Koho Balota o ka Apana kahi o ka moho i make ai, a i ole, i

haalele mai, me ka waiho pu ana aku hoi i ka uku i hoakakaia maloko nei.

Ma keia mea ae la, ua hiki i ka mea koho balota, oiai e koho ana, ke kakau i kekahi o ia moho holo balota maluna o ka balota, a koho aku e like me ka mea i hoakakaia maloko nei.

Haalele o na Moho Balota.

Holoi i ka Inoa mai ka Balota ae.

§57. Ua hiki no i kekahi mea holo balota ke unuhi aku i kona inoa, mamua ae o ke koho balota ana, ma o ka hoike ana mai a ke Kuhina Kalaiaina ma ke kakau.

Ina e haalele mai ana ka mea holo balota mahope iho o ke paiia ana o na balota, e hoike pu aku oia ma ke kakau i na Luna Nana Koho Balota o na mahele kahi ona i holo ai; a na na Luna Nana Koho Balota e pai aku mamua o ka weheia ana o ka pahu balota ma ka la koho, i olelo hoolaha no ia haalele ana mai a make ana o kekahi mea holo balota a pela pu hoi me ka inoa a mau inoa o na mea e holo balota hou ana, ma kahi koho.

Na Kokua Moho Holo Balota ma na Pahu Balota.

§58. Na kela ame keia moho holo balota, mamua ae o ka la koho, e waiho mai imua o na Luna Nana ma na mahele koho pakahi, i papa inoa pololei o ka poe apau i aeia ma ke kanawai i hoolimalimaia e ia no ke kokua ma ia mahele koho, a aole e aeia kekahi kanaka i paa ole kona inoa ma ka papainoa e komo maloko o kahi koho ma ka inoa o ua moho holo balota la.

Aole nae e manaoia ua papa aku keia i na kokua wale ana mai a kekahi i kekahi mea holo balota.

Hoike o na Lilo Balota.

§59. Maloko mai o na la he iwakalua mahope iho o kekahi koho balota ana, e waiho aku kela ame keia moho balota pakahi

ame na agena pakahi a komite paha e hooikaika ana no kekahi moho i ke Kuhina, i hoike helu papa o kona a o ko lakou mau lilo koho balota no ua moho holo balota la, e hoike ana i na huina pakahi i hooliloia; i ka manao ame ke kumu pakahi i hanaia ai ia hoolilo, i ke kanaka a mau kanaka paha i ukuia ai; a e hoohikiia ua mau hoike lilo la e kela ame keia mea nana i hana ia hoolilo a e hamama no ko ka lehulehu nana ana.

Hoike i na aohe mau Hoolilo.

§60. Ina o kekahi moho, a i ole o kekahi Agena a Komite paha e lawelawe ana ma kona inoa, aole i hana i kekahi mau hoolilo no ia koho balota ana, e waiho aku oia a o lakou paha me ke Kuhina maloko mai o na la he iwakalua mahope iho o ke koho balota, i hoike i hoohikiia e wehewehe ana no ia mea.

Na Lilo Pololei i ae ia.

§61. Eia iho malalo na lilo ku i ke kanawai, aole o na mea e a'e, e hooliloia ai no kekahi moho holo balota ma ke ano Senatoa a Lunamakaainana paha:

1. Kona mau lilo pilikino ma ke ano moho holo balota.
2. Na lilo o ke pai a hoolaha ana ma na nupepa.
3. Na lilo no na lako palapala me na pooleta.
4. Na lilo o na halawai makaainana akea ana.
5. Uku hoolimalima ame na hoolako ana i na Keena Komite, aole nae e oi aku mamua o hookahi no kela ame keia wahi koho.
6. Na uku o na Kakauolelo aole e oi aku mamua o hookahi ame elua mau elele no kela ame keia wahi koho.
7. Na uku o na kiai aole e oi aku mamua o hookahi, ma ka la koho balota wale no, ma kela ame keia wahi koho.

No na Koho Balota.

§62. O na koho ana i hoakakaia maloko nei no ke koho ana ia ma ka balota i na hoa kohoia o ka Ahaolelo.

O ke ano o ke koho ana oia no na mea e hookaawaleia nei maanei, aole no kekahi mea e ae.

Koho Balota Kuikawa.

§63. E malamaia ana he koho balota kuikawa ma ka la iwakaluakumamaiwa o Okatoba, 1894.

O na koho balota kuikawa mawaho ae o ke koho balota mua i hoakakaia maloko nei, oia na koho balota e malamaia ana no ka hoopiha ana i na hakahaka o na hoa i kohoia o ka Ahaolelo. Oia mau hakahaka e hoopihaia aku ana no ka manawa wale aku no i koe i pau ole.

§64. Ina e hakahaka ana iloko o na hoa i kohoia o ka Ahaolelo, na ke Kuhina Kalaiaina e hoolaha aku e malamaia ona koho balota kuikawa e hoopiha no ia hakahaka.

E hahai na koho balota kuikawa ma na mea apau, koe na mea e ae i hoakakaia maloko nei, e like me na kuhikuhi o na kau koho balota mau elua makahiki i malamaia malalo o ia mau hooko ana.

Koho Balota Kuikawa ma ka Pai a Pai o na Balota.

§65. Ina ma kekahi koho balota ua nele maoli aohe mea i puka ma ka pai a pai ana o na balota mawaena o elua a oi aku mau moho i holo balota, e hoike aku ka Ilamuku, a i ole, Makai Nui me na kumu i ke Kuhina Kalaiaina, a nana e kauoha aku e malama koke ia kekahi koho balota kuikawa e hoopiha ai ia hakahaka.

No keia ano koho balota kuikawa ae la, ua lawa iho la no na nonoi mua a na moho i waiho mua ia mai.

Ua hiki no i na nonoi a na moho hou ke waihoia mai ke kulike me na kuhikuhi ana maanei.

KOHO BALOTA NUI.

(Kumukanawai, Pauku 39.)

§66. E malamaia he koho balota nui ma ka Poakolu hope o Sepetemaba, M. H. 1897, a e malamaia na koho balota nui ma ka Poakolu hope o Sepetemaba o kela ame keia elua makahiki ma ia hope aku.

Ina no kekahi kumu aole i malamaia kekahi koho balota nui ma ka manawa i kauohaia, na ke Kuhina Kalaiaina me ka hoohakalia kupono ole e koho i manawa hou e malamaia ai ia koho ana.

Hoolaha Koho Balota.

§67. Aole e emi malalo o kanaono la mamua ae o kekahi koho balota nui ana, aole hoi e emi malalo o kanaha la mamua o kekahi koho balota kuikawa ana, na ke Kuhina Kalaiaina e hoopuka aku i hoolaha koho balota a hooili aku i na kope oia hoolaha i na Papa Luna Nana Koho Balota ma na wahi apau o ka Repubalika, a i ole, i kahi e malamaia ai ke koho balota ana.

Na Olelo o loko o ka Hoolaha.

§68. E hookomoia maloko o ia hoolaha he hoakaka no ka manawa amé na wahi kahi e malamaia ai ke koho balota ana a me ke kumu o ke koho ana. Ua hiki no hoi e hookomoia na mea e ae e pili ana ia hana a ke Kuhina i manao ai ke kupono, ame ka haawi pu ana hoi i ka uku makana no ka hopu ana ame ka ahewa ana i na poe kue i na kanawai koho balota.

Pai ana i na Hoolaha.

§69. E hookomoia na hoolaha koho balota iloko o hookahi a oi aku mau nupepa ma Honolulu ma na olelo Hawaii ame Enelani, a e kauia na kope o ia hoolaha koho balota ana ma na wahi

akea aole e emi malalo o ekolu iloko o kela ame keia mahele kahi e malamaia ai ke koho ana.

NO NA LUNA NANA KOHO BALOTA.

HELUNA.—PEHEA E KOHO A E HOOPIHA AI I NA HAKAHAKA.

§70. E hoonohoia i ekolu mau Luna Nana Koho Balota no kela ame keia mahele.

E kohoia lakou e ke Kuhina Kalaiaina, e like me ka mea hiki, mai na aoao kue holo balota mai.

Ina ua hiki ole, a hana ole, a hoole paha kekahi mea i kohoia pela ma ke ano Luna Nana, na ke Kuhina Kalaiaina e koho aku i kekahi e hoopiha ia hakahaka mai ka aoao mai o ia mea i hiki ole ke hana.

Eia no nae, ina he mea hiki ole ke hoikeia aku ia mea i ke Kuhina Kalaiaina iloko o ka manawa kupono e hiki ai e hookohu i kekahi mea mamua ae o ka malamaia ana o ke koho balota, ua hiki no i ka lala a mau lala paha o ka papa i koe, e koho i kekahi mea a mau mea paha e hoopiha ia hakahaka.

NA HANA A NA LUNA NANA.

§71. O ka hana a na Papa o na Luna Nana lehulehu, oia keia:

1. O ke pai koke aku, i ka wa e loaa mai ai o na kope o ka papa inoa o ka poe koho i kakau a paiia paha, mai ka Papa Hoopaa Inoa mai, aole e emi malalo o ekolu wahi akea a ike nui ia o loko o na mahele koho lehulehu.

2. Ma ia ano like, e pai aku i na hoolaha koho balota, i ehiku la mamua ae o kekahi koho balota ana, a ma ka wehe ana o ka pahu balota e pai aku i na balota hoikeike ame na olelo hooiaauao, e like me ka mea i makemakeia maloko nei.

3. E hooponopono i ke kope o ka poe koho balota i ka manawa a ma ke ano a ka Papa Kakau Inoa e kauoha ai.

4. E hoomakaukau i na wahi koho balota ma ke ano i hoakakaia maloko nei; e noho e hoomalu ma kela ame keia koho ana, a e malama ia koho ana a e malama i ka maluhia.

5. E kakau i ka inoa o ka mea e koho ana, a e kaha ae i kona inoa maloko o ka papa inoa o ka poe koho i hoolakoia mai ai e ka Papa Hoopaa Inoa.

6. E hoomaopopo a hoike ae ma ke akea i ka hopena o ke koho balota ana.

7. E hooili aku i ka hopena o ia koho ana i ka Makai Nui o ka Mokupuni, koe ka Mokupuni o Oahu i ka Hamuku ia e hoouna aku ai.

8. E malama a hooili aku i ke Kuhina Kalaiaina i na balota apau i hookomoia, holoi a hoohana ole ia, me na papa inoa ame na moolelo apau e pili ana i ke koho balota, ame na kope o ka hoike ana i ka hopena o ke koho balota.

9. E malama i moolelo piha o na hana apau o ka Papa.

10. Ina ua haalele mai, a i ole ia, ua make kekahi moho holo balota nona ka inoa i paiia maluna o na balota, a ua waihoia mai paha na moho holo balota hou, e pai aku i hoolaha no ia mau mea ma kahi koho.

11. E malama i na pahu balota ame na waiwai e ae e pili ana i na koho balota, a e lawelawe i na hana e ae, na hana ame na mea i kauohaia e ke kanawai, ame na hana kupono, oiai e hooko ana i ka lakou mau hana.

Lunahoomalu o na Luna Nana Koho Balota.

§72. Ina aole mea e ae i kuhikuhiia e ke Kuhina Kalaiaina, alaila, o ka Luna Nana nona ka inoa mua, ma na papa inoa o na Papa Luna Nana Koho Balota, oia ka Lunahoomalu a e noho hoomalu oia ma na halawai apau a na Luna Nana e malama ai.

O ka olelo hooholo a ka hapanui o na lala a ka Papa Nana, oia ka olelo hooholo a ka Papa.

Ke hiki ole mai ka Lunahoomalu.

§73. Ma na mea apau i pili i na hana a ka Lunahoomalu o na Luna Nana Koho e lawelawe ai, ua hiki no ia mau hana ke lawelaweia e kekahi o na Luna Nana Koho i ka wa o ka Lunahoomalu e kaawale ai no ka manawa a ano e ae paha a hiki ole ke lawelawe i na hana.

Hooponopono ana i ka Papa Inoa o ka Poe Koho.

§74. Aole e hanaia kekahi hoololi ana i ke kope o ka papa inoa o ka poe koho i hoolakoia mai e ka Papa Hoopaa Inoa, aia wale no a na na Luna Nana Koho, a i kulike ai me ke kauoha i kakauia, a ka Papa Hoopaa Inoa o ka Apana.

Ka inoa, ka la ame ke kumu o ia hoololi a hooponopono pakahiia ana e hookomoia ai iloko o ka na Luna Nana moolelo.

Na Pahu Balota.

§75. Na ke Kuhina Kalaiaina e hoolako mai i elua mau pahu balota kupono no kela ame keia wahi koho balota. Hookahi o ia mau pahu e kauia me na huaolelo moakaka maluna "No na Senetoa," a ma kekahi "Na Lunamakaainana." Aole e kauia kekahi mea a hoailona paha maluna iho.

E hanaia ua mau pahu nei mailoko mai o ka laau, e like ka manoanoa o na papa, aole e oi aku i ka hookahi iniha aole hoi e emi iho malalo o ekolu hapaha iniha. E kahiia a pahee oloko a me waho, e hanaia i pani me na ami, a hoopaaia me ka laka a mau laka maikai. Mawaena oia pani e okiia i puka i oi ole mamua o ekolu iniha ka loihi, a aole hoi e oi mamua o hookahi hapaha iniha ke akea, a hiki ke paleia me na apana i kauia ma na kae.

NO NA WAHI KOHO BALOTA.

Papaia na Hale Hoohainu Rama.

§76. Aole kekahi wahi koho balota e aeia ma na wahi e laikiniia ana ke kuai o na wai ona, bia a waiona paha.

Keena e Koho ai.

§77. Na na Luna Nana koho e hoomakaukau ma kela ame keia wahi koho balota, i keena kupono a kowa kaawale paha, i wahi e hoonohoia ai ma kahi kupono no ka poe hele mai e koho, na pahu balota elua i hoakakaia maloko nei.

Hoonohonoho ana o na Keena e Koho ai.

§78. Na na Luna Nana koho e hoolako maloko o ke keena koho balota, aole e oi mamua o ekolu mau haka koho, a keena paha, i wahi e hiki kupono ai i ka poe koho balota ke hoailona i ka lakou mau balota.

E hoonohoia keia mau haka koho balota ma ke ano e hiki ole ai ke ikeia mai e kekahi poe koho e hoailona ai i ka lakou balota.

E hanaia kekahi kaola ke'ake'a a paa i mea e hiki wale ai no i ka poe maloko oia kaola ke hele mai a aneane eono kapuai ke kokoke i na pahu balota, ame na haka koho paha, a keena paha.

Ka hoonohonoho ana nae, e hanaia ma ke ano e hiki ole ai ke nalo na pahu balota, a mau haka koho, a keena paha, mai ka ike ana aku a ka poe mawaho koke iho o ua kaola ke'ake'a la.

Aole no e aeia kekahi poe mawaho a'e o na Luna koho balota, ame ka poe koho e hoomakaukau ana i ka lakou mau balota, a poe paha e koho balota ana, maloko o ua kaola nei i oleloia, koe wale no ma ke kauoha a na Luna Nana no ka malama i ka maluhia a hooko ana i ke kanawai.

O kela ame keia haka koho a keena paha e hoolakoia no me na makaukau no ka hoailóna ana i na balota.

Ka poe wale no i aeia Maloko o ke Keena Koho Balota.

§79. Na na Luna Nana koho mamua a'e o ka wehe ana i kahi koho, e hookaawale i wahi kupono mawaho a'e o kahi koho i mea e ke'ake'a ai i na hana kue i ka wa koho; a aole no e aeia kekahi mea mawaho a'e maloko o kahi i hookaawaleia i ka wa e koho ana, o na Luna Nana koho, na moho holo balota a o ko lakou mau agena ponoi paha, a i oi ole aku mamua o elua no ka mea hookahi, ame ka poe e koho ana, i oi ole aku mamua o eono i ka manawa hookahi, e hele maoli ana e koho ia manawa.

Ka Manawa o ka Wehe ana ame ke Pani ana i Kahi Koho Balota.

§80. E weheia no kahi koho balota e na Luna Nana koho ma ka hora 8 o ka wati ma ke kakahiaka o ka la koho, a e hoohamama mau ia a hiki i ka hora 5 o ka wati ma ke ahiahi oia la no, koe wale no ina ua pau loa mai na poe koho i paa ma ka papa inoa oia apana i ka hookomo i ka lakou balota mamua a'e o ia manawa, alaila, e paniia kahi e koho balota ai, a e heluia na balota e like me ia i hoakakaia mahope aku nei.

Na Hana i ka wa e Wehe ai i Kahi Koho.

§81. I ka wa e weheia ai kahi koho no ke koho balota ana, na ka Lunahoomalu o ka poe Luna Nana koho, e wehe akea imua o ke alo o ka poe e ku ana malaila a e hoikeike aku i ka poe apau malaila, i ua mau pahu balota nei, i mea e hiki ai ke ikeia aohe mea oloko. Alaila e paniia no ua mau pahu nei a e lakaia a paa, a aole loa e wehe hou ia no kekahi kumu, a hiki wale no i ka manawa e paniia ai kahi koho.

Ma ka manawa e weheia ai kahi koho e wehe akeaia na sila hoopaa o na ope balota, a na ka Lunahoomalu e wehe ua mau ope balota nei.

E kau koke ia no ka pepa kuhikuhi e hoakaka ana i ke ano e hoailonaia ai na balota, ame koho ana, ame ke kii hoike o kela ame keia ano balota ma kela ame keia haka koho, a keena paha i hoakakaia maloko nei, a aole hoi e emi malalo mai o ekolu o ia mau pepa kuhikuhi ame ekolu kii hoike o kela ame keia balota e kau koke ia ma na wahi e ikeia ai mawaho a'e o ka rumi koho balota.

Na Aahu Koa ame na Ahahui ma Kahi Koho Balota.

§82. Aole no e hele kekahi koa i kahi koho balota no kela ame keia kumu me ka aahu koa; a aole nohoi e kai huakai kekahi ahahui koa a ahahui e a'e paha, a i ole, hele paha ma ke ano puwalu i kahi koho balota.

Ka Mana o na Luna Nana e Lawelawe i na Hoohiki.

§83. Ke hoomanaia nei kela ame keia Luna Nana Koho e lawelawe i kekahi hoohiki i hoakakaia maloko nei na na Luna Nana Koho e hana.

Hoike Wahahee.

§84. O kela ame keia mea e lawelawe ana i kekahi hoohiki i hoakakaia maloko nei, a i hoomanaia e lawelaweia aku e hai ana i na mea oiaio ole, e pane ana me ka oiaio ole i na ninau i haawiia aku iaia malalo o ia hoohiki ana, ua ku ka hewa "hoohiki wahahee" iaia ma ke degere elua.

Na Balota.

§85. Ma ka balota wale no na koho ana.

O ka balota he pepa ia i kakau a paiia paha, i kakau hapa a pai hapa me na inoa o na poe apau o ka poe e kohoia aku ana ame ka oihana e hoopihaia ana.

Na Mea Oloko o ka Balota.

§86. E kauia ma ka balota ka inoa a mau inoa o ka mea a mau mea e kohoia aku ana; ka oihana a mau oihana i noiia, a me ka apana kahi e malamaia ai ke koho; ame ka manawa a mau manawa o na oihana e kohoia aku ai.

E paiia ka inoa a mau inoa o ka moho a mau moho ma ka olelo Hawaii, a i ole ia, ma ka olelo Enelani ano like, ina he inoa kahi pela, ke noi mai ka moho i ke Kuhina Kalaiaina pela ma ke kakau ma ka wa o kona waiho ana mai i ke noi i ke Kuhina Kalaiaina.

Aole e kauia ma ka balota kekahi huaolelo, kii, kaha a hoailona paha mawaho ae o ka mea i aeia maloko nei, a e paiia pela e ahuwale ole ai na hua pai ma ke kua.

Waihooluu o ka Balota.

§87. O na balota no na Senatoa he pepa bolu; a o na balota no na Lunamakaainana he pepa keokeo.

Balota no na Senatoa.

§88. O na balota e haawiia aku ana ma na apana koho Senatoa no ke koho ana i na Senatoa, e like loa ka nui, ke kaumaha, ke ano, manoanoa a e like no hoi ka waihooluu.

E hookoe ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 56, alaila, o na balota no kela ame keia apana koho Senatoa e hookomoia ana na inoa o na moho holo Senatoa apau no ia apana i wae pono ia ma ke ano i hoakakaia maloko nei, a aole e hookomoia ona inoa e ae.

Na Balota no na Lunamakaainana.

§89. O na balota e haawiia aku ana ma na apana koho Lunamakaainana no ke koho ana i na Lunamakaainana, e like loa ka nui, ke kaumaha, ke ano, manoanoa, a e like ma ka waihooluu.

E hookoe ana i na mea i hoakakaia ma ka Pauku 56, alaila, o na balota no kela ame keia apana Lunamakaainana e hookomo ia na inoa o na moho holo Lunamakaainana apau no ia apana i wae pono ia ma ke ano i hoakakaia maloke nei, a aole e hookomoia ona inoa e ae.

Hooponopono ana i na Inoa o na Moho ma ka Balota.

§90. E kauia na inoa o na moho e holo ana ma ka balota ma ka hoonohonoho ana ma ke ano hua pi-a-pa.

E kahaia i kaha pololei mawaena o kela ame keia inoa pakahi ame kona inoa like, ina he inoa kahi pela, ame ka inoa mahope iho.

Mahope koke iho o na inoa apau, ma ka lima akau o ka balota, e kahaia i kaha pololei mai luna a lalo e hui ai me na kaha e moe ana, e komo ana malaila he kowa i ano like na aoao ma ka panina o kela ame keia inoa ame kona inoa ano like, a maloko o ia kowa e hookomo iho ai ka mea koho i kana mea i makemake ai ma ke ano i hoakakaia maloko nei.

E kauia na inoa apau maluna o ka balota me ke kaawale kupono.

Aole ae ia na Wahi Leta.

§91. Aole e ae a heluia kekahi balota i hookomoia iloko o ka wahi-leta a i opeopeia paha ma kekahi ano e ae.

Na ke Aupuni e Pai i na Balota.

§92. Na ke Kuhina e pai i na balota malalo o na lilo o ke Aupuni.

E hoounaia i kela ame keia mahele koho, aole e emi iho malalo o elua mau balota no kela ame keia inoa i paa ma ka papa inoa o ka poe koho ma ke koho balota i hala mamua.

Ina ma kekahi wahi ua hooloiia na palena o kekahi mahele mahope mai nei o ke koho balota i hala, alaila, o ka nui o na

balota e hoouna ai, aia no ia ma ka ke Kuhina mea e koho ai, oia e palua i ka nui i ko ka poe koho o ia mahele.

Hooponopono o na Balota.

§93. I ka manawa e pau ai ke paiia, alaila, e hana hoopaaia na balota iloko o ka pu-a ma ka hookahi haneri o kela ame keia pu-a, ma ke ano e hiki ai ke maihi a wehe pakahi mai.

E hooiliia aku na balota e ke Kuhina Kalaiaina i na Luna Nana Koho iloko o na puolo i silaia, a aole e weheia a hiki i ka wa e weheia ai ke koho ana ma ke ano i hoakakaia maloko nei.

E malamaia e ke Kuhina Kalaiaina he papa helu o ka nui o na balota i hoounaia i na Papa Nana Koho pakahi.

Manawa e Hoouna ai i na Balota i na Luna Nana Koho.

§94. E hooiliia aku na balota, na balota kumu hoohalike ame na olelo hoakaka i kuhikuhiia maloko nei, e ke Kuhina Kalaiaina i na Papa Nana lehulehu ma ke ano e loaa aku ai ia lakou aole e emi malalo o elua mau la mamua ae o ke koho ana.

Na Pepa pai-hakahaka.

§95. Na ke Kuhina mahope koke iho, e like me ka hiki, o ka hookohuia ana o kela ame keia Papa Nana, a i ole, mahope koke o ke kauohaia ana o kekahi koho balota kuikawa, e hoolako aku i na Papa Nana Koho apau me na pepa paihakahaka i like ka nunui ame ke ano ame na kaha me na mea i makemakeia maloko nei.

O ka nui o ua mau pepa paihakahaka la e hooili aku ai aole e emi i ka palua o ka heluna o ka poe koho iloko o na mahele lehulehu e malamaia ai ke koho balota.

Ina e lawe hewaia, i ole, haule paha, a lilo i mea e loaa ole ai na balota i paiia i hoakakaia maloko nei no ke koho ana ma kekahi o na mahele koho, mamuli o ka loaa ole ana aku i na Luna Nana, a i ole, hoopoinoia paha a nalowale paha, e hiki no

i na Luna Nana o ia mahele ke hoomakaukau, ma o ka ninau ana la malalo o ka hoohiki owai la na moho holo balota i wae pono ia no ia apana, a e kauoha e hoomakaukauia ona mau balota paihakahaka e like me ka hiki e kulike ai me na hoakaka i kuhikuhiia maloko nei e pili ana i ka hooponopono ana o na inoa, i na balota e lawa ai no ia koho ana.

Ma na wa e ae apau mawaho ae o na mea i hoakakaia ma keia pauku, aole loa e hoohanaia ua mau paihakahaka la; a mahope koke iho o kela ame keia koho ana, e hoihoi mai ai na Luna Nana i na paihakahaka apau i hoohana ole ia i ke Kuhina.

Ke ano o ka Opiopi ana i ka Balota.

§96. Mamua o ka haawiia ana o ka balota i ka mea koho e opiopi iho na Luna Nana i elua opi ana, o ka mua mawaena i loaa ai ka huina-ha loihi, alaila, opi ae no e like me ke opi mua ana i nalo ai na mea oloko.

Haawi ana o ka Balota i ka mea Koho.

§97. I ka wa o ka mea koho e hoomaopopo mai ai ua kupono oia e koho, alaila, e haawi aku ka Lunahoomalu o na Luna Nana i ua mea koho la i balota a mau balota no na Lunamakaainana, a i ole, no na Senatoa, e like me ke ano o ka mea i makemakeia me ka opiopi kupono ia e like me ia i hoakakaia maloko nei.

Hoakaka ana i ka Mea Koho.

§98. Na na Luna Nana Koho Balota, e hoakaka aku i ka mea koho i ke ano o ke koho ana, ke noiia mai.

Ke Ano o ke Koho ana.

§99. I ka loaa ana aku o ka balota i opiopiia e like me ia i olelo mua ia, alaila, e hele koke aku ka mea koho i haawiia aku

ai ua balota nei iloko o kekahi keena i hoomakaukauia no ia hana, a malaila e hoailona i kona balota ma ke ano i hoakakaia maloko nei.

E opiopi hou ae oia i ka balota a mau balota paha e like me ka wa i haawiia mai ai ua balota a mau balota la iaia e na Luna Nana, a e haalele iho i ke keena me ka hookaulua ole ame ka hoikeike ole aku ma na ano apau i na mea o loko o ka balota ia hai, koe na mea i hoakakaia ma ka Pauku 104 o keia, e haawi ana i ua balota a mau balota la i opiopiia iho la i na Luna Nana Koho Balota e malama ana i na pahu balota, a aole hoi lakou e wehe a hoomahola ae, aka nae, e nana pono iho lakou i na kihi me ka hoomaopopo loa ina he hookahi wale no balota i opiia, alaila, e hookomo koke iho iloko o ka pahu a mau pahu kupono paha no ia mea.

Ke Ano o ke Kaha ana i ka Balota.

§100. Na ka mea koho e hoike i kona makemake no na Senatoa ma ke kau i kaha pe'a X ma ka aoao akau o ka balota ma ke kowa a mau kowa i hookaawaleia no ia mea e kulike ana me ka inoa a mau inoa o ka moho a mau moho holo balota a ka mea koho i makemake ai e koho.

Na ka mea koho e hoike i kona makemake no na Lunamakaainana ma ke kau ana i huahelu a mau huahelu Arabia ma ka aoao akau o ka balota ma ke kowa a mau kowa i hookaawaleia no ia mea, e kulike ana me ka inoa a mau inoa o ka moho a mau moho holo balota a ka mea koho i makemake ai e koho.

Ka Malu loa o ka Balota ame ke Kuokoa o ka Mea Koho.

§101. Aole e hoike aku kekahi mea koho i kona balota i kekahi mea e ae, aole no hoi e nana a noi aku paha kekahi e nana i na mea maloko o ka balota o kekahi mea koho, koe wale no ka mea i hoakakaia ma ka Pauku 103 maloko nei; aole hoi kekahi mea maloko o kahi i hookaawaleia no ke koho ana e hoao e hoololi i ka makemake o ka mea koho.

I ka wa o kekahi mea koho maloko o kahi i hookaawaleia no ke kaha ana i kona balota, aole e aeia kekahi mea e ae, koe na mea i hoakakaia maloko o ka Pauku 103 maloko nei e komo aku ma ia wahi i hookaawaleia ma ke kulana e ike ai oia i ko ka mea koho kaha ana i kana balota.

Aole e lawe i ka Balota Mawaho o kahi Koho.

§102. Aole e hiki i kekahi mea ke lawe i ka balota mawaho aku o kahi e koho balota ia ana, a ina e haalele mai kekahi mea i loaa iaia ka balota i kahi koho me ka haawi mua ole mai i ka Luna Nana, e like me ka mea i hoakakaia maloko nei, a hoike-ike aku paha i kona balota koe na mea i hoakakaia ma ka Pauku 103, mahope o ke kahaia ana o ka balota, e nele oia i ka mana koho ole, a e hoopaaia na hana o keia ano e ka Lunahoomalu o na Luna Nana.

Hiki no i na Luna Nana ke Kokua i na Poe Koho Pilikia.

§103. Ina no ka makapo a no kekahi pilikia kino e ae, ua hiki ole i kekahi mea koho ke kaha i kona balota, e loaa no iaia ke kokuaia e kaha i kona balota e kekahi o na Luna Nana, ina oia e noi aku e hana pela.

Mamua o ka lawelawe ana i kela kokua, he mea pono i na Luna Nana ke hoomaopopo lea he pilikia io paha ko kela mea koho o ia ano.

Na Balota Pono ole.

§104. Ina e pono ole kekahi balota ma ke kaha ana, alaila, e loaa no iaia he balota hou, ke hoihoi oia i ka mea i pono ole. O ka balota i hoihoiia mai pela, e kaha koke ia, a o na kumu o ia kahaia ana e kau pu ia maluna a e kakauia e ka Lunahoomalu o na Luna Nana.

Helu ana i ka Balota.

§105. Ma o ka haiki la o ke keena kahi e malamaia ai ke koho balota, aole no nae he mea e keakeaia ai o kekahi kanaka ke komo mai e hoolohe i ka heluia ana o na balota ma ka la koho, aia wale no a oia ka mea pono no ka malama ana i ka maluhia.

Ke Ano o ka Helu ana i ka Balota.

§106. Mahope koke iho o ka pau ana o ke koho, e wehe ka Lunahoomalu o ka Papa Nana i ka pahu balota a e hoomaka aku e helu e like me keia malalo iho:

E helu mua ia na balota apau i mea e ikeia ai ina ua like ka huina o na balota me ka huina o na poe i koho i kakau ia e na Luna Nana.

Ina ua oi aku ka nui o na balota, e hoihoi hou ia e ka Luna Hoomalu na balota apau iloko o ka pahu, pani, ki a paa, alaila, lulu i ka pahu i mea e hui pono ai na balota.

E wehe ia ka pahu a uhi ia me ka apana lole, a na ka Lunahoomalu o ka Luna Nana, mahope iho o kona kau mua ana i kona lima iluna me ka mohala o ka peahi lima i ulu ia ka lima o ka lole a hiki i ke kuekue lima, e hookomo iho kona lima malalo o ka lole e kau ana maluna o ka pahu balota, e unuhi mailoko ae o ka pahu me ka nana ole, i hookahi balota i kela ame keia unuhi ana a hiki i ka wa e like ai ka nui o na balota me ka nui o na inoa o ka poe koho i paa maloko o ka papainoa a na Luna Nana.

O na balota i unnuhiia pela, e hoailona koke ia mamua o ka helu ana aku, ma ke ano e ike ia ai mahope aku, a e kakau ia e ka Lunahoomalu o na Luna Nana, a e malama me na moolelo.

§107. Ina ua like ka heluna o na balota me ka huina o na inoa i paa i ke kakauia e na Luna Nana, a i ole, ua emi iho paha malalo o ia heluna, a i ole, ma ke ano e hooiaioia nei maanei

ua like, alaila, e hoomau aku na Luna Nana i ka helu i na balota o kela ame keia moho.

Na Balota e Kiola ia.

§108. Ina ua oi ae na inoa mamua o na oihana e hoopiha ia ana, a i ole ia,

Ina ma ka balota no na Lunamakaainana ua oi na kaha ana mamua o ka ke kanawai i ae ai; a i ole ia,

Ina ma ka balota ua kau ia kekahi kaha a hoailona paha e hoomaopjopo ia ai ua balota nei, a i ole ia, kekahi mea a hoailona paha ma ke ano kue i na hooko ana o keia kanawai; a i ole ia,

Ina ua loaa elua a oi aku mau balota maloko o ka pahu balota i opi pu ia ma ke ano akaka ua oi ae mamua o hookahi balota i hookomoia e ka mea hookahi; a i ole ia,

Ina ua kue ia balota ma kekahi ano e ae i na mea i hoakakaia ma keia kanawai; alaila, oia balota ame na mea apau maloko e hoolei ia.

Aka, 'aole e hoolei ia kekahi balota ma ka emi o na inoa maloko malalo o ka mea i aeia e kohoia.

E kakau ia ma ke kua o kela ame keia balota i hooholo ia ua kupono ole ka huaolelo "hooleia" e ka Lunahoomalu o na Luna Nana, me kona inoa a huakumu paha.

E haawi koke ia na Olelo Hooholo.

§109. E hooholo koke ia na ninau apau e pili ana i ke kupono o kekahi balota, a o ka manao o ka hapanui o na Luna Nana e mana a paa no ia, koe ko ka Aha Hookolokolo Kiekie mana e hoakakaia nei maloko nei.

E Helu Leo Nui i na Balota.

§110. I ka helu ana i na balota, e heluhelu ia me ka leo nui moakaka e kekahi o na Luna Nana na inoa o ka poe e koho ia ana, a e malama ia ona moolelo e kekahi o na Luna Nana.

Hoike ana i ka Mea i Kohoia.

§111. I ka wa e maopopo ai i na Luna Nana ka nui o na balota no kela ame keia mea holo balota pakahi, e hoike ae lakou ma ke akea i ka nui o na balota i hookomoia, ame ka heluna o na balota o kela ame keia.

Na ka Lunahoomalu o na Luna Nana e kauoha e hana ia i moolelo piha o ia mea, iloko o ka buke moolelo a na Luna Nana; e hooiliia i hookahi kope o ia hoike i ka Makai Nui a Ilamuku paha, a i hookahi kope i ke Kuhina Kalaiaina.

Waiho ana o na Moolelo.

§112. I ka pau ana o na balota i ka helu mahope iho o ke pani ia ana o ke koho, ame ka hoike ia ana ma ke akea o ka hopena o ia koho ana, e hana koke na Luna Nana imua o ka poe holo balota, a o ko lakou mau hope paha, a o kekahi poe koho paha e makemake ana e ike, a paa iloko o ke ope na balota i hoouna ia mai i na Luna Nana e ke Kuhina Kalaiaina, me na pepa paihakahaka pu apau, ina ua hoohana ia a hoohana ole ia paha, na balota pai apau i hoohanaia, holoi ia a hoolei ia; me ka papa inoa o ka poe koho ame ka moolelo piha i lawelawe ia ma kahi koho i loaa mai ai mai ka Papa Hoopaa Inoa mai, a me ka papa inoa o ka poe koho ame na mea e ae apau i pili i ke koho ana i kuhikuhiia maloko nei e hoouna aku i ka Makai Nui a Ilamuku paha a i ke Kuhina Kalaiaina.

O ua ope la, e sila ia e na Luna Nana me ko lakou sila a mau sila ponoi, ame na sila o ua poe holo balota la, a hope paha o ua poe holo balota la e like me ka mea i makemake ia e hoopaa ae.

Alaila, na na Luna Nana e kau iho i ka hoailona mawaho o ua ope la me ka inoa ame ka inoa oihana o ke Kuhina Kalaiaina, me ka hoakaka i ke ano o na mea oloko e like me keia malalo iho nei:

"Moolelo no ke Koho Balota ana no.....18... Apana Koho Lunamakaainana Helu...., Mahele Koho Helu ...., Mokupuni o.....," a e hooili koke aku ia

mea i ke Kuhina Kalaiaina. Aole e wehe a nana ia ua puolo la, aia imua o ka Lunakanawai o ka Aha Kiekie, a mahope o ia nana ia ana, e sila hou ia imua o ua Lunakanawai la.

Mahope aku o kekahi koho balota nui ana, ua hiki no ke hana ino ia ua mau balota la ame na moolelo koho balota e ae i wehe ia a waiho ia i ke Keena Kalaiaina.

Hoike Helu o na Balota ame ka Haawi ana o ka Palapala Hoike no ke Kohoia ana.

§113. Na ka Ilamuku a Makai Nui mahope koke iho o ka loaa ana iaia o na hoike no ke koho ana mai na Papa Nana lehulehu mai apau o na apana koho, e hoomaopopo i ka mea koho ia me ka hooponopono papa i ka hopena o ia koho ana iloko o ia apana.

I ka wa e maopopo ai na poe i koho ia mamuli o ka loaa ana i na poe i like ka nui me ka huina i kohoia o na balota i oi ae ka nui, ma kekahi o na apana koho, e kukala ia o lakou kai koho ia, alaila, e haawi koke aku ka Ilamuku a Makai Nui i na palapala hoike no ke koho ia ana i ua poe la.

E hoomana koke ia kekahi kope o ia hoike i hoonoho papa helu ia ame na palapala hoike no ke koho ia ana e ka Ilamuku, a i ole, e ka Makai Nui, i ke Kuhina Kalaiaina. A oia kope, e lilo no ia me he palapala kumu la.

Ke Ano o ka Palapala Hoike no ke Kohoia ana.

§114. O ka palapala hoike no ke koho ia ana ma ka pauku ae nei maluna, penei ke ano:

Owau, o....., ka Makai Nui o.....
(a o ka Ilamuku paha o ka Repubalika o Hawaii) ke hoike aku nei, ua koho pono ia o.....ma ka la....o
....., 18..., (i Senatoa a Lunamakaainana)
.....no ka Apana Koho Balota.....no ka manawa e pau ana ma ka la....o....., A. D. 18....

Haawiia malalo o ko'u lima i ka la....o....., 18....
....., Makai Nui.
(a i ole Ilamuku o ka Repubalika.)

UKU O NA LUNA KOHO BALOTA AME NA LILO KOHO.

§115. Na ke Kuhina Kalaiaina e uku mailoko ae o na haawina a ka Ahaolelo e hooholo ai no na lilo koho balota, i na lala o ka Papa Hoopaa Inoa, i $7.00 o ka la i emi ole na hora hana maoli o ka la malalo o ka eono, a e komo pu ana hoi me ko lakou mau lilo kaahele; a i na Luna Nana koho balota hoi, i ka huina o umi dala pakahi no kela ame keia koho balota ana e malama ia ana; a e uku pu hoi lakou i na lilo kupono o ka hoomakaukau ana i na mea pili i ke koho balota ame kahi e koho ai, oia mau lilo nae e hooponopono a e kaupalena ia e ke Kuhina Kalaiaina, a aole hoi keia i pili i na lilo o na mea ai.

Aole i pili keia pauku i ka Papa Hoopaa Inoa mamua aku o keia koho balota ana.

SANFORD B. DOLE,
Peresidena.

Aponoia:

FRANCIS M. HATCH,
Kuhina o ko na Aina E.

S. M. DAMON,
Kuhina Waiwai.

J. A. KING,
Kuhina Kalaiaina.

W. O. SMITH,
Loio Kuhina.

Honolulu, Augate 31, 1894.

Na Apana ame na Mahele Hoopaa Inoa Koho Balota.

No ka hoopaa ana i na inoa o ka poe koho balota e like me na hooko ana o ke Kumukanawai, ke kukalaia nei malalo iho na Apana ame na Mahele Koho o ka Repubalika.

APANA EKAHI.

Puna, Hilo ame Hamakua, Mokupuni o Hawaii.

Mahele Ekahi—O kela apana apau o Puna e hookoe ana ia Keaau ame Olaa. Wahi koho: Hale Hookolokolo ma Pohoiki.

Mahele Elua—Na aina o Keaau ame Olaa ma Puna, ame kela hapa o Hilo e moe ana mai ka palena o Puna a hiki i ke kahawai o Honolii. Wahi koho: Hale Hookolokolo ma Hilo.

Mahele Ekolu—O kela wahi e moe ana mai ke kahawai aku o Honolii a hiki i ke kahawai o Kawainui. Wahi koho: Halekula ma Papaikou.

Mahele Eha—O kela wahi e moe ana mai ke kahawai aku o Kawainui a hiki i ke kahawai o Waikaumalo. Wahi koho: Halekula ma Honomu.

Mahele Elima—O kela wahi e moe ana mai ke kahawai aku o Waikaumalo a hiki i ke kahawai o Kaula. Wahi koho: Hale Hookolokolo ma Laupahoehoe.

Mahele Eono—O kela wahi e moe ana mai ke kahawai aku o Kaula a hiki i ke kahawai o Kalopa, (kahawai o Kuliu). Wahi koho: Halekula ma Kaohe.

Mahele Ehiku—O kela wahi e moe ana mai ke kahawai aku o Kalopa a hiki i ke kahawai o Malanahae. Wahi koho: Hale Hookolokolo ma Honokaa.

Mahele Ewalu—O kela wahi e moe ana mai ke kahawai o Malanahae a hiki i ka palena o Kohala. Wahi koho: Halekula ma Kukuihaele.

APANA ELUA.

Kohala, Kona ame Kau, Mokupuni o Hawaii.

Mahele Ekahi—Oia o Kohala Akau. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Kohala.

Mahele Elua—Oia o Kohala Hema. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Waimea.

Mahele Ekolu—Mai Kohala Hema a hiki i ka palena akau o Holualoa, Kona Akau. Wahi koho: Hale Hookolokolo ma Kailua.

Mahele Eha—Mai ka palena akau o Holualoa a hiki ame ke komo pu o Keei, Kona Hema. Wahi koho: Halekula o Kona Waena.

Mahele Elima—Mai ka palena hema o Keei a hiki i ka palena akau o Kau. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Hookena.

Mahele Eono—Mai ka palena aku mawaena o Kona Hema ame Kau ahiki i ka palena komohana o Punaluu. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Waiohinu.

Mahele Ehiku—O ke koena aku o ka Apana o Kau. Wahi koho: Halekula, Pahala.

APANA EKOLU.

Na Mokupuni o Maui, Molokai ame Lanai.

Mahele Ekahi—O kela hapa o Molokai e komo pu ana o Kalawao ame Kalaupapa. Wahi koho: Halekuai o Kalaupapa.

Mahele Elua—O ke koena aku i koe o ka Mokupuni o Molokai. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Pukoo.

Mahele Ekolu—Ka Apana o Lahaina ame ka Mokupuni o Lanai. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Lahaina.

Mahele Eha—K a Apana o Kaanapali. Wahi koho: Halekula o Honokohau.

Mahele Elima—Oia ka hapa o Wailuku e moe ana ma ka Akau o na puuone me ke komo pu o Waihee, ame ka Mokupuni o Kahoolawe. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Wailuku.

Mahele Eono—O ka hapa i koe o Wailuku, koe aku ka Apana o Honuaula. Wahi koho: Hale Dute ma Kahului.

Mahele Ehiku—Ka Apana o Honuaula. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Honuaula.

Mahele Ewalu—O kela hapa apau o ka Apana i ike ia o Kula ame kela hapa o ka aina o Hamakuapoko e moe ana ma ka hema ame ke komohana o ke awawa o Maliko a ma uka o ka laina e holo ana mawaena o ke alanui mai Kaluanui a hiki i ka halepaahao o Makawao, ame ka laina e moe ana mailaila aku. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Makawao.

Mahele Eiwa—Ke koena o ka Apana o Makawao a hiki i ke kahawai o Oopuola. Wahi koho: Halekula o Hamakuapoko.

Mahele Umi—Kahikinui, Kaupo ame Kipahulu. Wahi koho: Halekula o Kipahulu.

Mahele Umikumamakahi—Mai Kipahulu a hiki ame ke komo pu o Makapuu. Wahi koho: Hale Hookolokolo o Hana.

Mahele Umikumamalua—Ka Apana o Koolau a hiki i ke kahawai o Oopuola. Wahi koho: Halekula o Keanae.

APANA EHA.

O kela hapa apau o ka Mokupuni o Oahu e moe ana ma ka hikina ame ke komohana o ke alanui o Nuuanu, ame ka laina e holo pololei ana mai ka Pali aku o Nuuanu a hiki i ka lae o Makapuu.

Mahele Ekahi—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai o Honolulu, a i ole ia, o Kona, a e moe ana ma ka hikina o Alanui Punahou, ame ka laina e holo ana malaila aku a mauka a makai. Wahi koho: Hale hooulu mea kanu o ke Aupuni, hookui ana o na Alanui Moi ame Waikiki.

Mahele Elua—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai o Honolulu, a i ole ia, o Kona, a e moe ana mawaena o ka palena komohana o ka Mahele Ekahi ame ka laina e holo ana penei malalo iho: Mai kai loa mai o ke Alanui Hema pii ma ke Alanui Hema, i na Alanui Moi ame Alapai, a mai ke poo o Alanui Alapai a hiki i ka pahu hae ma kahi kahiko o na pu ki aloha ma Puowina; malaila aku ma ka lapa ma ka aoao hikina o ke awawa o Pauoa a hiki i ka piko o ka mauna. Wahi koho: Halekula Alanui Beritania.

Mahele Ekolu—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai o Honolulu, a i ole ia, o Kona, a e moe ana mawaena o ka palena komohana o ka Mahele Elua ame Alanui Nuuanu, a ma uka o Alanui Kula ame ka laina e holo pololei ana mai ka huina o na Alanui Kula ame Puowina a hiki i ka pahu hae ma kahi kahiko o na pu ki aloha ma Puowina. Wahi koho: Ma ka hale i ke komo ana aku i ke kahua o ka luawai i kai nei, ma Alanui Nuuanu.

Mahele Eha—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai o Honolulu, a i ole ia, o Kona, a e kau palena ia ana e na Mahele Elua ame Ekolu, na Alanui Beritania ame Nuuanu. Wahi koho: Halekula Alii.

Mahele Elima—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai o Honolulu, a i ole ia, o Kona, a e kau palena ia ana e ka Mahele Elua, ke Alanui Beritania, Alanui Rikeke ame ke awa. Wahi koho: Kapuaiwa Hale.

Mahele Eono—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai o Honolulu, a i ole ia, o Kona, a e kaupalenaia ana e Alanui Rikeke, Alanui Beritania, Alanui Nuuanu ame ke awa. Wahi koho: Hale Bele.

Mahele Ehiku—O kela hapa apau o ua apana la i komo ai ka Apana hookolokolo ame auhau o Koolaupoko, a e moe ana ma ka hikina ame ka hema o ka laina e holo ana mai ka pali o Nuuanu a hiki i ka lae o Makapuu. Wahi koho: ————

APANA ELIMA.

O kela hapa apau o ka Mokupuni o Oahu e moe ana ma ke komohana ame ka akau o ke Alanui Nuuanu ame ka laina e holo ana mai ka Pali o Nuuanu a hiki i ka lae o Makapuu.

Mahele Ekahi—O kela hapa apau o ka Apana hookolokolo ame auhau o Koolaupoko e moe ana ma ke komohana o ka laina e holo ana mai ka pali o Nuuanu a hiki i ka lae o Mokapu. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Kaneohe.

Mahele Elua—Ka Apana hookolokolo ame auhau o Koolauloa. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Koolauloa.

Mahele Ekolu—Ka Apana hookolokolo ame auhau o Waialua. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Waialua.

Mahele Eha—Ka Apana hookolokolo ame auhau o Waianae. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Waianae.

Mahele Elima—O kela hapa apau o ka Apana hookolokolo ame auhau o Ewa e komo pu ana o Hoaeae ame Honouliuli. Wahi koho: Hale Hookio Alahao, Mahiko o Ewa.

Mahele Eono—O ka hapa i koe o ka Apana hookolokolo ame auhau o Ewa. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Ewa.

Mahele Ehiku—O kela hapa o Honolulu, a i ole, o Kona, e moe ana makai o Alanui Moi mai ka laina mai o Ewa a hiki i ke alahaka Alanui Moi, ame na wahi apau o ua alanui la mai Ewa mai a hiki i ke alanui e pii ai iuka o ke awawa o Kalihi. Wahi koho: Hale o ka Hui Kaa Tramway, kihi o ka pa Kula o Kamehameha.

Mahele Ewalu—O kela hapa apau o Honolulu, a i ole ia, o Kona, e moe ana mauka o Alanui Moi mai ke alanui nui mai e pii ai iuka o ke awawa o Kalihi a hiki i Alanui Liliha, ame ka laina e holo ana mai ke poo mai e kamoe ana i ka laina o Alanui Judd, a hiki a pili i ka lapa ma ke komohana o ke awawa o Nuuanu. Wahi koho: Halekula Hoopololei.

Mahele Eiwa—O kela hapa apau o Honolulu, a i ole ia, o

Kona, e moe ana mawaena o ka Mahele Ewalu ame Alanui Nuuanu, a mauka o ka laina e holo ana ma Alanui Kula, ke kahawai o Nuuanu ame Alanui Beritania. Wahi koho: Halekula o Kauluwela.

Mahele Umi—O kela hapa apau o Honolulu, a i ole ia, o Kona, e kaupalena ia ana e na Alanui Moi, Liliha ame Kula, ke kaha wai o Nuuanu, na Alanui Beritania ame Nuuanu. Wahi koho: Hale Kaawai Pake.

APANA EONO.

Na Mokupuni o Kauai ame Niihau.

Mahele Ekahi—Ka Mokupuni o Niihau. Wahi koho: Halekula.

Mahele Elua—O kela hapa o ka Apana o Waimea e holo ana mai ka Mahele Elua mai a hiki i Puanaana. Wahi koho: Halekula, Kekaha.

Mahele Ekolu—O kela hapa o ka Apana o Waimea e holo ana mai Hanapepe a i ka laina kaupalena mawaena o Waimea ame ka mahiko o Kekaha a e holo ana me ka hoomau ma ia laina a hiki i ke kai. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Waimea.

Mahele Eha—Mai ame ke komo pu o Kalaheo a hiki ame ke komo pu o Hanapepe. Wahi koho: Halekula o Hanapepe.

Mahele Elima—O ka Apana o Koloa mai ka hookui ana me Lihue a hiki ame ke komo pu o Lawai. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Koloa.

Mahele Eono—Ka Apana o Lihue. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Lihue.

Mahele Ehiku—O kela hapa e moe ana mai Kapaa a hiki ame ke komo pu o ka aina o Wailua. Wahi koho: Hale Hookolokolo, Kapaa.

Mahele Ewalu—O kela hapa e moe ana mai ka muliwai o Kalihiwai a hiki a komo pu me Papaa. Wahi koho, halekula Kilauea.

Mahele Eiwa—O kela hapa i koe mai ka muliwai o Kalihiwai a hiki i ka palena akau o ka apana o Waimea. Wahi koho, hale hookolokolo Waioli.

SANFORD B. DOLE,
Peresidena.

Aponoia:

FRANCIS M. HATCH,
Kuhina o ko na Aina E.

S. M. DAMON,
Kuhina Waiwai.

J. A. KING,
Kuhina Kalaiaina.

WILLIAM O. SMITH,
Loio Kuhina.

Hale Mana Hooko, Honolulu, Iulai 17, 1894.

PAPA HOIKE O NA PAUKU LIKE.

OLELO HOAKAKA:—Ma keia Papa Hoike, ua hoonohonoia na Hololi Kanawai mai 1859 a hoea i ka 1882, ma ko lakou mau kulana ka'ilike i hoonohoia ai ma NA KANAWAI HOOHUIHUIIA o 1884.

NA HUAOLELO BERITANIA I HOOPOKOLEIA A I UNUHI HAWAII IA.

E ikeia ana ma ka Papa Hoike mahope iho he mau huao'elo Beritania i hoopokoleia a he mau huaolelo nohoi i pono e hoikeia ko lakou ano Hawaii; nolaila, ma ka Papa Hoike mahope ae nei e ikeia ko lakou mau ano pakahi ma ka Olelo Hawaii:

Olelo Beritania.	*Olelo Hawaii.*
Act	Kanawai.
Art (Article)	Pauku.
C. L. (Compiled Laws (1884	Kanawai Hoohuihuiia o 1 84.
Ch. (Chapter)	Mokuna.
Constitution	Kumukanawai.
Expired	Make
Note	Hoakaka.
Obsolete	Aohe waiwai i koe.
Omitted	Waihoia.
P. G. (Provisional Government	Aupuni Kuikawa.
P. L. (Penal Laws 1897)	Kanawai Karaima o 1897.
Rep. (Repealed	Hoopauia.
Sup. (Superseded or repealed by implication	Panaiia a hoopauia paha mamuli o ka manao i ikeia ma ke kanawai.
Unconstitutional	Kue Kumukanawai.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
1-4.	1-4.
5-8.	5-8.
9-13.	9-13.
14.	Rep. 1892, Ch. 57.
15-19.	14-18.
20-23.	19-22.
24-29.	Obsolete.
30-32.	Obsolete.
Act 1865, C. L. p. 8.	Rep. 1888, Ch. 44.
Act 1868, C. L. p. 8.	Rep. 1888, Ch. 37 and 1895, Act 2.
33-38.	159-164.
39-42.	166-168.
1876, Ch. 44, §1.	Amen. P. G. Act 48.
1876, Ch. 44, §2.	178.
43-48.	171-176.
49-54a.	P. L. 796-802.
55.	P. L. 1213.
56.	Rep. 1890, Ch. 70
1882, Ch. 42.	Rep. 1888, Ch. 55
57-61.	Rep. 1892, Ch. 70
62.	Rep. 1886, Ch. 25
63.	Rep. 1892, Ch. 70
64-74.	Rep. 1896, Act 64
75.	Rep. P. G. Act 21
76-117.	Rep. 1896, Act 64.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivilu a Karaima o 1897.*
120.	Amen. 1892, Ch. 22.
121.	Rep. 1868, June 22.
122-125.	Rep. P. G. Act 82
126-128.	Rep. 1882, Ch. 44
129-141.	P. L. 1259-1271.
142-145.	Rep. 1890, Ch. 27
146-166.	P. L. 1272-1291.
167.	296.
168-182.	Rep. 1887, Ch. 9.
1872, Ch. 32.	Rep. 1892, Ch. 73.
187-188.	Sup. 1892, Ch. 73.
1870, Ch. 8.	Rep. 1892, Ch 73
189-190.	506-507.
191.	Rep. 1886, Ch. 26.
192-193.	515-516.
194-205.	P. L. 1106-1117.
206-213.	1048-1055.
214.	Rep. 1882, Ch. 44
215-217.	1056-1059.
218-219.	P. L. 1443-1444.
220.	1060.
221.	Amen. 1886, Ch. 23.
1870, Ch. 26.	P. L. 577.
1874, Ch. 57.	Sup. 1888, Ch. 9.
222-230.	1061-1069.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
231-248.	Rep. 1888, Ch. 35.
249.	P. L. Ch. 83.
250.	479.
251-254.	434-437.
255-256a.	Rep. 1884, Ch. 40.
Act. Dec. 31, 1864, C. L. p. 61.	Rep. 1888, Ch. 3.
Act 1868, C. L. p. 63.	Rep. 1888, Ch. 8.
257.	Rep. 1888, Ch. 8.
Act 1868, C. L. p. 64.	Sup. 1888, Ch. 8.
258-277.	Rep. 1888, Ch. 8.
1876, Ch. 11, §§1-2.	Rep. P. G. Act 18.
1876, Ch. 11, §3.	Rep. 1896, Act 60.
280-285.	P. L. 869-874.
Act 1868, C. L. p. 72.	P. L. 885.
286-289.	P. L. 877-880.
290.	P. L. 884.
291-298.	P. L. 886-893.
299-306.	P. L. 907-914.
1876, Ch. 11.	P. L. 875.
308.	P. L. 876.
309-317.	P. L. 915-923.
318-330.	P. L. 973-985.
331-353.	Rep. 1888, Ch. 45.
354-359.	P. L. 1099-1104.
360-372.	P. L. 1320-1332.
373-377.	P. L. 1418-1432.
378-383.	P. L. 1118-1123.
384-387.	P. L. 1449-1452.
388.	Amen. 1892, Ch. 18.
389-396.	P. L. 1454-1461.
397-400.	747-750.
401.	P. L. 149.
402.	751.
1878, Ch. 18.	752.
405-407a.	P. L. 150-152.
408.	753.
408.	P. L. 153.
409.	Rep. 1886, Ch. 33.
410-414.	755-759.
415.	P. L. 154.
1878, Ch. 18, §7.	760.
1882, Ch. 18, §5 (should be Ch. 39, §6).	751.
416-427.	Obsolete.
Act Feb. 14, 1859.	Obsolete.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
428-429.	Amen. 1887, Ch. 10; 1890, Ch. 24; 1896, Act 77.
430-431.	1586-1587.
432.	1579.
433.	Rep. 1887, Ch. 10.
434.	Sup. 1896, Act 77.
1874, Ch. 42.	1584-1585.
435.	165.
436-457.	34-55.
458-465.	56-63.
466.	P. L. 64.
467.	64.
468-478.	654-664.
479.	Rep. 1884, Ch. 18.
1882, Ch. 43.	Rep. 1892, Ch. 61
1870, Ch. 39.	Rep. 1892, Ch. 61.
1880, Ch. 11.	Rep. 1886, Ch. 44 and 1887, Ch. 37.
515.	28.
516.	942, 949, 950.
517.	943, 951.
517.	Amen. 1864, C. L. p. 140; 1892, Ch. 82; 1886, Ch. 55. See also 1868, C. L. p. 142; 1886, Ch. 43.
Act 1862, C. L. p. 139.	952.
Act 1864, C. L. p. 140.	942.
Act 1864, C. L. p. 141.	952.
Act 1866, C. L. p. 141.	952.
Act 1868, C. L. p. 141.	952.
Act April 30, 1868.	Rep. 1886, Ch. 43.
Act June 22, 1868.	952.
1880, Ch. 34.	942.
1882, Ch. 31.	Amen. 1890, Ch. 4.
1876, Ch. 2.	960.
1872, Ch. 38.	Rep. 1892, Ch. 25.
518-525.	961-968.
526.	969.
527.	Amen. 1896, Act 52.
528-529.	970-971.
530.	Amen. 1896, Act 52.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897*
531-544.	977-987.
545-551.	P. L. 1145-1152.
552.	Amen. 1884, Ch. 15.
552A-553.	P. L. 1154-1155.
554-566.	P. L. 1159-1171.
567-573.	P. L. 1138-1144.
574-590.	P. L. 1172-1188.
591-599.	P. L. 1191-1199.
1874, Ch. 3.	Sup. 1892, Ch. 49.
1880, Ch. 4.	P. L. 1202.
600-604.	P. L. 1203-1207.
Act 1868, C. L. p. 172.	P. L. 1208-1209.
605-618.	P. L. 1124-1137.
619-620.	Rep. 1888, Ch. 37.
621-629.	P. L. 1294-1302.
1878, Ch. 23.	P. L. 1303-1306.
630-632.	988-990.
633.	Rep. 1886, Ch. 17.
634-641.	1000-1007.
642.	P. L. 1307.
643-644.	1008-1009.
645-654.	P. L. 1309-1319.
655-689.	P. L. 1214-1248.
690-692.	1010-1012.
Act. Jan. 10, 1865 Except.	Rep. 1896, Act 57
§28, C. L. p. 207.	142.
§§39-40, C. L. p. 210.	P. L. 1418-1419.
§§41-42, C. L. p. 211.	P. L. 1415-1416.
§49, C. L. p. 213.	150.
Act 1862, C. L. p. 213.	Rep. 1896, Act 57.
771-779.	Rep. 1888, Ch. 76.
780-814.	Rep. Constitution Art 78.
Act 1868, C. L. pp. 221-227.	Rep. Constitution Art 78.
815-816.	Rep. 1892, Ch. 57.
817.	1105.
818.	1102.
819-820.	Rep. 1892, Ch. 57.
821.	1106-1107.
822.	1108.
823-824.	Rep. 1892, Ch. 57.
825-826.	1111-1112.
827.	Rep. 1886, Ch. 59.
828-829.	Rep. 1892, Ch. 57.
830.	1163.
831-843.	Rep. 1892, Ch. 57.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
844.	1169.
845.	Rep. 1892, Ch. 57
846.	Rep. 1886, Ch. 59.
841-857.	Rep. 1892, Ch. 57.
Act 1868, C. L. p. 244.	P. L. 602-605.
858-872.	Rep. 1892, Ch. 57.
Act 1868, C. L. p. 249.	1161.
874.	Rep. 1892, Ch. 57.
875.	1142.
876.	Rep. 1892, Ch. 57.
Act Jan. 10, 1865, C. L. p. 250.	Sup. 1892, Ch. 57.
877-891.	Rep. 1892, Ch. 57.
1880, Ch. 16.	1154-1156.
1870, Ch. 9.	P. L. 881-883.
1874, Ch. 9.	Sup. 1892, Ch. 57.
892-893.	Rep. 1892, Ch. 57.
1870, Ch. 2.	Sup. 1892, Ch. 57.
1870, Ch. 7.	Rep. 1896, Act 40.
1880, Ch. 10.	Rep. 1896, Act 40.
894-916.	Rep. 1892, Ch. 57.
917.	P. L. 586.
918-923.	Rep. 1892, Ch. 57.
1880, Ch. 29.	Rep. 1892, Ch. 57.
1882, Ch. 26.	Rep. 1892, Ch. 57.
Act 1868, C. L. p. 270.	Rep. 1892, Ch. 57
Act 1860, C. L. p. 270.	Sup. 1892, Ch. 57.
925-936.	1588-1599.
937.	1158.
938.	1432.
939-947.	1679-1687.
948.	Rep. 1892, Ch. 57.
949-952.	1688-1691.
Act 1864, C. L. p. 277.	1692-1693.
953-955.	1707-1709.
1876, Ch. 35.	1710-1723.
962-995.	Rep. 1884, Ch. 35.
996-1003.	Rep. 1886, Ch. 69.
1005-1008.	Rep. 1892, Ch. 57.
1009.	P. L. 556.
1010-1012.	Rep. 1892, Ch. 57.
1013-1014.	1495-1496.
1015.	Rep. 1892, Ch. 57.
1016-1022.	1464-1470.
1023.	Amen. 1886, Ch. 58.
1024-1035.	1472-1483.
1036.	1287.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
1037-1051.	1289-1302.
1052.	Omitted.
1053-1064.	1314-1325.
1065-1074a.	1197-1206.
1074b.	Amen. 1890, Ch. 55.
1074c.	Amen. 1886, Ch. 63.
1075-1079.	1192-1196.
Act 1866, C. L. p. 315.	1013-1022.
1096.	P. L. 257.
1872, Ch. 13.	P. L. 258.
1097-1098.	P. L. 259-260.
1099-1102.	1215-1218.
1103-1113.	1220-1230.
1114.	Rep. 1892, Ch. 57.
1115-1135.	1231-1251.
1136.	Rep. 1892, Ch. 57.
1137.	Amen. 1884, Ch. 39.
1138-1154.	1253-1269.
Act June 30, 1862, C. L. p. 334.	1270-1272.
1155-1156.	1462-1463.
1157-1160.	Sup. 1892, Ch. 95.
1161-1166.	1273-1278.
1167.	1303.
1876, Ch. 40.	P. L. 615-687.
1870, Ch. 17.	1326-1330.
1196-1198.	1331-1333.
1199.	Amen. 1890, Ch. 26.
1200.	1338.
1201.	Amen. 1888, Ch. 24.
1202.	1342.
1203-1211.	1345-1352.
Act 1865, C. L. p. 362.	1353-1354.
1876, Ch. 32.	1364-1429.
1876, Ch. 33.	1762-1772.
1876, Ch. 34.	1279-1286.
1878, Ch. 15.	1497-1501.
1228-1241.	1502-1515.
Act 1864, C. L. p. 394.	1516-1518.
1242-1247.	1519-1524.
Act 1868, C. L. p. 396.	1525-1527.
1248.	1528.
1876, Ch. 57.	1529.
1870, Ch. 33.	1645-1678.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
1249-1250.	1833-1834.
1251.	Amen. 1888, Ch. 13.
1252-1255.	1836-1839.
1872, Ch. 28.	1840-1845.
1882, Ch. 41.	P. L. 1341.
1256-1265.	1846-1855.
April 27, 1846, C. L. p. 410.	1856.
1266.	Amen. 1887, Ch. 11.
1267-1273.	1860-1866.
1274-1275.	P. L. 1334-1335
1276.	1868.
1277-1279.	1484-1486.
1872, Ch. 29.	1487-1491.
1280-1282.	1492-1494.
1283.	1869.
1872, Ch. 23.	1870.
1285.	1871.
Act 1864, C. L. p. 424.	P. L. 1342-1346.
1286-1287.	Rep. 1888, Ch. 11
1288-1289.	1874-1875.
Act 1866, C. L. p. 427.	1876.
1290-1291.	1872-1873.
1292-1298.	1896-1902.
Act 1868, C. L. p. 429.	1903-1905.
1299-1322.	1906-1929.
1870, Ch. 16.	1930-1938.
1872, Ch. 18.	1939-1940.
1326-1330.	1941-1945.
1331.	Rep. 1896, Act 24.
1332-1334.	1946-1948.
Act 1866, C. L. p. 439.	1948-1949.
1335.	P. L. 98.
1336-1341.	1950-1955.
1342.	Rep. 1892, Ch. 57.
1343-1395.	1956-2008.
1396-1416.	P. L. 1350-1367.
Act 1868, C. L. p. 456.	P. L. 1368-1369.
1872, C. L. p. 457, §1.	P. L. 1370.
1872, C. L. p. 457, §2.	Amen. 1886, Ch. 30.
1872, C. L. p. 457, §§3-6.	P. L. 1372-1375.
1872, Ch. 31.	P. L. 1377-1379.

Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*	*Pauku Kanawai Hoohuihuiia o 1884*	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
1876, Ch. 47.	P. L. 1380.	1880, Ch. 36.	2076-2079.
1878, Ch. 7.	P. L. 1381.	1882, Ch. 38.	2080-2081.
1417-1419.	P. L. 1382-1384.	1447-1451.	2105-2109.
1420.	Amen. 1892, Ch. 63.	Act 1866, C. L. p. 477.	2110.
1421-1425.	P. L. 1386-1390.	1452-1462.	2111-2121.
1880, Ch. 3.	P. L. 938-942.		Amen. 1890, Ch. 48.
1426-1441.	2009-2024.	1463.	2123-2135.
1442.	Amen. 1884, Ch. 16.	1464-1476.	2136-2143.
		1477-1484.	657-658.
1443-1444.	2026-2027.	1485-1486.	2144.
1445.	2030.	1487.	P. L. 202.
1446.	Amen. 1884, Ch. 16.	1488.	Omitted.
		1489-1492.	29.
1878, Ch. 11.	2082-2083.	1494.	

PAKUI I KE KANAWAI KIVILA.

Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*	*Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884.*	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
Art. 5, Ch. 4, Executive.	Rep. 1888, Ch. 25.	NA KANAWAI O 1864.	
Act June 28, 1854, C. L. p. 495.	1582-1583.	Dec. 30, 1864, C. L. p. 509.	Rep. 1892, Ch. 108.
Act Feb. 14, 1859, C. L. p. 496.	273-278.	Jan. 10, 1865, C. L. p. 511.	1304.
Act April 20, 1859, C. L. p. 498.	634-642.	Jan. 10, 1865, C.L. p. 511.	P. L. 804-809.
NA KANAWAI O 1860.		Dec. 31, 1864, C.L. p. 514.	Rep. 1887, Ch. 34.
July 5, 1860, C. L. p. 500.	643.	July 2, 1850, C. L. p. 515.	Rep. 1887, Ch. 34.
Aug. 18, 1860, C. L. p. 500.	517-523.	Dec. 30, 1864, C.L. p. 516.	Rep. 1887, Ch. 8.
June 23, 1868, C. L. p. 503.	524-525.	June 23, 1868, C. L. p. 517.	Rep. 1887, Ch. 8.
1880, Ch. 42, C. L. p. 503.	526-529.	June 23, 1868, C. L. p. 518.	Rep. 1887, Ch. 8.
July 28, 1860, C. L. p. 504.	P. L. 587-588.	Dec. 30, 1864, C. L. p. 519.	P. L. 1156-1158.
June 23, 1868, C.L. p. 505.	P. L. 590-593.	Jan. 3, 1865, C. L. p. 520.	P. L. 987-993.
Aug. 24, 1860, C. L. p. 506.	1877-1878.	Jan. 3, 1865, C. L. p. 523.	Rep. 1895, Act 26
NA KANAWAI O 1862.		July 6, 1866, C. L. p. 525.	Omitted.
Aug. 23, 1860, C. L. p. 507.	644-652.	Dec. 31, 1864, C.L. p. 526.	Omitted.
July 25, 1862, C.L. p. 508.	151-154.	July 5, 1882, C. L. p. 527.	Omitted.
		Dec. 31, 1864, C. L. p. 527.	Rep. 1895, Act 26.

Hooloi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
NA KANAWAI O 1868.	
June 22, 1868, C. L. p. 528.	Expired. See 280-292.
July 29, 1872, C. L. p. 532.	293-295.
1876, Ch. 51, C. L. p. 533.	Sup. 280-292.
NA KANAWAI O 1870.	
Chapter.	
1.	P. L. 1.
5.	Rep. P. G. Act 21.
6.	1755-1758.
13.	P. L. 1471 and 1479.
14.	Rep. 1896, Act 64.
18.	170.
20.	Rep. 1886, Ch. 61.
22.	1305-1313.
23.	P. L. Ch. 40.
30.	480.
35.	1833-1835.
36.	P. L. 184.
37.	Rep. 1896, Ch. 57.
41.	P. L. 1344-1411.
NA KANAWAI O 1872.	
2.	P. L. 1462 and 1464.
4.	P. L. 322-323.
13.	P. L. 258.
16.	P. L. 1501-1503.
26.	Rep. 1896, Act 25.
33.	134-135.
NA KANAWAI O 1874.	
7.	Omitted.
11.	Omitted.
14.	136-141.
15.	P. L. 63.
19.	Rep. 1896, Act 64.
23.	Rep. 1892, Ch. 108.
26.	P. L. 595.
33.	1782-1786.
43.	155-156.
43 [44]	Ch. 47 note.
45.	Ch. 47 note.
48.	1787-1789.
49.	Rep. P. G. Act 47.
56.	Rep. 1886, Ch. 73.
NA KANAWAI O 1876.	
3.	Rep. 1896, Act 36.
4.	P. L. 313.

Hooloi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
Chapter.	
12.	Rep. 1896, Act 64.
15.	P. L. Ch. 40.
16.	P. L. 555.
19.	Rep. 1886, Ch. 29.
20.	Rep. 1886, Ch. 29.
25.	P. L. 864-867.
27.	Rep. 1895, Act 15.
28.	Ch. 47 note.
30.	P. L. 1610-1614.
36.	Rep. 1888, Ch. 69.
	Re-enacted 1890, Ch. 36.
	P. L. 855.
37.	Rep. 1896, Act 25.
38.	Rep. 1888, Ch. 76.
39.	1600-1644.
41.	Rep. 1884, Ch. 18.
42.	Rep. 1882, Ch. 44.
52.	P. L. 535.
53.	445-453.
54.	Omitted.
55.	919-939.
59.	Omitted.
NA KANAWAI O 1878.	
2.	Rep. 1882, Ch. 44.
12.	Omitted.
13.	Ch. 47 note.
14.	Rep. 1888, Ch. 69.
	Re-enacted 1890, Ch. 36.
	P. L. 853.
17, §7.	P. L. 1416.
17, §8.	Rep. 1896, Act 50.
20.	P. L. 1551-1553.
21.	Omitted.
22.	P. L. 1510.
27.	Rep. 1896, Act 64.
1880, Ch. 43.	P. L. 221-223.
29.	530-559.
NA KANAWAI O 1880.	
1.	Rep. 1886, Ch. 68.
2.	Sup. P. G. Act 46.
3.	P. L. 938-942.
7.	Omitted.
8.	P. L. 928-931.
14.	Ch. 47 note.
15.	Rep. 1896, Act 64.
19.	Rep. 1896, Act 60
20.	Rep. 1896, Act 64.
23.	Ch. 47 note.
24.	P. L. 1507.

Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karrima o 1897.*
NA KANAWAI O 1880.	
Chapter.	
25.	Rep. 1896, Act 64.
26.	Rep. 1896, Act 64.
27.	Omitted.
28.	P. L. 1662-1670.
31.	Rep. 1882, Ch. 44.
32.	Omitted.
33.	Omitted.
35.	157-158.
27.	Rep. 1884, Ch. 18.
39.	P. L. 1347-1348.
NA KANAWAI O 1882.	
1.	Omitted.
3.	Omitted.
4.	Omitted.
5.	P. L. 191.
6.	Rep. 1896, Act 40.
9.	Omitted.
10.	Omitted.
11.	Rep. 1896, Act 64.
13.	Rep. 1896, Act 64.
14.	Rep. 1892, Ch. 57.
16.	Omitted.
17.	Omitted.
19.	454-455.
20.	Ch. 49 note.
21.	Omitted.
22.	P. L. 1086-1087.
23.	682-714.
27.	Rep. 1896, Act 64.
29.	Omitted.
30.	P. L. 1412-1414.
34.	P. L. 1675-1685.
35.	762-763.
37.	P. L. 369.
42.	Rep. 1888, Ch. 55.
44.	P. L. 422-463.
NA KANAWAI O 1884.	
1.	Omitted.
2.	Omitted.
3.	P. L. 1478.
4.	Sup. 1892, Ch. 57.
5.	Omitted.
6.	Omitted.
7.	Omitted.
8.	Omitted.
9.	Omitted.
10.	Rep. Constitution,
11.	P. L. 305-306.
12.	Omitted.
13.	P. L. 1088-1089.
14.	Rep. 1892, Ch. 57.

Hoololi Kan ma Kan Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
Chapter.	
15.	P. L. 1153.
16.	2025-2028.
17.	Ch. 47 note.
18.	Rep. 1886, Ch. 35.
19.	Expired.
20.	Omitted.
21.	Rep. 188, Ch. 24.
22.	Rep. P. G. Act 21
23.	2055-2075.
24.	P. L. 990.
25.	Rep. 1896, Act 40.
26.	Rep. 1892, Ch. 57.
27.	Sup. 1896, Act 64.
28.	Rep. 1887, Ch. 9.
29.	P. L. 1671-1684.
30.	1492.
31.	Sup. 1888, Ch. 8.
32.	Sup. 1892, Ch. 49.
33.	Ch. 47 note.
34.	586-596.
35.	1791-1819.
36.	P. L. 425, 430.
37.	P. L. 1006-1010.
38.	1694-1706.
39.	1252.
40.	491-498.
41.	Rep. 1895, Act 13.
42.	1188.
43.	Rep. 1896, Act 50.
44.	Rep. 1888, Ch. 33.
45.	Rep. 1892, Ch. 87.
46.	Rep. 1892, Ch. 39
47.	P. L. 364.
48.	438-439.
49.	P. L. 365-368.
50.	Omitted.
51.	P. L. 203-213.
52.	P. L. 1376.
53.	Omitted.
NA KANAWAI O 1886.	
1.	Omitted.
2.	P. L. 1092-1097.
3.	P. L. 436-444.
4.	Ch. 47 note.
5.	P. L. 1098.
6.	Omitted.
7.	P. L. 1250-1258.
8.	1565-1569.
9.	Omitted.
10.	P. L. 1073-1077.
11.	Omitted.

Hooloh Kan ma Kan. Hoohuihuia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
NA KANAWAI O 1886.	
Chapter.	
12.	Rep. 1888, Ch. 24.
13.	P. L. 214.
14.	Rep. 1896, Act 64.
15.	Rep. 1895, Act 13.
16.	P. L. 1078-1085.
17.	991-999, P. L. 1308
18.	585, 590, 598.
19.	Omitted.
20.	Omitted.
21.	Rep. 1896, Act 50.
22.	Rep. 1888, Ch. 25.
23.	P. L. 583.
24.	Expired.
25.	Rep. 1892, Ch. 70
26.	508-514.
27.	952.
28.	P. L. 822-826.
29.	Rep. 1887, Ch. 35.
30.	P. L. 1371.
31.	Rep. 1888, Ch. 76.
32.	Rep. 1892, Ch. 61.
33.	754.
34.	Rep. 1892, Ch. 39.
35.	655-656.
36.	Omitted.
37.	Rep. 1892, Ch. 61.
38.	Omitted.
39.	Omitted.
40.	Rep. 1896, Act 36.
41.	Rep. P. G. Act 21.
42.	899.
43.	944.
44	896.
45.	Omitted.
46.	Omitted.
47.	Rep. 1887, Ch. 1.
48.	Rep. 1887, Ch. 3.
49.	Omitted.
50	Rep. 1887, Ch. 2.
51.	Omitted.
52.	Rep. 1892, Ch. 57.
53.	P. L. 317-321.
54.	Rep. 1892, Ch. 25.
55.	Rep. 1892, Ch. 82.
56.	P. L. 453.
57.	P. L. 849.
58.	1471.
59.	Rep. 1887, Ch. 14.
60.	Rep. 1895, Act 4.
61	Rep. 1896, Act 64.
62.	Rep. 1892, Ch. 57.
63.	1208.

Hooloh Kan ma Kan. Hoohuihuia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897*
Chapter.	
64.	358-361.
65.	P. L. 336-363.
66.	Repealed Constitution, Art. 78.
67.	Ch. 49 note.
68.	P. L. 1661.
69.	Amen. 1888, Ch. 2
70.	2084-2104.
71.	Expired.
72.	P. L. 472-478.
73.	Rep. 1887, Ch. 20.
NA KANAWAI O 1887.	
1.	Omitted.
2.	Omitted.
3.	Omitted.
4.	Omitted.
5.	Omitted.
6.	Rep. P. G. Act 60.
7.	Rep. P. G. Act 18
8.	P. L. 1545-1550.
9.	305, 308, 309.
10.	1580-1581.
11.	1859.
12.	Omitted.
13.	2029.
14.	Omitted.
15.	Rep. 1896, Act 60.
16.	P. L. 439.
17.	Rep. 1892, Ch. 61.
18.	Omitted.
19.	Sup. Constitution.
20.	Sup. 1888, Ch. 70.
21.	Rep. 1892, Ch. 57.
22.	Unconstitutional.
23.	Omitted.
24.	Omitted.
25.	Omitted.
26.	Omitted.
27.	Rep. 1895, Act 13
28.	Rep. 1892, Ch. 80
29.	Unconstitutional.
30.	Expired.
31.	Unconstitutional.
32.	Unconstitutional.
33.	Ch. 41, Note.
34.	Omitted.
35.	P. L. 836.
36.	Unconstitutional.
37.	896.
38.	Unconstitutional.

Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
NA KANAWAI O 1888.	
Chapter.	
1.	Omitted.
2.	P. L. 848.
3.	496-501.
4.	502-505.
5.	Omitted.
6.	1867-1868.
7.	1074-1083.
8.	1023-1043.
9.	1084-1090.
10.	489-493.
11.	1884-1895.
12.	764-765.
13.	1835.
14.	Rep. 1895, Act 13.
15.	Rep. 1896, Ch. 57.
16.	Rep. 1892, Ch. 80.
17.	P. L. 932-937.
18.	P. L. 1335-1338.
19.	Omitted.
20.	Amen. 1890, Ch. 73.
21.	1741-1746.
22.	1790-1816.
23.	599.
24.	1343-1344.
25.	Rep. 1892, Ch. 52.
26.	1820-1827.
27.	P. L. 554.
28.	Rep. 1896, Act 64
29.	513.
30.	P. L. 1463.
31.	Rep. 1896, Act 57.
32.	P. L. 81.
33.	Rep. 1896, Act 57
34.	P. L. 1615-1616.
35.	456-475. P. L. 1445-1446.
36.	Rep. 1892, Ch. 61
37.	1046-1047, 1327.
38.	Rep. 1892, Ch. 39.
39.	Rep. 1892, Ch. 39
40.	Expired. See L. R Act 14.
41.	Rep. 1892, Ch. 70.
42.	P. L. 261-262.
43.	Rep. 1896, Act 57.
44.	1045.
45.	Rep. P. G., Act 17
46.	P. L. 479-483.
47.	Omitted.
48.	P. L. 1003, 1005.

Hoololi Kan. ma Kan Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897*
Chapter.	
49.	Rep. 1892, Ch. 90.
50.	Rep. 1892, Ch. 61.
51.	§1-1541. §2-5 Rep. L. R. Act 22.
52.	P. L. 601.
53.	1189-1191.
54.	Rep. 1892, Ch. 87.
55.	Rep. 1896, Act 64.
56.	600-605.
57.	1219.
58.	P. L. 1466-1468.
59.	443-444.
60.	Rep. 1892, Ch. 80.
61.	P. L. 999-1000.
62.	560-578.
63.	Rep. 1896, Ch. 61.
64.	768.
65.	440-442.
66.	Sup. 1892, Ch. 57.
67.	P. L. 461-471.
68.	Rep. 1892, Ch. 61.
69.	Rep. 1890, Ch. 36.
70.	Rep. 1892, Ch. 110
71.	Ch. 49, Note.
72.	Rep. 1892, Ch. 61.
73.	P. L. 297-298.
74.	§1-2 Rep. 1892, Ch. 66, §3, P. L. 998.
75.	Omitted.
76.	Rep. 1890, Ch. 86.
NA KANAWAI O 1890.	
1.	Omitted.
2.	P. L. 1601-1609.
3.	1070-1073.
4.	952.
5.	P. L. 1210-1212.
6.	Rep. 1892, Ch. 27.
7.	Sup. 1892, Ch. 57.
8.	Omitted.
9.	1783.
10.	Rep. 1892, Ch. 39.
11.	Rep. 1892, Ch. 39.
12.	Rep. 1892, Ch. 39.
13.	Rep. 1892, Ch. 57.
14.	P. L. 155-156.
15.	Rep. 1896, Act 64.
16.	Rep. 1892, Ch. 57.
17.	Sup. 1895, Act 13.
18.	1773-1776.
19.	Rep. 1892, Ch. 34.
20.	Rep. 1896, Act 64.

Hooloi Kan. ma Kan Hoohuihuia o 1884.	*Pauku Kanawai Kiwla a Kanaima o 1897.*
NA KANAWAI O 1890.	
Chapter.	
21.	Rep. 1896, Act 64.
22.	Sup. 1892, Ch. 57.
23.	896.
24.	Sup. 1896, Act 77.
25.	Amen. 1896, Act 31.
26.	1337.
27.	Omitted.
28.	P. L. 845-847.
29.	Rep. 1896, Act 64.
30.	Sup. 1892, Ch. 57.
31.	581-584.
32.	Omitted.
33.	Rep. 1896, Act 64.
34.	384-400.
35.	Rep. 1892, Ch. 87.
36.	P. L. 851-855.
37.	Rep. 1896, Act 64.
38.	Rep. 1896, Act 64.
39.	Ch. 41 note.
40.	Rep. 1892, Ch. 87.
41.	Rep. P. G. Act 21.
42.	1747-1754.
43.	2032-2042.
44.	470.
45.	467.
46.	Omitted.
47.	Rep. 1892, Ch. 80.
48.	2122.
49.	Ch. 47 note.
50.	1724-1740.
51.	Omitted.
52.	Rep. P. G. Act 7.
53.	1173-1178.
54.	Sup. 1892, Ch. 57.
55.	1207.
56.	143-149.
57.	Rep. 1892, Ch. 70.
58.	1116-1117.
59.	Ch. 41 note.
60.	Rep. 1895, Act 16.
61.	P. L. 1483-1486.
62.	P. L. 786-788.
63.	§§1-2, P.L. 371-372
	§3 Rep. 1892, Ch. 94.
64.	Ch. 47 note.
65.	P. L. 813-815.
66.	Rep. 1892, Ch. 110
67	Rep. 1892, Ch. 80.
68.	P. L. 1517-1526.
69.	P. L. 293-296.
70.	Rep. 1895, Act 13.
71.	P. L. 37-41.

Hooloi Kan. ma Kan Hoohuihuia o 1884.	*Pauku Kanawai Kiwla a Karaima o 1897,*
Chapter.	
72.	P. L. 1079-1082.
73.	940.
74.	Expired. See 1895 Act 24.
75.	Sup. Constitution Art. 95.
	See also 1895, Act 26.
76.	Rep. P. G. Act 19.
77.	Ch. 41 note.
78.	Omitted.
79.	P. L. 1001-1002.
80.	Ch. 56 note.
81.	Rep. 1892, Act 57.
82.	306-307.
83.	Expired.
84.	Rep. P. G. Act 17
85.	Rep. 1892, Ch. 87.
86.	Rep. Constitution
NA KANAWAI O 1892.	
1.	Omitted.
2.	Omitted.
3.	Sup. 1892, Ch. 57.
4.	Sup. 1892, Ch. 57.
5	Omitted.
6.	Omitted.
7.	1339-1341.
8.	659-661.
9.	1759-1761.
10.	P. L. 1464.
11.	P. L. 221.
12.	Omitted.
13.	1034.
14.	Rep. Title of 1892 Ch. 52.
15.	Rep. Constitution Art. 78.
16.	Rep. 1892, Ch. 57.
17.	Sup. 1892, Ch. 57.
18.	P. L. 1453.
19.	Rep. P. G. Act 31.
20.	1132-1135.
21.	Omitted.
22.	469.
23.	P. L. 1672.
24.	Rep. P. G. Act 15.
25.	945-946.
26.	1288.
27.	Sup. 1895, Act 19.
28.	P. L. 223.
29.	P. L. 42.

Hooloi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
NA KANAWAI O 1892.	
Chapter.	
30.	Omitted.
31.	Ch. 49 note.
32.	P. L. 571-574.
33.	300-304.
34.	942.
35.	Rep. Title of 1892, Ch. 35.
36.	1153.
37.	Omitted.
38.	799.
39.	772-796.
40.	Ch. 49 note.
41.	P. L. 1473-1474.
42.	P. L. 1095.
43.	P. L. 894-898.
44.	1561-1564.
45.	P. L. 973.
46.	30-33.
47.	362-383, P.L. 1433-1437.
48.	P. L. 1487-1489.
49.	P. L. 1189 - 1190, 1200-1201.
50.	Omitted.
51.	P. L. 863.
52.	Expired. See L. P Act 14.
53.	952.
54.	P. L. 995.
55.	476-477.
56.	1355-1363.
57, §§1-2.	1103-1104.
§3.	Amen. 1892, Ch. 76 (1106).
§§4-7.	1108-1111.
§8.	Amen. 1892, Ch. 76 (1114).
§§9-10.	1119-1120.
§11.	P. L. 585.
§§12-13.	1121-1122.
§§14-17.	1209-1212.
§§18-22.	P L. 606-610.
§§23-24	1213-1214.
§§25-28.	1128-1131.
§§29-30.	1136-1137.
§31.	Amen. 1895, Act 6 (1138).
§§32-34.	1139-1141.
§§35-44.	1143-1152.
§§36-37.	Also P. L. 596-597.
§§45-46.	1159-1160.
§47.	P. L. 598.
§48.	1157.

Hooloi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
Chapter.	
§§49-55.	1162-1168.
§56.	Amen. 1896, Act 12 (1170).
§§57-58.	1171-1172.
§§59-67.	1179-1187.
§68.	Amen. 1896, Act 54 (1430-1431).
§69.	Amen. 1892, Ch. 109 (1433).
§§70-78.	1434-1442.
§79.	Amen. 1892, Ch. 76 (1118).
58.	954.
59.	955-956.
60.	Sup. P. G. Act 65.
61.	Rep. 1896, Act 51.
62.	P. L. 1048-1051.
63.	P. L. 1385.
64.	P. L. 315.
65.	579.
66.	P. L. 996-997.
67.	P. L. 924-926.
68.	Expired.
69.	Ch. 49 note.
70.	Rep. 1896, Act 64.
71.	945.
72.	P. L. 837-844.
73.	312-357.
74.	897-898.
75.	697.
76.	1106, 1114, 1118.
77.	P. L. 1481-1482.
78.	Omitted.
79.	Rep. Constitution Art. 78.
80.	P. L. 1571-1580.
81.	423-433.
82.	943.
83.	766-767.
84.	P. L. 187-188.
85.	797-798.
86.	P. L. 1052-1072.
87.	Rep. 1895, Act 26.
88.	P. L. 1617-1619.
89.	Sup. Constitution Art. 50.
90.	Rep. 1895, Act 27.
91.	P. L. 1581.
92.	Omitted.
93.	1796, 1798, 1801.
94.	Omitted. See P. L. Ch. 37.
95.	1443-1457.
96.	Rep. 1896, Act 64.

Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
NA KANAWAI O 1892.	
Chapter.	
97.	Omitted.
98.	1493.
99.	Omitted.
100.	Ch. 41 note.
101.	P. L. 1560-1562.
102.	P. L. 238-239.
103.	926, 941.
104.	P. L. 583.
105.	Omitted.
106.	911-917.
107.	606-621.
108.	P. L. 408-421.
109.	1433.
110.	Rep. P. G. Act 12.
111.	Rep. P. G. Act 6.
KANAWAI AUPUNI KUIKAWA.	
1.	Omitted.
2.	Omitted.
3.	P. L. 29-36.
4.	Omitted.
5.	Omitted.
6.	Omitted.
7.	Sup. P. G. Act 46.
8.	P. L. 1620-1626.
9.	P. L. 1105.
10.	Omitted.
11.	Omitted.
12.	P. L. 1634-1640.
13.	Omitted.
14.	310-311.
15.	Omitted.
16.	Omitted.
17.	P. L. 1021-1047.
18.	P. L. 868.
19.	Omitted.
20.	Rep. 1896, Act 64.
21.	P. L. 387-398.
22.	Ch. 49, note.
23.	Ch. 47 note.
24.	P. L. 611-614.
25.	Rep. 1896, Act 40.
26.	Omitted.
27.	Rep. 1896, Act 51.
28.	Rep. 1896, Act 51.
29.	Rep. 1896, Act 57.
30.	P. L. 1003-1004.
31.	Omitted.
32.	Omitted.
33.	P. L. 1534-1544.
34.	P. L. 541-542.

Hoololi Kan. ma Kan Hoohuihuiia o 1884.	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
Chapter.	
35.	Omitted.
36.	P. L. 451, 464, 465.
37.	P. L. 1349.
38.	P. L. 575.
39.	P. L. 1447.
40.	800-803.
41.	P. L. 1527-1531.
42.	P. L. 590.
43.	Omitted.
44.	Omitted.
45.	Omitted.
46.	Rep. 1895, Act 20.
47.	P. L. 811-812.
48.	177.
49.	Omitted.
50.	Omitted.
51.	Rep. 1896, Act 51.
52.	Omitted.
53.	Rep. 1896, Act 27.
55.	P. L. 1011-1020.
56.	Omitted.
57.	78.
58.	Rep. P. G. Act 68.
59.	Omitted.
60.	Rep. 1896, Act 57.
61.	Omitted.
62.	Omitted.
63.	Omitted.
64.	Omitted.
65.	217-299.
66.	P. L. 1554-1559.
67.	Omitted.
68.	580.
69.	Omitted.
70.	Omitted.
71.	Rep. 1896, Act 51.
72.	Omitted.
73.	Omitted.
74.	P. L. 1584-1586.
75.	1677.
76.	P. L. 599-600.
77.	P. L. 1633, 1638.
78.	653.
79.	676-681.
80.	Omitted.
81.	Omitted.
82.	P. L. 484, 487, 488.
83.	Omitted.
84.	Omitted.
85.	Omitted.
86.	1115.

Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuia o 1884.	*Pauku Kanawai Kuvila a Karaiwa o 1897.*
KANAWAI REPUBALIKA.	
Chapter.	
1.	1101.
2.	1334-1336.
3.	P. L. 1554.
4.	Rep. 1895, Act 14.
5.	Ch. 47 note.
6.	Ch. 47 note.
7.	Omitted.
8.	1091-1100, P. L. 1490-1495.
9.	25-27.
10.	957-959.
11.	Rep. 1895, Act 14.
12.	Omitted.
13.	2043-2044.
14.	280-292.
15.	Omitted.
16.	Rep. 1895, Act 20.
17.	P. L. 1566-1570.
18.	P. L. 1659-1660.
19.	Omitted.
20.	Omitted.
21.	Omitted.
22.	Omitted.
23.	P. L. 1563-1565.
24.	1539-1540.
25.	P. L. 185-186.
26.	1530-1538.
27.	P. L. 1583, 1587.
28.	P. L. 1625.
29.	P. L. 1627-1632.
30.	Omitted.
NA KANAWAI O 1895.	
1.	Omitted.
2.	1044.
3.	P. L. 1588-1591.
4.	P. L. 1475-1476.
5.	622-626.
6.	1138.
7.	953.
8.	Omitted.
9.	P. L. 65-67.
10.	Omitted.
11.	Omitted.
12.	Sup. 1896, Act 51.
13.	Omitted.
14.	2141-2152.
15.	Omitted.
16.	Omitted.
17.	627-633.
18.	1777-1781.
19.	672-675.

Hoololi Kan. ma Kan. Hoohuihuia o 1884.	*Pauku Kanawai Kuvila a Karaima o 1897.*
Chapter.	
20.	67-93, P. L. 1641-1658.
21.	Omitted.
22.	Omitted.
23.	Omitted.
24.	Expired.
25.	1458-1461.
26.	185-270.
27.	Rep. 1896, Act 64.
NA KANAWAI O 1896.	
1.	Omitted.
2.	Omitted.
3.	Omitted.
4.	P. L. 927, 929.
5.	Rep. 1896, Act 64.
6.	1123-1127.
7.	179-184.
8.	65-66.
9.	410-418.
10.	23.
11.	1096.
12.	1170.
13.	Rep. 1896, Act 76.
14.	P. L. 816-821.
15.	P. L. 1572.
16.	P. L. 398.
17.	Omitted.
18.	P. L. 100-101.
19.	Omitted.
20.	468.
21.	910.
22.	Omitted.
23.	401-405.
24.	Omitted.
25.	P. L. 132.
26.	P. L. 312.
27.	482-483, 494-495.
28.	P. L. 899-906.
29.	P. L. 406-407.
30.	Ch. 49 note.
31.	P. L. 1090-1091.
32.	P. L. 182.
33.	P. L. 226-228.
34.	P. L. 61.
35.	P. L. 200-201.
36.	370.
37.	P. L. 62.
38.	P. L. 102-106.
39.	2031.
40.	P. L. 584.
41.	P. L. 589.
42.	279.
43.	406-409.

NA KANAWAI O 1896.

Hooloi Kan. ma Kan-Hoohoihuiia o 1884.	*Pauku Kanauai Kivila a Karaima o 1897.*	*Hooloi Kan. ma Kan. Hoohuihuiia o 1884*	*Pauku Kanawai Kivila a Karaima o 1897.*
Chapter.		Chapter.	
44.	P. L. 68-69.	61.	P. L. 943-952.
45.	1542-1560.	62.	947.
46.	Omitted.	63.	Ch. 49 note.
47.	271-272.	64.	P. L. 690-795.
48.	419-422.	65.	900-909. (Unconstitutional.)
49.	69.		
50.	P. L. 953-972.	66.	2145.
51.	804 - 895, P. L. 1496-1500.	67.	Omitted.
		68.	715-728.
52.	970, 973.	69.	729-731.
53.	Ch. 49 note.	70.	732.
54.	1430-1431.	71.	733-744.
55.	1857-1858, P. L. 1340-1341.	72.	745-746.
		73.	Omitted.
56.	Omitted.	74.	Ch. 49 note.
57.	94-133, P. L. 1391-1393.	75.	Omitted.
		76.	Omitted.
58.	P. L. 485-486.	77.	1570-1578.
59.	769-771.	78.	201.
60.	P. L. 827-835.	79.	948, P. L. 1249.

PAPA KUHIKUHI.

Ua hoonohonohoia ka Papa Kuhikuhi mahope ae nei, ma ke ano, penei: A, E, I, O, ame U, alaila, akali mai na hua B, C, D, H, J, K, L, M, N, P, R, S, V, ame W.

A

AOAO

"A"—AND. Ke ano ma ke kanawai. E nana nohoi ia "A me" 59

AE HEMOLELE—AFFIRMATION. E nana Hoohiki..... 591

AE AME HOOLE, NA—AYES AND NOES. Kumukanawai.... 19

AELIKE, OLELO—AGREEMENT.

Aole paa ke kue i ke kanawai..... 57

Ka auhau hoailona pa'i..... 410

AELIKE—AGREEMENT; CONTRACT. Ma ke kakau a olelo waha paha. E nana Epa ame Hoohiki Wahahee..... 562

AELIKE A'O OIHANA—INDENTURE OF APPRENTICESHIP. E pono e kopeia..... 758

AELIKE HOOKAMA, A KEIKI HANAI HOOHIKIIA—AGREEMENT OF ADOPTION.

Aole paa ke kope ole ia..... 758

Ka hoailona pa'i..... 410

Ka hooiaio ana..... 499

AIE—DEBT.

Aie ma ka Aha Apana, ke oi ole mamua o $50. E nana Kumukanawai Pauku 6, Mahele 3..... 489

Aie ma ka Aha Apana, ke oi ole mamua o ka $300..... 489

Aie ma ka Aha Apana, ke oi ole mamua o ka $500..... 527

Aie o $100, aole hiki ke hookolokolo jiure ia. Kum. Pauku 6, Mahele 3, Aoao 3.

Aie ma na Aha Kaapuni..... 529

Aie o na luina moku. E nana ma ke Kanawai Karaima.

Aie o na Luna Aupuni—Ke Ganisi ana..... 705

Aie o na Luna Aupuni i ke Aupuni..... 63

Aie ma ka banakarupa. E nana Banakarupa.

Aie uku hoolimalima aina a hale paha. E nana Haku Aina ame Hoa Aina..... 687

Aie i na Poe Hana (Mekanika) a Poe Hoolako hana, a lako hana paha. E nana Aie Hoopaa a ka Poe Hana (Mekanika) ame ka Poe Hoolako Hana..... 713

Aie waiona, aole hiki ke koiia..... 557

Manawa e hoopii ai no ka aie..... 554

AIE AUPUNI, HOAKOAKOA ANA—CONSOLIDATION OF PUBLIC DEBT..... 323

AIE AUPUNI—*Hoomauia* AOAO
Bona: Na ke Kuhina Waiwai e hoopuka..... 323
Auhau, aole..... 324
Uku komisina..... 325, 327
Ukupanee 324
Hana me ia mau dala..... 324
Hoopuka a kuai ana..... 323, 326
Huina aie kahiko, Olelo hoakaka..... 323
Huina aie hou..... 323
Kakauinoaia ana..... 326
Ka manawa..... 323
Ka manawa e mau ai ka mana o ke kanawai..... 326
Ka wa e hookaa'i..... 324, 326
Kope hoopaa ana..... 324
Kuapo ana i na bona..... 325, 327
Pa-keneta hoemi..... 327
AIE AUPUNI—PUBLIC LOAN. Kokua i na hana kuloko o ke Aupuni 329
Huina nui oia aie, Olelo hoakaka.
Bona: Na ke Kuhina Waiwai e hoopuka..... 329
Auhau, aole..... 330
Ahaolelo, e hana i kanawai..... 330
Uku komisina, aole loaa ka..... 331
Uku komisina, loaa ka..... 332
Ukupanee 330
Hana me ia mau dala, Olelo Hoakaka..... 329
Kakauinoaia ana..... 331
Ka manawa e mau ai ka mana o ke kanawai 332
Ka wa e hookaa'i..... 330
Kope hoopaa ana..... 330
Pa-keneta hoemi..... 332
AIE O NA MOKU—MARITIME LIENS.
E hooponoponoia mamuli o na kanawai lahui, a pela'ku.. 638
AIE HOOMOE MOKU (KULOKO)—LIEN ON DOMESTIC SHIP AND VESSEL. E nana Mana Hoopaa maluna o na moku o keia Pae Aina..... 718
Kahi e hoopii ai..... 719
Ka manawa e paa ai..... 718, 719
Ma ka palapala e paa ai ia aie..... 718
AIE HOOPAA A KA POE HANA (MEKANIKA) AME KA POE HOOLAKO HANA—MECHANICS AND MATERIAL MEN'S LIEN.
Aole oi aku ia aie mamua o ka waiwai io o ka mea i hanaia 713
Ka hana a ka Aha..... 715
Ka hana ana imua o ka Aha..... 714
Ka hooko ana..... 714
Ka hoomakaukau ana i ke koi..... 713
Ka manawa e paa ai ia koi..... 713
Ka mea hoolako hana ame ka mea hana aelike hana.... 715
Ka palapala kii..... 714
Moolelo 714
Waiho ana ma ke keena o ke kakauolelo..... 714
AIE HOOPAA NO KA HOOMAIKAI ANA I KE ALANUI O KA LEHULEHU—LIEN ON HIGHWAY IMPROVEMENTS.
E nana mai §1747 a §1754..... 715-718
AIE HOOPAA NO KA MALAMA ANA I NA HOLOHOLONA—LIEN ON ANIMALS..... 719
Koena dala loaa mai, e ukuia i ka mea holoholona..... 720
Koi mua aku i ka mea holoholona..... 719

AIE HOOPAA—*Hoomauia.* AOAO
Kuai kudala i ka holoholona no ka aie..... 720
Kuleana o ka mea malama..... 719
AIE KAA OLE, MEA—BANKRUPT. E nana Banekarupe.
AIE LAHUI—NATIONAL DEBT. E nana Aie Aupuni..... 329
AIE WAIONA. Aole hiki ke koiia..... 557
AINA—LAND.
Aina Aupuni. E nana mahope ae nei.
Aina, Papa Hoonaauao. E nana ma ke Kanawai: Ka Hoopuka ana i ka Palapala Sila Nui no na aina i kuaiia aku ai e ka Papa Hoonaauao. E nana Oihana Hoonaauao 100-101
Hoolimal'ma, ka hoihoi ana mai ma ke ano pokole E nana Hakuaina ame Hoaaina..... 687
Hoopii Kipaku. E nana Hana Kivila ma na Aha Hookolokolo Kakau, ame Hoopii Kipaku, mahope ae nei..... 535
vila ma na Aha Hookolokolo Kakau, ame Hoopii Kipaku, mahope ae nei..... 535
Hoopii Kipaku, iloko o 20 makahiki e hoopii ai. E nana maloko o ke Kanawai: Kaupalena ana o ka Hoopii ma ke Kanawai—Hoopii no ka Hoihoi ana mai i ka Aina.. 558
(No na mea p'li i ka Hoopii Kipaku, e nana ma ia mahele mahope ae nei.)
AINA AUPUNI, NA—GOVERNMENT LANDS.
Agena. E nana Luna Aina..... 107
Alanui Aupuni—*ana* ana..... 106
Ana ana i ka aina..... 107
Ana—Palapala 107
Hoolaha no ke kuai kudala..... 108
Hoolimalima Aina Aupuni..... 110
Home Hookuonoono, Home Liilii—Ke ano e loaa'i..... 112
Komohewa maluna o ka aina, na ke Kuhina Kalaiaina e hoopii 105
Kuai aina, no ka pono o ke Aupuni..... 106, 108
Kuhina Kalaiaina, e malama a e hooponopono..... 105
Kuhina Kalaiaina, e koho i na luna aina-agena..... ... 107
Luna Aina-Agena: Kana hana—e hoike i ke Kuhina Kala'aina no ke komohewa—kona uku..... 107
Mile o na alanui—e hoolaha ma ka nupepa..... 106
Palapala *ana* me kii aina..... 107
Pili ole ke kuai kudala no ka aina i hooliloia ma ke ano panai, a pela'ku..... 108
Punawai, na kiowai ame na loko, aole e kuai lilo ia aku.. 107
(E nana: Kekahi mau pono ponoi o na kanaka)..... 844
AINA E, KUHINA O KO NA—MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS. E nana Kuhina o ko na Aina E..... 66
AINA E, LUNA AUPUNI O NA—DIPLOMATIC AGENTS. E nana Luna o na Aina E, Na..... 71
AINA O KA REPUBALIKA—TERRITORY OF THE REPUBLIC.
Kumukanawai 5
AINA, KANAWAI O 1895—LAND, ACT OF 1895. E nana Kanawai Aina o 1895.
AINA NO NA KULA AME NA KAHUA HALEKULA—SCHOOL LANDS AND SITES.
Palapala Sila Nui..... 102
(E nana nohoi: Aina, mamua ae nei; ame na mahele: Oihana Hoonaauao, ame na Palapala Sila Nui, mahope ae nei.)

AINA LEIALII—CROWN LAND. AOAO
Lilo no ke Aupuni. Kumukanawai..... 47
AINA LEIALII MA OLAA, NA—CROWN LANDS IN OLAA. E nana Kanawai Aina o 1895.
A'O OIHANA, AELIKE. E nana Ae'ike A'o Oihana..... 758
A'O PILIOLELO—GRAMMAR.
Aole nana nui ia ke ano hohonu o na huaolelo kanawai mamuli o kona mau rula..... 58
AUHAU, NA—TAXES.
Agena, Na hana a ia poe..... 362
Agena Panihakahaka..... 361
Aha, Uku o..... 384
Aha, Anana..... 387
Aha Hoopii Auhau..... 383
Aha Kiekie..... 385
Alanui 356
Hoolilo ana ia auhau..... 357
Wa e heluia'i..... 353
Wa e hookaa'i..... 353-381
Ilio 357
Ilio kane..... 357
Ilio metala ole—hopuia..... 358
Wa e heluia'i..... 353
Wa e hookaa'i..... 353-381
Oihana imi loaa—hoomaopopo ana..... 359
Oihana Kinaiahi—aole auhau..... 364
Ona i ike ole ia..... 361
Uku o na Aha..... 384
Hamama na palapala aina me na moolelo a na Luna Helu i ka lehulehu..... 370
Hemahema o ka helu ana—aole ia he mea e lilo ai i mea ole 387
Hoike "Prima Facie" na Papa Helu Auhau..... 386
Hoike Auhau—Return..... 379
Hoike a na Hui—ka mea nana e hana..... 363
Hoopai ke hana ole i hoike..... 381
Hookuuia mai ka auhau mai:
Na ululaau 391
Na lepera..... 392
Poe i hookuuia..... 864
Waiwai nona ka waiwai io $300..... 365
Hoolaha hoomahuahua helu auhau..... 371
Hoolaha no ka helu ana i ka waiwai i hoike ole ia..... 370
Hoolimalima home liilii—auhau..... 135
Hoolimalima malalo o ke Kanawai Aina—ka waiwai io ke auhauia..... 123
Hoomalu no na auhau—hana ana..... 377
Hoopii—auhau kaa ole..... 376
Hooponopono i na auhau—na ke Kuhina Waiwai..... 301
Hope Luna Helu, Na..... 367
Olelo Hoohiki..... 367
Olelo Hoohiki, e hoohiki aku..... 372
Uku Komisina..... 368
Bona 367
Hoonoho ana a hoopau ana..... 366
Mana ame na hana..... 367
Hopu no ka auhau kaa ole..... 376
Hui—kona ano..... 362

AUHAU—*Hoomauia.* AOAO
Hui—ke ano e hana'i ka hoike..... 380
Huina waiwai io..... 360
Kaa—Cart 356
Kaa holo lealea..... 356
Kaa huila lua..... 356
Kaa kikane (dray)..... 356
Wa e hookaa'i..... 353, 381
Kaa ole, Na—Delinquent taxes..... 353
Hooko ana..... 375
Hoolaha ana..... 374
Hoomalu no na auhau..... 377
Hoopai 364
Hopu ana no na auhau kino..... 376
Kahu, Na—ka lakou hana..... 362
Kahua waiwai io, no ka helu auhau..... 359
Kahunapule—aole auhauia..... 364
Kino—Poll Tax..... 355
Poe ku i ka auhauia..... 355
Wa e heluia'i..... 353
Wa e hookaa'i..... 353, 381
Kino, Auhau piliikino—Personal Taxes:
Wa e hookaa'i..... 381
Koina—auhau i na..... 385
Koina aha—hoopii auhau..... 382
Koina ma na hoopii hou, Aha Kiekie..... 386
Kuhina Kalaiaina— hoolako i na palapala aina..... 369
Kuhina Waiwai—hooponopono i na auhau..... 301
Kula—School Tax..... 355
Hoohana ana ia auhau..... 355
Poe i ku ia auhau..... 355
Wa e hookaa'i..... 358, 381
La Helu Auhau, Na..... 353
Luna o na Aupni E, aole auhau..... 364
Luna Helu Auhau:
Olelo Hoohiki, e hoohiki aku..... 372
Uku 368
Bona 366
Hana—ka lakou..... 368
Helu ana—hoolaha ana no ka manawa ame kahi e heluia'i 370
Hookohu a hoonoho ana. Kumukanawai 14..... 366
Hoolaha no ka hoomahuahua helu auhau..... 371
Hoolaha no ka manawa ame kahi..... 370
Hoopau ana i na lunahelu..... 366
Keena Oihana..... 368
Kokua na makai ia lakou..... 379
Koikoi o ka hana..... 373
Kuleana nana no na hana auhau..... 371
Mana—ko lakou..... 368
Nanaia ka lakou helu ana e ka lehulehu..... 381
Lunakanawai Apana:
Mana hookolokolo..... 387
Mahele Auhau, Na..... 353
Mana Hookolokolo o na Lunakanawai Apana..... 387
Manawa Helu Auhau..... 353, 379
Nanaia ka helu ana e ka lehulehu..... 381
Na moolelo me na palapala aina—na ke Kuhina Kalaiaina e hoolako..... 369

AUHAU—*Hoomauia.* AOAO
Na moolelo—noa i ka lehulehu..... 370
Noho ma kahi e..... 361
Palapala aina me na moolelo—na ke Kuhina Kalaiaina e hoolako 369
Papa Helu Auhau, he mau hoike "Prima Facie" 386
Papa Hoohalikelike Auhau..... 379
Poe noho ma kahi e..... 361
Pualikoa Kiai Aupuni—aole auhau..... 364
Pualikoa Kipololei—aole auhau..... 364
Waiwai hoike ole ia—hoolaha..... 370
AUHAU HOAILONA PA'I, NA KUNI—STAMP DUTIES.
Aina E, palapala i hanaia ma na—ka wa e hoailona pa'iia ai 407
Aina hanai holoholona, palapala kuai, ka hoailona pa'i... 409
Aina mahiko, palapala kuai, ka hoailona pa'i..... 409
Aina mahi raiki, palapala kuai, ka hoailona pa'i..... 409
Anuiti:
Palapala hookaa dala i maopopo ka manawa, ka auhau hoailona pa'i..... 408
Palapala hookaa dala no ka manawa i oi aku i ka wa ola o ke kanaka, ka auhau hoailona pa'i..... 409
Palapala hookaa dala, no ka wa ola, ka auhau hoailona pa'i 409
Palapala kuai—hookuu—hoolilo a kuai hou mai i ka palapala anuiti, ke oi ole ke kumukuai mamua o $500, ka auhau hoailona pa'i..... 410
Ina e oi mamua o $500, ka auhau hoailona pa'i..... 410
Hoohalahala no ka auhau hoailona pa'i ana a ke Kuhina Waiwai 408
Hoopai no ka hoailona pa'i ole ia a hala ekolu mahina.... 407
Hoopau a holoi ana i ka hoailona pa'i, wa e hana'i ia hana 406
Kakauolelo Buke He'u, kana hana pili ia mea..... 406, 408
Kope ana i ka palapala, e hoailona pa'i mua ia..... 407
Kumukuai ma ke dala, e hoakaka maopopo ia, i maopopo ke ano e auhauia ai ka hoailona pa'i..... 407
Kumukuai waiwai maoli, e laa ka waiwai kalepa a aina paha, ka hoailona pa'i ana ia ano palapala..... 409
La o ka palapala, e loaa'i ka wa e mana ai ke kanawai hoailona pa'i..... 407
Manawa e hoailona pa'i ole ia ai na palapala..... 407
Mea Hoike—ka palapala i hoailona pa'iia a hoailona pa'i ole ia..... 407-408
Moraki—Waiwai i paa i ka morakiia, ka hoailona pa'i.... 409
Palapala hoike noho home liilii, aole hoailona pa'i..... 135
Palapala hoolimalima home liilii, aole hoailona pa'i..... 135
Palapala kuai mai ka hoa kuai mua mai (first purchaser) a i ka hoa kuai elua (sub-purchaser)..... 409
Waiwai i paa i ka moraki, ke kuai a hooliloia, ka hoailona pa'i 409
AUHAU KINO. E nana, Auhau.
AUHAU KULOKO, NA—INTERNAL TAXES. E nana, Auhau.
AUHAU WAIWAI HOOILINA—INHERITANCE TAX..... 402
Ka hoomaopopo ana i ka waiwai io..... 404
Ka hookaa ana 402
Na hana a na lunahooponopono waiwai, hooko kauoha a kahu 403
AUPUNI—GOVERNMENT.
Ano o ke Aupuni. Kumukanawai..... 14

AUPUNI—*Hoomauia.* AOAO
Inoa o ke Aupuni. Kumukanawai..... 5
Hae Aupuni. Kumukanawai 6..... 61
Mahele o na mana Aupuni. Kumukanawai..... 9
Sila aupuni..... 61
AUPUNI HAWAII—HAWAIIAN GOVERNMENT.
Na hoopii i ke Aupuni..... 644
Ke kipi o 1895..... 646
Manawa i kaupalenaia 645
No na hana kolohe a hoopunipuni..... 646
Palapala noi 645
Na hoopii a ke Aupuni Hawaii..... 647, 648
Na hoopii, na ka Loio Kuhina e lawelawe..... 647, 648
AD VALOREM—AD VALOREM DUTIES. E nana Dute.
AFIDEVITA, NA—AFFIDAVITS. Na palapala hoike i hoohikiia.
Hiki i na Kuhina Hawaii ame na Kanikela ma na aina e ke hana ia hana..... 68
Hiki i na Notere o ka Lehulehu ke hana ia hana..... 761
Hoohui no na aie wale no..... 830
Ka uku o ka Notere no ia hana..... 762
AGENA HOOIAIO PALAPALA, NA—AGENTS TO TAKE ACKNOLEDGMENTS. E nana: Luna Hooiaio Palapala.
AHAOLELO—LEGISLATURE. E nana nohoi Koho Balota, ke Kau Ahaolelo, Senate, Poe i Kohoia (Lunamakaainana), Hale o.
Ae ame Hoole. Kumukanawai..... 19
Aole e hoopaaia kekahi lala e pane no kana mau olelo maloko o ka Ahaolelo..... 21
Elua Hale—ko na Senate ame ko na Lunamakaainana.... 17
Uku o na lala..... 21
Uku mile 21
Hoohiki oihana..... 19
Hookuuia mai ka hopuia ana..... 21
Hoopai i na lala..... 21
Hoopai i na poe aole he lala..... 20
Ka Aha Kiekie, ka lunakanawai nana e hoomaopopo i ke kupono o na lala..... 17
Ka hapanui—Quorum..... 20
Ke Kau Ahaolelo..... 25
Ke koho ana i Peresidena no ke Aupuni..... 10
Kupono i lala Ahaolelo, ka hooiaio ana..... 18
Kupono ole e lilo i luna aupuni..... 18
Kupono ole i lala Ahaolelo kekahi poe..... 19
Na hoike mai ka Peresidena aku..... 13
Na ka Peresidena, ma ke apono ana a ka Aha Kuhina, e hoakoakoa 12
Na kau mau..... 26
Na kau kuikawa..... 26
Na Kuhina, he poe hoa ex-officio (mamuli o ka lakou mau oihana) no ia mau hale..... 16
Na Luna me na Rula..... 19
Pono o na lala..... 21
AHA HOOKO—EXECUTIVE COUNCIL. Kumukanawai..... 9
AHA (HOOKOLOKOLO) APANA, NA—DISTRICT COURTS. E nana nohoi: Lunakanawai Apana..... 489
Apana hookolokolo, ma kela ame keia mokupuni..... 389-390
Hana kivila, lawelawe ana..... 524-528
Lawelawe hana kivila ana..... 524-528

AHA (HOOKOLOKOLO) APANA—*Hoomauia.* AOAO
Loio no na aha apana..... 522
Mana hookolokolo:
Mana kumu a kaokoa, ke oi ole ke koi mamua o $50.. 489
Mana like (me ka Aha Kaapuni) ke oi ole ka huina mamua o $300)..... 489
Mana ma ka aie o $500..... 527
Mana ma na hihia karaima. E nana Kanawai Karaima, Mok. 53.
Mana ma na hoopii no ka hoihoi ana mai i ka aina a hale i hoolimalimaia. E nana Hakuaina ame Hoaaina 687
Na hihia hiki ole iaia ke hoolohe..... 490
Palapala hoomalu (attachment)..... 524
Palapala hoopii, kena, kii (summons)..... 524
Palapala hoihoi waiwai (writ of replevin)..... 524
Palapala lawe (capias)..... 524
AHA HOOKOLOKOLO KAAPUNI, NA—CIRCUIT-COURTS. E nana nohoi: Hana Kivila ma na Aha Hookolokolo.
Apana hookolokolo kaapuni, Na..... 494
Bona no na koina..... 501
Hoohalahala mai na komisina pa mai..... 157
Hooloili i kahi e hookolokolo ai..... 497
Hoonoho a hoopau ana ia lakou. Kumukanawai..... 11
Hoonoho a hoopau i na lunahooko kauoha, lunahooponopono waiwai ame na kahu..... 498
Hoonoho i kiure kuikawa no ka ninaninau ana i ka hupo, pupule, hapai ana o kekahi wahine, a pela'ku..... 499
Hoopanee ana 506
Kau hookolokolo, Na..... 495
Kupono ole, a hiki ole ka lunakanawai i kahi hookolokolo 505
Mana hookolokolo (jurisdiction)..... 496
Mana hookolokolo ma ke kau:
Oki a hookaawale mare..... 497
Hoopii a hihia pili i na Elele o na Aupuni E..... 497
Hoopii kue i ke Aupuni Hawaii..... 497
Na ofeni a karaima, i loaa ole ka mana hookolokolo i na Aha Apana, a i hoohalahalaia mai laila aku... 496-497
Na hoopii kivila i loaa ole ka mana ma ke kanawai ma kekahi ano e ae..... 497
No na uku hoopai..... 497
Mana hookolokolo ma ke keena:
Banekarupe 498
Hihia moana a moku..... 498
Hooholo i na hooilina ma ke kanawai o ka poe i make 498
Hooholo i na keiki kamehai..... 499
Hookaawale i ko ka wahine mare kuleana waiwai ma ka waiwai o ke kane..... 498
Hookama a e hoohiki i na keiki hanai..... 499
Hoopuka i ka palapala hookuu kino (writ of habeas corpus) 499
Hoopuka i na palapala hopu..... 499
Kauoha i kahi aoao pili i kekahi hihia e haawi i hoopaa koina..... 499
Mahele i ka waiwai mawaena o na hooilina..... 498
Mahele i ka waiwai paa (partition)..... 498
Mana haawi bela..... 499
Mana hookolokolo kaulike..... 498
Mana hooponopono waiwai a hooko kauoha hooilina. 498

AHA HOOKOLOKOLO KAAPUNI.—*Hoomauia.* AOAO
Mana Hookolokolo ma ke Keena:
Mana hoopuka i na palapala hai hewa, kii moo hookolokolo, koi, hoole i ka haalele i ke aupuni, papa aku ame ka ninau kumu, ame na palapala kanawai e ae 499
Mana hookolokolo ma na mea pili i ka waiwai o ka lehulehu (eminent domain) 650
Mana kii hoike 502
Manawa e noho oihana ai 496
Na hoike i ka Lunakanawai Kiekie 504
Na mana (powers) 502
Rula 502
Sila 496
Waiho i ka hihia i ka poe koho (referees) 503
AHA HOOKOLOKOLO KAKAU—COURT OF RECORD. E nana:
Hana Kivila 529
AHA HOOKOLOKOLO KAULIKE—COURT OF EQUITY. E nana: Mana Hookolokolo Kaulike, Hihia Moku ame Waiwai Hooilina—Aha Kaapuni 498, 632
AHA HOOKOLOKOLO KAULIKE, NA LUNA KOKUA—MASTERS IN CHANCERY.
Hoonohoia lakou e ka Aha Kiekie 519
Ka hoohiki oihana ana 519
Ka lakou hana 519
Ko lakou uku 519
AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE—SUPREME COURT 508
Aupuni Hawaii, mana ma na hihia i hoopiiia ai, a i hoopii ai ke Aupuni 644
Oki mare, mana oia Aha 781
Olelo hooholo, Na. Kumukanawai 43
Olelo hooholo, Na. E unuhiia ma ka Olelo Hawaii 512
Olelo hooholo a ka Aha, ma ka hoopii hou ana mai ka Papa Kakauinoa mai 873
Unuhi ana i na olelo hooholo 512
Halema'i (na), mana nana o ka Aha 296
Hele ana o na hoike imua o ka Aha 509
Hiki ole ae ka Lunakanawai 510
Hoike—e kauoha ma na palapala kii hoike 509
Hookohu ana a hoopau ana i na lunakanawai. Kumukanawai 11-12
Hoolohe ana o ka Aha i ka hihia 510
Hoopau ana i na lunakanawai. Kumukanawai 42
Hoopii luna nui (impeachment). Kumukanawai 42
Hoopii (appeal) mai ka papa hoopaa inoa koho balota aku, Kumukanawai 36
Mai ka aha hoopii auhau aku 386
Mai na komisina oihana wai aku o Honolulu 251
Mai na komisina pa aku 157
Mai na komisina palapala sila aku (patents) 239
Mai na komisina palena aina aku 160
Kau hookolokolo oia Aha, Na 510
Kupono ole e hoolohe i kekahi hihia. Kumukanawai 43-51
Lunakanawai hookupono hoa ahaolelo. Kumukanawai 17 859
Mana hookolokolo kumu (original jurisdiction) 508
Mana hoolohe hoopii hou 508
Manao Kanawai i ka Mana Hooko. Kumukanawai 43
Manawa e noho oihana ai, Kumukanawai 42

AHA HOOKOLOKOLO KIEKIE.—*Ho mauie.* AOAO
Na mana oia poe (powers)..... 509
Paio ana a na loio ma ka hihia..... 510
Rula no na lawelawe hana ana ma ia Aha..... 511
AHA HOOKOLOKOLO KOA—MILITARY COURT. E nana: Oihana Koa..... 74
AHA HOOKOLOKOLO KUOKOA—ARBITRATION. E nana Hooponopono Hihia imua o na Poe Kuokoa..... 665
AHA HOOKOLOKOLO HOOMALU. E nana, Aha Apana.
AHA HOOPII AUHAU—TAX COURT OF APPEAL. E nana: Auhau, Na..... 383
Bona hoohalahala i ka Aha Kiekie..... 385
Ekolu lala ma ia aha—hookahi Peresidena..... 383
I ka Aha Kiekie e hoopii a e hoohalahala hou aku ai, mai ka aha hoopii auhau aku..... 385
Olelo hoike imua o ka Aha Kiekie..... 386
Uku o ka aha..... 384
Hapanui o ka aha, ua lawa..... 384
Hoolaha hoohalahala imua o ka luna helu..... 382
Ka uku o na lala o ka aha..... 384
Ke ano e auhau ai i na koina..... 385
Ke ano o ka palapala hoike hoopii hou imua o ka Aha Kiekie 385
Mana o ka Papa Hoopii Auhau..... 384
Manawa e hoohalahala ai—20 la..... 385
Na Papa Helu Auhau, he *mau mea hoike*..... 386
Palapala hoike hoohalahala imua o ka aha hoopii auhau.. 382
Palapala hoopii hou imua o ka aha hoopii auhau..... 382
Palapala hoopii hou imua o ka Aha Kiekie..... 385
AHAHUI HOOHUIIA, NA, HUI KUMUWAIWAI HOOHUIIA—JOINT STOCK COMPANIES.
AHAHUI EKALESIA, AHAHUI BANAKO, AHAHUI KALEPA, AHAHUI KULANAKAUHALE AME AHAHUI MONOPOLE. E nana: Aha Hoohui..... 806
AHAHUI ILINA—CEMETERY ASSOCIATION.
Loaa ka palapala hoohui i kaupalena ole ia ka manawa... 807
AHA KOMISINA E LAWE I NA OLELO HOIKE, NA—COMMISSIONS TO TAKE TESTIMONY..... 642
Ma ka hooponopono waiwai..... 642
Na hoike ma ka aina e..... 579
AHA KUHINA—CABINET. Kumukanawai..... 9-14
He poe hoa ahaolelo lakou, mamuli o ka lakou oihana.... 16
He poe hoa kuka lakou no ka Peresidena..... 14
Hiki i kekahi Kuhina ke kukala i ke Kanawai Koa..... 13
Hoopau ana i kekahi lala (hoa)..... 12
Kapae ana i ka Palapala kuu kino..... 13
Mana hoonoho a hoopau oihana..... 14
Na hoike oihana a lakou..... 14
Na koikoi pili oihana..... 14
AHA KUKA O KE AUPUNI—COUNCIL OF STATE. Kumukanawai..... 40
Ka manawa halawai..... 41
Ke kala ana i ka hoopai..... 41
Kupono o na lala..... 40
Mana hookaawale dala ma ka wa pilikia..... 41
Manawa e noho ai ma ka oihana..... 40
Na hakahaka 40

AOAO
AHA KUKA—ADVISORY COUNCIL. Kumukanawai..... 49
Ka ili ana o ke koikoi maluna o na paa mahele kuleana.. 810
Kumupaa e kupono ai ke hoomaka..... 810
AHA LULU—LOTTERY. Kumukanawai..... 48
AHAHUI MAHIAI—AGRICULTURAL SOCIETIES..... 214-215
AHO, KAULA—AHO CORD.
Ke kuleana o na kanaka ma ia mea..... 844
AHUPUAA AME ILI AINA, NA—AHUPUAAS AND ILIS. I loaa mua ole na Palapala Sila Nui.
Ke ano e loaa ai na Palapala Sila..... 163
AKO'AKO'A—CORAL 844
ALA AOAO HELE WAWAE—SIDEWALKS..... 192, 193
ALA LIILII ME PONO WAI. E nana, Pono Ala Liilii me Pono Wai
ALANUI, ALAHELE; PONO—RIGHT OF WAY. E nana no hoi: Pono Ala Liilii ame Wai.
Ke kuleana o na kanaka ma ia mea, ma na aina konohiki a alodio 844
ALANUI AME UWAPO, NA—HIGHWAYS AND BRIDGES.
Aupuni Hawaii, ka ona o na alanui aupuni..... 191
Ala aoao hele wawae..... 192
Inoa (na) o na alanui..... 195
Olelo hooholo a na komisina..... 176
Olelo hoolaha no na hana hou..... 174
Olelo hoolaha no na koi..... 174
Ona o na alanui aupuni..... 191
Bona no na koina..... 183
Haawi ana (dedication) i alanui..... 190
Hana hou ana i na alanui o Hilo..... 208
Hoailona mile 194
Hoohalahala mai ka olelo hooholo aku a ke komisina no ke poho..... 183
Hooloihi (hoakea) ana i na alanui o Hilo..... 208
Hooloihi (hoakea) ana i na alanui o Honolulu..... 202
Hoomau ana (malama) i na alanui..... 190
Hooponopono kuwaho ana i na koi..... 173
Hoowaiwai ana—Betterment.....177, 180, 182
Ka haalele ana..... 190
Ka hana ana no ka wehe a pani ana i kekahi alanui..... 170
Ka waiho ana i na koi..... 174
Kiure alanui 172
Koi, waiho ana..... 174
Koina hoopii hou..... 183
Koho ana i ke poho..... 175
Komisina koho i na poho..... 175
Kuhikuhi, Na—Signs..... 195
Kuhina Kalaiaina, e hoomaopopo i na mile..... 194
Kuhina Kalaiaina, kona mana hooponopono alanui..... 165
Kulana laumania o na alanui..... 188
Kuleana aina i hoopaapaaia..... 179
Kuleana alodio ma na alanui aupuni, o ke Aupuni Hawaii no ia 191
Kuleana hoopaa (lien) ka hooko ana..... 715
Kuleana hoopaa no ka hoowaiwai ana—Lien for betterments 182
Luna Alanui no ka Apana o Honolulu—Road Supervisor. 165

ALANUI AME UWAPO—*Hoomauia.* AOAO
Malama i na alanui..... 191
Manawa no ka hookaawale ana aku i ka waiwai..... 180
Noi e weheia, hana hou a pani ana paha i kekahi alanui. 171
Palapala aina a kii o na alanui..... 194
Pani ana i kekahi alanui..... 171
Papa alanui 165
Papa kuhikuhi 195
Poe hana alanui paa mau—Cantoniers..... 196
Poo o na poe hana alanui paa mau—Chief of cantoniers.. 200
Pou kuhikuhi alanui..... 195
Pohaku mile, Na..... 194
Poho, Na..... 176
Wehe ana i kekahi alanui..... 171
ALANUI KAAMAHU, NA—RAILWAYS. Kukulu ana..... 254
Aina i laweia no ka manawa, uku..... 257-258
Aina hoohana ole ia, kuai aku..... 260
Aha Apana. E nana, Lunakanawai Apana.
Akea o ke alanui—Width..... 256
Alanui Alahao—Street Railway. E nana Hui Kaa Alahao 273
Alanui Kaamahu o Oahu:
Aelike me ke Aupuni..... 264
Aina i hoohana ole ia, e kuai aku..... 260
Auhau, hookuuia..... 270
Akea o ke alanui..... 266
Ikaika holo o ke kaa, rula hooponopono..... 265
Uku ohua..... 266
Uku ukana..... 269-270
Uku kokua—Subsidy.....a..... 271
Haawi ana i ka lohe i ka poe e noho ana ma ka aina. 266
Hookuuia mai ka auhauia ana..... 270
Koho ana i ka waiwai io o ka aina, a waiwai e ae e manaoia ana e lawe..... 267
Kuai i na aina i hoohana ole ia..... 260
Lawe ana i ka waiwai—Eminent domain..... 264
Mana o na Hui i Hoohuiia..... 254
Moraki i ka pono kukulu alahao..... 271
Papa hoike auhau ukana—Tariff Schedule..... 270
Pono kukulu alahao—Franchise..... 264
Moraki ana ia pono..... 271
Olelo hoholo a na mea i kohoia no ka uku—Awards of compensation 260
Uku—Compensation 258
Uku kokua—Subsidy..... 262
Uku no ka aina i laweia no ka manawa..... 257-258
Bona, Na, ma na e hoopuka..... 263
Hoohana ana i ka aina no ka manawa..... 257-258
Hooponopono no na aina i laweia, imua o elua kanaka i kohoia, mamuli o ka aelike—Arbitration..... 259
Hoopuka ana i na Bona..... 263
Kanawai ame na Rula..... 263
Kue ana i na Kanawai ame na Rula..... 262
Kukulu ana—Construction of..... 254
Lawe ana i ka waiwai—Eminent Domain 230
Lunakanawai Apana, mana ma na hihia..... 262
Mana e hoopuka i na Bona..... 263
Pa ana..... 261
Poho, Na; e hooponoponoia imua o elua kanaka kohoia, mamuli o ka aelike..... 259

ALANUI KAAMAHU—*Hoomauia.* AOAO
Rula ame na Kanawai..... 262
Waiwai o ka lehulehu, laweia ana..... 230
ALAHAKA, NA—BRIDGES. E nana, Alanui me Uwapo.
ALEMANAKA—CALENDAR.
Pili i ka malama ame ka makahiki..... 59
ALIHIKAUA NUI—COMMANDER-IN-CHIEF. Kumukanawai. 13
ALODIO, PALAPALA (KULEANA)—ALLODIAL OR FEE SIMPLE TITLE..... 774
"A ME"—AND.
Ke ano ma ke kanawai..... 59
AMERIKA HUIPUIA—HOOHUI AINA. Kumukanawai..... 13
ANA KAUPAONA ME NA ANA E AE..... 103
APANA AUHAU, NA—TAXATION DISTRICTS..... 389
APANA, NA—DISTRICTS.
Ke ano ma na Rula Koho balota..... 858
No na Senate, Kumukanawai..... 22
E nana nohoi, Auhau, Oihana Hoonaauao, Oihana Hookolokolo, Dute, me Koho Balota.
APANA OIHANA HOOKOLOKOLO, NA—JUDICIAL DISTRICTS 389
APANA OIHANA HOONAAUAO, NA—EDUCATIONAL DISTRICTS 389
APANA OHI DUTE..... 436
APANA HOOKOLOKOLO KAAPUNI, NA..... 494
APANA KOHO BALOTA. E nana Koho Balota..... 656
Ano oia mea he apana, ma na Rula Koho Balota.....
Apana koho Lunamakaainana, Na. Kumukanawai..... 24
Apana koho Senatoa. Kumukanawai..... 55
APONO ANA I NA KUIKAHI—RATIFICATION OF TREATIES. Kumukanawai 13
AWAPAE, NA—LANDINGS.
Ano e hoopauia ai na hoopaapaa ana..... 656
Uku no ka hiu ana i na ukana..... 657
Hoolaha i na awapae..... 656
Hoolaha i na papa kuhikuhi..... 656
Na Kewe—Hoisting apparatus..... 657
Papa kuhikuhi no na awapae, na ke Kuhina Kalaiaina e hoomakaukau 656
Pono kahiko o ka lehulehu ma na awapae..... 656
AWARAKE, NA—AVERAGES.
Ka hana a ka notere o ka lehulehu..... 760

E

EX-OFFICIO—MAMULI O KA OIHANA. E nana, Aha Kuhina. Kumukanawai 16
EKE LETA, NA—MAILS.
Hoouna dala ana me na puolo..... 339
Kanaka halihali aku ia mea e kohoia no e ka Luna Nui o ka Oihana Leta..... 334
Kapena moku, e haawi ia mea ma na Hale Leta..... 334
EPA AME HOOHIKI WAHAHEE, KANAWAI—FRAUDS AND PERJURIES, STATUTE OF.
Olelo aelike no ke kuai ana i ka ukana a waiwai kalepa—
Ke ano e paa ai a e paa ole ai..... 562, 563
Olelo hoomanao aelike no ke kuai, e pono e kakauia.... 562

EPA AME HOOHIKI WAHAHEE—*Hoomauia.* AOAO
Hookoia ana o ka olelo aelike, e na hope ma ke Kanawai o ka mea i make..... 563
Kumuwaiwai, Kumukuai—Consideration..... 562

I

"I OLE IA"—OR. Ke ano ma ke Kanawai..... 59
IKE OLE I KE KANAWAI—IGNORANCE OF LAWS.
Aole pakele kekahi mahope iho o ka hoolahaia ana..... 56
ILAMUKU (LUNA MAKAI KIEKIE) O KA REPUBALIKA. E nana nohoi, Oihana Makai.
Bona 458
Hana i na hana a na Kiaaina..... 465
Hookohuia ana a hoopauia ana. Kumukanawai 14..... 458
Kiaaina, hana i ka lakou hana..... 465
ILI ANA O KA WAIWAI—DESCENT OF PROPERTY..... 835
Hooilina, Na 835
Hoolimalima home liilii malalo o ke Kanawai Aina o 1895 131, 132
Hoowaiwai mua ana..... 839
Keiki Kamehai, hooilina no ka makuahine..... 838
Keiki koko hapa, like no me ke keiki koko okoa..... 838
Lilo i ke Aupuni Hawaii ka waiwai ke ole he hooilina.. 838
"Mamo," ke ano oia huaolelo..... 840
ILIO, AUHAU—DOG TAX. E nana, Auhau.
INOA, NA—NAMES.
Hoike no..... 767
Hooloili i ka inoa..... 766
Na keiki kamehai..... 766
Na wahine mareia..... 766
INOA, PAPA HOOPAA. E nana, Papa Hoopaa Inoa.
INOA, MANAWA E HOOKOMO AI—TIME OF REGISTERING. Kumukanawai 37

O

OIHANA O KO NA AINA E—DEPARTMENT OF FOREIGN AFFAIRS. E nana, Kuhina o Ko na Aina E.
OIHANA HOOKOLOKOLO — JUDICIARY DEPARTMENT. (Olelo Hoakaka. E nana ma na mahele e pili ana i na Aha Hookolokolo i hoikeia ma keia Papa Kuhikuhi).
Aha Apana, Na..... 489
Aha Kaapuni, Na..... 494
Aha Kiekie 508
Apana hookolokolo, Na.....389, 487-488
Hana Kivila ma na Aha Apana..... 524
Hana Kivila ma na Aha Kakau..... 529
Hoakaka pili laula, Na..... 485
Hookupa ana i na poe o Ko na Aina E..... 660
Kaulike, hihia moku ame wawai hooilina..... 632
Kakauolelo, Na 514
Kanawai maa mau o Enelani—Common Law of England.. 486
Koina, Na 618
Kuokoa ana—Independence of..... 485
Loio a Kokua ma ke Kanawai..... 520
Luna Kokua ma ke Kaulike—Master in Chancery..... 519

OIHANA HOONAAUAO—PUBLIC INSTRUCTION. AOAO
Aie dala no na kula..... 99
Aole kokuaia na kula pili hoomana e ke Aupuni. Kumukanawai 48
Ahahui o na kumu..... 89
Apana kula, Na..... 91
Agena—Luna Kula 86
Agena—Luna Kula e hana i na kikoo dala..... 91
Oihana Mahiai ma na Kula Aupuni..... 94
Olelo Beritania, ka olelo e aoia ai..... 89
Uku kula, Na..... 87, 88
Bona Aie no na kula..... 99
Buke kula, loaa ma ko lakou kumukuai kumupaa..... 90
Hale, Na—Malama ana..... 91
Hana, Na, a ke Kuhina..... 84
Hele ana i na kula..... 88
Hoihoiia i ka Oihana Hoonaauao na hana i lawelaweia mamua e ka Papa Hoonaauao..... 88, 89
Hoike a ke Kuhina..... 84
Hoolilo ana i ke dala..... 98
Hoomana, Kahunapule—aole kupono i Komisina..... 83
Hoonoho i na luna..... 85
Hoopau i na luna..... 85
Hoopai ana a na kumu..... 90
Kauoha ke kanawai i na keiki e hele i ke kula..... 92
Kahua hale kula, Na..... 89
Kahu Kula Nui o na kula, Na hana..... 85
Kahunapule, aole kupono i Komisina..... 83
Kakauolelo 86
Kapae ana i na kumukula..... 91
Keena oihana 84
Kokua haumana ma Punahou..... 98
Komisina, Na 83
Kuhina o Ko na Aina E, ke poo oia oihana..... 83
Kula Kuokoa, Na—Private Schools:
Ka hana e ku ai ia kula..... 87
Kona hooponopono ia ana..... 87
Nele i ke kokua Aupuni. Kumukanawai..... 48
Kula Wae, Na—Select Schools..... 87
Kumukula, Na 86
Kupono ana e lilo i Komisina..... 83
Moolelo o na hana..... 85
Na hoa o keia oihana..... 84
Na makahiki hele kula..... 88
Na mea e aoia ai ma na kula, na ka Oihana Hoonaauao no ia e hooponopono..... 87
Papa Hoonaauao e hoike aku i ka hahakiia ana o ka palapala hoohui 95
Papa Hoonaauao, Hookohu a hoopau ana. Kumukanawai 12
Palapala Hoohui o na Kula Nui..... 95
Palapala Sila Nui hoopukaia no ka aina hale kula..... 100
Rula Hooponopono 84
Sila 84
Waihona Aupuni (Museum) o na Mea Kahiko, a pela aku 93
OIHANA KALAIAINA—DEPARTMENT OF THE INTERIOR.
E nana, Kuhina Kalaiaina.
OIHANA KOA—MILITARY FORCES.
Auhau, hookuuia..... 78, 364

OIHANA KOA—*Hoomauia.* AOAO
Aha Hookolokolo Koa, Na. E nana nohoi Kanawai Karaima 74
Aliikoa Kiekie—Field Officers:
Regimana 75
Konela 75
Lutanela Konela 75
Mekia 75
Aliikoa Kiekie—Commanding Officer.
Na Ukali:
Akukana 75
Kapena, Kahunapule 75
Luna Pu 75
Mekia, Kauka 75
Quarter Master (Puuku) 75
Aliikoa Komisina ole—Non Commissioned Staff 75
Alihikaua Nui. Kumukanawai ..... 13 Kivila .. 76
Olelo Hoohiki ma ka wa e lilo ai i lala 79
Bataliona 75
Haalele ana o ka luna koa 78
Hae Hawaii wale no ka hae hookahakaha 82
Hele ana i ka paikau 79
Hookohuia ana o na luna koa 76
Hookuuia mai ka auhau mai 78, 364
Hookuuia mai ka hoomaluia ana o ka waiwai 617
Hoomaluia o ka waiwai, Hookuuia 617
Hoonohonoho ana (kukulu) i na puali 74
Hoopai, ke hele ole i ka paikau 79
Hoopauia ana 80
Kauka (oki), Na—Surgeons 75
Koho ana i na aliikoa komisina 77
Komisina, Na 76
Ku ka oihana koa malalo o ke Kanawai. Kumukanawai .. 5
Kukulu ana i mau puali ki-pololei 75
Lawelawe maoli i ka wa kaua 81
Luna koa:
Auhau, Aole 78
Komisina 77
Komisina ole 77
Na 'liikoa ukali 75
Na 'liikoa—haalele ana 78
Na 'liikoa o na Puali 75
Na 'liikoa o na Regimana 75
Ninaninau ana i na luna koa 77-78
Paikau, hele ana 79
Paikau, hele ole ana 79
Papa Ninaninau 78
Papa o na Koa i hookuuia—Retired List 81
Peresidena, Alihikaua Nui 76
Puali, Na—Companies:
Hoonohonoho ana i na puali 78
Na lako kaua, na ke aliikoa puali e malama 81
Regimana, Na—Regiments 75
Rula ame na Hooponopono ana 76
'OIHANA KULOKO, HOEUEU ANA—RESOURCES, DEVELOPMENT OF 220
'OIHANA LETA—POST OFFICE 333
Eke Leta mawaena o na mokupuni 334
Uku leta 334

OIHANA LETA—*Hoomauia.* AOAO
Banako, E nana, Banako Hunahuna Hale Leta.
Hoailona pai (poo leta)..... 336
Hoike, Na, a ka Luna Leta Nui ame na Luna Leta..... 337
Hookuuia mai ke kau poo leta ana:
Buro Hoolaha Ike Hawaii..... 340
Na leta mai ke kahua ma'i lepera mai..... 340
Hookuuia na Luna Leta Nui me na Kakauolelo oia oihana mai ke jure mai..... 338
Hoopaa ana i na leta ma ka buke—Registration of letters 337
Hui Kuikahi Oihana Leta..... 338
Kanaka lawe leta..... 334
Kikoo Dala Leta—Postal Money Order..... 338
Luna Leta, hookohuia ana..... 333
Luna Leta Nui, hookohuia ana. Kumukanawai 14..... 333
Na lilo..... 337
Na palapala make..... 336
"Paredaiso o ka Pakipika," aole auhau poo leta..... 340
Pepa poo leta (papaa pepa i kuniia iho ke poo leta)—Postal Cards..... 338
Puolo liilii, hoouna ma ka leta..... 339
Rula ame na hooponopono ana..... 333
OIHANA LOIO KUHINA—DEPARTMENT OF ATTORNEY-GENERAL. E nana, Loio Kuhina.
OIHANA MAHIAI KULOKO—AGRICULTURAL RESOURCES 220
OIHANA MAHIAI ME HANALIMA MA NA KULA AUPUNI—AGRICULTURE IN PUBLIC SCHOOLS. E nana, Papa Hoonaauao..... 94
OIHANA MAKAI—POLICE DEPARTMENT.
Ilamuku:
Bona..... 458
Hookohuia ana a hoopauia ana. Kumukanawai 14.... 458
Kiaaina, hana i ka lakou hana..... 465
Uku o na makai..... 461
Bona..... 459
Bona, palapala hoopaa poho, ma ka hooko ana i ka palapala hoomalu..... 464
Hoike a na luna..... 464
Hoohiki, ka mana e lawelawe..... 465
Hoomalu i ka waiwai, hooko ana..... 464
Hope Ilamuku..... 461
Kokua i na luna helu auhau..... 379
Make ana o na luna mamua ae o ka hookoia ana o kekahi palapala kauoha a ka Aha..... 462
Na hana a ka Ilamuku, ame na Makai Nui..... 460
Na Makai Nui..... 459
Bona..... 459
Na makai—Police officers..... 461
Na paahao. E nana, Paahao.
Palapala hoopaa poho—Bona, ma ka hooko ana i ka palapala hoomalu..... 464
Palapala kena (kii) a ka Aha, ma ka inoa o ka Ilamuku a o ka Makai Nui..... 463
Palapala Ninau Kumu (Quo Warrato) no ka ninau ana i ke kuleana paa oihana..... 464
OIHANA WAI—WATER WORKS.
Uku o ka Luna Wai Nui..... 249

OIHANA WAI—*Hoomauia.* AOAO
Hoolaha no na uku wai..... 248
Honolulu:
Hoomaopopo ana i ke poho—Appraisement..... 251
Hoopii hou mai ka olelo hooholo mai a ke Komisina hoomaopopo poho 251
Komisina, Na, hoomaopopo poho..... 250
Lawe ana i na aina..... 250
Hoonoho a hoopau i ka Luna Wai Nui. Kumukanawai.. 14
Hoopai no na uku wai i hala ka wa hookaa..... 248
Komohewa ana o na holoholona..... 252
Kuhina Kalaiaina, nana e malama ia oihana ame kona mau lako hana..... 247
Luna Wai Nui, hookohuia ana, kana hana, kona uku.... 248, 249
Na uku wai, hooponoponoia a hoolahaia e ke Kuhina Kalaiaina 247
Noi i pono wai..... 247
OIHANA WAI O HONOLULU—HONOLULU WATER WORKS. E nana, Oihana Wai.
OIHANA WAIWAI—DEPARTMENT OF FINANCE. E nana, Kuhina Waiwai.
OIHANA WAIWAI, NA KOINA NO—FINANCE, CHARGES FOR DEPARTMENT OF..... 453
OO OLE, POE—MINORS. E nana, Kahu ame Hanai.
OO, NA MAKAHIKI—MAJORITY, AGE OF.
Na kane 848
Na wahine..... 848
OKI MARE—DIVORCE. E nana nohoi, Hoopau ana, Hookaawale ana.
Uku malama ola—Alimony..... 784
Hoohalahala kumu ana—Exceptions..... 784
Hooko ana i ka palapala kena, ma ka hoolaha ana ma ka nupepa 782
Hoopii oki mare—Libel..... 783
Ka lawelawe hana ana..... 781
Keiki, ko lakou hopena, ke okiia ka mare o na makua.... 784
Keiki, Na, ka mea nana e malama..... 784
Kuleana hapa-kolu (dowa) o ka wahine, nele oia, ina oia kai hewa 775
Kumu pale, Na, ina he moekolohe ke kumu hoopii..... 782
Kupono i ke Kanawai na keiki..... 784
Mana Hookolokolo 781
Mare hou ana..... 785
Na kumu e oki ai..... 780
Na mea hoike..... 782
Palapala hoopaa (bona) no ka haawina dala e ola ai ka wahine—Alimony 785
OLA, PAPA—HEALTH, BOARD OF.
Hoonoho a hoopau ana. Kumukanawai..... 11, 12
OLELO AELIKE HOOLILO WAIWAI PAA, HOOKO ANA. E nana, Epa ame Hoohiki Wahahee.
OLELO BERITANIA O KE KANAWAI. MANA MALUNA O KA OLELO HAWAII—ENGLISH VERSION OF STATUTE GOVERNS HAWAIIAN..... 855
OLELO HAWAII O KE KANAWAI. MANA KA OLELO BERITANIA—HAWAIIAN VERSION OF STATUTE, ENGLISH GOVERNS 855

OLELO HOIKE—EVIDENCE. AOAO
Ae ana i ka mea hoike..... 581
Aeia na Kope palapala i silaia a i hooiaioia i mau mea hoike..... 587
Ae hemolele..... 590
Aha Komisina no ka ninaninau ana i na hoike..... 579
Olelo Hoike hai wale ia ae—Confessions..... 595
Olelo Hoike hoohikiia a na hoike piilikia—Depositions.... 580
Olelo Hoike (Mea Hoike) malama ana..... 584
Olelo Hoohiki, Na, pili wale no ma na hana i loaa ka mana hookolokolo i ka Aha..... 595
Olelo hoolaha i kekahi aoao, e ae mai e nanaia ka mea hoike..... 581
Olelo hoolaha e lawe mai i na pepa..... 581
Olelo malu:
I na Kahunapule..... 593
Mawaena o ke kane ame ka wahine..... 593
Olelo mua a ka hoike, hiki ke ninau pale a hoohuahualauia 594
Hana e loaa ai ka olelo hoike..... 578
Hiki ole mai na hoike, hoopai..... 578
Hoike Palapala, Na—Documentary Evidence..... 586
Hooiaio ana i na hoolaha Aupuni ma o na nupepa la..... 589
Hooiaio ana (hookoia ana) o ka palapala kauoha, he mea hoikeia no ka palapala kauoha..... 589
Hoohalikelike ana i ka lima kakau..... 595
Hoomaopopo ana, he oiaio na inoa o na luna Aupuni i kakauia ma na palapala..... 594
Hookanalua ana i ka mea hoike, ka hana ana..... 593
Hoopai a hookuu mua ia, ka hooiaio ana..... 587
Huli Mea Hoike—Discovery..... 585
Kauka lapaau ame kauka oki..... 592
Kahunapule, olelo malu..... 593
Keiki oo ole, Na, kupono e hoike..... 591
Kena (a kii) ana aku i na hoike..... 578
Kue ana i ka oiaio o na olelo a na hoike—Impeaching credit of witnesses..... 593
Kope o na moolelo o ka Aha Kakau..... 590
Kope i laweia mailoko mai o na buke a palapala..... 588
Kope o na buke a o na palapala..... 588
Kope mikini like loa o na palapala—Fac simile impressions..... 589
Kupono ole e hoike..... 592
Lima kakau, hoohalikelike ana..... 595
Malama ana i na olelo hoike..... 584
Mea (hana) e loaa ai ka olelo hoike..... 578
Nana ana i na palapala apau ma kekahi aoao, e noi i ka Aha..... 585
Nupepa, mea hoike no na hoolaha Aupuni..... 589
Palapala hoike (i hoohikiia), Na—Depositions..... 580
Palapala hoike moku..... 587
Palapala Kauoha, hooiaioia ana a hookoia ana imua o ka Aha..... 589
Palapala kii hoike, Na..... 578
Poe Komisina lawe olelo ike..... 642
Na ke Kuhina e hoolaha..... 103
OLELO HOIKE AE MAOLI, NA—CONFESSIONS..... 595
OLELO HOOHIKI—OATH.
Ae hemolele (affirmation), ma kahi o ka hoohiki..... 590

OLELO HOOHIKI.—*Hoomauia.* AOAO
Olelo hai oiaio (affirmation). Kona ano..... 59
Hiki i ke Kuhina Waiwai ke haawi ia mea..... 302
Hiki i na Komisina Palapala Sila Nui ke haawi ia mea.... 239
Hiki i na Kuhina me na Kanikela Hawaii ke haawi ia mea 68
Hoohiki hookupa 663
Ke ano o ka huaolelo "olelo hoohiki" ma ke kanawai.... 59
Na jure, olelo hoohiki. Kumukanawai..... 49
Na Lunamakaainana (poe kau kanawai). Kumukanawai.. 19, 49
Luna Aupuni. Kumukanawai..... 49
OLELO HOOHOLO—JUDGMENT:
Palapala a hoopaa ana ia mea..... 611
OLELO HOOHOLO, NA, UNUHI ANA—DECISIONS, TRANSLATION OF 512
OLELO KAUOHA (KUAHAUA, KUKALA)—PROCLAMATIONS.
OLELO, PONO KUOKOA. Kumukanawai..... 2

U

UHAUHA, MEA—SPENDTHRIFT.
Na Kahu..... 791
UKU O KA PERESIDENA. Kumukanawai..... 11
UKU O NA HOA AHAOLELO. Kumukanawai..... 21
UKU O NA PAAHANA AUPUNI, NA—SALARIES OF EMPLOYEES.
E pono e hoikeia..... 64
Kaohiia ka uku..... 63
UKU MAI KA AHAOLELO MAI—COMPENSATION OF LEGISLATURE. Kumukanawai 21
UKU MALAMA OLA—ALIMONY.
Hoopii oki mare..... 784
Hoopii hookaawale 786
Ka palapala hoopaa a ke kane..... 785
UKU MILE O NA POE KAUKANAWAI—MILEAGE OF LEGISLATORS, Kumukanawai 21
UKUPANEE—INTEREST 846
Aole aeia ka uku panee maluna o ka uku-panee..... 846
Uku-panee ku i ke Kanawai..... 846
Ma na olelo hooholo (judgments)..... 846
ULULAAU AME NA ULUNAHELE—FORESTRY. E nana, Mahiai me Ululaau.
UNUHI ANA O NA OLELO HOOHOLO—TRANSLATION OF DECISIONS 512
UWAPO, NA—BRIDGES. E nana, Alanui me Uwapo.
UWEA TELEGARAPA—CABLE.
Aelike no ia hana..... 291
Uku hoomau 293
UWILA—ELECTRICITY.
Aelike 282
Uha'i ana i na Rula me na Hooponopono..... 284
Uku, Na—Rates 287
Bona a ka mea hana aelike..... 282
Hilo 289
Aelike me ka hui..... 289
Pono—Franchise 289
Rula me na Hooponopono..... 290
Hiki e laweia ia hana e ke Aupuni..... 287

UWILA—*Hoomauia.* AOAO
Hookuu ana mai ka pono kaokoa mai..... 286
Kuai ana i ka pono ma ke kuai kudala..... 281
Nana ana ia oihana..... 285
Pau ana o ka pono i haawiia..... 287
Rula me na Hooponopono ana..... 284
UWILA, HOOLAKO ANA I KA MALAMALAMA, HONOLULU —PRODUCTION OF ELECTRICITY, HONOLULU. E nana nohoi Uwila..... 281
UWILA, HOOLAKO ANA I KA MALAMALAMA, HILO—PRODUCTION OF ELECTRICITY, HILO. E nana nohoi, Uwila 289

B

BALOTA, NA—BALLOTS. E nana, Koho Balota..... 888
BANEKARUPA—BANKRUPTCY 733
Uku o na luna puuku..... 744
Bona (palapala hoopaa) a ka mea i aieia aku..... 734
Hooiaio i ke koi..... 735
Hookuu i ka mea aie kaa ole..... 741
Hoolohe ana i ke noi..... 735
Hoopaahao i ka mea aie kaa ole..... 740
Hopena o ka banekarupa..... 739
Hui—Partnership 745
Hui i hoohuiia—Corporation..... 745
Luna Puuku—Assignee 735
Uku 744
Hookuu ana..... 744
Ka hoonoho ana i luna puuku..... 735
Ke ano o ke koho ana..... 738
Na hana a ia poe..... 739
Na mana—Powers..... 738
Paa ana (possession) i ka waiwai..... 737
Na poe i aie i loaa na mea hoopaa..... 736
Pau ana o na hoopii—Abatement of suits..... 552
Papainoa o na poe i aieia aku..... 735
BANEKO HUNAHUNA HALE LETA—BANK POSTAL SAVINGS 342
Auhau Aupuni, no na dala i hoahuia, aohe..... 345
Ukupanee 344
Unuhi hou ana i ke dala i hoahuia..... 349
Bona, Kupona (Coupon)..... 347
Dala i hoahuia, Na..... 342
He lala keia no ka Oihana Hale Leta..... 342
Heluna ukupanee..... 344
Hiki i na wahine i mareia ke hoahu..... 343
Hiki i ke keiki oo ole ke hoahu..... 343
Hoike makahiki..... 346
Keiki oo ole, hiki ke hoahu..... 343
Loihi o ka wa e waiho ai ka hoahu ana..... 343
Make ana o kekahi mea hoahu dala..... 343
Manawa e waiho ai ka hoahu ana..... 351
Nota Waihona o ke Aupuni, Na..... 349
Puu dala kuikawa—Special reserve..... 346

BANEKO HUNAHUNA HALE LETA—*Hoomauia.* AOAO
Pupule ka poe hoahu dala..... 344
Rula, na..... 349
Wahine mareia, hiki ke hoahu..... 343
BATALIONA, NA—BATTALIONS. E nana, Oihana Koa..... 75
BILA AIE—NOTE.
Na la hooluolu..... 761
BILA KANAWAI, NA—BILLS.
Heluhelu ana, Na. Kumukanawai..... 27
Hooiaio ana mai kahi hale a kahi hale. Kumukanawai.. 27
Hooholo ana. Kumukanawai..... 27
Hookomo ana i na bila kanawai. Kumukanawai..... 26
Kakauinoa ana..... 27
Ka veto (vito) ia ana..... 27
Noonoo hou ana mahope o ka veto (vito) ia ana..... 28
BILA KIKOO (DALA)—BILL OF EXCHANGE.
Na la hooluolu..... 761
BILA KUMU HOOHALAHALA—BILL OF EXCEPTIONS..... 609
BIPI—CATTLE.
Ona o na bipi kuni ole ia..... 235
Hele wale ana (aea)..... 235
Komohewa ana 229-230
Komohewa ma ka aina o ka Oihana Wai o Honolulu..... 252
BONA (DALA), NA—BONDS.
Aie no ka hoeueu Oihana Kuloko..... 221
Auhau, hookuuia..... 324
Uku hoemi—Discount..... 324
Ukupanee 324
Baneko Hunahuna Hale Leta..... 347
Bona i kaa ole, hoomauia. Kumukanawai..... 47
Hana Kuloko—Internal Improvements:
Auhau, hookuuia..... 330
Uku hoemi—Discount..... 331-332
Ukupanee 330
Huina dala o na bona..... 330
Hookuuia mai ka auhau aku..... 330
Komisina 332
Kope hoopaa 330
Helu pa-keneta..... 324
Hoakoakoa ana i ka aie Aupuni..... 323
Hoailona pai (kuni)..... 411
Hookaa pau ana—Redemption..... 326
Hookuuia mai ka auhau aku..... 324
Huina dala o na bona—Denomination of the bonds..... 324
Komisina 325
Kope hoopaa..... 324
Poe paahana malalo ke Aupuni..... 63
BONA HOOPAA POHO, NA—BONDS OF INDEMNITY.
Ma ka palapala ohi waiwai—Execution..... 616
BONA HOOPII HOU; BONA HOOHALAHALA, NA—BONDS OF INDEMNITY. E nana, Hoohalahala ame Hana Kivila.
Mai ka Aha Apana a i ka Aha Kaapuni, ma ke kiure..... 598
Mai ka Aha Apana a i ka Aha Kiekie, ma na kumu ma ke kanawai 599
Mai ka Aha Kaapuni mai, ma ke keena, a i ka Aha Kiekie 600
Mai ka Aha Kaapuni mai, a i ka Aha Kiekie, ma na hoohalahala kumu (exceptions)..... 602

BONA HOOPII HOU—*Hoomauia.* AOAO
Ma ka inoa o ke Kakauolelo o ka Oihana Hookolokolo e hanaia ai ka bona hoohalahala no ke noi hookolokolo hou 609
Ma na hoopii hoohalahala, e noi ana e hookolokolo hou ia ka hihia..... 609, 611
BUKE, NA—BOOKS.
Kakau kope hookuleana ana..... 242
BUKE HELU HOIKE DALA. E nana, Dala o ke Aupuni ame ka Helu ana.
BURO HOOLAHA IKE (HAWAII)—BUREAU OF INFORMATION (HAWAIIAN).
Hookuuia mai ka auhau poo leta aku..... 340
BURO MAHIAI AME ULULAAU. E nana, Mahiai ame Ulu'aau 220
BURO, NA: HOONOHO A HOOPAU ANA I NA POO OIHANA —BUREAUS: APPOINTMENT AND REMOVAL OF HEADS. Kumukanawai..... 14
BURO PALAPALA HOOLILO—BUREAU OF CONVEYANCES.
E nana, Luna Kakau Kope..... 753

C

CAVEAT. E nana, Palapala Akeakea..... 238
CERTIORARI. E nana, Palapala Kii Moo Hookolokolo..... 673

D

DALA—COINS AND CURRENCY..... 304
Dala Amerika, laha maanei..... 304
Dala o na Aina E..... 304-305
Dala Hawaii..... 305
Dala ku i ke kanawai, ma ka hookaa ana..... 304
Palapala Kikoo Dala..... 306
DALA O KE AUPUNI AME KA HELU ANA—PUBLIC MONEYS AND ACCOUNTS..... 310
Unuhi hou ana i na dala..... 312
Buke Dala—Cash Book..... 313
Haawina dala a ka Ahaolelo, ke hala ka manawa..... 313
Ka hooia ana i na helu dala..... 314
Kakau hou ana (surcharge) i na helu dala..... 317
Ohi ana ame ka uku dala ana..... 310
Luna Hooia:
Hoike 318
Hoohiki ana..... 315
Hookaa dala ana..... 314
Hookohu a hoopau ana. Kumukanawai..... 11-12
Ke kaawale oia a hoopauia..... 315
Kona uku..... 315
Make ana o kekahi o na poe luna helu..... 311
Na luna buke helu..... 310
Na palapala hooia hookaa—Vouchers..... 316
Rula ame na hooponpono ana..... 320
DIMARARA—DEMURER. E nana Hana Kivila..... 534
DUTE, NA—DUTIES. E nana, Dute ma na Waiwai Komo mai.
DUTE AD VALOREM—E nana, Dute ma na Waiwai Komo mai.
DUTE MA NA WAIWAI KOMO MAI—IMPORT DUTIES.
Apana ohi dute..... 435
Bona—Palapala hoopaa..... 431

DUTE MA NA WAIWAI KOMO MAI—*Hoomauia.* AOAO
Dala maoli e uku ai..... 431
Dute ad valorem..... 418
Dute i ukuia malalo o ke kue (olelo kuihe)..... 433
Haawi ana i manawa e hookaa'i..... 431
Hookuuia na waiwai o na luna Aupuni o ko na aina e... 73
Ka uku dute—Rates..... 416
Koina ma na hale dute..... 453
Kuikahi Panailike..... 427
Na awa komo mai o na waiwai..... 435
Na luna dute—Collectors of Customs..... 437
Na waiwai i kapaeia mai ke dute ana..... 416
Na waiwai maopopo ole o na ona..... 433
Papainoa o na waiwai dute ole ia..... 423

H

HAALELEIA ANA O NA WAHINE MAREIA—DESERTION OF MARRIED WOMEN..... 770
HAAWI E MAMUA—TENDER. E nana, Koi Hoemi..... 543
HAAWINA DALA, NA—APPROPRIATIONS.
Ahaolelo. Kumukanawai..... 28
Aha Kuka o ke Aupuni. Kumukanawai..... 41
Ka lilo ana i mea ole..... 313
HAE—ENSIGN. Kumukanawai 6
HAE O KA REPUBALIKA—FLAG OF THE REPUBLIC..... 6-61
HAI HEWA—ERROR. E nana, Palapala Hai Hewa.
HAO KUNI, NA—BRANDS.
Kope hoopaa i na hao kuni..... 233
Kope hou i na hao kuni..... 234
HAOLE KUPA OLE, NA—ALIENS.
Hookupa ana, na kumu e hiki ai. Kumukanawai..... 7
Hooponopono ana, kakauinoa ana, hoomalu ana, a hoomaopopo ana. Kumukanawai..... 1
Ke noi ana..... 660
Make kauoha ole..... 69
Ka hana a ke Kuhina o ko na Aina E..... 69
Na hooiaio ana..... 661
Weheia ko lakou mau pilikia..... 663
HAKU AINA AME HOA AINA—LANDLORD AND TENANT.. 687
Uku hoolimalima, ohi ana..... 690
Bona no ka uku ana i ka uku hoolimalima, ma ka hoopii hou..... 689
Haalele ka hoa hoolimalima i ka aina..... 689
Hoomalu ana i ka waiwai o ka mea hoolimalima, no ka aie 690
Ka hana pokole e hoihoiia mai ai ka aina..... 687
Palapala hooko—Writ of possession..... 688
Palapala hookuke 688
HAKU AME KAUWA—MASTER AND SERVANT. E nana, Kanawai Karaima.
E hoailona paiia ka aelike paahana..... 441
HALAWAI MAKAAINANA. Kumukanawai..... 2
HALE O NA LUNAMAKAAINANA—HOUSE OF REPRESENTATIVES. E nana, Lunamakaainana.
HALE HANA NO KA HOOMAEMAE A HOOMOA ANA I NA HUA AI, KOKUA AUPUNI—FACTORIES FOR PREPARING AND PRESERVING FRUITS, GOVERNMENT AID..... 225

HALE DUTE—CUSTOMS. E nana, Luna Dute. AOAO
HALE LETA. E nana, Oihana Leta..... 333
HALEMAI, NA—HOSPITALS. E nana nohoi, Halemai Pupule.
Ko lakou mana..... 295
Na ka Aha Kiekie e nana i na hana..... 296
Na rula ame na hooponopono..... 296
Palapala hoohui mai ke Aupuni mai..... 295
Poe Hawaii 295
HALEMAI MOIWAHINE—QUEEN'S HOSPITAL.
Aina. Hoakaka Mok. 49..... 299
Auhau eemoku, Hoakaka Mok. 49..... 299
HALEMAI PAKE—CHINESE HOSPITAL.
Kokua (Kanawai o 1896, Kan. 30.)..... 300
HALEMAI PUPULE—INSANE ASYLUM..... 298
Buke hoike 299
Hookuu ana, na ka Aha Kiekie..... 298
Ka waiwai oia poe..... 299
Mana o ka Aha Hookolokolo maluna o ka mea i pupule.. 298
Na kahu—Guardians 790
Na ka Papa Ola e hooponopono..... 299
aina ame Hoaaina..... 687
HALEPAAHAO, NA—PRISONS. E nana nohoi, Paahao.
Uku o na luna..... 469
Buke moolelo 467
Na Luna Nana Paahao—Inspectors:
Hookohu ana a hoopau ana. Kumukanawai 12. Kivila.. 474
Hoemi ana i ka hoopai..... 478
Hoike 476
Na hana 475, 476
Na luna paahao, hookohu ana..... 474
HANA ANA I KA WA E LOAA'I KA VITO. Kumukanawai..... 28
HANA HEWA (KEKEE), Na—TORTS.
Ili maluna o ka makuakane, no na hana hewa a na keiki.. 765
Ili maluna o ke kane ka ka wahine hana hewa e hana ai.. 769
HANA HOU MA NA AWA—HARBOR IMPROVEMENTS.
Na ke Kuhina Kalaiaina e nana i na hana hou..... 247
HANA KIVILA—CIVIL PROCEDURE:
Olelo hooholo—Judgment.
Palapala a hoopaa ana ia mea..... 611
Hoohalahala Kumu, Na—Exceptions:
Bila hoohalahala kumu—Bill of exceptions..... 602
Bona 602
Hoohui ana i na hihia..... 546
Hoohui ana i na kumu hoopii..... 542
Hoohui ana i na poe i hoopiiia..... 531
Hookoia ka hoopii, no ka pane ole ia..... 538
Hookolokolo hou, noi ana—New trial, motion of..... 611
Hookolokolo ana imua o ka poe kuikawa..... 540
Hookolokolo ana i kahi hihia me ka hoopii ole..... 541
Hookolokolo jure ana..... 539
Hoolaha ana i ka palapala kena..... 531
Hoolohe ana i ka hihia..... 534
Hoopauia ka hoopii no ka pane ole ana..... 534
Hoopau wale i ka hoopii no ka hiki ole imua o ka Aha... 546
Hoopii e hoihoi mai i ka waiwai lewa—Replevin.
Palapala hoopii 535

HANA KIVILA—*Hoomauia.* AOAO
Hoopii Hou, Na—Appeals:
Bona hoohalahala 609
Hemahema o ka bona aole ia he mea e kapaeia ai ka hoohalahala 609
Mai ka Aha Apana aku a i ka Aha Kiekie..... 559
Mai ka Lunakanawai Apana aku a i ka Aha Kaapuni... 598
Mai ka Lunakanawai Apana aku a i ka Aha Kaapuni, kapaeia ke jure..... 598
Mai ka Lunakanawai Apana aku a i ka Lunakanawai Kaapuni, ma ke Keena..... 599
Na hihia i kapaeia ai na jure..... 541
Na kumu o ka bona..... 610
Hoopii Kipaku—Ejectment:
Palapala hoopii 535
Hooponopono ana ma kekahi hihia—Inter-pleader..... 721
Hopu ana i ka mea hoopiiia..... 537
Ka ili ana o na poho no na komohewa..... 538
Kaohi ana i ka palapala hoomalu waiwai..... 601
Kauoha ana e hoike mai i kumu, mamua o ka puka ana o ka palapala pa-pa—Injunction..... 537
Kapae ana i ke jure..... 539-541
Ke ano e hooko ai i ka palapala kena (kii)..... 531
Ke ano e hooko ai i ka palapala kena (kii) ma ka hoopii kipaku 539
Ke ano o ka hooiaio ana i ka hihia ame ka olelo hoonohonoho..... 546
Koi hoemi ame ka naawi e ana mamua..... 543
Manawa, ka helu ana..... 546
Na ninau Kanawai, e noonooia..... 602
Na pale hoopii ana..... 532
Na rula o ka Aha..... 545
Na rula e kapae ai i ka puiwa a haohao o kekahi aoao.... 533
Ninaninau pale—Cross examination..... 546
Pau ana o na hihia me na hoopii..... 548
Palapala ohi hou—Alias execution..... 615
Palapala ohi waiwai—Execution:
Ohi ana i ka waiwai..... 613
Hoihoi ana mai i na palapala ohi..... 612
Hookuuia mai ka ohiia ana..... 616
Hoolaha ana 613
Hoopanee i ke kuai kudala ana..... 614
Hoopuka ana ia palapala..... 611
Kaohi ana i ka palapala ohi..... 616
Ka haku aina a haku hale, ma ka hoolimalima ana..... 691
Ka hihia ame ke ko'iko'i no ka hooko ana i ka palapala ohi waiwai..... 614
Ke ano o ka palapala ohi..... 616
Palapala ohi hou—Alias execution..... 615
Palapala hoole kumu (Dimara)—Demurrer..... 534
Palapala hoomalu waiwai—Attachment..... 535
Palapala hoopii, ma na koina maopopo..... 529
Palapala hoopii, ma na koi maopopo ole..... 534
Palapala hoopii, no ka hoihoiia mai o ka waiwai..... 535
Palapala Hoopaa (bona) ma ka ohi waiwai..... 616
Palapala hoopaa, no ke kaohi i ke kino a waiwai paha.... 536
Palapala kena (kii) ma na koi maopopo—Summons..... 530

HANA KIVILA—*Hoomauia* AOAO
Palapala kena (kii) ma na koi maopopo ole..... 537
Palapala papa—Injunction:
Noi ana 536
Pane a ka mea hoopiiia..... 532
Pane hoole i ka oiaio o ka hoopii—General issue..... 533
Papa hihia—Calendar 545
Scire facias 615
Waiho ana i ka waiwai iloko o ka Aha..... 544
Waiho ana i ke Dala iloko o ka Waihona Dala Aupuni.... 545
HANA MAHIAI, HOOHOIHOI ANA—AGRICULTURE, ENCOURAGEMENT OF 325
HANA POKOLE E HOIHOIIA MAI AI KA AINA—SUMMARY PROCEEDINGS TO RECOVER LAND. E nana, Haku-
HANAI, NA—WARDS. E nana, Kahu.
HANAI—WARD. E nana, Kahu ame Hanai.
HAPAKOLU O KA WAHINE MARE. E nana, Waiwai Hapakolu 774
HELE ANA I NA KULA—ATTENDANCE ON SCHOOLS. E nana, Oihana Hoonaauao
HELE ANA I NA KULA—ATTENDANCE ON SCHOOLS. E nana, Oihana Hoonaauao..... 83
HELU ANA I KA MANAWA—COMPUTATION OF TIME..... 546
HELU DALA, NA—ACCOUNTS. E nana, Dala o ke Aupuni ame ka Helu ana..... 310
HELUHELU ANA I NA BILA KANAWAI. Kumukanawai.... 27
HIHIA MOKU—ADMIRALTY. E nana, Mana Hookolokolo Kaulike, Hihia Moku me Waiwai Hooilina..... 632
HILO, PA-KA—HILO PARK..... 300
Alanui, hooloihi ana..... 208
Alanui, hana hou ana..... 206
HOA AINA—TENANT. E nana, Haku Aina me Hoa Aina.
HOAILONA KALEPA, NA—TRADE MARKS.
Uku 246
Hoopaaia ma ka buke..... 246
Noi ana..... 245
HOAILONA PAI, AUHAU—STAMP DUTIES. E nana, Auhau Hoailona Pa'i.
HOAKOAKOA ANA I NA AIE AUPUNI—CONSOLIDATION OF PUBLIC DEBT. E nana, Aie Aupuni.
HOEHA I NA HOA AHAOLELO—ASSAULT ON LEGISLATORS.
Na ka Ahaolelo e hoopai, Kumukanawai..... 20
HOEUEU ANA I KA OIHANA KULOKO—DEVELOPMENT OF RESOURCES 220
HOEMI I NA HOOPAI—REPRIEVES. Kumukanawai..... 41
HOEMI ANA I KA HOOPAI—COMMUTATION OF PUNISHMENT. E nana nohoi, Hale Paahao..... 478
HOI HOU ANA O KA AINA—ESCHEAT OF LAND..... 658
Hiki i na hooilina ke koi i na dala loaa..... 659
Ka hana ana—Procedure..... 658
Kuai kudala ana..... 658
Make hooilina ole..... 838
Na kumu i hooiaioia, ke kue ole ia..... 658
HOIHOI ANA MAI I KA WAIWAI LEWA—RECOVERY OF PERSONAL PROPERTY. E nana, Repelevina.
HOIKE, NA—WITNESSES. E nana, Olelo Hoike.
HOIKE A KA AHA KUHINA, NA—REPORTS OF CABINET.
Kumukanawai 13

HOLOHOLONA, NA—ANIMALS. E nana, Hao Kuni, Pa Aupuni. AOAO
Holoholona aea wale..... 235
Ka hana ino ana i ka waiwai..... 235
Komohewa ana..... 235
Na ona o na holoholona kuni a hoailona ole ia..... 235
HOLOHOLONA AEA—ESTRAYS. E nana, Pa Aupuni..... 235
HOME O NA LUINA—SAILORS' HOME.
Kokua. Hoakaka Mok. 49..... 299
HOME LIILII (Ano e loaa ai)—ACQUISITION OF HOMESTEADS. E nana, Kanawai Aina o 1895..... 112
HOME LUNALILO—LUNALILO HOME.
Kokua. Hoakaka Mok. 49..... 299
HONOLULU, HOAKEA ANA I NA ALANUI..... 202
HOOHALAHALA KUMU, NA—EXCEPTIONS.
Ano ole a pili ole..... 603
Bila hoohalahala kumu..... 602
Bona..... 602
Kaohiia ka palapala ohi waiwai..... 611
HOOHALAHALA ME HOOPII HOU—APPEALS. E nana nohoi, Hana Kivila.
E kaohi ana ia i ka olelo hooko (judgment)..... 601
E kaohi ana ia i ka hoomalu ana (execution)..... 601
Bona Hoopii Hou..... 609
Na kumu hoopaa ma ka Bona..... 609-610
Hihia Pa Aupuni, hoohalahala ana..... 233
Hiki i na Luna Helu Dala ke hoopii hou i ka Aha Kiekie 317
Hoohalahala a hoopii hou—auhau..... 385
Hoopii hou—Oihana Wai o Honolulu..... 251
Hoopii hou—Hoailona Pa'i..... 408
Hoopii hoohalahala—Palapala Sila Nui..... 239
Ka hemahema a hewa paha o ka bona, aole ia he mea e pau ai..... 609
Ke kapae ana i ke jure..... 541
Mai ka Aha Apana a i ka Aha Kaapuni..... 598
Mai ka Aha Apana a i ka Aha Kiekie..... 599
Mai ka Aha Keena a i ka Aha Kaapuni me ke Kiure..... 601
Mai ke Komisina Palena Aina a i ka Aha Kiekie..... 160
Mai na Komisina Alanui aku..... 183
Mai na Komisina Pa a i ka Aha Kaapuni, ma na mokupuni e ae..... 157
Mai na Komisina Pa a i ka Aha Kiekie, ina ma Oahu..... 157
Mai na Lunakanawai Apana a i ka Aha Kaapuni..... 598
Mai na Lunakanawai Apana a i ka Aha Kaapuni, e kapae ia ana ke jure..... 598
Mai ka Papa Hoopaa Inoa aku a i ka Aha Kiekie. Kumukanawai 36..... 872
HOOHALIKELIKE, PAPA—EQUALIZATION, BOARD OF. E nana, Auhau.
HOOHIKI—OATH. E nana, Olelo Hoohiki.
HOOHIKI WAHAHEE—PERJURY.
Imua o na Luna Nana Koho Balota..... 871
Kauoha a na Aha e hoopaaia..... 487
Mana o ka Papa Kakauinoa (Hoopaa) Koho Balota..... 872
Ninaninauia ana imua o ka Luna Hooia..... 320
HOOHOIHOI ANA I NA HANA MAHIAI—ENCOURAGEMENT OF AGRICULTURE..... 225
HOOHOLO HOPE I NA BILA KANAWAI. Kumukanawai..... 27

HOOHUI ME AMERIKA HUIPUIA—ANNEXATION TO UNITED STATES. Kumukanawai ..... AOAO 13
HOOHOLO ANA I NA BILA KANAWAI. Kumukanawai 27
HOOHUI ME AMERIKA HUIPUIA—ANNEXATION TO UNITED STATES. Kumukanawai 13
HOOIA ANA I NA HELU DALA O KE AUPUNI—AUDIT OF PUBLIC ACCOUNTS. E nana, Dala o ke Aupuni ame ka Helu ana.
HOOIAIO ANA I NA BILA KANAWAI. Kumukanawai 27
HOOIAIO ANA I NA PALAPALA—ACKNOWLEDGMENTS TO INSTRUMENTS.
Hiki i na luna Aupuni Hawaii ma na Aina E ke hana ia hana 68-754
Ka hooiaio ana i na wahine i mare i na kane 756
Ka hoomaopopo ana i ka poe hooiaio 756
Na hua hookomo hou, na mea i holoiia a hooloiia 759
HOOKAAWALE I NA MEA MAREIA—SEPARATION. E nana nohoi, Hoopau ana i ka Mare, Oki Mare.
Uku malama ola—Alimony 786
Na kumu 786
Na pale ana 786
HOOKAMA KEIKI, NA AELIKE—ADOPTION, AGREEMENTS OF.
Aole paa, ke kope ole ia 758
E hooiaioia imua o ka Lunakanawai Kaapuni 499
Ke kuni ma ia palapala 410
HOOKO ANA, NA KOHOKOHO ANA. Na Hui Hawaii ame na Hui o ko na Aina E 64
HOOKO ANA I KA PALAPALA KENA—SERVICE OF PROCESS.
Oki mare 782
Haawi maoli ana aku 530
Hoopii kipaku, ka mea e haawiia aku ai ka palapala 539
Mai ka Aha Kaulike mai 635
Maluna o na Hui o na aina e 827
Maluna o na poe hoopiiia he lehulehu 531-532
Hoolaha na i na palapala kena 531
HOOKO I KA AELIKE HOOLILO WAIWAI PAA, ke make e ka mea nona ia waiwai—Specific Performance 563
HOOKO KAUOHA A HOOPONOPONO WAIWAI—PROBATE. E nana, Kaulike, Hookolokolo Moku ame Hooponopono Waiwai.
Olelo hoolaha 504
Hooko ana i na palapala kauoha 504
HOOKOHU ANA; MANA O KA PERESIDENA—APPOINTMENT; PRESIDENT'S POWER. Kumukanawai 11-12
HOOKOHU NO KA MANAWA—AD INTERIM APPOINTMENTS. Kumukanawai 11-12
HOOKOHU ANA, MANA O KA PERESIDENA—APPOINTMENT, PRESIDENT'S POWER 11
HOOKOLOKOLO ANA I KA HIHIA ME KA HOOPII OLE—SUBMISSION OF CASES WITHOUT ACTION 541
HOOKOLOKOLO HOU—NEW TRIAL.
Noi ana 611
HOOKOLOKOLO JURE (KIURE) MAU NO. Kumukanawai 3
HOOKOLOKOLOIA E NA JURE—TRIAL BY JURY. E nana Jure.
He pono kumukanawai ia 3
HOOKOLOKOLOIA, KULEANA. Kumukanawai 3

AOAO

HOOKOMO, HELU WAIWAI AME HOOKUU; NA PALAPALA —ENTRIES, MANIFESTS, AND PERMITS.
Hoailona Pa'i..... 412
HOOKUPA ANA I NA HAOLE—NATURALIZATION OF ALIENS. E nana, Haole Kupa ole. Kumukanawai 7... 660
HOOKUPA, MA KA PALAPALA. Kumukanawai..... 8
HOOKUPA, PALAPALA—LETTERS OF DENIZATION..... 662
HOOKUU ANA I KE KULEANA MA KA WAIWAI—DISCLAIMER.
Hoailona Pa'i (kuni)..... 415
HOOKUUIA MAI KE KAU ANA I KE POO LETA—EXEMPTIONS FROM POSTAGE. E nana, Oihana Leta.
HOOKUUIA NA POE KAUKANAWAI MAI KA HOPUIA ANA —EXEMPTION OF LEGISLATORS FROM ARREST.
Kumukanawai 21
HOOLAHA ANA I KA PALAPALA KENA..... 531
HOOLAHA ANA I NA KANAWAI—PROMULGATION OF LAWS 55
HOOLAKO ANA I KA MALAMALAMA UWILA—PRODUCTION OF ELECTRICITY. E nana, Uwila.
HOOLAKO ANA NO NA HAUMANA—ENDOWMENT OF SCHOLARSHIPS 98
HOOLE A HOOKUU ANA I KE KULEANA ILOKO KEKAHI AINA. Hoailona Pai..... 415
HOOLE ANA I KE KULEANA MA KA WAIWAI—RENUNCIATION.
Hoailona pa'i..... 415
HOOLE I KA OIAIO O KA HANA—GENERAL DENIAL. Komo pu ma ia pane na ano pale apau..... 532
HOOLIMALIMA, NA—LEASES. E nana nohoi, Hooiaio ana.
Hoailona pa'i..... 412
Ka hoolimalima hiki ke manao e kope ole ia..... 758
Ka hopena ke kope ole ia..... 758
HOOLIMALIMA O NA AINA AUPUNI—LEASES OF GOVERNMENT LANDS..... 110
HOOLOLI I KA HOOPII—AMENDMENTS TO PLEADINGS.. 543
HOOLOLI I KE KUMUKANAWAI, NA—AMENDMENTS TO CONSTITUTION 50
HOOMAU ANA I NA ALANUI—MAINTENANCE OF HIGHWAYS 190
HOOMALU NO KA UKU HOOLIMALIMA..... 690
Luna o na Aupuni E, hookuuia..... 72
HOONAAUAO—EDUCATION. E nana, Oihana Hoonaauao.
HOONAAUAO ANA I NA OPIO HAWAII MA NA AINA E—EDUCATION OF HAWAIIAN YOUTHS ABROAD..... 96
HOONOHO ANA I NA LUNAMAKAAINANA—APPOINTMENTS OF REPRESENTATIVES..... 862
HOONOHO ANA I NA SENATOA—APPOINTMENTS OF SENATORS 864
HOONOHONOHO ANA I NA LUNAMAKAAINANA—APPORTIONMENT OF REPRESENTATIVES..... 862
HOONOHONOHO ANA I NA SENATOA—APPORTIONMENT OF SENATORS..... 864
HOOPAA HOOKOLOKOLO, NO KA HOOHIKI WAHAHEE—COMMITTAL FOR PERJURY.
Imua o ka Aha..... 487
Imua o ka Papa Kakauinoa Koho Balota..... 871

HOOPAA OLA (HOOPAA POHO)—INSURANCE. AOAO
Hiki i ka wahine mareia ke hoopaa i ka inoa o kana kane 772
Hoailona pa'i o ka palapala..... 414
HOOPAA WAIWAI, MANA. E nana, Mana Hoopaa Waiwai.
HOOPAE LIMAHANA, PAPA—IMMIGRATION, BOARD OF.
Hoonoho a hoopau ana. Kumukanawai..... 12
HOOPAI, NA—PENALTIES.
Ninaninauia ana, no na loaa me lilo Aupuni, e ka Luna Hooia 320
No ka hiki ole aku e ninaninauia e ka Luna Hooia..... 320
No ke kueia ana o na kanawia o na hui alanui kaamahu.. 262
No ke kueia ana o na rula hooponopono hoomalamalama uwila 284
HOOPAI A HOOKUU MUA IA—PREVIOUS CONVICTION OR ACQUITTAL. Kumukanawai..... 3
HOOPAI A KA AHAOLELO. Kumukanawai..... 21
HOOPAI O NA LALA (HOA) O KA AHAOLELO. Kumukanawai 21
HOOPAU ANA, KA MANA O KA PERESIDENA. Kumukanawai 12
HOOPAU ANA I KA MARE—ANNULMENT OF MARRIAGE. E nana, Oki mare, Hookaawale ana i ka mare.
Na ka makua a kahu e hoopii, ke oo ole kekahi mea i mareia 778
Na keiki a ia poe, ma ke Kanawai..... 779
Na kumu e hoopau ai..... 778
HOOPAU ANA I NA KANAWAI—REPEAL OF LAWS..... 60
HOOPAU WALE IA ANA O KA HOOPII—DEFAULT. E nana nohoi, Hana Kivila..... 534
Ke ana no na poho..... 539
Koi ana e hoihoi mai i ka aina..... 539
Koi maopopo ole..... 534
HOOPII; KULEANA MA IA. Kumukanawai..... 2
HOOPII, NA—ACTIONS. E nana, Hana Kivila..... 524-529
HOOPII A KE AUPUNI HAWAII, AME KONA HOOPIIIA ANA. E nana, Aupuni Hawaii.
HOOPII I KE AUPUNI HAWAII, NA—ACTIONS AGAINST HAWAIIAN GOVERNMENT. E nana, Aupuni Hawaii.
HOOPII LUNA NUI—IMPEACHMENT. Kumukanawai..... 44
HOOPONOPONO ANA I NA AINA AUPUNI..... 105
HOOPONOPONO ANA I NA PALENA AINA—SETTLEMENT OF BOUNDARIES 159
HOOPONOPONO ANA MA KEKAHI HIHIA—INTERPLEADER. Noi ana..... 721
HOOPONOPONO HIHIA KIVILA IMUA O NA POE KUOKOA—ARBITRATION.
Aelike, e hanaia'i..... 665
Ano e paa ai ka aelike, e hooiaioia imua o kekahi Lunakanawai Apana a Kaapuni paha..... 665
O'elo hooholo, e haawiia i ka Aha Apana, a i ke kakauolelo paha o ka Aha Kakau oia Mahele Hookolokolo Kaapuni 666
Hoohalahala a hoopii hou ana i ka Aha Kiekie ma ka Banako 667
Hoohalahala ana..... 667
Mana o na lunakanawai kuokoa..... 666
Manawa e hoohalahala ai..... 667
Palapala ohi waiwai..... 667
Palapala hoohalahala..... 667

HOOPONOPONO HOU ANA I KE KUMUKANAWAI—REVISION OF CONSTITUTION. E nana, Kumukanawai AOAO 50
HOOPILIKIA—JEOPARDY. Kumukanawai 3
HOOWAHAWAHA I KA AHAOLELO—CONTEMPT OF LEGISLATURE 20
HOOWAIWAI MUA IA ANA O KE KEIKI—ADVANCEMENT. E nana, Ili ana o ka Waiwai..... 839
HOPE ILAMUKU (MAKAI KIEKIE)—DEPUTY MARSHAL. E nana, Oihana Makai..... 461
HOPE KANIKELA—VICE-CONSUL. E nana, Luna Aupuni o na Aupuni E.
HOPE LOIO KUHINA—DEPUTY ATTORNEY-GENERAL... 457
HOPE MAKAI NUI—DEPUTY SHERIFF. E nana, Oihana Makai.
HOPU ANA—ARREST.
Aole e hopu wale ia ke kanaka. Kumukanawai..... 4
Aole hopuia ma ka la koho balota. Kumukanawai..... 30
Aole hopuia na Luna Aupuni o na Aina E, ame na kauwa a lakou..... 73
HOPU ANA I KA POE AIE—ARREST OF DEBTORS. E nana Poe Aie..... 697
HUI, HOOHUI ANA,NA—PARTNERSHIPS.
Hoailona pa'i (kuni)..... 410
Hoololi ana 833
Hoopau ana..... 833
Ka hoohui ana..... 829
Ka hoopaaia ana o na hoahui..... 832
Mana o na hoahui..... 831
HUI ANA I KEKAHI MAU KUMU HOOPII—JOINDER OF ACTIONS 542
HUI ANA I NA POE HOOPIIIA—JOINT DEFENDANTS..... 531
HUI I HOOHUIIA, NA—CORPORATIONS. E nana nohoi, Hui Baneko, Alanui Kaamahu..... 801
Aie, kaupalenaia..... 804
Auhau maluna o na mahele, hoolilo ana'ku ia mea..... 811
Ahahui i hoohuiia, Na, Hui Kumuwaiwai i Hoohuiia—Joint Stock Companies:
Ka ili ana o ke ko'iko'i maluna o na poe paa mahele kuleana 810
Kumupaa e kupono ai ke hoomaka..... 810
Palapala kena, hooko ana..... 827
Hana hou ana i Palapala Hoohui—Renewal of Charter.. 805
Hoike a ka Hui, Na—Corporate exhibits..... 805
Hooko ana i ka Palapala Kena i na Hui i Hoohuiia o na Aina E..... 827
Hoololi i na palapala hoohui—Amendments to Charters.. 812
Hoopaa ana i na inoa o ka poe mea kumupaa..... 805
Hoopai no ka hoike oiaio ole..... 811
Hoopau ana i ka Hui..... 803
Hui i Hoohuiia ma na Aina E—Foreign Corporations:
Na uku..... 827
Na mana..... 826
Palapala kena, hooko ana..... 827
Ka ili ana o ka aie maluna o ka waiwai o ka Hui..... 804
Ka ili ana o ke ko'iko'i maluna o ka poe mahele kuleana. 810
Kaupalenaia ana o na mana..... 801
Kaupalenaia ana o na mana..... 801
Koho ana—Voting..... 802
Mahele puka, Na—Dividends.....

HUI I HOOHUIIA—*Hoom uia* AOAO
Mahele waiwai i hooiia—Preferred stock..... 811
Na halawai ana—Meetings..... 802
Na hoike a ka Hui—Corporate exhibits..... 805
Na Hui Banako. E nana Hui Banako.
Na ka Lunakanawai Kaapuni e kahea i na halawai, ke kaawale na luna i kahi e, a make paha..... 802-803
Na mahele kuleana, he mau waiwai lewa lakou..... 807
Na mana..... 801
Noi no ka palapala hoohui—App'ication for Charter..... 806
Pau ana o ka Hui—Winding up..... 805
Palapala Hoohui (Charter) mai ke Kuhina Kalaiaina mai 806
HUI I HOOHUIIA MA NA AINA E—FOREIGN CORPORATIONS 267
Hooko ana i ka palapala kena..... 827
Na uku..... 827
Na mana..... 826
HUI I HOOHUIIA MA NA AINA E—FOREIGN CORPORATIONS. E nana, Hui i Hoohuiia..... 826
HUI KAA ALAHAO HAWAII—HAWAIIAN TRAMWAYS CO.
Alanui (na) i haawi hou ia aku..... 278
Uku ohua..... 277
Uku laikini..... 277
Hoakaka ana—Conditions..... 275
Hooloihi hou ana'ku i ka manawa no ka hana ana a paa. 278
Hoomanaia ana..... 273
Holo o ke kaa..... 275
Kaula- waea 274
"Kaki" oi wale aku..... 276
Nele ana i na pono..... 276
Pau ana o ka pono i aeia—Expiration of franchise..... 277
HUI NO KA AIE WALE NO, NA—SPECIAL PARTNERSHIPS. E nana , Ahahui.
HUIKALA—E nana Kala ana. Kumukanawai..... 41
HULI ANA—SEARCH. Ka malu. Kumukanawai..... 4
HULI ANA I KAHI MEA ILOKO O KA HIHIA (Ma ke Kaulike)—DISCOVERY (In Equity)..... 634

J

JURE AME KIURE—JURY AND JURORS.
Ao ana a ka Aha i ke kiure..... 575
Alanui: na jure..... 172
Eiwa jure, hiki no e hoopuka mai i olelo hooholo..... 571
Oihana leta, aole ko laila poe paahana e lilo i jure..... 338
Olelo hooholo a na jure, ua lawa o eiwa jure..... 571
Olelo hooholo laula—General verdict..... 575
Olelo hooholo kuikawa—Special verdict..... 575
Olelo hoonohonoho a na loio..... 576
O na jure na lunakanawai kaokoa ma na mea i hooiaioia imua o lakou..... 573
Umi-kumamalua ka heluna jure..... 571
Hao'e, Na; e hookolokoloia e na jure haole..... 567
Hiki no ke hooloiia ka heluna o na jure. Kumukanawai. 3

JIURE AME KIURE—*Hoomauia* AOAO
Hoohalahala a kue i ke jure no kekahi kumu—Challenge cause 570
Hoolohe ana i ka hihia ma o na olelo ike 'la—Trial of Facts 541
Hoomakaukau ana—Drawing..... 566
Hoopii aie a "assumpsit" kanalima dala ka haahaa. E nana nae Kumukanawai 3, Kivila..... 573
Hooponopono waiwai, hoohalahala ana..... 639
Ka hoakaka Kumukanawai no ka pono hookolokolo jure. 3
Kanaka Hawaii, e hookolokoloia e na jure Hawaii..... 567
Kanawai; Ao a ka Aha..... 573
Kapae ke jure..... 539-541
Ke ao ana a ka Aha..... 573
Kue ana, ke ano ame ka nee papa ana oia hana..... 576
Kue i na jure, me ka hoakaka kumu ole—Peremptory challenge 570
Kulana hana ma ka hoonohonoho ana ma ka olelo hoike ame ka olelo paio a na loio..... 576
Jure hui, Na..... 567
Jure kui—Talesmen..... 569
Jure kuikawa—Special jury..... 571
Loaa ole ana o ka aelike i na jure no ka lakou olelo hoo-holo 571
Noi i ke ao ana a ka Aha..... 575
Paahana o ka Oihana Leta, aole e lilo i jure..... 338
Papa inoa o na jure..... 566
Papa jure hou..... 568
Wehewehe a hoakaka i ka ikaika a nawaliwali, hilinai a hilinai ole ia o ka olelo ike; ua papaia ka Aha..... 572

K

KAA, AUHAU—CART TAX. E nana, Auhau.
KAA HOLO LEALEA, AUHAU—CARRIAGE TAX. E nana Auhau.
KAA KIKANE, AUHAU—DRAY TAX. E nana, Auhau.
KAHU, NA—GUARDIANS 788
Uku 795
Bona malalo o ka palapala kauoha..... 789
Bona—Palapala Hoopaa..... 789
Hana, Na..... 788
Hookohu ana..... 788
Hoopau ana..... 793
Kuai i ka waiwai paa..... 795-800
Hemahema o ke kuai ana..... 799
Hoohalahalaia ke kuai..... 800
Hoolaha aku no ke kuai..... 797
Loaa hou ana o ka waiwai i kuaiia aku..... 799
Palapala ae e kuai—License..... 796
Palapala hoohiki..... 797
Kahu ad litem—Kahu ma ka hookolokolo hihia..... 790

KAHU—*Hoomauia* AOAO
Kahu ma ka palapala kauoha, Na—Testamentary Guardians 789
Mahele ana i ka waiwai paa o ka hanai..... 792
Mea uhauha..... 791
Paahao (lawehala), hoonoho ana i kahu..... 469-470
Poe pupule..... 790
Waiho a haalele ana..... 793
KAHU KULA NUI O NA KULA—INSPECTOR OR SCHOOLS.
E nana, Oihana Hoonaauao..... 85
KAHUA MA'I LEPERA—LEPER SETTLEMENT.
Aole auhau poo-leta o na palapala mai laila mai..... 341
KAHUNAPULE, NA—CLERGYMEN.
Hookuuia mai na auhau mai..... 364
Laikini no ka mare ana..... 763
KAKAU HOIKE I NA MOKU—REGISTRY OF VESSELS.
Uku o ka mea ana..... 449
Ke ana—Measurement 442
Kope ana i na Hoolilo ame na Moraki..... 451
Moku o na Aina E, Na:
Bona 450
Noi 449
Palapala hoike, Na..... 449
Na mea hookupono i ka mea noi..... 441, 451
Noi ana 441
Papa helu o na moku..... 444
Pili ole i na hana i hala..... 57
KAKAUOLELO O KA OIHANA HOOKOLOKOLO, NA—CLERKS OF THE JUDICIARY DEPARTMENT.
Auhau ana i na koina..... 515, 517
Bona 515
Koina, ka auhau ana..... 515, 517
Malama i na moolelo..... 515
Malama i ke Sila..... 516
Na hope kakauolelo..... 515
Na jure, ke koho ana..... 566
Na mana hooko hana..... 515
Na mana, hooko hana..... 515
KALA ANA, NA—PARDONS. Kumukanawai 41
KALEPA—COMMERCE.
Na ke Kuhina Kalaiaina e malama a e nana..... 103
KALEPA KULOKO. E nana Oihana Kalepa.
KANAKA O NA AINA E FOREIGNERS. E nana, Haole Kupa Ole.
KANAWAI, NA—ACTS. E nana, Ahaolelo.
KANAWAI, NA—LAWS. E nana nohoi, Kau Kanawai, Bila Kanawai.
Hoohalahala kumu, Na—Exceptions..... 602
Hoolaha ana—Promulgation..... 75
Hoopau ana..... 60
Hoopau ana i kekahi kanawai, he mea no ia e hoala hou ai i kekahi kanawai..... 60
Hoopau ana, aole pili ia i na pono, na hana ame na hihia i loaa a i ike muaia..... 60
Kanawai maa mau o Enelani—Common Law of England. Mana no ia maanei..... 486
Kanawai pili i ka hana o ka wa i hala, papaia. Kumukanawai 27

KANAWAI—*Hoomauia* AOAO
Kupono a kupono ole i ke Kumukanawai, na ka Aha Kakau e hooholo..... 486
Lilo i mea ole ke kue i ke kuikahi me na Aupuni E.... 487
Lilo i mea ole ke kue i ke Kumukanawai..... 486-487
Lilo i mea ole ke kue i na kanawai o na Aupuni..... 487
Malamaia ana o na palapala kumu o ke kanawai, na ke Kuhina Kalaiaina..... 103
Manao o ke kanawai, e hoakakaia ma ke poo. Kumukanawai 27
Pili ana o na kanawai..... 52
Poo o ke kanawai, e hoakaka i ka manao. Kumukanawai 27
Wehewehe ana..... 58
Kanawai ma ka Olelo Beritania ke paa ke kue ka Olelo Hawaii.....
Wehewehe ana i na huaolelo pohihihi..... 58
Kanawai Kaupalena, Na..... 554
KANAWAI, NA; WEHEWEHE ANA, E PAA KE KANAWAI MA KA OLELO BERITANIA..... 855
KANAWAI AINA O 1895—LAND ACT, 1895.
Aelike kuleana—Freehold Agreement. E nana, Kuleana Kuai 113
Aina o ka lehulehu, Na. Ke ano..... 112
Aina o ke Alanui o ka Lua-o-Pele—Volcano Road reservation 149
Aina o na kanaka Hawaii maoli ma Olaa—Native reservation at Olaa..... 151
Aina o Waiakolea..... 151
Aina ululaau, Na—Forest lands..... 114
Aina Hanai Holoholona ame Mahiai, Na..... 114
Aina Lei Alii ma Olaa..... 148
Aina ma Kaimu..... 151
Aina mahi, Na—Agricultural Lands..... 114
Aina ma Puukapu..... 151
Aina waiwai ole—Waste Land..... 114
Agena o na aina o ka lehulehu, na hana..... 117
Ahahui noho aina, Na—Associations for settlements..... 146
Alanui, Na Pono hoomoe a hana alanui ana..... 115
Apana. Ke ano 112
Apana, Na; no na Aina—Land Districts..... 115-116
Olaa, Aina:
Koho ana i ke kumukuai o na apana..... 151
Olaa, Aina o na kanaka Hawaii maoli..... 151
Hana hou paa mau, Na, ke ano..... 113
Hoakaka ano—Definition..... 112
Hooli'o ana i na loaa..... 121
Hoolimalima, Na. E nana, Hoolimalima Home Liilii, Hoolimalima Laula, Hoolimalima me ke Kuleana Kuai. Ke ano 112-113
Hoolimalima Home Liilii, Na Palapala. E nana nohoi, Hoolimalima Laula, Hoolimalima me ke Kuleana kuai.
Ke ano..... 113
Ana 124
Area—Ka nui 124
Hoailona pa'i, aole..... 135
Hoa-hoolimalima hui, hiki ke hoolimalima a e kuai aku 133
Hoolimalima Home Liilii, &c., &c.
Hoihoi hou, a lilo hou i ke Aupuni..... 136

KANAWAI AINA O 1895—*Hoomaua* AOAO
Hoolimalima Home Liilii
Ka ili ana oia kuleana, ke make ka mea nona ia kuleana 131-132
Koho ana i ka waiwai o na mea i hanaia..... 136
Kumu o ka noho ana, Na..... 127
Kumu hoolimalima, Na..... 128
Kupono o ka poe noi..... 125
Maheleia, aole hiki..... 134
Mea noho aina hui..... 134-135
Poe noi..... 124
Waiwai io o na mea i hanaia, e ukuia ke hoihoiia ka aina 135
Wehe no ka nohoia ana..... 125
Hoolima'ima Laula, Na Palapala—General Leases. E nana nohoi, Hoolimalima Home Liilii, Hoolimalima me ke Kuleana Kuai.
Auhau ma ka waiwai io..... 123
Uhakiia ana o na palapala hoolimalima..... 124
Uku hoolimalima..... 121
Ke ano..... 113
Kudala ana..... 121
Na kumu—Conditions 112
Pa ana..... 122
Paa hou ana—Holding over..... 122
Palapala Sila no ka aina..... 122
Hoolimalima me ke Kuleana e Kuai, Na—Right of Purchase Leases. E nana nohoi, Hoolimalima Home Liilii, Hoolimalima Laula.
Ana—Survey 137
Area—Ka nui..... 137
Hoakaka ano..... 112
Hoakaka a na poe noi—Declarations of applicants.... 140
Hoa-noho aina, hiki e kuai mai a hoolilo aku..... 142
Hoihoi wale ana..... 146
Koho ana i ka waiwai..... 138
Kue ana i na kumu..... 142
Kumu o na hoolimalima..... 140
Kupono o ka poe noi, na mea e..... 138
Lawe ana i ka aina, no ke kueia o na kumu..... 142
Palapala Sila Aina, Na..... 142
Poe noi..... 140
Uku a ka mea noi—Fee of Applicant..... 140
Hoonohonoho papa ana i na aina..... 114
Hoopaapaa, waiho i ka Lunakanawai Kaapuni..... 119
Hope Agena:
Hoonohonoho ana..... 116
Ke ano..... 112
Na hana..... 117-118
Na palapala ae aina—Land license. Ke ano..... 112
"Ka pomaikai aina"—Land Benefit. Ke ano..... 112
Kanawai Home Liilii, Na—Homestead Laws. Ke ano.... 112
"Kanawai Laula," Na—General Laws. Ke ano..... 112
Koho ana, Koho hou ana i ke kumupaa..... 153
Komisina, Na..... 115
Ke ano—Definition..... 112
Na mana..... 116-117
Kuai aku i na aina o ka lehulehu—Sale of Public Lands.. 119
Kuleana—Freehold. E nana, Kuleana Kuai.

KANAWAI AINA O 1895 - *Hoomauia* AOAO
Kuleana (Aina) Kuai—Cash Freehold:
Aelike kuleana—Freehold Agreement..... 144
Ahahui noho aina, Na..... 146
Hoihoi hou ana i ka aelike..... 146
Hoolaha no ke kuai..... 143
Kuleana Kuai:
Ke ano..... 113
Komo hou ana a paa ana i ka aina no ke kaa ole o ke dala 145-146
Kuai kudala..... 143
Lilo wale ana o ka aelike..... 146
Na mea e kupono ai ka poe noi..... 138
Na noi 143
Poe noi..... 138
Kumu, Na—Conditions..... 119
Hoolimalima Home Liilii..... 124
Hoolimalima laula, Na..... 121-14
Kuleana kuai, hooko ole ia..... 119
Kuleana kuai, noho ana a hoomaemae ana..... 119
Lunakanawai Kaapuni, nana e hoolohe i na hoopaapaa... 119
Luna nana kaahele o na aina o ka lehulehu—Rangers of Public Lands..... 116
Loaa apau o ke kuai, Ke ano e hooliloia ai..... 121
Mea kuleana—Free Holder. Ke ano..... 113
Mea noho—Occupier..... 113
Na ahahui noho aina..... 146
Na hana hou paa mau. Ke ano..... 113
Palapala hoike no ka noho ana—Certification of occupation. Ke ano 113
Palapala Sila Aina—Land Patent:
Ke ano..... 112
Kuleana e loaa ai ma na aina hoolimalima..... 142
Noi no ka aina hoolimalima..... 122
Panai ana no ka aina o kekahi poe..... 120
Papa Komisina..... 115
Wehewehe ano—Interpretation 112
KANAWAI KOA—MARTIAL LAW. Kumukanawai..... 13
KANAWAI NO NA MEA O KA WA I HALA—RETROSPECTIVE LAWS.
Kumukanawai 29
KANAWAI O NA MEA E EPA OLE AI—STATUTES OF FRAUDS. E nana, Epa ame Hoohiki Waha.hee..... 562
KANIKELA—CONSUL. E nana, Luna Aupuni o ko na Aina E.
KAPIOLANI PAKA. Olelo Hoakaka. Mok. 49..... 300
KATOLIKA, MISIONA—CATHOLIC MISSION. E nana, Misiona Katolika.
KAU AHAOLELO KUIKAWA, NA. Kumukanawai..... 12
KAU KANAWAI (KAU AHAOLELO). E nana nohoi Kanawai, Bila Kanawai.
Olelo hoohoio Enacting clause. Kumukanawai..... 29
Bila kanawai, Na. E nana ma ia mahele.
Haawina Dala, Na. Kumukanawai..... 28
Haawina dala, Na; lilo i mea ole..... 313
Kanawai no na hana o ka wa i hala, aole e kauia. Kumukanawai 29
KAULIKE, HIHIA MOKU AME NA WAIWAI HOOILINAes EQUITY, ADMIRALTY AND PROBATE..... 632

KAULIKE—*Hoomauia* AOAO
Aha Hookolokolo Moku, no ka hooko ana i ke kuleana hoomoe maluna o ka moku, koi a ka poe mekanika.... 719
Aha Hooponopono Waiwai, hoopii hou..... 639
Aha Hooponopono Waiwai, mana e kuai i na waiwai paa 642
Hana waiwai hooilina..... 638
Hooko ana i ke kuleana aie hoomoe maluna o ka moku, ma ka Aha Hookolokolo Moku e hana ai, koi a ka poe mekanika 719
Hooko ana i na palapala kauoha hooilina..... 640
Hooko moraki ma ka moku—Hypothecation..... 636
Hooko moraki ma ka moku—Maritime Liens, Foreclosure 636
Hoolaha hooponopono waiwai, Na—Probate Advertisements 503
Hoopii hou ma ka hooponopono waiwai..... 639
Hooponopono waiwai, ke ano o ka hoonoho ana i na lunaponopono waiwai..... 640
Huli i kahi mea iloko o ka hihia—Discovery..... 634
Komisina lawe olelo hoike..... 642
Kuleana aie hoomoe maluna o ka moku, ma ka Aha Hookolokolo Moku, koi a ka poe mekanika..... 719
Lawelawe hana ana—Procedure..... 634
Lunahooko-kauoha 640
Luna Hooponopono Waiwai Hooilina..... 640
Mana Hookolokolo Kaulike..... 632
Palapala hoohalahala—Demurrer..... 634
E pono keia palapala e ukaliia e ka palapala hoike.. 635
Palapala hoopii ma ka Aha Hookolokolo Moku..... 636
Palapala Noi olelo hoike—Letters Regatory..... 642
Palapala Pale—Plea..... 634
Palapala Pane—Answer..... 634
Pale ana ma ka Aha Kaulike..... 634
Waiwai, kuai lilo ana aku no ka hookaa ana i ka aie.... 642
KAUPALENA ANA O NA HOOPII..... 554
KAUPALENA, NA KANAWAI—LIMITATIONS, STATUTE OF.
Olelo hoholo, Na-*e*Judgments and Degrees. Wa e paa ai. 557
Bona a ke kahu malama waiwai, aole hiki ke hoopiiia ke hala eha makahiki..... 793
Hele ana o ka mea hoopiiia i kahi e..... 556
Hoi hou ana o na aina—Escheat of lands..... 658
Hoopii Aina, Na—Real Actions..... 558
Make ana o ka mea i kuleana e hoopii..... 559-560
Paa malalo o na pilikia e hiki ole ai ke hoopii..... 560
Hoopii e loaa ka aina..... 558
Hoopii Kiviia—Personal Actions.....
Hoopii, Na; mai na Aina E mai..... 557
Ka pilikia (kumu) e hiki ole ai ke hoopii.....
Ke kaulua ka hoopii, mamuli o ka palapala kaohi, aole heluia kela manawa, malalo o keia kanawai. E nana mahope o keia Buke, "Na Hooponopono no na Hewa," §1294.
Koi hoemi, ka pili ana..... 544
Koi kue i ke Aupuni Hawaii, elua makahiki ke kaupale.. 645
Lunahooponopono Waiwai ame ka Luna Hooko Kauoha, aole hiki ke kapae i keia kanawai..... 641

KAUPALENA—*Hoomaui* AOAO
Make ana o kekahi mea..... 555
Noho ana ma ka aina, ke ano..... 560
Wa e paa ai na olelo hooholo..... 557
Waiona, papaia ka hoopii ana no ke kumukuai..... 557
Waiwai paa i kuaiia e ke kahu..... 799
KAUWA KUAPAA; PAPAIA—SLAVERY; PROHIBITED. Kumukanawai 4
KEIKI, NA—CHILDREN.
Inoa 763
Kamehai-hooilina no na makuahine..... 838
Ke keiki i hanau mahope o ka make ana o ka makuakane, ka ili ana o ka waiwai..... 839
Ku i ke Kanawai..... 765
Kupono ma ke kanawai, ke mareia na makua mahope o ka hanau ana..... 765
Manawa e oo ai..... 848
Keiki hanau mahope o ka make ana o ka makuakane—Posthumous Children 839
"KEKAHI," ME "KEKAHI MEA E AE," AME "KEKAHI IHO"—ANOTHER, ANY, ANYONE, ANYBODY. Ko lakou ano 59
KIAAINA, NA—GOVERNORS.
Hoopauia ia oihana..... 465
Ka hookoia ana o na hana i pili ia oihana..... 465
KIKOO DALA, NA—MONEY ORDERS..... 339
KINDERGARTEN, KULA. E nana, Kula, Oihana Hoonaauao.
KII KAHAIA, NA—CHARTS.
Kuleana kaokoa ma ia mau mea 242
KII KAHAIA—DRAWING.
Ke kuleana ma ia mea..... 242
KII PA'IIA, NA—PHOTOGRAPHS.
Ke kuleana kaokoa ma ia mau mea..... 242
KII PAPA POHAKU (a Keleawe), NA—ENGRAVINGS.
Hookuleana ana..... 242
KII PENAIA.
Ke kuleana kaokoa ma ia mea..... 242
KII POHAKU, HAO, NA—STATUTES.
Kuleana kaokoa ma ia mea..... 242
KOHO BALOTA ANA, NA—ELECTIONS. E nana nohoi, Poe Koho Balota.
Aole aeia na aahu koa ma kahi koho balota..... 888
Aha Kiekie, Kumukanawai 17; Pakui 859; Kivila..... 482
Ano o ka Balota..... 888
Apana hoopaa inoa, Na..... 868
Apana no na Lunamakaainana. Kumukanawai 25, Pakui. 861
Apana no na Senatoa, Na. Kumukanawai 22, Pakui..... 863
Inoa—hooponopono ana..... 890
Uku o na luna..... 899
Balota, Na—Ballots:
Ano e kaha ai..... 893
Opiopi ana i na balota..... 892
Balota kiolaia 896
Balota pono ole—Spoiled ballots..... 894
Haawi ana i ka mea koho..... 892
Helu ana i ka balota..... 895
Hoakaka ano (ke ano oia mea he Balota)..... 895
Hooponopono ana 891

KOHO BALOTA ANA—*Hoomaura* AOAO

Balota:
Malu ke koho ana..... 893
Na ke Aupuni e pa'i..... 890
Na mea maloko..... 889
Na pepa pa'i hakahaka..... 891
Pahu 885
Wai-hooluu 889
Hakahaka ka noho..... 481
Helu leo nui i na balota..... 896
Hoakaka ano 856
Hoakaka no na Rula Koho Balota..... 856
Hoolaha koho balota—Elections; Proclamations..... 822
Olelo o loko..... 882
Manawa e hoolaha ai..... 882
Pa'i ana a hoolaha ana..... 882
Hoolilo, Na 879
Hooponopono ana i na inoa..... 890
Koho ana, ke ano..... 892
Koho balota i hoopaapaaia..... 482
Koho balota kuikawa, mamuli o ke kulana balota..... 881
Koho balota nui. Kumukanawai..... 17
Kukala ana i ka hopena o ke koho ana..... 896
Lunamakaainana, a Poe Holo Balota:
Haalele ana..... 879
Hoike o na lilo..... 879
Hoolilo, Na 879
Hooponopono ana i na balota..... 891
Koho ana. Kumukanawai..... 30
Uku i auhauia—Assessments..... 878
Wae ana i na moho (candidates)..... 878
Luna Nana, Na—Inspectors:
Heluna 883
Hoohiki: na lakou e lawelawe..... 888
Kohoia ana 883
Lunahoomalu 884
Na hana 883
Mahele hoopaa inoa..... 868
Moho Holo Balota..... 879
Na poe koho balota. E nana nohoi, Poe Koho Balota.
Na wahi koho:
Aole aeia na aahu koa..... 888
Aole aeia na ahahui e ka'i huakai i kahi koho..... 888
Hoonohonoho ana o na keena..... 886
Keena (na) koho balota..... 886
Pani ana 887
Papaia na hale inu rama..... 886
Poe i aeia maloko o ke keena koho..... 887
Wehe ana 887
Palapala Hoike no ke kohoia ana..... 898
Papa inoa koho balota kuikawa. Kumukanawai..... 34
Papa hoonohonoho o na hoike koho balota.....
Peresidena o ke Aupuni, kohoia ma ka balota. Kumukanawai 10
Poe Holo Balota..... 878
Poe kupono ole e koho..... 18
Rula ame na hooponopono ana..... 857
Rula, na ka Peresidena e kau. Kumukanawai..... 39
Senatoa, Na, koho ana. Kumukanawai..... 22

KOHO BALOTA ANA—VOTING. AOAO
Ke ano e koho ai i na Lunamakaainana..... 866
Ke ano e koho ai i na Senatoa..... 867
KOHO BALOTA KUIKAWA, NA.
Papainoa. Kumukanawai..... 34
Komisina Ala Liilii me Pono Wai..... 747
KOHOKOHO ANA NO NA HOOLAKO, NA—TENDERS FOR SUPPLIES. Na Hui kuloko ame ko na Aina E..... 64
KOI E HOIHOI MAI I KE KINO O KA WAIWAI LEWA. E nana, Ripelevina.
KOI HOEMI—SET OFF..... 543
Pili i ke Kanawai Kaupalena..... 557
KOI KUE I KE AUPUNI HAWAII, NA—CLAIMS AGAINST HAWAIIAN GOVERNMENT. E nana Aupuni Hawaii.
KOINA MA NA HALE DUTE, NA—CUSTOM HOUSE CHARGES 453
KOINA, NA—COSTS.
Aha Apana 618
Aha Hoomalu 619
Aha Hooponopono Waiwai Hooilina..... 621, 627
Aha Kaapuni, Na..... 622
Aha Keena, na hana malaila..... 620
Aha Kiekie 622
Uku o na Luna Helu Waiwai..... 629
Hoike, ko lakou uku:
Aha Apana 618
Aha Hoomalu 619
Aha Hooponopono Waiwai Hooilina..... 619
Aha Kaapuni me Kiekie..... 625
Hope Makai Nui, uku, e nana, Ilamuku.
Jure, uku 625
Kahu, Na, (Guardians) ko lakou uku..... 628
Koina e loaa ana i ka aoao lanakila..... 630
Komisina o na Ala liilii me pono wai..... 749
Komisina, Na, mahele waiwai..... 629
Komisina o na lunahooponopono waiwai..... 628
Loio:
Uku Komisina, hoopii "Assumpsit"..... 622
Ma ka Aha Kaapuni..... 623
Ma ka Aha Kiekie..... 623
Luna Hooko Kauoha, ka uku..... 628
Lunakanawai Aha Kaapuni..... 626
Lunakanawai Aha Kiekie..... 626
Lunakanawai ma ke Keena..... 621
Luna Makai Kiekie (Ilamuku) ame Makai Nui, ko lakou uku:
Aha Kaapuni ma ke Keena..... 621
Aha Kaapuni 624
Aha Kiekie 624
Makai, uku:
Aha Apana..... 618
Aha Hoomalu..... 618
KOMISINA, NA, OIHANA KOA—COMMISSIONS, MILITARY. E nana, Oihana Koa.
KOMISINA—COMMISSIONER. E nana, Luna Aupuni o na Aina E.

KOMISINA O NA ALA LIILII AME WAI—COMMISSIONER OF WAYS AND WATER. E nana, Pono Ala Liilii ame Wai. AOAO
KOMISINA LAWE OLELO HOIKE, NA—COMMISSIONS TO TAKE TESTIMONY 642
KOMISINA LIMAHANA—LABOR COMMISSION.
Hoonoho ana..... 850
Na hana..... 850
Na lilo..... 853
KOMISINA O NA PALENA AINA, NA—COMMISSIONERS OF BOUNDARIES.
Moolelo o na hana..... 161
Na uku 162
Na hana..... 159-160
KOMISINA O NA PALAPALA SILA—COMMISSIONER OF PATENTS. E nana, Palapala Sila.
KOMISINA PA, NA—COMMISSIONERS OF FENCING..... 156
KOMOHEWA—TRESPASS.
Palapala Hoona Kuleana Aina, ke kuleana e hoopii ai.... 855
KOMOHEWA O NA HOLOHOLONA—TRESPASS OF ANIMALS.
Ma na aina o ke Aupuni..... 252
KOMOHEWA O NA PIPI..... 229-230
KOPE ANA I NA PALAPALA—RECORDING OF INSTRUMENTS 754
KOPE ANA I NA PALAPALA HOOLILO—REGISTRY OF CONVEYANCES.
Aelike Hookama keiki, Hopena ke kope ole ia..... 758
Aelike haumana ao oihana, Hopena ke kope ole ia..... 758
Aelike me ka waiwai o ka poe mare, Hopena ke kope ole ia 758
Aole e kopeia na palapala i kuni ole ia..... 407
E pai hoailonaia na palapala me ke Sila o ke Aupuni.... 754
Hoailona pai—Stamp Duty..... 410
Hooiaioia ana e na Kuhina ame na Kanikela Hawaii..... 67
Hooiaio ana i na palapala..... 754
Hooiaio ana a na wahine i mareia..... 756
Hoolimalima, Na; Hopena ke kope ole ia..... 758
Hoololi ana maloko o na palapala..... 759
Hoomaopopo ana i ka poe e hooiaio ana, e ike kino ia lakou 755
Hoonohoia a hoopauia ana o ka Luna Kakau Kope Palapala. Kumukanawai 14
Holoiia o na huaolelo maloko o ka palapala, ka hana e hana ai 759
Huaolelo i puumanaia maloko o na palapala..... 759
Huaolelo i holoiia, ka hana e hana ai..... 759
Huaolelo hookomo hou ia iho maloko o na palapala..... 759
Kope i hooiaioia, Na..... 758
Luna Kakau Kope—Registrar..... 753
Moraki, Na; Hopena ke kope ole ia..... 758
Na uku o ka Luna Kakau Kope—Fees of Registrar..... 753
Palapala Hookohu Hope—Powers of Attorney. Hopena ke kope ole ia..... 758
Palapala hoolilo waiwai paa, Hopena ke kope ole ia..... 757-758
Puumanaia ana o na huaolelo..... 759
Waiwai o ke kopeia ana o na palapala..... 758
Wahine Mareia, Na; Ke ano e hooiaio ai..... 756

KOPE HOOIAIOIA O NA PALAPALA I KOPEIA—CERTIFIED COPIES OF RECORDED INSTRUMENTS. AOAO
Mea hoike 757
KUE I KA MEA KOHO BALOTA—CHALLENGING ELECTOR 872
KUE I KA POE NOI NO KA HOOPAA INOA KOHO BALOTA —CHALLENGING APPLICANTS FOR REGISTRATION 35
KUE I NA JURE—CHALLENGE OF JURORS. E nana, Jure ame Kiure.
KUEIA KE KOHO BALOTA—CONTESTED ELECTION. E nana, Koho Balota.
Aha Kiekie ka Lunakanawai. Kumukanawai..... 17-18
KUEIA O NA PONO (KULEANA) I KOPEIA—INFRINGEMENT OF COPYRIGHTS..... 244
KUHINA KALAIAINA—MINISTER OF INTERIOR.
Aina Aupuni, Na..... 105
Aha Hoohui, Na, e haawiia aku ka Palapala Hoohui..... 806
Alahaka (uwapo), Na, nana e nana me ka hooponopono ana 165
Alanui, hooponopono ana..... 165
Alanui, nana ana..... 165
Awa, hana hou ana..... 247
Oihana wai..... 247
Uku (koina), Na—Fees..... 104
Hana, Na—Duties..... 103
Hana hou ma ke awa..... 247
Hana Kuloko—Internal Improvements:
Kuai ana i ka aina..... 105
Nana ana..... 165
Hoolaha i na olelo kauoha—Promulgation of Proclamations 104
Hui Banako, Na..... 816-819
Kanawai, Na, malama ana..... 103
Koina, Na—Charges..... 104
Luna Alanui, hoonohoia ana..... 165
Luna o na Hana Hou, hoonoho ana..... 165
Mahiai ame Ululaau, Peresidena o ka Buro..... 211
Moolelo, Na—Records..... 103
Palapala Sila Nui..... 104
Papa Alanui, hoonoho ana..... 165
Waiwai o ka lehulehu, nana no e hoopii..... 650
KUHINA O KO NA AINA E—MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS 66
Aha hookolokolo koa, nana e hoakoakoa..... 74
Oihana koa..... 74
Oihana hoonaauao, Kuhina no ia oihana..... 83
Olelo hoolaha, Na—Proclamations. Nana e hoopuka aku 68
Hana ma ke ano Kuhina Hoonaauao..... 83
Hana pili i na luna Aupuni kuloko a kuwaho..... 66-71
Hoihoi ana i ke kanaka mahuka a hana hewa o ko na Aina E—Extradition 69
Hoihoi ana i na poe mahuka o ko na Aina E..... 69
Hoolaha i kana mau palapala pili oihana..... 67
Hoonaauao i na opio ma na Aina E..... 96
Kuikahi, Na; Malama a Hoolaha ana..... 67
Make kauoha ole o na kanaka o na Aina E..... 69
Moolelo o na hana..... 67
Palapala ae holo i na Aina E, nana e hoopuka..... 69
Poe mahuka a hana hewa o ko na Aina E, haawi ana ia poe 69
Pualikoa kiai Aupuni, malalo o kana hooponopono ana.. 74

KUHINA MAI NA AINA E MAI, NA. E nana, Luna Aupuni o na Aupuni E ..... AOAO 73
Na ka Peresidena e hookipa. Kumukanawai 13
KUHINA WAIWAI—MINISTER OF FINANCE 301
Auhau, ohi ana 302
Oihana waiwai 301
Dala 304
Dala Aupuni. E nana nohoi Dala Aupuni ame ka Helu ana.
Hoike 301
Hoohiki, mana e hoohiki aku 302
Kakauole'o Buke Helu—Registar of Accounts 302
Ke koikoi no na dala 303
Ke koikoi no na palapala kikoo dala 303
Luna Hooia. E nana, Dala Aupuni ame Buke Helu.
Na hana—Duties 301
Nota manawa o ka waihona 308
Palapala Kikoo Dala, Na 303
KUIKAHI, Na—TREATIES Kumukanawai 13
Aole e kue na kanawai ia mau mea 487
Hoolaha aku 67
Hoomauia na kuikahi e ku nei. Kumukanawai 47
Na ke Kuhina o ko na Aina E e malama 67
KUIKAHI PANAILIKE 427
KUKULU ANA I NA ALANUI KAA MAHU. E nana, Alanui Kaa Mahu.
KULA, NA—SCHOOLS. E nana, Oihana Hoonaauao.
Kula Ao Kumu, Na—Normal Schools 87
Kula Kumumua—Primary Schools 88
Kula kiekie ae, Na—Grammar Schools 88
Kula Kiekie, Na—High Schools 87
Kula Kindergarten, Na—Kindergarten Schools 87
KULA AO KUMU, NA—NORMAL SCHOOLS. E nana, Oihana Hoonaauao, Kula 78
KULA KUOKOA, NA. E nana Oihana Hoonaauao.
Aole loaa ke kokua Aupuni. Kumukanawai 48
KULANA LAUMANIA O NA ALANUI—STREET GRADES 188
KULEANA I KA MEA I HANAIA, NA—COPYRIGHTS 242
E waihoia aku na kope 242
Uku 243
Kueia ana oia pono 244
Noi ana 242
KULEANA MA KEKAHI WAIWAI—ANNUITY.
Uku hoailona pa'i (kumu) 410
KULEANA PILI PAA—VESTED RIGHTS. E nana pono na Aha Hookolokolo ia mau mea 487
KUMUKANAWAI.
Kona ano ma na Rula koho balota.
KUMUKANAWAI, KE KANAWAI KIEKIE LOA—CONSTITUTION, SUPREME LAW 45
KUMUKANAWAI O KA REPUBALIKA—CONSTITUTION OF THE REPUBLIC 1
Ae ame Hoole, Na 19
Aina—Eminent Domain 5
Aina Leialii 47
Aupuni—Government. E nana, Repubalika.
Agena hooiaio palapala, kupono ole i hoa Ahaolelo 18

KUMUKANAWAI—*Hoomauia* AOAO
Ahaolelo—Legislature. E nana ma na mahele, Koho Balota ana; Kau Ahaolelo; Poeikohoia (Lunamakaainana); Senate.
Ae ame Hoole..... 19
Aole e hoopaaia kekahi lala e pane no kana mau olelo maloko o ka Ahaolelo..... 21
Elua Hale—ko na Senate ame ko na Lunamakaainana 17
Uku o na lala..... 21
Uku mile..... 21
Hoohiki oihana..... 19
Hookuuia mai ka hopuia ana..... 21
Hoopai i na lala..... 21
Hoopai i na poe aole he lala..... 20
Ka Aha Kiekie, ka lunakanawai nana e hoomaopopo i ke kupono o na lala..... 17
Ka hapanui—Quorum..... 20
Ke Kau o ka Ahaolelo..... 25
Ke koho ana i Peresidena no ke Aupuni..... 10
Kupono i lala Ahaolelo, ka hooiaio ana..... 18
Kupono ole e lilo i luna aupuni..... 18
Kupono ole i lala Ahaolelo..... 19
Na hoike mai ka Peresidena aku..... 13
Na ka Peresidena, ma ke apono ana a ka Aha Kuhina e hoakoakoa..... 12
Na kau mau..... 26
Na kau kukawa..... 26
Na Kuhina, he poe hoa ex-officio (mamuli o ka lakou mau oihana) no ia mau hale..... 16
Na Luna me na Rula..... 19
Pono o na lala..... 21
Aha Hooko—Executive Council..... 9
Aha Kaapuni, hookohu a hoopau ana i na Lunakanawai.. 12
Aha Kiekie—Supreme Court. E nana nohoi ma ia mahele 42
Aha Kuhina..... 9-14
A'o ana i ka Peresidena..... 14
Hoopau ana i kekahi hoa..... 12
Ke ko'iko'i o ka hana..... 14
Kukala ana i ke Kanawai Koa..... 13
Mana hookohu a hoopau oihana..... 14
Na hoike—Reports..... 14
Palapala kuu kino, kapae ana..... 13
Poe hoa ex-officio (ma o ka oihana la) no ka Ahaolelo 16
Aha Kuka—Advisory Council..... 49
Aha Kuka o ke Aupuni—Council of State:
Haawina dala, nana e haawi..... 41
Kala ana..... 41
Kupono o na lala..... 40
Manawa noho oihana..... 40
Na hakahaka—Vacancies..... 40
Na halawai—Meetings..... 41
Na mana—Powers..... 41
Aha Lulu—Lottery. Aole aeia..... 48
Aha malalo iho (Aha Haahaa), Na—Inferior Courts..... 42
Alihikaua Nui..... 13
Amerika Huipuia—United States. Hoohui "Aupuni"..... 13
Apana Senate, Na..... 22
E mau no ka pono hookolokolo jure..... 3
Hamuku: Hookohu a hoopau ana..... 14

KUMUKANAWAI—*Hoomauia* AOAO
Oihana Aupuni o na Aina E mai, aole lawe na luna Aupuni Hawaii 48
Oihana Koa, Alihikaua Nui 13
Oihana Koa, malalo ia o ke Kanawai 5
Olelo, pono kuokoa 2
Olelo hoakaka—Interpretation 49
Olelo hooholo kanawai—Enacting clause 26
Olelo hoohiki:
Jure 49
Luna Aupuni 49
Poe Kau Kanawai (Lunamakaainana) 49
Poe koho balota 49
Uku o ka poe kau kanawai 21
Uku mile o ka poe kau kanawai 20
Bila Kanawai, Na—Bills:
Heluhelu ana, Na 27
Hooiaio ana mai kekahi Hale a kekahi Hale 27
Hooholo ana 27
Ka hookomo ana i ka Ahaolelo 26
Kakauinoa ana 27
"Kapaeia ana o ka veto" (vito) 28
Noonoo hou ana mahope o ka vito ana 28
Veto (vito) ana 27
Bona (Dala) i kaa ole: Hoomauia no 47
Buro, Na—Hookohu a hoopau ana i na poo 15
Haawina Dala 28
Haawina Dala i hookaawaleia e ka Aha Kuka o ke Aupuni (Council of State) 41
Hae 6
Hakahaka, Na, Senate 22
Halawai ana, ke kuleana 2
Hale o ka Poeikohoia (Lunamakaainana). E nana, Poeikohoia.
Hana hoohaahaa: Hoopai a ka Ahaolelo 20
Hapanui, mana o ka 20
Hewa e ku nei 45
Hoeha ana i na hoa o ka Ahaolelo, ka hoopai 20
Hoike, aole hiki kekahi ke hoike kue iaia iho 4
Hoike, Na, i ka Ahaolelo—Messages to the Legislature 13
Hopu ana, aole e hopu wale ia 4
Hoohiki oihana ma ka Ahaolelo 19
Hooholo i na Bila Kanawai 27
Hookohu, ko ka Peresidena mana 11
Hookohu no ka manawa 12
Hookipa i na Luna Aupuni o na Aina E 13
Hooko, Mana—Executive Power 9
Hookuu a hoopai mua ana 3
Hookuuia ana o na poe kau kanawai 21
Hookupa ana i na kanaka o na aina e 7
Hooloii ana 50
Hoopaa Inoa ana 33
Hoopaelimahana, Papa; Hookohu a hoopau ana 12
Hoopai mua ia 3
Hoopii Luna Nui—Impeachment 44
Kaawale ka Peresidena ma kahi e 15
Kauwa kuapaa, papa ia 4

KUMUKANAWAI—*Hoomauia* AOAO
Kau Kanawai—Legislation.
Olelo hooholo kanawai—Enacting clause..... 26
Haawina Dala, Na..... 28
Heluhelu ana i ka bila kanawai..... 27
Hooiaio ana i na bila kanawai mai kekahi Hale a kekahi Hale 27
Hooholo ana 27
Hookomo ana i na bila iloko o ka Hale..... 26
Hoomana, pono kuokoa..... 2
Kakauinoa ana 27
Kanawai o ka wa i hala, Na—Retrospective Laws.... 29
"Kapaeia ana o ka veto (vito)"..... 28
Noonoo hou ana, mahope o ka veto (vito) ana..... 28
Veto (vito) 27
Kau Kuikawa 12
Kakauinoa a hoomaopopo ana—Registration..... 1
Kala ana, Na—Pardons..... 41
Kanaka o na Aina E, hookupa ana..... 7
Kanaka o na Aina E, Hooponopono ana, Kakauinoa ana a hoomaopopo ana—Aliens, Supervision, Registration and Identification 1
Kanawai, Na—E nana nohoi, Kau Kanawai (Legislation), Bila Kanawai (Bills).
E hoikeia ka manao o ke kanawai ma kona poo..... 27
Kanawai koa 13
Kapae ana i ka Palapala Kuu Kino..... 13
Koho ana, Na—Elections. E nana nohoi, Poe Koho.
Aha Kiekie, ka Lunakanawai nana e hoomaopopo i ke koho ana..... 17-18
Koho ana i na Lunamakaainana..... 30
Koho ana i na Senatoa..... 32
Koho balota nui..... 17
Lunamakaainana, koho ana..... 30
Papa-inoa kuikawa 34
Poe kupono ole e koho..... 18
Rula (Na) e hanaia e ka Peresidena..... 39
Senatoa, Na—Senators 23
Senatoa, koho ana ia lakou..... 32
Koho ana i ka Peresidena..... 10
Koho balota hoopaapaaia, Aha Kiekie ka Lunakanawai.. 17-18
Kue ana i kahi mea hoopaa inoa..... 35
Kuhina mai na Aina E mai na ka Peresidena e hookipa.. 13
Kula pili hoomana a kula wae, aole kokuaia..... 48
Kuleana e halawai..... 2
Kuleana e hookolokoloia..... 2
Kumukanawai, ke kanawai kiekie loa..... 45
Kupa mamuli o ka palapala—Denization..... 8
Kupono i poe hoa ahaolelo..... 17
Kupono ole ana o na Lunakanawai..... 43
Kupono ole ana o ka Peresidena..... 15
Kupono ole o ka poe i kohoia..... 18
Kupono ole na luna Aupuni a poe hana Aupuni i hoa Ahaolelo 18
Lanakila (pono kuokoa) o ka olelo ame ka Papa Pa'i..... 2
Lanakila (pono kuokoa) o ka hoomana..... 2
Lawe i ka waiwai no ka pono o ka lehulehu—Eminent Domain 5
Lotere, papa ia..... 48

KUMUKANAWAI—*Hoomau a* AOAO
Luna Auhau, hookohu a hoopau ana..... 14
Luna Aupuni, Na, aole kupono i hoa Ahaolelo..... 18
Luna Aupuni a poe hana Aupuni, kupono ole no ka Aha olelo 18
Luna Aupuni i ko na Aina E, hookohu a hoopau ana..... 11-12
Luna Aupuni o ko na Aina E, na ka Peresidena e hookipa 13
Luna Aupuni Hawaii, aole lawe i na hana malalo o ke Aupuni E 48
Luna o ka Ahaolelo, Na..... 19
Luna Hooia, hookohu a hoopau..... 12
Lunakanawai Apana, Na, hookohu a hoopau ana..... 12
Lunakanawai o na Aha Kaapuni, hookohu a hoopau ana 11-12
Luna Kanikela i na Aina E..... 11
Luna Nana Paahao, hookohu a hoopau..... 12
Luna Nui o ka Oihana Wai, hookohu a hoopau ana..... 14
Luna Dute Nui, hookohu a hoopau ana..... 14
Make ka Peresidena..... 16
Mana hokaawale dala..... 4
Mana Hooko 9
Mana hookolokolo 41
Mana ka hapanui..... 48
Manao hoakaka—Interpretation 49
Mea hoopiia, kona pono..... 4
Na hookohu no ka manawa..... 12
Notere o ka lehulehu, aole kupono i hoa Ahaolelo..... 18
Palapala i ka Ahaolelo, Na—Messages to the Legislature.. 13
Palapala hoopii (noi) ana..... 2
Palapala huli a hopu..... 4
Palapala kuu kino—Habeas Corpus..... 2
Hiki ole ke haawiia, kapaeia..... 13
Papa Ola, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Hoonaauao, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Hoopaa Inoa. E nana, Hoopaa Inoa ana..... 33
Papa Hoopae Limahana, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Luna Nana Halepaahao, hoonoho a hoopau..... 12
Papa Pa'i, kuokoa ana..... 2
Peresidena 10
A'o ana mai ka Aha Kuhina mai..... 14
Alihikaua Nui 13
Ka hoakoakoa ana i ka Ahaolelo..... 12
Kukala ana i ke Kanawai Koa..... 13
Koho ana i Peresidena..... 10
Mua: Sanford B. Dole..... 10
Rula ame na hooponopono koho balota, nana e kau.. 39
Peresidena e lawelawe ana—Acting President..... 15
Poe koho balota, Na. E nana, Koho ana, Na.
Hookuuia mai ka hopuia ana ma ka la koho..... 30
Kakau ana i ka poe koho..... 32
Kupono ole ke koho..... 19
Kupono no ke koho Lunamakaainana..... 30
Kupono no ke koho i Senate..... 32
Pono o ka hoopilikia ole ia..... 4
Pono hookolokolo jure, e mau no..... 3
Pono pili kino (i na kanaka)—Personal Rights..... 1
Veto (vito)..... 27
KUMULAAU, NA—TREES. E nana, Mahiai ame Ululaau.
KUMUPAA—CAPITAL STOCK. E nana, Aha Hoohui.

KUPA MAMULI O KA PALAPALA—DENIZATION. Kumukanawai ..... AOAO 8
KUPONO O NA HOA AHAOLELO—ELIGIBILITY OF MEMBERS OF LEGISLATURE. Kumukanawai..... 18

L

LA "KULAIA," NA—NATIONAL HOLIDAYS..... 849
LAAU—TIMBER.
Kuleana o na kanaka ma ia mea..... 844
LAAU PAE WALE—DRIFT WOOD.
Kuleana o na kanaka ma ia mea..... 844
LAIKINI MARE, NA—LICENSES.
Aole hiki i ke kahunapule ke mare, ke ole e loaa ia palapala mai ke Kuhina Kalaiaina mai..... 763
Hoailona pai—Stamp duty..... 413
Kahunapule, e loaa mua ia palapala mai ke Kuhina Kalaiaina mai 763
LA-I—TI LEAF..... 844
LAWEHALA—CONVICT. E nana, Paahao.
LOIO, NA—ATTORNEYS-AT-LAW.
E hookolokoloia no lakou imua o na Aha Kakau ke hoopiia 520
Uku laikini..... 521-522
Hoohiki oihana..... 521
Laikini 521-522
Loio o na Aha Apana..... 522
Na uku—Fees:
Ma ka Aha Kaapuni..... 623
Ma ka Aha Kiekie..... 623
Ma na hihia "Assumpsit"..... 622
Ninaninau ana 520-522
Palapala ae (laikini) no na Aha apau o ke Aupuni..... 521
Palapala ae (laikini) no na Aha Apana..... 522
LOIO KUHINA, LOIO AUPUNI—ATTORNEY-GENERAL..... 456
E hooko i na palapala hoopaa (bona)..... 456
Oihana Maka'i, malalo o kona mana..... 458
Uku 457
He hoa oia no ka Aha Kuhina. Kumukanawai..... 9
Hookohu ana. Kumukanawai..... 11
Hope Loio Kuhina..... 457
Kana hana ma na hihia oki mare..... 783
Kana hana ma na waiwai paa e hoi hou ana i ke Aupuni.. 658
Kokua a e a'o aku i na luna Aupuni..... 456
Kokua i na kanaka ilihune a hoopilikia wale ia..... 457
Kona manao ma na ninau Kanawai..... 457
Ma ka mea e pili ana i na paahao. E nana, Paahao, Halepaahao me Hale A'o..... 48
LOTERE. E nana, Aha Lulu.
LUNA ANA AINA NUI—SURVEYOR-GENERAL.
Hoonoho a hoopauia ana. Kumukanawai..... 14
Kokua i na Komisina hoeueu i na hana kuloko..... 221
Palapala hooia no ka hana ana i alanui kaamahu..... 262
LUNA AUPUNI, NA—EMPLOYEES, GOVERNMENT.
Aole e lawe i ka oihana mai ko na Aina E mai..... 48
Aie i ke Aupuni..... 63
Oihana Koa, e lawelawe i ka wa kaua..... 80
Uku, Na (Fees), e hoikeia..... 64

LUNA AUPUNI—*Hoomauia* AOAO
Uku hana (Salaries) e hoikeia..... 64
Uku hana, e kaohiia no ka aie..... 63
Bona, Na 63
Hoohiki hookupa e kakoo i ke Aupuni..... 664
Kaohiia na uku hana no ka aie..... 63
Kupono ole no ka Ahaolelo. Kumukanawai..... 18
LUNA AUPUNI, NA—GOVERNMENT BENEFICIARIES.
LUNA AUPUNI, NA—OFFICERS, GOVERNMENT.
Aie i ke Aupuni..... 63
Uku; auaia no ka aie..... 63
Kupono ole i hoa no ka Ahaolelo. Kumukanawai..... 18
Na uku, e hoikeia..... 64
Ganasi ana 705
LUNA AUPUNI O NA AUPUNI E, NA—DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF FOREIGN GOVERNMENTS..... 71
Na ka Peresidena e hookipa ia lakou. Kumukanawai.... 13
LUNA AWA, NA KOINA—HARBOR MASTER CHARGES.... 454
LUNA OHI AUHAU—COLLECTOR OF TAXES. E nana Auhau Kuloko.
LUNA BUKE HELU O KE AUPUNI—REGISTER OF PUBLIC ACCOUNTS.
Ma na Hui Banako..... 819
Na hoailona pa'i..... 406-408
LUNA DUTE, NA—COLLECTORS OF CUSTOMS.
Uku 440
Buke hoike 438
Hana, Na..... 438
Hoike hapaha..... 438
Hoohiki ana..... 438
Hoonohoia ana..... 438
Hope, Na—Deputies..... 439
Hope luna dute o Honolulu..... 439
Luna Dute Nui—Collector-General..... 437
Uku—Salary 440
Bona 437
Buke hoike no na hoolilo ana ame na moraki o na moku 451
Hoike hapaha..... 437
Hoohiki ana..... 437
Hoonohoia ana. Kumukanawai 14, Kivila..... 437
Moraki o na moku, malama ana i buke hoike..... 451
Palapala hoike no na moku—Registry of Vessels. E nana, Kakau Hoike no na Moku..... 449
LUNA HOOIA—AUDITOR GENERAL. E nana, Dala o ke Aupuni ame ka Helu ana.
LUNA HOOIAIO PALAPALA (AGENA)—AGENTS TO TAKE ACKNOWLEDGMENTS.
Ka hookohuia ana..... 754
Kupono ole i hoa Ahaolelo..... 18
LUNA O KA AHAOLELO, NA. Kumukanawai..... 19
LUNA AUHAU (HELU), NA—ASSESSORS OF TAXES. E nana, Auhau kuloko..... 353
LUNA KOKUA ILOKO O KA AHA KAULIKE, NA—MASTERS IN CHANCERY 519
LUNA KULA (AGENA)—SCHOOL AGENT. E nana, Oihana Hoonaauao.

LUNA LETA. E nana, Hale Leta. AOAO
LUNA LETA NUI. E nana, Hale Leta.
LUNA NANA HALEPAAHAO, NA—INSPECTORS, PRISON.
Hoonoho a hoopau ana. Kumukanawai 12..... 474
Ka lakou hana..... 474-477
LUNA NANA KOHO BALOTA—INSPECTORS OF ELECTION.
E nana, Koho Balota.
Ke ano ma na Rula Koho Balota..... 858
LUNA NUI AME NA LUNA KANIKELA I NA AINA E.
Hookohu a hoopau ana. Kumukanawai..... 11
LUNA NUI O KA OIHANA WAI. E nana, Oihana Wai.
LUNA NUI O NA AINA E—DIPLOMATIC AGENTS.
Aole e hopuia 72
Hoike i na palapala hookohu..... 71
Hooiaio ana i na palapala..... 67, 754
Hookuuia mai ka auhau aku..... 364
Hopu, aole 72
Hopu ana i na kakauolelo (attaches) ame na kauwa..... 72-73
Palapala Ae, Na (Exequarturs), e hoolahaia e ke Kuhina o ko na Aina E, maloko o na nupepa..... 71
Palapala hookohu, (Credentials) waiho ana aku..... 71
LUNA NUI O NA HANA HOU—SUPERINTENDENT OF PUBLIC WORKS.
Hoonoho a hoopauia ana. Kumukanawai..... 14
Na hana 168
LUNA PA AUPUNI, NA.
Hoonoho a hoopau ana ia lakou..... 227
Kuai aku i na holoholona helehewa..... 229
Na hana 227
LUNA PAAHAO, NA—JAILORS. E nana, Paahao.
LUNA PUUKU, NA—ASSIGNEES. E nana, Banekarupa..... 735
LUNAHOOKO KAUOHA AME NA LUNAHOOPONOPONO WAIWAI HOOILINA—EXECUTORS AND ADMINISTRATORS.
Auhau o na waiwai hooilina..... 403
Na hana e pili ana ia mea..... 404
Uku Komisina, Na..... 628
Hiki no i na wahine mareia ke hookohuia..... 768
Hooko i ka aelike kuai waiwai paa a ke kahu waiwai (trustee) 563
Hoolaha ana 641
I ka poe aie..... 640-641
Hooponopono waiwai, ke ano o ka hoonohonoho ana i na lunahooponopono waiwai 640
Koi, Na—Claims:
Hooleia ana 641
Wa e waihoia ai..... 641
Koi ole ana, ke kanawai no ia mea..... 641
Komisina (uku), Na..... 628
Moowaiwai—Inventory 641
Palapala Hooko Kauoha—Letters testamentary. Hoailona pa'i 413
Palapala hoopii hooko kauoha, e hoohikiia..... 640
LUNAHOOPONOPONO WAIWAI, NA—ADMINISTRATORS. E nana, Na Lunahooko kauoha me na Lunahooponopono Waiwai 640
Luna Kakau Kope.

LUNAKANAWAI APANA, NA—DISTRICT MAGISTRATES. AOAO
E nana nohoi, Aha Apana.
Olelo Hoohiki, mana e hooko..... 490
Uku 492
Hookohu a hoopau ana..... 12, 489
Hoopauia ana..... 489
Kaawale i kahi e..... 505
Ko'iko'i i kau iho maluna ona..... 491-492
Kupono ole ana..... 491, 505
Lunakanawai Apana Kuikawa—Acting Magistrate..... 493
Malama i na buke moolelo o ka Aha..... 490
Mana Hookolokolo—Jurisdiction..... 489
Alanui kaa mahu, kue i na rula hooponopono..... 262
Ma na hoopii auhau..... 387
Manawa e noho oihana ai..... 489
Na hoike..... 492
Na mana..... 490
LUNAKANAWAI O KA AHA KIEKIE, NA—JUDGES (JUSTICES OF SUPREME COURT.
Oihana Loio, aole ae ia e lawelawe..... 486
Hoonohoia ana a hoopauia ana. Kumukanawai..... 11-12
Na mana 50
LUNAKANAWAI HOOMALU, NA. E nana, Lunakanawai Apana.
LUNAKANAWAI (AHA) KAAPUNI, NA—CIRCUIT COURT JUDGES.
Aole e lawelawe i ka oihana loio..... 486
Hoonohoia ana a hoopauia ana. Kumukanawai..... 11-12
Mana hookolokolo malalo o ke Kanawai Aina o 1895..... 118
LUNAKANAWAI KAAPUNI MA KE KEENA, NA—CIRCUIT JUDGES AT CHAMBERS.
Hiki ole ana i ka Aha, ame ke kupono ole ana hoi e lawelawe i ka hana..... 505
Hoolaha i na hana hooponopono waiwai..... 503
Mana hookolokolo 496-497
Mana hookolokolo, ke hiki ole i na Lunakanawai Apana ke hoolohe 505
Na hoike 504
Palapala kii hoike, ko lakou mana..... 502
LUNAKANAWAI NUI, LUNAKANAWAI KIEKIE—CHIEF JUSTICE 508
LUNAMAKAAINANA. E nana, Poe i Kohoia.

M

MAHELE—STOCK. E nana, Hui i Hoohuiia.
MAHELE, NA—SHARES. E nana, Hui i Hoohuiia.
MAHELE KOHO BALOTA, NA—PRECINCTS..... 868
MAHELE WAIWAI I HOOIAIA—PREFERRED STOCK. E nana, Hui i Hoohuiia.
MAHIAI AME ULULAAU—AGRICULTURE AND FORESTRY 210
Aha fea 211-212
Eleao 211
Ululaau me na laau, hoomalu ana..... 213
Hana lima 214
Hoike a ke komisina..... 212

MAHIAI AME ULULAAU—*Hoomauia* AOAO
Kalo palaoa, hoohoihoi ana..... 213
Kinai ana i na ma'i o na laau..... 213
Komisina oia oihana (buro)..... 211
La kanu laau, hoomanao ana..... 210
Lau kope, ka ma'i e loaa mai ana..... 213
Ma'i o na laau..... 210
Palaoa kalo, hoohoihoi ana..... 213
Pale i ke komo ana mai o ka ma'i ma ka lau kope..... 213
Ponalo 211
Ramie, hoohoihoi ana..... 213
MAHIAI ME NA HANA LIMA—AGRICULTURE AND MANUFACTURES 214
MAKAI, NA—CONSTABLES. E nana, Oihana Makai.
MAKAI NUI, NA—SHERIFFS. E nana, Oihana Makai.
"MAKAHIKI"—YEAR. Ke ano..... 59
MAKE ANA O KA PERESIDENA. Kumukanawai..... 15
MAKE KAUOHA OLE ANA—INTESTACY. E nana, Ili ana o o ka waiwai.
MAKE KAUOHA OLE ANA O NA KANAKA O NA AINA E—INTESTACY OF FOREIGNERS.
Na ke Kuhina o na Aina E e lawelawe..... 69
MALAMA (HOOMOA) ANA I NA HUA AI—PRESERVATION OF FRUITS.
Kokua Aupuni 225
"MALAMA"—MONTH. Ke ano..... 59
MALU MAI KA HULIIA ANA A HOPUIA ANA. Kumukanawai 4
MANAO O NA OLELO O KE KUMUKANAWAI—INTERPRETATION OF CONSTITUTION. Kumukanawai..... 49
MANA HOOKAAWALE HAAWINA DALA. Kumukanawai.... 4
MANA HOOKO, NA—EXECUTIVE POWERS. Kumukanawai.. 9
MANA HOOPAA A KA POE HANALIMA IKE—MECHANICS LIEN 713
Hiki ole ke hoopii, ke ole e hoopaaia ke koi imua o ke kakauolelo o ka Aha Kaapuni a Aha Kiekie..... 714
Ka hooko ana ia koi..... 714
Ka hoopaa ana ia koi imua o ke kakauolelo o ka Aha..... 713
Ke ano e hoomakaukau ai i ke koi..... 713
Loaa ka pono ia koi, elike me ka wa o ka hoopaaia ana imua o ke kakauolelo..... 714
Moolelo e hoopaa ia ai ia mau koi..... 714
Na mea maloko oia koi..... 713
MANA HOOPAA MOKU—MARITIME LIEN..... 718
MANA HOOPAA WAIWAI—LIENS.
Alanui, hoopaa ana..... 715
Holoholona, malama ana..... 719
Moku, Na—o keia Pae Aina..... 718
Moku, hooko ana..... 636
Poe Mekanika a Hoolako Mea Hana—Mechanics and Material men:
Hooko ana 714
"Moolelo" 714
Waiho ana i ka Aha..... 713
MANA KA HAPANUI—MAJORITY RULE. Kumukanawai.... 48
MANAWA. Ke ano e helu ai ma ka Oihana Hookolokolo..... 546
MANAWA E HOOMAKA AI NA HOOPII KIVILA..... 554
MARE. E nana, Wahine Mareia..... 763
Ae o ka makua a kahu malama..... 764

MARE—*Hoomauia*
Paa ana o ka mare..... 763
Palapala ae mare..... 763
"MEA"—PERSON. Ke ano..... 59
MEA HOOPIIIA—ACCUSED.
Kona pono. Kumukanawai..... 4
MEA KANU, NA—PLANTS. E nana, Mahiai ame Ululaau.
MEA UHAUHA—SPENDTHRIFT.
Na kahu malama..... 791
MELE I HAKUIA—MUSICAL COMPOSITION.
Ke kuleana kaokoa ma ia mea..... 242
MIKINI—MACHINE.
E loaa ai he Palapala Sila Nui hookuleana..... 237
MISIONA KATOLIKA—CATHOLIC MISSION.
Kokua. E nana, Hoakaka i ka Mokuna 49..... 299
MOEKOLOHE (MAREIA)—ADULTERY. E nana, Ke Oki ame ka Hookaawale i ka Poe Mare. Mahele II.—Oki Mare.. 780
MODELA—MODEL.
Hele ia mea me ke noi Palapala Sila Nui hookuleana..... 238
MOHO AHAOLELO, NA—CANDIDATES.
Ke ano o kahi mau huaolelo ma na Rula Koho Balota.... 857
MOKU, NA, KAKAU HOIKE ANA—REGISTRY OF VESSELS.. 441
MOKUPUNI LAYSAN.
Hoolimalima. Hoakaka i ka Mokuna 49..... 300
MOKUPUNI LISIANSKY.
Hoolimalima. Hoakaka i ka Mokuna 49..... 300
MORAKI, NA—MORTGAGES. E nana nohoi, Hooiaio.
Hoailona pai ma na moraki..... 413
Hooko ana ma ke Kaulike—Foreclosure in Equity..... 635
Hookuu ana, hoailona pai..... 415
Hoolilo ana i ka moraki, hoailona pai..... 415
Hopena oia mea ke kakau kope ole ia..... 758
Kuleana hoopaa mua a ka poe hoaie ma ka moraki..... 636

N

NA HEWA E KU NEI—EXISTING OFFENSES. Kumukanawai 45
NA MEA E KUPONO AI KA POE I KOHOIA (LUNAMAKA-AINANA. Kumukanawai..... 25
NA MEA E KUPONO AI I SENATE. Kumukanawai..... 23
NINAU KANAWAI I WAIHOIA NO KA NOONOO ANA O KA AHA KIEKIE..... 602
NOTA MANAWA O KA WAIHONA, NA—TERM TREASURY NOTES 308
NOTERE (NOTERI) NO KA LEHULEHU, NA—NOTARIES PUBLIC 760
E hoohiki i na olelo hoohiki..... 761
Uku, Na—Fees..... 762
Buke Moolelo o na hana..... 761
Hana, Na—Duties..... 760-761
Hoonohoia ana ma ka oihana..... 760
Kupono ole no ka Ahaolelo. Kumukanawai..... 18
Na huaolelo i puumanaia, a i hooloiiia maloko o na palapala, e hoomaopopoia..... 759
Palapala hai a kue—Protests..... 761
Sila, ke ano e hanaia ai..... 760

P

AOAO

PA AUPUNI, Na—POUNDS. E nana nohoi Luna Pa Aupuni.. 227
Hoopaa ana i ka Pa Aupuni:
Hoike ana i ka mea aina..... 232
Hoopii ana no na holoholona i hoopaaia..... 232
Na uku 232
Na hana a ke kanawai i koi mai ai..... 232-233
Komohewa o na bipi..... 229-230
Kuai ana i na holoholona hele hewa..... 229
Kukulu ana 227
PA ANA—FENCING 156
Ke ano o ka pa ku i ke kanawai..... 232
Pa alanui kaamahu..... 261
Pa ku i ke Kanawai..... 232
PAAHAO, NA—PRISONERS. E nana nohoi, Hale Paahao.
Baibala, e hoolakoia aku..... 468
Hana oolea 468
Hoemi ana i ka hoopai hana oolea..... 478
Hoike, Na 468
Kahu malama waiwai..... 469
Kahunapule Karistiano, hiki no ke hele aku e ao ia lakou 468
Ke koikoi o ka malama ana ia lakou..... 467
Malama a hoomalu ana..... 472
Make Kivila, kona ano ma ke Kanawai..... 469
Na luna nana paahao, ka lakou moolelo..... 475
Na paahao (lawehala) i hoopaaia a pau ke ola, ua make Kivila ia 469
Wahine, paahao 469
Paahao (lawehala) wahine, ka lakou hana..... 469
PALAPALA AE HOLO, NA—PASSPORTS.
E hoopukaia no e ke Kuhina o ko na Aina E..... 69
PALAPALA AELIKE PAAHANA (LIMAHANA)—LABOR CONTRACTS.
Hoailona pa'i 411
PALAPALA AINA, NA—MAPS.
Hookuleana ana 242
PALAPALA AKEAKEA—CAVEAT.
Uku oia palapala..... 239
Ka hana aia palapala..... 238
PALAPALA HAI HEWA—WRIT OF ERROR..... 605
Aha Kiekie: Kona mana..... 608
Imua oia Aha e hooloheia ai..... 508
Hoopaa ana i ka olelo hooholo..... 608
Ano nui oia palapala..... 606
Hana a ia palapala..... 605
Hemahema o ka hanaia ana, aole ia he mea e pau wale ai 606
Hihia i noho ai ke jure..... 505
I kapaeia ai ke jure..... 505
Hikiole ke hooloiia ka olelo hooholo, ina o ka oiaio a a oiaio le paha o na olelo hoike ke kumu..... 605
Hoakaka o na hewa, e waihoia aku no ma ka wa e noiia aku ai ia palapala..... 606
Hooko ana..... 607
Hoopuka ana..... 606
Hihia Karaima..... 606
Hihia Kivila..... 606
Hiki ole e hoopukaia..... 605

PALAPALA HAI HEWA—*Hoomauia* AOAO
Kaohiia ka hoomalu waiwai..... 607
Kahi e hooloheia ai..... 508
Kiina, Na..... 606
Lunakanawai Apna, pili no iaia..... 491
Manawa e hiki ai e hapaiia ua palapala 'la..... 605
Moolelo: hewa ma ia mea, oia ke kumu e koiia ai ia palapala 605
Moolelo: komo na pane, na noi, na nota, a pela aku..... 605
PALAPALA HOOHUI—CHARTER.
Uku oia palapala..... 104
PALAPALA HOOHUI O NA KULA NUI, NA—CHARTERS OF LITERARY INSTITUTIONS.
Na ka Papa Hoonaauao e hoike no ka uhakiia ana..... 95
PALAPALA HOOIA KULEANA MAHELE, NA—CERTIFICATES OF STOCK.
Hoailona pa'i 411
PALAPALA HOOKO KAUOHA—LETTERS TESTAMENTARY.
E nana nohoi, Luna Hooko Kauoha ame Lunahooponopono Waiwai.
Hoailona pa'i 413
PALAPALA HOOKOHU HOPE. E nana nohoi, Hooiaio ana.
Ke ano ke kope ole ia..... 758
Hoailona pa'i 415
PALAPALA HOOKOMO (WAIWAI)—ENTRIES.
Oihana Dute, hoailona pa'i..... 412
PALAPALA HOOKUPA—LETTERS OF DENIZATION..... 662
PALAPALA HOOKUPA—LETTERS OF DENIZATION. Kumukanawai 8
PALAPALA HOOKUU, NA—PERMITS.
Hoailona pa'i 412
PALAPALA HOOLILO—CONVEYANCE. E nana, Luna Kakau Kope 753
Auhau Hoailona pa'i (kuni)..... 411
Ma ke ano epa i ka poe aie..... 739
PALAPALA HOOLILO WAIWAI MA KE ANO WAIHONA—ASSIGNMENT OF PROPERTY.
Hoailona pa'i 410
PALAPALA HOOLILO WAIWAI PAA—DEEDS. E nana, Hooiaio ana..... 755
Hoailona pa'i (kuni)..... 412
Kona hopena ke kope ole ia..... 758
PALAPALA HOOMALU WAIWAI LEWA—ATTACHMENT.
Hookuuia na luna Aupuni o na Aina E..... 72
Hoopau ana ia palapala..... 526
Hoopuka ana ia palapala..... 524
PALAPALA HOONA (AINA).
Lawa no ia palapala no ka hoopii kipaku aina..... 855
PAU NA HIHIA ME NA HOOPII—ABATEMENT OF ACTIONS.
Ka banakarupa ana o ka mea hoopii..... 552
Ke mare ka wahine, nana ka hoopii, a mea paha i hoopiia 551
Ke make kekahi mea hoopii a hoopiiia, a ola kekahi..... 548
Make o ka mea hoopii a hoopiiia..... 548
Make o ka mea hoopii hookahi..... 549
Make o ka mea hoopiiia hookahi..... 549
Make, mawaena o ka olelo hooholo a ke jure ame ka ka Aha 550

AOAO
PALAPALA HOIKE—DEPOSITIONS. E nana, Olelo Hoike... 580
Hiki i na Kuhina ame na Kanikela Hawaii ke lawe..... 68
PALAPALA HOPU—WARRANT.
No na poe mahuka mai na ina e mai..... 68
PALAPALA HULI A HOPU. Kumukanawai..... 4
PALAPALA KAUOHA, NA—WILLS..... 841
Hiki no i na wahine mareia ke hana..... 841
Hooiaio ana i ka palapala kauoha, ka wa..... 843
Hoike, Na 841
Na makana ia poe, lilo i mea ole..... 841
Hoolaha hou ana i ka palapala kauoha mua..... 842
Hoopau ana—Revocation 842
Hoopauia ana, mamuli o ka mareia ana, a hanau ana paha o ke keiki..... 842
Kahi e malamaia ai..... 504
Ke kuleana hapa-kolu o ka wahine mare..... 843
Mana hiki e hana..... 841
Na waiwai paa i loaa mahope o ka hanaia ana o ka palapala kauoha 842
Paahao (lawehala) i hoopaaia a pau ke ola, hoomaka ka paa ana o ke kauoha mai ka la aku i kauia ai ka hoopai 469
Palapala kauoha pakui, Na..... 843
Wehewehe ano ana..... 842-843
PALAPALA KAUOHA PAKUI HOPE—CODICILS. E nana, Palapala Kauoha..... 843
PALAPALA KAOHI—WRIT OF INJUNCTION.
Aha Kiekie, mana e hoopuka..... 508
Kauoha e hoike mai i kumu..... 537
Kapae a kaohi ana ma ke Kanawai Kaupalena Hoopii. E nana i keia pauku mahope o keia Buke, ma ka mahele "Na Hooponopono," oia ka §1294.
Palapala hoopii no ia mea..... 537
Pili no i na Lunakanawai Apana..... 491
PALAPALA KII MOOHOOKOLOKOLO—CERTIORARI, WRIT OF 673
Ano oia palapala..... 673
Ano e hooko ai..... 674, 670
Hopena ma ka hooko ana..... 674
Kauoha no ka wa e hana'i..... 676
Mana o ka Aha Kiekie..... 508
Noi ana, ke ano..... 673
Pili i na Lunakanawai Apana..... 491
PALAPALA KII HOIKE, NA—SUPAENAS..... 578
PALAPALA KIKOO DALA—CERTIFICATE OF DEPOSIT. E nana, Dala 304-306
PALAPALA KUE I KA PALAPALA AE HOLO.
Hoailona pa'i 415
PALAPALA KUU (KII) KINO—HABEAS CORPUS. Kumukanawai 2, Kivila..... 678
Aha Kiekie, mana e hoopuka..... 509
Ano o ka palapala..... 679
Bela, hookuuia 683
Hiki no ke haawiia a hoopukaia ma ka la Sabati..... 685
Hoihoi ana i ka Aha..... 680
Hoike, Na, kauoha e hele mai (mea i hoopaiia)..... 685
Hoole i ka hoihoiia ana mai..... 683
Hoopii a koi no ia palapala..... 678
Hoopukaia ma ka la Sabati..... 685

PALAPALA KUU KINO—*Hoomauia* AOAO
Kaohi a kapae ana. Kumukanawai 13, Kivila..... 686
La Sabati, hiki no ke haawiia a hoopukaia ma ia la..... 685
Ninaninau ana 682
Poe i kuleana ole ma ia palapala..... 678
PALAPALA OHI HOU—ALIAS EXECUTION..... 615
PALAPALA OHI WAIWAI (HOOMALU)—EXECUTION.
Aie hoolimalima, e uku mua ia ke koi a ka mea aina..... 690-691
Ano o ka palapala..... 612
Ohi ana—Levy 616
Hoihoi ana i ka palapala ohi waiwai..... 612
Hooki i ka ohi waiwai..... 615-616
Hoolaha ana 613
Hoolimalima, aie, e hookaa mua ia..... 690-691
Hoopanee i ke kuai ana..... 614
Hoopuka ana 612
Hopena ma ia hana ana..... 614
Kaohiia e ka palapala hoohalahala kumu..... 611
Koikoi a hihia, e ili maluna o ka luna makai nana i hooko 614
Kuai ana 614
Palapala ohi hou—Alias execution..... 615
Palapala hoopaa (Bona), Na..... 464-616
Waiwai i hookuuia mai ka ohiia ana..... 616
PALAPALA MAKE, NA—DEAD LETTERS..... 336
PALAPALA MAHELE WAIWAI.
Hoailona pa'i 414
PALAPALA NINAU KUMU—WRIT OF QUO WARRANTO.... 675
Ilamuku, Makai Nui, a Hope Makai Nui, pili no ia lakou.. 464
Hooko ana 676
Ka wa e hana ai imua o ka Aha Kiekie..... 676
Ke ano 675
Noi ana 675
Palapala pane 675
PALAPALA PAPA—WRIT OF PROHIBITION..... 671
Aha Kiekie, mana hookolokolo..... 509
Hooko ana 674
Ka wa e hana ai..... 676
Ke ano 671
Koina, Na 672
Noi ana, palapala..... 671
Pili no ia i na Lunakanawai Apana..... 491
PALAPALA SILA NUI, NA—PATENTS.
Uhakiia ana 240
Uku (koina) 104
Hoailona pa'i no na hana akamai..... 414
Hoopii imua o ka Aha Kiekie—Appeal to Supreme Court.. 239
Hooponopono hou 241
Hoopukaia (haawiia) ana..... 236
Hoopuka hou ana i Palapala Sila..... 240-241
Modela 238
Na mea maloko o ka Palapala Sila..... 236
Noi ana 237
Palapala akeakea 238-239
Poho no ka uhakiia ana..... 240
PALAPALA SILA NUI—ROYAL PATENTS.
Aina (hale) kula..... 100
Inoa o ka mea i hookoia ai ka aina i kinohi..... 163
Hoakakaia na palena mamua o ka hoopukaia ana..... 164

PALE HIHIA KUIKAWA, NA—SPECIAL DEFENSES. E AOAO nana, Hana Kivila.
PALENA, NA—BOUNDARIES..... 159
Uku o na Komisina..... 162
Hoopii hou i ka Aha Kiekie..... 160
Hoopuka i ka olelo hoolaha ma ka nupepa..... 160
Na Palapala Sila Nui i hoopukaia mamuli o ka palapala kuleana aina 163
Noi ana e hooponopono..... 159
PANE AME LAWELAWE HIHIA ANA—PLEADING AND PRACTICE. E nana Hana Kivila.
PANE ANA A KA MEA HOOPIIIA—ANSWER. E nana, Hana Kivila 532
PAPA AKO'AKO'A—CORAL. E nana, Ako'ako'a..... 844
PAPA AKO'AKO'A—REEFS.
Kuleana o na kanaka ma ia mau mea..... 844
PAPA ALAKAI—DIRECTORS. E nana, Hui i Hoohuiia.
PAPA HELU I NA KOINA—TARIFF OF CHARGES. E nana nohoi, Dute Komo mai..... 453
PAPA HOOHALIKELIKE AUHAU—BOARD OF EQUALIZATION. E nana, Auhau..... 379
PAPA HOONAAUAO—BOARD OF EDUCATION. E nana, Oihana Hoonaauao..... 93
PAPA HOOPAA INOA—REGISTRATION BOARD..... 869
Hele kino ka mea noi. Kumukanawai 34, Pakui..... 870
Hoike, Na. Kumukanawai 35, Pakui..... 871
Hoohiki wahahee o na hoike. Kumukanawai 35, Pakui.. 871
Hoolaha ana i ka halawai. Kumukanawai 37, Pakui..... 874
Hookohuia ana. Kumukanawai..... 33
Hoopaa ana no ka hoohiki wahahee. Kumukanawai 35, Pakui 872
Hoopii ana mai ka papa aku. Kumukanawai 36, Pakui.. 872
Kue ana aku—Challenging. Kumukanawai..... 35
Lala, Na. Kumukanawai..... 33
Manawa halawai. Kumukanawai 37, Pakui..... 874
Moolelo o na hana. Kumukanawai 39, Pakui..... 876
Na halawai:
Hoolaha. Kumukanawai 37, Pakui..... 874
Manawa. Kumukanawai 35, Pakui 874
Na mana o ka papa. Kumukanawai 35, Pakui..... 871
Ninaninau ana i ka poe noi. Kumukanawai 34, Pakui.... 870
Noi ana. Kumukanawai..... 34
PAPA INOA O KA POE KOHO BALOTA. E nana nohoi, Papa Hoopaa Inoa.
E hoounaia na kope i na Luna Nana Koho Balota. Kumukanawai 38
Inoa, Na. Kumukanawai..... 38
Hooponopono ana. Kumukanawai..... 38
Ke ano ma ke Kanawai Koho Balota..... 858
Moolelo o na hana..... 876
PAPA LUNA NANA HALE PAAHAO—BOARD OF PRISON INSPECTORS. E nana, Hale Paahao..... 12, 474
PAPA O NA LUNA NANA KOHO BALOTA—BOARD OF INSPECTORS OF ELECTIONS. E nana nohoi, Koho Balota.
Kona ano ma na Rula Koho Balota..... 858
PAPA OLA—BOARD OF HEALTH. E nana, Kanawai Karaima.
Halema'i Pupule 299
Hookohu a hoopau ana..... 12

PAPAPAI, PONO KUOKOA—PRESS, FREEDOM OF. Kumukanawai . ..... AOAO 2
PAREDAISO O KA PAKIPIKA.
Hookuuia mai ka auhau poo leta..... 340
PERESIDENA E LAWELAWE ANA—ACTING PRESIDENT.
Kumukanawai 15
PERESIDENA MA KAHI E—ABSENCE OF PRESIDENT.
Kumukanawai 15
PILI—THATCH.
Kuleana o na kanaka ma ia mea..... 844
PEPA HOAILONA, KOPE ANA—LABELS, REGISTRATION OF. E nana, Hoailona Kalepa.
PERESIDENA—PRESIDENT.
Ao ana mai ka Aha Kuhina mai. Kumukanawai..... 13-14
Alihikaua Nui. Kumukanawai 13, Kivila..... 74-76
Uku. Kumukanawai 11
Hoakoakoa ana i ka Ahaolelo. Kumukanawai..... ... 12
Hoike i ka Ahaolelo—Messages to Legislature. Kumukanawai 13
Hookipa ana i na Luna o na Aina E. Kumukanawai..... 13
"Kaohi (kapae) ana i ka Vito." Kumukanawai..... 28
Kau Kuikawa o ka Ahaolelo. Kumukanawai..... 12
Kapae ana i ka Palapala Kuu Kino. Kumukanawai..... 13
Koho ana. Kumukanawai..... 10
Koho Balota ana, mana e hana i na Rula ame na Hooponopono ana. Kumukanawai..... 39
Kuikahi me na Aupuni E, Na. Kumukanawai..... 13
Kukala ana i ke Kanawai Koa. Kumukanawai..... 13
Make, Kupono ole a kaawale i kahi e. Kumukanawai.... 15
Mana hoopau. Kumukanawai..... 12
Mana hoonoho oihana. Kumukanawai..... 11
Mana Vito. Kumukanawai..... 27
Mua; Sanford Ballard Dole. Kumukanawai..... 10
Na mea e kupono ai i Peresidena. Kumukanawai..... 10
Palapala Kuu Kino, kapae ana. Kumukanawai..... 13
Vito. Kumukanawai 27
POE AIE KOLOHE—FRAUDULENTS DEBTORS. E nana, Poe Aie.
POE HANA ALANUI PAA MAU—CANTONIERS. E nana Alanui 196
Uku 199, 200
Na hana—Duties 197, 198, 200
Poo o na poe hana alanui paa mau—Chief cantoniers.... 200
POE I KOHOIA—REPRESENTATIVES. E nana nohoi, Ahaolelo, Koho Balota.
Ano e koho ai ia lakou. Kumukanawai 30. Pakui..... 866
Apana, Na. Kumukanawai 24. Pakui..... 861
Apana Koho Balota. Kumukanawai 24. Pakui..... 861
Olelo Hoohiki. Pakui..... 859
Hakahaka, Na. Kumukanawai..... 24
Heluna. Kumukanawai 23 Pakui..... 861
Hoonohonoho ana. Kumukanawai 25. Pakui..... 862
Hoopii luna nui—Impeachment. Kumukanawai..... 44
Koho ana, Ke ano. Kumukanawai 30. Pakui..... 866
Kupono ana, Ka hooiaio ana ia mea—Eligibility, Burden of Proof. Kumukanawai 18. Pakui..... 859
Manawa e noho ai ma ka oihana. Kumukanawai 24. Pakui 861

POE I KOHOIA—*Hoomauia* AOAO
Na mea e kupono ai ka poe koho balota—Qualifications of Electors. Kumukanawai..... 30
Na mea e kupono ole ai. Kumukanawai 18. Pakui..... 860
POE KOHO—ELECTORS. E nana nohoi. Koho Balota.
Olelo Hoohiki..... 858
Hoakaka ana i ka mea koho..... 892
Hopu, hookuuia. Kumukanawai..... 30
Hookuuia ma ka la koho, aole hopuia. Kumlukanawai... 30
Kakau ana i ka poe koho. Kumukanawai 32, Pakui.... 868
Koa, hookuuia ma ka la koho..... 30
Kue ana..... 872
Kupono o ka poe koho i na lunamakaainana. Kumukanawai 30. Pakui..... 866
Kupono o ka poe koho i na Senatoa. Kumukanawai 32. Pakui 867
Kupono ke koho, hooiaio ana..... 859
Ninaninau 870
Pilikia makapo, e kokuaia..... 894
POE KIPU POLOLEI—SHARPSHOOTERS. E nana, Oihana Koa.
POE KUIKAWA—REFEREES.
Hookolokolo ana imua o lakou..... 540
POE NOHO OIHANA, NA—OFFICE HOLDERS.
Hoomauia ma ka oihana. Kumukanawai..... 47
POO O NA PALAPALA KENA MA KA INOA O KA REPUBALIKA. Kumukanawai 46
POHO, NA—DAMAGES. Wehe ana i na Alanui. E nana, Alanui me Uwapo..... 196
PONO ALA LIILII AME WAI—PRIVATE WAYS AND WATER RIGHTS 747
Bona hoohalahala 750
Hoohalahala ana (hoopii hou)..... 749-750
Hoolohe ana 748
Koina 749
Komisina:
Hookohu ana 747
Na hana 748
Na mana 750
Moolelo ma ka hoohalahala..... 750
PONO ALA LIILII AME PONO WAI—PRIVATE WAYS AND WATER RIGHTS.
Buke moolelo 749
Hoolohe ana 748
Hoopii hou ana 750
Koina, Na 749
Komisina:
Hoonohoia ana 747
Na hana 748
Na mana 750
PONO E PILI ANA I NA KANAKA—PERSONAL RIGHTS. Kumukanawai 1
PONO O KA MEA I HOOPIIIA. Kumukanawai..... 4
PONO O NA POE KAU KANAWAI—PRIVILEGES OF LEGISLATORS. Kumukanawai 21
PONO KUKULU A HANA ALAHAO (KAAMAHU). E nana, Alanui Kaamahu, Hui Kaa Alahao.
PONO KUOKOA O KA OLELO AME KA PAPA PAI. Kumukanawai 2

AOAO
PONO KUOKOA O KA HOOMANA. Kumukanawai..... 1
PONO PONOI O NA KANAKA, NA—SPECIFIC RIGHTS OF THE PEOPLE.
Aho (kaula) 844
Akoakoa 844
Alahele 844
One 844
Laau—Timber 844
Laau pae wale..... 844
La-i 844
Pili—Thatch 844
Wai 844
Wai inu 844
PONO WAI, NA—WATER RIGHTS. E nana nohoi, Pono Ala Liilii ame Pono Wai.
Hoolohe ana 748
Koina, Na 749
Komisina 747
Lahaina, Hooponopono hou ana..... 751
PUALI, NA (OIHANA KOA)—COMPANIES (MILITARY). E nana, Oihana Koa.. 74
PUUKU (KAHU) WAIWAI, NA—TRUSTEES. E nana, Lunahooko Kauoha ame Lunahooponopono Waiwai.

R

RAMIE 216
Uku kokua..... 218
Kokua Aupuni—Government Aid..... 216
Mikini hoomaemae..... 216
REGIMENA, NA—REGIMENTS. E nana, Oihana Koa.
REPELEVINA—REPLEVIN. E nana i ka Hoi hou ana mai o kekahi Waiwai Lewa..... 692
Afidevita. E nana, Pa'apala Hoike..... 692
Bona (Palapala Hoopaa) a ka mea hoopii..... 693
Hoihoi i ka waiwai i ka mea hoopiiia..... 695
Hope ma ka palapala hoopaa, Na—Sureties 693
Hoomaopopo ana i ka lawa o na hope hoopaa, ke kueia e ka aoao hoopiiia..... 694
Kue ana i na hope hoopaa..... 694
Palapala hoike, (afidevita). Ke ano e hana ai..... 692
Palapala hoopii, ke ano e hana ai..... 535
REPUBALIKA. E nana, Aupuni.
Ka aina—Territory. Kumukanawai..... 5
Ke ano ame ka inoa. Kumukanawai..... 5
RULA AHA HOOKOLOKOLO, NA—RULES OF COURT..... 545

S

SCIRE FACIAS 615
SENATE AME SENATOA—SENATE AND SENATORS. E nana nohoi, Ahaolelo.
Apana:
Lunamakaainana. Kumukanawai 24, Pakui..... 861
Senatoa. Kumukanawai 22, Pakui..... 863-864

SENATE AME SENATOA—*Hoomauia* AOAO
Apono ana i na Kuikahi. Senatoa. Kumukanawai..... 13
Hakahaka, Na—Vacancies:
Lunamakaainana. Kumukanawai 24
Senatoa. Kumukanawai 22
Hoa, Na—Members. Kumukanawai..... 21-22
Hoike ana no ke kupono. Kumukanawai 18, Pakui..... 859
Hoohiki—Oath. Pakui 859
Hoonohonoho ana, Na:
Lunamakaainana. Kumukanawai 25, Pakui..... 861
Senatoa. Kumukanawai 23, Pakui..... 864
Hoopii Luna Nui, ka Aha nana e hoolohe. Kumukanawai 44
Kau Ahaolelo Kuikawa, Na. Kumukanawai..... 13
Ke ano e koho ai—Method of voting for:
I na Lunamakaainana. Kumukanawai 30, Pakui..... 867
I na Senatoa. Kumukanawai 32, Pakui..... 867
Koho ana i na hoa o ka Ahaolelo:
I na Lunamakaainana. Kumukanawai 30, Pakui..... 866
I na Senatoa. Kumukanawai 22, Pakui..... 867
Koho balota ana, Na—Elections. Kumukanawai..... 22
Manawa e noho oihana ai:
Lunamakaainana. Kumukanawai 24, Pakui..... 861
Senatoa. Kumukanawai 22, Pakui..... 863
Na mea e kupono ai e lilo i hoa no ka Ahaolelo:
Lunamakaainana. Kumukanawai 25, Pakui..... 862
Senatoa. Kumukanawai 23, Pakui..... 864
Na mea e kupono ai ka poe koho:
Lunamakaainana. Kumukanawai 30
Senatoa. Kumukanawai 32
Na mea e kupono ole ai. Pakui..... 860
SILA NUI O KA REPUBALIKA..... 61

V

VITO ANA A KA PERESIDENA—VETO OF PRESIDENT.
Kumukanawai 27

W

WAI—WATER. Kuleana o na kanaka..... 844
WAI INU—DRINKING WATER. Pono o na kanaka ma ia mea 844
WAIONA, AIE—Aole hiki ke koiia..... 557
WAIHO ANA I KA WAIWAI ILOKO O KA AHA—DEPOSIT IN COURT..... 544
WAIHO ANA I KE DALA ILOKO O KA WAIHONA AUPUNI. 545
WAIHONA KAHIKO, NA—MUSEUMS. E nana, Oihana Hoonaauao.
WAIWAI HAPAKOLU O KA WAHINE MARE—DOWER.... 774
Ka hopena o ke oki mare ma ia kuleana..... 775, 785
Ke ano e hooiaio ai ka wahine mare ma ka palapala kuai a hoolilo aina..... 756
Ke kaupaleia ana oia kuleana..... 775, 785
Koho ana o ka wahine kanemake..... 776
Kuleana dowa ma ka palapala kauoha..... 844
Ma ka waiwai i morakiia a kuaiia..... 775

WAIWAI I HANAIA—MANUFACTURED GOODS. AOAO
Aia no i ke Aupuni ka pono o ka ae ana i na koho no ia mea 64-65
WAIWAI NO KA LEHULEHU—EMINENT DOMAIN. Kumukanawai 5. Kivila..... 649
Alanui Kaamahu, Na..... 254
Alanui Kaahumanu o Oahu..... ,264
Uku ana i ke koi..... 652
Uku hoomaopopo ana..... 652
Hana, Na; e laweia ai ka aina..... 649
Hoopii ana..... .650
Kuikahi Aupuni, e komo pu no iloko o na hana o ka lehulehu. Kumukanawai..... 5
Laweia ana o ka aina e ke Aupuni..... 654
Poho, kau ana..... 652
Wa e hookaaia ai ka uku..... 653
WAIWAI PAA; KUAI ANA A KE KAHU. E nana Kahu.
WAIWAI PONOI O KE KANAKA—PRIVATE PROPERTY.
Hiki e laweia no ka pono o ka lehulehu. Kumukanawai 5
WAHI HOAHU HELUHELU BUKE—LIBRARY.
Hoakaka i ka Mokuna 49..... 300
WAHIE—FIREWOOD. Kuleana o na kanaka..... 844
WAHI KOHO BALOTA. E nana. Koho Balota..... 768
WAHINE MAREIA. MARRIED WOMEN.
Aelike, Na; Kuleana e hana..... 769
Inoa, Na..... 763
Haaleleia ana e ke kane..... 770
Hooiaio ana i na palapala kuai a hoolilo no ke kuleana hapakolu 756
Hoolilo i ka waiwai, ma ka palapala kauoha..... 841
Hookaawaleia ana o ka mare, ko ka wahine kuleana ma kona waiwai ponoi..... 786
Hoopaa ola o ke kane..... 772
Hoopau ana (bar) i ke kuleana hapakolu..... 775-776
Hoopii a ka wahine, a hoopii hoi iaia..... 768
Keiki, Na..... 765
Ko ka wahine kuleana ma kona waiwai ponoi iho, ina e hookaawaleia ka mare..... 786
Kuleana Hapakolu—Dower. E nana nohoi, Waiwai Hapakolu o ka Wahine Mare..... 774
Oki mare, ka pau ana..... 775, 785
Koho ana o ka wahine i kona kuleana..... 776
Pau ana oia kuleana ke okiia ka mare..... 775, 785
Waiwai i morakiia..... 774, 775
Kuleana ma ka waiwai paa..... 768
Kuleana ma ka waiwai paa, mahope o ke okiia ana..... 785
Lawelawe oihana nona iho..... 770
Malama i ke ola..... 769
Palapala aelike no ka waiwai o ka poe mare, e kopeia ai. 758